

61653

T.C.

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUSAVVER MUHİT MECMUASI İNCELEMESİ

FİHRİST VE METİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nevzat CANAN

61653

**Enstitü Ana Bilim Dalı
YENİ TÜRK EDEBİYATI**

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM ENSTİTÜSÜ
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

Bu tez, .../.../ 1997'de, aşağıdaki jüri tarafından, oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M. Orhan Okay

Jüri Başkanı

[Signature]

Y. Doç. Dr.
M. Meliha Erjüzel

Jüri Üyesi

[Signature]

Yardımcı Doç. Dr. Hüseyin Yorulmaz

Jüri Üyesi

[Signature]

ÖNSÖZ

Siyasi, edebi ve kültürel tarihimizin, elimizde yeterli vesika bulunmadığından karanlıkta kalan pek çok kısmı bulunduğu gibi, hakkında bol miktarda malzemeye sahip olduğumuz halde yeterince aydınlatılmamış devreleri de vardır ki, II. Meşrutiyet yılları bunların başında gelir. Biz bu çalışmamızda, her bakımdan etkileri günümüze de çok belirgin olarak yansıyan bu dönemin siyasi, edebi ve kültürel özelliklerinin en doğru biçimde tesbit edilebilmesine katkı sağlamak amacıyla, 5 Ekim 1908 - 12 Ağustos 1909 tarihleri arasında 39 sayı olarak neşredilmiş bir mecmu'a olan Musavver Muhit'i inceledik.

Bu incelemede; sayfeleri arasında edebiyat, tarih, sosyoloji, iktisat, askerlik, siyaset gibi pek çok sahayı alakadar eden birçok yazı saklayan Musavver Muhit'ten araştırmacıların bilinçli ve kolay olarak istifade edebilmesini sağlamak için, öncelikle mecmu'anın muhtelif fihristlerini hazırladık. İki ana bölümden oluşan bu incelemenin ilk kısmını, işte bu fihristler oluşturuyor.

Çalışmamızın ikinci ana kısmını ise, metinler bölümü oluşturmaktadır. Edebi eserlere ağırlık verilerek hazırlanmış bu bölümde, dergide yer almış şiir, mensur şiir, tercüme mensur şiir, vecize ve fıkraların tamamı ile; hikaye, edebi tenkid ve inceleme, siyasi ve ilmi makale, hatıra, haber vb. yazılardan da bol miktarda örneği, bugünkü harflere aktararak sayfelerimize dercettik.

Metin bölümünü geniş tutmamız, azami dikkati sarf etmemize rağmen, hatalı okunmuş bazı kelimelerin de çalışmamızda yer almasına sebebiyet vermiş olabilir. Küçük bir oranı geçmeyeceğini umduğum bu muhtemel hatalarıma karşı, eserden yararlanacaklardan şimdiden af talebinde bulunuyorum.

Sözlerimi tamamlarken, Musavver Muhit Mecmu'ası İncelemesi - Fihrist ve Metin konusunu vermek suretiyle, bana gayet müstefid olduğum bir çalışma alanı açan ve neticede hasil olan eserle benden ziyade milletimizin ve memleketimizin karlı çıkmasını sağlayan muhterem hocam Prof. Dr. M. Orhan Okay Beyefendi'ye ve onun tekaüdünden sonra tez danışmanlığımı dostane bir anlayışlılıkla yürüten değerli hocam Yard. Doç. Dr. M. Mehdi Ergüzel Bey'e ve İstanbul kütüphanelerinden mecmu'anın bütün sayılarının fotokopilerini temin edip bana ulaştıran kıymetli babam emekli ilk okul öğretmeni Mustafa Canan'a hürmet ve teşekkürlerimi bildirmeyi de vicdani bir mükellefiyetin ifası addediyorum.

Nevzat Canan

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	IX
TÜRKÇE ÖZET.....	X
İNGİLİZCE ÖZET.....	XI
GİRİŞ.....	1

1. MUSAVVER MUHİT MECMU'ASININ TANITIMI VE FİHRİSTİ

1.1. Musavver Muhit Mecmuanın Tanıtımı	7
1.2. Dergide Yazıları Bulunan İsimlerin Kısa Biyografileri.....	10
1.3. Mecmuada Yazıları Bulunan İsimler ve Dergideki Eserleri Fihristi.....	32
1.4. Musavver Muhit Mecmuasının Yayın Çizelgesi.....	55
1.5. Derginin Bütün Sayılarının Fihristleri.....	57
1.6. Tür ve Muhtevalarına Göre Mecmuadaki Yazıların Fihristi	95
1.7. Fotoğraf ve Resimlerin Altyazıları	127

2. MUSAVVER MUHİT'TEN METİN ÖRNEKLERİ

2.1. Şiirler	168	
Askerlerin Şarkısı	Hamdullah Subhi	168
Hristof Kolomb	Mehmed Emin	169
Elhan-ı İnkisar	Mustafa Namık	170
'Amele	Samih	171
Bir Delikanlıya	Mehmed Emin	172
Bahtiyarlık	Tahsin Nahid	173
Bir Levha	Mustafa Namık	174
Felsefe-i Hakikat	Yusuf 'İrfan	175
Ey Çocuk	M.Rauf	176
Güneşe	Ahmed Haşim	177
Bildikçe Esirsin	Nijad	178
Abdülhak 'Adnan İçin	Mehmed Sa'di	179
Kirpiklerin	İbrahim 'Alaeddin	181
Martin Lüter	Mehmed Emin	182
Plevne	Süleyman Nazif	183
Akşam	Fa'ik 'Ali	185
Çöller	Emin Bülend	186

Hamid'e	Selanikli Hilmi	190
Kış	Ahmed Haşim	192
Sakın Kesme	Mehmed Emin	193
Yollar	Ahmed Haşim	194
Ruhlarım	Faik 'Ali	197
Baş Örtün	Hamdullah Subhi	198
Serab ve Beyaban Şi'irleri I	Memduh Necdet	199
Ah İsteseydiniz	Celal Sahir	200
Paris'te	Nev'in	201
Sisler ve Hisler	Tahsin Nahid	203
Onun Felsefesi	Mehmed Sa'di	205
Gecelerim I	Hamdullah Subhi	206
Serab ve Beyaban Şi'irleri II	Memduh Necdet	208
Elhan-ı Şebab	Enis 'Avni	209
Bir Mektub Parçası	Tahsin Nahid	210
Ru'ya,	Mehmed Sa'di	212
Gecelerim II	Hamdullah Subhi	216
Sabavet	Tahsin Nahid	218
Bıçaksız Katiller	Mehmed Emin	220
Gurbet Geceleri	Emin Bülend	221
Şems-i Hürriyet	Nev'in	222
Efsane-i Derviş	Mahmud Nedim	223
Balıkçı	Mehmed Emin	226
'Ömr-i Tenha	Memduh Necdet	227
Gecelerim III	Hamdullah Subhi	228
Sarı Zanbak	Mehmed Sa'di	232
Zulmet	Ahmed Haşim	233
Hürriyet Neşidesi	'Abdülhak Hamid	235
Ertuğrul	'Ali Ekrem	237
Fener	Memduh Necdet	240
Kadınlığa Dair	Memduh Necdet	241
Matbu'at Nizamnamesi Yahud İlk Hücum	Mehmed Emin	242
Köyde Bir Gece	Mehmed Sa'di	243
Peri-i Şi're	Nazım Nazmi	245
Sen Hasta İken	Tahsin Nahid	246
Üstad-ı A'zam Namık Kemal	Ahmed Kemal	247
Takaza-yı Hayal	Mehmed Fu'ad	248

Nev-ruz	Mehmed Sa'di	249
Endiŕe-i Sukut	Emin Bülend	250
İlk Tesadüf	Hamdullah Subhi	251
Faik Sabri'ye	Tahsin Nahid	252
Neŕide-i Hürriyet	'Abdülhak Hamid	253
Oduncu İle 'Azra'il,	Mu'allim Naci	255
Ruh-ı Kamer	Tahsin Nahid	256
Gelin Çiçeği	Mehmed Sa'di	257
Nisan Gecesi	Nazım Nazmi	259
Senelerden Sonra	Memduh Necdet	260
Leyal-i Sahiriyet	Celal Sahir	261
Akŕam	Hamdullah Subhi	262
İgbirar-ı Hayat	Nazım Nazmi	264
Senden Uzak	Tahsin Nahid	265
Ŗarkı	'Abdülaziz	268
Hande-i Garib	Fa'ik 'Ali	269
Zühre	Ahmed Haŕim	270
Adada Bir Gece	Ahmed Kemal	271
Serab ve Beyaban Ŗi'irleri III	Memduh Necdet	272
Genç Kız	Ali Ekrem	273
Fırtınadan Sonra	Tahsin Nahid	275
Felsefe-i Periŕan	Ahmed Kemal	277
Serab ve Beyaban Ŗi'irleri IV	Memduh Necdet	278
Akŕamlarım	Ahmed Haŕim	279
Kırlarda	Tahsin Nahid	280
Timsal-i Hayat	Nazım Nazmi	281
Peri-i Hulyama	Nazım Nazmi	282
Yad-ı Sevda	Tahsin Nahid	283
Yad-ı Sevda	Ahmed Kemal	284
Akŕam Ricası	Tahsin Nahid	285
Mersiye-i Ŗebab	Memduh Necdet	286
Maziye Da'ir	Mehmed Sa'di	287
Kuy-ı Yar	Süleyman Bahri	288
'AŖkımın En Güzel Dakikaları	Tahsin Nahid	290
Defter-i Ŗiirim İçin	Nazım Nazmi	291
Zührenin Tesellisi	Memduh Necdet	293
Elhan-ı PerestiŖ	Celal Sahir	294

Terane-i Sevda	Mehmed Sa'di	295
Nireng-i Leyl	Süleyman Bahri	296
Zuhale Karşı	Memduh Necdet	297
Hayat	Tahsin Nahid	298
Yalan	Celal Sahir	299
'Osmanlı Bayrağı	İbrahim 'Alaeddin	300
Vatan	Nigar Binti 'Osman	301
Nisyan-ı Mugfel	Süleyman Nazif	303
İlk Tecrübe-i Kalem	Daniş	304
Nesrin'in Aşinalığı	Memduh Necdet	306
Yaz Diyordun	Süleyman Bahri	307
Ademoğlunun Dirilikte Payı	Edhem	309
Gölgem	'Ali Canib	311
Niyaz	Celal Sahir	312
Müstezad	Daniş	314
Bir Parça	Tahsin Nahid	315
Nahid'in Peyamı	Memduh Necdet	316
İleri	Celal Enis	317
2. 2. Mensur Şiirler		
Gözlerin İçin	İlyas Macid	318
Ru'ya ve Hayat	İlyas Macid	319
Humma-yı Ye's	Raif Necdet	320
Felsefi Dakikalar	M.Hilmi	321
'Aşkımın Matemleri	İlyas Macid	323
Hediye-i Ruh	Ra'if Necdet	324
Dalila	İlyas Macid	325
Eserlerim İçin	Mazhar 'Arif	326
Serenad	M.Behcet	328
İkimiz İçin	İlyas Macid	329
Beşer ve Cinayetler	Ra'if Necdet	330
Enkaz-ı Garam	Salih Muzaffer	333
'Aşkımız	İlyas Macid	334
Tefelsüf	İlyas Macid	335
Zehr-i Hakikat	Ra'if Necdet	336
Mendil	'Ali Süha	338
Sevilseydim	İlyas Macid	339
Onlara	Ruhsan Nevvare	340

Manken	'Ali Süha	342
Tefekkür-i Hayat	Salih Muzaffer	343
Akşamlar	Hakkı Behic	345
Zehir Katreleri	Fazıl Ahmed	351
Revolver	Refik Halid	362
Kırmızı Mektub	Fa'ik Sabri	353
2.3. Tercüme Mensur Şiirler.....	354	
Çocuk	Fa'ik Sabri	354
Çocuk	Mehmed Sa'di	355
Tahayyülât	'Aziz Hüda'i	356
Kıskançlık	Sulli Prudom	357
Handelhan Şamı	Şeley	358
Karga	Edgar Poe	359
İftirak	'Abid	362
2.4. Hikaye Örnekleri.....	363	
Öğlen Uykusu	Midhat Vecdi	363
'Aceba O Ne Oldu	'Osman Fahri	364
Mazideki Atilere 'A'id	İsma'il Ken'an	369
Bir Müntehire Da'ir	Mehmed Ra'uf	376
Ayşe'nin Tali'i	Refik Halid	378
Kaynana Notları	Mehmed Baha	382
2.5. Hatıra ve Gezi Yazısı Örnekleri.....	389	
Kemal ve Oğlu	Halid Ziya	389
Bir Fırtına	Hamdullah Subhi	394
2.6. Edebi İnceleme ve Makale Örnekleri.....	399	
Rus edebiyatına Da'ir	Ahmed Samim	399
Bizde Edebiyat	Mahmud Nedim	406
Edebiyat-ı 'Avam	Hakkı Behic	427
2.7. Edebi Tenkid Örnekleri.....	431	
Tiyatro Hakkında	'İzzet Melih	431
Sabah-ı Hürriyet	Müfid Ratib	437
2.8. Fenni-İlmi Makale Örnekleri.....	439	
Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında	Rıza Tevfik	439
Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendiferler...	Mehmed Rüşdi	448
2.9. Siyasi Makale Örnekleri.....	455	
Rusya-Türkiye ve Avusturya-İtalya	İsma'il Müştak	455
Ne Düşünüyör, Ne Hissediordum	Reca'izade Ekrem	459

İnkılab	Ahmed Midhat	467
2.10.Haber-Yorum Yazısı Örnekleri.....		470
Köprünün Başına Gelenler	Kulağı Delik	470
Ada Vapurunda	Kulağı Delik	470
Artık Halt Ediyorlar	Kulağı Delik	471
Seyfullah Paşa'nın İntiharı	Muhit	472
Bir Haftanın Tarihçesi	Muhit	474
Cülus-ı Padişahi	Muhit	476
'Abdülhamid'in Hal'i	Muhit	477
2.11.Hikemiyyat'lar.....		479
Hikemiyyat	Necib	479
Hikemiyyat	Necib	481
Kil ü Kal-i Edebi	İlyas Macid	482
Hikemiyyat	Muhit	483
Hikemiyyat	Muhit	484
2.12.Fıkralar.....	Muhit.....	485
GENEL DEĞERLENDİRME.....		490
SONUÇ		494
Derginin Temini.....		496
KAYNAKLAR.....		497
EKLER (fotoğraflar).....		498
ÖZGEÇMİŞ.....		519

Kısaltmalar

- AK Aktüalite
BG Biyografi
BM Bilmece
EM Edebi makale
ET Edebi Tenkid
FI Fıkra
FM Fikri-fenni makale
HA Hatıra
Hİ Hikemiyyat
HK Te'lif hikaye
HY Haber-yorum
İR İlan-reklam
İY Yayın i'lanı
MŞ Mensur şiir
PR Promosyon
RT Roman tefrikası
SM Siyasi makale
SP Spor makalesi
ŞR Şiir
TM Tercüme mensur şiir
TR Tercüme roman
TT Tiyatro tefrikası
XX Çeşitli konular

ÖZET

II. Mahmud, dünyanın gidişatını hiç görmeyen din alimlerinin belirgin etkisi altında kalıp ıslahatlara karşı bir sed oluşturan Yeniçeri Ocağı'nı 1826'da lağvettikten sonra yenilik hareketleri ivme kazandı ve bu hamlenin bir cüz'ü olarak 1831'de devlet eliyle Takvim-i Vekayi' adlı ilk Türkçe gazetemiz yayınlandı.

Devlet eliyle başlatılan bu yenilik girişimleri 3 Kasım 1839 tarihli fermanla hızlanırken, yeni padişah Abdülmecid, ilk özel gazete için İngiliz Herald Tribune gazetesinin İstanbul muhabiri Churchill'e imtiyaz ve mali destek verdi. Matbu'atımızın, ülkemizi yabancı gözüyle görüşünün temelleri de bu suretle atılmış oldu.

İlk özel gazetelerimiz olan Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkar da, Batıya yakın düşüncedeki aydınlarımızca çıkarıldılar. Bunu, Yeni Osmanlılar'ın sert neşriyatı takip etti. 1867'de devletin matbuata sınırlamalar getirmesi üzerine basınıımızın bir kısmı, Paris, Londra, Cenevre gibi dış merkezlere taşındı ve genellikle Fazıl Mustafa Paşa tarafından desteklendi. I. Meşrutiyet'in ilanına kadar bu sert muhalefet sürdü.

İlk Meşrutiyet'in kısa bir aradan sonra yerini II. Abdülhamid'in otoriter rejimine terk etmesiyle, iç basın, hemen tamamıyla sindirildi. Fakat bu baskılar muhalefetin yurt dışında mevzilenmesine sebep oldu, ayrıca ülke içinde son derece geniş bir muhalif aydın grubu oluştu.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rahat bir nefes alan matbuatımız, yüzlerce dergi ve gazeteyle, yeni dönemin çizgisini belirlemede etkin rol oynamakta yarıştı. Musavver Muhit, II. Meşrutiyet'in akabinde neşredilen bu yüzlerce derginin en tesirlilerinden biri oldu.

Bu incelemede, Musavver Muhit'in bütün sayılarının muhtelif fihristleri yapılarak, 1908'li yılları, ulusal günlükler sayılabilecek matbuattan öğrenmek isteyecek edebiyat, tarih, sosyoloji, siyaset vd. sahaların araştırmacılarına zemin oluşturulması hedeflendi, metin kısmında, dergideki edebiyatla ilgili yazılar ağırlıklı olmak üzere, her konudaki yazıdan örneklere yer verildi

SUMMARY

After Mahmud II had abolished the Yeniçeri Ocağı which became a set in front of the new being because of the effects of the religion men who can not achieve the developing world in 1826, the revolution movements got an acceleration and as a little part of that attack 'Takvim-i Vekayi' began publishing by government as the first newspaper of us in 1831.

While the revolution trials were accelerating by the firman dated November the 3rd 1839, the new Sultan Abdülmecid gave, the İstanbul reporter of paper Herald Tribune, privilege and finance for the first private newspaper. In this way fundamentals of our press who are looking from eyes of a foreigner were laid.

As our first private newspapers Tercüman-ı Ahval and Tasvir-i Efkar were published by our West-sympathizer intellectuals. This was followed by the hard publications of Yeni Osmanlılar. In 1867 upon the government limitations on publications, some of our press, moved to Paris, London, Geneva and was usually supported by Fazıl Mustafa Paşa. This hard opposition went on until the Meşrutiyet I.

After Abdülhamid II's authoriter regyme took part instead of Meşrutiyet I, domestic press were fully intimidated. But this press caused opposition to participate abroad, in addition a great some of opposite intellectual were founded inside the country.

Our press which were relaxed after the Meşrutiyet II, by hundreds of magazines and news papers raced to take role to determine the new route of the new age. Musawver Muhit became one of the most efficient ones among the magazines which were published hundreds after the Meşrutiyet II.

In this research, by taking misselaneous indexes from all the numbers of M.Muhit it was aimed for the researchers of Literature, History, Sociology, Politics e.g. to form a basis who thinks newspapers as the diaries of the nations.

GİRİŞ

1436'da Jean Gutenberg'in ilk matbaayı kuruluşunun ardından 1440'tan itibaren Augsburg, Venedik, Anvers ve Köln'li matbaacılar, önemli olaylar için birer sahifelik gazeteler çıkarmaya başladılar. Periyodik olarak neşredilen ilk gazete ise, 1605'te, Anvers'te, Abraham Verhoven'in idaresinde yayına başladı. Fransızca ve Flamanca olarak ayda iki sayı olarak basılan bu gazeteden sonra 1609'da Augsburg ve Strasburg'da ilk haftalık gazeteler çıktı. Bu ilk gazeteler, daha ziyade savaş ve dış politika haberlerine ağırlık veriyorlardı.

Gazeteler'in iç politikayla, yönetimleri rahatsız edecek biçimde ilgilenmeleri, daha yolun başında bazı tedbirlerin alınmasını gerektirdi. Çünkü, İngiltere'de Stuart'lar devrinde 'basın gözetmeni' olan Roger L'Estrange'ın söylediği gibi, basının "büyüklerin yaptığı işler ve tasarladığı şeyler hakkında halk kütlelerinin gereğinden çok bilgi edinmesine" yol açmasından korkuluyordu. Bazı hükümetler, mesela İngiltere hükümeti, halk arasında tartışmaya veya doğrudan doğruya hükümeti suçlamaya yol açacak herhangi bir konu ortaya atmak endişesiyle, iç haberleri ya tamamen yasakladılar veya birkaç resmi açıklamayla hadiseleri geçiştirdiler. Bazıları da, mesela Fransız hükümeti, haberleri basına doğrudan doğruya kendileri verme yolunu seçti ve gerektiğinde bunlar, siyasi amaçları için bu haberlerden yararlandılar.

Osmanlı Devleti'nde dünyaya dönmüş hayat tarzı hakim olmadığından; halkla yönetim veya mevcut sosyal sınıflar arasında su yüzüne çıkmış çatışmalar -yahut böyle bir gelenek-bulunmadığından; şehirleşme ve sanayi'leşme son derece sınırlı kaldığından; devlete itimad ve ita'at geleneği eskiden beri hiç değişmeden süregittiğinden; tek anafikirli, tek gayeli toplum olma özelliği devam ettiğinden ve ülkede hiçbir zaman canlı bir fikir hayatı oluşmadığından, Macar asıllı İbrahim Müteferrika'nın 1727'de İstanbul'da ilk matbaayı tesis edip 1729'da ilk kitabımızı tab'etmesine rağmen, daha bir asırdan biraz daha fazla bir zaman, bizde herhangi bir gazetecilik faaliyeti görülmedi.

1831'e gelindiğinde, birçok sahada olduğu gibi bu alanda da ilk hamle devlet eliyle yapıldı ve yenilikçi padişah Sultan II. Mahmud, 1830'da, dışarıya karşı ülke menfaatlerini savunmak için, Alexandre Blacque'ın yönetiminde, Fransızca olarak, Le Moniteur Ottoman gazetesini yayınlattıktan sonra 1 Kasım 1831'de, halkı, devletin yaptıklarından ve dış dünyadan haberdar etmek, ticaret ve sanayi'i ilgilendiren duyuruları yapmak için, Es'ad Efendi'nin idaresinde, Takvim-i Vekayi adıyla ilk Türkçe gazeteyi neşrettirdi.

Haftalık olarak yayınlanmaya başlanan bu resmi gazeteyi, herhangi bir özel gazete izlemedi ve Sultan Abdülmecid devrinde, Tanzimat Fermanı'nın akabinde, Morning Herald gazetesinin İstanbul muhabiri William Churchill, kendisine verilen hususi bir imtiyazla 1 Ağustos 1840'ta Ceride-i Havadis'i neşre başladı. Hükümet destekli olan ve birçok yönden Takvim-i Vekayi'e benzeyen bu yarı resmi gazete, bu isimle 1860'a kadar yaşadı.

İstanbul'da, azınlıkların kendi dilleriyle öteden beri yayınlamakta buldukları pek çok gazete bulunmasına rağmen, Agah Efendi'nin İbrahim Şinasi'yle birlikte Tercüman-ı Ahval adıyla ilk Türkçe gazeteyi yayınladığı 21 Ekim 1860 tarihine kadar Osmanlı Devleti'nde herhangi bir Türkçe özel gazete rastlayamamaktayız.

25 Haziran 1861'de Abdülaziz'in tahta geçişinden sonra Şinasi, Mustafa Fazıl Paşa'nın finansörlüğüyle kurduğu matbaasında (Çelik, 1993: 39), Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkardı ve 200. sayıdan sonra Namık Kemal'in katılımıyla önemini arttıran bu gazete 1866'ya kadar 830 sayı yayımlandı.

1850'de Türkçe-Fransızca olarak yayınlanan ve mesleki bir dergi olan Vekayi-i Tıbbiye istisna edilecek olursa, dergiciliğimiz de bu tarihlerde başladı. Münif Paşa'nın 1861'de çıkardığı Mecmu'a-i Fünun'u, 1863'te çıkan Ceride-i Askeriyye, 1865'te Hasan Fehmi Paşa'nın neşrettiği Takvim-i Ticaret izledi.

1866'da Filip Efendi'nin çıkardığı ve Ali Su'avi'nin yönettiği Muhbir, keskin ve aktif bir yayın çizgisi benimsedi ve 8 Mart 1867'de devletçe kapatıldı. Bunun üzerine yurt dışına kaçan Ali Su'avi, Muhbir'i Londra'da 50 sayı daha çıkardı.

Böylece, bir vakitler hiçkimsenin itibar etmediği ve bu yüzden devletin teşvikatta bulunduğu gazetecilik, Batı'yla kültürel münasebetlerin artması ve Avrupa'yı tanıyan yeni düşünceli aydınların çoğalması neticesinde, idarenin istemediği bir mecraya kaymaya başlıyordu. Bu problemin ne demek olduğunu bilen ve bunun tedbirlerini çoktan alıp basın-yayın organlarıyla uyum içinde çalışmayı gerçekleştirmiş olan Batılı devletler, muhtelif uluslararası müzakerelerde, gizli ve açık olarak destekledikleri bu muhalif basının çeşitli beyanlarını, iç işlerimize yaptıkları siyasi müdahalelerde bir gerekçe olarak kullanma fırsatını kaçırmadılar. Yığınla problemi ve düşmanı bulunan Osmanlı Devleti, bu yeni gaileye karşı ustaca düşünülmüş çareler arama yerine yasaklama yolunu seçti ve 27 Mart 1867'de, o zamanki sadrazam Ali Paşa'nın imzasıyla, basın denetimi konusunda

hükümete geniş yetkiler veren ve tarihe 'Kararname-i Ali' olarak geçen, meşhur kararnameyi yürürlüğe soktu.

Bu arada, basınımız daha cazib ve tesirli olma yolunda adımlar atıyordu: Bu çabanın bir neticesi olarak, 1867'de, Ayine-i Vatan adıyla ilk resimli gazetemiz yayınlandı, ancak fotoğraf baskısı kalitesiz olduğu için tutulmadı ve yayımına Vatan adıyla resimsiz olarak devam etti. Ancak, Muhbir'le birlikte o da hükümetçe kapatıldı.(M.Larousse: 580)

Devletin bu tazyikatına tahammül edemeyen Genç Osmanlılar bu tarihlerde bir bir Avrupa'ya kaçtılar ve Mustafa Fazıl Paşa'nın mali desteğiyle, yukarıda sözünü ettiğimiz Muhbir'den başka, yine Ali Su'avi'nin idaresinde 1869'da Paris'te ve 1870'te Lyon'da Ulum'u yayınladılar; Ali Su'avi'yi bazı bakımlardan muhafazakar bulan Ziya Paşa, Namık Kemal ve Agah Efendi 1868'de, yine Mustafa Fazıl Paşa'nın mali desteğiyle, Londra'da Hürriyet'i neşre başladılar ve burada 28 Şubat 1870 tarihli 88. sayıya kadar yayınlanan Hürriyet'i, Namık Kemal'le anlaşmazlığa düşen Ziya Paşa, Cenevre'de 100. sayıya kadar taşbasması olarak tek başına çıkardı. (Tanpınar, 1987: 306) Aynı yıl Cenevre'de İnkılab ünvanlı bir gazetemiz daha yayınlanmaktaydı.

Aynı tarihlerde İstanbul'da yayınlanan Terakki, Basiret, İbret ve Hadika gazeteleriyle; Diyojen, Hayali ser-levhalı mizah dergileri 1839-1876 döneminin belli başlı yayın organlarıydılar. Bunlar arasında, 1868'de çıkan Terakki, kadınlara mahsus bir ek ve haftalık bir mizah nüshası yayınlamasıyla özellik gösterir. 1869'da çıkan Mümeyyiz ise, çocuklar için ayrı bir yayın yapmaktaydı. 1869 yılı içinde, ilk mizah dergimiz olan ve 120. sayısından itibaren karikatür de yayımlayan Diyojen çıkmaya başladı.

1870'te, hepsi de kısa ömürlü olan Memalik-i Mahrusa, Hakayiku'l-Vekayi', Mir'at, Asır, Devir, Bedir gazeteleri yayınlandı. 13 Haziran 1872'de yayın hayatına başlayan İbret, 9 Temmuz'daki 19. sayısından sonra dört aylığına kapatıldı ve başyazarı Namık Kemal Gelibolu'ya sürüldü. İbret'in ikinci döneminde de Namık Kemal, fakat bu kez müste'ar isimlerle, devrin sadrazamı Mahmud Nedim Paşa'ya karşı muhalefetini sürdürdü. Mahmud Nedim Paşa Kabinesi'nin düşüşünden sonra İstanbul'a dönen Namık Kemal yeniden gazetenin başına geçti; ancak, Vatan Yahud Silistre piyesinin yarattığı etki ve gazetede kendisini kutlayan bir Teşekkürname'nin yer alması yüzünden İbret, 5 Nisan 1873'te, bir daha çıkmamak üzere kapatıldı. Namık Kemal Magosa'ya sürülürken, gazetenin diğer yazarları polis gözetimine alındılar.

Teodor Kasap'ın çıkardığı mizah dergisi Hayal 1872'de kapatılınca, aynı yazar, bir başka mizah dergisi olan Çingiraklı Tatar'ı çıkardı. Ebuzziya Tefvik'in 1873'te çıkardığı Sirac da, Abdülaziz devrinin dikkat çekici gazeteleri arasında yer aldı.

Bu tarihten 1876'ya kadar çıkan diğer gazeteler olan Latife, Kamer, Hülasatü'l-Efkar, Tiyatro, Kahkaha, Şark, Efkar, Medeniyet, Geveze, İttihad, Meddah, Sadakat, Efdal, İstikbal, Vakit, Sabah, Çaylak, Arkadaş, Müsavat, Umran, Selamet; yayıncılık tarihimize, kendilerinden öncekiler derecesinde müessir olamadılar. Buna karşılık, aynı tarihlerde neşrolunan Mecmu'a-i Fünun, Hazine-i Evrak, Mecmu'a-i Ebuzziya dergileri kalıcı etkiler yaptılar. (M.Larousse: 580)

1876'da ilan edilen Meşrutiyet, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nin feci neticeleri karşısında yerini Sultan II. Abdülhamid Han'ın otoriter rejimine terk etti. Bu tarihten 1876'ya kadar haftada iki kez çıkan Hakikat, Osmanlı, Tercüman-ı Şark, çocuk gazetesi Bağçe, çok kısa ömürlü Mecmu'a-i Şark, mesleki bir gazete olan Vasıta-i Servet, mizah gazetesi Karagöz, Ahmed Midhat'ın neredeyse tek başına neşrettiği Tercüman-ı Hakikat, Mehmed Murad'ın 1866'dan 1890'a kadar haftalık olarak yayınladığı Mizan, 1876'da Mihran Efendi'nin kurduğu Sabah, 6 Haziran 1894'te Ahmed Cevded'in neşre başladığı İkdam devrin belli başlı gazeteleri olarak, ya yönetim yanlısı bir çizgi izleyerek, ya da siyasi konulardan pek söz etmeyerek yayın hayatlarını sürdürdüler.

II. Abdülhamid devrinde gazetelerin sıkı bir biçimde denetlenmesi, teveccühü dergilere çevirir. Bunlar arasında, Ahmed İhsan'ın 1892'de bir fen dergisi olarak kurduğu, daha sonra Tefvik Fikret'in riyasetinde toplanan yetenekli kalemlerin etkili bir edebi mektep oluşturmasını sağlayan Servet-i Fünun mecmu'asının hususi bir yeri vardır. Mehmed Tahir'in çıkardığı Ma'lumat, kitapçı Karabet'in yayınladığı Resimli Gazete; Mekteb, Gayret, İrtika, Bursa'da çıkan Nilüfer, Selanik'te yayımlanan Mütala'a dönemin kayda değer diğer dergileridir.

II Abdülhamid zamanının basın hayatı üzerine yeterli tedkikat yapılmamıştır. Ancak şu kadarını biliyoruz ki, Yeni Osmanlılar'ın yurt dışına kaçmalarıyla başlayan, ülke dışından basın yoluyla muhalefet bu devrede de sürmüştü, adı artık Jön Türkler haline gelmiş bu cemiyet, 1880'de Cenevre'de Ali Şefkati idaresinde İstikbal'i; 1895'te Paris'te Ahmed Rıza idaresinde Meşveret'i; Tunalı Hilmi idaresinde Cenevre'de Ezan'ı; İshak Sukuti ile Abdullah Cevded idaresinde Osmanlı'yı; (Kahire'de) Kanun-ı Esasi'yi; (Cenevre'de) Hakikat'i; Yine (Cenevre'de) Girit'i; 1899'da (Londra'da) Hilafet'i; (Kahire'de) Enin-i Mazlum'u; 1900'de (Cenevre'de) İntikam'ı; (Kahire'de) Nizam-ı Adalet'i; ayrıca Emel;

Rumeli; Şark; Meşrutiyet; Hak; Sancak; İstirdad gazetelerini; (Kahire'de) Şura-yı Ümmet'i; ve Prens Sabahaddin'in çıkardığı Terakki'yi yayınlamıştır.

II Abdülhamid zamanındaki, çoğu kısa ömürlü gazete teşebbüsleri arasında İntibah, Türk, Ahali, Doğru Söz, Şura-yı Osmani, Yeni Fikir gazeteleri anılabilir. 1883'te Gaspıralı İsmail'in Kırım'da çıkardığı Tercüman'la; Abdullah Cevded'in 1904'te Cenevre'de yayınladığı İctihad, II Abdülhamid döneminin etkili gazetelerindendir.

10 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanının akabinde, 24 Temmuz 1908'de basından sansür kaldırıldı. Bu ölçsüz serbestlik ortamı içinde bütün gazetelerde, 'istibdad' devrini eleştiren yazılar çıktı. İkdam, Sabah, Tercüman-ı Hakikat'in başını çektiği bu koroya, artık günlük olarak yayınlanmaya başlanan Servet-i Fünun da eklendi. Yeni Gazete, Tanin, Hukuk-i Umumiye, Boşboğaz, El-Üfürük, Karagöz gibi gazetelerin yayın hayatına atıldıkları bu günlerde, bir buçuk aylık bir süre içinde iki yüzden fazla gazete imtiyazı alındı ve 1908-1909 tarihleri arasında 353 gazete ve dergi çıkarıldı. Bunlar içinde 1908'de çıkanlardan bazıları Şunlardır: El 'Adl (Türkçe-Arapça), Aheng, 'Aks-i Sada (Yahud) Anadolu Sesleri, Aksa-yı Şark, Alafranga, 'Alem-i Nisvan, Ümmid-i Sevda, Anadolu Çantası, 'Asker, 'Askeri Tıp Mecmu'ası, Aşyan, Bağçe, Balkan, Barika, Barika-i İrşad, Basiret, Başkem (Türkçe-Arnavutça), Başkım Besa (Türkçe-Arnavutça), Bayram, Besa (Türkçe-Arnavutça), Beyanü'l-Hakk, Bosna, Boşboğaz ile Güllabi, Bulletin (Fransızca-Türkçe), Cellad, Ceride, Ceride-i 'Adliyye, Ceride-i 'Askeriyye, Ceride-i Mahakim-i 'Adliyye, Ceride-i Rusumiyye, Ceride- Tıbbiye-i 'Askeriyye, Ceride-i Vakfiyye, Cihan, Cingöz, Cum'a, Çingirak, Çiçek, Dalkavuk, Davul, Demet, Demet, Deniz Mecmu'ası, Dersa'adet Ticaret Odası Gazetesi, El Din ve'l-Edeb, Doğru Yol, Düstur, Edeb Yahu, Edirne, Envar-ı 'Ulum, Ezop, Fazilet, Ferda, Ferda-yı Temmuz, Feyz, Feyz-i Hürriyet, Füyuzat, Gagaburun ile İbiş, Gayret, Gece Kuşu, Gencine-i Edeb Genç Mühendis, Geveze, Gramofon, Hacivat, Haftalık İzmir, Haftalık Serbest İzmir, Hakem, Hanımlara Mahsus Gazete, Hıfzıssıhha, Hoca Nasreddin, Hokabaz, Hukuk-ı 'Umumiyye, Hürriyyet, Hürriyyet, İbiş, İctihad, İkbal, İkbal-i Millet, İkdam, İktisad, İncili Çavuş, İnsaf, İslam, İslam ve 'Ulum, İstanbul Tic. ve San. Odası Mec., İstikbal, İ'tidal, İ'timad, İttifak, İttihad, İttihad ve Terakki, İttihad-ı İslam, İzmir, Le Journal, Journal Humortistique et... (Fr.-Tr.), Kadın, Kalem (Türkçe-Fransızca), Karagöz, Karakuş Ezop, Kardeş Sesi, Karesi, Karnaval, Konya, Köroğlu, Körük, Köylü, Kukuruk, Kürd Te'avün ve Terakki Gazetesi, Laklak, Mehasin, Ma'kes-i Efkar-ı 'Askeriyye, Makina, Ma'muretü'l-'Aziz, Maşrık-ı 'İrfan, Mecmu'a-i Ebuzziya, Mecmu'a Fünun-ı 'Askeriyye, Mecmu'a Fünun-ı Bahriyye, Mecmu'a Fünun-ı Baytariyye, Mekarimü'l-Ahlak, El Menar, Meram, Metin, Mevsim, Meziyyet, Mikyas-ı Şeri'at,

Millet, Mir'at, Mir'at-ı 'Alem, Mir'at-ı Ma'arif, Mir'at-ı Sicill-i Me'murin-i Osm., Musavver Muhit, Şems, Şemsü'l-'Adalet, Şemsü'l Hakayık (Arapça), Şura, Şura-yı 'Osmani, Şura-yı 'Ummet, Şu'un-ı Hukukiyye, Tababet-i Hazıra, Takvim-i Vekayi', Tanin, Tashih-i Efkar, Tasvir-i Hayal, Tavus, Tercüman, Tercüman-ı Ahval-i Zaman, Tercüman-ı Hakikat,

1909 Yılında yeni çıkan, yahut önceden neşredilmekte olan gazete ve dergilerin bir kısmı ise şunlardır: İhsaiyat-ı Maliye Mecmu'ası, İkbal, İkbal, İkdam, İkramiyeli Gazete, İkramiyeli Zira'at Gazetesi, 'İlm-i Hukuk ve Mukayese-i..., İmtiyaz, İnkılab, İnsaf, İnsaniyet, El 'İrfan, El İslam, İspiritizma, İst. Tic. ve San. Odası Mecm., İstikbal, İştirak, İ'tidal, İ'tilaf, İttihad-ı İslam, Jale, Le Journal, Journal Humortistique et.. (Fr.-Tr.) Kadıköyü, Kadın, Ka'inat, Kale, Karagöz, Karesi, Kartal, Kehkeşan, Kevkeb-i Afrikiyye (Arapça), Kılınç, Konya, Köylü, Laklak, Mehasin, Ma'muretü'l-'Aziz, Meclis-i A'yan'ın Zabıt Ceridesi, Mecmu'a-i Ebuzziya, Mecmu'a-i Fünun-ı 'Askeriyye, Mecmu'a-i Fünun-ı Bahriyye, Mecmu'a-i Fünun-ı Baytariyye, Mekarimü'l-Ahlak, Mellah, El Menaş, Meslek, Miftah'ti-l Estrar, Mikyas-ı Şeri'at, Mir'at-ı Sicill-i Me'murin-i 'Osmani, Mizan, Mizanü'l-Hukuk, Molla Nasreddin, Muhacir, Muhibban, Musavver Devr-i Cedid, Musavver Edeb, Musavver Emel, Musavver Hale, Musavver Küçük 'Osmanlı , Musavver Muhit , Tanin, Tashih-i Efkar, Tercüman, Tercüman-ı Hakikat vd.

İşte Musavver Muhit dergisi, bu basın keşmekeşinde II. Meşrutiyet'in i'lanından üç ay kadar sonra, 23 Teşrin-i evvel 1324 = 5 Ekim 1908'de İstanbulda haftalık olarak, perşembe günleri yayınlanmaya başlandı ve 30 Temmuz 1325 = 12 Ağustos 1909'a kadar 39 sayı olarak çıktı. İlk sayısındaki sorumlu Yazı İşleri Müdürü Abdullah Es'ad, sermuharriri ise Fa'ik Sabri (Duran) Bey (1882-1943)'dir. İdarehane adresi Yeni Postahane Arkasında 2 Numaralı Da'ire-i Mahsusa olarak gösterilmiş ve nüshası 50 paradan satışa çıkarılmıştır.

1.MUSAVVER MUHİT MECMU'ASININ TANITIMI VE FİHRİSTİ

1.1. Musavver Muhit Mecmu'asının Tanıtımı

Musavver Muhit, yayın hayatına, aşağıdaki Mukaddime ile girer:

"Küçük Bir Mukaddime

Resimli Kitab'ımızın na'il olduğu rağbet ve teveccühden cesaret alarak, ona pey-rev olmak üzere şu Musavver Muhit'in neşrine başlıyoruz. Resimli Kitab, Fransızların magazinleri tarzında aylık bir mecmu'a olduğu gibi, Musavver Muhit de illüstrasyonları şeklinde haftalık bir gazete olacak ve hadisat-ı siyasiye ve 'ilmiyye ve edebiyeyi günü gününe ta'kib ile yeni havadisi resimli olarak kari'lerine bildirecektir. Şebab-ı münevverimizin asarına ma'kes olan muhit-i meşahir-i üdeba ve muharririnimizin makalatıyla da tezyin-i saha'if eyleyecektir. Daha ziyade tafsil-i kelama lüzum görmeyerek, Musavver Muhit'imizin, Resimli Kitab'ın na'il olduğu rağbete mazhar olacağından ümid-var olduğumuzu ve gazetemizin mesleğini bu ve müte'akib nüshaları tamamıyla göstereceğini beyan ve muhterem kari' ve kari'elerimize arz-ı teşekkürü bir vazife-i vicdaniyye 'addederiz.

Musavver Muhit'imizin sahifeleri gençlerimiz için da'ima açıktır. Şahsiyatı ihtiva etmemek üzere her türlü siyasi, edebi, 'ilmi makalatı ma'al-memnuniyye derc ederiz. Derc edilmeyen evrak i'ade edilmeyecek ve 'adem-i neşrden dolayı idarehane mu'atib tutulmayacaktır." (Musavver Muhit: 1 / 2)

Mukaddime'sinde ve ser-levhasının altında bir gazete olduğu beyan edilmesine rağmen, Musavver Muhit'i bir mecmu'a olarak kabul etmek daha uygun olur. Zaten 11. Sayı'sından itibaren ser-levhanın altındaki 'gazete' ibaresi yerine 'mecmu'a' kelimesi getirilmiş ve son sayıya kadar dergi bu şekilde yayınlanmıştır. Ancak, son sayısında, ser-levhanın altına yine 'gazete' kelimesi gelmiştir. Bu git-gelleri, mecmu'anın birçok sayısıyla, günlük gazetelerden aşağı kalmayacak derecede politikayla haşır neşir olmasıyla açıklayabileceğimiz gibi, o günlerde hentiz keskin çizgilerle mecmu'a ve gazete ayırımının yapılmıyor olmasına da bağlayabiliriz.

Mukaddime'sinden de anlaşılacağı gibi, Musavver Muhit, o günlerde Resimli Kitab'ı neşretmekte olan yayın grubu tarafından çıkarılır. Zaten Fa'ik Sabri, bu mecmu'anın da yayın hey'eti içindedir. (Gövsä, 1945) İlk sayısında 'Ubeydullah Es'ad derginin müdürü,

o zamanlar 26 yaşında bir genç olan Fa'ik Sabri Bey ise ser-muharriridir. 8., 9. sayılarda mecmu'anın müdürü olarak İzzet Melih Bey'le Ahmed Haşim Bey; ser-muharrir olarak ise Fa'ik Sabri Bey ile, derginin hiçbir sayısında, hiçbir yazısı görülmeyen 'Ubeydullah Es'ad Bey gösterilir. 10. Sayı'dan itibaren Fa'ik Sabri Bey, 23. Sayı'ya kadar, derginin hem müdürü, hem de ser-muharriri olarak gösterilir.

23. Sayı'da Fa'ik Sabri Bey müdür olarak kalmış, ser-muharrirliğe Safvet Nezihi Bey geçmiştir. Bu durum 31. sayıya kadar sürer. 32., 33. sayılarda Fa'ik Sabri Bey hem müdür hem de ser-muharrir olarak görünür. 34. sayıda ser-muharrirlik Celal Sahir Bey'e verilir. Fakat sonraki sayılarda Fa'ik Sabri Bey'in ikili görevi devam eder. Son iki sayı olan 38. ve 39. sayılarda ise, Fa'ik Sabri Bey müdür, Celal Sahir Bey ser-muharriridir.

Musavver Muhit'in basıldığı matbaalar da çeşitlilik arz eder. Derginin ilk sayısının nerede basıldığı belirtilmemiştir. İkinci sayısı, Hanımlara Mahsus Gazete Matba'asında tab'edilmiş; 3-6. sayıları Selanik Matbaası'nda, 7-21. sayıları Agob Matosiyan Matbaası'nda basılmış, 22. sayısı yine Selanik Matbaası'ndan çıkmış, 23. sayıda matbaa belirtilmemiş, 24. sayı Matbaa-i Hayriye'de basılmış, 27-35. sayılar Karabet Matba'asında çoğaltılmış, II. Meşrutiyet'in yıldönümünde çıkarılan 36-37 özel sayı Selanik Matba'asında basıldıktan sonra, son iki sayı yine Karabet Matbaası'nda tab'edilmiştir.

İlk ve ikinci sayısındaki elli paralık fiyatını, üçüncü sayıda iki kuruşa çıkaran ve bu bedelini son sayısına kadar hiç değiştirmeyen Musavver Muhit'in ilk 22 sayısı, dış kapak hariç, bir forma, 23-39. sayıları ise, yine dış kapak hariç, iki forma olarak ve tamamı 23X31 eb'adında neşrolunur.

Perşembe günleri yayımlanan ve oldukça düzenli olarak çıkan Musavver Muhit'in yayın periyodunda ilk aksama, 31 Aralık 1908'de neşredilen 9. Sayı'dan sonra olur, fakat dergi, Noel tatiline tesadüf eden bu bir haftalık fasıladan sonra yayını 8 Nisan 1909 = 26 Mart 1325'te Selanik Matbaası'ndan çıkan 22. sayıya kadar düzenli olarak sürdürür.

Musavver Muhit'in 22. sayısından sonraki bir haftalık tatilini, 31 Mart hadiselerine bağlamak mümkündür. İttihad ve Terakki'nin yayın organı gibi davranan mecmuanın, 31 Mart arefesindeki 22. sayısının birdenbire, Hareket Ordusu'nun çıkış noktası olan Selanik'te basılması da bu belirgin ilginin bir neticesi olmalıdır. II. Meşrutiyet'in yıldönümünde çıkan 36-37. özel sayı da, aynı şekilde Selanik Matbaası'nda çoğaltılmıştır.

İlk sayısında siyasi, edebi, ilmi, felsefi bir yayın organı olduğunu ser-levhasında beyan eden Musavver Muhit, 34. sayısında, belki de Matbu'at Nizamnamesi'nin bir neticesi olarak, başlığındaki 'siyasi' ibaresini geçici olarak kaldırmış ise de, yayın hayatının başından sonuna kadar politika ve edebiyat ağırlıklı bir dergi olarak kalmış ve çizgisi, yukarıda da belirttiğimiz gibi, İttihad ve Terakki paralelinde olmuştur. Bunu, daha birinci sayısının dış kapağında İttihad ve Terakki cem'iyetinin ileri gelenlerinden olan ve II. Meşrutiyet'ten sonra Meclis-i Meb'usan Re'isliğine getirilen Ahmed Rıza Bey'in fotoğrafının yayınlanmasından da hissetmek mümkündür.

Musavver Muhit, adının da gösterdiği gibi, resimli bir dergidir; fotoğraf, resim ve yazı baskısı, devrine göre en iyi düzeydedir ve "renkli resim yayınlamak suretiyle basınımızda bir ileri merhalenin" (Birinci, 1985: 25) de habercisi olmuştur. İstanbul'da ilk otomobil gibi, içinde yer alan birçok fotoğraf ise hakiki bir vesika mahiyetindedir. İttihad ve Terakki mensuplarının ve yandaşlarının hususi bryık biçimleri, Şehzade 'Abdülmeçid'in, Hareket Ordusu Komutanı Mahmud Şevket Paşa'nın ve daha bazı kişilerin hususi pozları da, dergide yer alan resim ve fotoğrafların dikkat çekici yönleri arasındadır.

İlaveler, promosyonlar da veren Musavver Muhit mecmu'ası, bazı sayılarında kadınlar için özel sayfalar açmış, haber, magazin, siyaset, ilim, san'at, spor, edebiyat gibi pek çok alanda yazılar yayınlamış, ender olarak da olsa, karikatür ve mizaha da yer vermiş ve bu renkli yapısıyla devrinin en mühim mecmu'aları arasına girmeyi başarmış, hatta üçüncü sayısında ikinci bir baskı yapma lüzumunu da hissetmiştir.

Son sayılarda abone bedelleri konusunda okuyuculara yöneltilen ihtarlarla müvezzi'lere yönelik sıkıştırılmalardan yola çıkarak, Musavver Muhit'in belli bir noktadan sonra okuyucu sayısının gitgide azaldığı ve mecmuanın, mali bir krize düşmüş olduğu neticesine varılabilir. Derginin gördüğü rağbetin gitgide azalmasının nedenleri arasında, devrin mühim kalemlerinin mecmu'adan uzaklaşmaları, Meşrutiyet basınının ve ilk hürriyet fikirlerinin kanıksanması, İttihad ve Terakki'nin idaresinin halkı hoşnut kılacak neticelere ulaşamaması, çok sayıda gazete ve dergi bulunuşu, derginin milli kültürümüze pek ehemmiyet vermeyişi ilk hamlede sayılabileceklerdir.

1.2. Dergide Yazıları Bulunan İsimlerin Kısa Biyografileri

A.H.N.

Kim olduğu tesbit edilemedi.

'A.Tal'at

Askerlikle ilgili yazıları, bu ismin devrin bir subayına ait olduğunu düşündürüyorsa da, 'A. Tal'at'in kim olduğunu tesbit edemedik.

'A.Nüzhet (Göksel) 1897-1961

Diyarbakır'da doğdu, Diyarbakır Askeri Rüşdiyesi ve Diyarbakır Sultanisi'ni bitirdi. Diyarbakır Lisesi, Vefa Lisesi ve İtalyan Lisesi'nde 35 yıl öğretmenlik yaptı. 1924'te, toplam 22 sayı çıkarabildiği Yeni Hilal dergisini yayınladı. Eserlerini, üstadı ve kayınpederi Ziya Gökalb'in düşüncelerini savunmak ve yaymak maksadıyla yazdı.

'A.Sa'id (Sa'id Hikmet?) 1883-1930

Vefa İdadisini ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Mekteb-i Hukuk'a girdi ve hukuk tahsilini Paris'te ikmal etti. İktisat Müdürlüğü'nde çalıştı, daha sonra Preveze Şebbenderi oldu. Ailesinden ayrıldıktan sonra içkiye ve sefalet düşüp hastalandı ve yıllarca muvazenesiz bir hayat sürdükten sonra öldü. Gençliğinde Sermet Muhtar Alus ile El-Üfürük dergisini çıkarmış, Mazi ve Atı adlı piyesi neşredilmiştir.

'Abdi Tevfik

Musavver Muhit'teki kısa tebrik yazısının altında, 'Selanikli' kaydı vardır. Hakkında başka da bir bilgi bulunamamıştır.

'Abdülaziz 1830-1876

Otuz ikinci Osmanlı padişahı. Babası II. Mahmud, annesi Pertevniyal Sultan'dır. 1861'de tahta çıkmıştır. Yeni Osmanlılar hareketi onun döneminde başladı. 1876'da bileklerini kesmek suretiyle intihar ettiği söylenmekteyse de, II. Abdülhamid Han döneminde yaptırılan tahkikat ve muhakemeler sonucu, ölümünden Midhat Paşa ve yandaşlarının

mes'ul olduğu sonucuna varılmıştır. Devrinin önemli özelliklerinden biri, selefi Abdülmecid'in başlattığı dış borçlanmayı arttırarak sürdürmesi ve alınan bu paraları müsrifçe kullanması ve kullandırmasıdır. Bu büyük hata, Osmanlı'nın mali çöküşünü hazırlayacak ve II. Abdülhamid döneminde Duyun-ı 'Umumiye adı altında hususi bir müessese kurulmasına neden olacak; buna bağlı olarak, devletin belli başlı gelirleri, Batılı devletlerin eline teslim edilecektir.

'Abdülhak Hamid (Tarhan) 1851-1937

Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın torunu, müverrih Hayrullah Efendi'nin oğludur. İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta Paris'e gitti. İlk öğrenimine orada başladı. Memuriyet hayatı genellikle elçiliklerle geçti, bu sayede dünyanın birçok yerini görme imkanı buldu. Edebiyatımızda şa'ir ve tiyatro yazarı olarak tanındı. Türk şiirinin şeklen de Batı tarzını benimsemesinin öncülüğünü yaptı. Bilhassa Makber adlı eseriyle şöhretinin zirvesine ulaştı.

'Abid

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Ahmed Haşim 1885-1933

Kaymakam Arif Hikmet Bey'in oğludur. Bağdat'ta doğdu. Annesi, Bağdat'ın soylu ailelerinden birine mensuptur. 1896'da İstanbul'a geldiğinde Türkçe konuşabilecek durumda değildi. Bu nedenle önce Nümune-i Terakki mektebine verildi; ardından Galatasaray Sultanisi'ne kaydedildi. Burada şiire heves etti. Bilhassa sembolistlere yakın mübhemiyetle yazdığı şiirleri beğenildi. şiirde dili hiçbir zaman mükemmele erişmediyse de nesirleriyle Türkçe inşanın en güzel örneklerini verdi.

Ahmed Hikmet (Müftüoğlu) 1870-1927

İstanbul'da doğdu. Türkçülük felsefesini benimsemiş, dilde sadeleşme yanlısı olmuştur. Yunanlılar tarafından öldürülen büyükbabasına nisbetle Müftüoğlu soyadını almıştır. Sami Paşazade Sezai ve Hamdullah Subhi ile çok yakın akrabadır. Galatasaray Sultanisi'nde okumuştur. Umumiyetle hariciyede çalışmış, İstanbul'da ölmüştür.

Ahmed Kemal

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır. Dergide tek bir şiiri yayınlandığından hareketle, o devrin bir amatörü olduğu düşünülebilir.

Ahmed Midhat 1844-1912

İstanbul'dan doğdu. Babası sıradan bir esnaftır. Tuna vilayetinde mutasarrıf olan üvey ağabeyinin yanına gitti. Tahsiline orada başladı. Fakat bilhassa kendi kendisini yetiştirdi ve gayretliliğiyle Midhat Paşa'nın takdirini kazanarak memuriyete girdi. Daha sonra, Midhat Paşa'nın yanında Bağdat'a gitti ve Paşa'nın yanında başladığı resmi gazetecilik çalışmalarıyla kazandığı tecrübeyle, İstanbul'a dönüşünde birkaç başarısız girişimden sonra Tercüman-ı Hakikat'le tutundu, çok sayıda alelade roman yazdı ve bunlarla devrinde çok tutuldu. Memuriyetten de uzak kalmadı. II Abdülhamid yönetimiyle ters düşmemek için ılımlı davrandı. Zaten hayat felsefesi mücadeleye değil, çalışmaya dayanıyordu. Yeni Osmanlılar'ın aksine, çözüm yolunun keskin değişikliklerde değil, tek tek fertlerin gelişmesinde ve herkesin çalışmasında olduğunu düşünüyordu.

Ahmed Rasim 1864-1932

Kıbrıs'lı bir ailenin oğlu olarak İstanbul'da doğdu. Fakat doğmadan, babası annesini boşayıp İstanbul'dan ayrıldığı için annesi tarafından büyütüldü. Darüşşafaka Sultanisi'ni birincilikle bitirdi. Önce memuriyete girdi, sonra gazeteci oldu. Tercüman-ı Hakikat'ten başlayarak, pek çok gazetede sohbet edalı yazılar yazdı, şiir, roman ve tercümeyle de meşgul oldu. Zengin bir genel kültürü vardı. Bilhassa yaşadığı yılların İstanbul'unun günlük hayatını kısa yazılarında başarıyla yansıtmıştır.

Ahmed Refik (Altınay) 1881-1937

Ürgüp'lü Ehmed Ağa'nın oğludur. İstanbul'da doğdu. Askeri Rüşdiye, Kuleli'den sonra Harbiye'ye girdi ve buradan birincilikle me'zun oldu. Gözlerindeki rahatsızlıktan dolayı Balkan Harbi'nden sonra emekliye sevk edildi ve Darülfünun'da Osmanlı Tarihi muallimliğine geçti. Çeşitli dergilerde tarih ile ilgili makaleleri neşredilen Ahmed Refik'in müstakil tarih eserleri de vardır. Şiirlerinin bir kısmını Gönül adı altında kitaplaştırmıştır.

Ahmed Samim 1884-1910

Emekli Binbaşı Tevfik Bey'in oğludur. Prizren'de doğdu. Galatasaray Sultanisi ve Robert Kolej'de okudu. Meşrutiyetten sonra İttihad ve Terakki aleyhinde yazdığı yazılardan dolayı, Köprü üzerinde vurularak öldürüldü.

'Ali Canib (Yöntem) 1887-1967

İstanbul'da doğdu. İlk tahsilini Üsküdar'da, orta öğrenimini, babası Halil Saib Bey'in sürgün olarak bulunduğu Selanik'te yaptı ve burada Mekteb-i Hukuk'a devam etti. Bir yandan da, Selanik'te çıkan Bahçe, Kadın, Genç Kalemler gibi mecmu'alarda şiir ve makaleleri yayınlanıyordu. İlk olarak Fecr-i Ati topluluğu içinde tanındı. Fakat o, Ziya Gökalp'in etrafında toplanan gençlerden biriydi ve üstadının fikirlerini, 1911'de, Ömer Seyfeddin'le birlikte, Genç Kalemler'deki Yeni Lisan makaleleriyle kamuoyuna sundu. Daha sonra çeşitli vilayetlerde muallimlik ve müfettişlik yaptı. 1943'te Çanakkale Milletvekili olarak Meclis'e girdi, aynı yıl Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Milli Edebiyat cereyanının başlatıcı isimlerinden biri olarak Edebiyat tarihimize geçti.

'Ali Ekrem (Bolayır) 1867-1937

İstanbul'da doğdu. Namık Kemal'in oğludur. Fatih Askeri Rüşdiyesi'nde okumuş, hususi hocalardan ders almış , babasının ölümünden sonra II. Abdülhamid'in arzusuyla Mabeyn Katipliği'ne getirilmiş, mutasarrıflıklar ve valiliklerden sonra Darülfünun'da edebiyat hocalığı yapmış, burası fakülteye çevrilince görevden alınarak Halıçioğlu Askeri Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak verilmiştir. Şiirleri özensiz ve ayarsızdır. Buna dilinin ağırlığı da eklenince, Namık Kemal'in oğlu olmasının ötesinde dikkate değer bir yanı olmadığı söylenebilir.

'Ali Fahri

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

'Ali Kemal 1867-1922

Asıl adı Ali Rıza'dır. Çankırlı Hacı Ahmed Efendi'nin oğludur. Bir müddet Mülkiye'de okuduktan sonra, önce Paris'e, sonra Cenevre'ye gitti. 1889'da Halep'e sürüldü ve orada

öğretmenlik yaptı. 1894'te tekrar Avrupa'ya geçti. İkdam'a gönderdiği yazılarla tanındı. Bir ara elçiliklerde çalıştı ve 1908'den sonra İstanbul'a döndü. İkdam'da, İttihad ve Terakki aleyhinde şiddetli yazılar yazdı. Çünkü Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı destekliyordu. Peyam'ı, Mihran Efendi'nin Sabah'ıyla birleştirerek Peyam-ı Sabah haline getirdi. Mondros'tan sonra Milli Mücadele aleyhinde yazılar yazdı. 1922'de tutuklandı, muhakeme için Ankara'ya götürülürken, İzmit'te halk tarafından linç edildi. Çalışmaları tarih ve edebiyat alanındadır.

'Ali Süha

İstanbul'da doğdu, Darülfünun'un Tıbbiye bölümünü bitirdi, çeşitli illerde doktorluk yaptı, bir dönem Kütahya milletvekili seçildi. Fecr-i Ati topluluğuna mensup olan Ali Süha'nın şiir ve hikayeleri Servet-i Fünun ve Resimli Kitab'ta da yayınlandı.

Asaf (Süleyman Asaf ?) 1841-1913

Hürriyetçi yazılarından dolayı, ömrünün büyük bir kısmını sürgünlerde geçirdi. Eski Bursa Valisi İzzet Paşa'nın oğludur. Bağdat'ta doğmuştur, soyu Sokullu'ya kadar çıkar. Basiret, Tarik ve Vakit gazetelerinde yazmıştır.

'Aziz Hüda'i

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Bedi' Nuri Ölm.1913

1908 İnkılabı başlarında tanınmış muharrirlerimizdendir. Halep'li Adliye memurlarından Mehmed Halil Efendi'nin oğludur. Mülkiye'de okumuş, kaymakamlıklarda bulunmuştur. Müntefik mutasarrıfı olarak vazifesine giderken Basra'da öldürülmüştür. Resimli Kitab, Mülkiye Mecmuası ve birçok dergi ve gazetelerde ictimai ve iktisadi makaleleri yayınlanmış çalışkan ve bilgili bir muharrirdi.

Burhaneddin (Aktör)

Musavver Muhit'teki bilgilerden, Burhanedin Bey'in, o günkü tiyatro oyuncularımızdan biri olduğu anlaşılıyor. Dergide, Burhaneddin Bey'i 'Tezer' rolünde gösteren bir fotoğraf da mevcuttur.

Celal Enisi (Celal Nuri İleri ?) 1877-1939

Gelibolu'da doğdu, Galatasaray Sultanisi'ni ve Mekteb-i Hukuk'u bitirdi. Son dönem Osmanlı Meclis'lerinde milletvekilliği yaptı. Mütareke yıllarında Atı ve İleri gazetelerini yayınladı. Milletvekilliğini Cumhuriyet döneminde de 1934'e kadar sürdürdü. 1924 Anayasası'nı hazırlayan komisyonun başkanlığını yaptı.

Celal Sahir (Erozan) 1863-1935

İstanbul'da doğdu, Vefa İdadisi'ni bitirdikten sonra Mekteb-i Hukuk'ta okudu ve buradan ayrılarak, Hariciye Nezareti'nde memuriyete başladı. Daha sonra, Mercan ve Kabataş Liselerinde öğretmenlik yaptı. Birinci Dünya Savaşı sonlarında ticaretle uğraştı. 1928'de Zonguldak Milletvekili oldu. Şiirlerinde kadın ve aşk konularını işlemiştir. Önceleri Ahmet Celal müstear ismiyle yazmıştır.

Cemil Süleyman (Alyanakoğlu) 1886-1940

İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini, askeri kaymakam olan babasının görevi nedeniyle Halep ve Beyrut'ta tamamladı. İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdikten sonra Darülmuallimin'de öğretmenlik yaptı ve Harb-i Umumi'de, çeşitli cephelerde, askeri tabib olarak görev yaptı. Son görevi, Denizyolları doktorluğuymdu. İlk romanları Servet-i Fünun'da tefrika edildi, Fecri-i Atı'nın önde gelen isimlerinden biri oldu, doktorlukla ilgili vazifeleri nedeniyle edebiyattan uzaklaştı.

Cenab Şahabeddin 1870-1934

Manastır'da doğdu, Askeri Rüştîye'yi ve Askeri Tıbbiye'yi bitirdi, Paris'te dört yıl ihtisas yaptı, dönüşünde Haydarpaşa Askeri Hastahanesi'nde görev yaptı, karantina doktoru olarak çeşitli illerde çalıştı, Cihan Harbi patlak verince emekliye ayrıldı ve Darülfünun'da muallimlik yaptı. Milli Mücadele başladığında, Kurtuluş Savaşı'nın aleyhinde yer aldığı için bu görevinden alındı, son yıllarını sanat çalışmalarlarıyla geçirdi. Fransız sembolizminin etkisindeki başarılı şiirleriyle tanındı, Servet-i Fünun'dan sonra nesre yöneldi. Bu sahada da başarılı oldu.

Daniş

Devrin İran elçisi olduğu dışında, hakkında hiçbir bilgi bulunamadı. Dergide bir fotoğrafı da yer almaktadır.

Edhem

Dergide bir tane şiir tercümesi bulunan bu kişi, 'İstanbul Divanyolu'nda ilk Türkocağı'nı açan gençlerden, Askeri Tıbbiye dördüncü sınıf öğrencisi Edhem' (Tevetoğlu, 1988: 31) olabilir.

Emin Bülend (Serdaroğlu) 1886-1942

Halep'te doğdu, Tramvay idaresinde memur olarak çalıştı. Fecr-i Ati'nin kurucuları arasında yer aldı. Aruzla yazdı, fakat bireysel konuların dışına da çıktı. Kin adlı şiiriyle ün kazandı. Şiirleri, ölümünden sonra, Salih Zeki tarafından toplu halde yayımlandı.

Enis 'Avni

Enis 'Avni hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

F. Reşad (Faik) 1851-1914

İstanbul'da doğdu. İzmir'li Alay Emni Hacı Tahir Efendi'nin oğludur. Edebiyat tarihimize ait eserleriyle tanınmıştır. Hususi hocalardan Arapça ve Farsça tahsil etmiştir. Takvim-i Vekayi'in başmuharrirliğinde de bulunmuş, Darülfünun'da edebiyat muallimliği yapmıştır. Matbuat-ı Osmaniye Tarihi adlı kitabı bir yangında mahvolmuştur.

Fahriye

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Fa'ik 'Ali (Ozansoy) 1875-1850

Diyarbakır'da doğdu. Süleyman Nazif'in küçük kardeşidir. Mülkiye'yi bitirdikten sonra, çeşitli yerlerde kaymakam vekilliği, kaymakamlık ve valilik yaptı. II. Meşrutiyet'ten sonra Dahiliye Nezareti'ne müsteşar oldu. Mülkiye Mektebi'nde Fransızca, Saint Benoit

Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Servet-i Fünun topluluğu içinde yer aldı, Fecr-i Ati'ye de katıldı ve bir müddet bunun başkanlığını yaptı. Hamid ve Fikret'i örnek aldı, aşk, kadın, tabi'at şiirleri yazdı.

Faik Sabri (Duran) 1882-1943

Posta ve Telgraf Nezareti Evrak Müdürü Hüseyin Sabri Bey'in oğludur. İstanbul'da doğdu. Ravza-i Terakki Mektebi'yle Üsküdar İdadisi'nde ve St. Benoit Fransız Mektebi'nde okudu. Resimli Kitab, Resimli Roman ve Musavver Muhit mecmualarını çıkardı. II. Meşrutiyetten sonra, bir grup öğrenciyle Fransa'ya gönderildi ve orada coğrafya tahsili yaptı. Dönüşünde İstanbul Darülfünunu Coğrafya Kürsüsüne atandı. Devlet Matbaası ve Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüklerinde de bulundu. Coğrafyayla ilgili eserler ve atlaslar hazırladı.

Fazıl Ahmed (Aykaç) 1884-1967

İstanbul'da doğdu. Musul İdadisi ve İstanbul Fransız Lisesi'nde okudu. Fecr-i Ati'ye katıldı, şiirle başladığı yazı hayatını mizah alanında sürdürdü. Çeşitli okullarda Fransızca öğretmenliği yaptı. T.B.M.M.'nde dördüncü dönem Elazığ Milletvekili olarak görev yaptı.

Görür Göz

Bu müstear ismin kime ait olduğu tesbit olunamadı.

Hakkı Behic

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Halide Salih (Edib Adıvar) 1884-1964

İstanbul'da doğdu, Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Rıza Tevfik ve Salih Zeki'den dersler aldı ve Salih Zeki'yle evlendi, bir müddet sonra boşandı, öğretmenlik ve müfettişlik yaptı, daha sonra Adnan Adıvar'la evlendi. Yeni eşi ile birlikte Milli Mücadele'yi destekledi. Savaştan sonra eşi ile birlikte, İngiltere, Fransa ve Amerika'da on beş yıl kaldı. Çünkü kocasının, İzmir Suikasti ile ilgisi bulunduğu düşünülüyordu. M. Kemal'in ölümünden sonra yurda döndü. Edebiyat tarihimize roman ve hikaye yazarı olarak geçti.

Hamdullah Subhi (Tanrıöver) 1885-1966

İstanbul'da doğdu, Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. 1908'den sonra yazıları ve bilhassa nutuklarıyla tanındı. İstanbul Erkek Mu'allim Mektebi'nde öğretmenlik yaptı, Türk Ocağı'nın kurucuları arasında yer aldı, milletvekilliği ve Maarif vekiliği yaptı. Dağ Yolu ve Güne Bakan adlı iki yayınlanmış eseri vardır.

Hüseyin Cahid (Yalçın) 1875-1959

Servet-i Fünun şa'irlerinden Hüseyin Suad'ın kardeşidir. Sirozda başladığı tahsilini Mülkiye'yle noktaladı. Kısa bir memuriyet tecrübesinden sonra öğretmenliğe başladı. Daha sonra matbuata girdi ve bilhassa Servet-i Fünun dergisinde tenkitleri ve münakaşaları ile tanındı. Daha sonra Tevfik Fikret ve Hüseyin Kazım Kadri ile Tanin'i kurdu ve da'ima İttihad ve Terakki'yi müdafaa etti. 31 Mart hadisesinde isyancılarca matbaası tahrip edildi. İsyancılar, Meclis önünde, o zannederek, kendisine benzeyen Lazkiye Meb'usu Emir Arslan Bey'i öldürdüler. Hareket Ordusu idareyi ele aldıktan sonra İstanbul milletvekili oldu. Cumhuriyet döneminde de Tanin'le inkılabların ateşli bir savunucusu oldu. Birçok tercüme de imzasını attı.

Hüseyin Hüsnü 1852-1918

II. Abdülhamid devrinde Bahriye Mektebi Nazırı'ydı, 1908'den sonra Bahriye Nazırı oldu. Namık Kemal ile tanışmış ve dostluk kurmuştu.

İbrahim 'Alaeddin (Gövsa) 1899-1949

İstanbul'da doğdu, vefa İdadisi'nde okudu, Trabzon İdadisi'nden mezun oldu. Mekteb-i Hukuk'u bitirdi, İsviçre'de pedagoji ve psikoloji öğrenimi gördü, öğretmenlik, müfettişlik yaptı, 1927'de Meclis'e girdi. İlk şiirleri, Servet-i Fünun'da çıktı, bunlar aruz ölçüsüyle yazılmışlardı, daha sonra Milli Mecmua'da heceyi denedi. Türk Meşhurları ve Büyük adamlar gibi biyografik eserleriyle tanındı.

İlyas Macid

Dergide çok sayıda mensur şiiri bulunan, devrin diğer dergilerinde de adına rastlanan bu isim hakkında hiçbir biyografik bilgi bulunamadı.

İsma'il Hakkı (Dr. İsma'il 'Ali Bey) 1866-1913

Asıl adı İsma'il Hakkı'dır. Kars'lı Ali Rıza Efendi'nin oğludur. Felsefeye merakından, ona, arkadaşlarınca Voltaire lakabı verilmiştir. Kuleli İdadisi'ni ve Askeri Tıbbiye'yi bitirmiştir. Ölümüne kadar, Askeri Tıbbiye'de fizik dersleri okutmuştur. Fransızca ve Farsça'ya hakimdir. İstanbul'daki ilk röntgen tecrübelerini o yapmıştır.

İsma'il Ken'an

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı. Dergide bir hikayesi ve kendisine bir ithaf vardır.

İsma'il Müştak (Mayakon) 1882-1938

Tesalya Yenişehir'de doğdu, orta öğrenimini Halep'te yaptı. Sonra Mülkiye'ye girdi, başarılı bulunduğu için, II. Abdülhamid devrinde Mabeyn'e girdi. 1908'den sonra Ayan Meclisi Başkatibi oldu ve bu müessesenin sonuna kadar görevi değişmedi. Birinci Cihan Harbi sonunda, İttihad ve Terakki erkanıyla birlikte Malta'ya sürüldü. Dönüşünde ticaretle meşgul oldu, gazetecilik yaptı; daha sonra beşinci dönem Meclis'ine Siirt Milletvekili olarak girdi. Tedavi için gittiği Paris'te öldü.

İsma'il Paşa (Bağdatlı) 1839-1920

Bağdat'ta doğdu, halkı askerliğe teşvik için Bağdat'ta açılan Zabit Mektebi'ne girdi. 1875'te İstanbul'a geldi, 1908'den sonra albay rütbesiyle Jandarma Müdürü oldu. Katib Çelebi'nin Keşf'iz-Zünun adlı eserine dört bin ilaveli bir zeyl hazırladı, ayrıca Esamiü'l-Müellifin adlı çalışmasıyla mühim bir biyografi eseri ortaya koydu.

'İzzet Fu'ad (Keçecizade) 1860-1925

Keçecizade Fuad Paşa'nın torunu, Nazım Bey'in oğludur. İstanbul'da doğdu. İlk ve orta tahsilini İstanbul'da tamamladıktan sonra, askeri eğitim için Paris'e gönderildi. Mezuniyetinden sonra, muhtelif askeri memuriyetlerde ve elçiliklerde bulundu. 1908 İhtilali'nden sonra birinci ferik oldu.

'İzzet Melih (Devrim) 1887-1966

Defterdar Mustafa Bey'in oğludur. Kudüs'te doğdu, Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. İstanbul ve Paris'te hukuk eğitimi gördü ve Fransız dilindeki çalışmaları nedeniyle Paris Edebiyat Fakültesi'nce kendisine edebiyat doktoru ünvanını verildi. Muhtelif memuriyetlerde bulundu, Anadolu Ajansı'nda çalıştı, Harp Akademisi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı. Eserlerinin günümüzde hiçbir önemi kalmadı.

Jülide Sahir

Dergide tek bir yazısı bulunan Jülide Sahir, Celal Sahir'in eşidir.

Kulağı Delik

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

M.'A.Nüzhet

Dergide, Plevne Savunması ile ilgili bir yazısı bulunan, muhtemel genç bir subay olan M.'A. Nüzhet hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

M.Behcet (Mehmet Behçet Yazar) 1890-1980

Halep'te doğdu, ilk öğrenimini doğduğu yerde yaptı, Selanik İdadisi'ni ve Mekteb-i Hukuk'u bitirdi, Beyrut ve Kastamonu Sultanilerinde edebiyat öğretmenliği, Matbuat Umum Müdürlüğü, Maarif Vekaleti Umum Müfettişliği yaptı, bu görevlerden sonra yine öğretmenliğe döndü ve 1951'de emekliye ayrıldı. Servet-i Fünun dergisinde, bireysel duyguları işleyen, teknik yönden sağlam şiirleri yayımlandı, daha sonra Şair ve Nedim'de yazdı.

M.Hilmi

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

M.Macid

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mahmud Es'ad

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mahmud Nedim

Dergide mühim edebi makaleleri yer alan bu kişi hakkında da hiçbir bilgi bulunamadı.

Mahmud Sadık 1864-1930

İstanbul'da doğdu, Mülkiye'yi bitirdi, Almanya'da tarım eğitimi gördü, dönüşünde Babıali Tercüme Odası'nda çalıştı, sonra gazeteciliğe geçti, "1891'de Nabizade Nazım'la birlikte Servet-i Fünun'da yazısı ilk neşredilen iki muharririmizden biri oldu." (Ozansoy, 1967: 172) 1908'den sonra Mülkiye'de Maliye dersleri verdi. İstanbul Matbuat Cemiyeti'nin ilk başkanıdır. Yazılarında Osman Galib, Mınav gibi imzalar da kullandı.

Mahmud Şevket, (Paşa) 1856-1913

Arap asıllı olup Bağdat'ta doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde görüp İstanbul'da Harbiye'ye girmiş ve bu mektepten, Kurmay Yüzbaşı olarak birincilikle mezun olmuş, bir ara Harbiye'de ders okutmuş, sonra Golz ve Kampofner Paşaların yanında çalışmış, Almanya'ya ve Fransa'ya gitmiş, dönüşünde general olmuştur. 31 Mart Vakasında Hareket Ordusu'nun başına geçirilmiş, sonra Üçüncü Ordu Komutanı olmuştur. Hareket Ordusu Komutanlığı'nda gösterdiği başarıyı Trablusgarb ve Balkan savaşlarında gösteremeyince gözden düşmüş, Harbiye Nezareti'nden Babıali'ye giderken Beyazıt Meydanı'nda vurulmuştur.

Mazhar 'Arif

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı. Dergide tek bir şiiriyle yer almıştır.

Mecid

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mehmed (Muhammed?) Ziyaeddin

Sultan II. Abdülhamid'in hal'ine fetva veren Osmanlı din adamı.

Ali Tevfik

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mehmed Baha

Son derece, sürükleyici ve gerçekçi olarak hazırlanmış, sade dili ve anlatımıyla de başarılı olan ve metinler bölümüne de aldığımız, Kaynana Notları adlı hikayenin yazarı hakkında maalesef hiçbir bilgi bulunamadı.

Mehmed Cavid

II. Meşrutiyet'ten sonra Selanik Mebusu olarak Meclis'e girmiş ve Maliye Bakanlığı yapmış bir zat. Rıza Nur, hatıralarında ondan söz eder. Fakat biz hakkında daha fazla bir bilgi bulamadık. Dergide fotoğrafı da bulunmaktadır.

Mehmed Emin (Yurdakul) 1869-1844

İstanbul'da doğdu, Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ni bitirdi, Mülkiye'deki tahsilini bırakarak memuriyete girdi. Daha sonra İttihad ve Terakki'ye katıldı, sürgün edildi. II. Meşrutiyet'ten sonra valiliklerde bulundu, 1913'te Meclis-i Mebusan'a girdi. Milli Mücadele'yi desteklemek üzere Ankara'ya geçti. Türkçülük fikrini benimsemiş, sade dili ve hece veznini müdafaa etmiş ve bu öncülüğü Avrupalı müsteşriklerin takdir ve iltifatına mazhar olmuştur.

Mehmed Fu'ad (Köprülü) 1890-1966

İstanbul'da doğdu, Mercan İdadisi'ni bitirdi, Mekteb-i Hukuk'taki tahsilini yarıda bıraktı ve İstanbul liselerinde öğretmenlik yaptı. Daha sonra Darülfünun'da Türk Edebiyatı Tarihi Müderrisliği'ne atandı. 1935'te Meclis'e girdi. 1943'te Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer aldı. Edebiyat dünyasına Fecr-i Ati grubuyla girdi, daha sonra Ziya Gökalp'in Türkçülük felsefesini benimsedi ve Milli Edebiyat'a paralel eserler verdi. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar gibi asıl önemli çalışmalarını üniversitede hazırladı.

Mehmed Ra'uf 1875-1931

İstanbul'da doğdu. Bahriye Mektebi'nde okudu, staj için gönderildiği Girit'te iki yıl kaldı, sonra Almanya'ya gönderildi. 1908'de emekliye ayrılarak, vaktini edebi çalışmalarına hasretti. Servet-i Fünun döneminde roman ve hikayeleriyle tanındı, tek kalıcı eseri Eylül oldu.

Mehmed Reşad 1844-1918

Sultan Abdülmecid'in oğludur. Ağabeyi Abdülhamid'den iki yaş küçüktür. 1908'de tahta geçtiğinde 65 yaşındaydı. Seviyesi düşük, şahsiyeti silikti. Döneminin zor şartlarına çözümler bulabilecek ihatadan uzaktı, fakat kötü bir insan da değildi. Tahtta bulunduğu dokuz yıl içinde, İttihad ve Terakki'nin sözlerinin dışına hiç çık(a)madı. Gözlerini yumarken Erzurum, Trabzon düşman eline geçmişti. Divan şiirine ilgi duyan Sultan V. Mehmed, Çanakkale Zaferi'ne ait duygularını güzel bir gazeliyle dile getirmiştir.

Mehmed Rüşdi

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı. Musavver Muhit'te askerlikle ilgili makaleleri yayınlanan bu ismin bir subaya ait olması kuvvetle muhtemeldir.

Mehmed Sa'di

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mehmed Sami

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Memduh Cevdet

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Memduh Necdet

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Midhat Vecdi

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mu'allim Naci 1850-1893

İstanbul'da doğdu, asıl adı Ömer'dir. Varna'da medrese eğitimi aldı, Varna Rüşdiyesi'nde dersler verdi, Kürd Said Paşa'nın himayesine girdi ve onunla birlikte, ülkesinin pek çok yerini dolaştı. İstanbul'a dönüşünde Tercüman-ı Hakikat'in edebiyat sahifesini idare etti. Galatasaray Sultanisi ve Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat öğretmenliği yaptı. Genç bir yaşta kalp krizinden öldü. Recaizade ve Hamid'e karşı, gelenekten kopmamış bir şiir anlayışını müdafaa etti ve bunun başarılı örneklerini verdi.

Muhibb-i Kalem

Derginin bir okuru olması muhtemel bu kişi hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Mustafa Namık

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Münir Süreyya

Hakkında hiçbir bilgi bulunamadı.

Müfid Ratib 1887-1917

İstanbul'da doğdu. Galatasaray Sultanisi'nden mezun oldu. Mensur şiirlerle edebiyata girdi, Fecr-i Ati'ye katıldı. Daha sonra oyun yazarlığına yöneldi. Batılı yazarlardan oyunlar çevirdi, adapteler yaptı.

Nasuh

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Nazım Nazmi

Musavver Muhit'teki şiir altı notundan, 1908 ve 1909 yıllarında Erzurum'da mülazım-ı sani olarak vazife yaptığını öğreniyoruz.

Necib (Asım Yazıksız ?) 1861-1935

Musavver Muhit'teki Necib'in Necib Asım Yazıksız olduğu kesin değildir. Necib Asım Kiliste doğdu. 1880'de Harbiye'den piyade mülazımı olarak çıkmış, askeri rüşdiyelerde ve Harbiye'de Türkçe, Fransızca, Tarih gibi dersler okutmuştur. Musavver Muhit'te tercüme özdeyişleri yayınlanan Necib Asım'ın Askerlik hayatı öğretmenlikle geçmiş ve albaylıktan emekli olmuş, daha ziyade Eski Türk tarihi ve Türk dili sahalarında çalışmıştır. Ancak, dergideki Necib'in Fazlı Necib (1863-1932) olmaması için de hiçbir sebep yoktur. Fazlı Necib, Selanik'te doğmuş, Selanik İdadisi'ni ve Mekteb-i Hukuk'u bitirmiş, İstanbul gazetelerinde Selanik Mektupları başlığı altında yazılar göndermiştir.

Nev'in

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Nigar Binti 'Osman (Nigar Hanım) 1856-1918

1848'deki Macar İhtilali'nden sonra Türkiye sığınanlardan biri olan ve asıl adı Farkas Sandor olan ve sonra müslüman olan Macar Osman Paşa'nın kızıdır. Babası Kırım Harbi'nde, Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın yaverliğini yapmıştır. Türkçe, Arapça, Farsça dersleri almış, Kadıköy Fransız Kız Mektebi'nde okumuştur. Ayrıca Rumca da bilirdi. Genç yaşta evlenmiş, fakat mutlu olamamıştır. Şiirlerinde bu yüzden bir melal vardır. Hamid ve Ekrem çizgisinde eserler vermiş, sade Türkçeyi ve hece veznini yadırgamıştır. Yaşantısında aristokrat bir çeşni vardı. Haremlik selamlık uygulamasına karşı idi ve bu kuralı daima ihlal ederdi. Tanzimat sonrası edebiyatımızın ilk meşhur kadın şairi odur

Nihal

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Nijad

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

'Osman Fahri

Cenab Şahabeddin ve Ali Nusret'in kardeşidir. Edebiyat Fakültesi'nde okumuş, Arkadaş dergisini çıkarmış, Selim Sırrı'nın Terbiye ve Oyun dergisinde şiirleri yayınlanmış, ne var ki, 30 yaşlarında iken deli olarak ölmüştür. (Bu bilgiler, İbrahim Alaeddin Gövsa'nın Türk Meşhurları adlı eserinin Ali Nusret maddesinden alınmıştır.)

'Osman Nuri

Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdi, bakteriyoloji ve biyokimya sahalarında çalıştı.

'Ömer Lütfi (Bkz. Safvet Nezihî)

Müstear ismi olan Safvet Nezihî adıyla tanınmış romancımız.

Ra'if Necdet

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Ra'uf Yekta 1871-1935

İstanbul'da doğdu. Ahmed Arif Bey'in oğludur. Rüştiyeden sonra lisan mektebi ne girdi ve Arapça, Fransızca ve İngilizce öğrendi. Hususi hocalardan, bilhassa Zekai Dede'den musiki dersleri aldı tanbur ve neyde muvaffakiyet gösterdi. Salih Zeki Bey'den matematik dersleri aldı. İstanbul Konservatuarı kurulunca, orada dersler verdi. Batı ansiklopedilerine, Türk müziği ile ilgili maddeler yazdı.

Reca'izade Ekrem 1847-1914

Özel öğrenim gördü. Harbiye'ye girdiyse de sağlığı elverişli gelmediği için ayrıldı. Hariciye'de memuriyete başladı, orada Fransızca'yı öğrendi. Namık Kemal'le tanıştı ve edebiyata heves etti. Bu arada memuriyette yükselmeye devam etti, Şura-yı Devlet azası oldu. Mülkiye Mektebi ve Galatasaray Sultanisi'nde muallimlik yaptı. II. Meşrutiyet'ten

sonra Meclis-i Ayan üyesi oldu. Bu görevindeyken öldü ve ölümünde resmi yas ilan edilerek okullar tatil edildi. Şiir, roman ve edebiyat bilgileriyle alakalı eserler verdi.

Refik Halid (Karay) 1888-1965

Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Mekteb-i Hukuk'taki tahsilini bırakarak Tercüman-ı Hakikat'te çalışmaya başladı. Fecr-i Ati'ye katıldı. Mizah dergilerinde Kirpi imzasıyla başarılı yazılar yazdı. İtilaf ve Hürriyet Fırkası'nın iktidarı sırasında memuriyete girdi. İttihad ve Terakki başa geçince, bu partinin aleyhinde yazılar yazdı ve Sinop'a sürüldü. İttihad ve Terakki'nin kültür dergisi Yeni Mecmua'da hikayeleri yayımlandı. İstanbul'a dönüşünde Robert Kolej'de Türkçe öğretmenliği yaptı. Mütareke'de İtilaf ve Terakki Partisi'ne girdi ve Sabah'ın başyazarı oldu. Posta Telgraf Umum Müdürlüğü'ne atandı. Aydede'deki mizahi yazılarıyla şöhretini pekiştirdi, fakat Kurtuluş Savaşı'nın aleyhinde yazılar da yazdı ve yüzelliliklerle birlikte yurt dışına sürüldü. Mizah, hikaye ve roman sahasında başarılı eserler verdi, Türkçeyi başarıyla kullandı.

Rıza Daniş

Daniş ismi altında hakkında kısmen bilgi verdiğimiz kişi olsa gerek.

Rıza Nur 1879-1942

Sinop'ta doğdu. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi ve bu müessesede dersler verdi. II. Meşrutiyet'ten sonra Sinop Mebusu sıfatıyla Meclis'e girdi. Bir müddet sonra İttihad ve Terakki'yle uyuşmazlığa düştü ve yurt dışına çıktı. Mütarekeden sonra yeniden milletvekili seçildi. T.B.M.M.'de de görev aldı, Lozan'daki delegeler arasında yer aldı. İzmir Suikasti'nden sonra yurt dışına kaçtı. On dört ciltlik, Türk Tarihi adlı eseri basıldı. "1942'de Taksim'de Kristal Kıraathanesi'nde bir kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumdu." (Rıza Nur, 1992: 24) [Abdurrahman Dilipak'ın notu] Ölümünden sonra hatıraları da yayımlandı, fakat Atatürk Devrimleri'ne saldırı niteliği taşıdığından bu eseri toplatıldı.

Rıza Tevfik (Bölükbaşı) 1869-1849

Arnavut asıllı Mehmet Tevfik Efendi'nin oğlu olarak Edirne'de dünyaya geldi. İlk öğrenimini İstanbul'da bir musevi okulunda tamamladı. Öğrenci olaylarına katıldığı için Mülkiye'den çıkarıldı. O da Tıbbiye'ye gitti ve buradan mezun olup görevine başladı.

İttihad ve Terakki'ye katıldı. 1908'den sonra Edirne Mebusu oldu. Daha sonra İttihadçılarla arası açıldı ve Hürriyet ve İtilaf partisine girdi. Maarif Nazırlığı, Şura-yı Devlet Reislığı yaptı. Sevr'e imza atan delegeler arasında yer aldı ve yüzelliliklerle birlikte yurt dışına sürüldü. Darülfünun'da felsefe muallimliği yaptığından Filozof ünvanıyla tanındı, ancak asıl başarısını Bektaşılık çizgisine yakın şiirleriyle gösterdi.

Ruhsan Nevvare

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamadı.

Safvet Nezihi 1871-1939

Asıl adı Ömer Lütfi'dir. Bir süre Galatasaray Lisesi'nde okuduktan sonra, Kapalıçarşı'da kuyumculuk yaptı. Sefahate düşkünlüğü ve düzensiz hayatı onu Bakırköy Akıl Hastahanesi'ne düşürdü ve orada öldü. En meşhur eseri Zavallı Necdet'tir

Safveti Ziya 1875-1929

Özel öğrenim gördü ve Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. Madenler Müdürü Ahmed Ziya Bey'in oğludur. İyi derecede Fransızca, İngilizce ve Almanca öğrendi. Hariciye'de çalıştı, Şura-yı Devlet üyeliği yaptı. Muaşeret ve teşrifat kaidelerine meraklı idi; Prag elçiliğine atanması kutlamasında, Büyükkada Yat Kulübü'nde sekte-i kalpten ve frak içinde öldü. Roman ve hikayelerinde Beyoğlu hayatını ve sosyete eğlencelerini anlattı.

Salih Muzaffer

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamadı.

Salih Zeki (Aktay) 1864-1921

İstanbul'da doğdu, Boyabatlı Hasan Ağa isminde fakir bir adamın oğludur. Darüşşafakada okumuş, Paris'te Elektrik Mühendisliği Fakültesi'ni birincilikle bitirmiş ve bu alanda çeşitli vazifeler yapmış, Meşrutiyet'ten sonra Meclis-i Maarif azalığı yapmış, Tevfik Fikret'in yerine Galatasaray Lisesi'ne müdür olmuştur. Darülfünun'a geçtikten sonra sadece mesleğiyle uğraşmış, fakat son yıllarında bir akıl hastalığına uğrayarak, Fransız Hastahanesi'nde ölmüştür.

Samih (Rif'at) 1874-1932

İstanbul'da doğdu. Babası Yarbay Rif'at Bey'dir. Hususi bir eğitim gördü, Farsça ve Fransızca öğrendi. Memuriyetiyle birlikte yazı hayatına da girdi ve çeşitli gazete ve mecmu'alarda yazıları yayınlandı. Mercan İdadisi Edebiyat Muallimi oldu, Meşrutiyet'ten sonra mutasarrıflık ve valiliklerde bulundu. Milli Mücadele'yi destekledi ve ikinci dönemde Çanakkale Milletvekili oldu. Milli şuurun uyanması yolunda çalıştı ve bu doğrultuda Bektaşî nefesleri yazdı. Oğlu Oktay Rifat da tanınmış şairlerimizdendir.

Selanikli Hilmi

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamadı. Selanik'li bir amatör şair olmalıdır.

Selim Sırrı (Tarcan) 1874-1956

Mora Yenişehir'de doğdu. Karadağ Muharebesi'nde şehid düşen Miralay Yusuf Bey'in oğludur. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten sonra Mühendishane'de okudu ve buradan üsteğmen olarak çıktı. 1908 İnkılabı'nda kolağası idi ve o sıralarda halkın nümayişlerini idare etmiş ve nazırlara, şeriate sadık kalacaklarına dair, halkın huzurunda yemin ettirmişti. Bu hizmetlerinden sonra, beden terbiyesi ihtisası için İsveç'e gönderildi ve ondan sonra sadece beden eğitimi ile meşgul oldu.

Server Cemal 1885-1931

İstanbul'da doğdu, Şura-yı Devlet azasından İbrahim Cemaleddin Bey'in oğludur. Kadıköy Frères Mektebi'nde ve Galatasaray'da okudu, Mekteb-i Hukuk'u ve Paris Siyasal Bilimler Mektebi'ni bitirdi. Hariciye memurluklarında, muallimliklerde bulundu ve Resimli Kitab gibi dergilere yazılar yazdı. Marsilya Şehbenderi'yken, şehbenderhanenin kavası tarafından bir delilik buhranı sonucu öldürüldü.

Süleyman Bahri

Hakkında herhangi bir bilgi bulunamadı.

Süleyman Nazif 1870-1927

Diyarbakır'da doğdu. Tarihçi Said Paşa'nın oğludur. Hususi bir eğitim aldı, Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Memuriyet ve yazı hayatına Diyarbakır'da başladı. Sonra Paris'e kaçtı ve orada, Ahmed Rıza'nın Meşveret gazetesinde yazılar yazdı, aynı yıl İstanbul'a döndü ve Bursa'ya vilayet mektupçusu olarak tayin edildi. (1897) Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'da, Ebuzziya Tevfik'le birlikte Tasvir-i Efkar gazetesini çıkardı. Daha sonra muhtelif vilayetlerde valiliklerde bulundu. 1918'de, Kara Bir Gün başlıklı yazısıyla İstanbul'un işgalini korkusuzca kınadı ve Malta adasına sürüldü. Orada yirmi ay kaldı, ve yurda döndükten bir müddet sonra zatürreeden öldü. Şair olarak tanınmakla birlikte, nesirde daha başarılı olarak kabul edilen Süleyman Nazif, Faik Ali Ozansoy'un ağabeyidir.

Süleyman Nu'man (1868-1925)

İstanbul'da doğdu. Askeri Tıbbiye'den yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu. İhtisas için Almanya'ya gönderildi ve iç hastalıkları alanında uzmanlaştıktan sonra Askeri Tıbbiye Profesörlüğüne getirildi. Birinci Cihan Harbi esnasında Ordu Sıhhiye Reisi idi. Gureba Hastahanesi Başhekimliği de yapan Süleyman Numan, akciğer kanserinden ölmüştür.

Smu'il

Yazısının altındaki nottan, Mülkiye Baytar Mektebi'nde mu'avin olduğunu öğrendiğimiz bu kişi, Avrupa'dan gelmiş bir muallim olmalıdır.

Şahabeddin Süleyman 1885-1921

İstanbul'da doğdu. Ailesi aslen Balıkesir'lidir. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de yaptıktan sonra Mülkiye'ye girdi. 1908'den sonra mu'allimlik ve muharrirlik yaptı. Piyesler yazdı, Fuad Köprülü'yle birlikte Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye'yi yazdı. Şaire İhsan Raif'in ikinci kocası oldu. İyi bir tenkitçi olmakla birlikte, ömrünün kısalığı, verebileceği başarılı eserlerin yolunu kesti.

Tahsin Nahid 1887-1918

İstanbul'da doğdu. Babası devlet memuru idi. Bir müddet Galatasaray Sultanisi'nde okudu. Ailesinin geçim problemi yoktu, hep edebiyatla uğraştı. Fecr-i Ati'ye katıldı.

"Ada'nın romantik şairi olarak bilinen Tahsin Nahid" (Ozansoy, 1967), şiirlerini, Ruh-ı bi-kayd, Kırlar ve Denizler adlarıyla kitaplaştırdı. Şahabeddin Süleyman'la birlikte piyesler yazdı. Genç yaşta öldü.

Uşşakizade Halid Ziya 1866-1945

İstanbul'da doğdu. Mahalle Mektebi'nde ve Fatih Askeri Rüştiyesi'nde okudu. Mağaza işleten babasının işleri bozulunca İzmir'e taşındılar. Orada okurken, bir Fransız avukattan Fransızca öğrendi. Sonra Mechitariste misyoner okulunda okudu. Arkadaşlarıyla birlikte gazete çıkarma teşebbüslerinde bulundu. Osmanlı Bankası'nda çalıştı, İzmir İdadisi'nde dersler verdi. İstanbul'da Servet-i Fünun topluluğuna katıldı. Roman ve hikaye sahasında başarılı eserler verdi. 31 Mart'tan sonra Mabeyn Başkatipliği'ne getirildi. Daha sonra Ayan Meclisi'ne girdi. Cumhuriyet'ten sonra, Yeşilköy'deki köşkünde edebi çalışmalarına devam etti.

Valide

Kim olduğu tesbit edilememiştir.

Ya'kub Kadri (Karaosmanoğlu) 1889-1974

Kahire'de doğdu, ilk ve orta öğrenimini Manisa'da yaptı, lise tahsiline İzmir Lisesi'nde başladı, Mısır Frères Mektebi'nde devam etti ve orta öğrenimini İsviçre Lisesi'nde tamamladı. Mekteb-i Hukuk'un üçüncü sınıfından ayrıldı ve Fecr-i Ati'ye girdi. Daha sonra Yahya Kemal'le Nev-Yunanicilik anlayışını savundu. Milli Mücadele'yi destekledi. Cumhuriyet'in ilanını mütekip Meclis'e girdi. Kadro dergisinde Atatürkçülüğü Marksist bir yorumla anlattı ve Tiran Elçiliği'ne atandı. Edebiyat tarihimizde romanlarıyla mühim bir yer tuttu.

Yusuf 'İrfan, Ziya ve Ziya 'Alaeddin Bedi'i hakkında herhangi bir bilgi bulunamadı.

1.3. Mecmu'ada Yazısı Bulunan Bütün İsimler ve Dergideki Eserleri

A.H.N.

ET, Süha ve Pervin, 30 / 234-235

'A. Nüzhet

FM, 'Askerlik Nokta-i Nazarından Kuva-yı Ma'neviyye ve Kabiliyat-ı 'Asliyye, 24 / 58

FM, Fenn-i Harb-i 'Usuliyyat, 27 / 142-143

'A. Sa'id

HK, Sitere, (Tenyiter'den), 38 / 467-469

HK, Siyah Gölge, 39 / 474

'A. Tal'at

FM, Askerliğe Muhabbet, 2 / 8-10

FM, Çocuklarda Husul ve Tekamül, 3 / 35

FM, Terakkiyat-ı 'Askeriyye Zamin-i Müsalemettir, 4 / 51-54

SM, 'Osman Paşa ve Esaret, 19 / 294-295

SM, Sedan'ı Müte'akib, 21 / 324-325

FM, Japonya'da 'Askerlik I, 31 / 273-275

FM, Japonya'da 'Askerlik II, 32 / 305-307

HY, Japonya'da Ma'arif-i Nisvan, 35 / 369-371

'Abdi Tevfik

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 412-413

'Abdülhak Hamid

ŞR, Hürriyet Neşidesi, 19 / 290

ŞR, Neşide-i Hürriyet, 24 / 51

'Abid

TM, İftirak, 35 / 378

HK, Devre-i İnhitat, 39 / 475-480

Ahmed Haşim

ŞR, Güneşe, 3 / 37

EM, Emil Verharen, 5 / 74-77

ŞR, Kış, 7 / 99
ŞR, Yollar, 9 / 131
EM, Anri Doreniye, 12 / 190-191
EM, Anri Doreniye, 13 / 202-203
ŞR, Zulmet, 18 / 277-278
ŞR, Akşamlarım, 30 / 231
SM, Efendim, 36-37 / 429-430

Ahmed Hikmet

SM, 10 Temmuz ve Şark, 36-37 / 401-403

Ahmed Kamil

ŞR, Adada Bir Gece, 28 / 182

Ahmed Kemal

ŞR, Üstad-ı A'zam Namık Kemal, 22 / 339

ŞR, Felsefe-i Perişan, 29 / 214

ŞR, Şi'ir, 31 / 278

Ahmed Midhat

SM, İnkılab, 36-37 / 420-421

Ahmed Rasim

RT, 'Asabi Kız, 2 / 15-16

RT, 'Asabi Kız, 3 / 47-48

RT, 'Asabi Kız, 4 / 63-65

RT, 'Asabi Kız, 5 / 79-80

RT, 'Asabi Kız, 6 / 95-96

RT, Sabiha, 7 / 11-112

RT, Sabiha, 8 / 126-128

RT, Sabiha, 9 / 142-144

RT, Sabiha, 10 / 160

RT, Sabiha, 11 / 176

RT, Sabiha, 12 / 192

RT, Sabiha, 13 / 206-208

Ahmed Refik

SM, Ordumuz ve İnkılab, 36-37 / 433-434

Ahmed Samim

EM, Rus Edebiyatına Da'ir, 7 / 101-103

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398-399

'Ali Canib

ŞR, Gölge, 38 / 456

'Ali Ekrem

ŞR, Ertuğrul, 19 / 290-291

ŞR, Yeni Çehreler, 29 / 201

'Ali Fahri

HA, Selam, 11 / 170-171

HK, Zavallı Sefil, 15 / 234-235

SM, 10 Temmuz 1324 ve 10 Temmuz 1325, 36-37 / 427-429

'Ali Kemal

SM, İcmal-i Siyasi, 1 / 2-5

'Ali Süha

MŞ, Mendil, 16 / 253

MŞ, Manken, 20 / 317

Asaf

FM, Meskukat-ı Kadime-i İslamiyye ve 'Osmaniyye Hakkında Ma'lumat, 26 / 106-115

'Aziz Hüda'i

TT, Eskapin, 28 / 174-175

TT, Eskapin, 29 / 209-211

AK, Monolog, 33 / 324-326

TM, (Ogüst Lafosed'den), Tahayyülat, 14 / 217

Bedi' Nuri

HA, Kabus-ı Za'il, 28 / 171-174

SM, İlk Yevm-i Hürriyetimiz, 36-37 / 434-437

FM, On Dokuzuncu Yüzyıl, 38 / 444-450

Burhaneddin

HA-SM, 10 Temmuz Münasebetiyle, 36-37 / 430

Celal Enisi

ŞR, İleri, 39 / 474

Celal Sahir

ŞR, Ah İsteseydiniz, 11 / 165

ŞR, Leyal-i Sahir, 27 / 138

ŞR, Elhan-ı Perestiş, 34 / 343

ŞR, Yalan, 35 / 364

ŞR, Niyaz, 38 / 456-457

Cemil Süleyman

HK, Ferda-yı Zifaf, 11 / 174-176

HK, Beyaz Gece, 20 / 313-314

HK, Beyaz Gece, 21 / 326-327

Cenab Şahabeddin

FM, Mücadele-i Hayatiyye, 21 / 330-331

Danış

ŞR, İlk Tecrübe-i Kalem, 38 / 454

ŞR, Müstezad, 39 / 473

Edgar Poe

TM, Karga, 35 / 365-366

Edhem

ŞR, Ademoğlunun Dirilikte Payı, (İng.Terc.), 38 / 456

Emin Bülend

ŞR, Çöllere, 6 / 86

ŞR, Gurbet Geceleri, 15 / 229

ŞR, Endişe-i Sukut

Enis 'Avni

ŞR, Elhan-ı Şebab, 12 / 182

F.Reşad

EM, Eşref ve Kehanet-i Şa'irane

Fahriye

XX, Muhterem Hemşirelerim, 14 / 222

AK, Öte Beri, 16 / 254

Fa'ik 'Ali

ŞR, Akşam, 6 / 85-86

ŞR, Ruhlarım, 10 / 148

ŞR, Hande-i Garib, 28 / 167

Fa'ik Sabri

TT, Büyük İkramiyye

TT, Ceriha, (Mişel Prons'tan), 2 / 12-14

HA, Paris'te, 3 / 38-39

TM, Çocuk, 4 / 62

HA, Büt-Şumun'da 10 / 158-159

HA, Şumnu Yolunda, 16 / 250-252

XX, Halide Salih'e Teşekkür, 18 / 282

HA, Avrupa Hatıratından, (Galasiyeler'de), 29 / 202-206

SM, Geçen Sene Bugün, 36-37 / 437-439

MŞ, Kırmızı Mektub, 39 / 475

Fazıl Ahmed

MŞ, Zehir Katreleri, 35 / 362

HA, Zehir Karteleri, 36-37 / 441-442

Görür Göz

BG, Viktoryen Sardo'nun Vefatı, 3 / 37

SM, Hukuk-ı Esasiyye, 4 / 54-57

BG, Guillaume II, 5 / 73

HA, Muhibb-i Samimi, 6 / 87-90
BG, Sarah Bhernard,7/105
BG, İtalya Kralı III.Emmanuel, 8 / 121
BG, Sabık Fas Sultanı 'Abdülaziz, 9 / 137
BG, Yunan Kralı I.George,10 / 153
BG, Mekteb-i Mülkiye Müdürü Celal Bey, 11 / 169
BG, Şah-ı İran Muhammed Han Hazretleri, 12 / 185
BG, Coquelain Aine, 14 / 210-213
BG, Japon İmparatoru Le Mikado, 14 / 217
BG, Coquelain Cadet, 15 / 237
BG, Catulle Mendes, 16 / 253
BG, İspanya Kralı XIII. Alfonce, 17 / 271
BG, Kongo Hükümdarı Roi des Belgas, 18 / 285
BG, Felemenk Kraliçesi Wilhelmine, 19 / 301
BG, Monako Prensi, 20 / 317
BG, Siyam Kralı Chulalongkorn, 22 / 345
BG, Morsel Pirovo, 23 / 31
BG, Kortelin, 24 / 63
BG, Belçikalı Şa'ir Verharn, 26 / 95
BG, Jan Rişpen, 35 / 379

Hakkı Behic

FM, Cemiyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 12 / 188-190
FM, Cemiyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 15 / 229-231
FM, Kadınlar ve Mevki'-i Hukukları, 20 / 315-316
MŞ, Akşamlar, 23 / 22-26
EM, Edebiyat-ı 'Avam, 31 / 258-263

Halide Salih

BG, Küçük Bir Aktristten Büyük Bir Ha'ile-nüvise, 10 / 151-152
RT, Heyula, 14 / 223-224
RT, Heyula, 15 / 238-240
RT, Heyula, 16 / 255-256
RT, Heyula, 17 / 272
EM, Roman ve Resimli Roman Mecmu'ası, 18 / 281-282
RT, Heyula, 18 / 287-288
RT, Heyula, 19 / 303-304

RT, Heyula, 20 / 318-319

RT, Heyula, 21 / 331-336

Hamdullah Subhi

ŞR, Askerlerin Şarkısı, 1 / 10

HA, Bir fırtına, 5 / 77-79

ŞR, Başörtün, 10 / 148

ŞR, Gecelerim I, 12 / 182

ŞR, Gecelerim II, 14 / 214

ŞR, Gecelerim III, 17 / 262-263

ET, Fa'ik 'Ali - Fani Teselliler, 13 / 197-199

ŞR, İlk Tesadüf, 23 / 21

ŞR, Akşam, 27 / 138

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 406-407

Hüseyin Cahid

ET, İstimzac, 17 / 266

ET, İkinci İstimzac, 21 / 323-324

HK, Kitab-ı Melal, 34 / 338-339

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401

Hüseyin Hüsnü

SM, Vekayi-i Mühimme-i Siyasiyye, 23 / 4-5

SM, İstanbul Ahalisine Beyanname, 23 / 5-6

İbrahim 'Alaeddin

ŞR, Kirpiklerin, 3 / 45

ŞR, 'Osmanlı Bayrağı, 36-37 / 410

İlyas Macid

MŞ, Gözlerin İçin, 1 / 10

MŞ, Ru'ya ve Hayat, 2 / 7-8

MŞ, 'Aşkımın Matemleri, 3 / 44

MŞ, Dalila, 4 / 57

MŞ, İkimiz İçin, 10 / 153

Hİ, Kıl ü Kal ü Edebi, 11 / 169

MŞ, 'Aşkımız, 13 / 201

MŞ, Tefelsüf, 14 / 217
MŞ, Sevilsedydim, 17 / 270

İsma'il Hakki

SM, Teşevvüşat-ı Hariciyye, 5 / 66-67

İsma'il Ken'an

HK, Mazideki Atilere A'id, 4 / 58-61

İsma'il Müştak

SM, 'Osmanlı Milletinin Meb'uslarına, 7 / 98

SM, Rusya-Türkiye, 8 / 114-115

SM, Bulgaristan'ın Notası, 10 / 146-147

İsma'il Paşa

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 404-405

SM, Bir Makale-i Hakimane, 38 / 451-453

'İzzet Fu'ad

XX, Mu'avin-i Tahririyemizden

HA, Esna-yı Harbde Elçilik, 7 / 106-108

HA, Esna-yı Harbde Elçilik, 8 / 122-123

HA, Esna-yı Harbde Elçilik, 9 / 138-140

HA, Esna-yı Harbde Elçilik, 10 / 156-158

'İzzet Melih

EM, Tiyatro Hakkında, 1 / 5-7

FM, Tabi'at ve İnsan

BG, Halid Ziya, 5 / 70

HK, Kontes dö Merlan, 7 / 109-110

BG, Hüseyin Cahid, 8 / 117-118

SM, Gençler, 36-37 / 430-431

Jülide Sahir

SM, Ne mi Hissettim?, 36-37 / 439

Kulağı Delik

HY, Mazbutat, 5 / 68-69

HY, Mazbutat, 6 / 84-85

HY, Mazbutat, 7 / 100-101

HY, Mazbutat, 8 / 116-117

HY, Mazbutat, Ada Vapurunda, 9 / 131-132

HY, Mazbutat, 11 / 162

HY, Mazbutat, 12 / 178

HY, Mazbutat, 13 / 194

HY, Mazbutat, 14 / 210

HY, Mazbutat, 15 / 226

HY, Mazbutat, 16 / 242

HY, Mazbutat, 17 / 258

HY, Mazbutat, 18 / 274

HY, Mazbutat, 19 / 291-292

M.'A. Nüzhet

SM, Plevne Muharasasının Te'sir-i Siyasisi, 20 / 309-310

M. Behcet

MŞ, Serenad, 4 / 62

M. Hilmi

MŞ, Felsefi Dakikalar, 2 / 11

M. Macid

SM, Rum Matbu'atının Lisanı, 17 / 266-268

M. Ra'uf

FM, Sosyalizm, 2 / 47

SM, Fransa-Almanya İhtilafı, 3 / 34

ŞR, Ey Çocuk, 3 / 36

Mahmud Es'ad

SM, 'İd-i Milli-yi 'Osmani, 36-37 / 417-419

Mahmud Nedim

- ŞR, Efsane-i Derviş, 16 / 245-246
EM, Bizde Edebiyyat, 29 / 197-200
EM, Edebiyat I, 30 / 237-239
EM, Edebiyat II, 31 / 263
EM, Edebiyat III, 32 / 298-303
EM, Bizde Edebiyyat, 34 / 347-351
EM, Bizde Edebiyyat, 35 / 375-377

Mahmud Sadık

- FM, Hayat-ı İctima'i ve Medeni, 6 / 82-83
SM, Şark ve Avusturya, 7 / 98-99
SM, Siyasiyat-ı Hariciyye, 9 / 130

Mahmud Şevket

- HY, İdare-i 'Örfi Beyannamesi, 24 / 46
HY, Beyanname-i Resmi, 24 / 47

Mazhar 'Arif

- MŞ, Eserlerim İçin, 4 / 61

Mecid

- SM, 'İd-i Milli-yi 'Osmani Hakkında, 36-37 / 390

Mehmed 'Ali Tevfik

- EM, Alfred Dö Musse - Alfred Detinisun, 33 / 318-322
EM, Alfred Dö Musse - Alfred Detinisun, 34 / 343-347
EM, Alfred Dö Musse - Alfred Detinisun, 35 / 371

Mehmed Baha

- HK, Kaynana Notları, 27 / 151-152
HK, Kaynana Notları, 28 / 177-180
HK, Hayalin Güzeli, 30 / 241-244
HK, Elim Bir Muhtıra, 32 / 307-311
HK, Hayal, 39 / 483-486

Mehmed Cavid

FM, Şirketlerin Hakk-ı Tasarrufu, 6 / 92-94

FM, Meclis-i Meb'usanda Bütçe Komisyonu, 8 / 124-126

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401

Mehmed Emin

ŞR, Hristof Kolomb

ŞR, Bir Delikanlıya, 2 / 7

ŞR, Martin Lüter, 4 / 45

ŞR, Sakın Kesme, 8 / 117

ŞR, Bıçaksız Katiller, 15 / 228-229

ŞR, Balıkçı, 16 / 246

ŞR, Matbu'at Nizamnamesi yahud İlk Hücum, 20/308

HK, Define, 22 / 344

Mehmed Fu'ad

ŞR, Takaza-yı Hayal, 22 / 344

Mehmed Ra'uf

HK, Bir Müntehire Da'ir, 9 / 132-133

EM, Temaşa Muharrirliği , 11 / 166-167

EM, Bizde Aktörlük, 14 / 215

EM, Halkta San'at ve Edebiyata Rağbet, 18 / 275-276

EM, Tezer Münasebetiyle, 19 / 297-298

EM, Edebiyat-ı Hazıraya Da'ir, 21 / 322-323

EM, Süham-ı İntikam, 22 / 340-344

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398

Mehmed Reşad

SM, Suret-i Hatt-ı Humayun, 25 / 65

SM, Suret-i Hatt-ı Humayun, 26 / 89

Mehmed Rüşdi

FM, Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendiferlerin Rolü, 9 / 1 35-136

FM, Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendiferlerin Rolü, 10 / 1 54-155

FM, Cuşima Deniz Muharebesi ve Sefa'in-i Harbiyye Sistemi, 12 / 186-188

TR, Hakk-ı Harb, 24 / 59-60

TR, Hakk-ı Harb, 26 / 92-93
TR, Hakk-ı Harb, 26 / 126-127
TR, Hakk-ı Harb, 27 / 1 58-159
TR, Hakk-ı Harb, 28 / 183-184
TR, Hakk-ı Harb, 29 / 215-216
TR, Hakk-ı Harb, 30 / 247-248
TR, Hakk-ı Harb, 31 / 279-280

Mehmed Sa'di

ŞR, Nev-ruz, 22 / 344
ŞR, 'Abdülhak Adnan İçin, 3 / 43
ŞR, Onun Felsefesi, 12 / 181
TM, Çocuk, 13 / 200
ŞR, Rü'ya, 14 / 212-214
ŞR, Sarı Zambak, 18 / 277
ŞR, Köyde Bir Gece, 20 / 308-309
ŞR, Gelin Çiçeği, 26 / 114
ŞR, Terane-i Sevda, 35 / 362

Mehmed Sami

ŞR, Maziye Da'ir, 33 / 323

Es-Seyyid Muhammed Ziyaeddin

SM, Suret-i Fetva, 24 / 39

Memduh Cevdet

FM, İbda-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Da'ir I, 13 / 204-206
FM, İbda-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Da'ir II, 14 / 218-219

Memduh Necdet

ŞR, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 10 / 148
ŞR, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 12 / 182
ŞR, 'Ömr-i Tenha, 16 / 246
ŞR, Fener, 20 / 308
ŞR, Kadınlığa Da'ir, 20 / 308
ŞR, Senelerden Sonra, 26 / 121
ŞR, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 28 / 182

ŞR, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 29 / 214
ŞR, Aveng-i Nücum, 32 / 3 03
ŞR, Aveng-i Nücum, 34 / 342
ŞR, Aveng-i Nücum, 35 / 363
ŞR, Aveng-i Nücum, 38 / 454
ŞR, Aveng-i Nücum, 39 / 473

Midhat Vecdi

HK, Öğlen Uykusu, 2 / 10-11

Mu'allim Naci

ŞR, Oduncu ile Azra'il, 24 / 61

Muhibb-i Kalem

XX, Muhit'in Te'siri, 31 / 271

Muhit

XX, Küçük Bir Mukaddime, 1 / 2
XX, Muhterem Kari'lere, 3 / 34
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 3 / 50
XX, Münderecat-Resimlerimiz, 4 / 48
XX, Muhterem Kari'lerimize, 4 / 50
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 4 / 66
XX, Muhterem Kari'lere, 5 / 66
XX, Münderecat, 6 / 80
XX, Gelecek Nüşamızda, 6 / 97
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 6 / 97
XX, Muhterem Kari'lere, 7/96
FI, Bilmem Gülecek Misiniz, 7 / 105
XX, Abone Şera'iti, 7 / 113
XX, Birinci Konferansımız, 8 / 112
FI, Bilmem Gülecek Misiniz, 8 / 121
XX, Muhterem Kari'lere, 8 / 129
XX, Birinci Konferansımız, 9/128
FI, Bilmem Gülecek Misiniz, 9 / 137
XX, Muhterem Kari'lere, 10 / 144
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 10 / 151

XX, Okurla Hasbihal, 11 / 177
XX, Muhterem Kari'lere, 12 / 176
Hİ, Hikemiyyat, 12 / 185
XX, Okurla Hasbihal, 12 / 193
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 12 / 193
XX, Okurla Hasbihal, 12 / 193
XX, Muhterem Kari'lere, 13 / 192
FI, Biraz Tebessüm, 13 / 201
XX, Okurla Hasbihal, 13 / 209
FI, Bilmem Gülecek Misiniz, 14 / 217
XX, Kadife Çorbası, 14 / 222
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 14 / 225
FI, Bilmem Gülecek Misiniz, 15 / 237
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 15 / 241
HY, Şişli'de Fakirhane, 16 / 245
FI, Karı Koca Altmışından Sonra, 16 / 252
Hİ, Hikemiyyat, 16 / 253
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 16 / 256
FI, Hırsız - Bey Baba, 17 / 271
HY, Neler Oluyor - Meclis-i Meb'usanda, 18 / 285
SM, Seyfullah Paşa'nın İntiharı, 19 / 296
HY, Neler Oluyor?, 19 / 301
HY, Meclis-i Meb'usan'da, 19 / 302
XX, Muhterem Kari'lere, 20 / 304
SM, Kudüs-i Şerif Vak'ası, 20 / 307
AK, Almanya'lı Perhizkar Bir Kız, 20 / 311
HY, Fransa Akademisinde, 20 / 311
BG, 'Asım Bey Merhum, 21 / 326
XX, Okuyucu Yazıları, 21 / 327
FI, Fıkra, 22 / 345
XX, Fihrist, (1-21 Sayılar), 22 / 350-351
HY, Bir Haftanın Tarihçesi, 23 / 1
SM, Askerlere Hitab, 23 / 2-4
HY, Şu'un, 23 / 6
SM, Ahz-ı 'Asker Nizamnamesi, 23 / 6
HY, Meb'us İntihabı, 23 / 6-7
HY, Yeni Fırka, 23 / 7

HY, Ordu Tensikatı, 23 / 7
HY, İnan Ahvalı, 23 / 7-8
HY, Diğerleri Ne Diyor?, 23 / 8
HY, Tevcihat ve Tebligat, 23 / 8
HY, Rica-yı Mahsus, 23 / 8
HY, Mazbutat, 23 / 15
XX, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 23 / 34
HY, Cülus-ı Padişah, 24/ 33
HY, Hareket Ordusunun Pay-ı tahta Duhulü, 24 / 33-35
HY, Topkapı ve Fatih Tarafları, 24 / 35
HY, Pazar Günkü Vak'a, 24 / 36-37
HY, Şüheda-yı Hürriyet, 24 / 37
HY, Bir Haftanın Tarihçesi, 24 / 37-38
HY, 'Abdülhamid'in Hal'i, 24 / 38-39
HY, Meclis-i 'Umumi-yi Milli Kararnamesi, 24 / 39-40
HY, Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri Nezdinde, 24 / 40
HY, Cülus Topları, 24 / 40
HY, İstanbul'a Muvasalat-ı Şehriyari, 24 / 40-41
HY, Harbiye Nezaretinde, 24 / 41-42
HY, Resm-i Bi'at, 24 / 42-43
HY, Topkapı Sarayında, 24 / 44
HY, Süfere-yı 'Osmaniyye'ye İş'ar, 24 / 44
HY, Yıldız'da, 24 / 44-46
HY, 'Abdülhamid'in 'Akıbeti, 24 / 51
AK, Hanımlar Sahifesi, Moda, 24-62
HY, Hatt-ı Humayunun Bab-ı 'Ali'ye Vürudu, 25 / 66
HY, Şu'un - Şehr-i Ayin, 25 / 66-67
HY, Şüheda-yı Hürriyet, 25 / 67
HY, Murassa Kılınc, 25 / 67
HY, Fetevayı İmza Eden Kalem, 25 / 67-68
HY, Hazine-i Hassa Maliyeye Geçmiş, 25 / 68
HY, Yıldız Sarayı'nın Tahliyesi Münasebet-i Hazırasıyle, 25 / 68
HY, Yıldız Millet Bahçesi, 25 / 68
HY, Çelebi Efendi Hazretleri, 25 / 68
HY, Yağmadan Kurtulmuşuz, 25 / 69
HY, Hükümdar-ı Meşrutiyet ve Ümera-yı 'Askeriyyeden İki Zat, 25 / 69
HY, Abideler, 25 / 69

HY, Şüheda-yı Muhtereme, 25 / 69
HY, Ceza-yı İ'dam, 25 / 70
HY, Tevcihat ve Tebligat, 25 / 70-71
HY, İran'da Meşrutiyet, 25 / 71
HY, Yeni Kabine Münasebetiyle, 25 / 71-72
FM, (Tolstoy'a Göre) İzdivac Nasıl Olmalı, 25 / 73
SM, Hükümetlerde İstihale, 25 / 74-75
SM, Meşrutiyet Nedir?, 25 / 75-77
SM, Usul-i İntihab, 25 / 77-79
SM, Endişe-i Ma'îşet, 25 / 79-88
SM, Vekayi-i Mühimme-i Siyasiyye; 26 / 89
BG, Felemenk Kraliçesi Vilhelmin, 26 / 94
HY, Hey'et-i Vükela-yı Cedide, 26 / 98
HY, Kılınç Alay-ı İ'lası, 26 / 98-100
HY, Muvassalat-ı Cenab-ı Padişahi, 26 / 100-101
HY, Şu'un, 26 / 102
HY, İkinci Zabıtname Sureti, 26 / 102-103
HY, Üçüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
HY, Dördüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
HY, Hakan-ı Mahlivanın İkametgahı, 26 / 103
HY, 'Osmanlı Bulgar Müzakeratı, 26 / 104
HY, Sırr-ı Tabib-i Şehriyari, 26 / 104
HY, 'Abdülhamid'in Bir Tablosu, 26 / 104
HY, Ebu Eyyub el-Ensari Hazretlerinin Türbe-i Şerifesi, 26 / 105
HY, Mazbutat, 26 / 122
AK, 'Abdülaziz Han Tarafından Bestelenmiş Nefis Bir Şarkı, 27 / 144
HY, Şu'un, 27 / 145-150
AK, 'Abdülaziz Han Tarafından Bestelenmiş Şarkı, 27 / 146-147
HA, Hatırat-ı Tarihiyyeden, 27 / 153-156
AK, Hanımlar Sahifesi, 27 / 157
HY, Mazbutat, 28 / 170
HY, Havadis, (Padişahın Meclis'i Ziyareti), 28 / 185-187
HY, İ'dam Cezası, 28 / 188
SM, Mürteci Yusuf Paşa, 28 / 188-189
HY, Mazbutat, (Bankadaki Mevdu'at), 28 / 189
HY, Salben İ'dam Olunanlar, 28 / 190
HY, 1908 Senesi Nobel Mükafatı, 29 / 212-213

HY, Havadis, 29 / 217-218
HY, Harbiye Nezareti Meydanında-Hareket Ordusunda, 29 / 219
HY, Salb Olunanlar, 29 / 222
HY, Şu'un, Hareket Ordusu ve Madalya, 29 / 223
ET, Mazbutat, (Tenkid Üzerine), 30 / 246
SM, Havadis, 30 / 249-252
HY, Girit Mes'elesi, 30 / 252
HY, Tevcihat ve Tebligat, 30 / 253-255
BG, 'Ali Bey, 31 / 272
HY, Havadis, 31 / 281-285
HY, Tevcihat ve Tebligat, 31 / 285
XX, Muhterem Kari'lere, (Bir Yayın Yılıının Sonu), 32 / 290
HY, Mazbutat, 32 / 313-315
HY, Havadis, 33 / 333-334
XX, Muhit'in Eski Nüshaları ve İkame-i Da'va, 34 / 353
HK, Sönük Emeller, 34 / 354-358
AK, Sıhhatiniz İçin, 35 / 384
SM, Senenin İcmal-i Siyasisi, 36-37 / 386-389
AK, Sıhhatiniz İçin, 36-37 / 443
XX, Müşakelet-i La-Sahih, 39 / 495

Mustafa Namık

ŞR, Elhan-ı İnkisar, 1 / 10
ŞR, Bir Levha, 2 / 7

Münir Süreyya

FM, Tarık Bin Ziyad, 19 / 298-300

Müfid Ratib

EM, Tiyatro Hakkında, 1 / 15-16
EM, Amanor Kumpanyasında Sabah-ı Hürriyet, 3 / 46
EM, Anjelu yahud Padova Ahkamı, 15 / 235-236
ET, Temaşa Tenkidi, (Finten), 23 / 27
ET, Victorin Sardu, 32 / 290-295
SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 439

Nasuh

AK, Bilmediğimiz Şeyler, 15 / 236

Nazım Nazmi

ŞR, Nisan Gecesi, 26 / 115

ŞR, İğbirar-ı Hayat, 27/138

ŞR, Timsal-i Hayat, 30 / 239

ŞR, Peri-i Hulyama, 30 / 244

ŞR, Defter-i Şi'irim İçin, 34 / 342

Necib

Hİ, Hikemiyyat, 6 / 90-91

Hİ, Hikemiyyat, 10 / 153

Nev'in

ŞR, Paris'te, 11 / 165

ŞR, Şems-i Hürriyet, 15 / 229

Nigar Binti 'Osman

ŞR, Vatan, 36-37 / 429

Nihal

HA, Bir Hatıra, 31 / 272

Nijad

ŞR, Bildikçe Esirsin, 3 / 37-38

'Osman Fahri

HK, Aceba O Ne Oldu, 3 / 42-43

'Osman Nuri

FM, 'Alem-i Fünun-ı Medeniyete Bir Nazar, 9 / 133-135

FM, Tekamül-i Tabi'at, Terakki-i 'Alem, 15 / 232-234

FM, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat I, 18 / 278-279

FM, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat II, 20 / 311-312

FM, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat II, 21 / 329-330

FM, Amal-i Terakki ve İttihad-ı 'Umumi, 22 / 347-348

FM, Hikmet-i İctima'iyenin Esasları, 27 / 130-135
FM, Kimya-yı Tıbbinin Tekamülü, 31 / 265-270
FM, Kanun-ı Tekamül, Gaye-i Hayat ve Medeniyyet, 39 / 491-495

'Ömer Lütfi

SP, Terbiye-i Bedeniyyeye Da'ir, 17 / 268-270

Ra'if Necdet

FM, Tabi'at ve İnsan, 1 / 7-10
MŞ, Humma-yı Ye's, 2 / 10
MŞ, Hediye-i Ruh, 3 / 45
MŞ, Beşer ve Cinayetler, 11 / 171-172
MŞ, Zehr-i Hakikat, 14 / 220-221
EM, Catulle Mendés, 15 / 227-228
HK, İki Mektub, 23 / 28-30
TR, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy), 32 / 311-312
EM, Kitabet Dersleri, 33 / 327-329
TR, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy), 33 / 331-333
TR, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy), 35 / 381-382
SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 410

Ra'uf Yekta

FM, Cennetmekan Sultan 'Abdülaziz Han ve Fenn-i Nefis-i Musiki, 27 / 135
FM, 'Aziziye Sirtosu, 36-37 / 408

Reca'izade Ekrem

SM, Ne Düşünüyor, Ne Hissediyordum, 36-37 / 391-395

Refik Halid

HK, Ayşe'nin Tali'i, 26 / 123-125
MŞ, Revolver, 35 / 362

Rıza Daniş

ŞR, (Başlıksız bir şiir - Farsça), 35 / 367
ŞR, Mebde'-i Devr-i Cedid, (Farsça) 36-37 / 396

Rıza Nur

HA, Kloroform Ru'yası, 36-37 / 421-426

Rıza Tevfik

FM, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 10 / 150-151

FM, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 11 / 167-168

FM, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 12 / 184

FM, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 13 / 199-200

Ruhsan Nevvare

MŞ, Onlara, 20 / 313

Safvet Nezih

ET, Tepebaşı Konferansı Tenkidi, 10 / 148-150

ET, Konferans Tenkidi II, 12 / 182-184

ET, Konferans Tenkidi III, 13 / 194-196

BG, Coquelain Aine, 14 / 210-213

BG, Coquelain Cadet, 15 / 243-244

ET, Tezer yahud Abdurrahman-ı Salis, 18 / 279-280

XX, Makbule Hanımefendi'ye Açık Mektub, 18 / 283-284

ET, Tezer yahud Melik el Mansur 'Abdurrahman-ı Salis, 19 / 302-303

EM, Leyla, (İzzet Melih-Dram), 20 / 306

BG, Bulgaristan Prensi Ferdinand, 23 / 9-14

SM, Kaht-ı Nukud-ı Amerika Buhran- Mali-i Ahiri, 28 / 162-167

HK, Asılmağa Giderken, 28 / 181-182

SM, Sulh, 29 / 194-196

SM, Seyahat-i Hariciyye, 30 / 226-230

SM, Vatan Uğrunda, (Macid Memduh İçin), 30 / 230

Safveti Ziya

SM, Bir Sani'a-i Siyasiyye, 2 / 4

SM, Ta'til-i İşgal Layiha-i Kanuniyyesi, 4 / 50-51

Salih Muzaffer

MŞ, Enkaz-ı Garam, 12 / 185

MŞ, Tefekkür-i Hayat, 22 / 345-346

Salih Zeki

FM, Muhasebe-i Hakikiyye, 11 / 162-164

FM, Telepati, 17 / 259-262

ET, İstimzace Cevab, 19 / 292-294

FM, Bir Hakikat, 21 / 338-339

SM, Kırmızı Ay, 23 / 18-21

Samih

ŞR, 'Amele, 2 / 7

Selanikli Hilmi

ŞR, Hamid'e, 6 / 94

Selim Sırrı

SP, Gençlere, 6 / 89-90

SP, Mekteblerimiz ve Spor, 7 / 108-109

SP, Altıncı Spor Konferansı, 11 / 172-173

SP, Hakikate Doğru, 18 / 286-287

SP, Şişmanlara, 22 / 349-350

Server Cemal

EM, Küçük Hikaye ve Atisi, 14 / 216

EM, Küçük Hikaye ve Atisi, 16 / 246-250

EM, Küçük Hikaye ve Atisi, 17 / 263-264

HA, Şehid-i Hürriyet Ahmed Muhtar Bey Hatırat-ı Mü'ellime, 24 / 57

Smu'il

SM, Tolstoy'a Göre, İzdivac Nasıl Olmalı, 26 / 90-91

Sulli Prudom

TM, Kıskançlık, 34 / 343

Süleyman Bahri

ŞR, Kuy-ı Yar, 33 / 323

ŞR, Nireng-i Leyl, 35 / 363

SM, İlk Rüzgar, 36-37 / 411-412

ŞR, Yaz Diyordun, 38 / 455

Süleyman Nazif

ŞR, Plevne, 5 / 69-70

SM, Maziden İstikbale, 20 / 318

ŞR, Nisyan-ı Magfil, 38 / 453

Süleyman Nu'man

FM, İnkılabımız ve Alkol, 9 / 140-142

Şahabeddin Süleyman

SM, Tahassüsüm, 36-37 / 431-432

TT, Kanun, 38 / 457-465

HK, Derebeyi, 39 / 480-482

Şeley

TM, Handelhan Şamı, 34 / 343

Tahsin Nahid

ŞR, Bahtiyarlık, 2 / 7

ŞR, Sisler ve Hisler, 11 / 165-166

ŞR, Bir Mektub Parçası, 13 / 199

ŞR, Sabavet, 14 / 221

ŞR, Sen Hasta İken, 21 / 323

ŞR, Fa'ik Sabri'ye, 23 / 24

ŞR, Ruh-ı Kamer, 25 / 76

ŞR, Senden Uzak, 27 / 139

ŞR, Fırtınalardan Sonra, 29 / 211

ŞR, Kırlarda, 30 / 231

ŞR, Yad-ı Sevda, 31 / 172

ŞR, Akşam Ricası, 32 / 295

ŞR, 'Aşkımın En Güzel Dakikaları, 34 / 342

ŞR, Hayat, 35 / 364

SM, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 400

ŞR, Bir Parça, 39 / 473

Uşşakizade Halid Ziya

HA, Hatırat Arasında, 5 / 70-72

HA, Fena Bir Gece, 8 / 118-120

HA, Bir Ziyaret-i Elime, 12 / 178-181

HY, Naklid-i Seyf, 26 / 119-120

Valide

AK, Genç Kızlara Valide Nasihatleri, 16 / 254

Ya'kub Kadri

SM, 10 Temmuz, 36-37 / 440-441

Yusuf 'İrfan

ŞR, Felsefe-i Hakikat, 2 / 7

Ziya 'Ala'eddin Bedi'i

HK, Saniha, 31 / 277-278

SM, Hukuk-ı Esasiyye, 26 / 91-92

HK, Nevin'in Fikri, 36-37 / 414-415

HK, Büyük Kadın, 39 / 486-491

1.4. Musavver Muhit Mecmu'asının Yayın Çizelgesi

SAYI	MALİ ÇIKIŞ T.	MİLADİ ÇIKIŞ T.	SAHİFE NU.	DÜŞÜNCELER
1	23 T.Evvel 1324	05 Ekim 1908	001-016	Dış kapaklar hariç
2	30 T.Evvel 1324	12 Ekim 1908	001-016	017-032 yerine
3	06 T.Sani 1324	19 Ekim 1908	033-048	Perşembe günü
4	13 T.Sani 1324	26 Ekim 1908	049-064	
5	20 T.Sani 1324	03 Kasım 1908	065-080	
6	27 T.Sani 1324	10 Kasım 1908	081-096	
7	04 K.Evvel 1324	17 Kasım 1908	097-112	
8	11 K.Evvel 1324	24 Aralık 1908	113-128	
9	18 K.evvel 1324	31 Aralık 1908	129-144	Bir hafta ara
10	01 K.Sani 1324	14 Ocak 1909	145-160	
11	08 K.Sani 1324	21 Ocak 1909	161-176	
12	15 K.Sani 1324	28 Ocak 1909	177-192	
13	22 K.Sani 1324	04 Şubat 1909	193-208	
14	29 K.Sani 1324	11 Şubat 1909	209-224	
15	05 Şubat 1324	18 Şubat 1909	225-240	
16	12 Şubat 1324	25 Şubat 1909	241-256	
17	19 Şubat 1324	04 Mart 1909	257-272	
18	26 Şubat 1324	11 Mart 1909	273-288	
19	05 Mart 1325	18 Mart 1909	289-304	
20	12 Mart 1325	25 Mart 1909	305-320	

21	19 Mart	1325	01 Nisan	1909	321-336	
22	26 Mart	1325	08 Nisan	1909	337-352	Bir hafta ara
23	09 Nisan	1325	22 Nisan	1909	001-032	İkinci cild
24	18 Nisan	1325	01 Mayıs	1909	033-064	Cumartesi günü
25	23 Nisan	1325	06 Mayıs	1909	065-088	Tekrar perşembe
26	30 Nisan	1325	13 Mayıs	1909	089-127	
27	07 Mayıs	1325	20 Mayıs	1909	128-159	
28	14 Mayıs	1325	27 Mayıs	1909	160-192	
29	21 Mayıs	1325	03 Haziran	1909	193-224	
30	28 Mayıs	1325	10 Haziran	1909	225-257	
31	04 Haziran	1325	17 Haziran	1909	258-289	
32	11 Haziran	1325	24 Haziran	1909	290-316	
33	18 Haziran	1325	01 Temmuz	1909	317-339	
34	25 Haziran	1325	08 Temmuz	1909	340-359	
35	02 Temmuz	1325	15 Temmuz	1909	360-384	
36-37	10 Temmuz	1325	23 Temmuz	1909	385-442	Özel sayı (cuma)
38	23 Temmuz	1325	05 Ağustos	1909	443-475	Yine perşembe
39	30 Temmuz	1325	12 Ağustos	1909	476-494	

1.5. Derginin Bütün Sayılarının Fihristleri

1. Sayı

- XX, Muhit, Küçük Bir Mukaddime, 1 / 2
SM, Ali Kemal, İcmal-i Siyasi, 1 / 2-5
EM, İzzet Melih Tiyatro Hakkında, 1 / 5-7
FM, Raif Necdet, Tabiat ve İnsan, 1 / 7-10
ŞR, Hamdullah Subhi, Askerlerin Şarkısı, 1 / 10
ŞR, Mehmed Emin, Hristof Kolomb, 1 / 10
ŞR, Mustafa Namık, Elhan-ı İnkisar, 1 / 10
MŞ, İlyas Macid, Gözlerin İçin, 1 / 10
ÇH, Faik Sabri, Büyük İkramiye, 1 / 11-14
EM, F.Reşad, Eşref ve Kehanet-i Şa'irane, 1 / 15
EM, Müfid Ratib, Tiyatro Hakkında, 1 / 15-16
BM, Muhit, Bilin Bakalım, 1 / 16
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 1 / 18
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 1 / 18
İY, Muhit, Neşriyat, 1 / 18
İY, Muhit, Resimli Kitab, 1 / 18

2. Sayı

- SM, Safveti Ziya, Bir Sani'a-i Siyasiyye, 2 / 4
FM, Mehmed Rauf, Sosyalizm, 2 / 47
ŞR, Samih, 'Amele, 2 / 7
ŞR, Mehmed Emin, Bir Delikanlıya, 2 / 7
ŞR, Tahsin Nahid, Bahtiyarlık, 2 / 7
ŞR, Mustafa Namık, Bir Levha ,2 / 7
ŞR, Yusuf 'İrfan, Felsefe-i Hakikat, 2 / 7
MŞ, İlyas Macid, Ru'ya ve Hayat, 2 / 7-8
FM, Kolağası 'A. Tal'at, Askerliğe Muhabbet, 2 / 8-10
MŞ, Raif Necdet, Humma-yı Ye's, 2 / 10
HK, Midhat Vecdi, Öğlen Uykusu, 2 / 10-11
MŞ, M. Hilmi, Felsefi Dakikalar, 2 / 11
HK, Faik Sabri, (Mişel Prons'tan), Ceriha, 2 / 12-14
RT, Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 2 / 15-16
BM, Muhit, Bilmecce ve Müsabakalarımız, 2 / 18
PR, Abonelerimize Hediyelerimiz, 2 / 18
BM, Muhit, Bilmecce Halli, 2 / 18
İY, Muhit, Resimli Kitab, 2 / 18

3. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Karilere, 3 / 34
SM, M.Rauf, Fransa - Almanya İhtilafı, 3 / 34
FM, 'A.Tal'at, Çocuklarda Husul ve Tekamül, 3 / 35
ŞR, M.Rauf, Ey Çocuk, 3 / 36
BG, Görür Göz, Viktoryen Sardo'nun Vefatı, 3 / 37
ŞR, Ahmed Haşim, Güneşe, 3 / 37
ŞR, Nijad, Bildikçe Esirsin, 3 / 37-38
HA, Faik Sabri, Paris'te, 3 / 38-39
HK, 'Osman Fabri, 'Aceba O Ne Oldu, 3 / 42-43
ŞR, Mehmed Sa'di, Abdülhak 'Adnan İçin, 3 / 43
MŞ, İlyas Macid, Aşkımın Matemleri, 3 / 44
MŞ, Ra'if Necdet, Hediye-i Ruh, 3 / 45
ŞR, İbrahim 'Alaeddin, Kirpiklerin, 3 / 45
ET, Müfid Ratib, Amanor Kumpanyası'nda Sabah-ı Hürriyet, 3 / 46
RT, Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 3 / 47-48
BM, Muhit, Bilmece Müsabakalarımız, 3 / 50
BM, Muhit, Bilmece Halli, 3 / 50
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 3 / 50

4. Sayı

- XX, Muhit, Münderecat - Resimlerimiz, 4 / 48
İR, Muhit, Abone Şeraiti, 4 / 48
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 4 / 48
XX, Muhit, Muhterem Kari'lerimize, 4 / 50
SM, Safveti Ziya, Ta'til-i İşgal Layiha-i Kanuniyyesi, 4 / 50-51
FM, 'A,Tal'at, Terakkiyat-ı 'Askeriyye Zamin-i Müsalemettir, 4 / 51-54
ŞR, Mehmed Emin, Martin Lüter, 4 / 45
SM, Görür Göz, Hukuk-ı Esasiyye, 4 / 54-57
MŞ, İlyas Macid, Dalila, 4 / 57
HK, İsmail Ken'an, Mazideki Atilere 'Aid, 4 / 58-61
MŞ, Mazhar 'Arif, Eserlerim İçin, 4 / 61
TM, Fa'ik Sabri, Çocuk, 4 / 62
MŞ, M.Behcet, Serenad, 4 / 62
RT, Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 4 / 63-65
İY, Muhit, Resimli Kitab ve Musavver Muhit'in 'İlan Ücretleri, 4 / 65
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 4 / 65
İY, Muhit, Resimli Kitab, M.Muhit Taşra Tevzi' Merkezleri, 4 / 65
BM, Muhit, Bilmece Halli, 4 / 65
BM, Muhit, Bilmece Müsabakalarımız, 4 / 66
İY, Muhit, Neşriyat, 4 / 66
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 4 / 66
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 4 / 66

5. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Kari'lere 5 / 66
XX, 'İzzet Fu'ad, Mu'avin-i Tahririyemizden, 5 / 66
SM, İsmâ'il Hakkı, Teşevüşt-ı Hariciyye, 5 / 66-67
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 5 / 68-69
ŞR, Süleyman Nazif, Plevne, 5 / 69-70
BG, 'İzzet Melih, Halid Ziya, 5 / 70
HA, Uşşakizade Halid Ziya, Hatırat Arasında, 5 / 70-72
BG, Görür Göz, Guillaume II ,5 / 73
EM, Ahmed Haşim, Emil Verharen, 5 / 74-77
HA, Hamdullah Subhi, Bir Fırtına, 5 / 77-79
RT, Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 5 / 79-80
BM, Muhit, Bilmecce ve Müsabakalarımız, 5 / 82
İR, Muhit, Resimli Kitap ve M.Muhit'in 'İlan Ücretleri, 5 / 82
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 5 / 82
BM, Muhit, Bilmecce Halli, 5 / 82

6. Sayı

- XX, Muhit, Münderecat, 6 / 80
İY, Muhit, 'A.Naci Bey ve Hatıratı, 6 / 82
FM, Mahmud Sadık, Hayat-ı İctima'i ve Medeni, 6 / 82-83
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 6 / 84-85
ŞR, Fa'ik 'Ali, Akşam, 6 / 85-86
ŞR, Emin Bülend, Çöller, 6 / 86
HA, Görür Göz, Muhibb-i Samimi, 6 / 87-89
SP, Selim Sırrı, Gençlere, 6 / 89-90
Hİ, Necib, Hikemiyyat, 6 / 90-91
SM, Ziya, Hukuk-ı Esasiyye, 6 / 91-92
FM, Mehmed Cavid, Şirketlerin Hakk-ı Tasarrufu, 6 / 92-94
ŞR, Selanikli Hilmi, Hamid'e, 6 / 94
RT, Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 6 / 95-96
XX, Muhit, Gelecek Nüşamızda, 6 / 97
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 6 / 97
BM, Muhit, Karilerimize Bir Su'al, 6 / 97
İY, Muhit, Ahmed Tevfik, Teshil-i Fotografiyye, 6 / 97
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 6 / 97
İR, Muhit, Resimli Kitab ve M.Muhit'in Taşra Tevzi' Müesseseleri, 6 / 97
BM, Muhit, Bilmecce ve Müsabakalarımız, 6 / 98
BM, Muhit, Bilmecce Halli, 6 / 98

7. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 7 / 96
İY, Muhit, Resimli Kitab, 7 / 96
İY, Muhit, Ş.Sami Bey'in Lisan adlı gayr-ı matbu' eseri, 7 / 96
SM, İsmail Müştak, 'Osmanlı Milletinin Meb'uslarına, 7 / 98
SM, Mahmud Sadık, Şark ve Avusturya, 7 / 98-99
ŞR, Ahmed Haşim, Kış, 7 / 99
HY, Kulağı Delik, 7 / 100-101
EM, Ahmed Samim, Rus Edebiyatı'na Dair, 7 / 101-103
BG, Görür Göz, Sarah Bhernard, 7 / 105
FI, Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 7 / 105
HA, 1.Ferik İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 7 / 106-108
SP, Selim Sırrı, Mekteplerimiz ve Spor, 7 / 108-109
HK, İzzet Melih, Kontes Dö Merlan, 7 / 109-110
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 7 / 111-112
XX, Muhit, Abone Şera'iti, 7 / 113
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 7 / 114
BM, Muhit, Bilmece Halli, 7 / 114
İR, Muhit, İlan Ücretleri, 7 / 114
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 7 / 114

8. Sayı

- XX, Muhit, Birinci Konferansımız, 8 / 112
SM, İsmail Müştak, Rusya-Türkiye, 8 / 114-115
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 8 / 116-117
ŞR, Mehmed Emin, Sakın Kesme, 8 / 117
BG, 'İzzet Melih, Hüseyin Cahid, 8 / 117-118
HA, Uşşakizade Halid Ziya, Fena Bir Gece, 8 / 118-120
BG, Görür Göz, İtalya Kralı III.Viktor Emanuel, 8 / 121
FI, Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 8 / 121
HA, 1. Ferik 'İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 8 / 122-123
FM, Mehmed Cavid, Meclis-i Meb'usan'da Bütçe Komisyonu, 8 / 124-126
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 8 / 126-128
XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 8 / 129
İY, Muhit, Resimli Kitab, 8 / 129
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 8 / 129
İY, Muhit, Yeni Milli Resimli Roman, 8 / 129
İY, Muhit, Lisan, Ş.Sami'nin Lisan adlı eseri, 8 / 129
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 8 / 130
İY, Muhit, Kalem, 8 / 130

9. Sayı

- XX, Birinci Konferansımız, 9 / 128
SM, Mahmud Sadık, Siyaset-i Hariciyye, 9 / 130
ŞR, Ahmed Haşim, Yollar, 9 / 131
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, Ada Vapurunda, 9 / 131-132
HK, Mehmed Ra'uf, Bir Müntehire Da'ir, 9 / 132-133
FM, 'Osman Nuri, 'Alem-i Fünun-ı Medeniyete Bir Nazar, 9 / 133-135
FM, Mehmed Rüşdi, Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendiferlerin Hiz. (Çev), 9 / 135-136
BG, Görür Göz, Sabık Fas Sultanı 'Abdülaziz, 9 / 137
FI, Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 9 / 137
HA, 'İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 9 / 138-140
FM, Dr.Süleyman Nu'man, İnkılabımız ve Alkol, 9 / 140-142 ✓
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 9 / 142-144
BM, Muhit, Bilmece Halli, 9 / 145
İR, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 9 / 145
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 9 / 146
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 9 / 146
İR, Muhit, Yayına Bir Hafta Ara, 9 / 146
İY, Muhit, 'Umum-ı İktisadiyye ve İctima'iyye Mecmu'ası, 9 / 146

10. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 10 / 144
İY, Muhit, Kalem Mecmu'ası, 10 / 144
İY, Muhit, Resimli Kitab, 10 / 144
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 10 / 144
SM, İsmail Müştak, Bulgaristan'ın Notası, 10 / 146-147
ŞR, Faik 'Ali, Ruhlarım, 10 / 148
ŞR, Hamdullah Subhi, Baş Örtün, 10 / 148
ŞR, Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri I, 10 / 148
ET, Safvet Nezihi, Tepebaşı Konferansı Tenkidi, 10 / 148-150
FM, Rıza Tefik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 10 / 150-151
BG, Halide Salih, Küçük Bir Aktristten Büyük Bir Ha'ile-nüvise, 10 / 151-152
BG, Görür Göz, Yunan Kralı 1.George, 10 / 153
MŞ, İlyas Macid, İkimiz İçin, 10 / 153
Hİ, Necib, Hikemiyyat, 10 / 153
FM, Mehmed Rüşdi, Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendif. Hiz. (Çev.), 10 / 154-155
HA, 'İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 10 / 156-158
HA, Faik Sabri, Büt-Şumun'da, 10 / 158-159
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 10 / 160
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 10 / 151
İR, S. Vaynberg, Fotoğraf Mak. ve Dürbün Deposu, Beyoğlu, 10 / 161
İY, Muhit, Edep Ya-hu, 10 / 151
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 10 / 151
İR, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 10 / 151
İY, Muhit, Kadın, 10 / 151
İR, Muhit, İlan Ücretleri, 10 / 151
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 10 / 151
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 10 / 151
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 10 / 151

11. Sayı

- BM, Muhit, Bilmece Halli, 11 / 160
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 11 / 62
FM, Salih Zeki, Musahabe-i Hakikiyye, 11 / 162-164
ŞR, Celal Sahir, Ah İsteseydiniz, 11 / 165
ŞR, Nev'in, Paris'te, 11 / 165
ŞR, Tahsin Nahid, Sisler ve Hisler, 11 / 165-166
EM, Mehmed Ra'uf, Temaşa Muharrirliği, 11 / 166-167
FM, Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 11 / 167-168
BG, Görür Göz, Mekteb-i Mülkiye Müdürü Celal Bey, 11 / 169
Hİ, İlyas Macid, Kil ü Kal ü Edebi, 11 / 169
HA, 'Ali Fahri, Selam, 11 / 170-171
MŞ, Ra'if Necdet, Beşer ve Cinayetler, 11 / 171-172
SM, Selim Sırrı, Altıncı Spor Konferansı, 11 / 172-173
HK, Cemil Süleyman, Ferda-yı Zifaf, 11 / 174-176
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 11 / 176
XX, Muhit, Okurla Hasbihal, 11 / 177
İY, Muhit, Meram, 11 / 177
İY, Muhit, Füyuzat, 11 / 177
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 11 / 177
İY, Muhit, Kadın, 11 / 177
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 11 / 177
İR, İlan Ücretleri, 11 / 177
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 11 / 177
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 11 / 178
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 11 / 178
İR, Taşra Tevzi Müesseseleri, 11 / 178
İY, Muhit, Resimli Kitab, 11 / 178
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 11 / 178

12. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 12 / 176
BM, Muhit, Bilmece Halli, 12 / 176
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 12 / 178
HA, Uşşakizade Halid Ziya, Bir Ziyaret-i Elime, 12 / 178-181
ŞR, Mehmed Sa'di, Onun Felsefesi, 12 / 181
ŞR, Hamdullah Subhi, Gecelerim I, 12 / 182
ŞR, Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 12 / 182
ŞR, Enis 'Avni, Elhan-ı Şebab, 12 / 182
ET, Safvet Nezihi, Konferans Tenkidi II, 12 / 182-184
FM, Rıza Tefvik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 12 / 184
BG, Görür Göz, Şah-ı İran Muhammed Şah Hazretleri, 12 / 185
MŞ, Salih Muzaffer, Enkaz-ı Garam, 12 / 185
Hİ, Muhit, Hikemiyyat, 12 / 185
FM, Mehmed Rüşdi, Cuşima Deniz Muh. ve Sefa'in-i Harbiyye Sistemi, 12 / 186-188
FM, Hakkı Behic, Cem'iyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 12 / 188-190
EM, Ahmed Haşim, Anri Doreniye, 12 / 190-191
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 12 / 192
XX, Muhit, Okurla Hasbihal, 12 / 193
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 12 / 193
XX, Muhit, Okurla Hasbihal, 12 / 193
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 12 / 194
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 12 / 194
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 12 / 194
BM, Bilmece ve Müsabakalarımız, 12 / 194
İR, Muhit'in Satış Yeri, 12 / 194

13. Sayı

- BM, Muhit, Bilmece Halli, 13 / 192
XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 13 / 192
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 13 / 194
ET, Safvet Nezihi, Konferans Tenkidi, 13 / 194-196
ET, Hamdullah Subhi, Fa'ik 'Ali-Fani Teselliler, 13 / 197-199
ŞR, Tahsin Nahid, Bir Mektub Parçası, 13 / 199
FM, Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 13 / 199-200
TM, Mehmed Sa'di, Çocuk, 13 / 200
BG, Görür Göz, Coquelain Aine, 13 / 201
MŞ, İlyas Macid, 'Aşkımız, 13 / 201
FI, Muhit, Biraz Tebessüm, 13 / 201
EM, Ahmed Haşim, Anri Doreniyo, 13 / 202-203
FM, Memduh Cevdet, İbda-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Da'ir I, 13 / 204-206
RT, Ahmed Rasim, Sabiha, 13 / 206-208
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 13 / 209
İY, Muhit, Kadın, 13 / 209
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 13 / 209
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 13 / 209
XX, Muhit, Okurla Hasbihal, 13 / 209
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 13 / 210
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 13 / 210
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseleri, 13 / 210
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 13 / 210

14. Sayı

- İY, Resimli Roman Mecmu'ası, 14 / 208
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 14 / 210
BG, Safvet Nezihi, Coquelain Aine, 14 / 210-213
ŞR, Mehmed Sa'di, Ru'ya, 14 / 212-214
ŞR, Hamdullah Subhi, Gecelerim II, 14 / 214
EM, Mehmed Ra'uf, Bizde Aktörlük, 14 / 215
EM, Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 14 / 216
BG, Görür Göz, Japonya İmparatoru Le Mikado, 14 / 217
MŞ, İlyas Macid, Tefelstuf, 14 / 217
TM, 'Aziz Hüda'i, (Ogüst Lafosad'den), Tahayyülat, 14 / 217
FI, Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 14 / 217
FM, Memduh Cevdet, İbda'-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Dair II, 14 / 218-219
MŞ, Ra'if Necdet, Zehr-i Hakikat, 14 / 220-221
ŞR, Tahsin Nahid, Sabavet, 14 / 221
XX, Fahriye, Muhterem Hemşirelerim, 14 / 222
XX, Muhit, Kadife Çorbası, 14 / 222
RT, Halide Salih, Heyula, 14 / 223-224
BM, Muhit, Bilmece Halli, 14 / 225
İY, Muhit, Resimli Kitab, 14 / 225
İR, Muhit, Gelecek Sayımızda, 14 / 225
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 14 / 225
İR, Muhit, İhtar-ı Mahsus, 14 / 225
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 14 / 226
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 14 / 226
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 14 / 226
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Müesseseleri, 14 / 226

15. Sayı

- İY, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 15 / 224
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 15 / 226
EM, Ra'if Necdet, Catulle Mendes, 15 / 227-228
ŞR, Mehmed Emin, Bıçaksız Katiller, 15 / 228-229
ŞR, Emin Bülend, Gurbet Geceleri, 15 / 229
ŞR, Nev'in, Şems-i Hürriyet, 15 / 229
FM, Hakkı Behic, Cem'iyyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 15 / 229-231
FM, 'Osman Nuri, Tekamül-i Tabi'at-Terakki-i 'Alem, 15 / 232-234
HK, 'Ali Fahri, Zavallı Sefil, 15 / 234-235
ET, Müfid Ratib, Anjelu Yahud Padova Ahkamı, 15 / 235-236
AK, Nasuh, Bilmediğimiz Şeyler, 15 / 236
BG, Görür Göz, Coquelain Cadet, 15 / 237
FI, Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 15 / 237
RT, Halide Salih, Heyula, 15 / 238-240
İR, Muhit, Resimli Roman 'İlan Ta'riesi, 15 / 241
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 15 / 241
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 15 / 242
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 15 / 242
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 15 / 242

16. Sayı

- PR, Muhit, M.Muhit Gazetesine Niçin Abone Olmalı, 16 / 240
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 16 / 240
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, Korş Dersi, 16 / 24
İY, Muhit, Resimli Kitab, 16 / 240
İY, Muhit, Meram, 16 / 240
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 16 / 242
EM, Safvet Nezihi, Coquelain Cadet, 16 / 243-244
HY, Muhit, Şişli'de Fakirhane, 16 / 245
ŞR, Mahmud Nedim, Efsane-i Derviş, 16 / 245-246
ŞR, Mehmed Emin, Balıkçı, 16 / 246
ŞR, Memduh Necdet, 'Ömr-i Tenha, 16 / 246
EM, Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 16 / 246-250
HA, Fa'ik Sabri, Şumnu Yolunda, 16 / 250-252
FI, Muhit, Karı Koca Altmışından Sonra, 16 / 252
BG, Görür Göz, Catulle Mendes, 16 / 253
MŞ, 'Ali Süha, Mendil, 16 / 253
Hİ, Muhit, Hikemiyyat, 16 / 253
AK, Valide, Genç Kızlara Valide Nasihatleri, 16 / 254
AK, Fahriye, Öte Beri, 16 / 254
RT, Halide Salih, Heyula, 16 / 255-256
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 16 / 256
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 16 / 256
İR, Muhit, İlan Ücretleri, 16 / 256
İY, Muhit, Kadın, 16 / 256
İY, Muhit, Kalem, 16 / 256
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 16 / 256
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 16 / 256
BM, Muhit, Bilmece Halli, 16 / 257
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 16 / 257

17. Sayı

- PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 17 / 256
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 17 / 256
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 17 / 256
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, Korş Dersi, 17 / 256
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 17 / 258
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 17 / 258
FM, Salih Zeki, Telepati, 17 / 259-262
ŞR, Hamdullah Subhi, Gecelerim III, 17 / 262-263
EM, Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 17 / 263-264
ET, Hüseyin Cahid, İstimzac, 17 / 266
SM, M.Macid, Rum Matbu'atının Lisanı, 17 / 266-268
SP, 'Ömer Lütfi, Terbiye-i Bedeniyyeye Da'ir, 17 / 268-270
MŞ, İlyas Macid, Sevilseydim, 17 / 270
BG, Görür Göz, İspanya Kralı XIII. Alfonso, 17 / 271
FI, Muhit, Hırsız-Bey Baba, 17 / 271
RT, Halide Salih, Heyula, 17 / 272
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 17 / 273
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 17 / 273
İY, Muhit, 'Ulum-ı İctima'iyye ve İktisadiyye Mecmu'ası, 17 / 273
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 17 / 273
İY, Muhit, Mülkiye, 17 / 273
İR, Muhit, Tashiḥ, 17 / 273
BM, Muhit, Bilmece Halli, 17 / 274
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 17 / 274
İY, Muhit, Elvah-ı Siyah, 17 / 274

18. Sayı

- İY, Muhit, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 18 / 272
İR, İdarehanenin Taşınması, 18 / 274
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 18 / 274
EM, Mehmed Ra'uf, Halkta San'at ve Edebiyata Rağbet, 18 / 275-276
ŞR, Mehmed Sa'di, Sarı Zambak, 18 / 277
ŞR, Ahmed Haşim, Zulmet, 18 / 277-278
FM, Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-i yi Hakikat, 18 / 278-279
ET, Safvet Nezihî, Tezer Yahut Abdurrahman-ı Salis, 18 / 279-280
EM, Halide Salih, Roman ve Resimli Roman Mecmu'ası, 18 / 281-282
XX, Fa'ik Sabri, Halide Salih'e Teşekkür, 18 / 282
İY, Muhit, Müsebbib, (Safvet Nezihî), 18 / 282
XX, Safvet Nezihî, Makbule Hanımefendi'ye Açık Mektup, 18 / 283-284
BG, Görür Göz, Kongo Hükümdarı Roi des Belgas, 18 / 285
HY, Muhit, Neler Oluyor; Meclis-i Meb'usanda, 18 / 285
SP, Selim Sırrı, Hakikate Doğru, 18 / 286-287
RT, Halide Salih, Heyula, 18 / 287-288
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 18 / 289
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 18 / 289
İR, Muhit, Tashih, (Gecelerim - H. Subhi), 18 / 289
İY, Muhit, İran'da Yangın Var, Eşref, 18 / 289
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 18 / 289
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 18 / 290
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 18 / 290
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 18 / 290
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, Korş Dersi, 18 / 290
İR, Muhit, Merkez-i Tevzi'miz, 18 / 290

19. Sayı

- İY, Muhit, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 19 / 288
ŞR, Abdülhak Hamid, Hürriyet Neşidesi, 19 / 290
ŞR, 'Ali Ekrem, Ertuğrul, 19 / 290-291
HY, Kulağı Delik, Mazbutat, 19 / 291-292
ET, Salih Zeki, İstimzace Cevab, 19 / 292-294
SM, 'A.Tal'at, 'Osman Paşa ve Esaret, 19 / 294-295
SM, Muhit, Seyfullah Paşa'nın İntiharı, 19 / 296
EM, Mehmed Ra'uf, Tezer Münasebetiyle, 19 / 297-298
FM, Münir Süreyya, Tarık Bin Ziyad, 19 / 298-300
BG, Görür Göz, Felemenk Kraliçesi Wilhelmine, 19 / 301
HY, Muhit, Neler Oluyor?, 19 / 301-302
HY, Meclis-i Meb'usan'da, 19 / 302
ET, Safvet Nezihi, Tezer Yahud Melik el Mansur 'Abdurrahman-ı Salis, 19 / 302-303
RT, Halide Salih, Heyula, 19 / 303-304
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 19 / 305
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 19 / 306
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 19 / 306
PR, 14 No'lu Bilmece Kur'asında Kazananlar, 19 / 306-307
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 19 / 307
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 19 / 307
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 19 / 307
İR, Muhit, Resimli Roman Merkez Tevzi'i, 19 / 307
PR, Muhit, Bilmece Halline Mahsus Kupon, 19 / 307

20. Sayı

- XX, Muhit, Muhterem Kari'lere, 20 / 304
İY, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 20 / 304
EM, Safvet Nezihi, Leyla, (İzzet Melih-Dram), 20 / 306
SM, Muhit, Kudüs-i Şerif Vak'ası, 20 / 307
ŞR, Memduh Necdet, Fener, 20 / 308
ŞR, Memduh Necdet, Kadınlığa Dair, 20 / 308
ŞR, Mehmed Emin, Matbu'at Nizamnamesi Yahud İlk Hücum, 20 / 308
ŞR, Mehmed Sa'di, Köyde Bir Gece, 20 / 308-309
SM, M. 'A. Nüzhet, Plevne Muhasarasının Te'sir-i Siyasisi, 20 / 309-310
AK, Muhit, Almanya'lı Perhizkar Bir Kız, 20 / 311
HY, Muhit, Fransa Akademisinde, 20 / 311
FM, 'Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat II, 20 / 311-312
MŞ, Ruhsan Nevvare, Onlara, 20 / 313
HK, Cemil Süleyman, Beyaz Gece, 20 / 313-314
FM, Hakkı Behic, Kadınlar ve Mevki'-i Hukukları, 20 / 315-316
BG, Görür Göz, Monako Prensi, 20 / 317
MŞ, 'Ali Süha, Manken, 20 / 317
SM, Süleyman Nazif, Maziden İstikbale, 20 / 318
ŞR, Nazım Nazmi, Peri-i Şi're, 20 / 318
RT, Halide Salih, Heyula, 20 / 318-319
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 20 / 320
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 20 / 320
İR, Muhit, İkinci Konferans, 20 / 320
PR, Muhit, Bilmece Kur'asında Kazananlar, 20 / 320
İY, Muhit, Musavver Hilal, 20 / 321
İY, Muhit, Sebeb - Safvet Nezihi, 20 / 321
İY, Muhit, Şehbal, 20 / 321
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 20 / 321
BM, Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 20 / 321
İR, Muhit, Küçük Muhtıra Defteri, 20 / 321
İR, Muhit, Satılık Kodak Fotoğraf Makinesi, 20 / 321

21. Sayı

- PR, Muhit, İkinci Konferans İçin Bilet, 21 / 319
PR, Muhit, Şen Sevdâ Piyesinin Forması, 21 / 319
İR, Muhit, İkinci Konferansın Programı, 21 / 320
EM, Mehmed Ra'uf, Edebiyat-ı Hazıraya Dair, 21 / 322-323
ŞR, Tahsin Nahid, Sen Hasta İken, 21 / 323
ET, Hüseyin Cahid, İkinci İstimzac, 21 / 323-324
SM, 'A.Tal'at, Sedan'ı Mütte'akib, 21 / 324-325
BG, Muhit, 'Asım Bey Merhum, 21 / 326
HK, Cemil Süleyman, Beyaz Gece, 21 / 326-327
XX, Muhit, Okuyucu Yazıları, 21 / 327
FM, 'Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat, 21 / 329-330
FM, Cenab Şahabeddin, Mücadele-i Hayatiyye, 21 / 330-331
RT, Halide Salih, Heyula, 21 / 331-336
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 21 / 337
İY, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 21 / 337
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 21 / 338
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 21 / 338
İR, İkinci Konferans, 21 / 338
BM, Muhit, Bilmece, 21 / 338
İR, Muhit, The Foster Korseleri, 21 / 338
İY, Muhit, Şehbal, 21 / 338

22. Sayı

- İR, Muhit, İkinci Konferansın Programı, 22 / 336
FM, Salih Zeki, Bir Hakikat, 21 / 338-339
ŞR, Ahmed Kemal, Üstad-ı A'zam Namık Kemal, 22 / 339
EM, Mehmed Ra'uf, Süham-ı İntikam, 22 / 340-344
ŞR, Mehmed Fu'ad, Takaza-yı Hayal, 22 / 344
HK, Mehmed Emin, Define, 22 / 344
ŞR, Mehmed Sa'di, Nev-ruz, 22 / 344
BG, Görür Göz, Siyam Kralı Chulalongkorn, 22 / 345
FI, Muhit, Fıkra, 22 / 345
MŞ, Salih Muzaffer, Tefekkür-i Hayat, 22 / 345-346
FM, 'Osman Nuri, Amal-i Terakki ve İttihad-ı 'Umumi, 22 / 347-348
SP, Selim Sırrı, Şişmanlara, 22 / 349-350
XX, Muhit, Fihrist 1-21, 22 / 350-351
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 22 / 353
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 22 / 353
BM, Muhit, Bilmece Halli, 22 / 353-354
İR, Hereke Fabrikası Fesleri, 22 / 354
İY, Muhit, Yapraklar Dökülürken, K.Fikri (mensur şiirler), 22 / 354
İR, Muhit, Taşra Kitabçalarına, 22 / 354

23. Sayı

- İR, Muhit, Abone ve Kari'lerimizden İ'tizar, 23 / 1
HY, Muhit, Bir Haftanın Tarihçesi, 23 / 1
SM, Muhit, 'Askerlere Hitab, 23 / 2-4
SM, Hüseyin Hüsnü, Vekayi'-i Mühimme-i Siyasiyye, 23 / 4-5
SM, Hüseyin Hüsnü, İstanbul Ahalisine Beyanname, 23 / 5-6
HY, Muhit, Şu'un, 23 / 6
SM, Muhit, Ahz-ı 'Asker Nizamnamesi, 23 / 6
HY, Muhit, Meb'us İntihabı, 23 / 6-7
HY, Muhit, Yeni Fırka, 23 / 7
HY, Muhit, Ordu Tensikatı, 23 / 7
HY, Muhit, İran Ahvali, 23 / 7-8
HY, Muhit, Diğerleri Ne Diyor?, 23 / 8
HY, Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 23 / 8
HY, Muhit, Rica-yı Mahsus, 23 / 8
İR, Muhit, Konferans İlanı, 23 / 8
BG, Safvet Nezihî, Bulgaristan Prensi Ferdinand, 23 / 9-14
HY, Muhit, Mazbutat, 23 / 15
SM, Salih Zeki, Kırmızı Ay, 23 / 18-21
ŞR, Emin Bülend, Endişe-i Sükut, 23 / 20
ŞR, Hamdullah Subhi, İlk Tesadüf, 23 / 21
MŞ, Hakkı Behic, Akşamlar, 23 / 22-26
ŞR, Tahsin Nahid, Faik Sabri'ye, 23 / 24
ET, Müfit Ratib, Temaşa Tenkidi, (Finten), 23 / 27
HK, Ra'if Necdet, İki Mektub, 23 / 28-30
BG, Görür Göz, Morsel Pirovo, 23 / 31
İR, Muhit, 50 Nüsha 100 Kuruş, 23 / 33
İR, Muhit, İkinci Konferansımız, 23 / 33
XX, Muhit, Muhaberat-ı 'Aleniyye, 23 / 34
BM, Bu Haftaki Bilmecemiz, 23 / 34
PR, Bilmecce Halline Mahsus Kupon, 23 / 34

24. Sayı

- HY, Muhit, Cülus-ı Padişah, 24 / 33
HY, Muhit, Hareket Ordusunun Payitahta Duhulü, 24 / 33-35
HY, Muhit, Topkapı ve Fatih Tarafları, 24 / 35
HY, Muhit, Pazar Günkü Vak'a, 24 / 36-37
HY, Muhit, Şüheda-yı Hürriyet, 24 / 37
HY, Muhit, Bir Haftanın Tarihçesi, 24 / 37-38
HY, Muhit, 'Abdülhamid'in Hal'i, 24 / 38-39
SM, Es-Seyyid Muhammed Ziyaeddin, Suret-i Fetva, 24 / 39
HY, Muhit, Meclis-i 'Umumi-yi Milli Kararnamesi, 24 / 39-40
HY, Muhit, Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri Nezdinde, 24 / 40
HY, Muhit, Cülus Topları, 24 / 40
HY, Muhit, İstanbul'a Muvasalat-ı Şehriyari, 24 / 40-41
HY, Muhit, Harbiye Nezaretinde, 24 / 41-42
HY, Muhit, Resm-i Bi'at, 24 / 42-43
HY, Muhit, Topkapı Sarayı'nda, 24 / 44
HY, Muhit, Süfera-yı 'Osmaniyye İş'ar, 24 / 44
HY, Muhit, Yıldız'da, 24 / 44-46
HY, Muhit, 'Abdülhamid Selanik'e Gitti, 24 / 46
HY, Mahmud Şevket, Beyanname-i Resmi, 24 / 47
ŞR, 'Abdülhak Hamid, Neşide-i Hürriyet, 24 / 51
HY, Muhit, 'Abdülhamid'in 'Akıbeti, 24 / 51
İY, Muhit, Resimli Roman, 24 / 55
İR, Muhit, Rica-yı Mahsus, 24 / 55
HA, Server Cemal, Şehid-i Hürriyet Ahmed Muhtar Bey Hatırat-ı Mü'ellime, 24 / 57
İR, Muhit, Muhterem Kari'lerimize, 24 / 57
FM, 'A.Nüzhet, Ask. Nokt.-i Nazar.dan Kuva-yı Ma'nevi. ve Kabiliyat-ı 'Asli., 24 / 58
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 24 / 59-60
ŞR, Mu'allim Naci, Oduncu İle 'Azra'il, 24 / 61
AK, Muhit, Hanımlar Sahifesi, Moda, 24 / 62
BG, Görür Göz, Kortelin, 24 / 63
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 24 / 64

25. Sayı

- HY, Muhit, Vekayi'-i Mühimme-i Siyasiyye, 25 / 65
SM, Mehmed Reşad, Suret-i Hatt-ı Humayun, 25 / 65
HY, Muhit, Hatt-ı Humayun'un Bab-ı 'Ali'ye Vürudu, 25 / 66
HY, Muhit, Şu'un, Şehr-i Ayin, 25 / 66-67
HY, Muhit, Şüheda-yı Hürriyet, 25 / 67
HY, Muhit, Murassa Kılınc, 25 / 67
HY, Muhit, Fetevayı İmza Eden Kalem, 25 / 67-68
HY, Muhit, Hazine-i Hassa Maliyeye Geçmiş, 25 / 68
HY, Muhit, Yıldızdaki Toplar, 25 / 68
HY, Muhit, Yıldız Sarayı'nın Tahliyesi Münasebet-i Hazırasıyle, 25 / 68
HY, Muhit, Yıldız Millet Bahçesi, 25 / 68
HY, Muhit, Çelebi Efendi Hazretleri, 25 / 68
HY, Muhit, Yağmadan Kurtulmuşuz, 25 / 69
HY, Muhit, Hükümdar-ı Meşrutiyet ve Ümera-yı Askeriyeden İki Zat, 25 / 69
HY, Muhit, Abideler, 25 / 69
HY, Muhit, Şüheda-yı Muhtereme, 25 / 69
HY, Muhit, Mühr-i Humayun, 25 / 69
HY, Muhit, İ'ade-i Rütbe, 25 / 69
HY, Muhit, Ceza-yı İ'dam, 25 / 70
HY, Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 25 / 70-71
HY, Muhit, İ ran'da Meşrutiyet, 25 / 71
HY, Muhit, Yeni Kabine Münasebetiyle, 25 / 71-72
SM, Muhit, Hükümetlerde İstihale, 25 / 74-75
SM, Muhit, Meşrutiyet Nedir?, 25 / 75-77
ŞR, Tahsin Nahid, Ruh-ı Kamer, 25 / 76
SM, Muhit, Usul-i İntihab, 25 / 77-79
SM, Muhit, Endişe-i Ma'işet, 25 / 79-88

26. Sayı

- SM, Mehmed Reşad, Suret-i Hatt-ı Humayun, 26 / 89
SM, Smu'il, (Tolstoy'a Göre) İzdivac Nasıl Olmalı, 26 / 89-91
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 26 / 92-93
BG, Muhit, Flemenk Kraliçesi Vilhelmin, 26 / 94
BG, Görür Göz, Belçikalı Şair Verharn, 26 / 95
HY, Muhit, Hey'et-i Vükela-yı Cedide, 26 / 98
HY, Muhit, Kılınc Alay-ı İ'lası, 26 / 98-100
HY, Muhit, Muvassalat-ı Cenab-ı Padişahi, 26 / 100-101
HY, Muhit, Şu'un, 26 / 102
HY, Muhit, İkinci Zabıtname Sureti, 26 / 102-103
HY, Muhit, Üçüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
HY, Muhit, Dördüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
HY, Muhit, Hakan-ı Mahlu'un İkametgahı, 26 / 103
HY, Muhit, 'Osmanlı - Bulgar Müzakeratı, 26 / 104
HY, Muhit, Sırr-ı Tabib-i Şehriyari, 26 / 104
HY, Muhit, 'Abdülhamid'in Bir Tablosu, 26 / 104
HY, Muhit, Ebu Eyyub El Ensari Hazretleri'nin Türbe-i Şerifesi, 26 / 105
FM, Asaf, Meskukat-ı Kadime-i İsl. ve 'Osm. Hakkında Ma'lumat, 26 / 106-115
ŞR, Mehmed Sa'di, Gelin Çiçeği, 26 / 114
ŞR, Nazım Nazmi, Nisan Gecesi, 26 / 115
HY, Halid Ziya, Naklid-i Seyf, 26 / 119-120
ŞR, Memduh Necdet, Senelerden Sonra, 26 / 121
HY, Muhit, Mazbutat, 26 / 122
HK, Refik Halid, Ayşe'nin Tali'i, 26 / 123-125
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 26 / 126-127

27. Sayı

- FM, 'Osman Nuri, Hikmet-i İctima'yyenin Esasları, 27 / 130-135
ŞR, Celal Sahir, Leyal-i Sahir, 27 / 138
ŞR, Hamdullah Subhi, Akşam, 27 / 138
ŞR, Nazım Nazmi, İgbirar-ı Hayat, 27 / 138
ŞR, Tahsin Nahid, Senden Uzak, 27 / 139
FM, M. A. Nüzhet, Fenn-i Harb-i 'Usuliyyat, 27 / 142-143
FM, Ra'uf Yekta, Cennet-mekan 'Abdülaziz Han ve Fenn-i Nefis-i Musiki, 27 / 135
AK, Muhit, 'Abdülaziz Han Tarafından Bestelenmiş Şarkı, 27 / 146-147
AK, Muhit, 'Abdülaziz Tarafından Bestelenmiş Nefis Bir Şarkı, 27 / 144
HY, Muhit, Şu'un, 27 / 145-150
HK, Mehmed Baha, Kaynana Notları, 27 / 151-152
HA, Muhit, Hatırat-ı Tarihiyyeden, 27 / 153-156
AK, Muhit, Hanımlar Sayfası, 27 / 157
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 27 / 158-159
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 27 / 160

28. Sayı

- SM, Safvet Nezihi, Kaht-ı Nukud-ı Amerika-Buhran-ı Mali-i Ahiri, 28 / 162-167
ŞR, Fa'ik 'Ali, Hande-i Garib, 28 / 167
ŞR, Ahmed Haşim, Zühre, 28 / 167
HY, Muhit, Mazbutat, 28 / 1 70
HA, Bedi'i Nuri, Kabus-ı Za'il, 28 / 171-174
TT, ' Aziz Hüda'i, Eskapin, 28 / 174-175
HK, Mehmed Baha, Kaynana Notları, 28 / 177-180
HK, Safvet Nezihi, Asılmağa Giderken, 28 / 181-182
ŞR, Ahmed Kamil, Adada Bir Gece, 28 / 182
ŞR, Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 28 / 182
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 28 / 183-184
HY, Muhit, Havadis, (Padişahın Meclisi Ziyareti), 28 / 185-187
HY, Muhit, İ'dam Cezası, 28 / 188
SM, Muhit, Mürteci' Yusuf Paşa, 28 / 188-189
HY, Muhit, Mazbutat (Bankalardaki Mevdu'at), 28 / 189
HY, Muhit, Salben İ'dam Olunanlar, 28 / 190
BM, Muhit, Bilmece Halli, 28 / 191
İR, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 28 / 192
İY, Muhit, 'İzah ve İstizah, (piyes), 28 / 192

29. Sayı

SM, Safvet Nezihi, Sulh, 29 / 194-196

EM, Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 29 / 197-200

ŞR, 'Ali Ekrem, Yeni Çehreler, 29 / 201

HA, Fa'ik Sabri, Avrupa Hatıratından, (Galasilerde), 29 / 202-206

TT, 'Aziz Hüda'i, Eskapin, 29 / 209-211

ŞR, Tahsin Nahid, Fırtınadan Sonra, 29 / 211

HY, Muhit, 1908 Senesi Nobel Mükafatı, 29 / 212-213

ŞR, Ahmed Kemal, Felsefe-i Perişan, 29 / 214

ŞR, Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 29 / 214

TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 29 / 215-216

HY, Muhit, Havadis, 29 / 217-218

HY, Muhit, Harbiye Nezareti Meydanında / Hareket Ordusundan, 29 / 219

HY, Muhit, Mazbutat, Salb Olunanlar, 29 / 222

HY, Muhit, Şu'un, Hareket Ordusu ve Madalya, 29 / 223

30. Sayı

- SM, Safvet Nezihi, Seyahat-i Hariciyye, 30 / 226-230
SM, Safvet Nezihi, Vatan Uğrunda, (Macid Memduh İçin), 30 / 230
ŞR, Ahmed Haşim, Akşamlarım, 30 / 231
ŞR, Tahsin Nahid, Kırlarda, 30 / 231
ET, A. H. N., Süha ile Pervin, 30 / 234-235
EM, Mahmud Nedim, Edebiyat I, 30 / 237-239
ŞR, Nazım Nazmi, Timsal-i Hayat, 30 / 239
HK, Mehmed Baha, Hayalin Güzeli, 30 / 241-244
ŞR, Nazım Nazmi, Peri-i Hulyama, 30 / 244
ET, Muhit, Mazbutat, (Tenkid Üzerine), 30 / 246
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 30 / 247-248
SM, Muhit, Havadis, 30 / 249-252
HY, Muhit, Girid Mes'elesi, 30 / 252
HY, Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 30 / 253-255
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 30 / 300

31. Sayı

- EM, Hakkı Behic, Edebiyat-ı 'Avam, 31 / 258-263
EM, Mahmud Nedim, Edebiyat II, 31 / 263
FM, 'Osman Nuri, Kimya-yı Tıbbinin Tekamülü, 31 / 265-270
XX, Muhibb-i Kalem, Muhit'in Te'siri, 31 / 271
BG, Muhit, 'Ali Bey, 31 / 272
ŞR, Tahsin Nahid, Yad-ı Sevda, 31 / 272
HA, Nihal, Bir Hatıra, 31 / 272
FM, 'A.Tal'at, Japonya'da 'Askerlik, 31 / 273-275
HK, Ziya 'Alaeddin Bedi'i, Saniha, 31 / 277-278
ŞR, Ahmed Kemal, Şi'ir, 31 / 278
TR, Mehmed Rüşdi, Hakk-ı Harb, 31 / 279-280
HY, Muhit, Havadis, 31 / 281-285
HY, Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 31 / 285
BM, Bilmece Halli, 31 / 286
İY, Muhit, Kitap, Piyes 'İlanları, 31 / 287
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 31 / 287

32. Sayı

- XX, Muhterem Kari'lere, (BİR Yayın Yılıının Sonu) 32 / 290
ET, Müfit Ratib, Victorin Sardu, 32 / 290-295
ŞR, Tahsin Nahid, Akşam Ricası, 32 / 295
İY, Muhit, Hırsız (Piyas), 32 / 297
EM, Mahmud Nedim, Edebiyat III, 32 / 298-303
ŞR, Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 32 / 303
FM, 'A.Tal'at, Japonya'da 'Askerlik II, 32 / 305-307
HK, Mehmed Baha, Elim Bir Muhtıra, 32 / 307-311
TR, Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy), 32 / 311-312
HY, Muhit, Mazbutat, 32 / 313-315
BM, Muhit, Bilmece Halli, 32 / 315
BM, Muhit, Bilmece, 32 / 316
İY, Muhit, Kardinal A'ilesi, (Roman), 32 / 316
İY, Muhit, Şa'ir, 32 / 316
İY, Muhit, Resimli Roman, 32 / 316

33. Sayı

EM, Mehmed 'Ali Tefvik, Alfred Dö Musse, Alfred Detinisun, 33 / 318-322

ŞR, Mehmed Sami, Maziye Da'ir, 33 / 323

ŞR, Süleyman Bahri, Kuy-ı Yar, 33 / 323

AK, 'Aziz Hüda'i, Monolog, 33 / 324-326

EM, Ra'if Necdet, Kitabets Dersleri, 33 / 327-329

TR, Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, 33 / 330-331

HY, Muhit, Havadis, 33 / 333-334

BM, Muhit, Bilmece Halli, 33 / 334-335

İR, Muhit, Tiyatrolar, 33 / 335

BM, Muhit, Bilmece ve Mükafatlar, 33 / 336

34. Sayı

HK, Hüseyin Cahid, Kitab-ı Melal, 34 / 338-339

EM, Ceride-i Almere (Farsça Şiir), 34 / 340

ŞR, Tahsin Nahid, 'Aşkımın En Güzel Dakikaları, 34 / 342

ŞR, Nazım Nazmi, Defter-i Şiirim İçin, 34 / 342

ŞR, Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, (Zührenin Tesellisi), 34 / 342

ŞR, Celal Sahir, Elhan-ı Perestiş, 34 / 343

TM, Sulli Prudom, Kıskançlık, 34 / 343

TM, Şeley, Handelhan Şamı, 34 / 343

EM, Mehmed 'Ali Tevfik, Alfred Dö Musse ve Alfred Detinisun, 34 / 343-347

EM, Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 34 / 347-351

XX, Muhit, Muhit'in Eski Nüshaları ve İkame-i Da'va, 34 / 353

HK, Muhit, Sönük Emeller, 34 / 354-358

BM, Muhit, Bilmecce Halli, 34 / 359

BM, Muhit, Bilmecce, 34 / 360

35. Sayı

- ŞR, Mehmed Sa'di, Terane-i Sevda, 35 / 362
MŞ, Fazıl Ahmed, Zehir Katreleri, 35 / 362
MŞ, Refik Halid, Revolver, 35 / 362
ŞR, Süleyman Bahri, Nireng-i Leyl, 35 / 363
ŞR, Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 35 / 363
ŞR, Tahsin Nahid, Hayat, 35 / 364
ŞR, Celal Sahir, 35 / 364
TM, Edgar Poe, Karga, 35 / 365-366
ŞR, (Başlıksız ve Farsça), Rıza Daniş, 35 / 367
FM, 'A.Tal'at, Japonya'da Ma'arif-i Nisvan, 35 / 370
EM, Mehmed Ali Tevfik, Alfred Dö Musse - Alfred Denissun, 35 / 371
EM, Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 35 / 375-377
ÇH, 'Abid, İftirak, 35 / 378
BG, Görür Göz, Jan Rişpen, 35 / 379
İR, Muhit, Nüsha-i Fevkalademiz, 35 / 379
İR, Muhit, İkinci Konferansımız, 35 / 380
İR, Muhit, Tashih, 35 / 380
TR, Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, 35 / 381-382
İR, Muhit, Abone Şartları, 35 / 383
BM, Muhit, Resimli Bilmeceler, 35 / 384
AK, Muhit, Sıhhatiniz İçin, 35 / 384

36 - 37. Sayı

- SM, Muhit, Senenin İcmal-i Siyasisi, 36-37 / 386-389
- SM, Mecid, 'İd-i Milli-yi 'Osmani Hakkında, 36-37 / 390
- SM, Reca'izade Ekrem, Ne Düşünüyör Ne Hissediordum, 36-37 / 391-395
- ŞR, Rıza Daniş, Mebde'-i Devr-i Cedid, 36-37 / 396
- SM, Mehmed Ra'uf, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398
- SM, Ahmed Samim, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398-399
- SM, Tahsin Nahid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 400
- SM, Hüseyin Cahid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401
- SM, Mehmed Cavid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401
- SM, Ahmed Hikmet, 10 Temmuz Ve Şark, 36-37 / 401-403
- SM, İsmail Paşa, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 404-405
- SM, Hamdullah Subhi, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 406-407
- FM, Ra'uf Yekta, 'Aziziye Sirtosu, 36-37 / 408
- SM, Ra'if Necdet, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 410
- ŞR, İbrahim 'Alaeddin, 'Osmanlı Bayrağı, 36-37 / 410
- SM, Süleyman Bahri, İlk Rüzgar, 36-37 / 411-412
- SM, 'Abdi Tevfik, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 412-413
- HK, Ziya 'Alaeddin Bedi' ,Nevin'in Fikri, 36-37 / 414-415
- SM, Mahmud Es'ad, 'İd-i Milli-yi 'Osmani, 36-37 / 417-419
- SM, Ahmed Midhat, İnkılab, 36-37 / 420-421
- HA, Rıza Nur, Kloroform Ru'yası, 36-37 / 421-426
- SM, 'Ali Fahri, 10 Temmuz 1324 ve 10 Temmuz 1325, 36-37 / 427-429
- ŞR, Nigar Binti 'Osman, Vatan, 36-37 / 429
- SM, Ahmed Haşim, Efendim, 36-37 / 429-430
- HA, Berhan Aldin, 10 Temmuz Münasebetiyle, 36-37 / 430
- SM, 'İzzet Melih, Gençler, 36-37 / 430-431
- SM, Şahabeddin Süleyman, Tahassüsüm, 36-37 / 431-432
- SM, Ahmed Refik, Ordumuz ve İnkılab, 36-37 / 433-434
- SM, Bedi' Nuri, İlk Yevm-i Hürriyetimiz, 36-37 / 434-437
- SM, Fa'ik Sabri, Geçen Sene Bugün, 36-37 / 437-439
- SM, Müfid Ratib, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 439
- SM, Jülide Sahir, Ne mi Hissettim?, 36-37 / 439
- SM, Ya'kub Kadri, 10 Temmuz, 36-37 / 440-441
- MŞ, Fazıl Ahmed, Zehir Katreleri, 36-37 / 441-442
- İR, Muhit, İhtar-ı Mahsusa, 10 Temmuz, (Piyas), Bilmecce 36-37 / 442-443
- AK, Muhit, Sıhhatiniz İçin, 36-37 / 443

38. Sayı

- İR, Yalnız Muhterem Kari'lerimiz İçin, 38 / 444-445
SM, Bedi' Nuri, On Dokuzuncu Yüzyıl, 38 / 444-450
SM, 'İsma'il Paşa, Bir Makale-i Hakimane, 38 / 451-453
ŞR, Süleyman Nazif, Nisyan-ı Magfil, 38 / 453
ŞR, Daniş, İlk Tecrübe-i Kalem, 38 / 454
ŞR, Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 38 / 454
ŞR, Süleyman Bahri, Yaz Diyordun, 38 / 455
ŞR, Edhem, Ademoğlunun Dirilikte Payı, (İng.Terc.), 38 / 456
ŞR, 'Ali Canib, Gölge, 38 / 456
ŞR, Celal Sahir, Niyaz, 38 / 456-457
TT, Şahabeddin Süleyman, Kanun, 38 / 457-465
HK, 'A.Sa'id, Sitere, (Tenyiter'den), 38 / 467-469
BM, Muhit, Billece ve Su'allerimiz, 38 / 469-470

39. Sayı

- İR, Muhit, Kari'lerimize Mahsus Piyango, 39 / 472
ŞR, Daniş, Müstezad, 39 / 473
ŞR, Tahsin Nahid, Bir Parça, 39 / 473
ŞR, Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 39 / 473
ŞR, Celal Enis, İleri, 39 / 474
HK, 'A.Sa'id, Siyah Gölge, 39 / 474
MŞ, Fa'ik Sabri, Kırmızı Mektub, 39 / 475
HK, 'Abid, Devre-i İnhitat, 39 / 475-480
HK, Şahabeddin Süleyman, Derebeyi, 39 / 480-482
İR, Muhit, Bir Müsabaka, Mebde-i Devr-i Uhuvvet, 39 / 482-483
HK, Mehmed Baha, Hayal, 39 / 483-486
HK, Ziya 'Alaeddin Bedi', Büyük Kadın, 39 / 486
FM, 'Osman Nuri, Kanun-ı Tekamül, Gaye-i Hayat ve Medeniyet, 39 / 491-495
İR, Muhit, İhtar, 39 / 495
İR, Muhit, İhtar, 39 / 495
XX, Muhit, Müşakelet-i la-Sahih, 39 / 495
İR, Muhit, İlaç Reklamı, 39 / 495
BM, Muhit, Bilmece Su'al ve Mükafatları, 39 / 491
İR, Muhit, Abone Şartları, 39 / 492

1.6. Tür ve Muhtevalarına Göre Dergideki Yazıların Fihristi

AK - Aktüalite

Nasuh, Bilmediğimiz Şeyler, 15 / 236

Valide, Genç Kızlara Valide Nasihatleri, 16 / 254

Fahriye, Öte Beri, 16 / 254

Muhit, Almanyalı Perhizkar Bir Kız, 20 / 311

Muhit, Hanımlar Sahifesi, Moda, 24 / 62

Muhit, Abdülaziz Han Tarafından Bestelenmiş Şarkı, 27 / 146-147

Muhit, Abdülaziz Tarafından Bestelenmiş Nefis Bir Şarkı, 27 / 144

Muhit, Hanımlar Sahifesi, 27 / 157

'Aziz Hüda'i, Monolog, 33 / 324-326

Muhit, Sıhhatiniz İçin, 35 / 384

Muhit, Sıhhatiniz İçin, 36-37 / 443

BG - Biyografi

- Görür Göz, Viktoryen Sardo'nun Vefatı, 3 / 37
'İzzet Melih, Halid Ziya, 5 / 70
Görür Göz, Guillaume II, 5 / 73
Görür Göz, Sarah Bhernard, 7 / 105
'İzzet Melih, Hüseyin Cahid, 8 / 117-118
Görür Göz, İtalya Kralı III.Viktor Emmanuel, 8 / 121
Görür Göz, Sabık Fas Sultanı 'Abdülaziz, 9 / 137
Halide Salih, Küçük Bir Aktristten Büyük Bir Ha'ile-nüvis, 10 / 151-152
Görür Göz, Yunan Kralı I. Geoerge, 10 / 153
Görür Göz, Mekteb-i Mülkiye Müdürü Celal Bey, 11 / 169
Görür Göz, Şah-ı İran Muhammed Şah Hazretleri, 12 / 185
Görür Göz, Coquelain Aine, 13 / 201
Safvet Nezih, Coquelain Aine, 14 / 210-213
Görür Göz, Japonya İmparatoru Le Mikado, 14 / 217
Görür Göz, Coquelain Cadet, 15 / 237
Görür Göz, Catulle Mendes, 16 / 253
Görür Göz, İspanya Kralı XIII. Alfonse, 17 / 271
Görür Göz, Kongo Hükümdarı Roi des Belgas, 18 / 285
Görür Göz, Felemenk Kraliçesi Wilhelmine, 19 / 301
Görür Göz, Monako Prensi, 20 / 317
Muhit, 'Asım Bey Merhum, 21 / 326
Görür Göz, Siyam Kralı Chulalongkorn, 22 / 345
Safvet Nezih, Bulgaristan Prensi Ferdinand, 23 / 9-14
Görür Göz, Morsel Pirovo, 23 / 31
Görür Göz, Kortelin, 24 / 63
Muhit, Felemenk Kraliçesi Wilhelmine, 26 / 94
Görür Göz, Belçikalı Şa'ir Verham, 26 / 95
Muhit, 'Ali Bey, 31 / 272
Görür Göz, Jan Rişpen, 35 / 379

BM - Bilmece

- Muhit, Bilin Bakalım, 1 / 16
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 1 / 18
Muhit, Bilmece Halli, 2 / 18
Muhit, Bilmece Müsabakalarımız, 3 / 50
Muhit, Bilmece Halli, 3 / 50
Muhit, Bilmece Halli, 4 / 65
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 4 / 66
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 5 / 82
Muhit, Bilmece Halli, 5 / 82
Muhit, Karilerimize Bir Su'al, 6 / 97
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 6 / 98
Muhit, Bilmece Halli, 6 / 98
Muhit, Bilmece Halli, 7 / 114
Muhit, Bilmece Halli, 9 / 145
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 9 / 146
Muhit, Bilmece Halli, 11 / 160
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 11 / 178
Muhit, Bilmece Halli, 12 / 176
Muhit, Bilmece Halli, 13 / 192
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 13 / 210
Muhit, Bilmece Halli, 14 / 225
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 14 / 226
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 15 / 242
Muhit, Bilmece Halli, 16 / 257
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 16 / 257
Muhit, Bilmece Halli, 17 / 274
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 17 / 274
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 18 / 289
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 19 / 307
Muhit, Bilmece ve Müsabakalarımız, 20 / 321
Muhit, Bilmece, 21 / 338
Muhit, Bu Haftaki Bilmecemiz, 23 / 34
Muhit, Bilmece Halli, 28 / 191
Muhit, Bilmece Halli, 31 / 286
Muhit, Bilmece Halli, 32 / 315

Muhit, Bilmecce, 32 / 316
Muhit, Bilmecce Halli, 33 / 334-335
Muhit, Bilmecce ve Mükafatlar, 33 / 336
Muhit, Bilmecce Halli, 34 / 359
Muhit, Bilmecce, 34 / 360
Muhit, Resimli Bilmecce, 35 / 384
Muhit, Bilmecce ve Mükafatları, 36-37 / 443
Muhit, Bilmecce ve Su'allerimiz, 38 / 469-470
Muhit, Bilmecce Su'al ve Mükafatları, 39 / 491
Muhit, Bilmecce ve Su'allerimiz, 38 / 469-470
Muhit, Bilmecce Su'al ve Mükafatları, 39 / 491

EM - Edebi Makale

- İzzet Melih, Tiyatro Hakkında, 1 / 5-7
F. Reşad, Eşref ve Kehanet-i Şa'irane, 1 / 15
Müfid Ratib, Tiyatro Hakkında, 1 / 15-16
Ahmed Haşim, Emil Verharen, 5 / 74-77
Ahmed Samim, Rus Edebiyatı'na Dair, 7 / 101-103
Mehmed Ra'uf, Temaşa Muharrirliği, 11 / 166-167
Ahmed Haşim, Anri Doreniye, 12 / 190-191
Ahmed Haşim, Anri Doreniyo, 13 / 202-203
Mehmed Ra'uf, Bizde Aktörlük, 14 / 215
Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 14 / 216
Ra'if Necdet, Catulle Mendes, 15 / 227-228
Safvet Nezihi, Coquelain Cadet, 16 / 243-244
Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 16 / 246-250
Server Cemal, Küçük Hikaye ve Atisi, 17 / 263-264
Mehmed Ra'uf, Halkta San'at ve Edebiyata Rağbet, 18 / 275-276
Halide Salih, Roman ve Resimli Roman Mecmu'ası, 18 / 281-282
Mehmed Ra'uf, Tezer Münasebetiyle, 19 / 297-298
Safvet Nezihi, Leyla, (İzzet Melih-Dram), 20 / 306
Mehmed Ra'uf, Edebiyat-ı Hazıraya Dair, 21 / 322-323
Mehmed Ra'uf, Süham-ı İntikam, 22 / 340-344
Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 29 / 197-200
Mahmud Nedim, Edebiyat I, 30 / 237-239
Mehmed 'Ali Tevfik, Alfred Dö Musse, Alfred Detinisun, 33 / 318-322
Ra'f Necdet, Kitabet Dersleri, 33 / 327-329
Ceride-i Almere (Farsça Şiir), 34 / 340
Mehmed 'Ali Tevfik, Alfred Dö Musse ve Alfred Detinisun, 34 / 343-347
Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 34 / 347-351
Mehmed Ali Tevfik, Alfred Dö Musse - Alfred Denissun, 35 / 371
Mahmud Nedim, Bizde Edebiyat, 35 / 375-377

ET - Edebi Tenkid

Müfid Ratib, Amanor Kumpanyasında Sabah-ı Hürriyet, 3 / 46

Safvet Nezihi, Tepebaşı Konferansı Tenkidi, 10 / 148-150

Safvet Nezihi, Konferans Tenkidi, 12 / 185-184

Safvet Nezihi, Konferans Tenkidi, 13 / 194-196

Hamdullah Subhi, Fa'ik 'Ali-Fani Teselliler, 13 / 197-199

Müfid Ratib, Anjelu yahud Padova Ahkamı, 15 / 235-236

Hüseyin Cahid, İstimzac, 17 / 266

Safvet Nezihi, Tezer Yahud Abdurrahman-ı Salis, 18 / 279-280

Salih Zeki, İstimzace Cevab, 19 / 292-294

Safvet Nezihi, Tezer Yahud Melik El Mansur 'Abdurrahman-ı Salis, 19 / 302-303

Hüseyin Cahid, İkinci İstimzac, 21 / 323-324

Müfid Ratib, Temaşa Tenkidi, Finten, 23 / 27

A.H.N., Süha ile Pervin, 30 / 234-235

Muhit, Mazbutat, (Tenkid Üzerine), 30 / 246

Müfid Ratib, Victorin Sardu, 32 / 290-295

FI - Fıkra

Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 7 / 105

Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 8 / 121

Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 9 / 137

Muhit, Biraz Tebessüm, 13 / 201

Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 14 / 217

Muhit, Bilmem Gülecek Misiniz, 15 / 237

Muhit, Karı Koca Altmışından Sonra, 16 / 252

Muhit, Hırsız-Bey Baba, 17 / 271

Muhit, Fıkra, 22 / 345

(Karikatür haline getirilmiş fıkralar bu listeye dahil edilmemiş,
ancak metinler bölümüne onlar da alınmışlardır.n.c.)

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

FM - Fenni - İlmî Makale

- Raif Necdet, Tabiat ve İnsan, 1 / 7-10
Mehmed Rauf, Sosyalizm, 2 / 47
Kolağası 'A. ,Tal'at, Askerliğe Muhabbet, 2 / 8-10
'A. Tal'at, Çocuklarda Husul ve Tekamül, 3 / 35
'A. Tal'at, Terakkiyat-ı 'Askeriyye Zamin-i Müsalemettir, 4 / 51-54
Mahmud Sadık, Hayat-ı İctima'i ve Medeni, 6 / 82-83
Mehmed Cavid, Şirketlerin HAKK-ı Tasarrufu, 6 / 92-94
Mehmed Cavid, Meclis-i Meb'usan'da Bütçe Komisyonu, 8 / 124-126
'Osman Nuri, 'Alem-i Fünun-ı Medeniyete Bir Nazar, 9 / 133-135
Mehmed Rüşdi, Zaman-ı Hazır Harblerinde Şimendiferlerin Hizmeti (Çev), 9 / 135-136
Dr.Süleyman Nu'man, İnkılabımız ve Alkol, 9 / 140-142
Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 10 / 150-151
Mehmed Rüşdi, Zaman-ı Hazır Harb.de Şimendiferlerin Hizmeti (Çev.), 10 / 154-155
Salih Zeki, Musahabe-i Hakikiyye, 11 / 62-64
Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 11 / 167-168
Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 12 / 184
Mehmed Rüşdi, Cuşima Deniz Muharebesi ve Sefa'in-i Harbiyye Sistemi, 12 / 186-188
Hakkı Behic, Cem'iyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 12 / 188-190
Rıza Tevfik, Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında, 13 / 199-200
Memduh Cevdet, İbda-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Da'ir, 13 / 204-206
Memduh Cevdet, İbda'-i Gayr-ı Vicdaniyyeye Dair II, 14 / 218-219
Hakkı Behic, Cem'iyet-i Beşeriyye Nasıl Muhafaza-i Hayat Eder, 15 / 229-231
'Osman Nuri, Tekamül-i Tabi'at-Terakki-i 'Alem, 15 / 232-234
Salih Zeki, Telepati, 17 / 259-262
'Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-i yi Hakikat, 18 / 278-279
Münir Süreyya, Tarık Bin Ziyad, 19 / 298-300
'Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat II, 20 / 311-312
Hakkı Behic, Kadınlar ve Mevki'-i Hukukları, 20 / 315-316
'Osman Nuri, Kitab-ı Tabi'at ve Taharri-yi Hakikat, 21 / 329-330
Cenab Şahabeddin, Mücadele-i Hayatiyye, 21 / 330-331
Salih Zeki, Bir Hakikat, 21 / 338-339
'A. Nüzhet, 'Ask. Nokta-i Naz.dan Kuva-yı Ma'neviyye ve Kabiliyat-ı 'Asliyye, 24 / 58
Smu'il, (Tolstoy'a Göre) İzdivac Nasıl Olmalı, 25 / 73
Asaf, Meskukat-ı Kadime-i İslamiyye ve 'Osmaniyye Hakkında Ma'lumat, 26 / 106-115
'Osman Nuri, Hikmet-i İctima'iyyenin Esasları, 27 / 130-135

- M.A.Nüzhet, Fenn-i Harb-i 'Usuliyat, 27 / 142-143
Ra'uf Yekta, Cennetmekan Sultan 'Abdülaziz Han ve Fenn-i Nefis-i Musiki, 27 / 135
'Osman Nuri, Kimya-yı Tıbbinin Tekamülü, 31 / 265-270
'A. Tal'at, Japonya'da 'Askerlik, 31 / 273-275
'A. Tal'at, Japonya'da 'Askerlik II, 32 / 305-307
Ra'uf Yekta, 'Aziziye Sirtosu, 36-37 / 408
Bedi' Nuri, On Dokuzuncu Yüzyıl, 38 / 444-450
'Osman Nuri, Kanun-ı Tekamül, Gaye-i Hayat ve Medeniyyet, 39 / 491-495
'Osman Nuri, Kanun-ı Tekamül, Gaye-i Hayat ve Medeniyyet, 39 / 491-495

HA - Hatıra

Faik Sabri, Paris'te, 3 / 38-39

Uşşakizade Halid Ziya, Hatırat Arasında, 5 / 70-72

Görür Göz, Muhibb-i Samimi, 6 / 87-89

1.Ferik İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 7 / 106-108

Uşşakizade Halid Ziya, Fena Bir Gece, 8 / 118-120

1.Ferik İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 8 / 122-123

İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 9 / 138-140

HA, İzzet Fu'ad, Esna-yı Harbde Elçilik, 10 / 156-158

Faik Sabri, Büt-Şumun'da, 10 / 158-159

'Ali Fahri, Selam, 11 / 170-171

Uşşakizade Halid Ziya, Bir Ziyaret-i Elime, 12 / 178-181

Fa'ik Sabri, Şumnu Yolunda, 16 / 250-252

Server Cemal, Şehid-i Hürriyet Ahmed Muhtar Bey Hatırat-ı Mü'ellime, 24 / 57

Muhit, Hatırat-ı Tarihiyyeden, 27 / 153-156

Bedi'i Nuri, Kabus-ı Za'il, 28 / 171-174

Fa'ik Sabri, Avrupa Hatıratından, (Galasiyelerde), 29 / 202-206

Nihal, Bir Hatıra, 31 / 272

Rıza Nur, Kloroform Ru'yası, 36-37 / 421-426

Burhaneddin (Aktör), 10 Temmuz Münasebetiyle, 36-37 / 430

Hİ - Hikemiyyat

Necib, Hikemiyyat, 6 / 90-91

Necib, Hikemiyyat, 10 / 153

İlyas Macid, Kıl ü Kal-i Edebi, 11 / 169

Muhit, Hikemiyyat, 12 / 185

Muhit, Hikemiyyat, 16 / 253

HK - Hikaye

- Midhat Vecdi, Öğlen Uykusu, 2 / 1 0-11
'Osman Fahri, Aceba O Ne Oldu, 3 / 42-43
İsma'il Ken'an, Mazideki Atilere 'Aid, 4 / 58-61
'İzzet Melih, Kontes Dö Merlan, 7 / 109-110
Mehmed Ra'uf, Bir Müntehire Da'ir, 9 / 132-133
Cemil Süleyman, Ferda-yı Zifaf, 11 / 174-176
'Ali Fahri, Zavallı Sefil, 15 / 234-235
Cemil Süleyman, Beyaz Gece, 20 / 313-314
Cemil Süleyman, Beyaz Gece, 21 / 326-327
Mehmed Emin, Define, 22 / 344
Hakkı Behic, Akşamlar, 23 / 22-26
Ra'if Necdet, İki Mektub, 23 / 28-30
Refik Halid, Ayşe'nin Tali'i, 26 / 123-125
Mehmed Baha, Kaynana Notları, 27 / 151-152
Mehmed Baha, Kaynana Notları, 28 / 177-180
Safvet Nezihi, Asılmağa Giderken, 28 / 181-182
Mehmed Baha, Hayalin Güzeli, 30 / 241-244
Ziya 'Alaeddin Bedi'i, Saniha, 31 / 277-278
Mehmed Baha, Elim Bir Muhtıra, 32 / 307-311
Hüseyin Cahid, Kitab-ı Melal, 34 / 338-339
Muhit, Sönük Emeller, 34 / 354-358
Ziya 'Alaeddin Bedi'i, Nevin'in Fikri, 36-37 / 414-415
'A. Sa'id, Sitere (Tenyiter'den), 38 / 467-469
'A.Sa'id, Siyah Gölge, 39 / 474
'Abid, Devre-i İnhitat, 39 / 475-480
Şahabeddin Süleyman, Derebeyi, 39 / 480-482
Mehmed Baha, Hayal, 39 / 483-486
Ziya 'Alaeddin Bedi'i, Büyük Kadın, 39 / 486-491

HY - Haber - Yorum

- Kulağı Delik, Mazbutat, 5 / 68-69
Kulağı Delik, 7 / 100-101
Kulağı Delik, Mazbutat, 8 / 116-117
Kulağı Delik, Mazbutat, Ada Vapurunda, 9 / 131-132
Kulağı Delik, Mazbutat, 11 / 62
Kulağı Delik, Mazbutat, 12 / 178
Kulağı Delik, Mazbutat, 13 / 194
Kulağı Delik, Mazbutat, 15 / 226
Kulağı Delik, Mazbutat, 16 / 242
Kulağı Delik, Mazbutat, 17 / 258
Kulağı Delik, Mazbutat, 19 / 291-292
Muhit, Neler Oluyor?, 19 / 301-
Muhit, Meclis-i Meb'usan'da, 19 / 302
Muhit, Fransa Akademisi'nde, 20 / 311
Muhit, Bir Haftanın Tarihçesi, 23 / 1
Muhit, Şu'un, 23 / 6
Muhit, Meb'us İntihabı, 23 / 6-7
Muhit, Yeni Fırka, 23 / 7
Muhit, Ordu Tensıkadı, 23/7
Muhit, İnan Ahvali, 23 / 7-8
Muhit, Diğerleri Ne Diyor?, 23 / 8
Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 23 / 8
Muhit, Rica-yı Mahsus, 23 / 8
Muhit, Mazbutat, 23 / 15
Muhit, Cölus-ı Padişah, 24 / 33
Muhit, Hareket Ordusu'nun Pay-ı tahta Duhulü, 24 / 33-35
Muhit, Topkapı ve Fatih Tarafları, 24 / 35
Muhit, Pazar Günkü Vak'a, 24 / 36-37
Muhit, Şüheda-yı Hürriyet, 24 / 37
Muhit, Bir Haftanın Tarihçesi, 24 / 37-38
Muhit, 'Abdölhamid'in Hal'i, 24 / 38-39
Muhit, Meclis-i 'Umumi-yi Milli Kararnamesi, 24 / 39-40
Muhit, Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri Nezdinde, 24 / 40
Muhit, Cölus Topları, 24 / 40
Muhit, İstanbul'a Muvasalat-ı Őehriyarı, 24 / 40-41

Muhit, Harbiye Nezareti'nde, 24 / 41-42
Muhit, Resm-i Bi'at, 24 / 42-43
Muhit, Topkapı Sarayı'nda, 24 / 44
Muhit, Süfere-yı 'Osmaniyeye İş'ar, 24 / 44
Muhit, Yıldız'da, 24 / 44-46
Mahmud Şevket, 'Abdülhamid Selanik'e Gitti, 24 / 46
Mahmud Şevket, Beyanname-i Resmi, 24 / 47
Muhit, 'Abdülhamid'in 'Akıbeti, 24 / 51
Mehmed Reşad, Vekayi'-i Mühimme-i Siyasiyye, Suret-i Hatt-ı Humayun, 25 / 65
Muhit, Hatt-ı Humayun'un Bab-ı 'Ali'ye Vürudu, 25 / 66
Muhit, Şu'un, Şehr-i Ayin, 25 / 66-67
Muhit, Şüheda-yı Hürriyet, 25 / 67
Muhit, Murassa Kılınc, 25 / 67
Muhit, Fetevayı İmza Eden Kalem, 25 / 67-68
Muhit, Hazine-i Hassa Maliyeye Geçmiş, 25 / 68
Muhit, Yıldız Sarayı'nın Tahliyesi Münasebet-i Hazırasıyle, 25 / 68
Muhit, Yıldız Millet Bahçesi, 25/68
Muhit, Çelebi Efendi Hazretleri, 25 / 68
Muhit, Yağmadan Kurtulmuşuz, 25 / 69
Muhit, Hükümdar-ı Meşrutiyet ve Ümera-yı Askeriyeden İki Zat, 25 / 69
Muhit, Abideler, 25 / 69
Muhit, Şüheda-yı Muhtereme, 25 / 69
Muhit, Ceza-yı İ'dam, 25 / 70
Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 25 / 70-71
Muhit, İran'da Meşrutiyet, 25 / 71
Muhit, Yeni Kabine Münasebetiyle, 25 / 71-72
Muhit, Hey'et-i Vükela-yı Cedide, 26 / 98
Muhit, Kılınc Alay-ı İ'lası, 98 / 100
Muhit, Muvassalat-ı Cenab-ı Padişahi, 26 / 100-101
Muhit, Şu'un, 26 / 102
Muhit, İkinci Zabıtname Sureti, 26 / 102-103
Muhit, Üçüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
Muhit, Dördüncü Zabıtname Sureti, 26 / 103
Muhit, Hakan-ı Mahlu'un İkametgahı, 26 / 103
Muhit, 'Osmanlı-Bulgar Müzakeratı, 26 / 104
Muhit, Sırr-ı Tabib-i Şehriyari, 26 / 104
Muhit, 'Abdülhamid'in Bir Tablosu, 26 / 104

Muhit, Ebu Eyyub El Ensari Hazretlerinin Türbe-i Şerifesi, 26 / 105
Halid Ziya, Naklid-i Seyf, 26 / 119-120
Muhit, Mazbutat, 26 / 122
Muhit, Şu'un, 27 / 145-150
Muhit, Mazbutat, 28 / 170
Muhit, Havadis, (Padişahın Meclisi Ziyareti), 28 / 185-187
Muhit, İ'dam Cezası, 28 / 188
Muhit, Mazbutat (Bankalardaki Mevdu'at), 28 / 189
Muhit, Salben İ'dam Olunanlar, 28 / 190
Muhit, 1908 Senesi Nobel Mükafatı, 29 / 212-213
Muhit, Havadis, 29 / 217-218
Muhit, Harbiye Nezareti Meydanı'nda / Hareket Ordusu'ndan, 29 / 219
Muhit, Mazbutat, Salb Olunanlar, 29 / 222
Muhit, Şu'un, Hareket Ordusu ve Madalya, 29 / 223
Muhit, Girid Mes'elesi, 30 / 252
Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 30 / 253-255
Muhit, Havadis, 31 / 281-285
Muhit, Tevcihat ve Tebligat, 31 / 285
Muhit, Mazbutat, 32 / 313-315

İR - İlan - Reklam

- PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 1 / 18
İY, Muhit, Neşriyat, 1 / 18
İY, Muhit, Resimli Kitab, 1 / 18
PR, Abonelerimize Hediyelerimiz, 2 / 18
İY, Muhit, Resimli Kitab, 2 / 18
İR, Muhit, Abone Şeraiti, 4 / 48
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 4 / 48
İY, Muhit, Resimli Kitab ve Musavver Muhit'in 'İlan Ücretleri, 4 / 65
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 4 / 65
İY, Muhit, Resimli Kitab, M.Muhit Taşra Tevzi' Merkezleri, 4 / 65
İY, Muhit, Neşriyat, 4 / 66
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 4 / 66
İR, Muhit, Resimli Kitab ve M.Muhit'in 'İlan Ücretleri, 5 / 82
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 5 / 82
İY, Muhit, 'A.Naci Bey ve Hatıratı, 6 / 82
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 6 / 97
İY, Muhit, Ahmed Tevfik, Teshil-i Fotografiyye, 6 / 97
İR, Muhit, Resimli Kitab ve M.Muhit'in Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 6 / 97
İY, Muhit, Resimli Kitab, 7 / 96
İY, Muhit, Ş.Sami Bey'in Lisan adlı gayr-ı matbu' eseri, 7 / 96
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 7 / 114
İR, Muhit, 'İlan Ücretleri, 7 / 114
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 7 / 114
İY, Muhit, Resimli Kitab, 8 / 129
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 8 / 129
İY, Muhit, Yeni Milli Resimli Roman, 8 / 129
İY, Muhit, Lisan, Ş.Sami'nin Lisan adlı eseri, 8 / 129
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 8 / 130
İY, Muhit, Kalem, 8 / 130
İR, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, 9 / 145
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 9 / 146
İR, Muhit, Yayına Bir Hafta Ara, 9 / 146
İY, Muhit, 'Ulum-ı İktisadiyye ve İctima'iyye Mecmu'ası, 9 / 146
İY, Muhit, Kalem Mecmu'ası, 10 / 144
İY, Muhit, Resimli Kitab, 10 / 144

İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 10 / 144
İR, S.Vaynberg, Fotoğraf Mak. ve Dürbün Deposu, Beyoğlu, 10 / 161
İY, Muhit, Edep Ya-hu, 10 / 151
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 10 / 151
İR, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 10 / 151
İY, Muhit, Kadın, 10 / 151
İR, Muhit, İlan Ücretleri, 10 / 151
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 10 / 151
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 10 / 151
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 10 / 151
İY, Muhit, Meram, 11 / 177
İY, Muhit, Füyuzat, 11 / 177
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 11 / 177
İY, Muhit, Kadın, 11 / 177
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 11 / 177
İR, 'İlan Ücretleri, 11 / 177
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 11 / 177
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 11 / 178
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 11 / 178
İR, Taşra Tevzi Mü'esseseleri, 11 / 178
İY, Muhit, Resimli Kitab, 11 / 178
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 12 / 194
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 12 / 194
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 12 / 194
İR, Muhit'in Satış Yeri, 12 / 194
İR, Muhit, Muhtıra Defteri, 13 / 209
İY, Muhit, Kadın, 13 / 209
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 13 / 209
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, 13 / 209
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 13 / 210
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 13 / 210
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 13 / 210
İY, Resimli Roman Mecmu'ası, 14 / 208
İY, Muhit, Resimli Kitab, 14 / 225
İR, Muhit, Gelecek Sayımızda, 14 / 225
İR, Muhit, İhtar-ı Mahsus, 14 / 225
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 14 / 226

PR, Muhit, A bonelerimize Hediyelerimiz, 14 / 226
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Müesseseleri, 14 / 226
İY, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 15 / 224
İR, Muhit, Resimli Roman 'İlan Ta'rifesi, 15 / 241
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 15 / 242
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 15 / 242
PR, Muhit, M.Muhit Gazetesine Niçin Abone Olmalı, 16 / 240
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 16 / 240
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, Kroş Dersi, 16 / 24
İY, Muhit, Resimli Kitab, 16 / 240
İY, Muhit, Meram, 16 / 240
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 16 / 256
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 16 / 256
İR, Muhit, 'İlan Ücretleri, 16 / 256
İY, Muhit, Kadın, 16 / 256
İY, Muhit, Kalem, 16 / 256
İY, Muhit, Şark Mecmu'ası, 16 / 256
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 17 / 256
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 17 / 256
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 17 / 256
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, Kroş Dersi, 17 / 256
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 17 / 258
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 17 / 273
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 17 / 273
İY, Muhit, 'Ulum-ı İctima'iyye ve İktisadiyye Mecmu'ası, 17 / 273
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 17 / 273
İY, Muhit, Mülkiye, 17 / 273
İR, Muhit, Tashih, 17 / 273
İY, Muhit, Elvah-ı Siyah, 17 / 274
İY, Muhit, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 18 / 272
İR, İdarehanenin Taşınması, 18 / 274
İY, Muhit, Müsebbib, (Safvet Nezihi), 18 / 282
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 18 / 289
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 18 / 289
İR, Muhit, Tashih, (Gecelerim-H.Subhi), 18 / 289
İY, Muhit, İran'da Yangın Var, Eşref, 18 / 289
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 18 / 290

İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 18 / 290
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 18 / 290
İR, Muhit, Terbiye-i Bedeniyye Mektebi, Kroş Dersi, 18 / 290
İR, Muhit, Merkez-i Tevzi'miz, 18 / 290
İY, Muhit, Yeni Resimli Roman Mecmu'ası, 19 / 288
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 19 / 305
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 19 / 306
İR, Muhit, Apollon Fotoğrafhanesi, 19 / 306
PR, 14 No'lu Bilmece Kur'asında Kazananlar, 19 / 306-307
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 19 / 307
İR, Muhit, Taşra Tevzi' Mü'esseseleri, 19 / 307
İR, Muhit, Resimli Roman Merkez Tevzi'i, 19 / 307
PR, Muhit, Bilmece Halline Mahsus Kupon, 19 / 307
İY, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 20 / 304
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 20 / 320
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 20 / 320
İR, Muhit, İkinci Konferans, 20 / 320
PR, Muhit, Bilmece Kur'asında Kazananlar, 20 / 320
İY, Muhit, Musavver Hilal, 20 / 321
İY, Muhit, Sebeb - Safvet Nezihi, 20 / 321
İY, Muhit, Şehbal, 20 / 321
İR, Muhit, Hereke Fabrikası Fesleri, 20 / 321
İR, Muhit, Küçük Muhtıra Defteri, 20 / 321
İR, Muhit, Satılık Kodak Fotoğraf Makinesi, 20 / 321
PR, Muhit, İkinci Konferans İçin Bilet, 21 / 319
PR, Muhit, Şen Sevda Piyesinin Forması, 21 / 319
İR, Muhit, İkinci Konferansın Programı, 21 / 320
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 21 / 337
İY, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 21 / 337
İR, Muhit, Abone Şera'iti, 21 / 338
İR, Muhit, İdarehanenin Taşınması, 21 / 338
İR, İkinci Konferans, 21 / 338
İR, Muhit, The Foster Korseleri, 21 / 338
İY, Muhit, Şehbal, 21 / 338
İR, Muhit, İkinci Konferansın Programı, 22/336
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 22 / 353
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 22 / 353

- İR, Hereke Fabrikası Fesleri, 22 / 354
İY, Muhit, Yapraklar Dökülürken, K.Fikri (mensur şiirler), 22 / 354
İR, Muhit, Taşra Kitapçılarına, 22 / 354
İR, Muhit, Abone ve Kari'lerimizden İ'tizar, 23 / 1
İR, Muhit, Konferans İlanı, 23 / 8
İR, Muhit, 50 Nüsha 100 Kuruş, 23 / 33
İR, Muhit, İkinci Konferansımız, 23 / 33
İY, Muhit, Resimli Roman, 24 / 55
İR, Muhit, Rica-yı Mahsus, 24 / 55
İR, Muhit, Muhterem Kari'lerimize, 24 / 57
PR, Muhit, Abonelerimize Hediyelerimiz, 24 / 64
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 27 / 160
İR, Muhit, Resimli Roman Mecmu'ası, 28 / 192
İY, Muhit, 'İzah ve İstizah, (piyes), 28 / 192
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 30 / 300
İY, Muhit, Kitap, Piyas 'İlanları, 31 / 287
İR, Muhit, Muhterem Kari'lere, 31 / 287
İY, Muhit, Hırsız (Piyas), 32 / 297
İY, Muhit, Kardinal A'ilesi, (Roman), 32 / 316
İY, Muhit, Şa'ir, 32 / 316
İY, Muhit, Resimli Roman, 32 / 316
İR, Muhit, Tiyatrolar, 33 / 335
İR, Muhit, Nüsha-i Fevkalademiz, 35 / 379
İR, Muhit, İkinci Konferansımız, 35 / 380
İR, Muhit, Tashih, 35 / 380
İR, Muhit, Abone Şartları, 35 / 383
İR, Muhit, İhtar-ı Mahsusa, 36-37 / 442
İR, Muhit, 10 Temmuz, (Piyas), 36-37 / 442
İR, Yalnız Muhterem Kari'lerimiz İçin, 38 / 444-445
İR, Muhit, Kari'lerimize Mahsus Piyango, 39 / 472
İR, Muhit, Bir Müsabaka, Mebde-i Devr-i Uhuvvet, 39 / 482-483
İR, Muhit, İhtar, 39 / 495
İR, Muhit, İhtar, 39 / 495
İR, Muhit, İlaç Reklamı, 39 / 495
İR, Muhit, Abone Şartları, 39 / 492
İR, Muhit, Kari'lerimize Mahsus Piyango, 39 / 472
İR, Muhit, Bir Müsabaka, Mebde-i Devr-i Uhuvvet, 39 / 482-483

İR, Muhit, İhtar, 39 / 495

İR, Muhit, İhtar, 39 / 495

İR, Muhit, İlaç Reklamı, 39 / 495

İR, Muhit, Abone Şartları, 39 / 495

MŞ - Mensur Şiir

- İlyas Macid, Gözlerin İçin, 1 / 10
İlyas Macid, Ru'ya ve Hayat, 2 / 7-8
Raif Necdet, Humma-yı Ye's, 2 / 10
M.Hilmi, Felsefi Dakikalar, 2 / 11
İlyas Macid, Aşkımın Matemleri, 3 / 44
Ra'if Necdet, Hediye-i Ruh, 3 / 45
İlyas Macid, Dalila, 4 / 57
Mazhar 'Arif, Eserlerim İçin, 4 / 61
M.Behcet, Serenad, 4 / 62
İlyas Macid, İkimiz İçin, 10 / 153
Ra'if Necdet, Beşer ve Cinayetler, 11 / 171-172
Salih Muzaffer, Enkaz-ı Garam, 12 / 185
İlyas Macid, 'Aşkımız, 13 / 201
İlyas Macid, Tefelsüf, 14 / 217
Ra'if Necdet, Zehr-i Hakikat, 14 / 220-221
'Ali Süha, Mendil, 16 / 253
İlyas Macid, Sevilseydim, 17 / 270
Ruhsan Nevvare, Onlara, 20 / 313
'Ali Süha, Manken, 20 / 317
Salih Muzaffer, Tefekkür-i Hayat, 22 / 345-346
Hakkı Behic, Akşamlar, 23 / 22-26
Fazıl Ahmed, Zehir Katreleri, 35 / 362
Refik Halid, Revolver, 35 / 362
Fa'ik Sabri. Kırmızı Mektub, 39 / 475

RT - Roman Tefrikası

- Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 2 / 15-16
Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 3 / 47-48
Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 4 / 63-65
Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 5 / 79-80
Ahmed Rasim, 'Asabi Kız, 6 / 95-96
Ahmed Rasim, Sabiha, 7 / 111-112
Ahmed Rasim, Sabiha, 8 / 126-128
Ahmed Rasim, Sabiha, 9 / 142-144
Ahmed Rasim, Sabiha, 10 / 160
Ahmed Rasim, Sabiha, 11 / 176
Ahmed Rasim, Sabiha, 12 / 192
Ahmed Rasim, Sabiha, 13 / 206-208
Halide Salih, Heyula, 14 / 223-224
Halide Salih, Heyula, 15 / 238-240
Halide Salih, Heyula, 16 / 255-256
Halide Salih, Heyula, 17 / 272
Halide Salih, Heyula, 18 / 287-288
Halide Salih, Heyula, 19 / 303-304
Halide Salih, Heyula, 20 / 318-319
Halide Salih, Heyula, 21 / 331-336

SM - Siyasi Makale

- Ali Kemal, İcmal-i Siyasi, 1 / 2-5
Safveti Ziya, Bir Sani'a-i Siyasiyye, 2 / 4
M.Rauf, Fransa-Almanya İhtilafı, 3 / 34
Safveti Ziya, Ta'til-i İşgal Layiha-i Kanuniyyesi, 4 / 50-51
Görür Göz, Hukuk-ı Esasiyye, 4 / 54-57
İsma'il Hakkı, Teşevüştat-ı Hariciyye, 5 / 66-67
Ziya, Hukuk-ı Esasiyye, 7 / 91-92
İsma'il Müştak, 'Osmanlı Milletinin Meb'uslarına, 7 / 98
Mahmud Sadık, Şark ve Avusturya, 7 / 98-99
İsma'il Müştak, Rusya-Türkiye, 8 / 114-115
Mahmud Sadık, Siyasiyat-ı Hariciyye, 9 / 130
İsma'il Müştak, Bulgaristan'ın Notası, 10 / 146-147
M.Macid, Rum Matbu'atının Lisanı, 17 / 266-268
'A. Tal'at, 'Osman Paşa ve Esaret, 19 / 294-295
Muhit, Seyfullah Paşa'nın İntiharı, 19 / 296
Muhit, Kudüs-i Şerif Vak'ası, 20 / 307
M. 'A.Nüzhet, Plevne Muharasasının Te'sir-i Siyasisi, 20 / 309-310
Süleyman Nazif, Maziden İstikbale, 20 / 318
'A. Tal'at, Sedan'ı Müte'akib, 21 / 324-325
Muhit, 'Askerlere Hitab, 23 / 2-4
Hüseyin Hüsnü, Vekayi'-i Mühimme-i Siyasiyye, 23 / 4-5
Hüseyin Hüsnü, İstanbul Ahalisine Beyanname, 23 / 5-6
Muhit, Ahz-ı 'Asker Nizamnamesi, 23 / 6
Salih Zeki, Kırmızı Ay, 23 / 18-21
Es-Seyyid Muhammed Ziyaeddin, Suret-i Fetva, 24 / 39
Muhit, Hükümetlerde İstihale, 25 / 74-75
Muhit, Meşrutiyet Nedir?, 25 / 75-77
Muhit, Usul-i İntihab, 25 / 77-79
Muhit, Endişe-i Ma'îşet, 25 / 79-88
Mehmed Reşad, Suret-i Hatt-ı Humayun, 26 / 89
Safvet Nezihi, Kaht-ı Nukud-ı Amerika-Buhran-ı Mali-i Ahiri, 28 / 162-167
Muhit, Mürteci' Yusuf Paşa, 28 / 188-189
Safvet Nezihi, Sulh, 29 / 194-196
Safvet Nezihi, Seyahat-i Hariciyye, 30 / 226-230
Safvet Nezihi, Vatan Uğrunda, (Macid Memduh İçin), 30 / 230

Muhit, Havadis, 30 / 249-252
Muhit, Senenin İcmal-i Siyasisi, 36-37 / 386-389
Mecid, 'İd-i Milli-yi 'Osmani Hakkında, 36-37 / 390
Reca'izade Ekrem, Ne Düşünüyor Ne Hissediyordum, 36 / 391-395
Mehmed Ra'uf, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398
Ahmed Samim, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 398-399
Tahsin Nahid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 400
Hüseyin Cahid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401
Mehmed Cavid, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 401
Ahmed Hikmet, 10 Temmuz Ve Şark, 36-37 / 401-403
İsma'il Paşa, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 404-405
Hamdullah Subhi, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 406-407
Ra'if Necdet, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 410
Süleyman Bahri, İlk Rüzgar, 36-37 / 411-412
'Abdi Tevfik, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 412-413
Mahmud Es'ad, 'İd-i Milli-yi 'Osmani, 36-37 / 417-419
Ahmed Midhat, İnkılab, 36-37 / 420-421
'Ali Fahri, 10 Temmuz 1324 ve 10 Temmuz 1325, 36-37 / 427-429
Ahmed Haşim, Efendim, 36-37 / 429-430
'İzzet Melih, Gençler, 36-37 / 430-431
Şahabeddin Süleyman, Tahassüsüm, 36-37 / 431-432
Ahmed Refik, Ordumuz ve İnkılab, 36-37 / 433-434
Bedi' Nuri, İlk Yevm-i Hürriyyetimiz, 36-37 / 434-437
Fa'ik Sabri, Geçen Sene Bugün, 36-37 / 437-439
Müfid Ratib, 10 Temmuz Değerlendirmesi, 36-37 / 439
Jülide Sahir, Ne mi Hissettim?, 36-37 / 439
Ya'kub Kadri, 10 Temmuz, 36-37 / 440-441
İsma'il Paşa, Bir Makale-i Hakimane, 38 / 451-453

SP - Spor Makalesi

Selim Sırrı, Gençlere, 6 / 89-90

Selim Sırrı, Mekteblerimiz ve Spor, 7 / 108-109

'Ömer Lütfi, Terbiye-i Bedeniyyeye Da'ir, 17 / 268-270

Selim Sırrı, Hakikate Doğru, 18 / 286-287

Selim Sırrı, Şişmanlara, 22 / 349-350

ŞR - Şiir

- Hamdullah Subhi, Askerlerin Şarkısı, 1 / 10
Mehmed Emin, Hristof Kolomb, 1 / 10
Mustafa Namık, Elhan-ı İnkisar, 1 / 10
İlyas Macid, Gözlerin İçin, 1 / 10
Samih, 'Amele, 2 / 7
Mehmed Emin, Bir Delikanlıya, 2 / 7
Tahsin Nahid, Bahtiyarlık, 2 / 7
Mustafa Namık, Bir Levha, 2 / 7
Yusuf 'İrfan, Felsefe-i Hakikat, 2 / 7
M.Rauf, Ey Çocuk, 3 / 36
Ahmed Haşim, Güneşe, 3 / 37
Nijad, Bildikçe Esirsin, 3 / 37-38
Mehmed Sa'di, Abdülhak 'Adnan İçin, 3 / 43
İbrahim 'Alaeddin, Kirpiklerin, 3 / 45
Mehmed Emin, Martin Lüter, 4 / 45
Süleyman Nazif, Plevne, 5 / 69-70
Fa'ik 'Ali, Akşam, 6 / 85-86
Emin Bülend, Çöllere, 6 / 86
Selanikli Hilmi, Hamid'e, 6 / 94
Ahmed Haşim, Kış, 7 / 99
Mehmed Emin, Sakın Kesme, 8 / 117
Ahmed Haşim, Yollar, 9 / 131
Faik 'Ali, Ruhlarım, 10 / 148
Hamdullah Subhi, Baş Örtün, 10 / 148
Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri I, 10 / 148
Celal Sahir, Ah İsteseydiniz, 11 / 165
Nev'in, Paris'te, 11 / 165
Tahsin Nahid, Sisler ve Hisler, 11 / 165-166
Mehmed Sa'di, Onun Felsefesi, 12 / 181
Hamdullah Subhi, Gecelerim I, 12 / 182
Memduh Cevdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 12 / 182
Enis 'Avni, Elhan-ı Şebab, 12 / 182
Tahsin Nahid, Bir Mektub Parçası, 13 / 199
Mehmed Sa'di, Ru'ya, 14 / 212-214
Hamdullah Subhi, Gecelerim II, 14 / 214

Mehmed Emin, Bıçaksız Katiller, 15 / 228-229
Nev'in, Gurbet Geceleri, 15 / 229
Mahmud Nedim, Efsane-i Derviş, 16 / 245-246
Mehmed Emin, Balıkçı, 16 / 246
Memduh Necdet, 'Ömr-i Tenha, 16 / 246
Hamdullah Subhi, Gecelerim III, 17 / 262-263
Mehmed Sa'di, Sarı Zambak, 18 / 277
Ahmed Haşim, Zulmet, 18 / 277-278
Abdülhak Hamid, Hürriyet Neşidesi, 19 / 290
Ali Ekrem, Ertuğrul, 19 / 290-291
Memduh Necdet, Fener, 20 / 308
Memduh Necdet, Kadınlığa Dair, 20 / 308
Mehmed Emin, Matbu'at Nizamnamesi Yahud İlk Hücum, 20 / 308
Mehmed Sa'di, Köyde Bir Gece, 20 / 308-309
Nazım Nazmi, Peri-i Şi're, 20 / 318
Tahsin Nahid, Sen Hasta İken, 21 / 323
Ahmed Kemal, Üstad-ı A'zam Namık Kemal, 22 / 339
Mehmed Fu'ad, Takaza-yı Hayal, 22 / 344
Mehmed Sa'di, Nev-ruz, 22 / 344
Emin Bülend, Endişe-i Sükut, 23 / 20
Hamdullah Subhi, İlk Tesadüf, 23 / 21
Tahsin Nahid, Faik Sabri'ye, 23 / 24
'Abdülhak Hamid, Neşide-i Hürriyet, 24 / 51
Mu'allim Naci, Oduncu İle 'Azra'il, 24 / 61
Tahsin Nahid, Ruh-ı Kamer, 25 / 76
Mehmed Sa'di, Gelin Çiçeği, 26 / 114
Nazım Nazmi, Nisan Gecesi, 26 / 115
Memduh Necdet, Senelerden Sonra, 26 / 121
Celal Sahir, Leyal-i Sahir, 27 / 138
Hamdullah Subhi, Akşam, 27 / 138
Nazım Nazmi, İgbirar-ı Hayat, 27 / 138
Tahsin Nahid, Senden Uzak, 27 / 139
Fa'ik 'Ali, Hande-i Garib, 28 / 167
Ahmed Haşim, Zühre, 28 / 167
Ahmed Kamil, Adada Bir Gece, 28 / 182
Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 28 / 182
Tahsin Nahid, Fırtınadan Sonra, 29 / 211

Ahmed Kemal, Felsefe-i Perişan, 29 / 214
Memduh Necdet, Serab ve Beyaban Şi'irleri, 29 / 214
Ahmed Haşim, Akşamlarım, 30 / 231
Tahsin Nahid, Kırılarda, 30 / 231
Nazım Nazmi, Timsal-i Hayat, 30 / 239
Nazım Nazmi, Peri-i Hulyama, 30 / 244
Tahsin Nahid, Yad-ı Sevda, 31 / 272
Ahmed Kemal, Şi'ir, 31 / 278
Tahsin Nahid, Akşam Ricası, 32 / 295
Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 32 / 303
Mehmed Sami, Maziye Da'ir, 33 / 323
Süleyman Bahri, Kuy-ı Yar, 33 / 323
Tahsin Nahid, 'Aşkımın En Güzel Dakikaları, 34 / 342
Nazım Nazmi, Defter-i Şiirim İçin, 34 / 342
Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, (Zührenin Tesellisi), 34 / 342
Celal Sahir, Elhan-ı Perestiş, 34 / 343
Mehmed Sa'di, Terane-i Sevda, 35 / 362
Süleyman Bahri, Nireng-i Leyl, 35 / 363
Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 35 / 363
Tahsin Nahid, Hayat, 35 / 364
Celal Sahir, Yalan, 35 / 364
Rıza Daniş, Mebde'i Devr-i Cedid, 36-37 / 396
İbrahim 'Alaeddin, 'Osmanlı Bayrağı, 36-37 / 410
Nigar Binti 'Osman, Vatan, 36-37 / 429
Süleyman Nazif, Nisyan-ı Magfil, 38 / 453
Daniş, İlk Tecrübe-i Kalem, 38 / 454
Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 38 / 454
Süleyman Bahri, Yaz Diyordun, 38 / 455
Edhem, Ademoğlunun Dirilikte Payı, (İng.Terc.) 38 / 456
'Ali Canib, Gölge, 38 / 456
Celal Sahir, Niyaz, 38 / 456-457
Daniş, Müstezad, 39 / 473
Tahsin Nahid, Bir Parça, 39 / 473
Memduh Necdet, Aveng-i Nücum, 39 / 473
Celal Enis, İleri, 39 / 474

TM - Tercüme Mensur Şiir

Fa'ik Sabri, Çocuk, 4 / 62

Mehmed Sa'di, Çocuk, 13 / 200

'Aziz Hüda'i, Tahayyülat, (Ogüst Lafosad'den), 14 / 217

Sulli Prudom, Kiskançlık, 34 / 343

Şeley, Handelhan Şamı, 34 / 343

Edgar Poe, Karga, 35 / 365-366

'Abid, İftirak, 35 / 378

TR - Tercüme Roman

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 24 / 59-60

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 26 / 92-93

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 26 / 126-127

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 27 / 158-159

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 28 / 183-184

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 29 / 215-216

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 30 / 247-248

Mehmed Rüşdi, Hakk-1 Harb, 31 / 279-280

Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy'dan), 32 / 311-312

Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy'dan), 33 / 330-331

Ra'if Necdet, Bir İzdivacın Romanı, (Tolstoy'dan), 35 / 381-382

TT - Tiyatro Tefrikası

Fa'ik Sabri, Büyük İkramiye, 1 / 11-14

Fa'ik Sabri, Ceriha (Mişel Prons'tan), 2 / 12-14

'Aziz Hüda'i, Eskapin, 28 / 174-175

'Aziz Hüda'i, Eskapin, 29 / 209-211

Şahabeddin Süleyman, Kanun, 38 / 457-465

1.7. Fotoğraf ve Resimlerin Altyazıları [resim ibaresi bulunmayanlar fotoğraftır]

1. Sayı

- Büyük vatanperver Ahmed Rıza Bey hücre-i iştigallerinde 1 / Dış kapak
- Ramazan-ı şerifin on beşinci günü Hırka-i Şerif Alayı'nda: Zat-ı Şahane Sarayburnu'ndan arabaya binerken 1 / 1
- Zat-ı Şahane Hırka-i Şerif Alayı günü Ortaköy'den Sarayönü'ne, Söğütlü Vapuru ile geçerken 1 / 1
- Söğütlü Vapur-ı Humayun'u Ortaköy'de. 1 / 1
- Bulgaristan Meclis Vekil-i re'isi doktor Molinoff 1 / 3
- Bulgaristan Meclis-i Meb'usan re'isi M. Slaeikof 1 / 3
- Türkiye - Bulgaristan ihtilafına sebep olan Dersa'adet Kapı Kethüdası Geushof Ef. 1 / 3
- Bulgaristan Prensi Michel'in heykeli etrafında Sırpların Avust. 'aleyhinde nümayışı 1 / 4
- Bulgaristan Prensi Ferdinand'ın kraliyetini 'ılanından sonra Sofya'ya duhulu. 1 / 4
- Köprü kazası- Mes'udiye zırhlısının müsademesi ile kırılan köprü üç gün kadar açık kalmıştır 1 / 5
- Köprü kazası üzerine sandallara rağbet 1 / 5
- Müzakere-i Fünun-ı Maliye Cem'iyeti İzmit'te 1 / 8
- Sultanahmed'de Bulgaristan ve Avusturya'nın hareketini protesto ve boykotaj kararı için ictima-ı 'umumi 1 / 8
- Büyük vatanperver Ahmet Rıza Bey hücre-i iştigallerinde 1 / 9
- Yazısız. 1 / 11
- Yazısız. 1 / 12
- Yazısız. 1 / 14
- Yazısız. 1 / 14
- Yine mi 'ilave (karikatür) 1 / 16

2. Sayı

Dersa'adet'e ilk def'a olarak getirilerek bu kere Çatalca'ya gönderilen Revined usulü lokomotif vagonlarıyla 2 / Dış kapak

Dersa'adet'e ilk def'a olarak getirilerek bu kere Çatalca'ya gönderilen Revined usulü lokomotif vagonlarıyla zabitan ve efrad-ı 'askeriyye 2 / 1

Sırbistan Hariciyye Nazırı M. Milovanovitch 2 / 3

Sofya'da General Koutintcheff tarafından istiklale ai'd beyannamenin kıra'ati. Girid düvel-i mütehabe komiseri M. Zaimis 2 / 3

Tırnovecka'da eski Bulgar çarlarının saray-ı hariciyyesi önünde Bulgaristan Prensi Ferdinand'ın etrafında vükelası olduğu halde kendisini çar 'ilan etmesi 2 / 4

Saraybosna'da Bosna ve Hersek'in Avusturya'ya ilhakını müşir beyannamenin ahali tarafından mütala'ası 2 / 5

Prens Ferdinand'ın muhteşem bir alay ile Sofya'ya duhulü 2 / 5

'Osmanlı ticaret hey'eti tarafından Tepebaşı bahçesinde inşa ve te'sis olunan yeni saray binası 2 / 8

İzmit'te müzakere-i funun maliye cem'iyetine iskelede teşyi' 2 / 8

Fransa Bahriye Nazır-ı Cedidi M. Alfred Picard 2 / 9

Fransa Bahriye Nazırlığı'ndan istifa eden M. Thomson 2 / 9

Menfası olan Yemen'den 'avdet eden Kasidecizade Ziya Molla Beyefendi 2 / 11

Yazısız 2 / 12

Yazısız 2 / 13

Yazısız 2 / 13

Türkiye hakkında gayet dostane bir lisan kullanan İngiltere Hariciye Nazırı Sir Edward Grey 2 / 14

Sofya'da Bulgaristan istiklalini i'landan evvel icra-yı 'ayin 2 / 15

Pek kımıldanma, hepimizi devireceksin. (Karikatür) 2 / 16

Geldim, gördüm, gidiyorum. (Karikatür) 2 / 16

4. Sayı

Ressam-ı şehir Mösyö Zonaro 4 / Dış kapak

San'atkar-ı şehir Sarah Bernard l'Aiglon rolünde 4 / 49

Şehrimizde bir milli tiyatro te'sis etmek üzere teşekkül eden hey'et-i edebiyye a'za-yı kiramı: Ma'arif Nazırnı Ekrem Beyefendi, Müze Müdürü Hamdi Beyefendi, Ahmed Hikmet Bey, Halid Ziya Bey, Mehmed Ra'uf Bey, meşhur artist Hüseyin Kami Bey, 'İzzet Melih Bey, meşhur artist Burhaneddin Bey, Fahreddin Bey 4 / 52

Taşkışla Vak'ası - Nişancı taburu kışlaya 'avdet ederken 4 / 52

Üsküdar'da vaki' Füyuzat-ı Hamidiyye mektebi talebanı 4 / 53

Ma'muretü'l-'Aziz meb'uslarının Dersa'adet'e vürudu - Köprü üzerinde 4 / 53

Karahisar sahib-i Meb'usu Salim Efendi 4 / 54

Priştine Meb'usu Fu'ad Paşa 4 / 56

Amasya Meb'usu Miralay Hakkı Bey 4 / 56

Sırbistan Kralı I. Piyer (resim) 4 / 57

Orhaniye Zırhlısı Köprü'den çıkarken 4 / 57

Dersa'adet menazırından: Sirkeci 4 / 57

Prens Freninand manevralarda 4 / 60

İran'da usul-i idare-i meşrutiyetin te'sisine çalışan Settar Han 4 / 62

Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu'nda 'Abdülhak Hamid Bey'in Nesteren ha'ilesinde Behram rolünü ifa eden Müfid Ratib Bey 4 / 62

Yardan mı geçsem, serden mi geçsem (karikatür) 4 / 64

5. Sayı

Beyoğlu'nda Mekteb-i Sultani önünde intihabat için ictima' 5 / Dış kapak

Meydan kahvehanesi 5 / 66

Samsun Meb'usu Na'il Bey 5 / 68

Preveze Meb'usu 'Azmi Bey 5 / 68

Sinop Meb'usu Doktor Rıza Nur Bey 5 / 68

İntihabat sandıkları İttihad ve Terakki Cem'iyeti önünde 5 / 69

İntihabat'te haksızlık iddi'asıyle Rumların Bab-ı 'Ali önünde icra-yı nümayışleri 5 / 69

Biga Meb'usu Doktor 'Arif 'İsmet Bey 5 / 72

Siroz Meb'usu Midhat Şükrü Bey 5 / 72

Çorum Meb'usu Münir Bey 5 / 72

Guillaume II, bütün Almanyahların imparatoru (resim) 5 / 73

Wilhelm- Bunlar beni yalnız bırakarak kendi kendilerine Balkan mes'elesini hall ü fasl ediyorlar (karikatür) 5 / 73

Çocuk- Bey baba, parleman ne olacak?

Bey baba- Doğrusu oğlum, benim de ma'lumum değil, Fransa'da natıklara yarış mahalli, Almanya'da yatak odası, Rusya'da kasap dükkani, Avusturya'da gülüş döğüş, boks mahalli... Bizde zannedersen Babil Kulesi olacak (karikatür) 5 / 73

Sefn-i hevaiyyenin muhasenatından biri de büyük imparatorların resmini almak hususunda pek ziyade mucib-i suhulet olduğudur. (karikatür) 5 / 73

Rumeli-i Şarki Müfettiş-i 'Umumiyyeliğine ta'yin olunan Mahmud Şevket Paşa 5 / 74

Emile Verharn (resim) 5 / 74

Emile Verharn 5 / 75

İttihad ve Terakki Cem'iyeti menfa'atine olarak Tepebaşı Bahçesi'nde te'sis olunan resm-i küşadında 5 / 76

Mezkur sergiyi te'sis eden 'Osmanlı Tüccaran hey'et-i muhteremesi 5 / 76

Köylerde intihabat 5 / 77

'Abdülhak Hamid Bey'in Nesteren ha'ilesinde Nureddin Bey 'Gazanfer', Müfit Ratib Bey 'Behram' rolünde 5 / 77

Konferansü'l-ukad etseydi İngiltere murahhasının gözüne acaba Kurucker'in hayali gözükmecek miydi? 5 / 80

İ'dama mahkum olan Kör Ali 5 / 80

6. Sayı

Devletlü, necabetlü, 'Abdülkadir Efendi Hazretleri 6 / Dış kapak

Devletlü , necabetli, Abdürrahim Efendi Hazretleri 6 / 83

Dahiliyye Nazırı Hüseyin Hilmi Paşa 6 / 84

Midhat Paşa ve katib-i hususiyesinin Berlin'de aldıkları resim 6 / 85

Halid Ziya Bey Efendi 6 / 85

Tekfur Dağı Meb'usu Agob Babekyan ve 'Adil Efendiler, Edirne Meb'usu Tal'at Bey,

Samsun Meb'usu Mehmet Ali Bey, Edirne Meb'usu 'Asım Bey 6 / 88

Sekizinci Da'ire-i Belediye Re'isi Şevket Cinani Bey 6 / 88

İngiltere Kralı ve Hindistan İmparatoru VII. Edouard 6 / 89

Akaretler'de bir resim sergisi vücuda getiren ressam-ı şehir Mösyö Zonaro 6 / 92

Selanik Meb'usu Mehmed Cavid Bey 6 / 92

Mr. Zonaro'nun tablolarından 6 / 92

İstanbul'da ilk otomobil 6 / 93

Fenerbahçesi'nde pehlivan güreşleri 6 / 93

Fenerbahçesi'nde icra edilen motosiklet yarışları 6 / 93

Bir modelin felsefesi: -Ba'zı zamanlar var ki kırk kuruş kazanmak için üç sa'at şekil alıyorum. Ba'zan da bunun iki misli için, yalnız bir çeyrek sa'at (karikatür) 6 / 96

7. Sayı

Bugün resm-i küşadı icra' edilen Meclis-i Meb'usan da'iresi 7 / Dış kapak

Hey'et-i 'Ayan salonu 7 / 97

Zohrab Efendi, Hüseyin Cahid Bey, Mr. Faraggi Efendi 7 / 100

Dersa'adet İntihab sandığının müntehib-i sani'lerin ictima' ettikleri yeni Postahane binasında çekilen resim 7 / 101

Amasya Meb'usu Fazıl Efendi 7 / 104

Edirne Meb'usu Rıza Tefvik Bey 7 / 104

Kangırı Meb'usu Mehmed Tefvik Efendi 7 / 104

Ankara Meb'usu Mahir Sa'id Bey 7 / 104

Üsküb Meb'usu Pederagazade Necib Bey 7 / 104

Karahisar-i Şarki Meb'usu 'Ömer Fevzi Bey 7 / 104

Ertuğrul Meb'usu Mehmed Efendi 7 / 104

Kangırı Meb'usu Mehmed Behcet Bey 7 / 104

Karahisar Meb'usu Rıza Paşa 7 / 104

Sarah Bernard 7 / 105

Müvezzih- Edeb yahu! Boşboğaz, geveze zıpır, dalkavuk...

Yoldan geçen- Bu herif de bana niye küfr edip duruyor; 'acaba beni birine mi benzetti? (karikatür) 7 / 105

Su üzerinde - Paul Chabas'ın bir tablosundan- 7 / 108

Geçen hafta Dersa'adet'te vefat eden ve Kırım Muharebesi esnasında İngiliz ordusunda ve otuz sene Devlet-i 'Aliyye hizmetinde bulunmuş olan Ferik Blunt Paşa 7 / 109

Manastır Valiliği'nden ma'zul Hıfzi Paşa 7 / 109

Hal-i firarda olan sabık Mabeyn Katiblerinden Fa'ik Bey 7 / 109

İkinci Fırka-i 'Askeriyyenin Yemen'e i'zam edilmek üzere Sirkeci'den hareketleri 7 / 112

8. Sayı

Bu tebessümde ne emeller var 8 / Dış kapak

Meclis-i Meb'usan'ın yevm-i küşadı menazırından 8 / iç kapak

Dersa'adet Meb'usu ' Cosmidi Efendi 8 / 116

İzmir Meb'usu Nessime Mazliah Efendi 8 / 116

Mehmed Emin Bey 8 / 117

Meclis-i Meb'usan'ın resm-i küşadı - Teşrif- Şahaneden sonra 8 / 117

Mavroyeni Bey 8 / 120

Emir 'Abdülkadirzade Muhiddin Paşa 8 / 120

Edhem Paşa 8 / 120

İtalya Kralı III. Victor Emmanuel (resim) 8 / 121

Meb'us arasında: - Olur şey değil, Meclis'te bir zat var, kürsüye çıkıp ağzını açtığında içeride pastırma, sarımsak kokusundan durulmuyor! (karikatür) 8 / 121

Hey'et-i 'Ayan Abraham Paşa, Nuri Bey, Fa'ik Bey 8 / 124

Beyoğlu'nda intihabat sandıklarının Dersa'adet'e nakli alayı 8 / 125

Zaman-ı istibdad'de Konya'ya menfiyen gönderilen zevat-ı kiramın 11 Temmuz'da çekilen resimleri Ebuzziya Tevfik Bey, Antalya Tahrirat-ı Müdür-i Esbakı Cemal Bey, Murad Bey, Hariciyye Hademe Müdürü Mustafa Efendi 8 / 128

9. Sayı

Kim evvel koparacak 9 / Dış kapak

Meclis-i Meb'usan Da'iresi'nde Zat-ı Şahane'ye mahsus salon 9 / 129

Manisa Meb'usu Sa'id Bey 9 / 132

Cidde Meb'usu Kasım Zeynel Efendi 9 / 132

Dede ağaç Meb'usu Süleyman Bey 9 / 132

Meclis-i Meb'usan'ın yevm-i küşadı, süfera-yı ecnebiyye 9 / 133

Meclis-i Meb'usan'ın yevm-i küşadı, meb'usları alkışlayan halk 9 / 133

Kırkkilise Meb'usu Mustafa 'Arif Bey 9 / 136

Haleb Meb'usu Nafi Paşa 9 / 136

'Abdü'l-'aziz, sabık Fas sultanı (resim) 9 / 137

- İşler nasıl gidiyor ?

- Şükür bize laf sırası geldiği yok. (karikatür) 9 / 137

İran sefir-i kebiri irfi'a'd-düvle Rıza Daniş Han Hazretleri 9 / 138

Konya'da 11 Temmuz günü Hükümet Konağı havalisinde icra-yı nümayiş 9 / 140

Balıkesir'de Esnaf-ı Ticaret Kulübü a'zası 9 / 140

Bar-Ham Futbol Kulübü 9 / 141

Fenerbahçe ve Kadıköy Futbol Kulübü 9 / 141

Yeni kulübler: Üsküdar'da Lem'a-yı Hürriyet Kulübü a'zaları 9 / 144

10. Sayı

Üç bedi'a-i hayal 10 / Dış kapak

İtalya'da afet, 14 Kanun-ı evvel tarihinde bir hareket-i 'arz ile tamamıyla mahv olan Messine şehr-i menazırından Victor Emmanuel rıhtımı ve Neptün Heykeli 10 / 145

Denizli Meb'usu Ahmed Muhib Efendi 10 / 148

Gümülcine Meb'usu Fehmi Efendi 10 / 148

Serfice Meb'usu Yorgi Boucho Efendi 10 / 149

Serfice Meb'usu Konstantin Girizo Efendi 10 / 149

Gelibolu Meb'usu Dr.Stefanidis Narlı Efendi 10 / 152

Yunan Kralı I. George (resim) 10 / 153

Terfi': Birkaç ay evvel Şura-yı Devlet A'zası haremi olmak fena değildi... Fakat şimdi meb'ustan aşığına tenezzül etmem (karikatür) 10 / 153

Butte-Chaumont'da daha uzakta bir tak-ı me'ali gibi labirent meşhud oluyordu 10 / 156

Butte-Chaumont'da Lak labirentini çepeçevre ihata eden sath-ı mücellasıyla 10 / 156

Butte-Chaumont'da lakin bir köşesiyle uzun bir köprü, Müntehirler Köprüsü 10 / 157

Butte-Chaumont'da üzerinde hafif hafif kayan sandallarının 'aks-i hayaliyle 10 / 157

Butte-Cha.'da neş'eli çocuklar, gürültülü sürülere tesadüf ederek köprüye geldik 10 / 160

11. Sayı

Evlad muhabbeti 11 / Dış kapak

Messina'da afet - Hareket-i 'arzdan sonra Cavour sokağının manzarası 11 / 161

Müzakerat 11/ 164

Kamil Paşa namına Sadaret Mekt.si Fu'ad Bey, Beyanname'yi kıra'at ederken 11 / 164

Girid'in Yunanistan'a ilhaki şa'iyasını protesto etmek üzere Sultanahmed Meydanı'nda 'akdolunan miting menazırından 11 / 165

Messine hareket-i 'arzda cebhesi tamamıyla yıkılmış bir bina 11 / 167

Kafkasya Bakü'de Balahane Cema'at-i Müslime Mektebi müttehi sınıf ve hey'et-i imtihaniyye 11 / 168

Mekteb-i Mülkiye Müdürü Celal Bey (resim) 11 / 169

Terbiye-i Bedeniyye Mektebi'nde eskrim dersi

- Kılıç ta'limi fart-ı semaneye karşı en büyük devadır.

Altı ay sonra:

- Emin olun ki karnınızdan eser kalmayacak, fakat 'aynı zamanda eskisi gibi yememek şartıyla. (karikatür) 11 / 169

Sahra-yı Kebir-i Siyahi Bahriye Yüzbaşısı Sami: Henüz dört yaşını ikmal etmeyen oğlu Yadigar da beraber 11 / 170

Terbiye-i Bedeniye Mektebi Müdürü Selim Sırrı Bey 11 / 172

Ermeni Patrik İzmirlian Efendi Mabeyn'e giderken 11 / 173

12. Sayı

Hande-i ezhar 12 / Dış kapak

Yıldız Sarayı'na meb'usanın da'veti, ziyafet salonu 12 / 176

Messina hareket-i 'arzından sonra: İtalya kralı, Messina rıhtımında mecruhların nakline bizzat nezaret ediyor 12 / 180

Ma'muretü'l-'aziz Meb'usu 'Asım Bey 12 / 181

Kudüs-i Şerif Meb'usu Ruhiyyü'l- Hamdi Eendi 12 / 181

Konya Meb'usu Mehmed Bey 12 / 181

Çorum Meb'usu 'Ali 'Osman Bey 12 / 181

Prejrin Meb'usu Şerif Efendi 12 / 181

Gümülcine Meb'usu 'İsma'il Bey 12 / 181

Trablusgarb meb'usları: Y.Mahmud Sadık, Erbutzade Mahmud Naci Bey 12 / 184

Kafkasya'da Bakü'de Balahane Cema'at-i Müslimin Mektebi Müdürü ikinci şü'be 12 / 184

İran Şahı Mehmed 'Ali Şah (resim) 12 / 185

Bahriye Nazırı Paşa (karikatür) 12 / 185

Messine'de harabeler arasında bir şakinin ta'kibi 12 / 188

Messine'de esna-yı nakillerinde terk-i hayat etmeleri üzerine rıhtım üzerinde terk edilen mecruhlar 12 / 189

13. Sayı

Meclis-i Meb'usan re'isi Ahmed Rıza Bey'in son fotoğrafları 13 / Dış kapak

Devletlü, necabetlü Mecid Efendi Hazretleri tarafından tersim edilerek devletlü, necabetlü Salahaddin Efendi Hazretleri'ne ihda edilen yağlı boya tablolarından bilhassa gazetemiz için kopya edilmiştir 13 / 193

Devletlü, necabetlü Mecid Efendi Hazretleri tarafından tersim olunan bir değerli levha, aslı devletlü, necabetlü Yusuf 'İzzettin Efendi Hazretleri'ne ihda edilmiştir 13 / 197

Mecid Efendi Hazretleri tarafından tersim edilmiş diğer bir levha-yı nefise 13 / 200

Coquelain Aine (resim) 13 / 201

Yeni ihtiralar... Meclis-i Meb'usan'da hitabet-i kürsinin arkasında ba'dema bir de süflör bulunacakmış (karikatür) 13 / 201

Geçen hafta zarfında Paris'te füceten vefat eden san'atkar Coquelain Aine 13 / 203

Mekteb-i Sultani me'zunini tarafından Pera-Palası otelinde çekilen ziyafette, geceleyin elektrik vasıtasıyla Apollon Fotoğrafhanesi tarafından alınan resim 13 / 204

Amerika donanması İzmir sularında 13 / 205

Haydarpaşa rıhtımında 'Osmanlı Anadolu Demiryolu'nun bu kere inşa'ati hitam bulmak üzere olan yeni istasyonu 13 / 205

Yeni Köprü'müzün ağlanacak hali -kazadan sonra- 13 / 208

14. Sayı

İki hemşire 14 / Dış kapak

Mecid Efendi Hazretleri'nin mahdum-ı 'alileri 'Ömer Faruk Efendi Hazretleri 14 / 212

Hususi fotoğrafımızden: Mecid Efendi Hazretleri hücre-i iştigallerinde 14 / 212

Bağdad Meb'usu İsmail Hakkı Bey, 14 / 213

Trabzon Meb'usu Hazinedarzaade Mahmud Mazhar Efendi 14 / 213

Mayol'in ihtira'larından 14 / 213

Müteveffa Coquelain Aine 14 / 213

İkinci Ordu-yı 'Osmaniyede askeri manevralar - Ümera ve rü'esa-yı 'askeriyye 14 / 216

Japonya İmparatoru Le Mikado (resim) 14 / 217

- Yanınızda oturmama müsa'ade eder misiniz?

- Burada ne işi var 'acaba? (karikatür) 14 / 217

Girid - Kandiye menazırından: Yeni Cami' Caddesi 14 / 220

Girid - Kandiye menazırından: Limanın kale tarafından görünüşü 14 / 220

Gelibolu'da Girid'in Yunanistan'a ilhaki şayi'asına karşı miting 14 / 221

Edirne'de manevralar: Muharebe tertibi üzere 'ahz-ı vaz' eylemiş olan bir ser'i atışlı top ile, cebhane arabasının önden görünüşü 14 / 221

Odalarımızı nasıl süsleyelim? Köşe minderleri... 14 / 222

Arabaya binerken öyle 'acib bir edası vardı ki... 14 / 223

Bir çift göz ki.. 14 / 223

Otel Blovent önünde Haşim'e rast geldim 14 / 224

15. Sayı

Vecd-i İstigrak 15 / Dış kapak

Yeni Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa Hazretleri 15 / 225

Şura-yı Devlet Re'isi Hasan Fehmi Paşa 15 / 228

'Adliye Nazırı Refik Bey 15 / 228

Harbiye Nazırı 'Ali Rıza Paşa 15 / 228

Maliye Nazırı Ziya Paşa 15 / 228

Ticaret ve Nafi'a Nazırı Nouradounkian Efendi 15 / 228

Ma'arif Nazırı 'Abdurrahman Bey 15 / 228

Bahriye Nazırı Rıza Paşa 15 / 229

Geçen hafta feci' bir kaza neticesinde vefat eden muharrir Catulle Mendés 15 / 229

'Askerlerimizin medar-ı iftihar olan sabık Harbiye Nazırı Nazım Paşa 15 / 229

Coquelin Ainé'in cenaze merasimi - Şa'ir Edmond Rostand irad-ı nutk ederken 15 / 232

Geçen hafta zarfında şehrimizde birkaç oyun veren meşhur san'atkar Mayol 15 / 232

Messina hareket-i 'arzından sonra - Düşes d'Aoste, mecruhları ziyaret ederken 15 / 233

Sultanahmed Meydanı'nda Matbu'at Nizamnamesi Layihası'na karşı nümayişler - Meclis-i Meb'usan da'iresi önünde 15 / 236

Miting resimlerinden 15 / 236

Coquelin Cadet (resim) 15 / 267

- Sen mi?...

- Evet ben!.. (karikatür) 15 / 237

Roman resimlerinden: Yarı solmuş, yarı yeşil yapraklarla muhat bir kameriyenin ziyadar bir noktasında 15 / 238

Roman resimlerinden: Notanın yapraklarını çeviriyordum 15 / 239

Roman resimlerinden: 'Adeta ziyalara doğru nazlı bir vaz'iyetle kaydı 15 / 240

16. Sayı

- Valide ile yavrusu 16 / Dış kapak
- Bahriyemizin ıslahına me'mur edilen Sir Gamble 16 / 241
- Hassa Birinci Ordu kumandanı Muhtar Paşa 16 / 241
- Bahriye Ferikanından Wods Paşa 16 / 241
- Almanya başvekili Prens Bulow 16 / 244
- Ahiren muhterik olan Gümüşsuyu Kışlası: Yangından sonra 16 / 244
- Müteveffa Coquelain Cadet 16 / 244
- Şişli'de fakirhane: Koridorlarda 16 / 245
- Şişli'de fakirhane: Biçare ihtiyarlar 16 / 245
- Şişli'de fakirhane: Yatakhaneler 16 / 245
- Müteveffa san'atkar-ı şehir Coquelain Aine muhtelif rollerde 16 / 248
- Manastır Meb'usu Pañedorof Efendi 16 / 249
- Midilli Meb'usu Bostani Efendi 16 / 249
- Kayseri Meb'usu 'Ömer Efendi 16 / 249
- Ürgüb Meb'usu Nale Efendi 16 / 249
- Genève'de yeni meydan 16 / 251
- Karı koca altmışından sonra:
- Hanım- Çarşafım nasıl?
- Efendi- Bereket versin iç yüzünü biliyorum... Yoksa bekar olup da kırk sene evvelki halde bulunaydım o zaman şu kıyafetine aldanıp seni alırdım hanım! (karikatür) 16 / 252
- Catulle Mendés (resim) 16 / 253
- Roman resimlerinden: Yemekten sonra sigara içmeye koyuldu 16 / 256

17. Sayı

Levha 17/ Dış kapak

1856 sene-i miladiyyesi Paris Kongresi a'zası 17/ 257

Meclis-i A'yan a'zasından merhum İngiliz 'Ali Bey 17/ 260

Başmabeynci Nuri Paşa 17/ 260

Fransa'nın Meclis-i A'yan dai'resi 17/ 261

Erzurum Meb'usu Vartkes Efendi 17/ 261

Beyrut m'eb'usu Süleyman Elbistani Efendi 17/ 261

Levha: Hasad 17/ 264

Makedonya İğtişası esnasında Manastır Avcı Taburu'nu takviyeye gelen ihtiyat askerlerinden bir avcı neferi 17/ 265

17 Şubat'ta vefat eden Grand Duc Vladimir, Rusya Çarı Hazretleri'nin amcasıdır 17/ 265

Fransa - Almanya ihtilafı Mr. Jule Cambon 17/ 268

15 Şubat'ta vefat eden Fransa Akademisi a'zasından marki Costa de Beauregard 17/ 268

Fransa - Almanya ihtilafı Baron du Choëun 17/ 268

Jan Richepin'in Akademi'ye resm-i kabulünde Akademi namına irad-ı nutk eden mösyö Maurice Barrés 17/ 268

Mısır fevkal'ade komiserliğine ta'yin edilen sabık İdin valisi Ra'uf Paşa 17/ 269

Hususi fotoğrafımız Mösyö Apollon

Aydın valiliğine ta'yin edilen sabık posta ve telgraf nazırı Galib Paşa 17/ 269

El-'Adl, Protesto gazetelerinin müdürü Safa Bey 17/ 269

İspanya Kralı XIII. Alfonse (resim) 17/ 271

Hırsız- Bey baba sa'atin kaç?

Bey baba- Oğlum bari karşındakini balkabağı yerine alma! Nezaketen: Bey baba elimden güç kurtulursun. Mutlaka sa'atin bana lazım desen ben de sana sa'atimi teslim etsem bu yoldan da du'anı kazansam fena mı olur? 17/ 271

'Adalet Nazırı merhum Manyasizade Refik Bey 17/ 276

Londra Sefareti'nden Hariciye Nezareti'ne ta'yin edilen Rif'at Paşa 17/ 276

Ressam Halil Paşa'nın Mekteb-i Harbiye'de teşhir olunan tablolarından 17/ 277

Ressam Halil Paşa'nın Mekteb-i Harbiye'de teşhir olunan tablolarından 17/ 277

Tezer mü'ellifi 'Abdülhak Hamid Bey 17/ 279

Burhaneddin Bey Tezer rolünde 17/ 280

'Abdülhak Hamid Bey'in Tezer piyesinde Tezer rolünü ifa eden Mlle. Suzanne 17/ 281

1 Mart'ta neşr olunacak Resimli Roman mecmu'ası resimlerinden 17/ 282

18. Sayı

İntizar 18 / Dış kapak

'Adliye nazırı ve İstanbul meb'usu merhum Manyasizade Refik Bey'in cenaze merasimi -

Fatih Cami'i Şerif havalisinde 18 / 283

Mart'ın birinci günü neşr olunacak Resimli Roman mecmu'ası resimlerinden 18 / 284

Belçika kralı Loi des Belges 18 / 285

1 Mart ibtidasında neşr olunacak Yeni Resimli Roman mecmu'ası resimlerinden 18 / 288

19. Sayı

Tefekkür 19 / Dış kapak

Bu kere Dersa'adeti ziyarete gelen Japonya Hanedan-ı İmparatorisinden Prens Koni Cenabları 19 / 289

Bu kere 'Adliye Nezareti'ne ta'yin edilen Yanya vali-i sabıkı devletlü Nazım Paşa hazretleri 19 / 292

Geçen hafta merhum Kadıköyü'nde intihar eden Seyfullah Paşa 19 / 293

Mısır Huteba Cem'iyyeti re'isi olup bu kere Dersa'adete vürud eden Mehmed 'Örfi Paşa hazretleri 19 / 293

Plevne'de gazi-i namdar 'Osman Paşa'nın suret-i esareti 19 / 296

Bulgaristan prensi Ferdinand 'umman-ı tefekkürde... 19 / 296

General Langlois, mü'elleftat ü makalat-ı güzide ü risale-i 'askeriyyesiyle Fransa'da ve bütün 'alem-i 'askeriyyede şöret-gir olan Fransa rical-i 'askeriyyesinden ve 'Osmanlı muhibbanından 19 / 297

Şark hükümetlerince mer'i 'adet-i mergube damen-pusi nünunelerinden: Karadağ Prensi Hazretleri'nin Çetine'deki sarayı önünde teb'a-i sadıkasını kabulü ve onların da rev-mal-i 'ubudiyet olması (resim) 19 / 300

Flemenk kraliçesi Wilhelmine 19 / 301

- Eski meb'uslara "evet efendim!" derlerdi. Ya bunlara ne demeli?

- "Alkışlayalım efendim!" 19 / 301

Roman resimlerinden: Yavaşça ilerledim 19 / 304

20. Sayı

Simin ten 20 / Dış kapak

Dersa'adet'te Meşrutiyet'in 1293'te Bab-ı 'Ali'de ilk def'a olarak i'lamı 20 / 305

Leyla piyesi mü'ellifi muharrir-i nezih 'İzzet Melih Bey 20 / 306

Kerkük Meb'usu Kırdarzade Mehmed 'Ali Bey 20 / 308

Maliye Nazırı Ri'at Bey 20 / 308

Kudüs-i Şerif Ortodoks Patriki müteveffa Melkios Efendi'nin cesedi 20 / 309

Ortodokslar ile vuku'a gelen münaza'ada telef olan üç kişinin cenaze merasimi 20 / 309

Yirmi üç yaşlarında perhizkar kadın - yirmi gün perhizden sonra 20 / 311

Hususi fotoğrafımız Hüseyin Halid Bey'in resimlerinden: Geçen hafta Fatih Cami'i havalisinde Bulgaristan'ın hareket-ı na-layıknesine karşı icra edilen nümayiş 20 / 312

Anadolu 'Osmanlı demiryolu - Haydarpaşa'daki yeni istasyon 20 / 313

Haydarpaşa'da Anadolu demiryolu rıhtımı önünde 20 / 313

İngiltere kralı Edward hazretlerinin Berlin'e seyahati- İmparator ve imparatoriçe, kral ve kraliçe seferde 20 / 316

Monaco prensi 20 / 317

Zevce - zevce altmışından sonra:

- Ah şimdiki 'aklım olsa sana varmazdım ya?..

- Ah şimdiki 'aklım olsa ben de seni almazdım ya?.. (karikatür) 20 / 317

Roman resimlerinden: Açık duran pencerenin önünde 20 / 320

21. Sayı

Hayal içinde 21 / Dış kapak

Yeni mevsim modellerinden: Sabahlık 21 / 321

Aydın Valiliği'ne ta'yin edilen Ferid Paşa 21 / 323

Mersin Meb'usu 'Arif Hikmet Bey 21 / 324

Edirne Meb'usu Rıza Tefvik Bey 21 / 324

Gümölcine Meb'usu 'İsma'il Bey 21 / 324

Dersa'adet menazırından: Büyükdere Rıhtımı 21 / 325

Edirne Meb'usu merhum 'Asım Bey 21 / 326

Necib Mülheme'nin muhakemesinden sonra - Müttehim hapishane arabasına 21 / 328

Necib Mülheme'nin muhakemesinden sonra - Ahaliyi teskine gelen 'asakir 21 / 328

Son saç modaları (resim) 21 / 328

Yanya menazırından: Göl sahilinde 21 / 329

Ka'im-i makam 'Arif Bey 21 / 332

Amerika Donanması'nda tecrübe görmek üzere gönderilen Binbaşı Hakkı Bey 21 / 332

Yüzbaşı Na'il Efendi 21 / 332

'Osmanlı Donanması'ndan: Mes'udiye Zırhlısı top atarken 21 / 333

'Osmanlı Donanması'ndan: Bir zırhlı 21 / 333

22. Sayı

Matmazel Suzanne, 'Tezer' rolünde 22 / Dış kapak

Fransa hükema-yı meşhuresinden La Rochefoucauld hakkında bu nüshamızda Mehmed Ra'uf Bey'in uzun bir tenkid-i edebiyyesi münderecdir 22 / 337

Ahmed Kemal Bey 22 / 339

Levha-i nefise: Tüller arasında 22 / 340

Büyükdere çayırında polo oyunu 22 / 341

Şehr-emanetine ta'yin edilen Ankara vali-i sabıkı Hazım Beyefendi 22 / 344

Ankara Valiliği'ne ta'yin edilen Hüdavendigâr vali-i sabıkı Tevfik Beyefendi 22 / 344

Siyam Kralı Şevketme'ab Clmlalongkorn 22 / 345

Burhaneddin Bey, 'Abdülhak Hamid Bey'in Tezer piyesinde 'Richard' rolünde 22 / 348

Kemal Emin Bey, 'Abdülhak Hamid Bey'in Tezer piyesinde 'Abdurrahman-ı salis rolünde 22 / 348

Tertib ettiği saç suyundan dolayı Paris Belediye Sergisi'nce fevka'l-'ade mükafat ve altın madalya ihraz eden emraz-ı cildiye ve frenciye tabibi Mütéhassıs Doktor 'İzzet Kemal Bey 22 / 349

Seyyar me'murumuz Mustafa Efendi 22 / 349

23. Sayı

Prens Ferdinand Bulgar amirali kıyafetinde 23 / 9

Canım Nikola, şu kış mevsiminde bu hep böyle başı açık mı gezecek (resim) 23 / 10

Kuzum sen hiç şakadan anlamaz mısın? 23 / 10

Ah! Başıma bu belayı niye koydum bilmem 23 / 11

Çarişon Moskof dansı ile müstagrak-ı zevk ü neşat (resim) 23 / 11

Prens Ferdinand sağda ve solda Bulgar elbise-i milliyesiyle melbus olduğu halde.

Yukarıda Prens İvan köyde ta'lim ederken. Aşağıda bir İslam köy muhtarıyla mülakat ederken onun müste'idatını can kulağıyla dinlerken 23 / 12

Prens Saydo şekillerde. Sayd-ı mahiden sonra kefal balığını temaşa ederken. Prens Ferdinand, torpido istimbotunda 23 / 13

Prens Boris 23 / 14

Prens Ferdinand bahçesinin başbanı 23 / 14

Prenses ile kerimleri fukaraya verilecek el işleriyle 23 / 14

Kendisine isnad edilen bir cinayet mes'elesinden müte'essir ve menfur olarak Sırbistan Veli'ahdlığı'ndan isti'fa eden Prens Jorj 23 / 15

Sırbistan Kralı'nın ikinci oğlu olup veli'ahdlığına geçen Prens Aleksandr 23 / 15

İlk def'a olarak kutb-ı miknatisi-i cenubi noktasına kadar ahiren vasil olmağa muvaffak olan İngiliz seyyahlarından Mülazım Şakilton 23 / 15

Fransa Encümen-i Daniş a'zalığına intihab edilen şa'ir ve muharrir Jean Ekar 23 / 15

Hadise-i mü'essefe-i ahirede hedef-dane-i feza olan 'Adliyye Nazır-ı sabıkı merhum Nazım Paşa 23 / 15-16

Fransa Encümen-i Daniş a'zalığına intihab olunan eşher-i riyaziyundan Poankaro 23 / 15

Tiyatro mü'elliflerinden Mösyö Berbo 23 / 16

Harbiye Nezareti makamında bulunan Müşir Edhem Paşa 23 / 16

Millet Meclisi'nde ahiren takdirata seza beyanat-ı ahraranede bulunan İzmir Meb'us-ı muhteremi Nesim Mazliyah Efendi 23 / 16

Avust. Başvekili ve sahne-i şarkıyye ve mesa'ilinin en büyük aktörtü Baron Rental 23 / 16

Fa'ik Sabri'ye

Leblerin bir kamelya.. Sinen bir

Yeni açmış manolyadan müsekker..

Dişlerin yasemin kadar pür-fer..

Gözlerinde kamer tebessüm eder

Tahsin Nahid 23 / 24

Marcel Prévost 23 / 31

Dring....Dring....Dring....

- Kim o?
- Sen kimsin? Sesin kısık geliyor.
- İki gün içinde sana ne oldu? Sesimi de tanıyamıyor musun?
- Ha! Şef Doğar... Siz misiniz?
- Evet, benim zahir, oradan ne haber?
- Duman, bulut, fırtına..
- Aman, aman söyleme... Saçlarım diken diken oluyor

(karikatür) Sedad Nuri, 23 / 32

Kaldırım mühendisi iki geçkin şık arasında:

- Serserilere dayak atılması hususuna Meclis-i Meb'usan'da karar veriliyormuş.
- Fena havadis...
- Neden?
- Sokaklarda başıboş gezip duruyorsunuz diyerek bir gün de serseridir diye bizi yakalarlarsa... 23 / 32

24. Sayı

Yazısız resim 24 / Dış kapak

Bu kere calis-i serir-i saltanat-ı 'Osmani olan padişah-ı nev-cah Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri 24 / 41

Ayastefanos'ta Meclis-i 'Umumi-i Ümmetin in'ikad ettiği Yating Kulüb binasının denizden görünüşü 24 / 42

Ayastefanos'ta Meclis-i Milli-i 'Umumi ittihaz olunan Yating Kulübü bahçesinde 24 / 42

Ayastefanos'ta Yating Kulüb terasasında meb'usan-ı kiram 24 / 42

Hareket Ordusu tarafından bombardman edilen Bab-ı 'Ali binası 24 / 43

İçerisine tehassan eden 'asi 'asakir-i tedmir sebebiyle bombardman edilerek tahrib edilen Cağaloğlu'nda Askeri Kulübü 24 / 43

İstanbul sokaklarında Hareket Ordusu 24 / 43

Zat-ı Şahane kapalı bir arabada resm-i bey'ati için Bab-ı Seraskeri'ye giderken 24 / 44

Ayastefanos İstasyonu'nda gönüllüler 24 / 44

İstanbul İstasyonu'nda gönüllüler 24 / 44

Veli'ahd-ı saltanat devletlü, necabetlü Yusuf 'İzzeddin Efendi Hazretleri 24 / 45

Hamiyyet-i vatanperverisiyle fedakarlığını takdiren tekrar hassa kumandanlığına ta'yin olunan Birinci Ferik Mahmud Muhtar Paşa Hazretleri 24 / 46

Vatanperverliğinin asar-ı bahiresini hareket-ı kahramanesiyle göstermiş olan dilyir ü bahadır-ı muhterem Kolağası Niyazi Bey 24 / 46

İğtişaş-ı cinayet eser-i 'askerisinin birinci günü Ayasofya Meydanı kurbünde katl ü şehid edilen Lazkiye Meb'usu merhum Mehmed Arslan Bey 24 / 46

Hareket-perestliği, vatanperverane fedakarlığı tarih-i 'Osmani'nin parlak sahifelerini tezyin edecek olan Hareket Ordusu ve Üçüncü Ordu Kumandanı Birinci Ferik Mahmud Şevket Paşa Hazretleri 24 / 47

Da'ima kahraman ve fedakar-ı hürriyet olan Erkan-ı Harb Binbaşısı Enver Bey 24 / 47

Kudret-i 'askeriyye ve hamiiyet-i ahraranesiyle şöhret-i şi'ar olmasına binaen Ser-yaver-i Harb-i Hazret-i Şehriyari ta'yin kılınan Birinci Ferik Nazım Paşa hazretleri 24 / 47

31 Mart İğtişaş-ı 'Askeriyyesi menazır-ı 'ibret-nümunundan. 'Asi 'askerlere iltihak etmek üzere para ile elde edilmiş birtakım cahil ve müfsid hoca ve derviş kılığındaki münafikinin arkasına takılan erbab-ı kıyamın süngülerle katl-i mazlumin ile şeri'at metalibe-i kazibesinde bulunmaları (resim) 24 / 48

31 Mart İğtişaş-ı 'Askeriyyesi menazır-ı 'ibret-nümunundan. Harbiye Nezareti dahilinde mevcut nişancı taburları teferruatıyla 'asakir-i nizamiyyeden olup salı günü akşamına kadar hükümet-i meşrutaya sadık kalmış olan 'askerlerin ifsad ü iğvası için kisve-i

'ilmiyyeyi labis münafikinin demir parmaklıklar arasından evrak-ı mazarra-i ihtilal-cuyane tevzi' etmeleri (resim) 24 / 49

Hareket Ordusu'nun gaza-yı mübareki ve savlet-i kahramaniyyesi menazırından. 24 / 52

31 Mart İğtişâş-ı 'Askeriyyesi menazır-ı mütellehefesinden 24 / 53

Selanik'te- İstanbul'daki 'isyan-ı 'askeriyyenin İlk haberleri Selanik'e 'aks eder etmez Meşrutiyet'e vurulan darbenin acılarını kalblerinde duyan vatanperveranın hükümet da'iresi önünde nümayişleri. Selanik'e o haber-i meş'um ancak çarşamba günü akşamı yetişmişti. Ertesi günü sabahı halk feveran-ı 'asabi halinde hükümet konağı önünde ictima' ederek bu darbe-i müdhişenin doğru haberlerini soruyorlardı 24 / 54

Selanik'te- Meşrutiyet'in rahnedar edildiği haber-i felaket-eserinin Selanik'te şayi' olması üzerine Ta'limhane Meydanı'nda icra edilen nümayiş - Ta'limhane Meydanı'na kurulan bir kürsi-i hitabet üzerine fuzela-yı 'ulemadan bir zat çıkarak nutk irad ettiği sırada alınmıştır. 24 / 54

İstanbul'da Meşrutiyet'e bir darbe-i ha'inane indirilmiş olduğuna kana'at hasil eyledikten sonra hemen sevkıyat-ı 'askeriyye başlamıştı. Üçüncü Ordu kumandanı fedakar-ı a'zam-ı millet Mahmud Şevket Paşa'nın tertibatkar-ı güzaranesi üzerine mücahidinin trenlere kemal-i isti'cal ile dolmalarını musavvirdir. 24 / 54

Resimli Roman mecmu'asının Köprü üzerinde tevzi'i 24 / 55

Eminönü'nde kari'inin Resimli Roman nüshaların kapışmaları 24 / 55

31 Mart hadise-i feci'ası menazırından. 'Asi' asakirin Galata'dan İstanbul'a geçmesini men' etmek için vatanperver-i muhterem Mahmud Muhtar Paşa tarafından Köprü başına birkaç mitralyözün münasib mahallere vaz'ı 24 / 56

Hareket Ordusu'nun Selanik'ten Dersa'adet'e 'azimeti sırasında pişdar süvarilerinin sal ile nehirden müruru. Hareket Ordusu mücahidininden bir kısmı doğrudan doğruya trenle Selanik'ten gelmiş ise de, diğeri şimendifer muvakkıflarında sevkıyat-ı 'askeriyye kabilelerine bir sür'at-i berkıyye ile yetişmek üzere her türlü vesa'it-i sevkıyaya müraca'at etmişlerdir. 24 / 56

Şehid-i hürriyet Ahmed Muhtar Bey 24 / 57

Kıssadan hisse: Budala nihayet ahmaklığın cezasını çeker. 24 / 61

Son moda sabahlık elbise. Gayet sade ve sadeliği nisbetinde zarif ve şık olan bu elbiseyi nefaset-perver kari'elerimize tavsiye ederiz. 24 / 62

Son moda çocuk elbise nümuneleri 24 / 62

Courteline 24 / 63

Muhtelif cinsten iki şık arasında (karikatür) 24 / 64

25. Sayı

Yazısız (resim) 25 / Dış kapak

'Abdülhamid-i Sani- Be adamlar sizi otuz iki seneden beri kuş sütüyle besledim; nişanlara gark ettim; avuç avuç paralar verdim. Şimdi böyle "yaşasın hürriyet, yaşasın hürriyet" diye beni bırakıp nereye gidiyorsunuz? (karikatür) 25 / 72

'Abdülhamid'in Selanik'e muvasalatı- Hakan-ı mahlu' Selanik' gece iki buçuk raddelerinde muvasalat eylemiştir. Halkın tehacümünü men' için tren 'umumi muvakkıfın biraz ilerisinde bulunan 'askeri istasyonunda tevakkuf etmiştir. 'Abrülhamid-i Sani trenden düşkün, yorgun bir halde inmiştir. Muvakkıf jandarmalarla taht-ı muhafazaya alınmıştır. 25 / 73

Hransa meşahir-i ressamından Dö Lakrua'nın istibdada karşı '.... Millet' namındaki ma'ruf tablosu 25 / 74

'Abdülhamid-i Sani'ye Meclis-i 'Umumi-i Millet'in hal' kararını tebliğ eden hey'et-i muhtereme-i meb'usanenin Hakan-ı Mahlu'a: "Millet seni ba-fetva-yı şer'iyye hal' etti" dediği zamanki manzara-i mühimme 25 / 80-81

Hareket Ordu-yı 'Osmanisinden şehid olan bahadırının muhterem cenazeleri makbere-i mahsusaya nakl olunurken 25 / 82

'Asi askerlerin Hareket Ordusu 'asakir-i mansuresince yakalanıp sevk olunmaları 25 / 82

Başmabeynciliğe ta'yin edilen Tahrirat-ı Hariciyye Başkatibi Lütfi Beyefendi 25 / 83

Mabeyn-i Humayun Baş-kitabetine ta'yin olunan edib-i muhterem Halid Ziya Bey 25 / 83

İğtişâş-ı 'Askeriyyede zi-medhal olan bir hocanın İzmit'te Hareket Ordusu ta'kib müfrezesi tarafından tevkif edilişi (resim) 25 / 84

Padişah-ı nev-cahımızın resm-i bi'atte hazır bulunmak üzere Dolmabahçe sahil sarayında 'azimet buyurdıkları sırada 25 / 86

Ser-yaver hazret-i şehriyari ta'yin olunan Erkan-ı harb Binbaşlarından ve mümtaz zabitan-ı 'askeriyemizden Remzi Bey 25 / 86

Meşrutiyet-i 'Osmaniye'nin evvelki ve şimdiki te'sis-i tersane hıdemat-ı güzide-i fevkaladesi sebkat etmiş olan Meclis-i Meb'usan Re'is-i Sanisi ve Edirne Meb'usu Tal'at Beyefendi 25 / 86

Dersa'adet Jandarma Müfettiş-i 'Umumisi olup hizmet-i fevkaladesi vaki' olan Miralay Galib Beyefendi 25 / 86

Divan-ı Harb-i 'Örfi'ce tevkif edilen Şura-yı Devlet a'zasından Behced Paşa-zade Hakkı Bey 25 / 87

İhtilal-ı 'askeriden mukaddem Selimiye Kışlasında top ta'limleri 25 / 87

Divan-ı Harb-i 'Örfinin i'dama mahkum ettiği ilk on üç mahkumdan Mülazım İlyas Efendi'nin Eminönü'nde salb edilen üç katili 25 / 88

26. Sayı

Yazısız (resim) 26 / Dış kapak

Eba-Eyyub-el-Ensari Hazretleri'nin türbe-i şerifesi dahilinde geçen pazartesi günü icra edilen Taklid-i Seyf Merasim-i muhsusası 26 / 105

Meskukat-ı kadime-i İslamiye ve 'Osmaniyye mütehasıslarından Asaf Paşa 26 / 106

Hazret-i Ömer-ül Faruk zaman-ı hilafetinde ve Hicret-i Nebeviyenin yirminci salinde Herat'ta darp olunan sikke 26 / 107

Hakan-ı nev-cah Sultan Mehmed Han-ı Hamis hazretlerinin ilk cum'a selamlığı resm-i 'alisi- eski saray bahçesi dahilinde 26 / 108

Kisve-i 'ilmiyye bürünmüş bir mürteci' hafiyenin Hareket ordusu 'asakir-i mansuresi tarafından tevkif ve üzerinin taharrisi 26 / 108

'Abdülhamid-i Sani hitab-ı pür-'itab-ı vicdani önünde 26 / 109

'Abdülhamid-i Sani'nin kurban-ı gadr-ı kindaranesi olan şehid-i muhterem Süleyman Paşa 26 / 109

31 Mart faci'a-i bagiiyesinde neferat-ı 'asiye tarafından katl ü şehid edilen Ertuğrul Alayı'nda Mülazım-ı evvel merhum İhsan Bey 26 / 109

İlk def'a Dersa'adette Fatih Sultan Mehmed Han'ın zaman-ı saltanatında darb olunan altın sikke 26 / 110

Tahsis-i 'ayar-ı sikkenin hatırası olmak üzere darb edilen gümüş madalya 26 / 110

Tanzimat-ı Hayriyye'nin bir hatıra-i mübeccelesi olmak üzere Brüksel'de darb edilen madalya 26 / 111

Sanayi-i Nefise Mektebi - Talebe yağlı boya dershanesinde tersim ile meşgul 26 / 112

Hareket Ordusu zabitan ü neferanından bir kısmı Kağıthane tepelerinde 26 / 112

Geçen pazartesi günü icra' edilen Kılınç Alayı'nda Sultan-ı zi-şan Mehmed Han-ı Hamis Hazretlerinin Türbe-i münevvere-i Hazret-i Halid'e 'azimet buyurdıkları sırada 26 / 112

Taklid-i Seyf Merasim-i mahsusesinin icrasını müte'akib padişah-ı nev-cah Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin Edirnekapısı'na doğru şeref-i mu'avedet buyurdıkları esnada 26 / 112

Hareket Ordu-yı 'Osmanisi tarafından 11 Nisan'da icra edilen hareket-i muntazama-i 'askeriyeyi ira'e eden planla İstanbul'un manzara-i 'umumiyyesidir 26 / 112

Hareket Ordusu'nun Dersa'adet'i işgal günü Taksim Topçu Kışlası önünde resim almakla meşgul olan Grafik Gazetesi'nin Dersa'adet muhabiri Mr. Bott'un vuruluşu res.26 / 112

Sanayi-i Nefise Mektebi - Mekteb binasıyla talebeden bir kısmı 26 / 113

S. N. Mektebi - Heykeltraşlık atelyesinde mu'allim Oskan Efendi ile talebesi 26 / 113

Fas Emir-i cedidi Molla Hafız 26 / 116

Cihad-ı Hürriyet uğrunda ölüme mahkum edilen Ahrar-ı İran'dan Bahae'l va'izin 26 / 116

Devr-i Hamidi yadigarlarından: İbrahim Paşa'nın geçen sene Haleb'e muvasalatı esnasında icra kılınan resm-i istikbaldir 26 / 117

Aralığından mu'ayyen bir para atıldığı zaman olduğundan bir dondurma akar. Avrupa'da her şeyin ne kadar sadeleştirilmekte olduğuna bu güzel bir nümunedir. 26 / 117

Şaki-i şehir İbrahim Paşa'nın kumandasında olarak geçen sene Haleb'e gelen tevabi'-i şekavetinin hayme kurdukları şehir haricinde vaki' büyük meydan yeşillik yeri 26 / 117

Ayastefanos hatıratından 26 / 118

Ayastefanos hatıratından - Meclis-i Milli-i 'Osmani'nin karar-gah-ı muvakkati ittihaz edilen Yating Kulüb da'iresinin bahçesinde A'yan Re'isi Sa'id Paşa Hazretleriyle Meclis-i Meb'usan Re'isi Ahmed Rıza Bey'in bazı meb'usan-ı kiramla müzakereleri. 26 / 118

Yıldız'da taharriyat esnasında bulunan mankenler - Abdülhamid-i Sani'nin, te'min-i muhafaza-i hayatı için her türlü tekayyudat-ı hud'akaraneneye müraca'at etmiş olduğu anlaşılıyor. Nazar-ı beşeri aldatacak derecede müşabeheti olan üç mankeni Avrupa'dan getirtmiş ve bunları sarayın bazı hususi odalarına türlü türlü vaz'iyetlerde vaz' ettirmiş. Şayet bir su'ikast ihtimali olursa müteşebbüsleri aldatarak tehacüm ta ki bunlar üzerine vaki' olsun. Tekayyudat-ı devri endişanenin bu derecesi tarihte görülmemiştir 26 / 120

27. Sayı

Yazısız (resim) 27 / Dış kapak

Münderecatsız hikaye (karikatür) 27 / Dış kapak arkası

Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin saltanat kayığıyla Sarayburnu'na muvasalatları 27 / 128

Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri saltanat kayığıyla Sarayburnu'ndan müfarakat ederlerken 27 / 132

Padişah-ı nev-cah Hazretleri arabada 27 / 132

Padişah-ı nev-cah Hazretleri'nin saltanat kayığıyla Sarayburnu'na muvasalatı 27 / 132

Kılınç Alayı valasının icrası için Zat-ı Şahane Dolmabahçe Sarayı'ndan müfarakat ederken 27 / 133

Yıldız önünde 'asi' askerlerin öldürdüğü merhum Ali Kabuli Kaptan 27 / 133

Üçüncü Ordu-yı 'Osmani Erkan-ı Harbiye Reisi Pertev Paşa 27 / 133

Hakan-ı Mahlu'un Selanikte ikamet eylediği Alatini Köşkü 27 / 133

Sultan Mehmed Han-ı Hazretleri'nin Topkapı Sarayı'nı ziyaret maksadıyla saltanat kayıklarına rakiben İstanbul'a müruru 27 / 136

31 Mart İhtilal-i 'Asakirisi'nde zi-medhal olmaları münesabetiyle Divan-ı Harb-i 'Örfice i'damlarına hükmedilen mücrimlerin Kasımpaşa'da Divanhane'nin büyük kapısı önünde salb edilmeleri 27 / 137

Yıldız'da: Şale köşkünün kapısının temhiri - aşağıdaki merdiven başında Şehremini Nazım Beyefendi, kapıyı temhir eden Doktor Muhiddin Bey 27 / 140

Yıldızda: Abdülhamid'in son sa'atlerini geçirdiği köşk - Hakan-ı sabıka hal' kararı burada tebliğ edilmiştir 27 / 140

Hürriyet-perver baba ile 'asi ve mürteci oğlu arasında ilk ve son mülakat (resim) 27 / 141

Hareket Ordusu 'asakirinin Dersa'adet'i işgali - Mecruhunun nakline tahsis olunan taramvay 27 / 144

'Ayan Gazi Ahmed Muhtar Paşa Hazretleri 27 / 144

Selim-i Salis devrinde Dersa'adet'i işgal etmiş olan 'Alemdar Mustafa Paşa 27 / 144

Ayasofya meydanında maslubin 27 / 144

28. Sayı

Yazısız (resim) 28 / Dış kapak

Meclis-i mebusan-ı teşrifat-ı şahane -1 Mayıs- 28 / 161

Newyork'un en büyük bankalarının bulunduğu Bret Stret caddesi 28 / 162

Amerika'nın meşahir-i a'zasından bir grup 28 / 163

Amerika milyarderlerinden mürekkebe grup 28 / 163

Meclis-i Mebusan'ı teşrif-i Şahane 28 / 164

Meclis-i Mebusan'ı teşrif-i Şahane 28 / 164

Manastır'da Cülus-ı Humayun yevm-i mes'udunda resmi geçitten 'avdet eden erkan-ı me'murin ve konsolosların Mekteb-i Harbiye havalisinde alınan resimleri 28 / 165

Hadisat-ı ahirede hidemat-ı ber-güzidesi sebkate eden Zabtiye Nazırı 'Ali Paşa 28 / 165

Derne'de tebeddül-i sultanın hükümet tarafından ahaliye il'anı ve selamlık 28 / 165

Meclis-i Meb'usanı teşrif-i şahane - Sadrazam Paşa'nın nutk-ı padişahiyi kıra'ati 28 / 168

Dersa'adet'teki ihtilal-i irtica'karanede en evvel harekete mübaşeret eden Manastır Vilayeti heyeti erkanından bazıları 28 / 168

Manastır Valisi Fahri Paşa 28 / 169

İhtilal-i 'askeride Örenköyde şehid edilen Mülazım-ı evvel Selahaddin Bey 28 / 169

Mahmut Şevket Paşa Hazretleri ve ma'iyet-i erkanı Topkapı Sarayı'nda 28 / 169

Hareket Ordusu'yla Dersa'adet'e giren Girid gönüllüleri 28 / 169

Yıldız Bahçesi'nde: Lak kenarında 28 / 172

Yıldız'da taharriyat: Kahraman-ı hürriyyet Niyazi Bey ve rüfekasının Nadir Ağa delaletiyle

Yıldız'da taharriyatı 28 / 172

Yıldız Bahçesi'nde: Büyük çeşme etrafında Hareket Ordusu 'asakir-i mansuresi 28 / 173

Yıldız'da- Hakan-ı Mahlu'un nişan atmağa mahsus salonu 28 / 173

Yazısız (resim) 28 / 174

Yıldız bahçelerinde harem ağalarının safası 28 / 176

Yıldız bahçesinde Rumeli 'asakiri 28 / 176

Yazısız (resim) 28 / 181

29. Sayı

Yazısız (resim) 29 / Dış kapak

Tarihi bir çehre: Devre-i iktidarındaki iştigali 29 / Dış kapak arkası

Beyanname-i Humayun'un Harbiye Nezareti meydanında kıra'ati merasiminin icrasından evvel Başmabeynci Lütfi ve Başkatip Hazret-i Tacdari Halid Ziya Beyefendi'lerin kürsünün civarında suret-i istikballeri 29 / 192

Şu levha Fransa harb bütçesinin yüz sene zarfındaki tebeddülünü gösteriyor. 1845'te çocuk oyuncağı mesabesinde olan masarif-i harbiye 1945'te büyük bir kütle halini ahz edecektir. 29 / 194

Lahey'de inşa edilecek Sulh Sarayı 29 / 195

Zat-ı Şahane'nin Şişli Hastahanesi'nde mecruhini ziyaretleri 29 / 196

Mahmud Şevket Paşa Hazretleri Kılınç Alayı günü 29 / 197

Şişli Hastahanesi'ni ziyaret-i Şahane 29 / 198

Şeyhülislam devletlü semahetlü Sahib Molla Efendi 29 / 198

İstibdadın kahr ü tedmiri için fedakarane ifa-yı vazife eden hamiyet-mend 'askerlerimizden Şişli Hastahanesi'nde taht-ı tedavide bulunan yaralıları 29 / 200

Ressamı Sami Bey (resim) 29 / 201

Şamuni bu boz ve kar dağları ortasında sıkışmış kalmış 29 / 202

İşte Montnover oteli ve Galasiyeler 29 / 203

Meclis-i Meb'usan'da nutk-ı humayun kıra'at edildiği gün 29 / 204

Beyanname-i humayun'un Harbiye Nezareti meydanında kıra'ati merasiminden 29 / 205

Beyanname-i humayun'un kıra'ati merasiminden 29 / 205

Üçüncü Ordu Erkanı Harb Reis-i salisi Ali Paşa 29 / 207

Harbiye Nazırı Salih Paşa Hazretleri 29 / 207

Necef Eşref-i İttihad ve Terakki 'azalarıyla Heyet-i İlmiye-i İraniyan 'azaları 29 / 207

Dersa'adet'te birinci balon -Mösyö Herharteri Toru tarafından Taksim Kışlası Meydanı'nda ilk balon tecrübesi. 'Osmanlı namındaki balon havalanırken 29 / 208

Mahmud Şevket Paşa Şişli Hastahanesi'ni ziyaretlerinde 29 / 208

Dersa'adet'te birinci balon - hazırlıklar 29 / 208

1908 senesi Nobel sulh mükafatını kazananlardan Mösyö Pontus Arnoldson 29 / 212

1908 senesi Nobel edebiyat mükafatını kazanan Prof.M.Rodolph Eucken 29 / 212

1908 senesi Nobel hikmet-i tabi'iyye mükafatını kazanan Prof. G. Lipmeane 29 / 213

1908 senesi Nobel sulh mükafatını kazananlardan M.Fredrik Bajer 29 / 213

1908 senesi Nobel tıb mükafatını kazananlardan M.Prof. Paul Ehrlich 29 / 214

1908 senesi Nobel tıb mükafatını kazananlardan M.Prof. Metschnikoff 29 / 214

30. Sayı

Yazısız (resim) 30 / Dış kapak

Devr-i sabıkta: Cevasis-i meşhurenin zevk u safa menazırından bir numune

Devri lahikte: Cevasis-i meşhurenin bundan sonra ibret ve intibaha ma'ruz kalacak manzaralarından bir numune (resim) 30 / Dış kapak arkası

Birinci Ordu-yı 'Osmani Kumandanı Mahmud Muhtar Paşa Hazretleri tarafından Beyanname-i Humayun'un Harbiye Nezareti Meydanı'nda kıra'ati 30 / 224

Yazısız 30 / 226

Yazısız 30 / 227

Meclis-i Meb'usan'da Matbu'at Nizamnamesi müzakere olunurken 30 / 228

İstanbul'da ikinci defa olmak üzere uçurulan 'Osmanlı namındaki balon 30 / 229

Balon'un Taksim Kışlası meydanından uçuruluşu 30 / 229

Şehid-i muhterem Macid Memduh Bey 30 / 230

Prusya 'asakir-i galebesinin 1870'te Paris'e duhulu 30 / 232-233

Geçenlerde Fransa Encümen-i Daniş 'azalığına intihab olunan M. Richepin 30 / 236

Zat-ı Mulükane'nin geçenlerde Tophane'yi ziyaretleri esnasında alınan resim 30 / 236

Mahkeme-i cinayette ahiren bir seneye mahkum olan meşahir-i rical-i istibdadten Necib Mülhime Paşa 30 / 240

Mülga Volkan sahibi ve cem'iyet-i malume-i faside mü'essisi Derviş Vahdeti 30 / 240

Nevm ü halat-ı nemv (karikatür) 30 / 240

Devr-i meş'um-ı Hamidinin seyyiat-i siyasi hatıraları (üç fotoğraf) 30 / 245

31. Sayı

Yazısız (resim) 31 / Dış kapak

Balon ile çok oynayanın gazat-ı mütezayyika başında patlar -karikatür- 31 / Dış kapak içi
Adana vak'a-i mü'essefesinden sonra - Rumeli 'asakiri muhtacın ve fukaraya kendi
ekmeklerini vermek suretiyle ibraz-ı hamiyet etmişlerdir 31 / iç kapak

Donanma-yı 'Osmani birinci filosunu teşkil eden sefain-i harbiyye (resim) 31 / 256

Fransa hükümetinin Dersa'det Sefirliği'ne ta'yin olunan M.Bompard Cenabları 31 / 264

Ahiren Fransa Akademisi 'azalığına ta'yin olunan Marcel Prévost 31 / 264

Levha: Yaz manzarası 31 / 264

Bağdad Meb'usu Şevket Paşa 31 / 265

Yozgat Meb'usu Hayrullah Efendi 31 / 265

Niğde Meb'usu Kurtoğlu Efendi 31 / 265

Kıbrıs Ceziresi'nde Limson kasabasından Darü'l-Feyz Mektebi heyet-i tedrisiyye ve
şakirdanı 31 / 268

Geçenlerde Almanya'da cevvi-i havada uzun bir seyahat icrasına muvaffak olan ikinci
zeplin balonu 31 / 269

Dünyanın en büyük lokomatifi- Amerika railvay hattı üzerinde 31 / 269

31 Mart hadise-i feci'ası kahramanlarından Süvari Yüzbaşı Ali Bey 31 / 272

Daha neler...

-Arabacı, hayvanat bahçesine kaç para?...

-???...

-Canım daha anlamadın ma? Yıldız'a... (karikatür) 31 / 272

Devr-i meşum-ı Hamidinin tarih-i 'Osmanide menkuş bıraktığı mü'ellim hatırrattan (üç
fotoğraf) 31 / 276

32. Sayı

Yazısız (resim) 32 / Dış kapak

-Madam burada mı?

-Ne yapacaksınız...

-Bir lokma ekmek isteyecektim...

-Öyle ise Madam burada yok..(karikatür) 32 / Dış kapak arkası

Zat-ı Hazret-i Padişahi'nin Hereke fabrikasını ziyaretleri - fabrikadan çıkarken 32 / 288

Zat-ı Şahane Ertuğrul yatıyla Hereke'ye 'azimet buyururlarken 32 / 292

Zat-ı Şahane sandal ile Ertuğrul yatına giderlerken 32 / 292

Zat-ı Şahane Ertuğrul yatında 32 / 292

Beşiktaş'ta Hasan Paşa Karakolu'nda tahte'z-zemin zindanlarda taharriyat icra olunurken bir kutu derununda bir insan kafası bulunmuştur (resim) 32 / 293

Hareket Ordusu'na ihtihak eden Girit gönüllüleri 32 / 293

Padişah-ı nev-cah Hazretlerinin Hereke Fabrika yı Humayunu'nu ziyaretleri 32 / 296

Hereke Fabrika yı Humayunu ziyaret-i şahane 32 / 297

Bizde, bizim Meclis-i Meb'usan'ımızda matbu'at birçok kaydlar, tazyikler altına alındı. Serbesti-i matbu'atın kıymet ve ehemmiyeti takdir edilemedi. Halbuki İngiltere'de koca bir Başvekil, Sir Edward Grey İngiltere matbu'atı erkanına verilen bir ziyafetten sonra gazetecilere hitaben irade-i nutk etmiş ve namuslu matbu'atın kıymet ve ehemmiyeti ve bir memlekette ifa ettiği edeceği hidematın pek büyük olduğunu söylemiştir. 32 / 300

'Osmanlı ordusunda 'askeri otomobil 32 / 301

Konya şehrinin cenub tarafından görünüşü 32 / 301

Midilli şehri menazırından - Karakolhane önünde 32 / 301

Levha : Demet 32 / 304

Debre Meb'usu Basri Bey 32 / 308

Bingazi Meb'usu Ömer Mansur Paşa 32 / 308

Drace Meb'usu Esat paşa 32 / 308

İzmit Meb'usu Müfid Bey 32 / 309

Bilecik Meb'usu Sadık Bey 32 / 309

Sivas Meb'usu Hacı Hüsnü Efendi 32 / 309

33. Sayı

Yazısız (resim) 33 / Dış kapak

Alfred de Musset 33 / 318

Teunisson 33 / 318

Şehremini Hazım Bey 33 / 320

Üsküdar Kumandanı Cemal Bey 33 / 320

'Adliye Nazırı Necmeddin Bey 33 / 320

Divan-ı Harb-i 'Örfice bera'atine karar verilen eski musahiblerden Nadir Ağa 33 / 320

Erzurum Valisi Celal Bey 33 / 320

Dördüncü Ordu Müşiri İbrahim Paşa 33 / 320

Yazısız 33 / 324

Mühendishane-i Berr-i Humayunı müdür ve muallimini ve bu sene diploma ahz eden Efendiler 33 / 325

Rum Patriki Goachim Efendi hazretleri 33 / 332

Yaveran-ı Hazret-i Şehriyariden Eşref Bey 33 / 332

Kosova Valisi Hüsnü Paşa 33 / 332

Beşiktaş Karakolunda bulunan kafanın resmi 33 / 332

34. Sayı

Yazısız (resim) 34 / Dış kapak

Mebusan ve a'yan-ı kiram Hazeratının Heybeliada'da Mekteb-i Bahriyeyi ziyaretleri
Amiral Gambel Paşa İrad-ı Nutk ederken 34 / 339

Ordumuzda fa'aliyet - Dersa'adet civarında 'askeri manevralar. İkinci Hareket ve Üçüncü
Nizamiye Fırkası Kumandanı Şevket Turgud Bey ve ma'iyet-i erkanı 34 / 341

'Askeri manevralar menazırından 34 / 341

Geçen pazar günü Haydarpaşa önünde Donanma-yı 'Osmani tarafından icra olunan resm-
i geçit menazırından 34 / 344

Resm-i geçit menazırından 34 / 344

A'yan ve meb'usanı kiram hazeratının Heybeliada'da Mekteb-i Harbiye'yi ziyaretleri:
Mekteb bahçesinde 34 / 345

Mebusan-ı kiramın mektebi teşrifleri 34 / 345

Geçen pazar Donanma-yı 'Osmani tarafından icra olunan resm-i geçit 34 / 348

Serseri: -Serseri diye alay etmeyin! Türkiyede en mühim-i san'at serseriler olduğunu
Meclis-i Mebusan'ın ibtida bizle uğraştığı isbat etmez mi?... 34 / 348

Acaba bir milyon daha versem mi!...(karikatür) 34 / 348

Sanayi'-i Nefiseden levha: Odalık 34 / 349

İstanbul'un ilk defa olarak balondan alınan fotoğrafı 34 / 352

Bu iki resim Dersa'adet'te Taksim Bahçesi'nden birkaç defalar uçurulan 'Osmanlı
balonundan alınmıştır. Biri Sarayburnu'nu diğeri Galata ve İstanbul cihetleri Karaköy
Köprüsü'nü gösteriyor 34 / 352

Dersa'adet civarında 'askeri manevralar 34 / 353

35. Sayı

Yazısız (resim) 35 / Dış kapak

Kerbela'da ayin-i matem menazırı - Ayin-i matem'in hitamını ilan için yeşil sancak altında bir süvarinin şehri dolaşması 35 / 360

Kerbela'da ayin-i matem'in feda'ileri 35 / 365

Kerbela'da Mescid-i İmam -ı 'Abbas 35 / 368

Kerbela'nın manzara-i 'umumiyesi 35 / 368

Kerbela'da İmam Hüseyin Cami-i Şerifi 35 / 368

Kerbelada ayin-i matem resimleri (üç fotoğraf) 35 / 369

Hükümdarandan siyasi bir cinayet neticesi olarak öldürülenlerden bazıları: Avusturya imparatoriçesi Elizabeth, Rusya Çarı İkinci 'Aleksandr, Re'is-i cumhur Grafild, Amerika re'is-i hükümeti Mak Kitley, Linkoş, Fransa Re'is-i cumhuru Carnot, İran şahı Nasreddin Şah, Sırbistan Kraliçesi Draga, Sırbistan Kralı 'Aleksandr, Portekiz Kralı Don Karlos, İtalya Kralı Birinci Humber, Lui Filip Döpranyel 35 / 376

1908 senesinin Şubatı'nın birinci günü Portekiz Kral'ı Dük Karlos ve mahdumu Dük Luiz'in öldürülüşü (resim) 35 / 376

Büyük cinayetler 1903 te Bulgar Kralı 1900'de İtalya Kral'ının katlleri 35 / 377

Jan Rişepen 35 / 379

Büyük cinayetler - Sağdaki resim 1894'te Lyon'da Fransa Reis-i cumhuru Carnot'un; soldaki 1881'de Amerika Reis-i Cumhuriyet'in katlini gösteriyor 35 / 380

Serseri:- Serseri diye alay etmeyin! Türkiyede en mühim-i san'at serseriler olduğunu Meclis-i Mebusan'ın ibtida bizle uğraştığı isbat etmez mi? (karikatür) 35 / 382

36-37. Sayı

YAZISIZ (resim) 36-37 / Dış kapak

Şehzade-i civan-baht devletlü necabetlü Mecid Efendi Hazretleri 36 - 37 / 390

Hey'et-i A'yan A'zasından Reca'izade Ekrem Bey 36-37 / 391

Bütün 'Osmanlıların Padişahı ve bütün 'alem-i İslam'ın Halife-i 'Ali-cahı Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri

İran devletinin sefir-i kebir-i Prens Erfe'a'd-devle Mirza Rıza Daniş Han 36-37 / 396

Mehmed Ra'uf Bey 36-37 / 398

İkinci Fırka Kumandanı Şevket Turgud Paşa 36-37 / 400

İstihsal-i hürriyette hizmet-i ber-güzidesi sebkat eden Tchertchis Bey 36-37 / 400

Tahsin Nahid Bey 36-37 / 400

Meşrutiyetin vazı'-ı evveli ve muhterem-i şehidi Midhat Paşa 36-37 / 401

Maliye Nazırı Mehmed Cavid Bey 36-37 / 401

Tokad Meb'usu İsmail Paşa 36-37 / 404

Hamdullah Subhi Bey 36-37 / 406

Edib-i hürriyet-perver Namık Kemal Bey 36-37 / 409

Ra'if Necdet Bey 36-37 / 410

10 Temmuz 1324'te İşkodra'da Kanun-ı Esasi'nin i'lanı 36-37 / 413

'Osmanlı Hey'et-i A'yanı Re'isi Sa'id Paşa 36-37 / 417

Mahmud Es'ad Efendi 36-37 / 417

Ahmed Midhat Efendi 36-37 / 420

Rıza Nur Bey 36-37 / 421

Osmanlı Meclis-i Meb'usanı Re'isi Ahmed Rıza Bey 36-37 / 429

Ahmed Haşim Bey 36-37 / 429

'İzzet Melih Bey 36-37 / 430

Şahabeddin Süleyman Bey 36-37 / 432

İstirdad-ı Hürriyet Ordusu Kumandanlığı'nı deruhde eden Birinci, İkinci ve Üçüncü

Ordular Müfettişi Mahmud Şevket Paşa 36-37 / 433

Ahmed Refik Bey 36-37 / 433

Bedi' Nuri Bey 36-37 / 434

Müdirimiz Fa'ik Sabri Bey 36-37 / 438

Müfid Ratib Bey 36-37 / 439

İran Şah-ı cedidi Sultan Ahmed Mirza 36-37 / 442

Ser-muharririmiz Celal Sahir Bey 36-37 / 442

Sanayi'i-i Nefiseden levha: Valide Şefkati 36-37 / 442

38. Sayı

Yazısız (resim) 38 / Dış kapak

10 Temmuz'da Hürriyet Tepesi'nde resm-i küşad menazırından 38 / 450

10 Temmuz'da Hürriyet Tepesi resm-i geçidinde Hareket Ordusu Kumandanı Mahmud Şevket Paşa 38 / 451

10 Temmuz şenliklerinden 38 / 454

Tekfur Dağı Meb'usu müteveffa Babkiyan Efendi 38 / 455

Asar-ı 'atikedir: Kariye Cami-i Şerifi 38 / 458-459

Levha: Yaz Safası 38 / 462

Amerika'da Şikago şehri menazırından 38 / 463

Divan-ı Harb-i 'Örfi kararıyle i'dam edilen Tayyar Bey 38 / 465

Levha: Şark Kızı 38 / 466

39. Sayı

Yazısız (resim) 39 / Dış kapak

Şehzade-i civanbaht devletlü, necabetlü Nihad Efendi Hazretleri 39 /470

Japonya kadınlar ve selam-ı te'ati edişleri 39 /478

Levha-i nefise: Pencere Önünde 39 /479

Büyük hanım- Gördün mü, düdük gibi?

Hoca hanım- Tevekkelli parayı veren düdüğü çalar derler. 39 /483

Zat-ı Hazret-i Padişahinin Başmabeyncisi Lütfi Bey 39 /486

Yazı yazmaktan birkaç sene sonra Meclis-i Meb'usan stenograf efendilerinin ellerinin kesb edeceği cesamet (karikatür) 39 /487

Müebbiye ile çocuk:

Çocuk: Matmazel, harem ağalarının bizden farkı var

Miss- ??? "içinden" Ben de çok düşündüm amma... 39 / 490

İstanbul'da ilk at yarışları (resim) 39 / 491

2. MUSAVVER MUHİT'TEN METİN ÖRNEKLERİ

2. 1. Şiirler

Askerlerin Şarkısı

Dedim, büyük harabelerin, dul kadınların
Issız geniş ufukları üstünde, her yarın
Bir 'ukde-i siyah ile maziye bağlanan,
Her 'asr-ı i'tila ile ma'kusen alçalan,
Her gün bir inhitat ile hep sarsılan düşen,
Her 'uzv-ı inkisarına bin aç ağız üşen
Bir kıt'a-i sefilenin evlad-ı matemi,
Her bir adım mukabili birçok adım geri
Bir ric'at-i feci ile bi-kayd ü bi-nişan
Bir ufk-ı bi-ziyaret ü hücrada haşr olan
Bırçok zavallı köylünün 'asker çocukları
Bir türkü söylüyor, gülüyorlardı, ben yarı
Bir kayd-ı ihtiram ile durdum ve dinledim
Bilmem bu seste hangi zamanlarda mün'adim
Ecdadımın hitabını duydum, bu seste ben
Bırçok büyük nazarların üstünde inleyen
Haysiyyet-i vatan gibi bir yad-ı za'ilin
Bir 'aks-i ihtişamını gördüm, devam edin
Siz söyleyin bu seste dönen, kıvranan, giden
Bir bayrağın temevvüc-i rengini var ki ben
Maziye gölgesinde gider beklerim bir gün
Ey yad-ı ihtişam-ı vatan dur, biraz görün.
1318 Teşrin-i Evvel

Hamdullah Subhi, 1 / 10

Hristof Kolomb

Sen o zaman Őu dűnyanın yuvarlak olduĐunu sezmiŐtin;
Zekan ile Őarkı garbda bulmaklık űmidine kanmıŐtın;
Zengin Hind'e beslediğin bir 'aşkın ateşiyle yanmıŐtın;
Bu uĐurda bir serseri 'űmrűyle űlke űlke gezmiŐtin;

Fakat bir gűn sevinçlerle "Palos"tan pupa yelken ayrıldıın;
Birkaç aylar enginlerde boğucu dalgalarla uĐraŐtın;
Bulutlardan haber sordun, kuŐların kanadına sarıldıın,
Meltemlerle okŐanılan çiçekli bir kumsala yanaŐtın;

Evet alçak nankűrlűkler senin de vicdanını diŐledi;
Bu dehanın nasibidir: Acıya katlanamayan 'ayıb eyler;
Talih ruhun feryadını susturan kahramana gűlűmser;

Amerika!.. Senin 'ırkın bu altın ma'deninde işledi;
O yoksulu zengin etti, sefile yeni bir Őey űĐretti,
Bundan doğan yeni fikir herkese yeni hukuk istetti.

Mehmed Emin, 1 / 10

Elhan-ı İnkisar

Baygın nazarlarındaki her tatlı in'itaf,
Eyler küşade 'ufkuma bir fecr-i bi-hudud;
Muzlim bakışlarıyla fakat, bir şeb-i anud
Serper bütün emellerime reng-i inhisaf

Ya Rab, neden bu 'ömr-i melulümde, da'ima,
Bir subh-ı saf-ı vuslata bin leyle-i siyah;
Bir an-ı nev-baharıma günlerce vah.
Bir ruh-ı sermediye neden cilve-i fena,

Sunsun, bugün, piyale-i zehr-i mukadderat?
Her mevc-i ibtisama mukabil, şu bahr-ı gam,
Tayfun, medid fırtınalar, cuşış-i müdam

Durmaz koşar bu kupkuru, bitmez sevhile
Bilmem ne der ki anlamadım neşve-i hayat,
Bir necm-i şevke karşı büruc-ı müheykele

Mustafa Namık, 1 / 10

'Amele

Sürükleyip duruyordum şu muzdarib, düşkün
Vücudu fazla ağır bir hamule halinde
Arardı ruh-ı 'alilim zaman olur ölümün
Bir aşıyan-ı sükün, sine-i zılalinde

Yeyip yeyip bitirirken haris bir millet
Hayat-ı namiyenin bünye-i tekamülünü
Kıradı derd-i ma'îşetle çektiğim zahmet
Zavallı kollarımın kudret-i tahammülünü

Garibdir ki arardım bu leyl-i idbarın
Zılam-ı nikbeti üstünde bir şu'a-i necat
Hayal edip yaşadım hep leyal-i ekdarım
Sonunda bir ebedi bir subh-ı şu'ledar-ı hayat

Şu oldu hayatın me'al-i husranı
Ümid edip yaşamak, sonra hak-sar olmak
Budur felaketimin en sarih noksanı
Açıl açıl beni al ey siyah, aç toprak.

Samih, 2 / 7

Bir Delikanlıya

Ra'if Necdet Bey'e

Evet gençsin! Sen de eski cihanları yıkarsın;
Her gün coşkun bir denizden bir kumsala çıkarsın;
Hatta senin o karanlık gecelerin parıldar;
Sana kışlar zebenk saçar; seni her şey alkışlar.

Evet gençsin! Sen de yeni dünyalarda yaşarsın;
Her gün nice doğmayacak çocukları okşarsın;
Belki senin gönlün için hep güzeller çirkindir;
Sana melek kucak açar, seni göğe yükseltir.

Lakin sen uçuruma düşmeyeyim der isen
Biraz alçal o yükselmek istediğin göklerden;
O ruhunu bulutların sinesinde uyutma.

Tabi'ati büyük tanı; fakat yere tar deme!
Sevgilin için bir yuva yap; fakat melek isteme!
Ve toprağın bir evladı olduğunu unutma!..
23 Mart 1319

Mehmed Emin, 2 / 7

Bahtiyarlık

Nevvare'ye

Duymasam, görmesem ve anlamasam
Da'ima mutma'in ve zahiriyim
Sevmesem, ah! Söylemek istemesem
Sönse ruhumda menba'-ı şî'rin.

Şefkat-i maderaneden mesela,
Bi-nasib olduğum bir 'ukde gibi
Bana zehr olmasaydı; 'aşkımda
Bahtiyar olmamakla bir 'asabi

İhtilacın zebunu olmayarak
Başka bir şey'e muhabbette
Oyalansaydım, ah, ah işte
Böyle hissiz ve duygusuz olmak

Bu muhit-i sefil ü ednada
Yaşayanlar için meziyyettir...
Ah evet kardeşim bu dünyada
Ahmak olmak büyük sa'adettir.
Cağaloğlu 1323

Tahsin Nahid, 2 / 7

Bir Levha

Akşamın hüznü çöktü eşyaya;
Ve ağaçlarda oldu bir akşam.
Dallar artık yavaş yavaş gül-fam
Bir temas-ı gurub ile ru'ya

Görüymüş kadar pür istigrak.
Vech-i magrib, etek etek la'in
Gölgelerde bir imtidad-ı bihin
Şimdi öksüzlüğüyle her yaprak,

Başım üstünde, baki ve bi-huş.
Ve peri-i mesa, kesik, meftur
Savt-ı nerm ile bir neşide okur.

Ta uzaklarda, on üçünde gümüş
Bir kamer, nazır-ı 'ufk. Diken,
Bende, kuşlarda bir sükut-ı hazin.
30 Nisan 1324-Akşam

Mustafa Namık, 2 / 7

Felsefe-i Hakikat

Tedkik ederse insan esrar-ı ka'inatı
En aşikar nukatı mebhut eder dühatı

Bir yaprağın sükutu ihtar eder 'ukule
Kanun-ı incizabı ifna-yı zi-hayatı

Bir katrenin su'udu isbat eder demadem
Eşyada inkılabı yahut teşekkülâtı

Zi-ruh, gayr-ı zi-ruh bir devr-i da'imide
Bu nükte-i tabi'at icab eder mematı

Devr eyliyor fezada bi-istinad 'avalim
Kimdir tutan 'aceb kim bunca mu'allakatı?

Ya Rab neden kevakib binlerle halk olunmuş
Esrar-ı hikmetindir mechul bize nükatı

Kuşlar uçar havada rehbersiz ittiradsız
Kat'-ı merahil eyler ta'yin eder cihanı

Tufan içinde sarsar fıtrat cihanı her gün
'Alem yine o 'alem bilmem bu mübhematı

Eşyadaki tekamül, hilkatteki tevazün
Tanzim eder bu kanun bi'l-cümle hadisatı

Eksilmiyor cihanda bir zerrenin vücudu
Bir inkılab-ı da'im çalkar mükevvenatı.
8 Eylül 1324

Yusuf 'İrfan, 2 / 7

Ey Çocuk

Her bir gününde gizli bir 'ömrün harareti;
Dest-i hevana istesen almak. Yeter bir an
Bi-hude ka'r-ı nar-ı sinini araştıran
Pirin tahassür ettiği mürğ-i şetareti;

Çeşminde hande, gülşen-i şevk ü meserreti
Ma'i edip uçarken o saf ü rakik olan
Kalbinden 'unf-ı bal ü perinle olur perran
Beraber neş'e ki siler 'ufk-ı merareti

Lakin bu levha-i bedi'ayı mahv eylemek için
Bi-sabr olan o sarsar-ı meş'um için için
Pür-girye eyliyor beni geldikçe fikrime

Bilsen ki ey çocuk, o hazan-ı 'ömr yakın
Keşf eylesen, bu dem ne değerli!... Yok, eyleme!
Kabilse te'ebbüd bunu öğrenmeden sakın.

M.Rauf, 3 / 36

Güneşe

Önünde böyle yatarken, soğuk, tehi, çıplak
Bu eskiden beri açlıkla inleyen toprak

Güneş!.. Denizleri sa'y etme nakş ü telvine
Deniz değil sana muhtac olan sakt-ı sine

Güneş!.. Bu nurunu bezl etme mah-ı gam-gine
Gam ü felaketi yerlerde başla teskine

Yeşil ekinlere feyz-i hayatı tesri' et;
Rükud-ı ye'si dağıt, za'f-ı zarı teşci' et
O ağlayan göze gönder biraz ümmid ü ziya
Bu yükselen ele 'ufk-ı ümmidi tevsi' et

Biraz füyuzunu gönder bu ye's-i ferdaya;
Kadınlar ağlamasın, hasta, bi-heves, guya
Menekşe gözleri küsmüş hayat-ı ru'yaya

Güneş, bu zücreti ruhumda başla teshine
Bir 'ufk-ı leyleyi kalb et bir 'ufk-ı şirine

Ahmed Haşim, 3 / 37

Bildikçe Esirsin

Hem bezm-i cefa leyle-i zücrette büka-riz oluyorken
Bir hand-ı teselli sanarak güller içinden
Bir gonca-i naze el uzattın
Şetm eyledin attın
Yine öyle

Bir laleye üftade niçin böyle sitem-kar-ı feleksin
Madem ki nihayet onu da reddedeceksin
Hiç-i hayalatı bilirsin
Bildikçe esirsin
Emele... ah!

Hummalı tahassürler, elemelerle yanıp çırpınıyorken
Bir mirvaha buldum sanarak süslü müzeyyen
Bir zeyl-i girizane takıldın
Baktın ve yakıldın
Seni bed-hah

Zulmette idin ve seni gördükçe kucaklar götürürdü
Lakin o ne ateşle ne feryad ile pürdü
Öğrenmiş idin 'aşkı bilirsin:
Bildikçe esirsin
Güzele... Ah!

Gark olduğun ızlal-i sükunetle şeb-i vahdete karşı
Envar-ı sa'adet sanarak encüm-i 'arşı
Asude çemenzarı bıraktın
Belalara baktın
Sana hem-rah

Sarsarla sava'ikti; seni attılar a'make felekten;
Hala mı gözün 'ayn-ı hevaliye nigez-zen
Encam-ı te'aliyi bilirsin.
Bildikçe esirsin
Kamere... Ah!

Nijad, 3 / 37-38

'Abdülhak 'Adnan İçin

-Doğduğu gün-

Sen ey nasib-i sa'adet, güzel, melek yavrum
Bugün hayatımı nurunla süsledin, bezedin;
Tefekküratıma ruh oldu ruh-ı pür şagfın
Safa-karin-i sürur oldu kalb-i meksurum

Senin heva-yı muhitin olan esir ü ziya,
Benim hayatımı yıllarca zulmet-i makber
Kesafetiyle boğarken tahayyülatımda
Doğardı bi-heyecan, bir sükun-ı after;

Zayıf olan şu lem'a-i ümmide koşar,
Koşar, koşar, yorulur.. sonra pür fevr-i hiras
Kalırdım öylece.... Lakin tegafül-i istinas
Bir ibtila ile kalkar, sürüklenir tekrar

Bu leyl-i hasrete bir sabah-ı taze beklerdim.
Bu kirli karanlık -kavvame-i zehr-efken-
Harab yolda ölümlerle derinleşirken, ben
Mukadderatına kalbimle ağlar inlerdim

Niçin? Niçin? Bu samimi hayat-ı müstakbel
Bu şurezâr muhitte -te'ellümata harim-
Benim kadar heder olsun, benim kadar mühmel,
Benim kadar ölü olsun?... Yazık, yazık derim.

Seninle ben, ikimiz 'aynı bir hayat-ı nurun
Sa'adetiyle uyandık fakat senin mazin
Sera'ir-i ezeliyyet, fevz-i nurun ezel
Benimki zulmete makrun bir ibtika-yı kesel

Benim peyimde karanlık esaret-i mazim
Senin önünde mu'azzez firaz-ı istikbal
Benim dimağ-ı harabımda tarümar-ı amal
Senin başında bir ikkil-i sermedi-i mazi

Benim sema-yı f n r-ı averimde yıldızlar
S n k, donuk, mütereddid, ve sanki inlerdi;
Senin feza-yı  mmidinde müstakil, ebedi
Birer güneş gibi yüz bin sitare var, parlar.

Fakat melek çocuğum, sen bu 'acַz   za'fınla
Mukadderat-ı hayatın önünde mahkumsun;
Bütün beşer bu mukadder hayat-ı mevhubun
Zalalidir...; bu da bir tude-i zulmet-i leyle

Karin olur...; ölüm en son Şu'un-ı dünyadır.
Kamerli bir gece... Her Şey sükun içinde bu Şeb;
Sema zemine sa arken Ő mus-ı sim   zeheb,
Başım elimde -ki bir menba'-ı takazadır-

Bütün haka'ik-i 'ömrü medid-  na-mahdud
Düşündüm, ey ezeli yar-ı canım evladım,
Hayal   hissine ben bir niğah-ban olayım,
Seninle el ele rah-ı hayatı Şöyle samut

Bir ihtişam ile serbest, adım adım geçelim,
Bir i'la ile ikbal-i 'arşaya y kselelim.
31 Eylül 1324 Pazartesi

Mehmed Sa'di, 3 / 43

Kirpiklerin

Büttün mehabeti, te'siri; incilasıyla
Her an içinde fecrler açan o kirpikler,
Pür ihtizaz-ı şagf dem be dem temasıyla
İpek yanaklara safvetle buseler serper.

Benim içinde cihanlar tahayyül eylediğim
O asman-ı nigahın sihirli perdeleri
Gülüp açıldı mı bir an semada zannederim
Harim-i Hakka giden bir firişte bal ü peri

Nedir gülüşleri ecfanının ki ağlatıyor,
Nedir süzüşleri müjganının ki kalbime kor
Bir in'itaf ile günlerce ağlamak hevesi?

Yeterdi ah o kirpiklerinde görse idim
Benim için iki sevdalı katre... İşte benim
Hayatımın sana budur en son temmennisi
12 Kanun-ı sani 1323

İbrahim 'Alaeddin, 3 / 45

Martin Lüter

Evet sen o gün Roma'nın o korkunç esrarını anladın;
Bir cehennem görmüş gibi o fesad ocağına bağıldın;
Bir goncayı ısıtmayan 'aşkların tali'ine ağladın;
Fikirleri mezhebdeki hükmünün etrafına çağıldın.

İncil'ini uzatarak dedin ki: "Ey İsa'nın ümmeti,
İşte size iyilikle cenneti kazandıran bir kitab!...
'Adil Allah 'aklı yalnız papanın kafasına vermedi
İnsan olan bunu anlar bakınır nasıl sade bir hitab!..."

Bu yıldırım, başlardaki o paslı zenbereğe dokundu;
Fikirleri uyandırdı; mantığın meydanına çıkıldı;
Vatikan'ın yalanları bir çürük duvar gibi yıkıldı.

Ondan sonra insanlığın kaderi yavaş yavaş okundu;
İnsanların bahtiyarlık hakkıyla doğdukları bilindi;
Çok ruhlardan şu dünyayı hor görmek i'tikadı silindi.

Mehmed Emin, 4 / 54

Plevne

Selim Sırrı'ya

'Ufuklarında zalam-ı ecel hüveydadır,
O uykusuz geceler bi-nasib-i ferdadır.

O tend-bad-ı besalet, bu mahşeri heyecan
Verir saha'if-i tarihe an be an halecan

Geçip giderse de a'sar olur 'uyun-ı zaman
'Ufuklarından o meydana korkarak nekran...

Ne bir sada-yı tehevür, ne bir tanin-i enin,
Hemen uyuklayarak geçtiğin bu vadinin

Uyur gurb-ı ebed-i sine-i sükununda;
Plevne ordusunun son dem-i sükutunda

Karadı cebhe-i şan ü ümmidi Merih'in,
Yetim kaldı büyük hatıratı tarihin.

Fakat sukut sayılmaz bu 'azm ü rezm-i elem,
Kusuru varsa onundur... O kim fakat bilmem!

Yürür hamuş-ı hacalet peyinde şark ile garb,
Cebin-i nüma-yı kederdir, bakın ilahe-i harb,

Önünde sakit ü hayran dururken istikbal,
Nasıl felaket olur inhizam ü izmihlal?...

O bir nişane-i tezkarı olmayan şüheda
-Ki hatırat-ı esatiri ettiler ihya.-

Döğüştüler... Ne ümmid-i reha ne yad-ı beka,
Ederdi hepsi hayat ü emelden istigna:

Birer sahife-i tarih-i sevb-i münferidi,
Ser-şekk-i ye's bu kavmin gıda-yı ümmidi

Bütün şeda'id-i 'arz u semaya kahkaha-zen,
Döğüştü durdu o 'askerler aç ve çıplakken.

Kudurdu birleşerek, ansızın şimal ü şita
Cenubu etti heman paymal-i istila,

-Şita o rütbe ki bi-ferk idi nebat ü cemad,
Döverdi kuh-ı sahariyi berf ü berd ile bad-

Tabi'atin bu kudurmuş hücum ü müştereki
Önünde kaldı... Büküldü Plevne'nin bileği,

O kahraman-ı veganın kırıldı her 'uzvu,
Tafu ber tu, ey çerh-i gerdan, tafu! (1)

Yağar bu mevsim-i menhusa la'net-i ebedi,
O yıl bu mevsim-i mel'un da sanki Moskof idi...

Plevne!... Yad-ı hazininde inleyen matem
İle'l-ebed verecektir bu kavme fahr ü elem.

O bir nişane-i tezkarı olmayan şühedan
Yaşar kalıp tahassüste bi-gamm ü nisyan

Dem-i ahirini sarsan giriv ü samt-ı vakur
Birer neşide-i tebcil-i sermediyyet olur.

Harim-i ka'besidir fikr ü yad-ı ahfadın,
Değil me'abid-i tezkara müftakır yadın.

İlah ü ruh olarak, muhtecib tasavvurdan
Görünmeyen bu büyüklükle pek büyüksün sen!...

(1)Bu mısra', Firdevsi-i Tusi'nindir. [Yazıklar olsun sana ey dönen felek yazık! (n.c.)]

Süleyman Nazif, 5 / 69-70

Akşam

-İsma'il Ken'an Bey'e-

Önümde şimdi ne bir yad-ı matemle siyah,
Ne bir te'sir-i hicran ü gamla zerre kadar
Sükun-ı ruhu tebah olmamış bir akşam var.
Güzel bir akşam, evet çok güzel.. Fakat bu sabah

Ufuk dumanlı, deniz sisli, gök bulutluydu...
Gün, öğleyin de ber-lez bi-nasib-i safvet iken
Sonunda büsbütün 'ari gumum ü şa'ibeden
Ufukta mübtesim, asude, müsterih uyurdu.

Güneş hakikaten ifa edip veza'ifini
'Iyan eden bir 'ufuk, bir cihan-ı handan ki
Beka semalarının fecr-i nurudur sanki.

Kazada şimdi ne bir sis, bir bulut.. Hep nur.
Muhit o reng-i dil-aranın in'ikasıyle
Birer hayal-i esatir olan tamamıyla
Bir aşıyan-ı heva, bir mesire zannolunur.

Evet semada ne bir pus, ne bir duman.. Hep saf
Bu öyle saf, o kadar münşerih bir akşam ki
Hayal ü vehm idi guya sabah-ı şeb-rengi;
Veya kader denilen kibriya-yı raz - o saf,

O dest-i tasfiye-karıyle büsbütün silmiş
O ibtidayı onun hatırat-ı pür-gamını
Bunun sonunda da bir leyl-i nur ü aramış

Ne bahtiyar o ademler ki 'ömrünün böyle
Bütün nücum ile mahmur-ı hande bir leyle
Gider, emanet eder saf ü sakın akşamını

Fa'ik 'Ali, 6 / 85-86

Çöller

Akşam... Yine sahradan esen çöl sesi ağlar...
Hüznüyle, sükunuyla iner leyl-i ziyadar..
Bir samt-ı fena, gizli bir ahının pey-a-pey
Baygın gibi, ru'ya gibi تنها sari kumlar
Bir ketm-i feca'atle durur nefha-i esrar,
Akşam, düşünür hüzn-i garib ile bütün çöl

Mahmur uyanır gölgede binlerce ziyalar
Çöler düşünür, gün düşünür, gölgeler ağlar...
Bir hüzn-i mariz 'ufka pey-a-pey yayılırken
Bir nur-ı du'a sanki iner çöllere gökten...
Bir hüzn-i du'a, hüzn-i sema, hüzn-i mevalim
Bir kevser-i tesliyet olur boşluğa, zalim
Kahrıyla cehennemler açan bir güneşin har-ı
Ateşleri alnında olan yollara, gamdar
Bir penbe tebessüm gibi ecfan-ı kevakib;
Etrafı sarar bir ebedi şefkat-ı ga'ib...

Yorgun develer haymeye tenhaca dönerler,
Ezgin deve üstünde uyuklar bedeviler...
Bir yad-ı nübüvvete gider çöldeki kervan
Binlerce yıl evvelki sükun, 'atıl ve 'üryan,
Kavrulmuş alınlarda gezer bir semm-i ru'ya
Her dideye bir cennet açar çan sesi guya,
Bir çak-ı ses, zulmette tazarru' gibi magnum
Irmakların elhan-ı kader hüznüyle makhum
Bir ses ki çorak çöllere gufran ile çağlar...
Bir ses ki kevakible gülüp leyl ile ağlar..
Bir ses, o büyük yokluğun üstünde ölen ses,
Bir hare-i simin ile bi-kuvvet ü bi-kes
Ber şehka-i billur ile tenhaca ulurken
Bir havf-ı nihani uzanır boş gecelerden...

Ah geceler, ey çölün 'ufkündeki esrar;
Ey gülleri zehriyle bakan çöldeki rüzgar

Ah ey gece.....

Çiğsiz ve rutubetsiz inen sam gecelerden
Bir parça serinlik bularak cemad esiyorken
Bir penbe tereddüdle uyur, gölgeler, elvan,
La'l-i 'ufka güneş sonra doğar ha'if ü 'üryan...
Bir cebhe-i ru'ya gibi bir ha'ile-i yakut,
Bir hilkat-i evvel gibi çöl na'im ü mebhut...
Boşluk yine gelmeyecek şeyleri bekler
Guya dağılır penbe şafaktan kelebekler...

Çok geçmez 'ufuklardan güneş yükselir, esrar
Sessiz silinir.. Titrer 'ufuklar.. Sıcak artar...
Bir kin-i ziya, zalim enin kahr-ı hararet
Ber-sadr-ı cihanımdan esen nefha-i la'net
Yanmış kıyıları, yaygın uzanmış sarı kumlar,
İmkan-ı muhal, inmeyecek bir su sayıklar
Boşlukta ne bir gölge ne bir tek kuru yaprak
Bir bad-ı cehennemde bir a'mi yed-i ihrak...
Yalnız bu büyük çölde nasıl geldiği meçhul
Raksan ü hariri uçuşan mavi sinekler,
Bir ince küçük ses ki 'athler gibi ma'lul...
Çöllerde o ses hasta kadınlar gibi inler...
Boş nağmesi 'azlinde marizane vızıldar...
Bir kalb-i hafi sanki ölen çöllere ağlar...
Binlerce yıl evvel yine esrar-ı mesafat
Rüzgarla 'ufuklardan esen nefha-i esvat,
Bir na'me... Ezelden gelen elhan-ı tabi'i,
Vadilerin üstünde gezen nefh-i rabi'i,
Boşluk, ne bina var, ne bir insan izi meşhud
Bir feyz-i 'umumiyle doğan hilkat-i mes'ud...
Mes'ud, uzayan günler inen leyle-i تنها...
Zanbakların üstünde uçan hande-i ru'ya,

Mes'ud, gecenin nur uyutan kalb-i siyahı,
Bir sine-i sevdada ölen bülbülün ahı...
Kesilen sa'adette susan hilkat-ı mahmur,
Bir taze güneş sade hayat, sade emek, nur...

Ormanların sayesi bir belde-i ru'ya,
Irmakların sahili bir 'aden-i hafaya...
Asude ağaçlarda günün hüzn-i niyazı...
Göklerde gezen bir kuğunun tayf-ı beyazı...
Bir hilkat-ı evvel ki bütün boşluğu meskun,
Ormanların sakinidir bülbül-i mecnun...

Tenha ovasından geçer avare gazeller
Her dalda ufak bir kanadın gölgesi titrer...
Sahilde yeşil, korkulu timsahlar uyuklar...
Kaplanların otlarda sinen gözleri! parlar...
Filler geçer akşam su başından sürülerle...
Dağlarda çakallar uluşur 'uzlet-i leyle...
Bir haşr-ı hayatın bütün eşkal-i acibi,
Bir feyz-i tenebbüt kırım eşcar-ı garibi
Azgın baobablar.. meşeler.. yaşlı çınarlar..
Dünyada nesilsiz kurumuş birtakım eşcar...
Nadide çiçekler. sarı güler.. açan ezhar
Göllerde lotuslar, tek ü تنها nevf-ı farlar
Feyzan ü teceddüde fakat geçti 'asırlar...
Yıllarla, 'asırlarla azalmış gibi ezhar...
Yaşlanmış ağaçlarda hayat alçalıyordu...
Göller, dereler şimdi çorak, boş kalıyordu.
Ha'in güneşin moru solan gülleri yaktı...
Artık kuru vadiye esen nefha sıcağı...
Bi-saye kalan son korunun hasta kadidi...
Bir mevt-i elimin büyüyen samt-ı medidi...

Heyhat aradan birçok 'asırlar daha geçti...
'Arzın daha alçaldı biraz kuvvet-i ceyyidi...
Artık derelerden su çekilmiş, 'ufuk ölmüş...
En son fidanın yaprağı tenhaca dökülmüş...
Hayvanlar uzak münbit ekalime çekilmiş...
Rüzgarla sıcak kumlar esip izleri silmiş...

Çöl... şimdi susan badiyenin kanlı seması
Mahruk uzanan kumların ateşli ziyası

Bir ye's-i ziya, 'ufka çöken ye's-i mesafat
Hamun-ı cüdadan dökülen bir acı heyhat
Yalnız, çölün akşamları ru'ya gibi mahmur
Mahmur uzanan boş geceler pür gam ü pür nur...
Yıldızlar açar gölgede masum ü du'akar
Ay çölde doğar her gece me'yus ü pür esrar...
Rüzgar düşünen penbe dikenlerde sayıklar...
Yorgun develer yolda ilerlerken uyuklar...
Ağustos 1324, Haleb

Emin Bülend, 6 / 86

Hamid'e

-Menfada Dahi-i A'zamin eserleri okunurken yazılmıştır.-

Ey nadire-i bedi'a-i mu'tad
Ey harika-i zeka-yı insan!
Ey barfe-i ziya-yı 'irfan
Ey bedrika-i 'usul-i icad!
Ey pir-i edeb! Edib-i üstad!.

Tab'ında cami'ü'l-beda'i
Kudret mi hazine-i kemali
Hikmet mi hakimat-i hayali
Her bir sühanın beyan-ı lami'
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Nazmın, belagat-ara
Mazmun-ı bıkır midir zamirin?
İcad-ı sühanda yok nazirin
Fikrin o kadar kariha-pıra
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

İ'caz-ı beyanda müfredsin
Asarına yok nayir-i sani!
Tasvir-i bedayinin me'ani!
Fetva-yı sühanda mücehhedsin
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Makber'de hayat tecessüm etmiş
Emvat ediyor o şi're secde
Ervah gelyor kemal-i vecde
Medfunu bakın tebesüm etmiş
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Makber mi o ravza-i letafet
Ferda mı o name-i hazinin
Mevtaya hayat verir eninin
Cennet mi o gülşen-i zarafet?
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Makber'de olanlar me'l-i rikkat
Meskunu gibi kaderle mali
Mazmunu gibi hayal-i 'ali
O vicdana verir melal-i rikkat
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Makber tehebbüdlerin makamı
Haclen de melek sediri olsun
Felek de onun seriri olsun
Hükm-i kadrin budur nizamı
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Sen hacle-gahında şad ü kam ol
Ben makberi eyledim karar-gah
Menfada mezar olur pena-gah
Sen zevk-i hayat ile bükam ol
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Mümkün mü seni kalemle tasvir
Mehbut oluyor lisan-ı hame
'Aciz kalıyor zeban-ı hame
Kabil mi sana hitab-ı takdir
Ey pir-i edeb, edib-i üstad..

Selanikli Hilmi, 6 / 94

Kış

Yine kış, yine şems-i mesada ah, o bakış
Yine yollarda serseri dolaşan
Aşiyansız tuyur-ı pür-nalış...

Tehi kalan ovalar
Sükut eder sanılır mevsimin gumumıyle
Harab olan sarı yollarda kalmamış ne gelen
Ne giden,
şimdi yalnız kavafil-i evrak
Mütehaddi sürüklenir bir uzak
'Ufk-ı pür ızdırab-ı nev-mide...

Yine kış, yine kış
Bütün emelleri bir ağlayan duman sarmış

Ahmed Haşim, 7 / 99

Sakın Kesme

Ey hemşehri, sakın kesme; yaş ağaca balta uran el onmaz.
Na kütükler!.. Nice yıldır hiçbirine kervan gelmez kuş konmaz.
Bunları kes, her şey gibi bunlar dahi yaşlanmışlar, ölmüşler.
Bak sizin köy şu yemyeşil ağaçların gölgesinde ne güzel!...
Gönülleri açmadadır, bayrakların arasından esen yel;
Yazık günah olmaz mı ki çoraklığa dönsün böyle şirin yer?..

Hem dünyada en birinci borç değil mi her kula,
Bir tohumu fidan yapmak, fidanı da bir orman?..
Eğer böyle olmasaydı ne kalırdı oğula,
"Mirasımı arttır" diye öğüt veren atadan?..

Sakın kesme; her dalından bir güzel kuş ses versin.
Sakın kesme; gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin.
Sakın kesme; şu sevimli köye kanat, kol gersin.
Sakın kesme; 'aziz vatan günden güne şenlensin.

Mehmed Emin, 8 / 117

Yollar

Bir lamba hüznüyle
Kısıldı altın 'ufuklarda akşamın güneşi;
Söndü göllerde aks-i girye-veşi
Gecenin 'avdet-i sükunıyla

Yollar,
Ki gider kimsesiz, tehi, ebedi,
Yollar
Hep birer hatt-ı pür-sükut oldu
Akşamın sine-i gubarında

Onlar
Hangi bir belde-i hayale gider
Böyle sessiz ve kimsesiz, şimdi?

Meftur
Ve muhteriz yine bir nefha-i hayal esiyor..
Bu nefha dalları bi-tab ü bi-mecal uyutur
Sonra eyler giyahi nalende
Sonra aguş-ı ufk içinde ölür

Ey kalb!
Seni öldürmesin bu saye-i şeb!
İşte bir dest-i sahir ü mahfi
Sana nur-ı nücüm indirdi;
Kuruldu işte mesafat içinde lal-i mesa
Bütün me'abid hiss ü me'abid-i ru'ya
Bütün me'abid mechule-i ümmid-i beşer..
Gurub içinde bu eşkal-i bi-hudud zeheb
Zücac-ı san'at ü fikretle yükselir hep;
Büyük denizlere benzer eteklerinde sükut,
Sükut-ı na-mütenahi, sükut-ı na-mahdud
Sükut-ı 'afv ü emel

Bir el

Deriçelerde bir altın ziya yakıp indi,

Aktı ab-ı sükuta yıldızlar,

Bütün sular zehebi lerzelerle işlendi

Ta öteden

Şimdi zer gözleriyle, ta öteden

Gamm-ı ervahı vecde da'vet eder

Bütün me'abid mechule-i ümmid-i beşer.

Bütün me'abid-i vecdin soluk ilaheleri

Birer birer iniyor gözlerinde ru'yalar,

Dudaklarında ziyadar, muhteriz titrer

Akşamın buse-i huzu'-eseri;

Soluk gölgeli simalarında reng-i mesa

Nakş eder bir teheyyüc-i ru'ya:

Biri yorgun sema-yı la'le bakar;

Biri bir gölge-i meşy ü gaşyile

Miyah-ı rakide-i samt ü hab içinde akar;

Biri bir erganun-ı ib'adi

Dinliyor gölgelerde ser-be-zemin;

Biri altın gözüyle guya ki

Sana ey kalb-i mübhem-i baki

"Gel!" diyor

Lakin

İniyor işte leylin zalam-ı bi-dadı

Yollar

Ah, ey kimsesiz giden yollar,

Yolların ey sükut-ı hüzn-i eseri,

Bugünün inmeden şeb-i kederi

Me'abid-i emel ü histe sönmeden bu ziya

Ölmeden onların ilaheleri,

Ah gitmez mi -kimsesiz, sessiz-

Yollar

Ah gitmez mi hatt-ı sakitiniz,

Şimdi zer gözleriyle, ta öteden

Ta öteden

Gamm-ı ervahı vecde da'vet eden

Bütün ma'abid pür-nur-ı vecd-i ru'yaya
Ki ca-be-ca kapıyor bab-ı va'dini saye!

Ahmed Haşim, 9 / 131

Ruhlarım

Senin güzelliğın da'ima nümeyandır
Başka ihsası, başka ilhamı...
Ve işte silsile-i hilkatimde bundandır
Her zaman başka ruhun aramı.

Güzelliğinde gözüm gaye-i hayalin arar
Ve bulur münferid hakikatini...
O anda hissedirim gezdirir, nevazişkar,
Feyd-yas-ı alnımda dest-i san'atını

Sonra fikrim hakikatinde bile
Garam-ı hüsnün o i'caz-ı sermedisiyle
Yükselir gaye-i hayale kadar;

O zaman bende başka bir ruhun
Tahassüsât-ı sünühatı var... Ve sanki yaşar
'Umk-ı ruhumda ruh-ı Eflatun

Faik 'Ali, 10 / 148

Baş Örtün

Sen uzaksın bugün muhitimden,
Her taraf bir enin-i muhtazırın
'Aks-i hüznünle vakfe-gir-i sükut
Şu mukassî sema-yı muzlimden
Bir beyaz reng-i mürde reftarın
Ediyor saye-i melali hubut.
Rüzgarın sadme-i medidiyle
Ulu bir 'ufka karşı sarsılarak
Yine karlarla örtülen dallar,
Şimdi sislerde gizlenen güneşe
Bir uzun dest-i iltica açarak
Bir nigah-ı yetim şefkat arar
Uluyan ağlayan riyah-ı melul
Yaslanır bir olur hevasıyla
Bir siyah hisle penceremde durur,
Yine her yerde bir figan-ı uful
Ediyor bi-nasib bir emele
Bir kadın matemiyile 'arz-ı fütür.
Ba'zı ben, ben de pek uzak gibiyim
Bu sema-yı mukassî sema-yı muzlimde
Bir gurubun bakıyye-i nuru,
Penbe bir tül bu yadigar-ı harim
Beni mevkuf-ı hatıran eder
Ve açan bir sema-yı mefturu.
Bir yazın sergüzeşt-i ma'sumu
Bu tülün kıvrımında şimdi uyur,
Bu tülün kıvrımında şimdi saçlarının
Ruh-ı zerrini, 'aşk-ı mahrumu
Gezdirir gözlerimde bir leb-i nur
Ve olur bir gecem sabaha karin.

1317

Hamdullah Subhi, 10 / 148

Serab ve Beyaban Şi'irleri

Çölün sath-ı remadisinde meshuf
Yüzerken nur-ı sekeratı fezanın,
Yeşil yelpazeler tarzında mekşuf
Müzehher harmanlıklardan mesanın
Lihaf-ı erguvanisi gülümser

Gurubun dest-i yakutu müzehheb
Turuncu tirşe eflatun ü mina
-Bütün reng ü esirden mürekkeb-
Çizer bir nazlı serpatin semaya
Açar kumlarda hep kavs-i kuzahlar.

Uyur mur gölgeliklerde sükunet;
Uyur ruh-ı ezel mahmur-ı tenha,
Derin bir ninni dinlerken tabi'at
Henüz birkaç sitareyle havada
Şebiri a'mak-ı hulya-perverinden.

Çöker eşyaya bir dud-ı mukassi
Görünmez çölde üryan kavafil.
Muhitatin bu samt-ı ma'bedisi
Olur bir lahzacık ba'zan da za'il
Uzak bir "kervanın" çan sesinden.
Temmuz 1324

Memduh Necdet, 10 / 148

Ah İsteseydiniz

Ben olmak istedim ebedi bir esiriniz
Reddettiniz bu meylimi her halinizle siz
Ruhumla ruhunuz ne kadar istedim refik
Olsun sizinle seyr edelim her güzelliği
Hüsn-i tabi'atin o bütün incelikleri
Versin ibtilamıza bir buse-i 'amik

Ruhumda siz
Karşımda siz
En ince en hazin
Hissimde siz

Ruh olsanız hayatıma ey hüsn-i hande-riz!
Ruh olsanız hayatıma ey hüsn-i hande-riz!
Mes'ud ölürdüm ah o zaman belki...

Şimdi ben
Sensiz geçen bir perişan-ı 'ömr-i hasire
Ruhumla dargınım
Ruhumla dargınım size amale, 'aleme,
Pür hab 'ufukların ebedi reng-i safına,
Baygın menekşelerdeki baygın tebessüme
Hep asumana, kuşlara, mehtaba dargınım.
Ah isteseydiniz!..

Celal Sahir, 11 / 165

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Paris'te

-Gece-

Şimdi bi-ruh şehr-i fuş ü zeheb;
Şimdi muğlak, samut bir zulmet
Bu çamurlarda çırpınan halkın
Örtüyor ihtilac-ı niz'anı hep.

Sanki hun-ı ketibe-i Merih,
Sanki edvar-ı matem ü vahşet,
Sanki enkaz-ı leyle-i tarih,
Şimdi bir la'net-i siyah olarak
Bütün a'mak-ı 'ismet ü hakkın
İhtizarıyla kirlenen şehri
Kapıyor... artık hiçbir ses...

Şimdi her yerde zulmet-i alam,
Şimdi her yerde matem-i ezvak,
Sanki hilkat, o haşr-gah-ı zalam
Boğuyor her tarafta giryeleri,
Sanki bir mevt-i muztarib herkes.

Uçun ey cehennem-i hevesat
Kübra-yı 'akreb siyah-ı fuş
Kapan ey makber-i 'adalet ü 'aşk,
Yıkıl ey secdegah-ı zulm ü zeheb,
Yok ol ey şehr-i müfteris... Heyhat
Kimbilir hangi müjdeler solmuş,
Kimbilir hangi şu'leler, alçak;
Sönmüş altında payinin her şeb.

-Kardeşim?.. Sen bütün zulmetinde?
Neye geldin?.. Evim beyaz ruhun
Bu karanlıkta mutlaka solacak.
Haydi git... Durma bir dakika, çekil;
Niçin aguş-ı şî'r-i şefkatinde
Büyüyen 'ismetin bugün solsun?
Git, ve hep ma'kes-i sümuvv olacak

Hatırandan bu kirli yerleri sil

.....

Yook, dur, her taraf karanlık bak;

Dalmış 'alem gubar-ı zulmetle;

Yok ufuklarda bir şerare bile;

Nerde olsan, zalama müstagrağ

Donacak ruh-ı rikkat-aludun...

Gitme, gel, koş ki burda dur a dur

Bir seher, bir sabah ü sa'y-ı huzur

Oluyor ka'r-ı şebde hande-nümün

Nev'in, 11 / 165

Sisler ve Hisler

-Her zaman sana-

Ah ben,ben... Ne hastayım bilsen!..

Fikrimin ızdırab-ı ma'lulü,

Ruhumun ihtisas-ı meçhulü

Ne kadar başka herkesinkinden.

Sen ki fifa-yı bi-nasibimde,

Sen ki bir nur-ı rahm ü şefkatimsin;

Hasta bir telde hasta bir nağme

Dinle ruhumdan 'aks eden bu tanın

Bu bütün kış devam eden kahhar

İhtisat içinde hırpalanan

Da'ima hasta, da'ima şümar

Bir ümmidin peyinde şefkat uyan

Fikr-i me'yus-ı gamına hemi ben

Saf denizlerde belki bir mahzun

Hiss-i şefkat bulur, mehasinde

Hissedar-ı şifa olur diye dün

Akşam üstü deniz kenarında

Hayli gezmiş ve çok düşünmüşüm

Bu sema-yı mükedder altında

Acı bir hande-i mürtesim gördüm

'Aşkından muvakkaten mahrum

Hasta bir genç kadını sanki deniz,

Şüphesiz bahtiyar fakat mahmum

Besliyor bir ümmid-i şefkat-riz.

Güneş artık çekildi eşyadan,

Sular artık menekşe olmuştu..

Gölgelenmiş sema-yı ru'yadan

Bir hayal-i ba'id ü mevhumu

Bekleyen gözlerim yorulmuştu.
Sonra birden semaya baktım ben:
Semt-i re'simde bir hayal-i semen
Bana senden neşideler okudu.

Tahsin Nahid, 11 / 165-166

Onun Felsefesi

-Celal Sahir'e-

Bütün netayic-i emeli, fikri felsefesi
Bu zendegani -i bisude gaye-i mev'ud
Olan vücuda bedel-i müsterih bir yokluk

Ben öyle istiyorum der ve sonra bir 'asabi
Büka-yı ruhla hayr nazarlarıyla bana

Sorardı: "Sen de mi ferda-yı 'mre subh-ı beka
Tahayyülüyle çekersin bütün emellerini,
Nasibiz, mütevekkil bu hab-ı bidarın?"
-Evet bugün beşer ati-i ruha ka'ildir;
Fakat niçin buna kani' değilsin? İşte yarın
Görüp de anlayacaksın ki her bidayet bir
Nasib-i gaye alır iktiza-yı fitrattan,
Eğer bu na-mütenahi şürur ü 'ıyanın,
Zevale merhametin 'aciz ü za'fa ihsanın
Bütün neticesi yokluksa, en sonu husran
Olan beşer bu nihayetsiz ızdırabatı
Çeker mi? Fikr-i selametle bir dakika düşün,
Düşün ve suret-i pür-nur-ı i'tikada bürün,
Bırak bu bi-hude fikr-i berbadı

1316

Mehmed Sa'di, 12 / 181

Gecelerim I

Şurda bir gölge, bir duman, bir sis
Bir bulut rengi muzlimiyle duran
Ufk-ı na'imde infilak-ı kamer
Açtı bir fecr-i sakin ü munis
Doğdu bir cebhe samut-ı giran
Münkesir, münfa'il, ebed-i mugber

Esti bir bad-ı nur ufuklardan,
İmtidad etti gölgeler yerde,
Nefha-i ra'dı sustu i'badın
Bir sadef-i ebr-i muhteriz cereyan
İrtisam etti maviliklerde
Sardı her şey'i nefha-i badın...
Pek uzaklarda şimdi bir cebhe
Ezeli aşına-yı ruhun olan
Muzdarib, müncemid, boğuk bir hiss,
Böyle ru'yalı bir gümüş gecede
Bir hayal istiyor semalardan
Düşüyor sonra duygusuz, sessiz.
Yerde, birçok ipek bulutlardan
Dökülen tay-ı sayeler gezinir,
Bir derin ufka gizlenmiş denizi
Bir firaz-ı sehâbeden nekran
Kamer bu ziya-yı muhterizi,
Şeimdi bir parça çiğnemiş gider.
Bekledim böyle müzmahil, mensi,
Kamerin ibtisam-ı çehresini
Sarıyor ince bir sema-yı mazi
Ba'zı muzlim sehâbelerle birden,
Kısıyor paslı şu'lesini.

Böyle bilmem ne bekliyorum ben
'Umk-ı kalbimde bir şahik keder
Bir derin hiss-i iştika duydum.
Eve döndüm ve girmek üzereyken

Orda birkaç dakika etti gúzar
Bana bir zulmet eylemişti hücum...
Uyuyorken nasıl olup bilmem
Sanki seslendi bir leb-i mübhem
Gecenin bir ilerlemiş sa'ati,
Bir sada gelmiyordu hariçten
Bekliyor, dinliyor
Yine mazinin ihtisasatı,
Yine birçok temenniyat-ı serab...
Açarak baktım örtümün yanını
Yerinin hep sükut-ı giryanı
Penceremden süzüldü bir mehtab
Kollarım buldu bir hayalat-ı nur
Bu biraz sendin ey melike-i devr
11 Mayıs 1319

Hamdullah Subhi, 12 / 182

Serab ve Beyaban Şi'rleri I

Cehennemi ve kurak çöl vasi, na-mahdud
Fezasını açıyordu ne bir diken, ne bir iek
Gölümsüyordu uzaklarda bir serab-ı kebud
Gümüşlü hareleriyle eyleyerek.

Önümde mevce nümakin bu ibtisam-ı vuzuh
Onun da reng-i baharisi ansızın soldu
Ve-bir milaz-ı visale Őitap eden bir Şuh
Kadın gibi mütelaŐı önümde kayboldu

İçin için kanadım bir dakikacık bi-tab
Senin meraret-i yadınla ey hayat-ı Şebab,
Bir ihtiyacı-ı müzebzeble bi-haber, gafil

-Hayal ü hisse verip bir teselli-i afal
Değil mi böyle uzak bir serab-ı müstehzi
Peyinde koşturan her lahza, her dakika bizi?
2 Haziran 1324

Memduh Cevdet, 12 / 18

Elhan-ı Şebab

-Resmini boyarken-

Titrer elimde fırça, sa'atlerce bi-karar,
Bir tayf-ı ruh ü nur ile pür-ma'i renk arar
Baktıkça öyle hüzn ile baygın nigahına,
Girdim, melekler, sanırım hacle-gahına..

Bir ma'bed-i büleñd-i alihi kadar derin,
Bir hüsn-i muhterem taşıyor ma'i gözlerin.
Her rişe-i füsunu almış şahabden,
Bir gölge dergeh aks ediyor mehtabdan..

Titrer elimde fırça kırık bir kanat gibi;
Hissimde söñdü şimdi mesanın kevakibi.
Kalbimde sanki nazlı periler, birer birer
En gizli 'ukdeler, mizabeler çizer...

Ey varlığın yemin eden her ihtimaline,
Ey ma'bed-i garam-ı mukaddes! Bırak beni
Pişinde secdeler edeyim.. Gözlerinde ah!
Olsun hayal ü hisse bir mehd-i bi-günah
Selanik

Enis 'Avni, 12 / 182

Bir Mektub Parçası

Bugün hayatımı tehdid eden ilahe-i 'aşk
Biraz müsa'ade etti... O anda yalvararak
Bir ihtiyac-ı siyanetle ben hemen koştum
Senin himayene ah! Ey refika-i ruhum.
Senin refik ü nezih şefkatin eminim ben
Zavallı ruhuma elbet acır değil mi? Neden
Kuzum sorun ona siz böyle hep sükut ediyor,
Benim hararet-i 'aşkımla sanki anlatıyor...
Bütün bir 'ömr-i şebab, bir şebab-ı şî'r ü garam
Onun hayalini sevmekle geçti... Sonra tamam
Biraz takrib edip bahtiyar olurken ben
Çekindi, kaçtı; demek sevmiyor... O halde neden
En önce öyle müsa'it bulundu; şimdi beni
Helak eden de budur ah! Bütün bu lakaydi.
Fakat eğer beni hiç sevmemiş ve evvelden
Beri biriyle sevmişse söylesin ki hemen
Zavallı 'aşkıma bir halas arayım...
Onun sa'adeti uğrunda ben feda olayım.
Evet, evet, onu ben bilseniz nasıl severim
Onun için onu hatta feda eder giderim...
"Hayır", "evet" bunu bir kere söylesin yetişir..
Fakat sükut ediyor.. Söyleyin bu müdhiştir
Tasadüfen bana bir parçacık ümid veriyor
Ümid, ümidse serabdır.. Demek ki eğleniyor.
Muhabbet, ah muhabbet.. Ya hiç veya hiçtir..
Bi-parça 'aşk olamaz sevmeyince terk edilir.
Birinci mektubu elbette görmediniz.. Ona ben
"Evet", "hayır" deyiniz, söyleyin dedimdi neden
Cevab verilmedi?!. Elbet birinci mektublar
Cevabsız kalacaktır.. Değil mi ka'ide var
Beş altı.. Belki de on beş on altı mektubuma
Cevab verilmeyecek.. Sonra ben de bi-perva:
"Yazın cevap alamazsam emin olun güzelim
Garamınızla hemen intihar eder giderim."
Kılıklı basma kalıp bir yalan yazınca hemen

Cevaba na'il olurdu değil mi (!) Lakin ben
Sükut edince tabi'i cevap yazılmadı hiç.
Bu böyle oldu fakat ben o anda bir mizac
Ü can-güdaz aç bir ıztırab içinde hemen
Şebab-ı 'ömrüme küstüm. Garib değil mi!?
-Neden?

Neden mi? Bence de mechul, kader demek böyle
Yalan ve basma kalıp uymuyor tabi'atime.
Cağaloğlu 1322

Tahsin Nahid, 13 / 199

Ru'ya

-Fa'ik Sabri Bey'e-

Bir Şeb-i yelda kadar alude-i zulmet
Bir Şeb... Şeb-i yelda gibi hem-rah-ı mesafat,
Eflakte hamuŐi-i esrar-ı tabi'at
Ahval ü hayalat ile hem-dest-i musafat.

Her Şey uyuyor bi-gam ü endişe-i ferda
Zindan gibi, makber gibi bir uyku içinde;
Zindan gibi, makber gibi mahrum-ı teneffüs
Bir uykuda dağlar, kayalar, sine-i sahra;

Her Şey bu derin zulmet-i zalmada boğulmuş,
Yalnız deniz avare ü bi-tab-ı tahassüs,
Baygın gibi bir ra'Şe-i ilham ile zinde;
Ben de leb-i Őekvama düşen lerze-i hamuş,

Teb-lerze-i zehrin ile bi-dar-ı elemdim.
Her zerre-i bünyanı birer seng-i siyeh-reng,
Hern lahn-ı tesellisi ölümlerle hem-aheng
Bir ma'bede benzer idi guya ki 'avalım.

Mihrab-ı hayalatım olan zulmet-i leylin
A'mak-ı mütafemedi bu Şeb; bir gamm-ı sevda
Kaldım ne kadar bilmiyorum künc-i gamımda,
Bir hiss-i perişan ile mahzun ü elem-Çin

Bir fırtına... Birden bu derin samt ü sükunet
Sarsıldı; ufuklarda heyula-yı seha'ib
Bir savlet-i hunhar ile leb-ber-leb tahrir
Feryad ediyor; ruh-ı Şeb-aram-ı tabi'at

Bi-tabi-i huŐunetle ser-avare-bidar.
Ejder gibi bin sa'ika, mecnun müteheyyic,
Etrafa kıvılcım saçıyor sonra müheyyic,
Tarraka-i ra'd eyliyor afakı tanindar.

Peşimde bu na-şadi-i fitrat, bu temaşa
Kabus-ı giran-hab ile tab-efken-i a'sab,
Kaldım ne kadar bilmiyorum ser-zede-i hab,
Ruh oldu hayalatıma bir sahne-i ru'ya:

Yeşil, yeşilliği nisbette pür-füsün-ı ziya
Vasi' ve na-mütenahi çiçekli bir sahra;
Bütün cevanibi nazan ü bakir ormanlar
Ki dallarında uçar nükhet-i füyuz-ı bahar,
Eteklerinde geniş, ma'i bir gölün suları
Pırıldıyor güneşin sine-i sadefkari

Bir ibtisam-ı münevverle ufk-ı nur-efşen,
Sema vuzuh-ı kebudıyle mübtesim, handan;
İpek kanatlı periler -ketibe-i nur-
Dudaklarında bir avaze-i terennümkar,
Pamuk bulutlara yaslanmış ellerinde çiçek,
Çiçek değil birer avize-i nücüm-ı aheng.
Semaya dest-i meşiyetle dem-be-dem menşur
Sera'ir-i ezeliyattan aşına-yı nur.
Yavaş yavaş yürüyordum sadefli bir yolda,
Başımda tac-ı zer-endur hale-i sevda;
Yanımda, piş ü peşimde tebessüm-i ezhar
Letafetiyle gülen tarumari-i ezhar:
Beyaz menekşeler, alude-i şafak güller,
Nesim-i naz ile dil-beste gonca sünbüller,
Beyaz subh kadar saf nazlı zanbaklar,
Hulasa reh-güzerim ma'kes-i fûrug-ı bahar.
Yavaş yavaş yürüyordum ve şimdi mest-i huzur
Ne dil-harab-ı mazi, ne ıztırab ü fütür,
Ne bir kederle ser-alude-i te'sirdim;
Bedi'alarla, mehasinle pür-tahayyürdüm.
Yolumda rehberim bir peri-i dilberdi
Bütün ufuklara işaret-i hande eylerdi;
Nigah-ı şuh-ı leta'ifle şuh-ı rengarenk
Çimende harelenen bir muzlık göstererek:
Budur dedi sana aramgah-ı pür-ilham

Bu 'adn-ı saf ü mu'teber, bu sayezar-ı garam
Senin nişimen-i sevda me'l-i şi'rindir;
Otur ve şimdi sana peyk-ı asman gibi bir
Enis-i ruh-ı şebabet gelir semalardan,
Olur samim-i hayalin münevver ü şadan
Bu sayezar-ı mu'attar, bu hacle-i ebedi
Der ü divarı çiçek, lane ile müzehherdi;
Tuyura ma'bed-i sevda, seması yapraklar,
Zemini penbe lotuslar ve ma'i leylaklar.

Bu neşve-gah-ı sera'irde vakfe-gir sükun-ı
Füyuz-ı fıtratı seyr eyledim; fakat mahzun,
Bir enzar serapa gamla mahzundum,
Ne dense çırpınıyordu şu kalb-i mecruhum.
Zemin zemin görünen ufku har ü pür-heyecan
Nazarlarımla tavaf eyledim zaman zaman.
Gelen, giden, görünen yok; ne bir peyam-ı beyan,
Ne bir selam-ı mübeşşir; teheyüç ü halecan
İçinde çırpınıyordum; bu enzar-ı medid
Ederdi ruhumu matemle, gamla pür-tehdid.
Ufukta başladı bir başka incila-yı güzin,
Yayıldı meşcar-ı sahraya bir gubar-ı zerrin;
Çemen, çiçek ve ağaçlar, küçük küçük kuşlar
Semaya doğru bir aheng-i nura başladılar.
Kamer, güneş, bütün ecram renk nenk feza
Birer peri gibi şehper-güşa-yı istila;
İpek bulutların üstünde sayedar-ı huzur
Ziya-yı fecre bürünmüş erike-i pür-nur,
Melikesi bu mükevkeb-i serir-i nazanın,
Sera'ir-i ezeliyyet kadar derin, baygın
Nazarlarıyla gülen gaye-i hayaldi.
Bu mühmel mütenevvir bu mükevkeb şadi
Hubub eder gibi sahrada pür-güşa-yı sünuh
Bütün ufukları kılmıştı bir mesire-i ruh.

Ne oldu bilimyorum, ansızın bir ebr-i siyah
Bu sahn-ı cenneti zulmetleriyle kıldı tebah.

Bir ra'ŕe-i hasretle uyandım ve bu hasret
Hala da ŕıfa bulmadı...

Ŗeyda-yı tabi'at

SusmuŖtu ve a'sabına gelmiŖti sükunet;

Ŗühedane-i elmas gibi rızan idi rahmet.

Uzak ma'alisini tezkâr ile hala

Doğsun diyorum hissime, hulyama bu ru'ya

17 Kanun-ı evvel 1324

Mehmed Sa'di, 14 / 213-214

Gecelerim II

-Şinasi'ye-

Yine bir fasl-ı ibtida-yı hazan
Yine تنها-yı sükun-ı leyal,
Fıstığın dallarında parçalanan
Eski bir ay ki melal
Gizli bir ufka iktirab ediyor;
Sisli bir gölge, bir bulut gidiyor.
Ma'bedi bir ziya-yı samt ü hayal
Korunun hatırat-ı mürdesini
Ediyor muhteriz, hafı tenvir
Başlıyor ihtiraza nur-ı zılal,
Bir uzak sahilin ipek sesi
Serpiliyor leyle bir heva-yı nefir.
Korunun hisli bir karanlığını
Uyuturken o bad-ı leyle-giriz
Gölgeden bir kanat geçer sessiz.
Bende matemlerin uyandığını
Duyuyordum, bu geçmişin yadı
Bende de şimdi bir gurub vardı,
O derin uzlet-i mükevkebenin
Münfa'il bi-ümid ü bi-ma'na
Düşünen nazra-i mü'ebbedesi
Yine üstünde bekliyor gecenin,
Yine kalbimde mübteki تنها
Esiyor bir karanlığın nefesi.
Duyulur bir sada-yı hüzn-aheng
Bir heva yükselir ki maziden
Geliyor sanki öyle müstagrak,
Dolaşır gölgelerde titreyerek
Müşteki ince bir fısıltı veren
Müte'ellim beş on soluk yaprak.
Sonra bir şey ki muhtazır el-an
Nevm-i afaka gizlenen kamer
Kanayan cebhe-i sükutundan
Duyulan bir ölüm ve bir nisyan
Şimdi her şeyde muzlim ü sakin

Bitiyor sanki bir ağır ru'ya,
Ve ölen birer ilahenin gökten
O mukadder zalam-ı ufka düşen
Tac-ı huninidir kamer guya.
Haziran 1325

Hamdullah Subhi, 14 / 214

Sabavet

Hep sis.. Ve bu sislerde teressümleri ölmüş;
Bir eski hayal.. Sanki o ru'yada görülmüş
Bir çehreye benzer; beni ba'zan gelir okşar.
On beş sene evvel Adana'nın saf ü mu'attar
Çamlıkları altında zayıf hasta ve ancak
Üç dört senenin sayf ü baharında bulunmak
Feyz ile yetişmiş bu küçük gah dadasıyla,
Ba'zan da küçük merkebe binmiş lalasıyle
Çamlıkta gezer, gün batıyorken o gelirdi;
Hasta idi çocuk, çamda gezinsin denilirdi
Hasta idi çocuk belki ümitsizdi zavallı
Bir belki ümidiyle o çamlarda yaşardı.

Akşam sarı, mor kırmızı sislerde olurken
Bir buse uçar 'arza meleklik denizinden
Eşyada 'alil bir şeb nim dalgası titrer
Korkar ve uçar sine-i magribdeki tüller...
Henüz yedi yıl saçlarının üstüne fani
Bir tac-ı sa'adet geçiren tıfl-ı hayali:
Yorgun ve kızarmış; koşarak çenberi önünde
Çamlıklar içinden gelerek bir ev önünde
Durmuştu; gurubun ona bir buseye benzer
Envarına bakmış, düşünmüştü bu renkler
Neden boyanır, kim boyuyor? Karşıya bak, bak
Bir bahçe açılmış samılır! Bir şeb-i eşvak.

Artık bilirim bunda ne sis var ne de şeyn;
Tam on sene evvelki çocuklarım işte:
Bir zühre-i his ömr-i baharında açılmış,
Koklanmış, öpülmüş ve sevilmiş, yaşanılmış!
Bir şî'r-i sabavet ki eder hissimi giryan
Her şam hayalime bir şeb-i hicran..
'Ömrüm o hayalin yed-i nazında oyuncak,
'Ömrüm o hayalin ki bugün bende ancak
-Ru'ya görülmüş gibi bir ufk-ı ba'ide

Mehtab açıyorken yine birer berf-i hande-
Bir mevki'-i ru'yette duran bir küçücük kız;
Yahud ki hayalin dolaşan kumlu ve ıssız
Çöllerde hayatımla müşafeh-i halecandır..
Her hissime şefkatle öpen bir leb uzatır!..
Haydarpaşa, Şubat 1325

Tahsin Nahid, 14 / 221

Bıçaksız Katiller

-Edirne meb'usu Rıza Tefvik Bey'e-

Diyorlar ki: "Bak Şu katil, insan değil canavar;
Bir yiğidi kaplan gibi paręaladı o alęak,
Madem ki kan dökene ceza veren kanun var;
Bu ha'in de elbet bir gün ettiğini bulacak."

Lakin neden zindan, zincir, satır her Şey bunlara?..
İçimizde katil olan bunlar mıdır yalnız,
Her ölenin gövdesinde bunlar mı bir yara,
İnsanoğlu cinayetler yapmıyor mu bıçaksız?..

İŞte size bir çocuk ki sürünür sokakta;
İŞte size bir kadın ki iniliyor yatakta;
Bakın bunlar bıçaklarla ölenlerden daha çok!..

Zavallılar Şu hayattan bir küçük tad almadan,
Ağlayarak, inleyerek gidiyorlar dünyadan.
Ya ne için bıçaksız katillere bir Şey yok?..

Mehmed Emin, 15 / 228-229

Gurbet Geceleri

Uzak denizlere tenhaca gözlerim dalıyor
Derin çöl akşamı üstümde sessiz alçalıyor
Uzakta Akdeniz'in vecd-i lal ü tenhası
Ufukta çöllerin esrar-ı hüzn-i ru'yası.
Bu çöllerin ılık akşamlarında güller erir
Mesa... Bu ufk-ı sükutun... ey mesa-yı sevdakar
Sükunu rahmet olan ey mesa-yı pür-esrar...

Yavaş yavaş yine evlerde lambalar yanıyor...
Gönül; ipekli karanlıkta bir hayal anıyor...
Odam, felaket-i zulmetle pür-memat ü gubar
Ne bir kadın eli heyhat, ne bir tebessüm var.
Odamda lambayı hep böyle kimseler yakmaz..
Teselli et beni ey zulmet... Ey leyal-i niyaz..
İçimde şimdi benim eski şerhalar kaynıyor
Yavaş yavaş uzak evlerde lambalar yanıyor.

Uzakta Nil'in üstünde zirveler naghah
Beyazlaşıp şeb-i hücreye doğdu kasvet-i mah...
Ziyada hurmalar olmuştu bir hayal ü serab...
Ayın ziyasını içmişti mahrumiyyet-i ab

Uzakta kabileler, kar-banlar, develer
Günude bir çay ta'kib edip cenuba gider
Dikenli bir yolun üstünde tozlu bir merkeb
Semada yolcuya yol gösteren hayal-i zeheb

Emin Bülend, 15 / 229

Şems-i Hürriyet

Paris-Lüksemburg Bahçesi-1321

Dök hande-i zer-rengini ey çehre-i ezher
Artık vatan-ı nale olan hak-i sefile;
Yalnız senin ümmid-i zuhurunla gülümser
Korkunç, bulanık fırtınalar, arbedelerle

Afakı bütün kan gören enva'-ı sefalet.
Göster o sıcak hüsnünü ey nur-ı sama-zib
Her yerle merkus olan enzar-ı hacalet
Göklerde eder belki biraz hüsnünü ta'kib,

Gel, buse-i harinle biraz okşa bu baygın,
Bi-çare yatan milleti ey nir-i hilkat,
Gel ver ona bir ruh-ı münevver de uyansın

Lakin bu civarında uçan tudae-i menhus,
Rüzgarlarla baziçe olan devr-i hıyanet
Kafi o bülük kudretine setr için efsus

Nev'in, 15 / 229

Efsane-i Derviş

Bu bir hikayedir ki, zavallı bir dervişin esfar-ı dur-a-durunu söyler. Bunu bana nakl etmişlerdi; efsaneden manzume yapmak hatırıma geldi. Bu gibi manzumeler bizde, belki, beş tane yoktur; fakat, bilmiyorum o 'adedi ikmal edeceklerden biri de "Efsane-i Derviş" olabilir mi?

4 Kanun-ı evvel 1323

Edirne Has Fırın

Zayıf elinde asası, o hem-rah-ı seferi,
Yalın ayak ve deride aba-yı bi-rengi;
Bir ihtiyac-ı seferle bu sa'il-i siyah
Koşar, koşardı, hemişe, bilad ü emsara...
Koşar, koşar da Irak'ın leyal-i havinde
Gömerdi 'ömrünü günlerce sahn-ı tarinde.
Evet, Irak ü Hicaz'ın havali-i deşti
Mesir-i meşine her gün sürerdi bir feyfa
Ve sonra, başka bir 'arzın, zemin-i İran'ın
Ve sonra Tibet ve Hind'in ve sonra Afgan'ın
Bütün ve kuru müselsel hayal ü haşisi
Derin leyalini tedvic eden nücumla
Zavallı adamı günlerce koştururdu yine.
Bu işte böyle mü'ebbed, tekerrür eylerdi.
Bütün o beldelerin lehçe-i kabulünden
Nasib-i 'ömrü birer hisse-i hakaretti;
Bu bir nüfuz-ı hıyanetle kalb-i zarında
Cerihalar kanatır; böyle, da'ima ezilen
Vakar-ı fakrini tesmim ederdi. İşte buna
Tahammül eyleyemezlik zavallı dervişi
-Melal-i halini tevdi' için sükunetine-
Atardı kırların afak-ı bi-nihayetine...

Bu beldelerde geçen her şeb-i mesa'ibde
Ya bir harabe, ya bir sürur-ı münhadim, yahud
Uzakta sakfı yıkılmış cevami'-i mensi
Civar-ı hüznü olurdu birer milaz-ı rükud
Bu yerlerin ona müvehheş leyal-i vahşisi
Melal-i sabrını tenvim eden mekabirdi...

Günün birinde gezerken tesadüf eylediği
Bir avcıdan, biraz et istemişti, söyleyerek
Hayat-ı fakrine a'id uzun felaketini
Ve akşam üstü o gün vasıl oldu bir şehre:
Elinde etle, o akşam pişirmek isteyerek,
Bütün fırınları devretti şehir içinde hakir,
Dolaştı, ağladı, yalvardı hep o çehrelere;
Fakat ne çare ki her yerde bir leb-i tahkir
Koğup zavallıyı söyletmişti peşinde...

Nihayet, aç ve muhakkar, sürüklenip giderek,
Uzakta gördüğü viranenin kenarında
Büyükçe bir taşa yığıldı vücud-ı hastesini;
Hırıldanırdı lebinde pür-inkisar-ı du'a...

Yanında et, taşın üstünde şöyle dalmıştı,
Ki, nagehan bir alev karşısında yükseldi;
Bu bir tevsî-i ani ile piş-i çeşminde
Zalam-ı ufku tutuşturdu bir cehennemle.
Bu bir faci'a... Bir afetti karşısında onun,
Belirdi vech-i melulünde bir haşin hande:
Bu intikam ü cezasıydı, şübhesiz, o bugün
Beş on dakika mukaddemki beddu'alarının...
Bir tehalük-i vahşîyle koştı orda eti
Pişirdi korların üstünde bir kenarda yine
Büyük ve hızlı adımlarla döndü eski yere...

Gelince zevk-i temaşa için biraz, tekrar
O yerde, taşların üstünde, bir zaman durdu,
'Ukus-ı alı lehibin yüzünde manzurdu,
Asa elinde, ayakta, libas-ı bejmürde;
Yalın ayak, taşın üstünde, muzlim ü serhin,
O bir 'mü'ekkel-i afet gibiydi vaz'ıyla...

Ve sonra, bir 'asabi ihtilacla eğilerek
Oturdurdu taşlara, bağdaş kurup yemek yemeğe...
Fakat yine, o duran, haykıran, koşan halka

Diker de muntakimane, kızıl nazarlarını
Bakıp bakıp gülerekten ezerdi lokmasını...

Mahmud Nedim, 16 / 245-246

Balıkçı

-Ra'if Necdet Bey'e-

- Babacığım terlemiştir, gel terini sileyim.
- Sil bakayım, benim güzel, merhametli meleğim.
- Nerde kaldın?...

Denizdeydim, bugün sular azgındı.

O her zaman küreğime boyun eğen akıntı,
Çılgın akan bir sel gibi öfkelerini arttırdı;
Beni epey uğraştırdı, ter içinde batırdı.
Yarın dinlen...

-Ya sizlere kimler ekmek getirir,
Hangi komşu bir küçük tas sıcak çorba yedirir?
Olmaz yavrum, her gün gibi yarın dahi giderim.
Çalışarak Yaradan'dan size rızık isterim.

Demek bana yüreciğın acıyor ha?.. Hey çocuk!..

Biz küçükten mayamızı terler ile yoğurduk;
Bu güne dek ne boralar içerisinde çalıştık;
Sen üzülme, yavrucuğum, biz zahmete alıştık.

Biz sefiller çok vakitler bir parasız kalırız;
O kadar ki yorgan, döşek satıp ekmek alırız:
Lakin Allah yine bizi esirgemiş, kayırmış;

Biz kullara sizler gibi teselliler ayırmış.
Evet bana tesellesin, zira ki ben her gece,
Kulübemin eşiğinden içeriye girince,
Senin bana gülüşün her derdimi uyutur.
Ah seninle yorgun gönlüm çektiğini unuttur.

Mehmed Emin, 16 / 246

'Ömr-i Tenha

-Anneme-

Ben bu matem-geh-i 'umumide
Kimsesizliklerimle puyanım;
Bir sanem-pare-i 'asr-ı dide
Gibi mensi bu 'ömr-i giryanım.

Burda bir cuş-i figan ü büka
Burda bir sayha-i medid ü ukur;
Ye's ü matemle ağlayan eşya
Bana boşluklarıyla la'net okur.

Kanatıp karha-i te'essürümü,
-Her gece muzdarib, melal-efken-
Kimsesizliklerimle eylerken

Benim avaze-i tahassürümü
'Umk-ı zulmette eyliyor iskat
Ebediyyen, bu mahşer-i feryad..
Kerbela, 4 Eylül 1324

Memduh Necdet, 16 / 246

Gecelerim III

-Şinasi Bey'e-

Akşam yine bir hüzn-i muhitat ile magnum
Sakin, mütefekkir, mütehassis duyuyordum.
Issız ve çorak bir ova karşımda uzanmış,
Otlar kuumuş, taşları toprakları yanmış.
Dökmekte sıcak nefha-i enfasını rüzgar
Bir şübhe-i ru'yetle Uzaklaşmış ufuklar.
Berrak ve renksiz gibi gök karşıda yalnız,
Boşlukların üstünde açan bir iki yıldız,
Bir ince hilal, sonra bütün gölge, sükunet
Yağmakta semadan yere bir rize-i zulmet.
Bir ses ki bu uzlette demadem müteneffis
Başlar ovadan gelmeye aheste veya bes,
Bir samt-ı 'umumide bu aheng-i ziyadar
Söyler yine bir nağmeyi tekrar tekrar.
Kaç bin senedir 'aynı mesafate bu sesler
Her yaz gece oldukça bu boş nağmeyi söyler.
Titrek, iniyor, yükseliyor böyle peyapey
Esrar ü hafaya konuşurmuş gibi bir şey,
Gördümdü bu تنها ovanın gölgelerinden
Bir taze hayal ince, sönük gayr-ı mu'in
Çıkmış, bana müstagrak ü sakıt geliyordu.
Dalgın ve mükedderdi o enzar-ı sükutu.
Etrafını sarmış gibi bir hale, ru'ya
Yaklaştı ve bir şey demeden durdu yanımda.
Her şey daha mahzun, daha sakit, daha giryan.
Bir nazra-i şefkat bakıyor şimdi semadan.
Bir nazra-i şefkat ki, ne engin ü mü'ebbed,
Nisyan gibi sakin, 'uzlet gibi mümded.
Zulmette hayal-i heykel ihamını dikmiş,
En son silinen ufka günün ruhu birikmiş.
Vahdetlere kalmış unutulmuş gibi, bi-kes,
Hala o küçük nağmeyi söylüyor o hafif ses.
Sallar gecenin hüznünü, pür-hatıra, mugber,
Bir nefha-i gurbet ki bu geçmişleri söyler.
Aheste yek-aheng gece ettikçe te'sis,

Artar mütemadi o gümüş ses, o teneffüs.
İndikçe bir bir gölge, uzandıkça bu bir nur
Tutmuş bütün afakı bu saf lerze-i billur
Kalbimde sükunetleri bir hiss-i du'anın.
Bir vakfe-i hulya ile rüzgar bile dinmiş,
Boşluk ve karanlık yine topraklara inmiş.
Lakin bu karanlık ne kadar rakid ü şeffaf
Aveng-i nücüm tac-ı uluhiyyet-i esrar
Birdenbire korkunç gibi gelmişti o yerler,
Çıktık yola bir kalb-i teheyütle beraber
Sakit gidiyorduk ve uzaklarda, derinde
Bir kavs-i hilal bazan nihan bazan şikeste
Bir meşi beta'itle karanlıklara indi
'Uzletlerin 'umkunda dumanlandı silindi...

Evvel ne kadar böyle uzak durdu o beden!
Bilmem ki hilal ufk-ı melalinde sönerken
Niçin beni bilmiş bana mahrem gibi geldi?
Lakin o uçuk çehre ne hissi, ne güzeldi.
Her şey müteba'id gibi kaldık daha تنها
Sakin, bana tevdi' ederek bgir leb-i hüma
Artık seninim der gibi rikkatle uzandı.
Göğsünde sıcak bir yumuşaklıkla dayandı.
Bu yanımda beyaz kolları mahzun duruyordu.
Bir buse-i memdud ile bi-tab uyuyordu.
Üstündeki gökler ve nücüm titredi, söndü
Sislerde başım öyle dumanlandı ve döndü.
Ben ruhunun 'amakını meshur içiyordum.
Bir boşluğa düşmüş gibi baygın inliyordum.
Bilmem ne kadar böyle devam etti uyandım.
Bir gayr-ı hakikat ki, bu tutmuş beni sandım.
Mühmel, müte'essir gibi durmuştu yanımda,
Duydum ki zehirler yanıyor şimdi kanımda.
Her hissi hararetleri hep göğsüme dolmuş,
Artık biliyordum, o tamamen benim olmuş,
Tuttum onu ru'yalar içinden bana çektim
Ağzından o müsekker şeyi tekrar içecektim.

Gördüm ki kırılmış, müte'ellim, müte'enni
Dinler gibi ruhunda bir aheng-i me'ani
Bir parça uzaktan bana bakıyordu.
Yok hüsnünü sen 'mrüme temdid edecektin
Yok, yok şu siyah ufka beraber gidecektin.
Bir şey demeden öyle karanlıkta çekildi.
Elbet ki benim 'aşk ü hayalim bu değildi;
Mazideki hisler arasından ona daldım,
Beynimde dumanlar o büyük vahdete kaldım...
Girdimdi karanlıklara yalnız gidiyordum,
Bir za'f-ı ümid kimbilir ah belki diyordu.
Ben kendime baktım ki buf zulmette koşardı.
Alnımda hararetlerin en çılgını vardı.
Etmişti fakat kalbimi tehyc ihafe
Tenha ovalar, sonra o boşluk o mesafe,
Yıldızların altında bir 'uzlet-i müterennim
Ruhumda bu kalmış, mütevekkil eve geldim...
Çocukluğumda koşup gezdiğim bütün yerler.
Adımlarımda değişmiş sadayı dinlediler,
Düşündüler mütecessis, ve ben uzak, mechul
Yavaş yavaş eve indimdi matemle uful...
Ben olmadan uyudun sen demek, zavallı odam,
Senin sükunun için işte bak bu son akşam...

İçinde ben ne güzel bir zaman geçirdimdi.
O bekleyen, o seven muhteris çocuk kimdi?
Ya ben miyim, daha dün öyle pür-heves, pür-nur,
Ümid içinde vuran kalb-i neş'e, kalb-i huzur.
Güneşlerin inerek karşı ufka her akşam,
Bu yerde seyr edecek eski bir melal-i garam,
Ayın kefenli ziyasıyle istitar ederek
Müfekkerinde soğuk mürde bir alihe gezecek.

Sükun içinde karanlıkta bir ışık yaktım,
Ve bir hiras ile bir an ilerledim baktım.
Önümde ayna ve ben bir de matem vardı,
Gözüm o kendime hicran ile ağlardı.

Fakat yabancı, biraz ga'ibane durmuştuk,
O şekle çok acıyordum, evet, zavallı çocuk.
Geçer geçer iki üç kere böyle bir ağla
Ve sonra nısf-ı nigah ettim o sefil budala!
Neden bu yaş bu 'acz, mutlaka yarın ölecek
Yarın tebah olacaksın, bu şimdi isteyerek
Bakan yüzün, bu sıcak gözlerin demek o zaman...!
O eskilir, daha sen duymadan, sen anlamadan
Seven, koşan, arayan; ağlayan ve sonra bütün
Birer sebeble sefilane ayrılıp bir gün
Reha bulanlara bak, bir de ağlamak hala...
İçimde gezdi donuk bir melal-i istihza...
Karanlığım bu fikirlerle sanki örtüldü,
Biraz biraz bile hatta dudakladım güldü.
Fakat devam ederek çektiğim o his, o zulm...
Bir istidad-ı te'sirle müzmahil yürüdüm...
Başım elimde, bütün matemle mest-i melal
Sükun-ı ruhumu tutmuş bir ihtiyac-ı mahal.
Kenarda öyle, boğuk, münkesir düşünmüştüm.
Demek ne munis-i müşfikin ah ölüm ve ölüm.
Ve sen zavallı yatan, sen bu samt-ı hüznünle
Tahassürünle evet bekle, da'ima bekle.
Dışarıda tude-i eşyaya bir 'adem gelmiş,
Sükun-ı hab o derin vakfesiyle şimdi gitmiş
Büyük ve rakid, gam-dide bir deniz gibidir,
Mezafelerde bütün kuvvetiyle hep gezinir
O geç vakit, o karanlıkta korkular duydum.
Ve bir de bende açan muhteriz, za'if, mesmum,
Bir i'tikad-ı hafi sanki bir visal-i evimdi.
Bu hisse ruhumu tevdi' edip soyundumdu.
Başım ağırlaşarak dalga dalga bir nisyan,
Heva-yı ruhuma etmişti muttasıl süryan
Uzakta hüsnünü ta' kib eden muhayyileme
Nihayet indi ağır bir hayat-ı mevhum.
Eylül 1320

Hamdullah Subhi, 17 / 262-263

Sarı Zambak

İlk baharın şiyem-i infahı
Sarı zambak... Bu zühre-i safı
Hepiniz gördünüz mü?... Zannetmem;
Bu çiçek bir terane-i muharrem,
Nefha-i kudsi-i melaiktir;
Reng ü büyunda zemzemat-ı esir
Mest ü ferhunde ihtizaz eyler.

Bu peri-i bahar şükufe-i ter
Her şey azurde-i siyah-ı gamm,
Her şey avare-i sürur ü nağm,
Uyanırken... Doğar, yaşar ve ötür.
Bu küçük devre-i hayatında

Ebediyyetle mümtaz görölür
İhtisat-ı lücce-i sevda.

Sarı altın kanatlı bir kelebek
Gibi meshuf-ı neş'e, pür-ahenk
Sak-ı sebzinde lerzedar-ı garam.
Sanki bir şemse-i feza-ilham.
Dereciklerde muhteriz, hissi
Gölgelikler harim-i rühisi
Naf-ı şî'inde nükhet-i müsekker
Ruhunun zade-i nezahiyetidir.
Feyz-i ezhara i'tila-aveng
Bu mutaf-ı emel, bu nazlı çiçek
Bir perizade-i semen-budur;
Bence timsal-i ma'nevîsi budur:
Gökten inmiş...; nasibe-dar-ı hebut
Sarışm bir sitare-i lahut.
Nisan 1324

Mehmed Sa'dî

Zulmet

Ey sen

Ki Şimdi Őüpheli bir Şekil bir hayal oldun
Bu sema-yı mesanın altında
Gecenin mevti ufku bağlamadan
Susmadan her teneffüs-i zinde

Ey sen

Ki sönmemiŐ zer-zülfinde son ziya-yı nehar
Bu genc elinle bu yorgun cebin-i lamı sar

Ve sonra git-bana bi-va'd olan bu yollar hep
Adımlar küçük açılmış pür tecella ü zeheb...
Bırak leyale bu cism-i garib ü merdudu
Dizim eğildi, soğuk bir deniz gibi zulmet
Ağır ağır boğuyor bende 'ömr-i bi-sudu...

Deniz ve taşları üstünde bir uzun rahın
Dağıldı nesc-i harir-i ümid-i mahrumum,
Ve mutlaka gelecek gölgelerle Şimdi, ölüm

Lakin sen

Ki gözlerinde güler nuru bir sadef-i mahın
Eğilme, git
Ve eyle gölgede pay-ı Őebabını tesbit!

Bu yol, bu yol, bu derin yol ki da'ima mümted
Bu yol uzun, ve benim dizlerim eğildi, gözüm
Kapandı, 'avdet-i yeld ile titriyor ruhum,
Bırak ve git, beni mevt-i leyale tevdi et...

Büyük derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet
Etti, eşkal-i arzı bi-hareket
Ve döktü ruhuma ru'yaya benzeyen bir mevt...
Büyük derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet...

Lakin sen
Dudakların yine pür-hande gözlerin pür-zer
Saçın nücüm ile meşbu-ı müştâ'il yine ter
Bırakma ruhunu düşün bu öldüren hisse
Ve git
Ve eyle gölgede pay-ı ümmidini tesbit
O belde-i zer ü ru'yada bekleyen gözler
"Nerde?" derlerse,
"Ne oldu nerde o?" derlerse ah o gözler eğer
Miyân-ı sayede mevt-i feci'i anlat

Ahmed Haşim, 18 / 277-278

Hürriyet Neşidesi

Kimdir şu esafil, bir alay süngüsü düşkün
Hun-ı vatanı nuş ile mahmur idiler dün
Afak-ı hamasette tecelli ile süngün
Osmanlıların namına verdin yine bir ün
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

Hürriyet! Eya melike-i ceş-i gazanfer
Esfarına her yerde kızıl kanla veren fer,
Teb-lerze-i havfın ne siper koydu, ne miğfer
Bahş eyledi sayhan bize bir sulh-ı muzaffer!
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

'Osmanlı gibi durmada didar-ı vakurun
Çık fevkine ol şekl ile edvar u dühurun
Bir hayli zaman yolcususun Rabb-i saburun,
Peygamberin emriyle tulu' eyledi nurun
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

Her şeb mütehassirdi vatan hab ü huzura
Evladını vakfetmiş idi ye's ü fütura.
Volkan gibi, bir şu'ledir geldi zuhura
Kalboldu o halat bugün şevk u sürura.
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

Bir meş'ale yakmıştı anı ateş-i gayret,
Bir meş'ale vermişti bütün 'aleme hayret,
Bir meş'ale, bir hande-i süzende-i nusret,
Matemleri yakmakta o pür nür-ı meserret.
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

Yangın yerine döndü, evet, sicn-i mezalim,
Mazlum olana şimdi rahim olmada zalim,
Her sınıf ahali-i vatan , cahil ve alim
Görmekte şu'ainla senin nefsin salim.
Binler yaşa ey mihr ü muhabbetle doğan gün,
Sayende ne zindan, ne eza kaldı, ne sürgün!

'Abdülhak Hamid, 19 / 290

Ertuğrul

Midhat Cemal Bey'e

Sen ey nam-ı bülend, ey nam, ey nam rad-ı aheng!
Vurur kalb-i cihana yad-ı sıytınla neva-yı ceng
Büyük bir devletin avaze-i tarih açılalı,
Mü'ebbed kavm-ı 'Osmani nin en tabende amali
Gelir Ertuğrul'un lafz-ı celil-i ruhdarından,
Vatan çıkmış o şah-ı necdetin ulvi mezarından!
Cihangirane bir devlet yapan evladı namıyla
O nam, şan ile etmiş cihanın kalbine hamle;
Fütihat-ı ebed sema-yı alemden büyük bir nam,
Sada-yı kahr-ı istilası haşyet-aver ahram!
Küçük bir külbenin takında doğmuş ahter-i tarih,
Büyük namıyla ama bir mü'ebbed haydar-ı tarih.
Gülerken i'tila-yı saltanat nur-ı cebininde,
Hilafet mevc vururdu lem'a-i çeşm-i mübininde,
Kefen-ber-düş olan evlad-ı istikbali aniden
Onun enzar-ı 'alem-binine olmuştu ruh-efken.
Mü'ebbed çehre-i ikbali mihr-i şark-ı 'Osmani,
Yatar kühsarımızda saye-i tabında ünvanı.
Bika'-ı Mekke'den ta Erzurum'un son hududunda,
Şu pehna-yı 'azimin saha-i alem-nümüdunda
Bütün daman-ı arşa i'tila-yab ü ebed peyma
Olan mescidlerin, ma'bedlerin fevkinde müstesna,
Bülend ü asman-ara füyuz-ı ma'delet-i 'ünvan,
Meşarıktan güneş cirminde taban çehre-i Kur'an
Dökerken alem-i tarik-i cehle kehkeşan-ı nür,
'Alemlerden vururken asmana bin hilal-i hür,
Münevver kubbelerden cuşa gelmiş bi-giran-ı umman
Ederken kudret-i Mevla'ya arz-ı hamd bi-payan,
Olur her kubbeden bir safha-i tarihe 'aks-efşan
Büyük Ertuğrul'un nam-ı bülendi, ta-ebed şayan!
On,on beş devletin asar içinde inkırazından,
Baharın irtişa'ından, cibalin ihtizazından,
Suyuf-ı Allah'ın i'la-yı ber-vech irtikasından,
Semavat-ı gazanın inkişaf ü incilasından
Vücut-ı fahr ü mecde na'il olmuş devlet-i şanın

Olur tarih durdukça hatib-i kalb ü vicdanın
Sen ey nam-ı büleñd, ey nam-ı kudsi,nam-ı 'adl-i agah
Kudüm-ı nesl için minhac-ı Hakk'ı eyledin şahrah:
Evet sen fikr-i haktan mecdet ara-yı zuhur oldun,
Zayıfın kalb-i haşyet-barına necm-i gurur oldun.
Yıkık eyvan-ı Selçuki'yi tutmuş seyf-i Ertuğrul
Görür her ufk-ı nurundan o seyf-i hakkı İstanbul!

Belki sen kahraman-ı 'Osmani
Olan oğlun büyük Süleyman'ın
İrtihaliyle fikr-i şeytani
Padişah oldu! Kabr-i zi-şanı
Her girivv-i mematı dınlerdi,
Her gün Ertuğrul, inler inlerdi...
"Benziyor kehkeşana yaralarım,
Mevkıb-ı rihletin odur guya;
Yıldırım 'aksidir nakarelerin,
Seni alkışlıyor ber-vech-i sema"
Şi'r-i tarih ıztırabındır.
Geliyor levha-i mezarında
Yıldırımlar kadar büleñd ayat;
Beşerin 'ömr-i tarumarından,
Kalb-i dünyanın inkisarından,
Fikr-i Hakk'ın gurub-ı zarından,
Daha dehşetli bir sada-yı memat!
Daha hunun lakali bir matem!
Mülküne girye-bar olan sadmat
Zehr-i nam-ı revan-ı harabendir.
Ah ey haydar-ı gaza-tevem
Leyl-i a'sar içinde inlersin;
Cuş eder kalb-i igbirarından
Cevv-i tarihe en büyük feryad;
Bir mü'ebbed lika-yı mugbersin...
Fakat en canhıraş feryadın
Orda halkın samah-ı 'ibretine
Battığın gün, vatan kadar na-şad,
Bir sefine ile bahr-i 'Osmanın

Battığın gün mezar-ı gurbetine!*

Ah ey cebhe-i bülend-nijad,
Şimdi her gün Japonya'nın denizi
Bir gurubunda hun-nisar oluyor
Seni kaldırdı, attı evladın...
Tartımar oldu türbe-i şanın,
Sana her dalga bir mezar oluyor...
Girdab-ı mehib-i hicranın
İnletir şimdi fikr ü kalbimizi
Kara kan dalgalarla ağlayarak,
Bugün Ertuğrul istiyor bir hak!
17 Kanun-ı sani 1324

Kemalzade Ali Ekrem, 19 / 290-291

*Ertuğrul nam-ı celadetini taşıyan ve takriben on sekiz yirmi sene evvel taraf-ı devletten ziyaret-i resmiye ifa eylemek için Japonya'ya kadar gönderilerek 'avdet ederken Japonya denizlerinde beş altı yüz güzide 'Osmanlı zabiti ve kahraman bahriye 'askeriyle beraber gark ü nabud olan 'Osmanlı sefine-i harbiyyesi maksuddur.

Fener

Denizde neftiye meyyal parıltılarla fener
Çizer ve sonra silerdi ziyalı bir helezon;
Bu medd ü cezr-i ziyaya yanında şöyle beş on
Nücüm-ı sahiresiyle gülümsüyordu fener.

Lika-yı hande-temas müzehheb ve bi-jeng
Dökerdi sahile her şeb raşşe-i nur,
Berrü'l-nüma'-ı müselselle parlayıp sönerek
Derin ufuklara ettikçe aşinalıklar.

Onun nigah-ı ufulünde gizlenen ma'na
-Peri-i hap ile dargın bulunduğum geceler-
Eder hayalime bir şir-i nev-zemin ihda:

O bir kadın ki sizi bir dakika nurani
Nazarlarıyla selamlar fakat hemen ani
Bir infi'al ile sizden dönüp teba'üd eder.
1317, Haydarpaşa

Memduh Necdet, 20 / 308

Kadınlğa Da'ir

Sizin kadınlğa da'ir olan Şi'rleriniz
Niçin enin-i Őikayetle ibtika-meşhun
Kadınsız 'ömrün evet-i'tiraf edin yine siz-
Güzar-Őende duyulmaz mı ıztırab-ı füzün

Kadın o hüsn-i müheykel, o hüsn-i müstesna
Hayal ü hissemize 'umk-ı safiliyyetten
Teselliler ile eyler nücüm-ı karin-i sema;
Kadındır giryemizi handesiyle incileyen.

Kadınlğın o rahim sinesinde asude
Bu müfekkir beŐeriyyet bakıyye-i çin-i sürur
Bütün elemlerini bir zaman için unuttur.

Kadınlar olmasa aşk ve emelle bir nağme
Rebab-ı Őirinizin her fasl-ı ahengi
Birer enine dönerdi mü'ellem ve mübki.
1317

Memduh Necdet, 20 / 308

Matbu'at Nizamnamesi Yahud İlk Hücüm

Türkiyenin hür evladlarına
Meşrutiyet ve istibdad... Bu ne demek nasıl hak?
Bugün de mi fikirlere, ağızlara kelepçe?
Bugün de mi hürriyete, 'adalete işkence?
Bugün de mi eli kalem tutanlara zindanlar?
Bugün de mi eserlere külünhanlar?
Demek millet bugün dahi keyfe kurban olacak.

Cenabı-ı Hak bize dahi vicdan, hukuk vermişken,
Fenalıklar, tehlikeler karşısında: "Sus!" demek,
Bizim birer mezar taşı olmamızı istemek,
Ruhumuzda feryad eden hamiyete hakaret,
Bizi esir etmekliğe cesaret...
Böyle bir hak size kimden verilmiştir, nereden?

-Matbuatta taşkınlık var.. dedikodu kalkmalı!
-Eğer maksad bu olsaydı, plan böyle olmazdı.
Hürriyeti öldürecek maddelerle dolmazdı.
Hayır, bunlar birer maske, birer adi bahane.
Asıl sizin hücumunuz şu talihsiz, zavallı
Meşrutiyet binasının üstüne!..

Lakin bunu biliniz ki şu Türkiye toprağı
Meşrutiyet hukukundan eğer mahrum kalırsa,
Onu yine bir istibdad pençesine alırsa,
Şu Avrupa behemehal bizi taksim edecek!
Ah o zaman ne tac, ne taht, ne 'Osmanlı bayrağı,
Ne de vatan... Hepsi hepsi gidecek!...

Mehmed Emin, 20 / 308

Köyde Bir Gece

-Safvet Nezihi Bey'e-

Bir karanlık geceydi... Temmuzun
Nefha-i müsekker mülatefesi
Güya baygın bir uyku vermişti.

Ta sabahtan gurub-ı şemse kadar
Tarlalarda hararetin ve tozun
Kirvedarında muttasıl çalışan,
Belki yüzlerce bi-nasib insan
Uyuyorlardı... Gökte yıldızlar
Bi-sükün, lerze-dar-ı nalişti.
Kadın, erkek, büyük, küçük herkes
Bir nihayetsiz ufk-ı ümmide
Nasb-ı enzar-ı intizar ederek,
Uyumuşlardı... Kim bilir ne heves,
Ne emellerle muzdariblerdi:
Kiminin saha-i hayalinde
Bir kırılmış sa'adetin yadı,
Kiminin ravza-i melalinde
Hasta bir kuş enin-i feryadı;
Belki de ba'zı münkesir, mürde
Bir nihâl-i yetim ü pejmürde
Bu çorak ma'kus hayalatı
Bir soluk gölgecikle süslerdi.
Fakat hepsi de müşterek bir his,
Yaşamak hissi, bir avuç toprak
İhtiyac-ı siyah-ı müfteris
Aynı savletle münhemik, munis,
Hepsinin gaye-i tesellisi.

Gece artık sabaha yaklaştı
Hurus sadaları tek tük bu cevfi-gafilde
Huzur-ı na'im eşyayı ettiler ikaz;
Yavaş yavaş ovoidan bir ruh-nevaz
Hebube başladı meftur-ı hab, nazende

Şimdi herkeste bir atalet-i hab,
Bir geniş esnemekle silkinerek
Kalkıyor, pür-rehavet-i a'sab;
Çünkü toprak, bu muztarib, bi-tab
Bu kadid ellerin temasıyla,
Bu hayat-nisar ü ma'lule
Belki bir habbe-i gıda verecek.
Yorgun argın bu kolların sa'yi
İhtiyac-ı hayatı kafildir;
Beşeriyet bu muhterem, sa'i
Kolların minnetiyle na'ildir
'Ömr-i mes'uda, zevk-i cavide,
Heyecanat-ı ruh-ı ümmide.
Güneşin sadme-i zuhuruyle
Gök dumanlar yavaşça sıyrılarak
Uçtular bir firaz-ı mechule;
Ben de çıktım melul ü müstagrak
Köyün azurde-i hayat-ı gamyın
Hevasından uzakta kalmak için
Tarlalarda hararetin ve tozun
Kirvedarında muttasıl çalışan
Mütevekkil, meşakk-ı 'ömre zebun,
Bu adamlar.. bu bir yığın insan
Acı bir levha-i sefalettir,
Layık-ı ihtiram ü şefkattir.
06 Şubat 1324,

Mehmed Sa'di, 20 / 308-309

Peri-i Şi're

Zincirlerin artık çözülp destin açıldı;
Piş-i hevesatında mehasin-i tabi'at
Bir lerziş-i hürmetle eder arz-ı muhabbet.
En gizli, karanlık köşelerden bile şimdi
Gelmekte -senin 'izet ü ikbaline a'id-
Gülbank-ı neş'a'id.

Her zerrede sihrin, nazarın şimdi hüveyda
En gizli firakler içinden çıkıyorsun...
Yalnız beni, yalnız beni her an sıkıyorsun,
Yalnız, evet, ey bint-i şagf, haher-i sevda
Hicran ü firakın bana zehrin bana yalnız;
Kahrın bana yalnız...

Layık mı bu lakin... -Hele bir kere düşün- ey
Her kalbe giren, herkese bir name veren şey!
Visalın bedeli söyle eğer, söyle ölümse
Gel ruhumun afak-ı nezihinde gülümse;
Yalnız beni, yalnız beni mecruh bırakma;
Yalnız beni yakma.
26 Kanun-ı sani 1324

Erzurum'lu Mülazım Nazım Nazmi, 20 / 318

Sen Hasta İken

Evet hep böyle me'yus ve mükedder
Kalır 'umkunda 'ömrüm mazinin,
O feyfanın, o hiç-i hayatın
Ve zulmün dehşetinden hande bekler!

Geçer bi-çare 'ömrüm böyle bi-sud,
Elemdir, giryedir fevkünde za'ir...
Ve şimşekler, ve zulmetler, mekabir...
Evet; makber, o bir ferda-yı mev'ud.

Düşündüm mazi-i asar-ı dehri:
Neler olmuş, neler görmüş bu toprak
Tabi'iyat-ı fen ma'lum değil mi?!
Ya insanlar? O tarihen musaddak.

Ateşmiş küre evvelce... Bu hali
Nasıl bulmuş, neler görmüş geçirmiş;
Nasıl baranla, ateşle ezilmiş...
Ve çok kalmış bu boşluklarda hali.

Demek 'aslında ateştir bu kütle,
Demek yanmak ve yakmaktır havassı,
Demek esmez güzel bir ruh-ı hevası!...
Azabdır maksad hilkat-i beşerde.

Ya insanlar!. Bakın tarih-i 'alem
Bütün kandır, bütün zulm ü hakaret!..
Bugün pek münfa'il hissim melikem,
Bugün sen hasta ben me'yus-ı sıhhat.

Tahsin Nahid, 21 / 323

Üstad-ı A'zam Namık Kemal

Bülend-i heykel-i haktır ki sinesinde onun
Bu milletin kanayan kalb-i ızdırabı vurur.
Derin sukün ı gazabtır ki her sesinde onun
İtab eder kadere bir figan ı dur a dur...

Bülend-i ruh-ı tefekkür ki bi huzur-ı karar,
Verir muhit-i hafayaya sermedi heyecan.
Kalır feza-yı tabi'at deha-yı ateşzar
Nigah-ı hikmetinin yaktığı şefkatlerden!

Bülend-i hame-i irfan ki her bükasında
Olur vücud takaza-yı ömre kahkahazen!..
Bütün melal-i beşer toplanır semasında:
Gıda-yı teselliyet isterler infi'alinden!..

Bülend-i barika-i inkılab-ı şi'r ü edeb
Eder hudud-ı hayal ü tefekkürü eşmal
Erir ziyasına düştükçe kayd u ka'ide hep
Yanar ziya-yı dehasıyla şi'r-i istikbal

Bülend-i nam-ı celil-i edeb ki leyl-i 'adem
O şems-i hikmet-i hürriyeti kucaklayamaz.
Yaşar hakikat-i hilkatle da'ima tüvam:
Yaşar hakikati leyl ü hayal saklayamaz.

En ince satr-ı cebininde bir derin ma'na
Nigah-ı rüha okur bin kitabe i mahzun
Uçar, uçar tabakatında şehbal ü zeka
Derinliğinde o ma'naların düşer yorgun

En ince nağme-i şevkinde ateşin sayhat
En ince satr-ı melalinde bir heyyac-ı nüfur,
Döker sevahil-i idrake lücce lücce hayat...
O dalgalar bize pür cüş-ı serzenişle okur.
Balahanede cema'at i müslimin mektebi müdiri ve muallimi Darüşşafaka me'zunlarından
Ahmed Kemal, 22 / 339

Takaza-yı Hayal

Nermin ü müsemmem, aç bir zehre-i pakin
Üstünde uçan nağme-i lerezende-i müsekker
Vechinde parıldar.. Bütün ocağımı lakin
Bir nazra-i şi'rinle sararsın.. Ne güzeldir:

Bir hande-i zehrin beni bi-tab, uyuturken
'Aşkın fakat eyler ebediyetle teselli..
Ezhar-ı hayalat ile leb-ber-leb olurken
Bir şüphe-i nefrin eder ufkumda levali..

Kıskanç, acı, muharrik bütün anat-ı hayatın
Ezvak-ı hacimiyye-i pakiyle seviştik;
Mesmum ü perişan yaşadık.. Bazı mematın
Hiç titremeyen sine-i pakinde -ne mühlik!-

Lerzan ü sadasız uyanırdık.. Yine ruhum
Olsan ve yaşatsak o geçen demleri.Mahmum...
1 Haziran 1323

Köprülüzade Mehmed Fuad, 22 / 344

Nev-ruz

Anadolu tahassüsâtından

-Ahmed Haşim'e-

Ooh... Ey sarışın sabah-ı nevruz
Geldin yine pür sema i mahmur ü nevaziş,
Verdin bu garib gönlüme bir tuhfe-i lerziş;
Geldin de şu izdiham-ı kabus

Sarsıldı ve bir nağme i feyzinle silindi.
Sahralara sermedi, müferreh
Rüh oldun. Bir nesim-i tesrih
Ezharın ecza-yı hür perisine sindi

Her şey.. Sana muntazır dururdu:
Bülbüllerin aheng-i bahari-yi sürudu,
Afak-ı nücüm mesir-ziya,

Mehtab ü kuzah, bütün mehasin
Meshüf-ı hayalindi ve sen nür-ı sihirsin,
Nurunla güler leyal-i yelda.
09 Mart 1325

Mehmed Sa'di, 22 / 344

Endiŕe-i Sukut

Sina-yı fikir ü san'ati çıktım adım adım
Süfliyyet-i sukutumu kalbimde sakladım;
Yorgun ŕakaklarımdaki hüma-yı inhizam
'Ulviyyet-i leyal ile heyhat azalmadı

ıktım fakat meraret-i pür kahr-ı 'aciz ile
Hep taş, dikendi, yollarım... Bir tek iek bile
Göndermiyordu aşına bir nefha, bir selam;
Tenha yolumda bir iek, bir gonca kalmadı...

Artık yıkıldı ma'bed-i metruk san'atım
Son heykel-i ta'abudüm artık kalır yarım
Elbet yabancı gözlere ma'ruz olur, bu gün
Buhran-ı i'tila ile can verdiğim eser...

Bir nefha-i ümmid her başlayan ŕi'r
Bin ŕübhe-i fütur ile her gün didiklenir...
Ruhun zavallı külleri sessizce örtülün,
Mensi kalın, yazılmamıŕ, 'ali neŕideler.
Mart

Emin Bülend, 23 / 20

İlk Tesadüf

Akşamdı, bir melal-i keşf içre bekleyen
Bir çehre-i sükün idi her yerde müncele,
Asüde, müjdeler getiren bir ketibeden
Yalnız senin hayalini kalbim benimsedi.

Elvah-ı ka'inata o dem sanki bir çölün
Bir uzlet ü sükuneti inmişti bi-karar,
Garbın ateşlerinde yanan ma'i bir tülün
Vermiştii son remadı muhitata igbirar

Ru'yalı bir semaya ilişmiş, donuk, hafif
Mahzun, uçuk ziyalı, zarif ince bir hilal
Bir berk-i bahar ile mestur ve münhasif
Teşhir ederdi gözlerdi bir levha-i melal

Ben zulmetim, meraret-i fikrimle boş, derin;
Bir 'ömre itka ile me'yus ve lal iken,
Bir fecr içinde doğdu nigah-ı müşemmesin
Sıyrıldı bir sabah emel bir sehabeden

Yıldızlı bir semaya bakarken hayalime
Bir samt-ı pür me'ali-i ib'ad eder sünuh
Yad ile gözlerindeki 'ulviyyetin yine
Kalbimde bir huşu-ı mu'azzam bulur vuzuh.

Gördüm o gözlerinde zeka-yı mehasini
En ince nesc-i safını tar-ı sera'irin
Küdsiyyet mali du'a yı mehasini
Bir şu'le-i mezabıdır onlar güneşlerin.

Ru'ya veren, düşündüren, ihsas-ı 'aşk eden
Yalnız yeşil ziyalı o ecram-ı zahirin
Yaldızlı bir şu'a'ı iniyor bir sehabdan
Geldikçe kalbe 'aşkı yad-ı musahharın
1317 Teşrin-i evvel, Hamdullah Subhi, 23 / 21

Faik Sabri'ye

-Fotoğraf altına yazılmıştır.-

Leblerin bir kamelya..Sinen bir
Yeni açmış manolya nun-ı müsekkir..
Dişlerin yasemen kadar pür fer
Gözlerinde kamer tebesüm eder

Tahsin Nahid, 23 / 24

Neşide-i Hürriyet

O gün ey peyker-i hak-perver-i hürriyyet, o gün
Kadın erkek ediyor saye-i feyzinde düğün
Öyle bir cilve-i i'caz ile ettin ki sükun
Karışıklar barışık oldu tamamıyla bugün

Seni bir 'azm ile indirdi semadan 'asker,
Her nefer giymeli bir efser-i merih-peyker
Bunda cem'iyyetin ilhamı da olmaz münker
Anların himmeti olmuştu mu'ayyen leşker

O gün ey leşker-i daniş-ver-i cem'iyyet o gün
Kadın erkek ediyor sulh u salahınla düğün

Kadın, erkek bunda mesihi, müselleme
Bu iki kuvvet-i pür-himmeti takdis edelim
Gelmiyor yadımıza gayrı o yad-ı mü'ellem
Devre-i mihnet olan devr-i mehib ü muzlim

O gün ey fırka-i harika-i millet o gün
Kadın erkek ediyor şevk-i vücudunla düğün

Gördün asar-ı kiyaset o iki kuvvette
Fart-ı gayretle hamaset o iki kuvvette
Re'y ü tedbir ü siyaset o iki kuvvette
Bu demek şan-ı riyaset o iki kuvvette

O gün ey ümm-i vatan ol iki kuvvetle o gün
Kadın erkek bütün evladın içindir o düğün

Vatan evladı bu gün bir anadan doğmada hep
Ayrı gayrı olamaz hubb-ı vatandır mezheb
Yaraşır olsa seririn o semavi eşheb
Ki güzar ettiği her kuh ola bir kah-ı zeheb

O gün ey server-i kam-aver-i hürriyyet o gün
Kadın, erkek ediyor piş-i celalinde düğün

Abdülhak Hamid, 24 / 51

Oduncu İle 'Azra'il

Bir fakir ihtiyar oduncu gider,
Koca bir yük odun tedarik eder,
Güç ile sırtına o barı alır,
Götürüp hayli ter içinde kalır,
Nefsi refte refte pek daralır
Kalmayıp tabı akıbet bunalır
Yükü birdenbire zemine atar
Der ki: "Fevt olmayan belaya çatar,
Çekilir şey midir bak imdi şu bar?
Ben bunu yüklenir miyim tekrar?
Yükler altında kendimi ezdim,
Bezdim, artık hayattan bezdim."
Durmaz eyler şu vech ile feryad:
"Melekü'l-mevt gel de sen?" imdad!"
Etmeden istigase bi-tekmil
Belirir karşısında 'Azra'il
Der ki, "Adam, ne şekva-perversin
İşte geldim! Nedir? Ne istersin?"
Şaşırır ihtiyar, nadim olur
Düşünür, şöyle bir cevap bulur:
"Ben mi?... Ben bir şey istemem ama,
Edeyim bari bir hafif rica,
Sana Mevla sevaba girme mi der?
Şu yükü tut da sırtıma koyuver."

Mu'allim Naci, 24 / 61

Ruh-ı Kamer

Ey hasta kamer, ey ebedi çehre-i meshur,
Ey her gece alamımı tenvire çıkan nur...

Ben her gece mazileri cephede okurken
Bir korkulu ru'ya görüyormuş gibiyim, sen

Hep öyle muhavvef, öyle mu'azzam; bana doğru
Bir eski kadidin sırttan cephe-i devri

Şeklinde büyürken; beni nurunla ezersin
Ey hasta hayal hemde biraz belki güzelsin!

Hem belki güzelsin; evet ey çehre-i 'ulvi;
Lakin yine bilmem eziyor ruhumu mahfi

Bir el gibi esrar-ı nıgahındaki ma'na...
Ey rengi bozuk; hasta, sararmış, kuru sema!

Bir hande-i tezyifle şu sahildeki dağdan
Çehren görüntür; kirli, müşevveş. Acı, handan!..

Didem kararır; ruhunu emdikçe nıgahım..
Feryad ederim; belki çıkar sem'ine ahım!..

Ağlar dururum; ben bunu hakkıyla değil hiç
Bilmem yine.. Lakin bu büyük hiss-i müheyyic;

İnsan ediyor zannederim 'aşk ile ruhu.
Ey hasta kamer, ey kuru sima-yı elem-cu!...

Tahsin Nahid, 25 / 76

Gelin Çiçeği

-Pür-siteşkarane-i mehasine-

Bir yeşil sünbüle-i naz ü heves
Nefhatinde sabalar mühessez

Muhterem meş'ale-i zıll-ı bahar
Fez-i mevsimle olur şu'le-nisar

'Ukdeler 'umk-ı teveyyücatında
Hep birer Zühre-i şî'r ü sevda;

Bir küçük çam gibi matbu'-ı endam
Eylere enfas-ı hada'ikle hıram

Fevk-i re'sinde periler gülüşür,
Zira payinde çemenler öpüşür;

Bazan avare ve sevdavi renk
Ezeli aşık-ı şeyda kelebek

Muhteriz, hiss-i tehaşiyile gelir
Sanki böyle, hayaliyle erir,

Bu delaviz ü emleza çiçek
Ruh-ı sükkeriyle olur heva hulya-çin,

Mest olur, ayrılamaz, pür helecan
İhtirasat ile, ruhunda nihan

Vecd ü hasretle bu zehrayı öper,
Ve bu, busişle açar sünbüller.

Ve bu, busişle serab-ı hacle
Serpilir manzara-i amale;

Bir kadın ruhu, rakik ve seyyal
Sokulur kalbe pür amal-i visal

Bir esiri leb handan-ı hicab
Va'd eder tuhfe-i nuşin-i şebab;

Dilde bin leyle-i mehtab oynar,
Gözde ezhar-ı sema dalgaları:

Şevk-i vuslatla bir avaze-i nur
Ruha eş'ar-ı semavatı okur.

Ne zaman olsa mutafim bu çiçek,
Ve bir avare-i sevda kelebek

Bu hayalata dalar gaşy olur,
Feyz-i ilham ile titrer ruhum.
26 mart 1325

Mehmed Sa'di, 26 / 114

Nisan Gecesi

Tehziz ediyor nağmeli bir nefha-i leyali
Vadi bütün esrar-ı füsünkar ile zinde;
Bala bütün esrar-ı füsünkar ile mali,
Bir biker-i beyaz sanki kamer-i leyl üzerinde

Rebab-ı la-na'amatıyla guya
Sadasız, güftesiz bir nağme inler;
Zuhal dinler, Utarid, Zühre dinler,
Zemin dinler, sema dinler serapa

Saf ve lekesez kubbe-i meyanda-yı mezheb,
Birer ferf-i nur etmede yüksekleri tehyic;
Bir savt-ı nağmedar ile pehani mükevkeb
Lerzan-ı terennüm, müteharrik, metmuc...

Hubub ettikçe elhan-ı peyani
Uyur her yaprağın üstünde bir ses,
Ölüp pehani derya ufka ma'kes
Ter-nemriz olur her dalga, her şey...
29 Nisan 1320

Nazım Hilmi, 26 / 115

Senelerden Sonra

Uyurdu bir zaman lahn-ı melali
Müzehher birer babın tellerinde;
Semaviydi benim hüsn-İ leyalim
Nücumun zıll-i hülya perverinde,

Kadınlık ufk-ı hissimde gümser
Beyaz bir gaye-i şi'r ü emelde;
Hayalimde açan bakar sihirler
Bütün kasr-i kuzuhlardan güzeldi

Sema bir ma'bed-i mina, muhitat
Denizler, ufuklar, ib'ad-ı nilgun
Ferah-ı şi'r ü ilhamımdı sanki,

Bugün bir zerreyim lerzan ü mübki
Bu girdab-ı siyah-reng-i şu'unun
Kıyametler kopan ka'rinde, heyhat..

Memduh Necdet, 26 / 121

Leyal-i Sahiriyyet

Islak, siyah, sıkıntılı bir leyle-i 'azab...
Bir haftadır bu böyle: Ne bir necm-i zer-feşan
Bir hale, bir kamer, ne de aguş-ı kehkeşan;
Göklerde titreyip eriyen bir yığın sehab ...

Korkunç sayhalarla gezen bir girve-bad
Serper bütün vücuduma bir ra'se-i hiras;
Her şey verir dimağıma mecnun bir ihtisas,
Ufk-ı tefekkürümde eder zulmet-i imtidad

Ta işte burda, göğsümün üstünde düzahı
Bir el sıkır durur nefes-i bi-tüvanımı...
Omuzumda başlıyor gibi, kalbimde müntehi.

Bir ağrının bütün hücumat-ı şedidesi
Bir an için te'akub eder, sanki canımı
Artık semaya da'vet eder bir melek sesi...

Celal Sahir, 27 / 138

Akşam

Yoncalar küstü, dağda hiç ses yok.
Sürüler indi hep yamaçlardan,
Gün uzaklaştı bak ağaçlardan,
O yeşiller, o gözlerin nerede?

Hangi zulmette, hangi bir yerde?
Gel o vahşi çiçeklerinle görün
İşte ay çıktı dağların başına
Kayalıktan görünmedin yine sen.

O da ağlar senin güzel yaşına.
Şurda, yalnız, kesik kesik ötüyor.
İnce bir ses, o korktuğun baykuş...
Bir bu ses, başka her taraf uyumuş.

Gelmiyorsun, uzaktasın yine sen...
Bir gümüş toz yavaş yavaş düşüyor.
Mişeler gölge verdi, yel durdu.
Köye bak sisli bir ışık vurdu.

Hani sen böyle ay olunca gelir
Gözünün ruhu gözlerimde erir,
Bana birşeyler anlatırdın sen,
Yıldızın bak uzakta hep soruyor,

Yaşlı kirpikleriyle titreyerek
Nerededir şimdi nerde penbe çiçek?
Ba'zı bir hasta yaprağın ölümü
Pek uzun bir zaman sürerken sen,

Ne uzak kalmalıydık ölmekten
Ne kadar def'a muzdarib, mahzun.
Sevdiğin yerde ağladım, gezdim.
Beni sandım ki sen unutmuştun?

Şimdi lakin dudaklarımdan dün-an
Şüpheler katre katre hep eridi.....
Sonra ruyada aldığın giryan
Buse kafidir aşkıma ebedi

Hamdullah Subhi, 27 / 138

İgbirar-ı Hayat

Şimdi sensiz emelsizim sanki:
Ruh ü kalbimde bir derin gece var...
Şimdi pür, neşve, taze bir çiçeği
Bilmem.Çünkü ihtişam-ı bahar

Bana bir girye vermeden soluyor...
Şimdi şikeste ruzni-i hayat;
Her tenefüste bir çiçek oluyor
Giryersiz igbirar zehr-i memat...

İgtirab etti bende aşk ü heves,
Düştü 'ömrüm ma'îşetin çölüne
Bu yubusette bir emel doğamaz...

Bari ufkunda bir serab olsa
Hayır isterse inkılab olsa
Göremem kehkeşan-ı aşkı yine..

Nazım Nazmi, 27 / 138

Senden Uzak

Beş altı ay oluyor ki gezip dolaşmadığım,
-Hep eski hatıralarla bugün önümde gülen,
Bütün sabavete ait sevimli günlerden
Birer nişane-i hulya bulup da ağladığım..-

Bu tarlalar, bu çayırlar, bu gölgeliklerde
Gurub-ı şemse kadar ben yavaş yavaş gezdim,
Ve şimdi sahile geldim; ufukta bir perde
Ağırlığıyla bulutlar tekasüf etmiş.. Elim

Te'sirat ile mali, muhit sisli idi...
Hayat-ı şî'rime a'id sevimli hatıralar
Bütün bu gördüğüm elvah içinde gizli idi:
Fener şu yanda.. Bizans; sağ tarafta. Ah! Adalar

Solumda bir ebedi hab içinde mest, uyuyor
Ve ben şu kirli yosunlarla örtülen kayanın
Önünde mest-i te'essür hayal edip duruyor,-
Dem.. Ansızın nazarım asan-ı bi-famın

İçinde şu'le-i ümmide benzeyen bir şey
Görünce ben onu dikkatle eyledim teftiş
-Bu parlayan; evet ümmidimizdi, pür-lerziş,-
Evet Venüs'tü bu; lakin sen ey ilahem, ey

Zavallı 'ömrümü 'aşkıyla eyleyen tenvir;
Bilir misin ki hayatım senin hayalinle,
Bilir misin ki senin, hep senin me'linle
Bu gird-bad-ı tesirde -sanki- ka'imdir.

İşte bak şimdi her taraf magnum;
Şimdi bir zulmet-i mükevkes var..
Şimdi heyhat.. Şimdi yoksun sen..
Şimdi zulmette inliyor rüzgar.

İşte bak şimdi bensiz ve mahzun;
Şimdi ben ağlıyor ve inliyorum...
Şimdi heyhat!.. Şimdi yalnız ben
Ve karanlıkta inleyen ruhum.

Seni sordum leyal-i 'aliyeye,
Seni sordum senin niğahınla
Ruhu tenvir eden şu nahide..
Hepsi bilmem; diyor, sükut ediyor.

Bütün sükünete rağmen içimde bir ses var:
Ben diyor; onun hayaline hep
Ma'kus-ı incilayım
Ah! Ey şeb,

Beni ondan cüda eden bu gece ...
Beni ondan cüda eden heyhat
Bu karanlık değil nasib-i hayat
Fakat mesafeye rağmen seninle ben bu gece

Berberim ruhen
Yok beraber değil 'ale'l-'ade
Şimdi bir parça ben benim, sen ben!..

Ah hep böyle, böyle mezc olsak
Da'imi bir hayat-ı hulyada,
Da'imi bir sevimli ru'yada
Ruh-ı sevdayı keşfedip bulsak.

Şimdi her yerde karanlık gece magnum magnum..
Şimdi ben zulmet içinde düşünüp ağlıyorum...

Şimdi her şey sana sensizliğe ağlar gibidir:
Anlaşılmaz acı bir hisle hayalim ezilir.

Şimdi herşey seni ister gibi me'yus-ı firak
Bense zulmette karışmış gibiyim müstagrak...

Ben ne yazsam, ne düşünsem güzelim; hep magnum
Çünkü sensizlik içinde ölüyor, ağlıyorum.

Tahsin Nahid, Moda 1323, 27 / 139

Cennetmekan Sultan Abdülaziz Han tarafından bestelenmiş nefis bir şarkı

Makamı: Şevk-efza

Şarkı

Ey nev-bahar-ı hüsn-i an
Mülk ü vücuda ver revan
Gülşende gez de bir zaman
Mülk-i vücuda ver revan

Cism-i cihan ister seni
'Aşkın eder ihya teni
Şad eyle lutfunla beni
Mülk-i vücüda ver revan

Ey bülbül-i bağ-ı vefa
Canım feda olsun sana
İhsanına yok intiha
Mülk-i vücüda ver revan

'Abdülaziz, 27 / 144

Hande-i Garib

Kalbimde koptu ansızın en ince bir damar
Seyrettin ihtizarımı bi-kayd-ı ihtisas
Senden bu ömür bıksa ruhum vefa umar
Senden hayati varlığım eylerken iktibas

Maziyi inledim: Ezeliyyet, sumut-ı raz;
Atiyi dinledim: Ebediyyet-i zevalime
Giryandı... Sonra fikrime tali'-i şeb-dıraz
Haşr etti bir cihan-ı hayalat-ı muzlime

Ufkunda ruhumun sönüyor hiss-i asman
'Umk-ı siyahi matla' olurken hayalime
Sen, sende gözlerinde birer nazra-i tehi

Bir hande-i gurub ile güldün hayalime
Güldün.. ve anladım ki bu magribde parlayan
Her handenin derinliği bir kabre müntehi

Faik Ali, 28 / 167

Zühre

Esrar-ı hatırat ile akşamların geniş
Ru'ya gören semaları üstünde, deridir
Parlarken öyle, sanki semavate yalvaran
Her nazranın sükutunu bir gamla toplamış
İnsanların alihine nurun dua eder..
Ah ey leyal-i mazlume-i gamda bekleyen
Bi-keslerin nedimesi, ey aşk-ı müşta'il
Anlat dolar mı hüznüne herşey o münfa'il
'Ulvi, büyük nazarların esrar-ı haşmeti?
Anlat, önünde her gece magnum ü bi-heves
Boşlukların enine mezc ettiğim o ses

Nakl eyliyor mu ruhuna alam-ı firkatı
1319

Ahmed Haşim, 28 / 167

Adada Bir Gece

Sükut.. Ruh-ı tabi'at uyuyor gibi pür-emel
Uğultular işitirsek için için.. Bir ova
Uzakta bir iki şeb-tab, lambalar kül kül
Diyordu kırmızı lerzişleriyle sanki bana

Yetim çocuk gibi dolgun yürekli, pek mahzun
Şu köy uyur ovanın sine-i garamında;
Nasıl uyursa hayalimde yad-ı ma'sumun
Bıraktığın o fena-yı na-pezir irtisamında!

Karşımda inleyen şu kühen-sal-i hilcate
Telkin verir başımda yatan bum-ı gussa-yab
Hep yazdığım bu şeyleri sen ağladın bana
Kırpiklerinde ey kararan titreyen sehab

Ahmed Kemal, 28 / 182

Serab ve Beyaban Şiirleri II

Ufku hamali buselerle öpen
Lekesiz bir sema-yı düşize
Açıyor gibi hep zümrüdden
Hurmalar bir ipekli yelpaze...

Sonra her gün çiçeklenen ve gülen
Bir yeşil huld-zar-ı tenhai;
Geliyor tırşe iğdeliklerden
Mest ü nafız bir 'itr-ı hercai

Öperek ihtişam-ı elvanı
Bülbülün kahkahat-ı elhamı
Okuyor bir kaside-i hulya

Sanki bir lem'a-i kebud-ı feza
Uçuyor neş'eden kanatlarla
İlkbahar burada bir yeşil ru'ya
Kerbela 20 Mart 1320

Memduh Necdet, 28 / 182

Yeni çehreler

Genç Kız

Yüzde bir saye-i seher-i gaze,
Çarşafın şekli başta bir serpuş
Gayet hoş!
Sine-i terde iğne; bal-i serveş
Ebre-i huş!
Elde bir kan çiçekli yelpaze
Cuşa cuş.
Küçücük mendil ince, gök ma'i;
Sa'id-i simin eldivende nihan.....
Bir 'amud-ı ziya ki zulmet-i puş
Pinhan
Bir demet jale-körpe hercai
Gabgabın kurb-ı safvetinde 'ayan.
Süzülür refrefiyle, çarşaf, uçar
Bu hüsn-i hayal;
Küçük iskarpinin içinde kaçır
O pay-i visal.
Beli tedvir eden o hale-i şuh
Ne cazib-i ruh;
O hariri feşafeş reftar
Ne hoş güftar!
Bir sehab-ı emel şitab ediyor,
Uçup gidiyor!

Bu gazali nazar-ı ziya-yı garam
Ki olur kalbe incila-guster,
Hep ister
Ebr-i nur-ı şafakta bir bister,
Revnakter
Bu hararetili sine-i aram
Taze ve ter,
Açılır belki goncanın yüzüne;
Tıfl-ı ismet ki hande-riz-i şebab,
Safvet-i incilası belki biter,

Mehtab

Gizli aks etse hüsnünün gözüne.....

Uçuşur bir, ketibe-i şeb-tab

Nazra-gah-ı garam-ı harinde,

Esir-i hayat;

Sahil-i tabişı-i baharında

O nur-ı mevcut!

Nazar-ı ta-bedari keskince,

İnce,

Bakıyor hüsn ü aşka re'yince:

Cince!

10 Teşrin-i sani 1304,

Ali Ekrem, 29 / 201

Fırtınadan Sonra

"Fakat yeter güzelim.. Sevdim işte.. Memnunum.
Mükedder olma.. Düşünme.. Senin bütün ruhum.

Nasıl mı? Sorma.. Neden mi? Düşünme.. Sev seveni..
Biz 'aşıkız.. Seviyorsun, değil mi sen de beni?

Bak işte şimdi bizim fevkımızde sevda bir
Derin ve mayi semadır ki pür sükunettir.

Seninle hissedelim böyle şi'r-i sevdayı..
Bakın, nasıl görüyor kalbimiz hafayayı

Bu anda kalbimizin çarpışında yek-ahenk,
Terennümat-ı füsunkarı dinleyen; sevmek,

Evet ne hoş, ne kadar tatlı bir sa'adettir.
Hayat içinde sevişmek; bu işte cennettir."

Bir hayli zaman böyle seviştik ve hayatı
Bir bahar-ı ümmidin mütelevvin safhatı

Şeklinde güzel, hiddeti yok, uslu sanırdık
Bir va'd-ı mahabetiyle gülen ufka açıldık.

Ufkun, o gülen va'd-ı serabisine meczub
Sahilleri terk eyleyerek his ile mağlub

Enginde açıldık; ve açıldıkça o sakin,
Rengin solar olmuştu sadakat gibi ha'in..

Artık yorulup dinlenecek, bir yer ararken
Bir fırtına çıkmıştı ki düştük suya birden...

Kayboldu eşim dalgaların zir-i perinde.
Bir sahil-i mechule atıldım ki bende

Pervaz edecek yoktu ne takat, ne hayalim...
Hep işte onun, yokluğudur ye's ü melalim.
Cağaloğlu, 2 Şubat 1324

Tahsin Nahid, 29 / 211

Felsefe-i Perişan

Vurdukça yıktı beynimi emvac-ı ıztırab...
Ben daneyim. Zaman-ıbeke oldu bir asiya!
Bir kalb hiç ma'mur olur mu götür iken:
Düşman harab, dost harab ve zaman harab

İnsana bir kitap denir, ben de öleyim;
Lakin yabancısıdır bigane bendeki kitap!...
Bir cümle mugalata'dır ka'inat hep
Yek-digere ma'il demektir hata, sevab?

İsbat-ı kasd-ı hilka'te da'ir su'allerim
Her 'aks-i savt'den alır nefy ile cevab!
Hilka't yürür; fakat yine bir yerde ber-karar
Hep eski ruh, eski emel, eski piç ü tab...

Mazide tude tude mekabir güler bana
Atide bin ceriha-i hilka't eder 'itab!
Havfım olur mu subh-ı sual ü cevabdan?
Gönlüm kaçır günah'tan, onlardan kaçır sevab!.

Kaldım karanlığında muhit-i havadis'in
Ebr ü ra'ddır bütün afak-ı inkılab
Karşımda inleyen şu kühensal-i hilka'te
Telkin verir başımda yatan bum-ı gussa-yab!

Hep yazdığım bu şeyleri sen ağladım bana
Kırpiklerimde ey kararan, titreyen sehab

Ahmed Kemal, 29 / 214

Serab ve Beyaban Şiirleri III

Bir ot bile yok, her yer 'üryan
Mer'ide değil mavi sarayı;
Bir düzah-ı beyza gibi rızan
Kızgın güneşin nur-ı mizabı.

Afak-ı kebudiyle günude
Etmekte nigahında temadi,
Bir kuş bile uçmaz üzerinde
Bir samt-ı müşemmes ü remadi.

Hamali riyahında vezani
-Her mevc-i kebudi-i nihanı-
Enfas-ı cehennem ile memzuc

Olmakta bütün hasta ve mefluc
Amalime bir medfen-i gamgin
Kumlardaki girdabe-i zerrin.
Necef 1324

Memduh Necdet, 29 / 214

Akşamlarım

Her akşam üstü ufuklarda bir selam ararım
Her akşam üstü uzak bir sema-yı muzlimden,
Sükut ve zulmet olan bir muhit-i mü'ellemden,
Doğar hayatıma bir hicr-i da'imi sanırım.

Sema, senin o zaman mateminle, hüznünle
Deniz, senin o zaman hatırıyla malidir.
Havada son nefesin ye's-i ruhu hakidir
Akar sular, dereler son nida-yı ye'sinle,

Emellerimde bu dem bir hubub-ı tar uyanır
Kederlerimde büyük bir süküt-ı zıll ü heva;
Başım elimde, uzaklarda ihtizar-ı mesa.
Dumanlı, gölgeli bir saha-i hayali evzadır

Hayal ü hissimi reng-i muhite benzeterek
Zeval-i 'ömrümü seyreyliyor sanır nazarım
Erir bu dem kalır ufku da bi-ziya bir renk
Hakayıkım, elemim, zulmetim, düşüncelerim,

Şemim-i vaslını bir nağme, bir heva, bir zıll
Bu dem muhit-i hayalata anla der da'imidir
Bu dem, bu dem senin ey ruh-ı ga'ib ü za'il
Cünun-ı eşkimi tenvime geldiğin demdir.

Bahar şam ile dağlar, denizler, ormanlar
Gurub eder ki bir başka cevfi esrara,
Uzak ufukların üstünde mest ü avare
Sükut-ı firkati ervaha Zühre nakl eyler.

Başım almada sorar gözlerim ufuklardan
Şemim-i vaslını bir nefha-i ber-hevasından;
Bakıp ufulüne her şam-ı mü'ellemi sanırım
Doğar süküt ile akşamlarım mezarından.

1319 Ahmed Haşim, 30 / 231

Kırlarda...

Dün tesadüf mü, yoksa bir mechül
Kuvve-i sahirin mi cebriyle?
Çıktım evden.. Ve kırların mebzul
Bir güneş busesiyle tabında.

İlkbaharın taravetiyle gülen
Saf ü sebzın muhit-i şi'rinde
Hayli gezdim ve sonra kalbimden
Doğuvermiş hafi bir arzuya

Tabi'atte eski bir yoldan
'Azim oldum boyunca sahranın;
Hep çiçeklerle süslenip uzanan
Levha-i pür sükün ü hazranın

Arasından geçip ilerleyerek
Bir kış evvel sizinle gezdiğimiz
Yere geldim.Fakat bugün dil-teng
Bugün artık vird-i dilberiniz?

Bu tabi'at, bu levha-i şi'ri
Süslenmek, ihtimali hiç yoktu...
Bugün artık o 'aşk-ı nabudi
Bir güzel vahanın serabı gibi

Levha-i hatırata bir ziynet,
Şi'rime ziynet hayal ettim.
Size her gün gelip de beklediğim
İncirin gölgesinde bir müddet

Oturup bekledim; fakat heyhat!
Köşkünüz şimdi -kuşları uçmuş
Bir kafes vaz'-ı sakitiyle- hayat-ı
Eserinden cüda, uzakta büşuş,
Bana bir şi'r-i pür serab okudu

Haydar Paşa, 6 Mayıs 1325, Tahsin Nahid, 30 / 231

Timsal-i Hayat

Hava açıldı, ufuklarda bembeyaz, nermin
Uçan bulutları tefrih ederdi ruh-ı bahar
Güller gibiydi yeşilliklerin içinde hezar,

Nasıl sevimli, nasıl bi-haber yaşarsa çocuk
Tebessümünde nasıl müncele olursa seher
Tabiatın da bugün çehresinde yoktu keder;
Yoktu bir buruşuk..

"Biraz izale edip kalbimin uçukluğunu,
Tabi'atin göreyim şuh ü şen çocukluğunu."
Dedim ve sahraya
Yavaş yavaş yürüdüm her taraf müzehherdi
Yetim ü bi-vaye
Kadın, çocuk, erkek bütün seferberdi...

Gülen, koşan, sevinen, eğlenen çocuklardan
Derin, derin düşünen çoktu; sönmüyordu melal
Tefekküratıma bir girye verdi işte bu hal;
Birden
Temessül etti hayalimde 'ömr-i tar-ı beşer:
"Beyaz köpük gibi saçlar serinde mevce-nüma,
Elinde bir değnek her adımda sendeliyor."
Şikeste kalb ü tefekkür, çolak, sağır, a'ma,
Bi-fer...

Elinde bir dikenin her adımda bir dalıyor,
Bütün gumum ü keder düş-i infi'alinde
Hazanı bitmeyecek bir dilenci halinde..

Nazım Nazmi, 30 / 239

Peri-i Hulyama

Nücum-ı 'aliyenin nükhet-i füsunkarı
Bulutlu gözlerinin 'umk-ı nüzhetinde güler
Bulutlu gözlerinin kehkeşan-ı esrarı
Sema-yı ruhumun afak-ı rikkatinde güler...

Senin gözünde sema, sen benim gözümde sema
Seninle ben ebediyyetlere mülakıyım
Yeter bu perde-i mübhemiyyet-i mina
Zılal-i çeşmini kaldır güneşlerin göreyim.

Peyam-ı ruh ki tertil eden semaviler
Niçin güneşlerinin gölgesinde kalsınlar!
Niçin mehasin-i ruhunla sen görünmeyesin?

Yeter hayallerim eşkim sönmesin varsın.
Yeter, gül artık evet ey melike-i ati
Güneşlerinle görün yeter büründüğün bulutu
Eylül 1319

Nazım Nazmi, 30 / 244

Yad-ı Sevda

Hatıram bence da'ima okunan
Bir mukaddes kitab-ı sevdadır...
Ki onun her sütunu aşık olan
Ruh için gaye-i temennadır

Bugün artık o 'ömr-i müstesna
Bilirim bir serab olup gitti..
İşte aciz teselli-i dünya:
Bahtiyar olmadım diyemem bari!

Ebedi bir sa'adetin -fikren-
Bilirim gayr-i kabil olduğunu
Olmayan şey'e bulmayınca neden
Hırpalatmak bu ruh-ı mahzunu?!

Ah lakin bütün mütela'ası,
Fikrimin en kavi müdafa'ası
Yadının bir temas-ı sihriyle
Boğulur 'aşkımin derinliğine

Tahsin Nahid 31 / 272

Şimşekli Yağmurlu Akşam...

Yine şimşekle alevlendi muhit-i nazarım;
Ben bu yangınlı şebnin saha-i tehdidinde
Bir günün ağlayarak yandığını seyr ederim,
Bir yiğit ruh ile pür neş'e, hiras-ı azade

Bu takaza-yı mü'ebbed ki beşer çekmekte,
Bu tecelli-yi beşer ki ibdaya mahrum
Bu yanan gönüle beraber yanarak birlikte
Bitecek zannederek tesliyet-i can bulurum

Ey zavallı beşeriyet, bu teselli-i vakur
Ki sürükler seni mahkum kılar ferdaya
Sen bu zulmette, bu niranda, bu tufanda durur

Bir cidal-i ebediyyetle yürürsün mağrur!..
Her günü böyle yakan her gece; heyhat!..Sana
Bir tecelli-yi nev-kahr ü musibet doğurur!.

Ahmed Kemal, 31 / 278

Akşam Ricası

Gün uful etti... Gölge her yerde;
Ma'i bir tülde gaşy olan denize

Örtüyor bir rida-yı herca'i...
Şimdi afaka ince, na-mer'i

Zehebi beldeler terennüm eder.
Sath-ı deryada gölgeler bir bir

Benziyor bir menekşe tarlasına.
Ey güzel kalb, ey asman-ı vefa

Seni ihtar eden bu ince kamer.
Bana bir şî'r-i nev terennüm eder...

Gel bu şamın ipekli gölgeleri
İşliyorken mukeddemat-ı şebi

Beni yalnız bırakma korkuyorum;
'Aşk için bir çocuk olan ruhum

Leyl-i muzlimde kalmasın yalnız...
Parlıyor bak semada bir yıldız

Ne kadarbenziyor nazarlar ki
Ey güzel kalb, ey asman-ı vefa,

Şefkatinden cüda olursam ben.
Yaşamam bir dakika bil bunu sen.

Tahsin Nahid, 32 / 295

Aveng-i Nücum

Mersiye-i Şebab

Tehziz için rebabımda elhan-ı san'ati
Bir sır'a-i teheyütle sevdim ve inledim;
Aheng-i zi-me'l-i firari-i hilkatı
Boşlukların rükud-ı küyudunda dinledim.
Bir harbe benzeyen kalb-i saf-ı şebabımı

Matemleriyle inletti her sevdiğim kadın;
Ben gömmek isterim şimdi kalb-i harabımı
Solgun ve nefli gölgelerinde bir harmanın.
Yere şey bi-teselliyle 'ömr-i tezarımın
-Tabut arkasında koşan bir çocuk gibi-

Yıllarca oldum en muzdarib mu'akkıbı.
Ruhum peyam-ı hilkatıyla oldukça aşına
Bir ma'i göz eda-yı tezyif ile da'ima
Sen ağla ey sema üzerinde mezarımın.
Kerbela, 03 Kanun-ı sani 1324

Memduh Necdet, 32 / 303

Maziye Da'ir

-Fa'ik 'Ali'ye-

Ruhumda zulmetiyle derin, har ü muhterem
Bir leyl-i pür-sera'irin aheng-i hüznü var,
Yadımda hatırat ü hayalat-ı maziye
Bilmem niçin? bu şeb yine perran ü lerzedar.

Yıllarca bir hayal-perest didenin siyah,
Pür şi'r gözlerinde semavatı dinledim;
Feryadlarla zemzeme-i 'aşkı inledim,
Ma'bude-i şebabım olan mest-i pür-nigah

Hakimde safvetiyle hafaya-yı kalbimde,
Gül handeler dökerdi beyaban-ı hissime;
Şi'rim de hakimiydi onun ruh-ı hissini.

Mazi olan bu hatıra-i ahtan bugün
Yadımda inleyen ebedi bir nişanesi,
Ruhumda titreyen ezeli bir teranesi
1317

Mehmed Sa'di, 33 / 323

Kuy-ı Yar

-Tevfik'in kardeşine-
"Külüm uzak diyardadır
Mukim bağ-ı Taşkend'de"
M.'T.

Nihayetsiz ve ıssız bir temaşa-yı nigah-suz:
Yanık, fersudi bir çöl, bir serabistan-ı mefruh;
Yanar fevkinde bir niran-ı ateşbar-ı temmuz;
'İbadveş-i kadidinde, giriban-çak ü mecruh
'Asa dest-i dest-i za'ifinde yürür bir zıll-i me'yus...

Soluk bir çehre, bir sima-yı gam-ferma-yı meshuf;
Yanan bir vehm-i ateş-reng,i ru'yetle dü-çeşman
Uzak bir semte, bir semt-i zılalistane ma'tuf..
Vurur altında bir kalb-i şihab-'alud ü giryan
Sararmış dest-i bahtında kitab-ı sine-i mekşuf...

Cehennemler yağarken, bir bulut, bir vaha yokken
Harem-gah-ı hayalinde zılal-efgen bir cennet
Serer pişinde bir derya-yı cuş-a-cuş sevsen,
Tebessümlerle, sevdalarla nuş-a-nuş vuslat
Ebed-peyveste bir ru'ya, derin bir hab-ı ruşen,

Eserken rih-i zehr-a-kin ü rik-engiz sahra
eser ruhunda bir bad-ı nevazişkar ü dil-cu;
Eğilmiş cebhesinde, sine-i harında şeyda
Uçar bir buse bir gisu-yı ruz-amiz ü şeb-bu
Nevazişlerle, şefkatlerle, hasretlerle guya...

Hulul eyler leyali-i medaristan-ı har-çeng;
Sema mevc-i nücumıyle, sehabıyle müzeyyen
Sera'ir-gah-ı afaka akar simin ü gül-reng;
Uzaklardan nücukun açtığı evrak-ı zulmetten,
O amac-ı semaviden gelir bir gizli aheng...

Ve sahra zemerdi sislerle örtünmüş sera'ir
Uyur bu 'umk-ı mina-gun ü ru'yaide bi-tab;
Karanlıkta sönen bir çehre-i sevda gülümser;
Kapar çeşman-ı hun-'aludını bir dest-i mehtab;
Götür düşünde bir kuy, bir ağaç altında bir dilber...

Güneş doğdukça her gün bir serab üstünde mebhud
Batar gönlünde bir ferda-yı ye's-endud-ı ümmid..
Devam eyler yolunda, sanki bir bi-vaye tabut..
Eder her günkü bi-rengi müz'ic 'azmini tehdid..
Uzar fersude bir çöl bir serabistan-ı memdud!

Süleyman Bahri, 33 / 323

'Aşkımın En Güzel Dakikaları

Kamerin nuru buse tarzında
Şi'r-i hüsnünde oldu leb-ber-leb
Sami'an ruhumun niyazında
Ruhum 'aşkınla doldu sanki o şeb

Sonra birden yavaşcaık elime
Dayayıp sen ateş saçan yüzünü
-Bak nasıl hastayım dedin bu gece
Şimdi ben hastayım tutup sözünü

Gel de sen bak hararetime
'Aşık olmak değil 'ale'l-'ade
Sevmeden ölmek istiyor ruhum
Çünkü 'aşk ateşiyle mecruhum.

Tahsin Nahid, 34 / 342

Defter-i Şiirim İçin

-Ahmed Haşim Bey'e-

"Sema-yı ruhumu ba'zan donuk sönlük giryan
Elemli bir bulutun zıll-i iktirabı sarar.
Bütün hayatımı örter bir igbirar-ı hazan
O an için nazarım hep veremli şeyler arar..."

Böyle bir an-ı infi'alimde
Çürümüş bir demet kadar magmum
Oldu yadın hayal ü balimde
Sızlayan kanlı bir veremli düğüm..."

Yazık dedim sana bir kardeşim kadar yandım
Evet yazık soluvermek bu ilkbaharında...
Yazık yazık seni ben bahtiyar olur sandım,
Nasibin işte bu: Sol açmadan mezarında..."

Biraz ümmid ü teselli gelir dedim senden
Sada-yı sinene koştum kesildi avazın;
Senin de gelmesin artık peyam-ı tannazın,
Hayal ü hissime isterse düşmesin gölgen..."

Dedim ve defter-i şi'rimde boş kalan, lakin
Gülümseyen o beyaz bembeyaz sahifelere
Veda' edip ebediyyen... hayalsiz sakin
Bir 'ömr ile yaşamak istedimdi kaç kere.

Fakat o boş beyaz bembeyaz sahifelerin
İçinde ruhumu tehyic eden, ezen hazin
"Yarın dün" diyen bir nağme bir nefes bir ses bin
Ses gelirdi sem'ine ikaz ederdi derin

Bir ihtiyac ü heves hem hayata hem şi're
Demek ki defterimin bir hayatı, bir ruhu
Bir ibtilası evet bir ümmid-i mecruhu,
Küçük bir 'aşkı da varmış çarpmamış nazara..."

Evet her şey gibi açıldı bugün
Önünde açtı çiçekler bahar-ı 'ömründe
Lal ü hayran iken evet daha dün
Önünde bir kuşu var nev-bahar-ı 'ömründe
8 Kanun-ı evvel 1323

Nazım Nazmi, 34 / 342

Aveng-i Nücum

Zührenin Tesellisi

Sekr-i levninde şam-ı hassasın
Raz-perver şagfıma, meftur,
Parlıyorken nigah-ı elmasın
Bir eser-i peyam-ı nur a nur

Göklerin sine-i nücumundan
Dökülür ufk-ı tar-ı hulyama;
O saman bir setire-i nisyan
Çekilir ihtiyac-ı ferdama.

Böyle ey hüsn-i mutlak-ı kudsi
Seni gördükçe kehkeşan sakın
Bana guya peri-i eflakin

-Sanırım bir me'l-i da'vetle-
Bürünüp mübhemiyet-i leyle
Uzanır dest-i asmanisi
25 Mayıs 1317

Memduh Necdet, 34 / 342

Elhan-ı Perestîş

Ooh, inan sende gördüğüm her şey
'Aşk-ı mahrumeme ilave eder
Fazla bir ruh fazla bir ateş;
Yok muhitimde çünkü hiç sana eş

Sanki bir başka 'alemin sen, ey
Şuh u munis peri-i sevda-per!
Bir tesadüfle 'arzı za'ir olan
Muhteşem bi-nazir sakinesi

Sanki fevka'l,beşer bir a'ilenin
Muhterem zade-i necabetisin!
Seni gördükçe fevk-ı ruhumdan
Geçer sanki bir melek nefesi
2 Mart 1321

Celal Sahir, 34 / 343

Terane-i Sevda

Pür mehtab bir sonbahar gecesi.Boğaz'ın suları bir nur-ı müzab gibi sahillere buseler serpererek akıyor.Eşyada bir samt-ı garam-engiz. Yalnız yıldızlarla bunların mahmur lerzelerine me'kes, pür hayat-ı gümüş suları bu bedi'ayı Kanlıcanın fıstık çamlarıyla gölgelenmiş bir sedir-i şa'iranesinden seyreden iki hayal-i meshur .

-Tebessümünde derin bir mehel-i mübhem var,
Semaya mun'atf enzar-ı rikkatin, dalgın,
Neden, niçin bu te'ellüm? Ve yoksa hasta mısın?
Bu girdbad-ı tahassüs, bu vaz'-ı matemkar

Benim de kalbime bir gasy-ı matem veriyor.
Bakın samaya ne dilber mesire-i mehtab,
Denizde hare-nüma 'aks-i encüm pür-tab
Nigah-ı 'aşka emeller, bedi'alar seriyor.

-Hayır, ne hasta, ne bir şey... Ferih ü mes'udum,
Senin yanında geçen her dakika-i 'ömrüm
Bütün sa'adet-i dünyayı ihtiva eyler.

Sen olmasan, beni terk eylesen harab olurum;
Hayal ü hissime örter te'eseürat ü keder
Ve son ümid-i teselli-i matemdir ölüm.

Mehmed Sa'di, 35 / 362

Nireng-i Leyl

Gece kır saçlı bir kadın guya
Yıkanır bir deniz kenarında...
Gülüşür çeşm-i igbirarında
Gizli bir va'd bir ayrılık ima

Çömelir piş-i iktinahında,
Kanlı gözlerle seyreder zulemat...
Bad-ı sahil ne vaz ü pür-mevcat
Köpürür neş'e-i siyahında...

Sayeler pa-ber-hane fahişeler
Mütecessis fısıldaşır; derya
Erir altında zulmetin guya...
Sanki her mevce, muhteriz titrer...

O kadar mest olur ki ruh-ı sükun
Ebediyetle hilkatın müsekker
Lahn-ı kelerinin izdivacı gelir

Onun üstünde asman harab
Bir mücevher kanat gibi bi-tab
Sürünür ufka münfa'il, mahzun.
31 Mayıs Pazar

Süleyman Bahri, 35 / 363

Aveng-i Nücum

Zuhale Karşı

Gel bu leyle-i harim-i sevdamın
Yakazat-ı nücumu altında
Soralım öyle leb-ber-leb dalgın
Bir semavi hayat-ı müstesna.

Başka bir lane başka bir mesken
Bulalım gel seninle biz güzelim
Gel bu mazlum melaz-ı hakiden
Bir sehab-ı maziye yükselelim.

Gel şu eb'ad-ı zi-sera'iri
-Hırpalarken sükun-ı leyli deniz-
Şi'r-i amalimizle dolduralım.

Gel bir 'aşk-ı nücüm-gizin soralım
Şu uzaklarda parlayan ve sönen
Zuhalin ra'se-i ber-beninden

Memduh Necdet, 35 / 363

Hayat

Biraz yorulmuştum
Durdum...
O gün önümde deniz
Sadefli sahili bir buse-i muhabbetle
Yavaş yavaş öptüyordu...
Ve 'umk-ı mekhur-ı kalbimde
Acıklı bir boşluk:
-Bütün cihan sevişirken diyordu sen böyle
Mü'ebbeden makhur,
Mü'ebbeden inle...
Fakat bugün yine geldim deniz telatumi
Ve dalgalar büyümüş
Müdhiş...
Sadefli sahili bak şimdi dalgalar döğüyor
Gümüşi bir kamçı
Şırak şırak iniyor
Zavallıcık 'aciz
İniliyor, uluyor...
Bi-his
Bugün bu haline
Dün buse-çin olan o deniz
Derya
O şimdi bir zorba
Ve muttasıl döğüyor
Biraz düşündüm ben
Demek tabi'atte
Devamlı bir sevda
Mefkud
Bir gün evvel öpüşenler bakın boğuşmakta, küsmekte
Demek hayat denilen
Mütebeddil, acıklı bir ru'ya.

1323, Tahsin Nahid, 35 / 364

Yalan

Sen yalansın evet yalan senden
Başka bir şey değil zavallı kadın
Beni zannetme zanla aldattın
Kendim aldanmak istiyordum ben...

Çünkü bilsen kadınlığın ince
Bir maharetle ihtira zafer
Bulduğu hileler ahentler
Ne tuhaftır ne tatlıdır bence...

Sen yalansın fakat ne ruh-aşub
Ne taravetli kizb-i müstesna!..
Keşke etsem hayatımı ifna.

Kizb-i ruhunda çırpınıp boğulup
İstemem doğruyu o pek acıdır
Tırmalar kalbimi teheyyicidir.

Celal Sahir, 35 / 364

'Osmanlı Bayrağı

-Girid-ber cünde-

Damanını deryalar öpen burc üzerinde
Şehbal-i mela'ik gibi peyveste-i afak
Bekler geceyi sahir ü zinde
Şarkın o büyük cebhesi, bayrak!

Ervah-ı e'azımla olup gah müşafe
Pehna-yı sera'irde bilinmez ne fasıldır.
Ba'zan düşünen hale müşebbeh
Bir lahza durup sonra kımıldar.

Mağlub-ı teheyüç gibi ba'zan da huruşan
Izlal-i muhitata vurur şehper-i nefrin;
Ba'zan görünüp sahil-i Yunan
Meş'um haberler verir engin...

Ey heykel-i pür-an'ane, timsal,i şeref, ey
Ertuğrul'un ahfadına terk ettiği ferman,
Ey harbe döküp saye-i Rahman
İnsana ölüm zevki veren şey!

Fevkındaki ervahı da işhad ederim ki
Pa-mal edemez dest-i te'addi seni asla;
Kan olsa pişindeki şu derya
Cebhen yere düşmez yine haşa!
18 Haziran 1325

İbrahim 'Alaeddin, 36-37 / 410

Vatan

-10 Temmuz-

Ey hüsn-i perestidesi ma'bud-ı 'avalım,
Ey tab-ı güzini ezeli matmah-ı enzar,
Nurunda senin cazibe-i hakk-ı mütecessim,
Rengindeki hüsn-i ebede mücezzeb edvar,
Tabında mehasinle me'li üzerinden,
Üstade-i tekrim olarak haki derinden,
Layık sana hep dursa mela'ik, değil insan,
Sen ah, o kadar sevgilisin, ey vatan, ey can,
Sensin bütün 'Osmanlılara merci'i vicdan,
Bu millete sensin, yine sen madar-ı iman,
Canlar bile bir zerrene minnetle fedadır,
Uğrunda feda'ilerin elbet salhadır.

Bi'l-cümle mehasindir eden mayeni te'sis,
Sana ne ki dil-sir hıfz etmede nurun,
Ta'zim! sana sevgili mader, sana takdis,
Ni'met ü sa'adet bize 'umran ü serverin.
Gül, gül, vatan artık yetişir mihnet ü zulmet,
Gelsin sana da vech-i sabah-i ebediyyet,
Geçti o geçen devre-i menhus ü heva'i,
Mahv oldu o reng-i şeb-i magnum-ı şita'i,
'Asker sana kurban ve bu millet de feda'i,
Gençler de müdafî', sana sıbyan bile da'i.
'Osmanlıların gayreti zahir olacak gün
Elbet bu gündür, neler olduk daha biz dün?

Takdis ederek devre-i hürriyeti candan,
İ'marına hasr eyleyelim vakt-ı 'azizi,
Tecrid-i kulub eyleyib igraz-ı nihandan,
En nafi'dir hizmetin en pak ü tizi,
Ordu bizi ettiyse sıyanet ona sadık,
Bir millet-i pür-cehd olalım 'aslına layık...
Bu 'id-i mükerrerrem ve bu nazende 'id,
Ettikçe tekerrür, desin evlad ile ahfad:

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

"Tahsin sana ey şanlı nesil, muhterem ecdad."

Eyler şu "vatan" lafzı benim ruhumu is'ad

Her 'uzv-ı zebunum titrer hep vatanla,

Her zerre-i hunum titrer hep vatanla

Rumeli Hisarı

Nigar Binti 'Osman, 36-37 / 429

Nisyan-ı Mugfel

Şeb-i nisyanı tıfl-ı ihtirası
Avuttum, mübtesem, giryan uyuttum;
Usandırdın dil-i aşk-ı ihtisası
Emin ol ba'dema sevmem... Unuttum.

Tahassür-dide her 'ömr-i hazine
Unutmak bir teselli, bir devadır.
Kapılmaz hande-i derd-i aferine
Gönül çoktan beri ye's-i aşınadır

Neler çektim bilirsin bir zaman ben,
Bugün yadım bile azade senden,
Unutmuş büsbütün kalb-i vefakar...

Çekmişken de sen yadımdan ey yar,
Ne istersin huzurundan leyalın,
Niçin bizar eder her şeb hayalin?...

Süleyman Nazif, 38 / 453

İlk Tecrübe-i Kalem

Bend etmez iken gönlümü her şuh-ı perişan
Kıldın beni bir nazrada meshur u perişan

Bir zühre-i tabında sevda mı nesin sen
Ey kevkebe-i hüsnü hayalimde fûruzan

Bakmaz idi Leyla'ya göreydi seni Mecnun
Vamık bile 'Azra'sını eyler idi nisyan

Meftunun olurdu hep esatir-i kadime
Merih'i bile eylerdi hüsnüne hayran

Mısır'ın Kleopatra'sı bir cariyen olmaz
Bir cariyeye olmaz der-i hüsnünde o sultan

Bir nükte-i hüznündeki ma'naya yetişmez
Eş'ar-ı füsunkar-ı hayaliyye-i İnan

Bir tatlı beladır seni sevmek şu cihanda
Lakin o bela-yı cana ihsan bilir insan

Çeşm-i siyahın nergis-i şehla gibi süzgün
Teşbihi hata olsa da hançer gibi müjgan

Gisu-yı siyahın o ne sevda-yı müselsel
Gamzen hele bilsen ne de kafir ne de fettan

Ya Rab o ne ruhsar, o ne gerdan, o ne sine
Bir mislini görmüş değil ayine-i devran!

Bülbüller olur nağme-i güftarına 'aşık
Meshur olup leblerine her gül-i handan

Aram ü tahammül bırakır sanma gönülde
Güldükçe, açıldıkça o dendan-ı dür-efşan

Vaslınla edersin beni ihyaya tenzil
Hicrinle edersin bana dünyaları zindan

Dizler çökerek payımı öpmek dilerim ben
Etmek dilerim göz yaşımı payına rızan

Bir nazlı kebuter uçuyor zannederim ben
Bir raks-ı heva gibi oldukça hıraman

Bir alihe-i hüsn-i muhabbetsin evet sen
Daniş sana her lahzada bin can ile kurban

Daniş, 38 / 454

Aveng-i Nücum

Nesrin'in Aşinalığı

Orda sen mehd-i mehtabında
Düşünürken ta'b-numa-yı masal
Burda bir vahid-i serabide
Beni okşar riyah-ı fecr-i beka.

Refref-i tayf-ı infi'alinle
Bende bin leyle-i şita ağlar
Ruhumun şübhe yok me'linle
Ezeliyette aşinalığı var

Yine bir nazra-i gururunla
Ufk-ı hissimde eyledin ikaz
Bak ne nesrin lika tecelliler..

Senin ey zübde-i mehasin ü raz
Serpilir selsebil nurunla
Ruhuma en büyük teselliler.
17 Haziran 1317

Memduh Necdet, 38 / 454

Yaz Diyordun

Düşünüyordun ki
Yazdığım her satır dimağında
Sürünür bir siyah yılan sanki!
Mesela dest-î ihtira'ında

İnfi'alimle sızlayan kelimat
Haykırır cebhe-i me'aliye;
Sanki bir 'azim köhne-i emvat
Nefh-i aheng eder kavafına;

Sırıtır her sarır hamemde
Leb-i mel'uni eski bir kabrin;
Her eser her harabe namemde
Duyulur ızdırabı bir 'asrın;

Mesela: Vezni, lahni, ahengi
Alırım ben buhur safileden;
Hissimin, fikrimin bütün rengi
Dökülür kainat-ı afileden;

Halbuki bir kadın zılal ister
Düşünür bir deniz kenarında;
Öyle bir mucize-i ma'il ister
Sarsılır lahn-ı inkisarında

Beşerin sine-i münacatı;
Belki bir dest-i mehtab ister;
İşlesin perinan zulumatı;
Mesela gizli bir hitab ister.

Ki gelir sayezar-ı beladan;
Ebedi nazlı bir sema ister,
Açılır kehkeşan-ı deryadan;
Belki bir 'alim ziya ister...

Fakat ey veyl-i canhıraş sukün!
Seni tetvic seha'ib-i dur;
Zir-i payinde serbedest-i şu'un
Düşünür bir harabe-i matmur;

Uçurumlar o yar civarında
Sür'at-ı mendide-i asar!
Uçuşur badebi kararında
'Asabi sayhalarla kartallar!

Kapanır şahikanda bala-i sema,
Kararır zulmetinde badiyeler...
Gaye-i hüsn ü vahşetimin derya,
Ki güneş ufkuna gurub eyler!

Yaz diyordun düşünmüyordun ki
Serviler hufrelerle meşgulüm!
Yazdığım hep kitabedir sanki...
Sanki şa'ir değil de bir gulüm
Temmuz 1325

Süleyman Bahri, 38 / 455

Ademoğlunun Dirilikte Payı

İngilizceden

-Şa'ir-i muhterem Mehmet Emin Bey Efendiye-

Birer birer göçüp giden 'asırların birinde
Kim olduğunu bilinmiyen bir zavallı yaşardı
Ölüm anı bırakmadı; fakat o gün yaşardı.
Şimdi ise uyur yatar bir mezarın içinde

Nerde doğmuş, nerde yaşar, ne olmuş o bilinmez.
Adı sanı, bir nesnesi, bir kimsesi kalmamış.
Ölüp gitmiş kimse anı dile ağıza almamış
Ne gerçektir bu ölüm ki, hiç bitip de silinmez.

Sevinç kaygı yer tutmuşlar benliğinde ocağının;
Kötülüğü gülümseme, bahtsızlığı göz yaşı...
Hem sevinmiş hem yer etmiş, çok şey görmüş bir başı
Böyle birçok duyguları, görgüleri var anın.

Nasıl adem yürür, gezer, yatar, uyur, içer, yer!
Zavallı da bizim gibi bu işleri ederdi;
Düşüncesinde vardı ki, yükseklere giderdi;
Nasıl hep bu insanlar kuruntular ederler.

Sevinmişti sevinci de uçup gitti yel gibi.
Kaygılandı, kaygıları sevinç gibi bittiler,
Dostları da hepsi gibi durmadılar gittiler,
Düşmanları vardı hepsi akıp gitti sel gibi.

Pek sevmişti bir güzeli, sevgisiyle yanardı
Zalim ölüm sevdiğini alıp gitti... elinden
"Kırıldı ah! ecelin bir kanadının yelinden"
"Narin fidancığım benim!" deyip onu anardı.

Ona o gün boş gelmişti bu gördüğü ovalar,
Önündeki yüce deniz, gözündeki güneş, ay
Kötülüğü, sevinçleri diriliğinden o pay
Ne o nur görür içinde eş bulunmayan yuvalar?

Ne gördükse bu dünyada, o da gördü cümlesin
Sana sıkıntılar veren kaygıları da duydu.
Sen evvelden ne idi isen o da evvel oydu;
Ne olacak isin eğer, o da odur bilesin.

İnsanlardan bu dünyanın hallerinden söyleyen
Geçmişleri bir bir bize şimdi öğreten
Koca tarih yazar yazar da, kim bilir ki neden?
Söylemiyor bu sırları, yüreklerde inleyen.

Edhem, 38 / 456

Gölge

Kardeşim 'Avni'ye

Kamer peşimde ve gölge önümde ser-bezmin

Yürür, durur, düşünür ben leyala müstagrak

Lika-yı razını seyr eylerim humuş-ı gam-yin

Yürür, durur, düşünür isterim ki ben koşarak

Budur bedr-i gecesin hazn-ı giryedarında

Peyinde diz çökeyim, ağlayım esir-i firak

Fakat o şimdi ağaçlıkların civarında

Koşar, firar eder... Ah zavallı 'ömr-i hakir

Bu dağdağat-ı sümuvvın müzayyak tarında

Demek nasib-i refikim şu kimsesizlerdir.

Selanik, Yalılar, 20 Mayıs 1325

'Ali Canib, 38 / 456

Niyaz

Bir hande kadar, bir gülüş kadar neş'eli, bir buse kadar şuh
Esrar ile hem-cazibe, sevda ile hem-ruh
Bir başka güzellikle parıldardı nigahın;
Bilmem ki bu şeb böyle niçin giryeli mecruh
Bir nazra-i bi-tab-ı veda' gibi dalgın....

Ben her gece mehtabı nigahında yaşardım
Bir lahza-i asude ki eylerdi bu yardım
Bir gündüzün enkaz-ı maşakıyla ezilmiş
Ruhumdaki yorgunluğu teskine duyardım
Baktıkça bu şen gözlere bir şevk-i hodendiş

Ah işte bu gözler, bu tebessüm, bu güzellik
Ah işte bu hemşire-i hassas mela'ik
Yalnız bana a'id diye tıflane, samimi
Mağrurlanırdım seni yalnız bana malik
Bitmekte olan her emel kalbimde hami

Beyhude yere zihnimi yordum 'aceba hiç
Bir istediğin olmadı mı na'il-i tervic
Üzdü mü diye kalb-i vefa-karını lakin
Bir hatıra yok böyle ki, etsin beni tehyic.
Mücrimler olur mu o kadar rahat ü sakin?

Lakin ne gözlerdeki emvac-ı seha'ib?
Lakin ne bu afaka uçan nazra ga'ib?
Her nazranı ta' kib ediyor çeşm-i hayalin,
Yüklendi bütün beynime, ekdar ü mesa'ib
Artık yetişir silsile-i renc ü melalim...

Kalbim oluyor her elem-i kalbine ma'kes
Esbabını bilsem ölürüm belki devares
Layık mı sebepsiz çekeyim bir nice eziyet
Bilmek yakışır cirmini her sakin mahbes
Hatırla da maziyi biraz eyle inayet

'Afvet beni 'afvet meleğim mübrem-i gaflet
Yaptımsa eğer bir küçücük cirm ü kabahat
Gülsün o güzel gözlerinin kalb-i kebudi,
Gel sineme bir buse-i meşhun-ı hararet
Elbette eritir sinedeki kabus-ı 'anudi...
14 Temmuz 1325, Gece

Celal Sahir, 38 / 456-457

Müstezad

Yaktı dil-i biçaremi bir fitne-i devran
Kim koydu o can ateşinin adını ihsan
'Alem buna hayran
İhsan diyemem ol yar-ı sitemkare beladır
Lakin o belayı cana minnet bilir insan
Ger olsa da viran
Çeşm-i siyahı nergis-i şehladır o mahın
Ebrusu keman kipriği ok lebleri reman
Yalell-i bed-heşan
Zülf-i siyahı sünbül müşkine müşabih
Ya Rab bu ne ruhsar bu ne çah-ı zenehdan
Yusuflara zindan
Pestan küçücük sine beyaz gerdanı billur
İnci gibi dişler dehni gonce-i handan
Ya derc-i dür-efşan
Bülbüller olur name-i güftarına meftun
Her ser ü sehi kamet-i mevzununa hayran
Oldukça hıraman
Bak gabgab-ı sime hem ol mu-yı miyane
Cümle mütenasib hele gör gamze ne fūnan
Olmaz böyle insan
Meshur eder insanı o eller o ayaklar
Bir alihe-i 'aşk denilse sana şayan
Ey sevgili canan
Bu hüzn ü nezaket bu letafetle beraber
Bir şa'ire kim görmedi emsalini devran
Vallah ona hüssan
Yok mu 'aceba hüsnünün ey mah zekatı
Görmez misin üftadeni şayeste-i ihsan .

Danış, 39 / 473

Bir Parça

Bakın kamer ne kadar şa'irane yükseliyor;
Siyah deniz onun altın saçıyla işleniyor...
Ölen sularda perişan uçan ziyalara bak
Bu levha -ruhumu guya yavaşça okşayarak-
Sevin; diyor bana dünyada mutlaka birini.
Ziya kanatlı melekler gezen güzel denizi
Görünce fikrime mektebde, ya çocukluktan
Beri tahayyül edip sevdiğim; mukades olan
Temenniyatımı der-hatır eylerim... Heyhat!
O bir hayat-ı muhayyel o bir serab-ı hayat.
Tahayülüm: Mahtaplı bir denizin
Sadefli sahili üstünde hoş bir evceğiniz
Küçük, evet küçücük balkonunda her akşam
Çıkıp gezinmek idi; sevdiğim kadınla... Tamam
Sizinle şimdi bu balkonda mahtab nasıl
Tulu' ederken o esrarı hissedip hasıl
Olan tahassüse tab'an takarrüb ettikse
Onunla her gece böyle sevişmek...Ah işte
Hayal olan bu emeller serab-ı mugfeldir
Feci' hakikate rağmen hayat-ı taze verir.

Tahsin Nahid, 39 / 473

Aveng-i Nücum

Nahid'in Peyamı

-Peri-i Hürriyete-

Bak ne atlas bu şeb-i kebud-ı sema
Her tarafta telaltı-i mehtab;
Dökerek cevve pür-sürud-ı hafa
Ninni söyler, neşide-çin-i serab,
Bu sükunet, bu vakfe-i ilham
Bir alihe-i kasidedir, dilgiz;
Durdan haşr-ı nur eden ecram
Kehkeşanın birer yetimesidir,
Nerdesin lika-yı mülhem sen!
Seni sormakta da'ima ruhum
Nahid'in lerze-i peyamından,
Ufk-ı atime kehkeşanlardan
Muhteşem mevkib-i nüzulunu ben
Ebedi secdelerle bekliyorum..
21 Temmuz 1317

Memduh Necdet, 39 / 473

"Tanin'in" 315 numaralı nüshasını okurken muhitin içindekine:

İleri!

Cihan, bir alem-i hiçi içinde -bir girdab;
Mükevvenat-ı 'avalim: Cihan içinde serab...
Zalam-ı leyl ü gıyam ü telatum-ı derya,
(Olur mu mani'a-i reh-nüverd-i 'alem ya?)
Muhatarat ü mehalik-i cihanda hiçtir hiç
Mukadderata rıza-dade ol: Mehaliki geç;
Su'ubed ü ta'b-ı raha bakma, kalma geri!
Düşünme fırtınaları. Korkma, korkma git ileri!
Gelir telatum ü hizab ü mevce peyder-pey
Göründü 'aks-i 'amel: Mevte uğradı her şey:
Sefineni ileri çek! ümide ol na'il:
"Sabah-ı nur" açılınca humum olur za'il:
Yeter o kuvet-i bazu, aman atıl ileri
"Ümmid-i sabah" yakındır hemen açıl ileri!
Ümide na'il olan bahtiyardır mes'ud;
(Çalışmadan alamazsın) demiş bize ma'bud.
Kemal ü 'ilm ü fazilet, hüner, funun ü edeb-
Çalışma ile müyesser olur demiş bize Rab:
Çalış ziya-yı ma'arifle mahv-ı cehl eyle
Bu millet ü vatanı hep fünuna ehl eyle
Vatan, o da'ire-i mes'edet ki ehl-i vatan-
Onun bir 'a'ilesi: Cümleden-akıp ve yuvan!
Bir 'a'ile o yaman: Var içinde bir uyanık-
"Aman ziyade uyulmaz!" diyor bize uyanık!
Unuttu komşuların hab-ı bir bir
Kapattı komşuların bab-ı zilleti bir bir..
Dirig etme: Pey-a-pey makali hatib ol.
Kelamı rıfkla söyle kulubı calib ol.
Ziya-yı fazl ile ile tenvir-i fikr ü 'akl eyle
Cihanda kadrini bil kesb-i 'ilm ü fazl eyle..
.....
Vatan, behişt ; cihan, dar-ı fazl insandır:
Cihanda- cahil olan halk içinde hayvandır:
Celal Enisi, 39 / 474

2. 2. Mensur Şiirler

Gözlerin İçin

Ba'zan mavilerin; yeşillerin; sarıların emelleri şuh-ı dilbaz telafileri, pür-niyaz şeyda nağmeleri, ziyadar kahkahalı raksları karşısında ruhum, yorgun, pür-melal, bunları görmemek, bunların leyal-i şî'riyyetinden firar etmek. Bu müzehher ve nevin in'itafların gaze-i hayatından kurtulmak için düşünürüm... Zira fani, hep fanidir. Ve işte böyle vefasızlıklar, faniliklere haşın, hırçın kaldığım, onların dikenli güzelliklerine türbe olan zavallılara ağladığım zamanlar bütün o elvan-ı mugfilenin eseri baharlarına, mütelevvin iltifatlarına bigane bir gece hayatı yaşamak, yahud o gecenin beyaz hülyalarını, beyaz emellerini öpmek isterim. Senin o siyah, mahmur, nurlu gözlerinin karanlıklarını, oh bu emsalsiz geceyi gözlerinin na-mütenahiliklerini isterim... Ve sabah bu geceyi, bu asıl gözlerinin rengini bunun için mi istiyorum? Bunlar senin o güzel şirin, pür-işve nazarlarına benzediği için mi ben onları ta'ziz ediyorum? Onların zehirli gölgelerinde ihtizaz eden senin o güzel, şirin, pür-işve gözlerinin müstesna rengini seviyorum? Öyle ise ah, öyle ise, ne kadar büyüksün ey genç kız...

28 Temmuz 1318,

İlyas Macid, 1 / 10

Ru'ya ve Hayat

Soluk, nevha-dar didinirken başı ucunda idim. Elleriyle ipek saçlarını bulmak için çırpındıkça "eyvah; diyordum; her şey bitti..."Ve bu çırpınışlara melul ruhumla bakarak ince ellerini tutuyor, onları bir nesrin nevazişiyle oğuşturuyordum. Sen titriyor "Kar yağıyor..." diyordun. O zaman daha ziyade örtüyor, sana daha ziyade melul kalıyordum. Yanımızdaki salonda Safo'nun latif bir parçasını inletiyorlardı. Bu aralık iki isim, bu mihran, bu facia-i ihmal arasında onun ve benim ismim, beni hüngür hüngür sızlatmıştı... O zaman kalbimin bütün leyal-i tereddütü yetişmiş, bütün siyah şübheleri eritmişti. O zaman munis, vefakar bir sa'adetin peluze kanadları altında mest ve mahmur, düşünüyor ve o günah-ı hayali fitrımın ağlar kalbinden enginlerin şu'un-ı siyahına iterek orada o bigane nazarlar yanında, sol elim göğsünde, hayat-ı istirahatın için dökülen o bahtiyar incileri ta'ziz ediyordum.

İlyas Macid, 2 / 7-8

Humma-yı Ye's

-Faik Ali Bey'e-

Bir refikin defter-i ihtisasından:

Of!... Muharrik, cangüdz bir humma-yı ye's bütün mevcudiyet-i maddiye ve ma'neviiyemi kavuruyor...

Beynimi eriten, ruhuma ateşin nefhalar serpen bu cansuz, bu bu takat-şiken humma... Bu muz'ic, bu mu'azzib ye's.. Evet, bir 'inad-ı bi-insafane ile bütün benliğimi kavuruyor, hüviyetimi sarsıyor... Of, öyle bir ye's ki: Dikenli mahrumiyetleriyle, zehirli darbeleriyle hassas ve rakik kalbimi tırmalıyor. Kemiriyor... Evet, öyle bir humma ki: Düzahî nevbetleriyle, ateş-feşan hamleleriyle hayatımı eritiyor, eritiyor..

A'mak-ı ruhumdan kopup yükselmekte olan bu kalb-i girivv ü feryad... Bu enin-i tazallum ü te'ellüm... Bu nale-i ye's ü hirman... Bu melal-i siyah-i pür-figan... Artık iyi anlıyorum, hayatımı bütün bi-çareliğiyle beraber pençe-i 'ademe atacak... Bi-tab vücudumu umman-ı makhurunun canavar, zalim dalgaları arasına bırakacak!...

Rikkatiyle saf bir heva-yı şi'r ü garam içinde bir pervaz-ı mes'udane ile çırpınmakta olan mürğ-ı ümmidi şimdi vahşi bir fırtınanın mahsuf gird-badları alil ü zebun bıraktı... Ey mecruh, şikeste bal-i mürğ-i emelim!.. Sen bir vakitleri, şen ve şuh, mes'ud ve şatır, sema-yı sa'adete doğru pür-küşa-yı tayeran iken.. Bu gün kırılmış kanadın kanamış kalbin, cerihadar olmuş emellerin ile bereber zemin-i sufliyette eziliyorsun...

Bir zamanlar tatlı ve pür heyecan bir emelin verdiği şevk-i neş'e ile, bütün ruh-ı nazenin-i şa'ik-anenle çırpınarak uçar iken... Bu gün, bi-tab ü pür-sukun, makhur ü zebun, yerlerde sürünüyorsun.

Ben senin bu pejmurde ve sefil haline, bu fersude, mecruh-ı aşkla baktıkça, ey mürğ-i elem, of!.. Ateşin, cehennemi bir "humma-yı ye's" in mevcudiyetimi kavurmakta, benliğimi eritmekte olduğunu hissediyorum!..

1316 Kanun-ı evvel

Raif Necdet, 2 / 10

Felsefi Dakikalar

-Zehirlerim Muharrir-i Muhteremine-

Ooh: Zengin olsam ve şu genç ve güzel kadına malik olarak mes'ud olsam diyordum ve sonra hayalim pür şi'r ü aşk-ı hayatın envar-ı neş'e ile süslenmiş ufuklarında dolaşıyordu. Evet şu genç ve güzel kadın benim olsa idi bir şeyler olacaktım. Kalbimde hep böyle malik olamamak acılarıyla açılan yaralarımın birden bir zülal serpilecekti. Ruhumda onun bütün güzelliklerinin inceliklerinin nüfuzuyla tezehhur eden feza-yı aşkta onun tebessümlerinden serpilen çiçekler, hüsnünden saçılan nurlar, nazarlardan uçan elmaslarla ebedi bir bedi'a-i mehasin yaşayacaktı ve sonra bütün amal-i maddiye ve ma'neviyyemizi tatmin için bir çok da param olacaktı. Ben bu paraların ve bu güzel kadının bütün mevcudiyetine bahş eylediği tefahür ve sa'adete mes'ud olacaktım. O güzel kadın ile ben bir müddet, belki bir sene, ihtimal daha ziyade bir sa'adet yaşayacaktık. Sonra mu'azzez aşkımızın canlı yadigarları, çocuklarımız olunca o genç ve güzel kadınla iştirak eden hayatımız da başkalaşacak. Fark olunacak derecede bir inkılabı uğrayacaktı. O zamana kadar yalnız birbirimiz için çırpınan kalbimizde ravza-i hayatımızın bu mini mini mahsulleri için de biraz helecan, biraz hararet hissedecektik. Bundan sonra yavaş yavaş benim yalnız o genç kadına, onun yalnız bana inhisar eden muhabbeti bu küçük yavrulara inkısam edecekti. Tedricen o genç ve güzel kadınla ben ihtiyarladıkça bizi her şeyden uzak yaşatan aşk uykusundan da uyanmaya başlayacaktık. Dünyadan hayattan, hatta evelki aşkımdan, her şeyden bigane yalnız maziye münkalib bir aşkın nigahban-ı hayali olarak, bir şey görmeyerek ve bu göremediğimiz anlayamadığımız hayatın fani 'alakalarına bir, iki ma'sum hayatı daha bend etmekten başka hiçbir şey yapamayarak yaşadığımız için.. Kim bilir belki.. Evet belki evlatlarımızı bile mes'ud etmekten ümitsiz ölmek üzere bulunduğumuz için vicdanımızın vaveyla-yı 'inabıyla parlatarak fakat yine aciz, yine makhur ölecektik. Bizden sonra mini mini yavrularımız da bin türlü yollardan geçerek hayatlarını süslemeye çalışacaklar, yalnız kendileri için sa'adeti arayacaklar ve mes'ud olmak isteyecekler evet ihtimal mes'ud fakat muhakkak hodbin olacaklar. Kendilerinden sa'adetlerinden başka hiçbir şeyi görmeyerek bütün mecmu'a-i beşeriyetin zehirli nağmelerini dinlemeyerek, hissetmeyerek ve yahud etmemek istiyerek aynı bizden gördükleri gibi bi-haber yaşayacaklar ve o zaman etrafındakiler, o sa'adeti arayıp, arayıp da 'adem-i muvaffakiyetle muhakkar sürüklenenler onları tel'in edecekler.. "İşte diyecekler. Mes'ud fakat vicdansızlar "O dakikada o güzel ve genç kadınla benim ruhlarımız mes'ud olmak için bütün fecayi-i hakikiyeyyi sefalat-i beşeriyeyi görmeyen, yahud görerek çiğneyen çocuklarımıza ağlayacak ebediyyen ağlayacak! Yahud onlarda bu menzil-i fanide tenemmüv eden hayat-ı faninin fani sa'adetlerini dilene dilene sürüklenecekler ve nihayet mahrum, muhakkar kalınca lisanen olmasa bile kalben kendilerini bu karanlık rah-ı hayatın istinadsız vadilerine sevk etmeğe

sebeb olan o genç ve güzel kadınla bana feveran edecekler. "Keşke diyecekler bizi dünyaya getirmese idiler " O zaman mahrum ve muztarib bir sa'il-i sa'adet serseriliğiyle ser-nügun çocuklarımız. O güzel ve genç kadınla benim ruhlarımız ağlayacak bugün o genç ve güzel kadın önümden geçerken hep bunları düşündüm.. Sonra ne o genç ve güzel kadını, ne de beni hakikatte mes'ud edemediği gibi ihlaf-ı nesliyemizin de felaketine ba'is olması ihtimalini düşündüm de bu pare kadın aşkının kalbimde olmasını temenni ettim ve eğer malik olacak olursam bana terettüb edecek mes'uliyet-i vicdaniyyeden, te'sirat-ı ruhiyyeden türktüğüm için, o genç ve ve güzel kadını görmemek için gözlerimi ufuklara, o bi-payan maviliklerin telalü-i safiyetle meşhum aguşuna çevirdim.

Edirne, 16 Haziran 1321

M. Hilmi, 2 / 11

'Aşkımın Matemleri

-İsmail Rıfki'ya-

Ba'zan onun pür-şi'r nazarlarında, aşkımın zavallılığı için, bir hayat. Her türlü emellerden, her türlü menfa'atlerden azade bir hayat, bir Virjini hayat-ı billuru ihtiraz eder. Ve bu necib gölgenin ruhumdan kopardığı en küçük hemşire-i şefkati, bütün baharların titrediği o hemşire-i samimiyeti düşünürken birden o pür şi'r nazarların nüveyre-i zılalinde rüzgarlı, bulutlu kayalıkların kalbini okurum. Ah işte "mes'udum..." dediğim anlarla bile karşımda böyle bir reng-i mevt telatumuyla, telatum-ı hicranıyla bir ölü rengi görürüm ki ma'temlerim, 'aşkımın matemleri ağlar...

1318

İlyas Macid, 3 / 44

Hediye-i Ruh

-Mülhime-i şi'rime-

Sihri 'aşkınla mübtela-yı seher olduğum için şi'r-i huzurunla da, ey güzel; mest-i zevk ü keder olmak isterim...

Öyle bir sihr-i aşk ki nice kudsi, pür-nur bir fevvere-i sermedi hükmündedir: Sema-yı ruhuma her an müzehher mehtablar, güneşler serper...

Öyle bir şi'r-i huzur ki nice 'ulvi pür-esir bir aheng-i musiki şeklindedir: Rûbab-ı kalbime her zaman münevver lerzişler, teraneler döker...

Bu mehtablarla, güneşlerle parlayan... Bu lerzişlerle, teranelerle dalgalanan ka'inat-ı taahassusatımda size 'a'id her neşat ve keder, emin olunuz, ayn-ı ra'se-i heyecan ile ruhuma sa'adet ihda eder... Acaba ruhumla duyduğum bütün bu pür-heyecan sa'adetlere karşı kalbimle yazdığım şu perişan şi'r-i mensur, mülhime-i şi'rime, bir "hediye-i ruh" şeklinde, manzur olur mu?...

Raif Necdet, 3 / 45

Dalila

-Bir hatıraya-

İşte sen de ah ey şuh, nihayet sen de gittin...

Bu yetim, kimsesiz hayata bir türbe-i peyam besteleyerek hepsinin gittiği gibi sen de gittin... Oh şimdi bu eylül, ya Rabbim.. Bu eylül rengi beni zehirliyor. Ve korkuyorum ki bu müfteris yalnızlıkların na-mütenahiyet-i melalinde ruhum bir nefha-i mevt ile kırılmasın... Bunu düşündükçe onsuzluğumun haşin karanlıkları içinde bir başka çehre, bir başka Dalila görüyor ve tekrar ölmek, o kahkahat-ı amalin ağlar matemlerini tekrar yaşamak endişesiyle, mahmum ve muzdarib inliyorum.

1317

İlyas Macid, 4 / 57

Eserlerim İçin

İsterim ki eserlerim ebedi bir şekva-yı magnum olsun. Onlarda beşeriyetin enin-i mahrumiyyeti ölmeğe mahkum amalimizin te'ellümat-ı tarı okunsun. Muzlim bir korunun sine-i siyahından cereyan eden bir derenin hüznü, bulutlarla mestur sonbahar semasının verem-alud melali bulunsun. İçinde yüksek dağlar daima mükeffen şevahikiyle ölümden, uçurumlar daima matemli a'makiyle ademden haber versinler. Eserlerimde beşeriyeti korkutan, öldüren bütün kuvva-yı bi-insaf tabi'at çarpışsın; tayfunların, hastalıkların kasırgaların zelzelelerin müsademesinden vahşi sadalar, bunaltan korkular, göz kamaştıran ziyalar husule gelsin. Bütün hayatın bi-sevda-yı heyecanı, ma'işetin keşmekeş-i bi-faidesi eserlerimde hissolunsun. Onlarda mahvolmuş ümidler, bir daha geri dönmez ziyalar, sönmüş istikballer, bütün boşluğa, husran ve harmane müte'allik eninler menkuş olsun.

İsterim ki kitabım beşerin şi'r-i tarını ihva etsin, şi'r, musıki, resim, bütün bu hemşireler cenah-ı hayatlarını sahifelerin üstüne gersinler, ve orada bütün biçare ve bedbaht olanlar bir perde-i zevk altında hep karanlık ve hep gamdan başka bir şey görmeyenler o menba-ı siyah-ı hüsneden ebediyyen içsinler. Eserlerimde donuk bir sema, kapalı bir kül rengi bir deniz ve üzerinden döküle döküle serpile serpile bir neva-yı şi'r ü ahenk hissolunsun, ve onun nağme-i melal-bahşinden herkes bedbaht olmak lezzetini, bedbahlıkta sa'adet bulmak hazinesini keşf etsin.

İsterim ki eserlerim beşerin gumum-ı narına bir 'ayine olsun. Onlarda en çocukçasına bedbahlıklardan en derin ümitsizliklere kadar her biçarelik okunsun; oyuncağını kıran bir çocuğun nevmidi-i muvakkatinden mahrum-ı hakikat hükemanın teselli kabul etmez ye'slerine kadar ihtiva etsin. Ve ben bu şi'r-i hazini bir terane-i mün'akis, zembeme-i elhan şeklinde ve bedbaht beşerin fikr-i me'yusuna serpeyim.

İsterim ki eserlerim hep melal olsun. Soluk emeller, verem ümidler kitabımın içinde birer nokta-i in'ikas bulsun. Orada her şey siyah ve ağır olsun: Muzlim bir gece içinde, siyah bir ormanda feryad eden bir baykuş vahşeti; boğulmak üzere bulunan biçarenin istimdadı. Yahud hiçbir serab-ı teselli hiçbir vaha-i ümmid olmadan Afrika çöllerinin tenhalığı satırlarım üstünden mürur etsin. Sıcak, öldüren bir güneş, eriyecek zannolunan bi-enk bir sema çatlayacak bir sahranın sıklet ve harareti duyulsun ve okuyanlar bu acı ve aldanmaz hiss-i bedbahti karşısında, benimle beraber, bedbaht olmak lezzetini tatsınlar; isterim ki hep bedbaht olalım....

Lakin kalem... Arzularımı mi'yar-ı hakikatle ölçen, feveran eden amalimi durduran bu serkeş kalemim girdbad-ı tahassüsatımı ve tefekküratımı da hafif bir nesim-i na-mahsuse tahvil ediyor

Beylerbeyi; 16 Mayıs 1324

Mazhar Arif, 4 / 61

Serenad

Zaman olur ki bi-kes ve matemli ruhumun biraz halecanlı, biraz 'asabi olan tahayyülatı krizantem mahzuniyetiyle sararır.. Zaman olur ki son bir buse-i veda ile solar, ah evet o zaman bütün ahzan ü alaminla, bütün o gölgeli nazarlarla sen ey mevsim-i hazan! ey yetimlerin, dul kalan taze annelerin afat-ı tугyanı olan sonbahar! Ah ey benim mevsimim! sen o zamam çılgın muhayyileme tulı' edersin ve guya firar eden o mahzun ve mukadder nisanları bütün magmumiyetlerle solgun fistanının elemdar kırmalarında saklarsın, yaldızlı pençe-i fecirlerimin biraz mahmur ve biraz sakin olan kederleri guya senin şügaf-ı venziye dudaklarından buseli ru'yalar içer.. Ah evet o zaman şafak-nevaz-ı pervanelerin mütelevvin ve müzehher kelebeklerin ölen sarışın ruhu senin saçlarında me'yus ve na'im bir me'men bulur ve kırlangıç, o şî'r-i seyyal hararet senin mavi gözlerinin hazin semasına kadar uçar uçar ve bulutlu kirpiklerinin esmer ve sakin gölgelerinde kendine uzun bir ma'na arar ve bulur. Ah ey benim sevimli sonbaharım! İnan ki ben şimdi seni bütün ruhumla takdis ediyorum.

Kadıköy; 25 Teşrin-i evvel 1324

M. Behçet, 4 / 62

İkimiz İçin

-Selahaddin'e-

Ba'zan fırsatın billuru, beyaz lütuflarında dakikalarca devam eden bahar-ı visallerimizin hafaya-yı samimiyyetine bakıyorum da hayatımın bütün siyah husranlar, matemli hicranlara lane olan leyla-yı yeldasına ah ediyorum. Zira ben seni aşksız, yani menfa'atsiz sevmiştim. Ve hala da öyle aşksız, yani menfa'atsiz bir emel için seviyorum.

Oh bilsen, bilsen ki bu emel ne kadar nezih, ne kadar bakirdir. Lakin ah ne olurdu, bu bedia-i aşk, böyle elemsiz, gölgesiz geçseydi... Bu seninle birlikte yaşanan münevver demlerin hiçbir ruya-yı faniyyeti olmasaydı... Ve bunun da arkasında zehirli sızularıyla pür-ihlizaz, bir kamelya melaliyle, solmasaydım, ya Rabbim? Bu billuri, beyaz lütufların bahar-ı visalcri solmasaydı...

22 Temmuz 1318

İlyas Macid, 10 / 153

Beşer ve Cinayetler

Beşeriyet-i mütemeddinenin cidalinde ihtirasatı olan hayat-ı ictima'iyye sahnesinde ba'zan öyle mü'ellim, öyle müessir tablolarla tesadüf ederim ki insanların biçareliği siyah dalgalar içinde kaynaşan bu levhalar karşısında beşeriyete, ani ve medid tahassüs ve tefekkürlerle, bila-istinad acır; ihtiraslarını, levhalarını, kabahatlerini, hatta cinayetlerini pek mecburi, pek tabii ve beşeri bulur; çok merhamet etmekten mütevellid bir za'af-ı kalbi ile hepsini tamamen ma'zur görürüm.. Evet, bu dakikalarda o kadar lütfekar ve müsamahakar, o kadar "determinist" olurum... Ve bütün deterministler gibi hükmeder derim ki: Her ferdin ef'al ü hareketi kendi dimağının kendi mevcudiyet-i fizyolojiye ve hüviyyet-i psikolojisinin bir neticesidir... Anasır-ı muhtelifenin taht-ı te'sirinde bulunan bir cisim nasıl kuvva-yı mezkurenin mahsulleri üzerinde hareket etmeye mecbursa bir çok müessirat-ı irsiyye ve muhiyyenin hükm ü te'sirine münkad olan "insan" da kuvva-yı mebsutanın istikamet-i mahsulesinde ta'hib-i hayatiyyeye mahkumdur... Binaenaleyh her hareket-i beşer fenni ve riyazi gibidir... Bu halet-i riyaziyye ve fenniyyenin seviyye-i fikriyye ve hissiyyesi pek dun mertebede bulunan tabaka-i 'avam üzerinde bir kat daha iktisab-ı şiddet ve kat'iyyet etmesi ise pek tabii'dir..

İşte bundan dolayıdır ki: Mübareze-gah-ı ma'işette on para için birbirini boğazlayan mahluklar.. Kazandığı cüz'i bir meblağı meyhane köşelerine döktüğü için serzeniş eden karısını ve aç kalan çocuklarını yumruk ve bıçak darbeleri altında parçalayan sefiller.. Münasebet-i gayr-ı meşru'alarının mahsulu olan yavrularını, o levs ve fuhuşlarının zi-hayat hatıralarını toprağını a'mak-ı siyah-ı ketumuna gömen veya bir kuyunun aguş-ı esrar-perverine tevdi eden kadınlar.. Cüz'i bir menfa'at, ani bir hiddet ile bir vücudu bir lahza yok eden katiller... Evet, bütün bu hapishane ve hastahaneleri dolduran muzlim, sefih caniler biraz daha suhuletle 'afv.., "determinizm" nazariye-i felsefiyyesi bunların hakkında biraz daha kolaylıkla tatbik olunabilir.. Çünkü bunlar da kurbanlar.. Evvela tabi'atlerinin, sonra da daha mühimi olmak üzere., cehlilerinin kurbanıdır.. O halde zulmetleri tenvire çalışan hayatlarını terbiye-i avame hasr eyleyen demokrat hükema, insaniyyet-perver üdeba ne kadar şayeste-i ta'ziz ve takdis olmak lazım gelir, değil mi?... Bazan nazarım hayat-ı ictima'iyye ve siyasiyyenin bir safha-i muzlimine erişir, fikrim tarih-i 'umuminin bir safha-i hununa takılır... Derin ve ateşin bir heyecan-ı fikr ü tahassüs içinde, evvela: İnce, sanki verem gibi sessiz ve nazik, fakat nafiz ve ha'in cinayetler... Suret-i zahirde ehemmmiyetsiz bir kabahat ve belki de fazilet şeklinde ta'mik edilirse en müdhiş cinayetlerden daha hunin cinayetler.. Sonra da; insaniyyeti, yani 'adalet ü ciddiyyeti tehdid eyleyen, öbür iki kişiye münhasır olmayıp si'a-i 'aidiyyeti pek büyük, pek geniş bir kütle-i beşeriyeti şamil cinayetler.. Mahsul-i cehalet değil, semere-i

tefekkür ve ma'rifet olan, bile bile, muhakeme ve müşavere eyleye eyleye irtikab edilen cinayetler... Of, o siyasi ve ictimai facialar... Mülevves, müstebid, keyfi; hevesi, zevki, menfa'ati uğrunda binlerce ma'sumları -haksız yere- zemin-i helake seren, binlerce valide ve pederleri inleten, binlerce çocukları yetim, binlerce kadınları dul bırakan faci'alar bütün bu kanlı tablolar piş-i hayal ü fikrimde canlanır... Şimdi "determinizm" in dehşetli, bi-aman bir düşmanı olurum.. Şu dakikikada mütehevvir ve asabi bir "moralist" kuvvet-i vicdaniyle bu nazariyye-i felsefiyyeye savlet ve hücum eder, onu sarsar ve hırpalır, bu felsefenin müverrec-i muhteşemine o kadar sevdiğim ve hürmet ettiğim "ten" e zabt edilemez bir fevran-ı hissiyat içinde 'isyan eylerim...

Ve nihayet bütün bir gayz ü hışm ile derim ki: Gördüğü tahsil, iktisab ettiği 'ilm u ma'rifeti kendi menfa'at-ı şahsiyyesi için insaniyyet 'aleyhinde bir silah-ı tehditkar gibi isti'mal eden vicdansızlar.. Mülevves bir emel uğrunda necib bir aileyi eninler içinde mahv etmekte zerre kadar azab ü vicdan hissetmeyen zi-hayat paçavralar... Maddi menfa'atler, hodbin mülahazalar, hatta siyasi muamekelerle ciğerparelerini siyah bir izdivacın aguş-ı haşininde tedricen öldüren ve bu vech ile hayat-ı milliyye ve ictimaiyyenin zehirlenmesine hizmet eden tahsil görmüş pederler.. Garezi şahsisi veya te'min-i şöhreti için namus u fazileti, hissiyat-ı muazzeze-i vatan-perveraneyi ebediyyen lekeleyen mülevves entrikalar, manfa'at-perest manevralarla beyhude yere ma'sum kanları dökmekten zevk-yab olan müstebid kumandanlar.. Daha sonra da, kendi ikbal ve istirahatı için bütün bir milleti pençe-i istibdad-ı zalimanesi altında ezen, inleten ve bu hususta icabında sokakları birer nehr-i hunin şekline ifraz etmekten bir zevk-i vahşi hisseden diplomatlar, hükümdarlar, bütün bu -bilmem ta'bir doğru olabilir mi?- aristokrat caniler hiçbir zamam ma'zur görülemezler, afv edilemezler. İnsandan başka her şey olan şu muzlim canilerin heva-yı hareket-ı hunharaneleri karşısında zannedersen, determinizm nefes alamaz!..

Bu mütefekkir baykuşların bu meş'um hallerini gördükçe ve düşündükçe pak alınlı, iyi kalpli temiz fikirli muhterem insanlar nazarımda o kadar azalır, o kadar yok olur ki bu gird-bad ü ma'işette kaynaşan bütün insanları hunhar, yırtıcı, menfa'at-perest birer hayvan-ı mütefekkirden müteşekkil bir kitle-i müfterise şeklinde görerek iğrenir, kendimden de nefret ederim...

Bu derin ve samimi, bu ateşin ve hakiki heyecan-ı dima'i eyleyen, ölmek arzu ve ihtiyaçlarıyla tutuştuğum hummalı ve buhranlı bir devre-i cinnet geçirmiş olurum...

Hugo: "Bir mekteb açan aynı zamanda bir mahbes kapar.." diyor...Ne güzel ve doğru bir söz... Fakat zannedersen, Fransa'nın ve on dokuzuncu 'asrın bu cidden büyük şa'iri şu cümleyi yazarken tahsil görmüş canileri hiç düşünmemiş olacak.

15 Eylül 1322

Raif Necdet, 11 / 171-172

Enkaz-ı Garam

Biraz bahar, biraz çiçek, sonra bütün siyahlık, bütün zulmet, uçurumlar, hufreler, ızdırab-hiz dakikalar, çırpına çırpına, sevine sevine, ağlaya ağlaya ölen ümidler, emeller, hulyalar; kalbimde, bu şikeste-per, bu yorgun kalbimde sızlayan, kanayan birçok cerihalar açarak uful eden bu zavallı hayatlar. İşte bunlar, benim hayat-ı 'aşkımın enkaz-ı muztaribi...

Reh-güzar-ı hayatımın leyal-i motifinden her geçen hayal-ı sa'adet için uzandığım dest-i ra'şedarıma telhi-i hayatın böyle 'anif, kahir silleleriyle tebah olan amal-i şebabımın enkaz-ı girye-nakinden başka bir şey geçmezdi bunu biliyordum. Ve onun için hayat-ı 'aşkımın bu akıbet-i müte'ellimini bir intizar-ı mübhemin boğucu sıkıntılarıyla bekliyordum.

Bu ızdırabatın nehfete feryadları, ebkem velveleleri muhayyel sa'adetlerime, muhayyel ümidlerime hatta tekmil şebabıma muzlim bir gecenin matemini karaltılarını zerre zerre, katre katre nüfuz ettirerek o şuh, şen handan ve raksan titreyen hulyaları öyle ızdırabata öyle ebedi me'yusiyyete munkalib etmişti ki malik olunamamış sa'adetlerimin, medfun emellerimin mezar-ı bakirinde doya doya, için için ağlamak sonra o bükaların şemim-i müşfikinden bi-sud teselliler toplamak isterim. Esef ki bunu da bana çok görürler.

İşte; bu yaşanılmamış ümidler, emeller, hulyalar, bu acı, muztarib hayatlar, oh; benim enkaz-ı garamım...

7 Kanun-ı evvel 1317

Salih Muzaffer, 12 / 185

'Aşkımız

-Faik Sabri'ye-

Bazan peri-i leyalin na-mütenahiliklere ithaf ettiği ha'ile-i nur-a-nur-ı sakibde 'aşkımız için bir peyam-ı hicran kadifelenir. Hayat-ı amalimizde bir hilal-i karha, bir hilal-i tedfin harelenir. Fanilik içinde kokladığımız bu mühim zehre-i rabıta, bu mü'ebbed Dalila bir gün zehirden parmakları ile o hilal-i karhayı acımadan, titremeden fiskeler, kanatır. Ve sonra bu kanar yaraya renksiz, nefhasız baharlar verir. Ve 'aşkımız bu büyük ra'şelere karşı inler. Bu ağlar figanlara esiriler, bu bizim siyah gözlerine, mahmur iltifatlarına pür-iştıyak olduğumuz siyah kanatlı esiriler, bulutlu, dikenli kalblerini gösterir. Sonra meshuf-ı hazan, uçurumlarına pür-melal yorula yorula sürüklür. Rebab-ı ruhumun türbe-i heyecanına deruni ahlar, temeyyünlerle lerzişdar-ı matem bir ha'ile besteler ki 'aşkımız bu ferdasız, hasta yorgunlukların günah-ı ru'yasıyla sızlar durur...

30 Nisan 1318

İlyas Macid, 13 / 201

Tefelsüf

-Ahmed Haşim'e-

Aydınlıklar, mavi parıltılı 'aşk ve vefalar görürüz. Bunlar yenilikleri, esiri mümtaziyetleriyle bize na-mütenahiliğin yeşil emelleri mor hulyalarını uzatırlar. Severiz, seviliriz. Hayatımızda bir ka'inat-ı sa'adet çiçeklenir. Bunlar hep bahari, hiç bir katre-i elem görmeyiz. Ve sonra, ah sonra bakarız ki bu bakiriyyet-i zevahir içinde bir leyla-yı suküt şimşekleniyor. Ha'ir-i matemimizi yaşıyoruz. Ruhumuz, oh o şimdi yeni 'ufk-ı nisyanın aguş-ı iğfalinde hüngür hüngür sızlıyor, onu teselli ediniz...

7 Mayıs 1317

İlyas Macid, 14 / 217

Zehr-i Hakikat

Hayal.. hayal... Zavallı beşerin alam-ı hayatiyyeden, faci'a-i ictima'iyeden mütevellid eninlerini, nalişlerini gayş-aver bir heva-yı mugfel içinde iskat eden, her dakikada biraz daha kuvvet-i ruhunu kaybeden mu'azzez ümidlere, nagehan bir darbe-i 'anif-i hakikat ile tarmar edilmiş mukaddes emellere bir temas-ı lutufkar ile bahş-ı hayat eyleyen ve bu vech ile bi-çare kalb-i beşeri sekr-aver bir kehware-i teselliyet ü nevazişte- velev ki bir müddet-i muvakkat için olsun mes'udane dinlendiren hayal.

Eğer sen olmasaydın, ey hayal-i nüşin, ben nasıl bu haşin hayatın, bu bi-insaf hakikatin kahhar darbelerine mukavemet ederdim.. Münkarız ümmidlerime, müzmahil emellerime yeniden reşâşe-i hayat serpen senin cenah-ı humayekar teselliyetin olmasaydı ben nasıl yaşardım... Sensiz, ümitsiz, emelsiz, güneşsiz nasıl yaşardım, ya Rabbim, nasıl?...

Ey hayal-i lütufkar!... Bilsen seni ne kadar seviyor ne kadar takdis ediyorum.. Eğer sen olmasan -mugfil olduğunu bildiğim halde- eğer senin pür-emel va'adlerin, ümid-nüvaz teşviklerin olmasa ben kabil değil yaşayamazdım.. Canımı sana ile'l-ebed sana medyunum...

Ey hayal-i can-bahş!.. Sana da'ima büyük bir ihtiyacım var.. Hususiyle hayat-ı milliyye ve ictimaiyyeye 'a'id siyah hakikatlerin 'anif darbeleriyle bi-tab-ı melal kaldığım zamanlarda sana olan ihtiyacım daha şediddir... Sefil, meş'um bir darbe-i hakikat beni zebun ve ser-nügun eyler iken... Elim, tab-süz bir ceriha-i hayat-ı magnum ve yetim kalbimi kanatırken senin bir valide şefkatiyle benim için da'ima küşade olan sehhar-ı şehbal nevazişkarına bilsen nasıl bir telaşla atılırım.. Bir sabi-i şir-har sine-i nermin-i madere, bir 'aşık-ı vefakar ağuş-ı yar-ı naz-pervere, mütehavvir dalgalar arasında pençe-i mevte teslim-i can eden bir bi-çare, kenar-ı selamete nasıl bir tehalükle atılırsa ben de senin şehbal-ı şeyda-karına öyle bir telaşla atılırım.. O vakit senin nazar-rüba kavs-i kuzahlar, şagaf-efza çiçeklerle müzeyyen, mu'azzez emeller; rengarenk ümmidlerle mücehhez şehbal-i şîr-amizin, pür-gazab ve endişe-nak, hakikatin hamalet-i şedidesine karşı beni, bu naçiz hayatı müdafa'a etmeğe başlar... Hakikat hal-i "ta'arruzunda" sen hal-i müdafa'ada, ip-ince harb edersiniz... Bu harb esnasında ba'zan galebe ümmidlerini verecek bir surette metanet ü muvaffakiyet gössterirsin.. Ah bu anda bilsen, ey hayal-i fedakar, ser-mest gurur ve sa'adet, nasıl avunurum.. Artık öyle bir an gelir ki, oh, öyle bir an gelir ki sen bu hakir mevcudiyetimi hiçlikten kurtarır, beni melal-i me'ali olan kalbimle beraber başka bir cihan me'aliyyatın esiri şafaklarla müzeyyen penbe bulutlarına kadar yükseltirsin.. Beni öyle avutur, öyle oyalarsın ki bir dakika içinde bütün hiçliğimi,

zavallı hayatımın bütün mahrumiyyet ve makhuriyyetlerini unutuyor, mes'ud ve ferah-kam, bala-yı asmana doğru bal-i küşa-yı tayran olurum, sanırım... Bir halde ki artık hayattan, bu sefil ve zalim hayattan, bu zelil ve pençeli hayattan hiçbir ceriha almayacağıma, o hassas ve şikeste kalbimin hiçbir nahin-i hakikat ile kanamayacağına emin olurum...

Ah bana hayatımı hiçlikten kurtararak böyle nezih ve mümtaz dakikalar yaşattığın için, ey hayal-ı vefakar, ben sana nasıl meftun ben sana nasıl medyun olmayayım? Oh bu dakikalar.. Bütün bir hayat, bir ebediyyet kadar imtidad etseydi, ne olurdu, ya Rabbim? Darbe-i 'anif-i hayatla bir daha lersedar-ı te'essür olmamak zehrabe-i hakikati bir daha nuş etmemek için, ey hayal-i nermin derece-i kafiyede kuvvetin olsaydı ne olurdu?..

Heyhat!.. Hakikat o kadar kuvvetle, o kadar silahla, o kadar zehirle mücehhez ki sen, ey zavallı hayal-i bi-muhal, sen bütün bu mütemadi hücumlara, savletlere tab-aver olamayarak en nihayet i'lan-ı mağlubiyyet edersin.. İşte o zaman ben, aciz ve makhur ben, galib bir devlete mağlub tarafından na-çar teslim edilen bir memleket magmumiyyet-i yetimanesiyle, me'yus ve nalan, zemin-i ahkariyyet ve eslefiyyette ezilirim... O anda hakikat, bütün bir feveran-ı gayz ü gazabla, öyle şedid hamlelerle bana hücum eder ki senin o emeller, ümidler, çiçeklerle münevver şehbal-i şî'r-amizinden hazin bir nazra-i istimdad ile mu'avenet beklerim...

Fakat efsus ki... Sen ey hayal-i şikeste-bal, sen bu harbten, bu cidalden o kadar bi-tab ve zebun, o kadar makhur ve ser-nügun kalırsın ki ordusu müzmahil olmuş bir başkumandan 'acz ü füturuyle kıvrandır, beni müdafa'a etmek için kendinde cüz'i bir kuvvet bile hissedemezsin... Ah işte o vakit ben, ey hayal-i mürde... Ey şehbal-i şikeste, o vakit ben yetim ve kahir bir metrukiyyetle "zehr-i hakikat"ın ateşin cur'alarını içerek katre katre ölürüm!...

Kanun-ı sani 1317

Raif Necdet, 14 / 220

Ruh-ı Eşya

I

Mendil

-Sami Yusuf Bey'e-

İhtimal birkaç gün, ihtimal aylarca, mağazanın bir köşeciğinde, ba'zan zarif, ba'zan fersude bir kutunun içinde ara sıra hırpalanan bir sükun ile uyuduktan sonra nihayet bir gün üzerinde bir hiss-i takdir ile parlayan gözlerin sahibinin hissetmeyen parmaklarına, artık bu kuşe-i nisyandan kurtulmuş olmak neşvesiyle bir buse-i esiri-i şükran koyarken bir iştiyak ü emeldir...

Oh artık, kutusunun bu bir mezara benzeyen sükunet-i muzlimesinden kurtulduktan sonra, hulya-yı mu'azzezine kavuşacak... Genç, şirin bir kız, kahkahasını setretmek için onu korsajının korsaj arasındaki me'va-yı mu'attaratından çıkararak, nermin dudaklarıyla bir buse-i ma'sum verecek..

Yahud, ilk i'tiraf-ı sevda karşısında, güzergah-ı hayatında açılan yeni bir ufk-ı sa'adetin temaşa-yı bedai'yle mest-i huzuz bir genç kız kalbiyle müşafihat-ı samimiyye yapacak... Fakat, ekseri dest-i haşin-i hakikat önünde ruh-ı hulya-perverini yaralar.. Bazan bir emel-i mu'azzezin sukut, ve inhisafı karşısında ağlayan gözleri siler..

Ba'zan da bir hazan akşamı, güneş ta uzaklarda erguvani tebessumleriyle ihtifa-gahına çekilirken, penceresinin kenarından levha-i ka'inati seyr ederek, ihtimal ki yarın yaşamayacağını düşünen bir gencin ma'lul sinesi boğucu öksürüklerle sarsılır.. O vakit mendil, ince zayıf parmaklarla gencin dudaklarına yaklaştırılır..

Ve o zaman üzerinde, bu vücud-ı muhtazırın bir nefha ile sönecek olan nur-ı hayatından yetim, boynu bükük bir parça... Oh, bir kan lekesi görülür...

Kadırga 9 Kanun 1323

Ali Süha, 16 / 253

Sevilseydim

-Yazılmış şey-

Aşkımın 'afif sudkası verilseydi. Hiçbir zehr-i mahrumiyyet, hiçbir ceriha-i hicran almadan, pür şi'r ü hayat bir leyle-i visal koklasaydım, fanilik nedir? bilmeseydim. Emelhlerim bütün renk bütün rayiha, bütün neşide olsaydı. Şu'un-ı fusulin yağmurlu karları, sisli bulutları, bizi korkutan, bizi ürperten asabi fırtınaları yerine hep bahar, yenilikleri, sadelikleriyle bir nisan baharı açılışaydı. Perili koruların perili gölgelerinde bir ruya-yı ebediyyet görseydim. Ve bunlar bana o siyah sadef ebrular, o siyah sadef didelerde bir gece, 'aşkımın ilk leyle-i mes'udiyyeti hiçbir zehr-i mahrumiyyet, hiçbir ceriha-i hicran almadan çiçekleseydim...

Ben ona böyle bir şi'r ü hayat bir şeb-i visalin hafaya-yı müzehebbini bestelerken niyazlarımın ne kadar saf, ümmidlerimin ne kadar samimi, hulyalarımın ne kadar küçük olduğunu bilseydi. Ve bundan evel beni sevseydi. Bu ka'inat-ı bakirine karşı sevilseydim Allahım, bir sevilseydim...

10 Haziran 1318

İlyas Macid, 17 / 270

Onlara

Sevmişti: Sevmek kelimesinin bütün ma'nası bütün 'ulviyetiyle sevmişti... Sevilmişti; ciddi hassas bir kalbin bütün kuvvetiyle sevilmişti... 'Aşkın en rakik, en nezihıyla sevmiş, en samimi, en hürmetkârıyla mukabele görmüştü.

Seviyorlardı, bundan her ikisi de emindi ooh.. Ne kadar, ne kadar seviyorlardı; bu i'tiraf olunmamış 'aşkın i'tiraf olunmuş olmasından lahuti bir cazibe buluyorlar ve bu söylenmemiş 'aşkı her ikisi de takdis ediyordu.

Öyle zannediyorlardı ki: bir kelime bir söz bu sevda-yı melekneyi zir ü zir edecek, bu muhabbet-i semaviyi mahv ü nabud eyleyecek...

Öyle hissediyorlardı ki: Heva-yı nesimiyi tehviz edecek, o tek söz kasırgalar, gird-badlar husule getirecek müzehheb bulutlar arasında ruhvaz çiçekler içinde sakladıkları bu esiri 'aşkı eninlere uçurumlara sevk edecek, kuşe-i nisyana gömecek... Ba'zan söylemek, nevazişkar lerzişler, melih darbelerle tehviz eden 'afif hissi tahlil etmek, her ikisi de şu'lenevariyle bütün hüviyyet-i ma'neviyelerini bu hüsn-i necibin, her gün biraz daha mağlub-ı esareti oldukları bu tatlı mahkumiyyetin te'sir-i füsunkarıyla söylemek, bütün günlerini saatlerine dakikalarına varıncaya kadar taht-ı ita'atine alan bu hiss-i takat-süzun mahiyyet-i hakikiyyesini ta'yin etmek 'asırlardan beri eskimeyen, fersudeleşmeyen "seviyorum, seviyorum" lahn-ı zemzemedarını tekrar etmek isterlerdi.. Fakat heyhat söyleyemezlerdi...

Öyle zannederlerdi ki bu bir kelimenin telaffuzu aralarında uçurumlar hasıl edecek. İmlası muhal boşluklar meydana getirecek bu aşk-ı mukaddesin bütün safiyet ü şî'riyyeti uçacak, kaçacak, ele geçmez bir mazi olacak.. O zaman ağlayacaklar, inleyecekler, bu ölen mazi'nin eyyam-ı nev-baharını tahassürle yad edecekler.

Ooh!. Madem ki bu böyle idi netice bir hiç, bir gubar olacaktı o halde i'tirafa ne lüzüm vardı?!..

Hayır, hayır, asla söylemeyecekler, bu 'aşk-ı mübecceli hiç hiçbir vakit i'tiraf etmeyecekler.. Böyle söylemek hissiyle zebun-ı alam kaldıkları zaman her bir ah-ı husran, medid bir nale-i gıryan ile titreyen dudaklar bu vazife-i mukaddesi gözlere, kalbin mir'at-ı in'ikası, hissini merkez-i ictima'ı olan o menba'-ı lem'adara, o mikyas-ı hakiki-i

Samimiye me'al-memnuniyye terk ederler ve bütün ateş-i merbutiyyetle birbirlerine
'umk-ı ruha kadar nüfuz eden bir nazar-ı perestişle bakar bakarlardı...

Ruhsan Nevvare, 20 / 313

W
E

Ruh-ı Eşya

II

Manken

Ba'zan büyük ve müdebdeb bir mağazanın mükellem camlığında, muhteşem bir kıyafetle, şuh, mağrur bir kadın tavr-ı istihzakariyle gelip geçenleri seyr eder...

Karşısında bu tezeyyun-i harikuladesine gıpta edenleri, insan olamamaktan mütevellid gayzın intikamını almak için yüksekte bakışlarıyla istihkar eder zannolunur.. Bazan sefil bir dükkanın ottan elbiselerine sarılmış, ihtimal ki saçının hasta çocuğuna ilaç tedarikine vereceği parayı kazanmak için yolculara bir ma'na-yı istirhamla yalvaran nazarları vardır...

Fakirin ruhu, daima bir hüzn ü melal içinde müstagrak ve kendisini bu dereke-i safalette bırakan talihe la'netler yağdırırken; zengin ve muhteşem manken daha yükseklere, daha müdebdeb muhitlere malik olmak zevkını tahayyül ederek.. Ve o zaman a'mak-ı nigahında daha büyük bir eser-i nühuvet vardır..

22 Kanun-ı evvel 1323, Kızıltoprak

Ali Süha, 20 / 317

Sessiz feryadlar

Tefekkür-i Hayat

-Kari'lere-

Biraz evvel yukarı aşağı, sağa sola mütelaşi tehacümle, mütereddid hamlelerle didinen kar parçaları; şimdi perukar-ı rükudet. Müteenni ve aheste, bir sukut-ı tedric ile nüzul ediyor. Ve soba bacalarından, karların istila-yı bi-pervasına aldırılmayarak çıkan beyaz dumanlar; kül renkli semaya nazik, narin tüller işleyerek dağılıyorlardı.

Bir köpeğin havayı yırtan av'avesi, denizden doğru arada bir gelen mübhem ve muzlim bir inilti bu kış gününün rükud-ı ebyazı arasında sürükleniyordu. Biraz evvelki rüzgardan sonra sükun bulan mefkurem:

"Hayat işte diyordu. böyle didinmek, yukarı aşağı, sağa sola koşmak. Evet, konacak, biraz oturacak bir yer bulmak için didinmek, didinmek. Sonra ve ekseriya, nasıl olursa olsun dinlenmek ihtiyacıyla muztarib kalınca bu yorgunluğunuzun ibramatına dayanamayarak rast gele bir yere, bu koşmadan mütehassıl yorgunluğu öldürmek ve böylelikle kaybetmekte olduğunuz hayattan birazını guya kazanmak için oturmak. Ve daha sonra orada ba-kuçek bir ayağın muhteriz tazyikinde 'aciz ü zelil ezilivermek, yahud da nasılsa size kadar gelmek için kesif bulutlardan bir ferce-i firar bulan ehemmiyetsiz bir zerre-i şemsin hande-i müşa'sa'ıyla erimek, buhar oluvermek. İşte hayat!"

Buna hak vermek için vakit bulmadan diğer bir fikr ta a'mak-ı ruhuma sokularak "Oh şimdi, diyor, onunla beraber olsan.." Sonra nasıl aldatıcı, müştak ve har-i emellerin, arzuların en derin nukat-ı şî'riyyeti fısıldayarak beni mest ü meshur bırakıyordu. Ben böyle kadın ihtiyacı, iştiyakı ile çırpınan, tıpkı bu karlar gibi didinen kalbimi dinlemekten daha zevk bularak öbürünü dinlememek isterken birden çıkan rüzgar; dinlememek istediğim fikre büyük bir güzellik vererek beni döndürüyor. "Bak; dedirtiyor, bak! ne kadar 'aciz, ne kadar zelil ü hakir.

Uçuyor, uçuyor. Uzaklara kendinin de bilmediği uzaklara, ihtimal 'adamlere..., uçurumlara doğru koşuyor, rüzgar koşturuyor. Evet, o küçük ayağın taht-ı tazyikinde ezildikten, küçük bir zerre-i şemsle buhar olduktan sonra ehemmiyetsiz bir ruzgar, tesadüfün bizi bıraktığı o yerden kaldırıyor. O vakit yine koşuyor, ezilmiş vücudumuz, bir hiç; mevcudiyetimizle ve nihayet bi-tab ve tüvan kalınca kalıncaya kadar koşuyoruz. Hayat bizi; işte bu rüzgarın karları gibi mukamevet-süz bir ısrar, tahammül-suz bir ta'annüde koşturuyor. Sonra belki biraz daha dinlenerek yine o muhavvef, müdhiş gubar-ı memata, bütün dünyanın dolduramadığı çukura, o çamur çukura yine düşmek,

tekevvün-i hayatın kanun-ı ric'at-ı devvarına hizmet etmek için, ezildikten sonra koşa koşa yıpranan vücudumuzla yorgun yorgun fakat daha çabuk, fakat daha çalak koşuyor, bila istisna koşuyoruz."

Ben buna karşı müdhiş, şimdi rüzgarın insafsız hamleleri, merhametsiz tehacümleriyle pür-ra'ş'e-i hiras koşuşan kar parçalarına bakarak ona hak veriyordum.

3. Kanun-ı evvel 1318

Salih Muzaffer, 22 / 345 -346

Akşamlar

Şemsi-i garib muhitata son bir lem'a-i veda bırakmış idi. Yavaş yavaş ka'inata der-aguş eden gece her şeye müstevli bir reng-i ibham veriyordu. Birdenbire kalbimde 'amik bir melal uyandı. Muhitatte ne bir te'essür, ne bir inilti, hiç hiç bir şey mahsus olmuyordu. Yalnız mütemadi bir meşiyi-i namer ile gizlice sokulan bir gece ve derin bir uykuya hazırlanan ka'inata son bir buse-i veda uzatarak başka cihanların aguş-ı iştiyakına atılan bir güneş vardı. Ve şüphesiz esbab-ı hafiyeye-i melalin bu ka'inatı gecenin muzlim ve esrarengiz koynunda terk ederken çekip giden güneşten, onun ufulüyle muhitata nüzul eden lefafete tevellüd ediyordu.

Evet her şey, her şey melul idi. Sanki akşam bütün mevcudatın reng-i neşatını soldurarak dide-i ihtisas-ı beşere bir levn-i esmer-i matem arz ediyordu. Bilmem bu esmer ve magnum akşamları temaşa ettiniz mi? Bir kere güneş hafagahını tekarrub eti mi, semaya nafız bir bi-reng-i toprağı derin bir bu-yı matem istila eder. Dağlar yavaş yavaş koyulaşan zıll-ı siyah-ı leyl içinde gökten inmiş mechul kürreler gibi afakı tehdid ederler. Denizler, güneşin buse-i vapesin veda'ıyla ceriha-dar olan sinelerini açarak semadan inecek rida-yı leyli beklerler. Dereler soluk hareleriyle kıvrıla kıvrıla gecenin gittikçe koyulaşan kanatları altında kalırlar. Bitmek tükenmek bilmez bir mebzuliyet-i elhan ile terennüm etikleri zemzemeye bir yükseklik, bir tarz-ı figan ü iştiyaka gelir. Dalgacıklarının çarpışmasından tevellüd edip etrafı sükunet-i na'imesi içinde 'aks eden bu lahn-ı melul, bilmem dinlediniz mi, sema-yı beşere hiç bilmediğimiz, görmediğimiz 'alemlerin menakıb 'aleminden mürekkeb bir selsebil nevhat bir şi'r-i musikar-ı tabi'at arz eder.

Eğer temaşa ettiğiniz levha-i mesaseninin sinn-i rebi'inde yaşayan akşamlarda biri ise ka'inat genç, sema nevazişkar, muhitat zemerdir. Toprak pür-nemdir. Dağların yeşil sırtlarında, ovaların zarif sinelerinde sari bir lem'a-i sebzın taraveti sür'at-ı leyl ile mütenasiben koyulaşarak temevvüc ettiğini görürsünüz Ağaçlar beyaz, yahud beyaz benekli yeşil bir halat-ı nefise-i bahar içinde ağır ağır başlarını sallayarak muhabbet-i leyle ser-fürü ederler. Yeşil çimenler, muhtelif çiçekler mevsimin esbab-ı zinet ü taraveti olan bütün bu mevcudat-ı mülevvene-i beda'i gecenin etekleri altında katra katre solar. Nagehani bir ruzgar bütün ka'inatı bir lerze-i tevahhuşle sarsarak geçer. Meşammınıza renklerden, kokulardan, zarafetlerden mürekkeb bir muhit içinde kazanılmış nemli bir rayiha-i şebab getirir. Dudaklarınızı ta uzaklardan nakl ettiği meşkin ve nevazişkar bir buse-i taravet-i tabi'atle öper. Zemerdir çimenlerin, koyu yeşil yyaprakları yeşil gölgeleri arasında tek tük kuşlar, açılmış bir deliği kapatmak, yahud mini mini bir aşiyân-ı muhabbet yaymak için yuvalarına mevadd-ı insaniyye taşıyan serçeler fırlar.

Ma'sukalarının kucağına geç kalmış güvercinlerin endişeli bir isti'cal-i iştıyak ile uçtuklarını görürsünüz. Bir taraftan, şübhesiz pür-setide-i ruhunun kürsi-i aramına yakın bir hacle-i talakı intihab ederek samimi bir silsile-i elhan-ı da'vetle şî'r-i amal-i sevdâyı teremmüm eden zavallı bir kalb-i ta'irin feryadı pür-siteşkarını işitirsiniz. Bu yeşil dağlar, bu yeşil çimenler, bu yeşil, yemyeşil muhitat, kalbinize na-mu'ayyen bir ümmid-i sa'adet verir. A'mak-ı mevcudiyetinizde ta'yin edemediğiniz bir hadise-i fevka'l-adeye karşı hissettiğiniz şedid bir intizarın hüma-yı mübhemini duyarsınız. Sonra nagehani bir bidar-ı tahassüsle etrafınıza bakarsınız. O yeşil dağların, o yeşil çimenlerin, o yeşil, yemyeşil muhitatın siyah, simsiyah bir lefefe-i matem altında meftur ü muhtazır dinlediğini, bütün ka'inatın derin bir hab-ı esrar içinde, ağaçları, renkleri çiçekleri, kokularıyla sakit ü muhteşem, boğulup kaldığını görürsünüz. Artık kuşlar, bülbüller sükut etmiştir. Artık dereler, ta kalblerinden taşan bir hamle-i feryad ile ağlıyorlar zannedilir. Artık amal-i kalbinizin hiçbir teraneye okşandığını hissetmezsiniz. Yalnız ufkun mechul derinliklerinden vahşi bir kahkaha-i istihza ile hayatınızın bir günün daha eksildiğini, amal-i mu'azzeze-i kalbinizden birinin daha solduğunu ihtar eden bir baykuş kalbinizi tırmalayarak sami'anızı tahriş ederek vakur ü la-kayd, geçer gider...

Pazar akşamları sema daha ateşin, ka'inat daha durgun, güneş daha lütufkardır. Mefrut bir hararetin verdiği bi-tabi-i mahmumane içinde mevcudat derin ve istirahat-bahş bir nefes-aram için tabi'atin müsa'ade-i ihsanına muntazır yorgun ve atıf, uzun uzun dinlenir. Sema açık mavi bir pehna-yı har, toprak bir volkandan dökülmüş enkaz-ı tarümar şeklinde seb'a-i mukassi uzanıp gider. Sanki büyük bir yangınla her şey tutuşmuş, zemine bu tutuşan şeylerden bir kül tabakası yayılmıştır. Güneş ufka takarrüb ettikçe yavaş yavaş söner, kırmızı bakırdan bir levha gibi renksiz bulutları ağuş-ı nermine bir saniye tevakkuf eder, güzergahında vücuda getirdiği yangınları ve kuru müftehir, temaşa ettikten sonra firaş-ı igtirabına gömülür, kalır. Ka'inatın şişkin sinesine ağır bir sis yayılır. Baharın taravet-i zemerini yeknesak bir reng-i hararet içinde ga'ib olmuştur. Bütün mevcudatta o eski eser hayat ü fa'aliyeti göremezsiniz. Her şey yorgun ve bitab, her şey mefturdur. Etrafınızda zayıf sapları üzerinde bayılmış yapraklar, kurumuş, çatlamış dallar, çehrelerine siyah bir reng-i meraret çökmüş çiçekler, kuru otlar arasında belki nazar-ı ittihaba tesadüf etmek emeliyle yükselmeğe cesaret ederek başlarına inen sa'ika-i hararetle uyuşup kalmış, boyunlarını bükmüş menekşeler, sonra bütün bunların bu mahmum ü bitab ka'inat-ı rehabetin üzerinde karar bir sema, koyulaşan bir duman, derinleşen bir sükut ü tenhayı görürsünüz. Yalnız yer, altın başaklı buğday tarlaları nazar-ı temaşaya bir levha-i bedi'a-i müzehhebe arz eder. Serin bir tabaka-i inşirah bulmak için yükselmiş, yükselmiş, ta semanın esir-i mübhemiyeti içinde kalmış tek tük çaylaklar, batı bir seyr-i muntazamla ufkun bir köşesinden diğer bir köşesine doğru

pervaz ederler. Kuşlar yuvalarında yavrularıyla meşguldür. Refte refte ilerleyen gecenin esrar-ı zalamına hiçbir terane 'aks etmez. Yalnız uzaktan uzağa billur levhalardan mürekkebe bir zencirin çözülmesinden mütevellid zannedilen tiz ve ahengdar çaylak sadaları vakit vakit sükunet-i mesayı yırtarlar. Yek-avaz ağustos böceklerinin şamatat-ı muttaridesi tabakat-ı leyli tehiz eder. Ötede beride birkaç ateş böceği, fosforlu kanatlarını tahrik ederek ka'inat-ı habideye mini mini birer kandil ikad ederler. Dere kenarında oynayan kurbağalar, bu rakid geceye, bu bitab ka'inata kaba, fakat tatlı ve tabi'i bir ninni söylerler.

Nihayet mest ü bi-hoş serilen mevcudat-ı gecenin serin nefesleriyle soğumaya başlar. Ara sıra ağaçlara mechul bir hayat sirayet ettiğini, yaprakların uykudan uyanır gibi kımlıdanmağa başladığını, otların, çimenlerin, çiçeklerin üzerinden birer ra'ş-e-i intişar geçtiğini duyarsınız. Fakat bu mukadder. Sonra tekrar derin bir sükunet başlar. Her şey bir zulmet, bir mübhemiyyet içinde kalır. Mevsimin sada-yı yübuseti gibi hiç fasıla-dar olmayan böcek cırtlularıyla yaz gecelerinin sevimli bülbülleri 'addedilen kurbağaların ve kokusundan, semada parlayan ecram-ı münire ile onları taklide çalışan ateş böceklerinden başka ne bir ziya, ne bir name-i zi-hayat hissetmezsiniz.

Beşer, bu akşamlarda evde yorgundur. Onun da vücudu mu'ayyen fasılalarla melul ü mahzun parlayan fenerlerden başka hiçbir şeyle anlaşılamaz. Yavaş yavaş siz de bu tab-ı muhitattan nasibe-yab olursunuz. Çok yaşanmış bir günün kalbinizde bıraktığı bi-tab-i tahassüs-i mevcudiyetinizi kırar, geçirir. Hayatınızı ihtiyacat-ı kalbiyyenize nazaran gayr-ı kafi, amalimizi la-kaydi-i hayata karşı meyyal-i fena bulursunuz. Düşünmek istersiniz; efkarınız, içinde boğulduğu zulmet ü mechuliyyetden kurtulub kesb ü sünuh edemez. Birşeyler hissedersiniz; ihtisasat-ı kalbiyyenizi tahlil için kuvvet bulamazsınız. Ve hep böyle, esbabını bilmediğiniz tahassusat-ı elemiyyenin zıll-i matemiyile sizin de kalbinizde bir gece, bir leyl-i fütur başlar. Soluk çehreniz bi-tab-ı temaşa gözlemlerinizle hab-gahınıza dönersiniz.

Sonbahar akşamları mevcudat, geniş bir rida-yı ızdırara bürünmüş, ma'lul, müteverrem an-ı vapesin ızdırabını bekler. Bütün tabi'at bir afet-i hafiyeye uğramış gibi derin bir za'f-ı kuvve içindedir. Ötede beride büzülmüş bağlar, ekinleri biçilmiş tarlalar, تنها ve asude harman yerleri saha-i ru'yetinizde acıklı bir manzara-i husran teşkil eder. Çiçekler, renkler, kokular, geçen mevsimin esbab-ı zinet ü taraveti maraz-ı müzemmen hazan ile sükut etmiş, her şelde hasta bir vücut, soluk bir çehre, kuvvetsiz bir hayat tecelli etmiştir. Dağlar, kambur sırtlarında siyah ve sisli bir za'f ü uryani teressüm ederek, yeşil eteklerinde sarı bir ra'ş-e-i esfar-ı temevvüc eyleyerek zamanın kudret-i tahribini, hayatın

netice-i fena-nümununu temsil ederler. ağaçlar kupkuru semanın hazine-i vasi'a-i lütuf ü ihsanına doğru açmış usare-i famiye-i hayatiyelerinin çekilmesiyle vücutlarını istila eden zehrabe-i mevt ü fenaya karşı o sahra-yı nilgün ihtişamından bir mucize-i tahlis bekliyorlar zannedilir. Toprak, illet-i müstevliye fena-yab olan hayat-ı nebatatın bıraktığı enkaz-ı ma'luleye geniş bir mezar olmuştur. Dereler, güzergahlarından topladıkları na'ş-ı evrakı aguş-ı şefkatlerine alarak na-mu'ayyen bir neşide-i matem, samimi bir lahn-ı hüzn-engiz ile mechul bir makbereye doğru sürüklerler. Uzak 'alemlerden getirdiği huşunet-i bi-kuyudane ile muhitata hafî bir endişe veren serd bir ruzgar bu mürde mevcudatı kuvvetle sarsarak geçer. Ka'inatta acıklı bir avaze-i enin işitilir. Hissedersiniz ki mevsimin bütün zehr-i mematı bu kuy-ı rüzgarın nameri dudaklarındadır. Kuru dallar üzerinde tek tük asılıp kalan birkaç soluk yaprak görürsünüz ki şübhesiz o nameri dudakların buse-i tebessümdarıyla merbut oldukları daldan ayrılarak mevcud-ı telaki-i fena olan toprağa nev-mid ü nalan düşerler. Tıfl ü hafi hazanın yed-i hayatiyle bozulmuş yuvalar, maharetsiz pervaz edip sığınmak için validelerinin aguş-ı şefkatini arayan yavru kuşlar görürsünüz. Etrafınızda her şey, bila-istisna her şey soluktur. Her şey ma'il-i fenadır. Yalnız başınızın üstünde bir sema, ayaklarınızın altında bir toprak vardır ki, birinin reng-i ezeli-i kebedu, diğerinin levn-i ebed-i siyahı asla tebeddül etmemiştir. Ve bu iki sath-ı vasi girivv arasında ne varsa hepsinin baladan ziyade esfele, semadan ziyade toprağa mütemayil olduğunu fark edersiniz. Sonra bu acıklı menazır-ı husran-ı hazanı çeşm-i rikkatinizden setr etmek ister gibi gecenin perde-i tarik-i mechuliyeti yayılmağa başlar. Sanki toprağa karin olan bütün mevcudatın son nefesi ihtizardan mürekkebe bir bulut, bir heva-yı memat yerden kalkarak göğe doğru yükselmeğe başlamış, bütün dünyayı, zeminleri, asmanları, nebatat ü cemadatıyla bir lahn-ı vasi-i muzlim haline getirmiştir.

Bu temaşa-yı mesa, bu perde perde açılan safahat-ı memat damanınızı soldurur; efkarınızı acı bir sarsar-ı endişe ile tahriş eder; kalbinizi zehirler. Mevsimin sine-i za'f ü emrazından taşan enin-i matem, sizin de efkarınıza ölümün soğuk kanatlarıyla bir darbe-i intibah irdirir. Dökülen yaprakları, bozulan yuvaları grürsünüz. Bu yaprakların da tubkı sizin gibi bir hayata malik, mensub oldukları cihan-ı zemerden-i zındikiyye sizin kadar merbut iken bugün ayaklarınızın dibinde kupkuru bir na'ştan ibaret kaldıklarını, bu hasir ü perişan yuvalarında bir zamanlar ne usanmaz himmetlerle vücuda gelip, ne vefakar iki kalb-i şebaba bir aşıyan-ı kudsi-i perestiş olmuş iken şimdi zavallı bir harabeden başka bir şey olmadıklarını düşünürsünüz. Tabi'i ki o yapraklar gibi zi-hayat-ı gayelere merbut olan emellerinizden birkaçının daha solduğunu, tabi'i ki o yuvalar gibi sizin de kalbinizde hürmet edilmemiş 'aşkların, takdir edilmemiş hürmetlerin harabe-i ihtisası bulunduğunu hissedersiniz. Sizin de bir gün merbut olduğunuz ka'inat-ı hayatiyyeden, derin bir hiss-i

hürmet ü perestişle sevdiğiniz kucaklardan tıbkı bu sarsar-ı hazana müşabih bir sarsar-ı mevt ile birdenbire ayrılıp o zavallı yapraklar gibi sine-i vahşi-i türabe terk-i mevcudiyet edeceğinizi, sizin de sefil bir paçavra kadar ha'iz-i ehemmiyet olmadığı halde o kadar itinalarla teşkil ettiğiniz bu cisminizin o perişan yuvalar gibi nihayet çürüyüp gideceğini, arkanızda yine böyle perişan yuvalar, ma'il-i sükut yapraklar bırakacağınızı gözünüzün önüne getirirsiniz. Çalışmak için kuvvetiniz, yaşamak için iştiyakınız kalmaz. Bu 'alemin fena-yı muhakkakına karşı beşeriyetin mütemadi boğuşmasını gülünç ve basit bulursunuz. Ve bu temaşa-yı mesa-yı hazandan siz de hisse-i nasibe-i teverreminizi alarak hasta bir fikr, mecruh bir kalb, siyah bir felsefe-i hayat ile için için ağlırsınız.

Kış akşamları: Yeknesak, kül rengi bir sema, beyaz, bembeyaz muhitat... Ağuş-ı semanın mechul bir baharistan-ı bedayi'inden namer'i bir deste-i 'ulvi-i lütufkar ile sine-i tabi'ate beyaz şükufeler dökülür. Etrafınızda nazar-ı temaşayı cerihadar edecek hiçbir şey göremezsiniz. Bütün mevcudat beyaz bir lefafe-i inşirah içinde sakit ü 'ulvi serilir durur. Fakat sami'anız çok muztarıbdır. Ara sıra korkunç bir kamçı darbesi gibi heva-yı muhitiyi tarümar eden hamle-i badın vahşi ısıkları, akşamın sükuneti içinde tac-dar-ı kalbinize çarpar. Uzakta, yakında; zirde, balada hiçbir name-i şadi işitemezsiniz; ne bir kalb-i ta'irden feveran etmiş bir terane, ne bir leb-i madan dökülmüş zezeme, ne bir kurbağanın çirkin dudaklarından fırlamış bir nevha... Hiç, hiçbir şey.. Buna mukabil ka'inatı setreden rida-yı berfi, zayıf ayaklarıyla eşerek gıda arayan kargaların acı sesleri vardır.

Gece ilerledikçe yavaş yavaş bu beyaz ka'inat koyulaşır. Süt-re-i sefid-i berf içinde uyuyan tabi'ate semadan geniş bir perde-i siyah-ı leyl iner. Ka'inat, 'azametli bir sükun-ı ihtiram ile mechul mucizelere muntazır, mermer döşeli bir ma'bed-i mu'azzam halini alır. Bu sakit ü mu'azzam sema-yı şitada kendi hayatınızı, kendi mevcudiyetinizi, kendi amal-i kalbinizi düşünmek için kuvvet bulamazsınız. Dest-i na-mer'i-i semanın yed-i ihsanından tude tude dökülen bu ezhar-ı berfin gözlerinizin önünde latif bir mel'ibe-i beyza teşkil eder, fakat kalbinize ilham-ı sürur edemez. Bu akşamlarda sefalet-i beşeriyeyi ihtar eden bir hitab-ı hafi vardır. Puslu sobanızın etrafında birikmiş a'ilenizi, mükellef sofranızı tezyin eden fagfur kase içinde, üzerinde iştiha-engiz bir buğu tayran eden sıcak çorbanızı görerek, ısınmak için birbirinin aguş-ı sefaletinden başka menba'-ı hararet bulamayan a'ileleri, sıcak bir çorba için bütün gün kargalar gibi bütün bu ezhar-ı berfin barındırdığı kütle-i bar içinde zevceleriyle, yavrularıyla beraber çalışmağa mecbur olan biçareleri acı bir hiss-i şefkat ü fedakari ile arkasındaki elbiseyi evladına verip soğuga göğüs gerebilmek için mi'desine doldurduğu ispirotodan kuvvet ve hararet alan sefilleri düşünürsünüz. Kalbinizde 'amik bir hiss-i merhamet canlanır. Yine melul ü

mahzun olursunuz. Fakat bu melal, iŖte bu nev-melal-i mesaniki su-i semeredardır. Çünkü artık hiç olmazsa akŖam soğuktan çatlamıŖ elleriyle kapınızı çalan biçareyi, vakur ü la-kayd koğmazsınız; bir dilim ekmek, evet bir dilim ekmek veriniz.

Hakkı Behic, 23 / 22-26

Zehir Katreleri

-Ahmed Samim Bey'e-

Acaba gözyaşları, beşeriyetin ne kadar uzak 'asırlardan beri hem-dem-i hayatıdır? Hastalıklarla, zaruretlerle, ölümlerle -daha bilmem ne kadar binlerce sebeble- mariz vücud-ı insaniyyetin her hücrelerinden bila-fasıla sızan bu yaşlar 'aceba insanlığın mevcudiyet-i faniyyesinde ebedi bir berat-ı matem mi olacaklar?

Ba'zan bunları düşünürüm. En ufak bir istiklal-i 'amelim olduğunu unutarak kendime sorarım: Bari sen niçin ağlıyorsun? Sen ki enin-i beşeri işitecek hiçbir sem'-i merhamet mevcud olduğuna kani' değilsin, kimden kime şikayet etmek, kime derdini anlatmak için ağlıyorsun?

Lakin ba'zan emin olmak istiyorum ki istiknah edilemez bir derinlikle hudud-ı afakını nazarlarımızdan kaçırın bu semalarda, üzerlerinde zerratin cidal-i mihanikisinden başka bir şey görmediğimiz bir kürelerde yalnız gözyaşları beşerin payansız alam ü husranına karşı mütehassis lahuti bir vicdan bulabilecektir.

Fakat bu hulyanın selevi geçince beynimi ne soğuk bir heva-yı hakikat döndürüyor.

Görüyorum ki beş dakika-i 'ömrüm daha, yani bir ümmid-i mugfelin ta'kib-i hayaliyle geçmiştir.

29 Teşrin-i evvel 1324

Fazıl Ahmed, 35 / 362

Revolver

Toparlık, mini mini ağzında nazarları ihafe eden da'imi bir reng-i 'adem vardır; bu muzlim da'irecikten sakit bir lisan bana daimi zalam-ı ebediye dair musibetler nakl eder. Parlak, mücella vücudu en sıcak vakitlerde bile bir yılan kadar soğuktur; temas eden parmaklar ölüme mukaddime denecek garib bir serinlik duyar; fakat zihin onu uzaktan ateş kadar sıcak farz eder; zaten parmakları donduran bu 'aks-i farzdır.

Hey'et-i mecmu'ası ise bir burun gibi yükselen tetikle, vücudunun alet kısmını teşkil eden şişman kabzasıyla, uzun bir buruna benzeyen namlusuyla mesela tuhaf bir mahluka, bir garibe-i hilkate benzer; fakat öyle semmdar bir mahluka ki zehrini yüzlerce metre ileriye fırlatır... Bununla beraber meşin, güderi mahfazalarda, ipek ceplerde yaşar.

Kuva-yı hayatiyesini teşkil eden müte'addid fişenkleri, kurşunları ise en sevimli 'uzuvları, yavrularıdır. Yalnız büyük bir kusuru vardır: Kendisine hassa-i ru'yeti insanlar verir.

Bunlar ise birbirine muhtaçtır, ölümün bahtsızlığa karşı yegane zafer olduğunu bu garibe-i icad insanlara en kolay bir surette ibraz, baht denilen o herca'i fettanın bütün şedaid-i musibetinden onları halas eder mağrur bir hamidir... Bazan ise hissiz bir vahşidir: Yavruları olan kurşunları kan içine diri diri defn etmeği sever!

8 Haziran 1324 Erenköy

Refik Halid, 35 / 362

Kırmızı Mektub

Ah, ne kadar gaddarsın; düşünmüyor musun, düşünmüyor musun ki benim bu hassas, bu nazik, bu rakik kalbim her gün ateşin hutuvatının serab-ı mugaffeli altında eriyip gidiyor... Her gün yalnız seni düşünerek, yalnız senin eşkalini, bütün ince, narin çizgilerinle tahayyül ederek ve seni göreceğim ve seni tanıyacağım dakikayı hemen yaşamak isteyerek şimdiden lüyorum., Kolların arasında yine hulyalarını emerek vermek istediğim son nefha-i emelim şimdiden, hep seni tasavvur ederek, o bilmediğim güzelliğin bütün rakik noktalarını şimdiden tasavvur ederek kopuyor ve sen, hala, mu'annid ve musırr, bana yalnız kırmızı mektublarının ateşin hututundan başka hiçbir nağme-i teselli, hiçbir zerre-i iştiyak yollamıyorsun hakkım yok mu, evet, gaddar, pek gaddarsın hem o kadar gaddarsın ki, kendini benden saklarken ruhunun ruhunun 'ulviyyetini, tasavvuratının şa'sa'asını gizlemiyorsun ve kırmızı mektublarının ateşin hutuvatı arasında parıldattığın tebessümlü emeller beni sana daha ziyade yaklaştırdığı halde sen devvar bir ziya gibi bir an gürtünüp yine kaybolarak da'ima ufk-ı hayalimde ışıldayan bir fevvare-i garam garam olarak kalıyorsun... Oh, üzdüğün yeter; bana yaz, yaz ki sen bir emel, bir hayal değil bir meleksin ve seni bulmak ve kanatlarının altında sefil hayatı unutmak için ben şu hassas, nazik, rakik kalbimi kanatmağa da'ima hazırım...

Heybeliada, 23 Temmuz

Fa'ik Sabri, 39 / 475

2.3. Tercüme Mensur Şiirler

Çocuk

Pol Lükrek'ten

Bu büyük bir bez sucuktur. Çünkü henüz bacakları yoktur. Vücudu sıcak ekmek gibi kokar, başı kıpkırmızıdır ve guruldayan ağzından da'ima salyalar taşar.

Yüz yaşında olsa başı bu kadar kabak olmazdı. Gözleri çini mavisindedir. Ve ön dişleriyle bir fildişi parçasını veya bir lastik memeyi ısırmaktan pek hoşlanır. Gündüz uyur, gece ağlar. Ziyaları yakalamak ister ve yüzünü, gözünü buruşturduğu vakit gülüyor denir.

Küçücük elleri, beş parmağı birbirinden ayırık, çehresi üzerinde iki yengeç gibi hareket eder durur ve eğer kendisine bakacak olursanız sizi hemen yüzünüzden yakalar ve birden "Baba!..." der.

Fa'ik Sabri, 4 / 62

Çocuk

Pol Lukrek'ten

Bu, bir güldeste-i sa'adettir, vücudu yakut mizabdan dökülmüş bir mütlif-ı amaldır; enfası hada'ik-i ezeliyyetten sepilen nühhet-har-ı me'nardır; nev-şekfete bir gonca olan dehan-ı nazında 'alem-i lahutun sera'ir-i garamı fısıldaşır.

Bir asır bunun kadar ruh-ı efkarı meşgul edemez; gözleri, ba'zan asude, lekesiz bir sema, bazan ipek mevcelerde periler oynayan koyu laciverd bir denizdir. Gündüz girudar-ı hayatı görmemek için gözleri yumulur, gece sakiti-i leyal içinde kesik feryadlarla ferda-yı mukadderatına ağlar. Nur olan hayali onu ziyalara cezb eder; çin-i cebinde beşeriyetin felakatlerine inleyen siyah noktalar görünür; penbe mini mini birer kelebek olan elleri feriştelere der-aguş için çırpınır.

Zanbak kadar saf ve beyaz, harim-i mela'ik olan firaşında güneş saçılı bir çocuğunuz varsa işte o zaman kişver-i hayatın hükümdarısınız.

25 Kanun-ı evvel 1332

Mehmed Sa'di, 13 / 200

Tahayyülat

Ogüst Lafosad'den

Söyle, ey nur kanatlarıyla feyfa-yı asmanı dolaşan ma'i boşluklarda pervaz-ı sera'ir-engiziyle uçan serseri yıldız: Nereye gidiyorsun? Bu 'ömr-i avarenin bir hedef-i aramı var mı? Nihayet bir gün bu derin semaların, bilmem hangi noktasında, kanatlarını kapayacak mısın?

Sen söyle ey mütefekkir kamer, ey sarı siyah! Bu ka'inat-ı mükevkebenin bi-hudud fezalarında yürüye yürüye nihayet nasıl, ey kamer, nasıl, bir ka'r-ı zalam yahud nasıl bir ka'r-ı ziya arıyorsun?

Söyle bana, ey vahşi terennümlerle çırpınan deniz! Sen ki gecelere, sen ki güneşlere tevdi'-i husran ediyorsun, söyle şu uzak ufkun arkasında seni susturacak, seni uyutacak bir fıraş-ı ümid var mı?

Söyle, sen de söyle, ey bad-ı bi-tab! Sen ki tesadüfün kanatları üstünde bilmeyerek, melce'siz, muztarib bir öksüz gibi sürükleniyorsun; söyle tabi'atin 'umkunda senin için bir mihad-ı mechul; ağaçların arasında, yahud dalgaların üstünde bir lane-i aram ümid ediyor musun?

Şimdi sen, ey kalbim, sen söyle! Bir dalgadan daha bi-aram, bir rüzgardan daha serseri olan sen, bir hiç ile inleyen kalbim; senin için şu iki dünyanın birinde unutmak ve uyumak mümkün olabilecek bir medfen var mı, söyle!...

'Aziz Hüda'i, 14 / 217

Kıskançlık

Hiç şikayet etmeyeceğim. İçimde solgun kıskançlık lerzedar sesini kısıyor; ve sakit sakit kan ağlıyor. Onlar, şi'rsiz bir sa'adete mes'ud, uzun günler yaşasınlar ve sakin bir muhabbet baş uçlarında beklesin!

O arzusuz, hararetsiz tehlike-i i'tiraftan 'ari sırf bir hakka müsteniden ve 'adem üzerinde ateşin der-aguşlarla sarılmağa çalışan o na-ümid, çılgın muhabbetten mahrum olarak, ona iyice temellük etsin.

Fakat buruşukların şebeke-i hazinleri gayr-ı mahsus bir surette tebessümlerini yorsun, buselerini yaralasin, beyazlanmış saçlar, yabis göz bebekleri uyuşmuş ihtiraslarına hüzn-i şitadan başka bir şey 'arz etmesin.

Ben onun ihtiyarlığını bekliyorum, o sa'ate müterakkıb olacağım. Ve o zaman benim sıram gelecek; ona diyeceğim ki: "Seni da'ima ta'ziz ediyorum, senin için da'ima ağlıyorum. Takdiskarane muhafaza ettiğim bir hazineyi alınız."

"Size sarışın gençliğinizi getiriyorum: Saçlarınızın bütün altınları kalbimde duruyor. Ve işte sabur, muzaffer ilk 'aşkımın derin izinde hala sizin on beş yaşınız var, hepsini alınız."

Sulli Prudom, 34 / 343

Handelhan Şamı

Gecenin ilk tatlı uykusundan yıldızların pırıl pırıl parladıkları zaman seni ru'yada görerek uyandım. Seni ru'yada gördüm -bilmem nasıl?- bir fikir beni odanın penceresine doğru sevk etti, sevimli refikam!

Bu muzlim ve sakin mecranın üzerinde seyyar nesimler mahmurlaşıyor, manolya kokuları, bir hulyadaki tatlı düşünceler gibi baygınlaşıyor! Bülbülün enini kendi kalbi üzerinde ölüyor nasıl ki, ben de senin kalbinin üzerinde öleceğim, sevgilim.

Ah beni çimenden kaldır! Ölüyorum, bayılıyorum, bitiyorum! Sararmış göz kapaklarım ve dudaklarım üzerine muhabbetin buselerle yağsın! Yanağım soğuk ve beyaz! Kalbim şiddetle ve hızla çarpıyor. Oh, onu nihayet üzerinde kırılacağı kalbinin üstünde bir daha sık.

Şeley, 34 / 343

İftirak

-Fransızca yazılmış ve tercüme olunmuştur.-

Gah rakid, asude-gah mütelatim perişan engin, deniz kumların peşinde mu'azzam bir inziva içinde ezelden beri gayesi idrak edilemeyen bir meyl-i hayatla mütemadiyen düşünür, ya coşup çırpır, inler. Geçici bir rüzgar teması hafif bir sehaba gölgesi bile sine-i müteheyyicinde ra'şeler bırakır. Fakat o avazeleriyle her zaman tahassür-i 'aşk, ihtişam, vefa ile mali münacatını meftun olduğu semaya ref' eder; sih-ramiz tahayyülatına dalmak için da'ime ma'sukasını nazar-ı gülgününü bekler. O saf nazardan başka onu hiçbir el dinlendiremez. Deniz benim ruhum cebinde duran sema! Sensin!

Ruhunda sermest, mahzun gözler, cebhanesinde şems ü leyl taşıyan sema derin ma'ilikleriyle bi-payandır. Kürenin her tarafına 'aynı merhametle bakar, fakat varlığının en vasi' kısmını, en mechul ü müşfik heyecanlarını تنها-yı miyahe tevdi' eder. Altında deniz kendi kalbini en rakik tellerinde bile bulduğu vüs'atle mal-a-mal gurur ü sera'irdir. Sema her tarafta bedi', her tarafta pak ve 'ulvidir. Fakat gül onun uluhi mehasinine kadar derinleştiğini suların üzerinden temaşa et; elem-riz didelerini dalgaların nazarlariyle gör, sakit eninlerini, ızdıablarını onların sami'alarıyla işit. Sema sen, aguşunda taşıdığı mevceler de benim.

Sema ile denizin ta'b ü mevte mahkum olamayan kuvve-i hassaselerini yaşadıkları elemelerin, hulyaların, heyecanların temadi-i la-yetegayyirini hiçbir hayat temessül edemez. Etrafa la-kayd mükevvenane, bu iki ruh-ı mu'aşık hep 'aynı ızdırabla girizan, her vakit bir mesafe-i feci'a ile birbirinden ayırır. Denizden yükselen velvelat-ı huruşan semadan akan hüzn-i sakit aralarında ezeliyetten ebediyyete sürüklenen bir tahassür-i la-yetenahiyyenin la-yetenahi iştikasıdır. Halik bu feryadlarla onlara bahş-ı 'azamet etti. Fakat onlar ebediyyen iftiraka mahkum, da'ima meftun ü nalan birbirine bakarak kesb-i heyecan eder. Mütehassir ü lerzedar, semavat ile ebhar iki ruhumuzun birer in'ikas-ı mücessemidir.

Galata, 11 Mayıs 1325 Perşembe

'Abid, 34 / 378

Karga

Korkunç bir yarı gece, za'if ü bi-tab unutulmuş bir 'aleme 'a'id mal-a-mal gara'ib, tuhaf bir kitab üstünde düşünüyordum, ve yorgunluktan başım devriliyordu. Birdenbire birisi yavaşça kapıya vurmuş, yavaşça odamın kapısına vurmuş gibi hafif bir güürültü oldu. Kendi kendime, bir misafir olacak, dedim. Odamın kapısına vuruyor, işte o kaadar, başka asla bir şey değil asla...

Ah iyice hatırlıyorum. Dondurucu eylül ayında idi. Sobamın her muhtazır odunu yere sarıh gölgesini seriyordu. Şidedle sabah olmasını istiyordum. Beyhude yere kitaplarımla kederimi avutmağa uğraşıyordum kaybetmişim "Lenur'um" için kederimi... Şimdi meleklerin Lenur tesmiye ettikleri münevver, kıymetdar genç kız için ki artık bu dünyada ismi asla yad olunmayacaktı, asla...

Alev renginde kırmızı perdelerin mübhem ipekli hüznün hışırtıları kalbime nufuz ediyor ve eskiden hiç hissedmediğim bir takım vehm-alud haşyetler içinde bırakıyordu. Öyle ki şimdi kalbimin halecanlarını teskin etmek için kendi kendime boyuna; odamın kapısından girmek için müsa'ade isteyen bir misafirdir diye tekrar ediyordum, odamın kapısından girmek isteyen bir misafir; öyle olacak başka asla bir şey değil, asla!

Yavaş yavaş ruhuma kuvvet geldi. O vakit çok tereddüd etmeyerek: Mösyö, dedim, yahud Madam, hakikaten 'afvınızı rica ederim. Uyuyordum, fakat gelip odamın kapısına o kadar hafifçe, vurdunuz ki, o kadar muhterizane vurdunuz ki sizi işittiğime ancak kani' olabildim. Ve o vakit kapıyı kamilen açtım. Zalam! Başka asla bir şey asla.

Derinden derine bu zalama bakarak hayli zaman hayret, havf, şüphe ile mal-a-mal, hiç bir mahlukun düşünemeyeceği halat içinde kaldım. Fakat ortalıktaki sükutu hiçbir şey ihlal etmedi ve karanlıklardan hiç bir işaret gözükmedi ve işitilen tek kelime fısıldanan bir isim: "Lenur" oldu. Onu fısıldayan bendim. Ve bi'l-mukabele bir 'aksi sada bu "Lenur" kelimesini fısıldadı sadece bu kadar ve başka asla bir şey asla!...

Odama girerek ve bütün ruhumun ra'şeler içinde yandığını hissederek biraz sonra biraz daha hızlıca bir darbe işittim. Mutlak, dedim, mutlak pencereimin kafeslerinde bir şey olacak. Bakalım nedir, bu garabeti keşf edelim bir dakika kalbimiz sükunet bulsun ve bu garabeti keşf edelim: Rüzgar, başka asla bir şey asla!

Penceremin kanadını ittim ve o zaman gürültülü bir kanat çarpıntısıyla ezmine-i atikaya layık 'azemetli bir karga girdi. En ufak bir selam bile vermedi; durmadı; bir dakika tereddüd etmedi. Fakat büyük bir adam veya büyük bir kadın tavrıyla odamın kapısının üzerine kondu; kondu; oturdu. Ve başka asla bir şey yapmadı asla !

O zaman siyah güher-badan masnu' bir hayvana benzeyen bu kuş tavrındaki vakar, simasındaki ciddiyetle mahzun hayalimi tebessüm etmeğe mecbur ederek ona: Her ne kadar suratın düz kırılmış ise de tabi'i, sen korkak bir şey değilsin, dedim korkunç ve ihtiyar karga, geceler sahillerinden yollanan sabahı söyle bana, geceler sahillerinde senin ismin nedir? Karga dedi: Ba'dema asla!

Cevabı pek de ma'nalı ve yerinde olmadığı halde bu çirkin kuşun bu kadar vuzuhla söylemesine hayret ettim. Zira hiç iddi'a edilemez ki zi-hayat bir kimse ömründe odasının kapısı üzerinde bir kuş, odasının kapısının üstündeki bir heykelin üstünde bir kuş veya bir hayvan görmüş ki ismi şu kelime: Ba'dema asla!

Bu kadar yerinde verilmiş şu cevabla ihlal edilen sükuttan tevahuş ederek: Şübhesiz, dedim, bütün tekrar ettiği kendisine felaket-dide bir sahibi tarafından ihda edilen bir hamule-i ma'lumandır. Zavallı bir kimse ki, felaket aman bilmeksizin onu da'ima ta' kib etmiş, o derecede ki, onun şarkılarının bir tek nakaratı kalmış: Ümidinin matem-engiz şarkılarının mahzun nakaratı bu olmuş: Ba'dema asla!

Fakat karga yine bütün ruhumu tebessüm etmeğe mecbur ediyordu. Derhal kuşun ve kapıdaki heykelin karşısına minderli bir iskemle çektim. O zaman kadife minderin içine gömülerek fikirleri yek-diğerine rabt etmeğe ve bu sihr-amiz eski zaman kuşunun bu hazin, abus, korkunç, za'if, sihr-amiz eski zaman kuşunu böylece ötmekle ne demek istediğini araştırmağa koyuldum: Ba'dema asla!

Bunu keşf etmeğe çabalıyordum. Fakat şimdi haşin gözleri kaybimi a'makına kadar titreten bu kuşa har-i vahidiyle söylemiyordum. Bin şey birden düşünerek bunu keşf etmeğe çabalıyordum. Başım lamba ziyasının okşadığı kadife yastığa dayalıydı. Lamba ziyasının okşadığı mor kadifedeki o arada artık asla başımı dinlendiremeyecekti. Ah, ba'dema asla!

O zaman sanki odamın halıları üzerinde hafif ayak sesleri, yükselen periler tarafından savrulan gayr-ı mer'i kokularla mu'attar heva bana kararıyor gibi geldi. Kendi kendime: Bedbaht! diye bağırdım, Cenab-ı Hak mela'iki vasıtasıyla sana "Lenur"un yadı ve

hayalleriyle huzur deva-yı hüzn gönderdi. Bahş etti: İç, oh, bu tatlı deva-yı hüznü iç ve ga'ib olan "Lenur"u unut! Karga dedi: Ba'dema asla!

Ey mahluk-ı mu'cize-kar, dedim, sefil mahluk. Kuş veya İblis, hangisi olsan da da'ima mu'cize-kar! İster seni şeytanlar göndermiş olsun, ister fırtınalar me'yus ve fa'al olarak sadece bu sahile atmış bu çorak ve sihr-amiz mahalde bırakmış veya havf ü hirasla müte'ellim olarak bu mekana sevk etmiş olsun. Allah aşkına doğru söyle, var mıdır? Bir deva var mıdır? Söyle Allah 'aşkına! Karga dedi: Ba'dema asla!

Ey mahluk-ı mu'cizekar dedim, sefil mahluk. Kuş veya İblis, hangisi olsan da da'ima mu'cizekar! Başımız üstünde serilen şu sema, ikimizinde peristiş etiğimiz Cenab-ı Hakk namına bu elemle mali ruha söyle; o cenette mela'ikin "Lenur" tesmiye ettiği mukaddes genç kıızı, mela'ikin "Lenur" tesmiye ettiği o kıymetdar ve münevver genç kıızı kucaklayabilecek midir? Karga dedi: Ba'dema asla!

Toplanarak boğuk bir sesle: Bu kelimeler bizim nişane-i vedamız olsun, ey kuş veya İblis! dedim, fırtınalara tekrar karış, cehennemi geceler sahiline dön, ruhunun söylediği yalanın hatırası olmak üzere burada bir siyah tüyü bile bırakma! Benim inzivama dokunma! Kapımın üzerindeki heykelden kalk! Gaganı kalbimden çek ve kabusunu kapımdan uzak bir yere def' et! Karga dedi: Ba'dema asla!

Ve karga bi-hareket da'ima duruyor. Da'ima tam odamın kapısı üstündeki solgun Pallas heykeli üzerinde duruyor ve gözleri; aynıyle hayale dalmış bir İblis nazarlarına benziyor, lambamın baran-ı ziyası altında o gölgesini yere seriyor ve ruhun; yerde titreye titreye sürüklenen bu saye-i müdevverin haricinde asla hiç bir vakit te'ali edemeyecek: Ba'dema asla!

Edgar Poe, 35 / 365-366

2.4. Hikaye Örnekleri

Öğlen Uykusu

-Mes'ud bir hatıra-

Sıcak bir yaz günü... Öğlen sa'at altı.. Güneş metebler inşa'atı içinde muhitatta 'atıl, bi-fer bir sükun var. Köy, mavi, müşemmes bir ru'yanın ezvak-ı ruhaniyyesiyle sanki meshuf-ı şagf...

O, yemekten sonra vücudlara 'arız olan bir rehavet içinde, batı adımlarla evin küçük balkonuna geldi. Ajurlu, beyaz musilyandan bir rob-dö-şambr giymişti. Göğsünün en latif bir mevki'inde elbisesinin nahif bir mu'anakasına bir ma'na-yı ihtiras veren kırmızı birer kurdela vardı. Uzun, derin bir şehka-i te'essürle ona bu yaz sa'adetler veren karşiki pencereye baktı sonra köşede duran penbe bir tüy yastığı başı altına koyarak muhayyel bir sa'adetin aguş-ı sevdavisine teslim-i nefes etmiş gibi oraya, balkona uzandı, Marmara'nın maviliklerini okşayarak gelen taze bir rüzgar; rebab-ı 'aşkı elinde tutarak, beyaz, lekesiz kanatlarını çırparak onun aşiyen huzuruna giren bu 'aşk-ı şeydayı bi-huzur etmekten kaçınarak muhteriz adımlarla etrafını dolaştı. Onu öptü.. öptü.. öptü... Sonra rebabıyla sadefli sahillerden, Hind'in Afrika'nın bakir ormanlarından topladığı ilhamatı, birtakım neşa'idi okudu. O bu tatlı niniler ve teraneler içinde uzun, sayedar kirpiklerini süzdü. Artık uyumuştı. Ağır nefeslerle göğsü inip kalkıyor, gah mühmel bir vaz'la kollarını oynatıyordu.

Epice bir müddet sonra ferizelerinin saygısız bir hareketiyle uyandı; hafif bir ra'şe-i ihtizazla sincabi gözleri, o esmer kamerler inkişaf ederek odanın bir noktasında kemerküz etti. Şimdi onda tatlı bir tenezzühün hatırasıyla meşgul olanlara mahsus bir dalgınlık, bir bi-tabı vardı. o vaz'ı içinde:

-Kim var orada; sen misin Nükhet? dedi. Sonra derinden ince bir kadın sesi duyuldu.

-Çayımı hazırla, dedi.

Onu müte'akib bir fısıltının üzerine tab'an bulunduğu yerde doğruldu, pencereye baktı, kendisini muhteriz bir ses çağırıyordu. Onu görünce böyle perişan bir halde görülmekten utanarak oradan kaçmak istedi. Fakat istirhamkar bir nazar buna mani' oldu ve:

-Niçin.. niçin diyordu. Ba-husus ruhlarımız birbirlerinin olduktan sonra!?!..

Artık kaçmaktan feragat etmişti. Oraya tekrar yıkılır gibi oturdu ve uzun, 'asabi parmaklarıyla saçlarının firketelerini düzelterek 'atıl bir vaz'la:

Aman.. iki sa'atten beri burada uyuşmuş kalmış dedi.

Kadıköy, 20 Mayıs 1324

Midhat Vecdi, 2/ 10-11

'Aceba O Ne Oldu

-Biçarelere-

Belki siz de gördünüz: Bundan iki sene mukaddem, Beyazıt'a yakın küçücük bir kitabçı dükkanını idare eden Türk'e pek benzer genç bir Ermeni vardı.

Dükkanına daha ilk uğradığım gün, bilmem neden, beni eski samimi bir aşına gibi kabul ederek kemal-i meveddetle elimi sıkmış, 'hem-fikiriz- ma'nasını ibşar eder surette yüzüme baktıktan sonra ne 'arzu ettiğimi sormuştu.

Etvarındaki 'asabiyetten, şiddet-i nazarından, onun nasıl adam olduğunu birdenbire anlamıştım. Lakırdıya başladığı zaman kelimeyleri öyle bir aheng-i telaffuzla diziyordu ki... Karşısında ben: Sa'atlerce kalarak dinlemek, hiç söylemeden dinlemek ister ve hep hayat hakkındaki hususi mülahazalarını, mütala'alarını hükümlerini, o kat'i, hadid lisanıyla sayıp dökerken, bütün bunların pek haklı, pek ma'kul olduğunu vicdanen teslim ederdim.

Ba'zan bir buhran-ı te'essür içinde ağlamak isteyen gözlerini bir noktaya dikerek: Boğuk, kalbi bir sesle:

-Ah, derdi, kadr ü kıymet bilmeyen merhametsiz, ahlaksız insanlar... İşte sürünüyorum. Ve girdab-ı sefaletle doğru attığım her adımda ellerimi kaldırarak bir istinad-gah-ı şefkat, bir nazra-i teselli ararken beni itiyor, kakıyor, bir an evvel uçurumdan yuvarlamak istiyorlar... Ben onlara ne yaptım? Kabahatim yaşamak, ekmeğimi alnımın teriyle kazanmak mı?

-Sus, derdim, geçenler duyacak.. Onlara büsbütün hiddetlenip bağırdı:

-Geçenler mi? Hepsi, hepsi, hepsi alçak!.

Ben bedbahtın hummalı a'sabi 'isyanını teskin için ne yapacağımı şaşırır, mekteb vaktinin geciktiğini düşünmeyerek tesliyet-bahş sözler bulmaya çalışırdım:

-Zarar yok; dünyada bütün acılara, bütün kederlere tahammül etmeli. Bir gün gelir ki:, bizi atanlar atılır; aldatanlar aldanır..

-Evet, doğru.. Fakat dayanamıyorum.. Çıldıracağım.. Bu hayata la'netler olsun..

Bir müddet derin derin aldığı enfas-ı ıztırabın te'sir-i mihanikisiyle sükut ettikten sonra gözlerinin ucuna toplanan yaş elinin tersiyle kurulayarak devam ederdi:

Bir kere düşün; ihtiyar bir peder, hastalıklı iki kız kardeş, 'alil bir valide. Bunlar yaşıyor, en feci' zaruret-i hayatla didinerek yaşıyor, her ihtiyacı def' edecek vasıtada, yalnız: Ben.

Biraderimi bilmem ne yaptılar, önce sürdülerdi, sonra hiçbir haber alamadık... Belki de: Öldürdüler..

Ben böyle ne olacağım.. Şübhe yok, onun gibi.. Fakat, biliyor musun? Böyle yaşamak ölmekten de beter..

O zavallı bi-çare 'a'ilem, bensiz kalınca ne hale girecek!.. Sefil, daha sefil, daha sefil...

-Lakin böyle bedbin-ane düşünme! Netice-i sa'yinin sa'adet olmayacağını şimdiden tasavvur ediyorsun?

Bunun üzerine:

-Ne ise pek'ala.. Düşünmek, evet. Evet, mes'ud olacağım...

der ve çehresindeki hutut-ı alamı gayr-ı tabi'i tebessümlerle dağıtmak isteyerek, elini uzatırdı.

*
* *

Günler geçti...

Bir sabah yine konuşuyorduk. O aralık iki komisyon-ı çarşı içeri girdi: Para istiyorlar.

O, evvela benim yüzüme baktı. Sonra, yumruklarını sıkıp yutkunarak:

-On para ticaret yok, dedi.

Dönüp camekana göz gezdirdi: Sararmış birkaç kitab.. Buruşuk, güneşten kavrulmuş kartpostallar..

Me'murlar:

-Ayın ortası oldu, üç gündür de geliyoruz. Bugün kat'iyyen vermeli, diyorlardı.

-Yok, yoktan ne vereyim.

Sonra cebindeki sökülük para çantasını çıkararak iskemleye boşalttı: Üç kuruşla, iki onluk...

-İşte bütün servet, bir aylık hasılat-ı ticaret!.

Heriflerin gazubane nazarlarla etrafı tedkik ederek:

-Yalan, yalan söylüyorsun, bizden saklıyorsun.. sözleri, onu öyle bir hale getirdi ki, ta'rif edemem. Siması bir anda morarmış, iskemleye yığılıvermişti.

Artık sabredemedim:

-Rica ederim, acıyınız.. Emin olun ki bu akşam 'a'ilesini bile geçindirmekten 'aciz..
diyebildim. Çavuşlar homurdanarak:
-Gelecek haftaya, cevabıyla çıktılar.

Tekrar teselliye başlamıştım. Fakat beyhude. Ne yapayım? Düşündüm: Cebimden bir
Mecidiye çıkararak yavaşça çantasına bıraktım. O, bunu görür görmez, ayağa kalkıp:
-Hayır, dedi, benden bir şey almaksız ben bunu kabul edemem. Çünkü ödemek lazım.

İkna kabil değildi.

-Hiç olmazsa bir kartpostal, diyordu.

*

* *

İki gün sonra tekrar dükkana gittiğim zaman kepenkleri kapalı buldum. Sa'at-i intizar
uzadığı halde gelen yoktu.. Karşıdaki sa'atçiye sordum:
-Dün buradan çıktı, dedi.

Buradan çıktı! Nereye gitti? Bilinmiyor, söylenmemiş..

Bir gün mekteb arkadaşlarımdan biri:

-Size acınacak bir şey söyleyeyim mi, dedi. Hani ya kitabçılık eden bir Ermeni yok mu
idi? Bu sabah kendisini, içinde beş on fırça, tarak bulunan bir sepet elinde, Kule
kapısında gördüm. Beni tanıyarak selam verdi, ve sizi sordu...

Ertesi gün hemen oraya koştumsa da, bulmak mümkün olmadı.

-Dün burada idi, bugün gelmedi; her yerde dolaşır, diyorlardı.

*

* *

Bundan bir ay kadar sonra bir sabah erken evden çıkmıştım. Fatih civarından geçerken,
arkamdan birisi sesleniyordu.. Başımı çevirince, saç sakalı karmakarışık bir adamın bana
doğru ilerlediğini gördüm.

Birden tüylerim ürperdi: Aman ya Rabbim! O! Elinde yine bir sepet, fakat bu def'a bir
limon sepeti...

Gözleri eski şiddet-i te'sirini kaybetmiş, adeta bir sarhoş gibi sendeliyor. Kesik kesik
cümlelerle anlaşılmasın birşeyler mırıldanıyordu.

Arkasında kanun-ı saninin ateş dondurucu bürudetine karşı yırtık, soluk bir ceket, boynunda kırmızı bir mendil; ayağında çamurdan paçaları dökülmüş bir pantolon..

-Ben, tanımıyor musun, ben!. O kitabçı, hani ya görüşürdük..

Sonra kendi kendine söylenmeğe başladı:

-Ben mi? Ben o değil.. Ben şimdi bir serseriyim.. Serseri, serseri..

Bu sözler pek acı bir ra'ş-e-i havf ü elemle ta kalbimi titretti; ne söyleyeceğimi şaşırılmışım.

O, muttasıl tekrar ediyordu:

-Beni artık tanımıyorsunuz.. Ben şimdi bir serseriyim.. Serseri, serseri..

Birkaç ay evvel ateşin bir zekayla parıldayan gözlerine bakamayarak, elimi uzattım.

Donmuş, bir demir kıskaç gibi serd parmaklar elimi yakaladı:

-Kardeşim, me'yus olma!'dan başka bir lakırdı bulamıyordum.

-Hayır, dedi, me'yus olmuyorum.. Bunda me'yus olacak ne var... Güzel hava, mes'udane hayat,.. liralalar,.. sevdalar..

Sonra nagehan başını çevirip uzaklara baktı:

-Ben mi? Ben bir serseri, serseri..

Ooof ya Rabbi!. Sefalet onu ne hale getirmişti. Niçin insanlar, ba-husus kendi cinsi buna merhamet edip, bakmıyordu?..

-Gel, dedim, bir kahveye gidelim..

Yürüyor, sendeleyerek, düşer gibi yıkılarak, başı önünde yürütüyordu.

-Ne oluyorsun, diye sordum.

-Hiç, dedi, serseriler böyle yürür..

Kahvede içtiği birkaç bardak çay, onu epice kendine getirmişti: Alnını ovalayarak düşündü, düşündü, sonra başladı:

-Biliyor musun neler oldu? Kardeşlerimin ikisiyle, validem; bir haftanın içinde vefat etti.

Fakat ben hala yaşıyorum. Nasıl yaşıyorum: İşte limonlarımla.. Bunlar benim hayatım..

Sepetin içindeki kurumuş limonlardan birini alarak öptü, ve gülererek:

-Fakat ben bunları satmıyorum, dedi. Hiç, insan, hayatını satar mı?

Eyvah! O fa'al, mütefekkir dimağ, şimdi bir dest-i hantın darbe-i muhribi altında dağılmış, parçalanmıştı..

Tekrar elimi tuttu:

-Patrikhaneye müraca'at ettim, beni çalış diye koğdular.. Hiçbir yerde iş yok. İşsizliğe mi çalışacağım.. Lakin, hayır, çalışmayacağım.. Çünkü ben serseriyim, serseri, serseri..

O anda aklına bir şey gelmiş tavrıyla:

-Haydi bakalım, sana sorarım; dedi, serseri nedir?.. Serseri: İşte ben, ve benden başka kimse değil.. Yalnız lugatlerde bulunuyorum..

Sonra kulağıma eğilerek mırıldandı:

-Sakın darılma, karnım aç!..

Yakındaki aşçı dükkanlarından birine girdik. O yemek yerken ben de:

-Yarın beni burada bekle; sana kaput filan getireyim.. deyip ayrıldım.

Ertesi gün akşama kadar orada beklediğim halde görünmedi. Daha ertesi gün, birkaç günler uğradım, sordum.. "Gelmedi", diyorlardı.

*

* *

İşte o vakitten beri iki sene oluyor. Bir daha kat'iyyen tesadüf edemedim. Fakat fikrimde da'ima: O 'aceba ne oldu?

Hele, ara sıra gazetelerde: 'Na'ş-ı Zuhuri' ser-levhasını görür görmez, birdenbire tirtiriyorum: 'Aceba o mu?. Kimbilir!

'Osman Fahri 3 / 42-43

Mazideki Atilere 'A'id

-'Fani Teselliler' şa'ir-i muhteremine-

Ooh!! Ey ebedi mülhime-i ruh?

Ooh! Ey bana hicranı diyen her gece inle!

Doğdun yine efkarıma hamuş;

Hamuş-ı sihpuş

Doğdun ve kavuştun bana ru'yaları meftuh

Bir burc-ı sera'irde heyula-yı leyale.

-Fa'ik 'Ali-

Yavaş yavaş ilerleyen akşamın ruh-ı sükunu altında bu 'azim, 'asr-dide bahçenin senelerden beri yağan medid, soğuk yağmurlarla, cehennemi ateşin güneşlerle aşınmış siyah ve paslı parmaklıklarına dayanarak düşünüyordum.

Gözlerim karşıki sahillerin gittikçe koyulaşan renklerine daldıkça, yorgun başımı hasta ve kadid koluma ittika ederek önümde yosunlu rıhtımı ancak hissedebilen ince bir nevazişle okşayan kırmızı renkli akşam denizlerinin gaşy-aver, sıcak bir kadın aguşundan mütereşşih ruha 'a'id esiri nefhalar gibi titreşen penbe, tozlu, çıplak kokularını hissedebiliyordum.

Altmış senelik yorgun bir hayatın uful etmiş uçuk benizli hatıralarına mühmel, da'imi bir ihtizaz-ı 'asabiyetle titreyen başımın üstünde sema güzel, saf ve ruhlara ve ferdalara müştak emeller yağdıran bir sonbahar akşamının bütün 'üryani şî'riyetini gösteriyordu. Artık güneş İstanbul'un arkasında ölmüştü. Ve ateşin kirpikli sıcak gözlerinin nazra-i vapesini uzayan in'itaflarıyla, gül renkli ipekli semanın üstünde mübhem, müşevveş izler çiziyor, bir ibtisam-ı la'l-gun ile kırmızı kahkahalarla gülüyordu.

Uzakta, durgun denizin üstünde 'azim yolcu yolcu vapurları batı, muttarid ve olgün hareketleriyle solarken aguşuna gömüle gömüle dünyaların sükununu ürkütmekten ihtirazen sakin, mechul bir bi-intiha yollara doğru ilerliyorlardı.

Biraz daha beride, sahillere yakın beyaz sandallar küreklerin hafif temaslarıyla suları öperek süzülüyor, ba'zan muhteriz ipek örtüler altında titreyen nazik, ince kadın çehreleri biraz daha iyi görebilmek için bana doğru uzanıyordu. Ooh! Bir vakitler ben bu garam-perver, çiçekli ve sıcak nazarlara ne bi-intiha emeller, 'arzular, ümidler tevdi' ederdim. Onlar benim mevcudiyetimde öyle müstesna, öyle pür-şî'r, öyle hayatımı tezehir edici çiçeklerdi ki ben onlarda ruhumun semalarına kadar yayılan mu'attar kokular içinde mest

olurdum.. Bayılırdım... Fakat şimdi artık kendim, muhitim donmuştu, ölmüştü. Hata öyle ki, bu güzel çehrelerin in'itaf-ı müzehheri bende hiçbir emel, hiçbir 'arzu uyandırmıyordu. Artık bitmişim. Ve bu 'alil, ölmüş ruhumda ne ufak bir hiss-i hayat duyuluyor, ne de küçük bir 'arzu-yı istikbal gölgeleniyordu. Ben evet, artık ben yaşamıyordum. Ve bir gün bu kurak, bu ateşli, acı yollar üstünde yorgun birkaç adım daha ilerliyor, ve ölümü, ooh! o netice-i hiçi-i hayatı o kadar yakınımnda görüyordum ki, bu va'de-i akıbeta yaklaşmak için koşmak, daha ziyade yorulmaktan ihtiraz etmekle beraber onun vürudunu son derece bir sükun-ı ruh ile bekliyordum.

* * *

Şimdi karşımda Bebek koyu yavaş yavaş ziyade derin, mavi nazarlarını kapayarak bu gölgelerindeki akşamların akşam rengi gölgeleri uyumağa hazırlanıyor, Arnavutköyü tepeleri kuru ve kırmızı gözlerini birkaç kerreler kırıştırarak karşı sahillere, bana doğru son bir nazar-ı 'atfından sonra baygın düşüyordu.

Şimdi bu güzel eflatun rengi akşam epice yürümüş, koyu laciverd semaların na-mütenahi afakında başka dünyalara 'a'id müzehher ve rengin rüzgarların nefhat-i hayatıyla titreşen çiçekler görünmeğe başlamıştı. Ve ben mevcudiyetimde, ölmüş mazilerde çiçekli atilere me'va-yı amal olan arkamdaki korunun ruhumu bir his-i 'ibadetle cezb eden muhteşem ve 'ulvi zulmetlerine atılmak, oramlarda benim gibi ihtiyarlamış, 'asr-dide ağaçların altında eski günlerin meşguf-ı garam hatıratını yaşamak ihtiyaçlarını duyuyordum.

Şimdi ölen güneşe rağmen serin serin üfleyen bu teşrin-i evvel gecesininin altında yeni doğan; elmas kirpiklerle müzeyyen, nurlu ağlayan, altın nazarlı kamer İstanbul'un saf, laciverd semasında hülya rengi, ümid rengi mavi şi'rlere okurken beyaz kumlu sahillerin gümüş safhatına dökülen beyaz çiçekli nur yaşlarıyla benim piş-i nigahımda cennetlerin münevveriyet-i afakına şebih nazarlar açıyordu.

Rıhtımdan dönmüş, korunun yeşil ve yumuşak gölgeler altında taze kollarını açan aguşuna doğru ilerliyordum. Lakın kenarını ihata eden kumklu yolu ta'kib ederken muhteriz bir ayak sesi sağır kulaklarımı ancak okşayabilmişti, durdum: Behin: -Senin bu sevgili kızın- bana doğru ilerliyordu:

-Koruya mı çıkıyordunuz?

Ooh! Bu ses, ne semavi bir melek sesiydi... Senin sesin idi!... Başımla hafif bir cevab-ı tasdik vermişim. O küçük elini uzatmış, güzel alnına benden bir buse-i şefkat bekliyordu. Ben bu on sekiz yaşında genç, taze çocuğu himayekar bir his-i abutle

kollarımın arasında sıkıyor, serin dudaklarımın ihtiyar buseleriyle yüzünü öpüyordum. O, diğer elinde bir kitab tutuyordu. Ben artık iyi görmeyen za'if gözlerimi eski şa'ir ruhumda titreyen bir iştiyak-ı teccüsle kitabına 'atf etmiştim. Fakat gittikçe koyulan akşamın bulanık gölgeleri beni okumaktan men' ediyordu. O, merakımı teskin için yumuşak ve ipek sesiyle mü'ellifin ismini söyleyerek "Bourge" dedi ve 'ilave etti: "Sansa Siyon Ditali"

Ooh! Ben anlıyordum... Bu çocukta pek müstesna, esirilere mensub 'ulvi bir şi'r-i semanın ihtizazat-ı rakike-i naziki-i hissiyle senin ruhun, senin mevcudiyetin vardı.

Şimdi o korunun dik yokuşlarından meşakkatle tırmanacağımı anlamış gibi koluma girmişti, ilerliyorduk. Ben buruşuk elimle senin bu çiçek kızının güzel, ince elini sıkarkan seni, seni hayalimde mü'ebbeden medfun olan hatıratını, otuz sene evvelki zamanları düşünüyordum.

Ah! Sen de böyle idin!... Biz seninle kaç geceler, daha o vakitler bizim gibi genc olan bu taze korunun baygın, yeşil emel-i nazarları altında mübhemiyet-i ruh-ı hayatı teşrih eden şi'rler, neşideler okurduk...

Ve şimdi kolumda beni sürükleyen bu genc kızın tatlı vücudunu muhit bir buy-ı nesviyyeti 'urbani müzehheriyle harim-i ruhumda hissederken her senenin müruruyla biraz daha ihtiyarlayan o eski günleri yavaş yavaş kuvve-i hafızasını kaybeden hatıramda yaşıyordum.

Ah o gece... O saf, yıldızlı, mavi bir haziran gecesiydi. Akşamdan beri denizden gelen mu'attar gece rüzgarlarına karşı açık pencerelerinin tül perdeleri indirilmiş salonun öntünü işgal eden uzun terasta salıncaklı iskemlelerin aguşuna uzanmış pencerelerden taşan ziya şelaleleriyle mümtezic musikinin meleklerle 'a'id, ruhu tehziz edici nağmeler getiren neşa'id-i emvac-ı 'aşkıyı dinliyorduk.

Önümde sahilleri küçük nevazişlerle okşayan bir deniz sakin ru'yalar görüyor, başımızın üstünde çiçekli sema 'azim bir gül gibi rakid ve samit susuyordu. Lambaların ipeklerle mümtezic rengin siperleri altında köpüren parlak ziyalarıyla aguş-ı baguş öpüşen piyanonun siyah kucağından çılgın bir raks-ı girizan ile uçuşan penbe, mor, sarı neşideler sakit semaların uzak afakına doğru titreyerek ilerliyor ve nihayet yorulmuş gibi baygın düşüyor.... ölüyor....

Bir aralık salona geçmiştim, orada piyanonun, bu büyük mecmu'a-i elhanın önünde semavi bir neşide-i musikinin beyaz çiçeklerini serpen ve tüller içinde bir ilahe gibi muhterem; bir melek kadar mukaddes; güzel hemşirenin nefis, beyaz vücudunu seyrediyordum.

Bu baygın ve yorgun gece onun leyle-i izdivacıydı. Birkaç sa'atten beri imtidat eden hafif bir alkol dumanının bakıye-i neş'esiyle bulanık bünyeler yemekten sonra birçok ricalarla piyanonun geçirmişlerdi. Fakat şimdi herkes birer tarafa çekilmiş yavaş seslerle hususi, iki üç kişilik musahabeler ediliyor, ara sıra, küçük, muhteriz bir kahkaha salonun musiki çiçekleriyle mali havasına karışıyor, siyah mermerden bir sütun üstünde sırttan bronzdan 'Arab kızının yüzünde bir mahall-i in'ikas buluyor. Duvardaki eski tabloların donuk, mütefekkir çehreleri üzerinde ba'zan ufak bir hatt-ı ibtisam ta'kib ediyordu.

Ben yeşil dalları avizelerden dökülen zerrin ve billurin iltima'larla yıkanan bir palmiyenin yanında durmuş haris nazarlarımın önünde ince kametiyle, nermin vücuduyla titreyen bu genç kadını müştehi gözlerimle içiyordum. O şimdi benim mevcudiyetimi hissetmiş ve birden yarım sa'atten beri güzel parmaklarının altında mütemadiyen çırpınan bu aleti serbest bırakarak salonun aguşuna muttarid taninleriyle atılan son bir darbeden sonra taburenin üzerinden dönerek ayağa kalkmıştı. Onu bu akşam tamam bir hayat-ı neş'edarın baygın kahkahat-ı hulyası ile mali ruhumuzu okşayan bu semavi musikinin baran-ı müzehherini a'mak-ı kalbimize yağdıрмаğa en ziyade ben teşvik ettiğimden, önünde derin bir ihtiram ile eğilmiş, teşekkürler ediyordum. Herkes bana peyrev olmuştu. Şimdi deminki aheng-i musikiye bedel tebrikler, teşekkür sadaları, alkışlar, cuşışlar duyuluyor, kadınların kesik kesik taze kahkahaları işitiliyordu.

Bu gürültü arasında sen de içeriye girmiş bana doğru ilerliyordun. Beyaz elinle bahçeyi işaret ediyor, inciler gülen taze dudaklarıyla: "Şa'ir! Sevgili Şa'ir Bey!, diyordun, ayın tulu'unu korudan benimle seyretmek zahmetine katlanır mısınız?" Ve benim şa'irliğimle eğlenerek 'ilave ediyordun: "size emelli ruhunuzu okşayacak nurlu çiçekler, beyaz, mavi ziya sesleriyle hayatlar ihsas eder, şi'rler okur!..." Ben büyük bir hiss-i ta'zimle sana refakat için kalkmışım. Salonun kapısından birlikte süzülürken arkamdan ta'kib eden hasud nazarların te'sir-i seyelanını hissediyordum.

Bahçede çam dallarının saye-i sebzinde dolaşıyor, nazarlarımızla semaların, denizlerin muhitat-ı renginini seyrediyorduk. Ben bu hassas gecenin sükut-ı samitini sessiz ruhumla içiyordum. Bu yüksek ve 'ulvi semaların na-mütenahiyet-i afak-ı mü'ebedine kadar imtidat eden uzun, mavi bir gece idi. Yaprakların inhişâş-ı mezamirinden mütevellid hafif

ve raz-perver bir şi'r-i garam bize semavi neşideler okuyor... Bu ılık yaz gecesinin ruh-ı sükunundan kopan tatlı ruzgarlar yüzümüzün üstünde serin dudaklarını gezdiriyordu.

Şimdi ay, ağaçların yeşil tülleri arasından zir-i payimize kucak kucak emelli nurlar, yıldızlar serpiyordu.

Ben bu derin sükut-ı muhteşemin arasında bu altın kamerli, saf gecenin ruhumu müşfik bir kadın nevaşişleriyle okşayan nazik mavi parmakları altında sana kalbimin bütün amal-i sevda-yı muhteremini söylemek istiyordum. Sen güzel ellerinle başımı üzerinde tutmuş beni sükuta da'vet eden bir sesle, "Sevgili çocuk, oraya bak!" diyor ve ince parmaklarıyla kameri; önümüzde taşan bu menba'-ı şelale-i ziyayı gösteriyordun. Halbuki ben senin afakında hayatlar yaşanan siyah gözlerinin ka'inat-ı şi'rine bakıyor, ellerini öpüyordum.

Ooh! Ne olur ey çiçek kadın!.. Ey melek kadın!. Gül renkli parmaklarını uzat da yine ben o eski genç ruhumun hulyalı ipek dudaklarıyla öpeyim!..

* * *

Koruları bunları, o uzak mazilerde ölen zamanların mü'ebbeden ölmeyen hatıralarını düşünüyordum. Birden bu 'azim yalının aguş-ı sükunundan koparak derinlerden inleyen muttarıd taninleriyle öteden bir çan sesi bizi yemeğe da'vet ediyordu.

Yine Behi'nin koluna ittika etmiş, aşağıya doğru iniyordum. O yeni doğan kamere karşı derin bir vecd-i istigrak içinde neşideler dinleyen bu ihtiyar şa'ir ruhunun sükutunu bozmaktan ihtiraz etmişti. Fakat şimdi seni ihtar eden güzel sesiyle yavaş yavaş şi'rlere fısıldıyordu.

Yalının büyük kapısından girmiş yemek salonunda bizi bekleyen zevcine, artık benim gibi ihtiyarlayan bu muhterem ve felaket-dide adama doğru ilerliyordum. O, müşfik elini bir kardeş tesliyetiyle bana doğru uzatarak: "Bu akşam refakatine geldik", diyordu. Etrafımızı muhat olan bu sükun perilerini korkutmaktan ihtirazen yemeğimizi yavaş yavaş yemiş, o eski mazilere medfen olan yarı tenvir edilmiş salona çekilmişti. Ben bu teşrin-i evvel gecesinin heva-yı ratibi karşısında açık kalmış pencereleri kapıyordum.

Bu siyah ve yer yer bulutlarla yüklü gecenin altında uyuyan ve artık parmaklıklarının boyaları sökülmüş ihtiyar terasa mazileri ihtar eden bir hasta sesle: "Bu akşam yine benim aguş-ı sükunumda derin şi'r sa'atleri geçirmek için gelmeyecek misiniz?" diyordu. Ben onun derin bir sada-yı figan-ı hicran ile mali hal-i felaketini görmemek için başımı çevirmiş, gözlerimi kapamıştım.

Şimdi hepimiz birer kanepenin ağışına uzanmış sessiz, sakın düşünüyorduk. Behin yine kitabına dalmıştı. Biz iki ihtiyar, konuşacak hiçbir şey bulamıyor, burada büyük salonların otuz senenin gubar-ı nınyanı altında uyuyan eski hatıralarını yaşıyorduk. O günler bir daha 'avdet etmemek üzere ölmüşü. O kadar ki ebediyyen ölmüşü. Ve ben görüyordum: Senelerden beri ruhsuz, hissiz uyuyan piyano belki senin güzel ellerinin son darbe-i şî'rini muhafaza için beyaz dişli, neşideler söyleyen ağızını açmamış; hiçbir nefes-i hayat almadan, hiçbir sada-yı naliş çıkarmadan olduğı yerde duruyor, notalar siyah etejerin üstünde senin sesinin in'ikasını ebediyyen dinlemek için derin ru'yalarında ebediyyen yatıyorlar. Artık eski şa'sa'alarını kaybetmiş tozlu avizeler yavaş yavaş nihan felaketlerinin lerziş-i bardıyla titriyormuş gibi sallanıyor, duvarlardaki tablolar: "Ah biz ebediyyetlere merkez olmayan gözlerimizle neler gördük... Neler gördük!..." diyorlardı.

O akşam bana zemerden dallarının altında dakikaları yaşanan eski palmiye yerinde yoktu. Hiç şübhesiz aradan geçen bu otuz sene, onu da senin gibi mahvetmişü. Fakat mermer ayaklığının üzerinde sırttan 'Arab kızı, ihtiyarlamayan, her zaman taze çehresiyle bizimle eğleniyormuş gibi güllüyordu. Ben kalbimde onun müstehzi çehresine karşı derin bir kin-i intikam duyuyordum. O bizim mazideki devamından emin gördüğümüz atının sa'adet-i muhayyesine de belki böyle kahkahalarla gülmüş, felaketlerimizle de eğleniyordu.

Ben bütün bu tozlu hatıralarda seni düşünüyordum.. Seni görüyordum.. Seni hissediyordum... Senin ölen vücudundan onlarda bakıyye-i hayat olmayan bir ruh kalmıştı ve ben bununla müteselli oluyordum. Ah! Seninle şimdi bir dakika yaşamak; yine öyle bir dakika yaşamak benim için hayatlar değerdü.. Fakat müdhiş bir sille-i kader bizi kat'olunmakla bitmez mesafelerle, ebediyyetlerle ayırdı. Ve şimdi seninle buluşmak için şübheli ruhumda ne derin bir ihtiyac-ı ferda duyuyorum. Ah! Eğer bilsem, bilsem ki seninle bir hayat-ı ahiret yaşamak mümkün olduğunu bilsem, emin ol rahat ölürdüm. Bu dakikada bütün bütün ölürdüm. Heyhat, 'isyan eden hummalı beynim beni bundan, bu kırık, ölgün 'aşkımanın ölmek isteyen bu son emellerinden de men' ediyor. Şimdi her saniye bir ihtilac-ı cinnat içinde yaşıyorum, sonra kalbimden kopan bir ihtiyac-ı münacat ile yalvarmak, niyazlarla, ahlarla yalvarmak, ricalarla yalvarmak istiyorum. Lakin sefil, diyen hissiz, 'alil beynim tahaccür ediyor ve ben hayalen görüyorum, yalnız seni görüyorum: Ooh! Senden!... Benim mahbube-i hayatım, yalnız senden!... Ve evet bilsen ki şimdi yine hayatımda senin o nazarların, o son nazra-i ruhunla ne pür-iştıyak-ı garam bir teselli-i sermedi duyuyorum. O gün ayrılırken sen mest-i garam gözlerinle ruhuma infaz-ı nigah ediyordun. Ben ise orada, o velvele-gah-ı hayat-ı beşeriyet ötünde senin ağışına bi-huş atılmak ve ayaklarının altında ve nazarlarının ötünde senden ebediyyen ayrılmak için hayatımı yalvarmak, garamımı yalvarmak, ruhumu yalvarmak ihtiyaçları

duyuyordum. Ve gözlerim yalnız, münhasıran seni ta'kib ediyordu. Sen ise yavaş yavaş benim nazarlarımdan siliniyordun, uful ediyordun. Ben kalbimde bir his-i kable'l-vuku' ili inciten, delen derin bir acı hissetmiştim.. Sonra aradan seneler.. mel'un seneler geçmişti de nihayet bir gün, o son ve siyah haberi, senin felaket-i igtirab-ı elimini duyduğum vakit ben çıldırdım.. Ağladım.. Feryad eyledim... Ooh! Sen benim için ölü, yabancı bir kadındın! Ve ben senin izdivacını haber aldığım vakit hiç ta'accüb etmemiş, fakat da'ima bir ümid, bir 'arzu-yı istikbal, da'ima pür-nur bir ati-yi tahayyül ediyordum. Fakat bu ölüm.. Senin ölümün hayatımı kırmıştı.. Muhitimi parçalamıştı...

* * *

-Ne düşünüyorsun Vecdet?..

Ruhumun mütekallis a'sabına işleyen bu ihtiyar sesin hitab-ı lertzanı beni titretmişti.. Beni sarsmıştı.. Ooof! Aman ya Rabbi! Ben ne kadar sefil, ne kadar rezil bir mahluktum!... Benim en acı an-ı felaketimi tesliye eden bu muhterem, bu mu'azzez kardeşin karşısında onun ölen mukaddes zevcesinin mukaddes hatırasına 'a'id ne fena tasavvurlar, ne deni fikirlerde bulunuyordum.

Ve girye-nak, müşteki bir feryad-ı nev-mid-i kalb ile: Niç!, dedim, hiç!...

Bir dakika imtidad eden bir mücadele-i deruni, bir istigfar-ı nedametten sonra yine ağlayan, sefil, yaşlı tasavvuratıma dalıyordum: Ve ooh! Emin ol sevgilim!.., evet sevgilim!.. Belki ruhun beni görmüyor... Bu satırları yazarken şimdi yine ağlıyorum. Beynim dönmüş, yalnız kalbim benim hayat-ı çare-na-yab alamına bi-intiha gözyaşları, teselli katreleri serpiyor. Ve ben ağlıyorum... Senin igtirabına, senin ufulüne ağlıyorum.. Bütün sensizliklerimle, bütün hissiyatımla, bütün muhitimle ağlıyorum.. Ahlarla, heyhatlarla, feryadlarla ağlıyorum.

Zaten bir istika-yı nev-mid, bütün imtidad-ı hayatımda beni ta'kib etmiş, şimdi de ruhumda eski ve uyuyan mazideki atilere 'a'id bir terane-i mübhem ve muzlimden başka bir şey kalmamıştı. Yalnız hayatımı kahr eden, yalnız mevcudiyetimi öldüren müdhiş, barid bir sada-yı figan, seneler.. seneler geçtikçe hassasiyet-i sami'asını kaybeden kulaklarımda ne fena, ne acı fakat ne derin bir ma'na-yı tesliyeti havi mersiyeler.. Ölüm neşideleri okuyor..

Ve ooh!.. Ben kat'iiyyen hissediyorum: Artık benim bütün hayatımda her şey mahvolmuştu... Her şey ve ebediyyen.

Çengelköyü, 8-20 Şubat 1323,

İsma'il Ken'an, 4 / 58-61

Bir Muntehire Da'ir

Ne zaman deniz kenarından geçip kendisine tesadüf etsem, kemal-i hürmetle başından şapkasını çıkararak yerlere kadar eğilirdi; ve beni bu kadar lütf u muhabbetle selamlayan bu ihtiyar sandalcıya bir mukabele-i nezaket olmak üzere, gülerek ta karşıdan, "O bonlesara Barba Yorgi..." derdim; ve aramızda bu tatlı selamlaşmalardan mütevellid bir münasebet-i samimiyye peyda olmuştu.

Onun için, bir sabah evimde otururken, komşumuz ihtiyar kokona Marivorla gelip de Barba Yorgi'nin deniz kenarında na'sı bulunduğunu haber verdiği zaman fevka'l-had müte'essir oldum; fakat, ihtiyar kadının ifadesine nazaran, bu ne bir kaza, ne de cinayet eseri olmayıp belki bir intihardan ibaret olduğunu öğrenince, te'essürüm muzdad oldu. Kadın tafsilat veriyordu; meğer Barba Yorgi'nin bir oğlu var imiş, ve sandalcılıkla kazandığı paranın kısm-ı a'zamını oğluna yedirecek kadar ona karşı za'f-ı hissiyatı olduğundan elinde kalan mikdarla çektiği zaruret ve sefalet içinde çok muzdarib olmakta imiş... Ve nihayet kış gelip de Tarabya'nın zengin misafirleri 'avdet edince sandalcıların yazın kazanabildiklerini yemeğe mecbur kaldıklarını bu müşkil devrede kendisi yazın eline geçeni ber-vech-i mu'tad oğluna kaptırdığından pek sefil ve bi-çare kalmış ve daha niçin öldüğü pek bilinmemekle beraber, intiharının sebebi bu fakr u zarureti nihayet artık kendisini bitab-ı mukavemet bırakmış olmasına haml edilmekte imiş...

Ben sa'ika-i sefaletle intihara mecbur olan bu ihtiyar adama karşı kalbimde birden peyda olan derin bir rikkat ile müte'ellim iken ihtiyar kadın papazların Barba Yorgi'nin cenazesini kaldıramayacaklarını söylemesi üzerine bir dakika evvel kalbimi sızlatan bu te'essür birdenbire azim bir kin ve gayza münkalib olarak tehavürle o niçin, niçin?.. diye sordum.

İhtiyar kadın bir ibzal-ı tafsilat ile, dininin ve erkan-ı dininin 'azimet ve 'ulviyyetini göstermek istercesine bir meftuniyetle cevap verdi; kendi canına kıyanın dinlerince ne kadar şayan-ı takbih ü mücazat olduğunu ve papazların böyle adamlardan ne kadar nefret ettiklerini ve bu derece müttehim bir adamın cenazesini kaldırmayıp onu adi birkaç kişinin mezarlığına götüreceğini söylüyordu, ben ise pür-gazab-ı tehevürle düşünüyordum ki, insanların kendi na'il oldukları sa'adetlerden bigane olarak mahrum kaldığından dolayı çektiği ıztırlara tahammül edemeyip ifna-yı vücud edenleri itham ve tahkir etmeye ne hakları var idi?

Evet, zavallı ihtiyar, sen bütün müddet-i 'ömrünce sürüklediğin bir elim hayatı artık taşıyamayacak kadar 'alil ü zebun olduğun bu senede bile yine sefil ü sergerdan, aç ve muhtac kaldığından za'if ü mariz runu birden zabt ü ihata eden derin bir ye'sle intihara mecbur kalacak kadar bi-çare iken, sana mücazat olmak üzere senin, kemal-i la'net ü hakaretle tekmelediğin hayatın alayış ü merasiminden mahrum etmeyi düşünen bu insanları pek alçak bulmaz mıydın?... Evet, o alayış ü merasim ki ölümünü senin gibi fakr ü sefaletle ceng ü cidal-i mütemadi la'linde değil, bi'l-akis sirkatler ve irtikabler içinde, tezvirat ü ihtiyalat arasında geçirmiş her zengine büyük tantanalar ibzal edilir; ve verilecek bedele göre, kilisenin bütün papazlarından başka despot efendi hazretleri bile ceb intifa'ına giren paranın nasıl kazanılmış olduğunu düşünmeye lüzum görmeyerek, yahud biliyorsa bile pek kolaylıkla unutarak debdebeler ve şa'sa'alar içinde murassa tacı ve sırmalı esvabıyla hatta mezaristana kadar cenazeye refakate bahş-i şeref eder; ah bilmiş ol ki bütün bu adamların her bir işi bir fırsattan bin yolda istifade edecek kadar kurtçasına zabt ve işgal etmiş olduklarını, mevki'lerinde rahat ve huzur içinde 'ömür geçirirken sen aç ve sefil sürünürken ve muzdarib olduğun külbe-i mahzumatına onları i'zaz ederken seni her nevazından, her lutfundan mahrum bırakmış olan bu insafsız, bu haksız, bu 'adaletsiz hayata tükürdüğün için düçar-ı la'net ü layık ü nefret 'addetmekten o utanmayanların her gün gasb ettiklerini bütün şeref ve haysiyetlere bence yalnız sen layıksın... Ve nazarımda yalnız sen ve yalnız herkesin o kadar köpekçesine bir şitab ü tehalükle tamdığı hayatın bütün yalancı ve ha'in revnaklarını bu kadar kuvvetle istihkar edecek kadar büyük kalbinle bütün öc alınmış şeref ve haysiyetler içinde 'ömr-i gúzar olanların hepsinden yüz bin kere daha şayan-ı ihtiram ü muhteremsin...

Büyükada Teşrin-i Sani

Mehmed Ra'uf, 9 / 132-133

Ayşe'nin Tali'i

Anası, antikacıların evini ovmak için gittikten sonra yalnız kalan Ayşe, bahçedeki çukurluk kuyudan çektiği suyu sabahtan beri ocağın üstünde duran kazana döktü ve patis entarisinin eteklerini kuşağına sıkıştırıp çömeldi; sepetteki çamaşırları çitilemeğe başladı.

Ana kız, "Abdi'nin Köşkü" denilen bu harab, korkunç, yalnız kovukta bekçi gibi oturuyorlardı. Bundan kırk sene evvel, kimbilir nasıl bir fikr-i zevk-i aşınaya hizmet için yapılmış, fakat o zamandan beri metruk kalmış bu ev, yıkık duvarları, çökmüş çatısı, dökülmüş kafesleri, her tarafından ayrılmış sıvalarıyla eski bir mezar gibi sefil bir ölümü düşündüren bir hal almıştı. Onda her in'itaf eden nazarı ihafe eden bir reng, her geçene, "Siz de, herkes de benim gibi olacaksınız, yıkık duvarlar içinde yosunlu eğri bir taş, üzerinizde eşinen bir iki köpek, o kadar." diyen bir ses vardı... Her tarafından dedikeni fırlamış olan bahçesinde, da'ima açık kapısından mahzen gibi karanlık bir oyuk içinde tavan tahtaları fark olunan ahirinde samanlı gübreler yığılmıştı; üzerinde bir sürü tavuk mütemadiyen eşiniyordu. Kuyunun yanındaki incir ağaçları bu harabiyetin noksanını ikmal ediyor, her sene daha ziyade kuvvetleşerek nankör dallarıyla eve yaslanıyordu.

Uzakta, bir taraftan denize doğru ekseriya sisler, buğular içinde kalan şehir görünüyor; vasi bir çiftlik 'arazisi olan diğer cihetlerde ilerideki damlara kadar bir ağıl bile göze çarpıyordu.

Ayşe'nin önündeki leğende sabun köpükleri taşıyor, bembeyaz buruşuklalar büzülmüş olan ellerinin her hareketinde saçlarına, çıplak bacaklarına, ba'zan gözlerine fırlıyordu; bunların içlerinden ba'zı inatçıları da mütemadiyen karnına düşüyor, soluk entarisini penbe etine yapıştırıyordu.

Kazandaki su kaynadıkça kireç gibi bir renk alıyor, içindeki habbeler irileşerek şişiyordu.

Dışarıda hararetli bir güneş iki gün evvelki yağmurlardan mütehassıl mütaggın bir taraveti bu menzilden çekiyordu.

Şimdi hiçbir tarafta bir nefes bile yoktu; fırtınalara tekaddüm eden bir rükudet içinde gübreleri karıştıran serçelerin cıvıltısı iştiliyordu. Ayşe, mutfağın demir parmaklıklı yüksek penceresinden ara sıra doğrularak göğe bakıyordu. Mavi semanın bir cihetinden barut renkli şişkin bulutlar vadide gölgelerini sürükleyerek yürüyorlar ve yürüdüklerine

yerleri da'ima siyaha boğuyorlardı. Üzerlerindeki zulmetin kanatlarına in'ikasıyla kara sineklere dönen arılar, ahırın siyah teneke kapılı penceresinin yanındaki delikten içeri kaçıyordu.

Ayşe nalinlarını sünikleyerek bahçedeki çamaşırları topladı, elbisesi benek benek çıplak vücuduna yapışıyordu; ocağın ateşi çekildi, yağmura muntazır oldu.

Evvela avlunuun su birikintisine bir iki katre düştü, sonra gök şiddetle çatladı incirin yapraklarında muttarid bir gürült koştı, yağmur dökülmeğe başladı. Yağıyor, yağıyor, nihayet bulmuyordu. Her taraf, ocağın içi gibi simsiyah olmuştu. Bir kenarda yana odunların gittikçe parlayan ziyası kirli sulara altın lem'alarını gezdiriyordu.

Ayşe, bir yere vuruluyor gibi bir ses duydu, pencereye koştı, kapının siperinde bir erkek gördü; başında kalpak, arkasında aba vardı. Kolunda asılı duran tüfeğin ağzı, yanındaki iri köpeğin kulaklarına dokunuyordu. Birden anladı, antikacının oğlu avdan dönerken yağmura tutulmuş, evlerinde da'ima çamaşır yıkayan, tahta silen bu kadının harabesine iltica etmişti. Hatırına hiçbir şey gelmeyerek: "Kim o, ne istersin?" diye sordu.

Öbürü muntazır olmadığı bu ince, genç sestem mütehayyir: "Fatma Hanım burada değil mi?" dedi.

Ayşe hemen cevap verdi: "O size gitti, tahta silmeğe, ne yapacaksınız?"

Avcı, yağmura tutulduğundan, yoluna devam etse sırsıklam olacağından kapıyı açmasını söyledi, Ayşe ipi çekti, mutfağa kaçtı.

Yağmur saçma gibi yapraklara vuruyor; serpiliyor, oluksuz damın her tarafından çarşaf gibi dökülüyordu.

'Ali Bey, mütereddid, sofanın yıkık bir yerinden yağmur altında garibleşen, çamurları açılan yola bakıyordu. Ayşe kapının aralığından onu seyrediyordu. Erkek dönünce, kızı, orada açık saçık kendine bakar gördü; iki iri siyah gözün bu in'itaf-ı mütelezzizanesinden bir şey, gururunu, hiss-i şehvetini tahrik eden bir te'sir buldu; gülererek dedi ki:

-Kız sen, burada yalnız korkmuyor musun?

O, belki yalnız değildir diye tecrübe ediyordu; Ayşe cevap vermeden, vahşi bir hicab içinde içeri kaçtı, 'Ali Bey arkasından atıldı. Kız, elleriyle yüzünü kapamış, üzerinde ıslak entarisi, ayağında nalınları, kazana mütteki duruyordu. Vücudunda yabancı bir elin temas-ı harını duyunca haşyetle bağırdı, diğer köşeye kaçtı. 'Ali Bey, bu yağmurdan, bu zulmetten, bu çıplak, vahşi, ateş gibi yaann vücuttan da'ima mütezayid bir hazz-ı şedid bularak ta'kib etti, kollarını bütün a'sabiyet-i ihtirasıyla açarak hücumla koştı. Fakat mutfağın bir köşesinden yavaş yavaş dışarı sızan çirkef üzerinde ayakları kaydı, başı ocağın sivri taşlarına müteveccih, yüz üstü, bir korkuluk gibi devrildi. Öbürü dışarı fırladı, bir müddet evde yağmurun şakırtısından başka bir şey duyulmadı. Ayşe bu uzun intizardan bir şey anlamayarak, fakat bir korku duyarak kapıya takarrüb etti; aralıktan baktı. 'Ali Bey, arkasında abası, ayağında poturlu, çirkef içinde, o halde upuzun yatıyordu. Kız, kalbi bir canavar pençesi altında boğulmuş, her tarafı titreyerek, evvela hileye haml etmek istediği bu murdar yatışta bir ölü hali gördü, içeri koştı. Yerdeki çirkefin üzerinden penbe bir yol açılıyordu. Dokunmaya korkarak uzaktan baktı. Bu su, çirkefe, 'Ali Bey'in çatlamış beyninden sızıyordu. Artık o bir ölü idi.

Ayşe'nin gözleri bulandı, yüreğinden sanki bir şey koştı; sarı sarı, halsiz orada bir yere dayandı. İnanamıyordu, inanmak istemiyordu. Korktu. Kelimenin bütün ma'nasıyla korktu, gözünü önünde bir halk, bir kalabalık gördü; onun içinde 'askerler vardı, tüfekleri parlıyor, kılıçları çekilmişti. Hemen yerden fırladı, bir sevk-i tabi'ye hizmet eder gibi bu murdar cesedi ortadan kaldırmayı düşündü; nasıl? Etrafına bakıyor, her ciheti dinliyor, korkuyordu. Yağmur da'ima 'aymı şiddetiyle kaplamalara çarpıyordu. Camdan dışarıyı tedkik etmek için uzandı; daha ilk nazarında ahır, açık kapısından bir mezar gibi karanlık kendine bakıyor gördü. Bunda mü'ellim bir da'vet fark etti. Yerini bulmuştu, iş onu oraya kadar götürmekten 'ibaretti. Kendinde on dokuzunu bulmuş bu sıska vücudu taşıyabilecek bir kuvvet hissetti; kemal-i nefretle ellerini sürdü, yüzükoyun sürüklemeye cesaret edemeyerek onu çevirdi. Ölünün açık duran gözleri bu harekette kendi kendine kapandı.

Bu sırada sokak kapısını biri salladı, sonra tırmalamağa başladı. Ayşe deli gibi pencereye koştı: Ölünün köpeği iki ayağı üzerine kalkmış, sahibini arıyor, huzursuzluk ala'imi gösteriyordu. Kız, cesareti bütün bütün münkesir donakaldı; peki onu ne yapacaktı? Cesedi ahıra götürmek için bahçeden geçecekti, köpek, sahibinin böyle çamurlar içinde bacaklarından sürüklenerek taşınmasına muvafakat edecek miydi? Hayvana tekrar baktı, kulaklarını dikmiş, içeriyi dinliyor, kısık sesler çıkarıyor, gözleri kapının aralığına ma'tuf bekliyordu. Ayşe şakaklarına doğru mütemadiyen bir sıklet çöktüğünü, ensesindeki

damarlarının şiştiğini duyuyordu, kalbi parçalanacak gibi vuruyordu, gözlerini önünde sinek gibi bir şeyler ağgır ağır uçuyordu.

Ölmeğe hasret etti... Fakat artık kararını vermişti, anası dönmeden her şey'i, hepsini temizleyecekti. Bakır maşrabayı mutfaktan kaptıktan sonra kapıyı iki parmak aralık etti, köpek havlayarak burnunu uzattı; tedricen üç parmak, sonra bir o kadar daha açtı; mengene içinde gibi uzana bu müdhiş başa kuvvetinin bütün müsa'adesiyle bir darbe indirdi, maşraba bir tarafa düştü, guya oraya devrildi, bir müddet çabalandıktan sonra kaskatı kaldı.

Yağmur biraz şiddetini ta'dil etmişti, ma'ma'fih yağıyordu. Evvela ahırda paslı, kırık bir kürekle muvakkat bir çukur kazdı, sonhra iki cesedi oraya sürükledi. Ölünün cebindeki sa'at daha işliyordu, onu alıp almamak için mütereddid kaldı, sonra bıraktı; gübre ile üzerlerini örttü, iliklerine kadar ıslanmıştı. Mutfağı temizledi, ocağa tencereyi astı; su kaynadıktan sonra fasüleyeleri attı. İşi bitmişti; anasını bekledi.

Ertesi gün, sabahtan akşama kadar ahırda kalıp gübreler altında oldukça derin bir çukur kazdı, 'Ali Bey'le köpeğini oraya sakladı, üzerlerine gübre çekti ve gece vücudunun yorgunluğu fikre galebe ederek ölü gibi uyudu.

Köpeğiyle beraber kaybolan 'Ali Bey'in bu esrarengiz gaybubeti emsali gibi bir müdet hayattakileri meşgul etti, sonra yavaş yavaş silindi gitti.

Bir ay sonra genç bir köylü, yolda, Ayşe'nin annesini hizmete gider gördü; o anda evde yalnız kalan kızı düşündü; hemen koştu, harabenin yıkık bir menfezinden içeri atıldı. Ayşe mutfakta ocağı yakıyor, odun kırıyordu. Kapının gıcirtısı üzerine başını çevirdi; ayakta kendine bakarak sırttan köylüyü gördü; eliyle gözlerin kapadı; onu da düşürmemek, öldümemek, o 'azab ü ızdıraba bir daha düçar olmamak için bila-müdafa'a kendini terk etti.

12 Mart 1324, Erenköy

Refik Halid, 26 / 123-125

Kaynana Notları

Eski şeylere merakım vardır. Ba'zan vakit buldukça bedestene uğrar, göz gezdirirdim. Geçen gün oraya gittiğim zaman müte'addid gözleri havi ceviz, eski bir çekmece nazar-ı dikkatime çarptı. Hoşuma gittiği için aldım. Eve getirdim. Gözleri birer birer çıkararak tozlarını alırken birisinin içinden birtakım tozlu kağıtlar çıktı. Baktım, kadın yazısı fakat o ince, cılız, imlasız, birçok yeri karalanmış, yıpranmış kadın yazılarını okuyup da ma'na çıkarmak pek az bir zamanda olacak bir şey değildi. Onları sıra numarasıyla tertib etmek için iki gün çalıştım. İstihrac edilecek ma'nayı pek müşkilatla çıkardım. Hakiki bir hayatı musavver olması hasebiyle nazarımda kesb-i ehemmiyet etti. Esasa dokunmayarak yalnız imla yanlışlarını -kari'nin düçar-ı müşkil olmamaları için- tahsis ettim ve esere de Kaynana Notları namını verdim. Onları teşhir için büyük bir heves duymuştum. Muhabbet ü samimesi 'izzet-i nefsi yaralanmış bir ihtiyarın son 'arzu-yı kalbiyyesini yerine getirmiş olmaktan mütevellid hissedeceğim serveri düşündüm, onların muharriri değil müstensihi sıfatıyla neşre cesaret-yab oldum.

Ağustos: 6

Ne çare! Ölmeden, gözüüm arkamda kalmadan oğlumun, bir danecik kıymetli İhsan'ımın müriüvvetini görmek için yarından i'tibaren kaynanalık gibi çirkin bir ismi takınacağım, yarın koltuktan sonra mutlaka herkes beni gizlice fısıltılarla birbirine gösterecek; 'işte kaynana hanım' diyecekler, bunu dedirtmemek için çare yok. Olsa bile onu şimdiye kadar kimse bulamamış, benim de bulmam muhal. İster istemez kaynana olmaya mecburum. Vesselam.

Of... İçimde o kadar sıkıntı var ki bunalıyorum şöyle. Dün yağlıklarıninkinin yüzüme karşı söylediği lakırdıları hiç unutmayacağım. O kadar içime işledi ki; ama bir şeycik demeyim... O nadan karının gözüne dizine dursun o la'netlerim. Ne vakit evde bir yalancı dolma, tatar burgu, baklava gibi şeyler yaparsam onsuz boğazımdan geçmez de, bir tepsi de oraya günderirdim. Bunlara karşılık en nihayet bana söyleyeceği: "Arife Hanımcığım! Sizin tabi'atiniz biraz titizcedir, her şeyi cilalarsınız. Gelecek el kızı bu halinizi çekmez. İnsan biraz da gözünü kör, kulağını sağır etmeli. Ne çare evde geçim olsun da bence böyle yapmalısınız. Siz benim candan komşusunuz da onun için söylüyorum yoksa..." Lakırdıları mı idi? Yazık senin kadınlığına, terbiyene mahalle karısı... Hele düğünü bir atlatayım da ben de senin yüzüne bir daha bakar mıyım!...

Ben 'ukelaymışım, bilmem ne imişim. El kızı insanı çekmezmiş. Ben gelinin arkasına binip de "Beni merdivenden çıkarıver kızım." mı diyeceğim ki beni çekemeyecek!.. Ama

gelinim bir kusur yaptı.... Elbette ona bir çift söz söyleyeceğim; ben de evde koyun başı değilim ya, iyi kötü evin büyüğüyüm... Ne vakit küçüklerin kusurunu görsem söylenirim, buyrun efendim, şimdi buna titizlik mi derler!.....

Kendimi beyhude üzüyorum. Öyle karıların sözü kaleme gelir mi?

Bugünlük bu kadar yazı yetişir. Vakit de epeyce geç oldu. Vakitle yatıp yarın erken kalkmalı, yarınki işler beni bekliyor.....

Ağustos: 9

Üç günlük kaynanayım. Daha gelinime şöyle bir kem nazarla bakmadım. Orası Allah'ama'lum! Darısı dostlar başına. Düğünümüz pek şerefli oldu, herkes beni tebrik ettikçe sevincimden bir yere sığmıyordum! Ya koltuktaki kadın kalabalığı.... Görülmüş şey mi idi o?

Avlu doldu , sofalar, odalar doldu.hemen bir "buyurunuz" diyen olsaydı damlar bile dolacaktı. Tevekkeli 'kadınlara gökyüzünde düğün var demişler de çıkmak için merdiven aramışlar' demezler. Bu lakırdıya eskiden biraz canım sıkılırdı; ama bizim düğünde hak vermeğe başladım. Meğer düğünden bir hafta evvel at katta destekleri ördürmemiş olsaydım, Rabbim esirgesin, mutlaka ev başımıza çökerdi...

Arabalar kapıya geldi; İhsan'ım hemen gelinimi indirdi, koluna aldı, fakat avludaki kalabalığı söküp de yürümek için pek güçlük çektiler. Herkes böyle arslan gibi bir koca, melek gibi bir gelin görünce 'kırk bir kere maaşallah, bir çift kumru' demekten kendilerini alamıyorlardı. Bu sözleri işittikçe ne yapacağımı şaşıırıyordum. İhsan'ım merdivenden inerken avuç avuç çil kuruşluk, ikilik serpti. Bir dane bile ortada kalmadı. O gün akşama kadar gelinimi görmek için İstanbul'un her tarafından her boğundan gelenlerin hesabı yoktu. Her birisi bir türlü söyleniyor, bir türlü kusur buluyordu. Olabilir ya... Herkesin bir türlü ıtla'ı vardır. Bir gelini görüp de kusur bulmamak mümkün mü? O zamana kadar fark edilemeyen birtakım kusurlar olur ki, o gün başlığın duvağının altından belli olur!... Hata ben bile gelinimin çenesinin, Yaradana kurban olayım, bir parçacık uzunca olduğunu o gün fark ettim; ama ne zararı varmış!...

Huyu iyi olsun, kendi kadın olsun, oğlum rahat etsin de bana orası lazım. Kul kusursuz olmaz derler. Her güzelin bir kusuru olur derler. Her gülün dikenini olduğu gibi. O gün akşama kadar gelip gidenler oğlumun sayesinde güzel bir çalgı dinlediler. Akşam üzeri herkes çekildi, ertesi gün de hısım, akraba vs. geldi. Yine çalgı vardı. O gece İhsan'ım, gelinim, on kişi vardık. Görüştük, sonra onlar elimi öperek odalarına gittiler. Ben de

yatmak için odama çekildim. Fakat bilmem neden biraz uyku kaçmış idi de uyuyamadım. İçimde bir mahzunluk vardı. Güç hal ile biraz kendimden geçmişim...

Bu sabah kalktığım zaman gelinim bana kendi eliyle bir kahve pişirdi, verdi. Kahve pişirirken dikkat ettim, eli o kadar yakışmıyordu, ama kızı ayıplamam, kabahat annesinin.... Kızını bu yaşa getirmiş de layıkıyla bir kahve pişirmesini öğretmemiş, akılsız kadın! Gelinime kanun, ud, öğrettireceğine biraz da ev işleri öğreteydin, herkes rahat ede idi. Ne yapalım? Onları öğretmek de bana düşüyor. Maaşallah akıllı, terbiyeli bir kıza benziyor, bir söyleyişte her şeyi öğrenecek gibi. Bugün de 'aca'ib misafir geldi; hepsini ağırladık. Gelinimin bana bir "Hanımanneciğim" deyişi var ki, insan bayılır.

27/151-152

Hele birkaç gün geçsin de ben onu güzellikle:

-Kızım karı koca bir vücut sayılır. Madem ki beyin bana anne diyor, sen de anne demelisin; diyeceğim. Bana onun anne demesi, daha iyi gelecek. Ben gelinime kaynanalık etmek fikrinde değilim ki bana hanımanne diyecek. Beyinin annesi evinde büyük hanım olduğu için benim sözümünden dışarı çıkmayacak, ben İhsan'ımın annesi olduğum gibi onun da annesi olacağım, o da annesinin sözünü şimdiye kadar nasıl dinlediyse bundan sonra da benimkini öyle dinleyecek.... İşte iş bundan ibaret.

Ağustos: 13

Yarın yine sıkılacağım günlerden birisi. El öpmesine gideceğiz. Bir şey değil ama, gelinimin annesiyle perim o kadar hoşlanmadı. Hoppa bir kadın. Bir kere -boyumca evlat yetiştirdim; bana bundan sonra ağırbaşlılık yakışır- demiyor.

Ne yapalım, adet bulunmuş, ister istemez gideceğim. Evlad yetiştirmek kolay şey mi? İnsan evlad hatırı için hep böyle sıkıntılara katlanmalı ne çare.....

Ağustos: 17

İnsanın kendi evi hiç başka bir yerde benzemiyor. Bugün eve girince bir oh çektim. Sanki üzerimden büyük bir yük kalktı. Bülbülü bile altın kafese koymuşlar da yine kendi yuvasını istemiş. Oğlumun kayınvalidesi olacak o hoppa hanım o gece aklınca bana ikram etti. Mahalleden gelinim için hemen bir ud buldurdu. Karşılarında keman çalan bir komşusu varmış; ona haber gönderdi. Kendisi de da'ireyi eline aldı. Oh! tamam bir fasıl kurdular ki deme gitsin! Ben onları eğlencelerinde bıraktım; yatsı namazına kalktım. Keman çalan hanımın bana kinayeli kinayeli bir bakışı vardı ki! 'Bu kadın da hiçbir şeyden anlamıyormuş ya!' demek istiyordu. Ben cevabımı bir iki çift lakırdı ile verir de

onu öyle yan nazarla bana baktığına pişman ederdim ama ne fa'ide, münasebetsizlik çıkacak, sonra herkes beni ayıplayacak. 'Ya sabır' dedim, sustum. Bunları düşündükçe yeniden hiddet basıyor. İnsan çalgıyı bir düğünde, yahud canının sıkıldığı bir zamanda eğlence için dinler. Biz size eğlenmeğe gelmedik. Adet yerini bulsun diye görüşmeye geldik. Ne olur iki çift lakırdı edin... Ayol erkan bilmeyen insanı ne yapmalı? Biz de kız gelin ettik; fakat el öpmeye geldikleri zaman kızımızın kaynanasına zımbırtı çalıp da ikram etmedik. Şimdi bunları düşünen kim? Ya o pisliğe ne diyelim? Evin içini pislik götürüyor. Aynaların üzeri bir karış toz, tavanın köşelerinde örümcek ağları, minder örtülerinde tütün külü lekeleri..... Musluk taşına bile yirmi paralık kezzab alıp da dökmemişler. Öyle kadınlık mı olur? Gece, gündüz zevk ve eğlence; fakat yakalarını toplamağa bir adam lazım.... Kadın kısmına çalgı ne demekmiş? Bir kadının çalgısı, eğlencesi evini silip süpürmek, kocasına iyi bakmak, eğer kaynanası varsa onun sözlerini dinlemektir. Biz annelerimizden kadınlığı böyle öğrendik... Yazık şimdiki kadınlara... Daha bir lokma iken kızlarının ellerine o koca kabağı tutuşturuyorlar, üstelik bir takım namahrem yabancı heriflerin karşısına salıveriyorlar.... Hey kuzum hey! Zavallı gelinim de annesinin fikrine kurban olmuş; çalgıdan başka hiçbir şeye eli yakışmıyor. Gelinim yine talihli imiş ki benim gibi kaynanaya düştü. Ben üşenmez, yorulmaz ona her şeyi yolunda, erkanında öğretirim: Sonra bana du'a eder.....

Ağustos: 18

Gelinime bugün, bana anne demesini güzellikle söyledim. "Peki anneciğim, bundan sonra size hep anne diyeceğim." dedi. Hasibe'nin yumuşak başlılığı, kendisini insana zorla sevdireyor. Akşama kadar, 'Kızım şunu böyle yap, şunu şöyle yapsan daha iyi olur' diyerek başında durdum, birçok hizmetler öğrettim. Kızda hiç kabahat yok, şimdiye kadar öğretmemişler ne yapsın? Hizmet öğreniyorsa benim için mi öğrenecek, kendisi için iyi! Sonra o da rahat eder. Taşlığı da kir götürüyor. Yarnın da niyetim orasını yıkatacağım!..

Ağustos: 19

Ben gelinimden bu lakırdıyı hiç beklemezdim. Bugün ben 'hadi yavrurum, taşlığı yıkayalım' dediğim zaman, peki anneciğim diyecek yerde, tuhaf bir eda ile:

-Tahta silmek, çamaşır yıkamak, taşlık yıkamak için biz hep adam getirtirdik anneciğim... dedi. Gelinimden şimdiye kadar, doğrusu pek hoşnut idim. Böyle bir cevabı ben ondan işitmeyecektim. Ne ise bu seferlik cahilliğine verdim.

Ağustos: 20

Ben gelinime ne kadar annelik etmek istesem o bana bilmem ki neden da'ima aksini mi yapacak?

Bu sabah İhsan doğru benim odama geldi. Böyle sabahları yalnızca hiç yanıma geldiği yoktu. Sebebini anlamadım. Bakalım ne söyleyecek diye bekliyordum.

-Anneciğim dün Hasibe'ye 'taşlığı yıka' demişsiniz. Rica ederim, ona öyle ağır işler teklif etmeyiniz, vücudu zayıflar, hasta düşer. İcab ederse bir hizmetçi tutarız, hepimiz rahat ederiz, dedi. Şimdiye kadar hiçbir kere bana: 'Bir hizmetçi tutalım da siz de rahat ediniz anne' dedin mi? Bak, karısının bir günlük şikayetiyle hizmetçi tutmaya kalktı. Ama bunu kime söylersen, 'işte kaynanalar böyledir' diye konduruyorlar....

Ağustos: 23

Hizmetçi geleliden beri gelinime bir iş gösteremiyorum. Bir şey değil, yine öyle ev işlerinde cahil kalacak. Sonra elinin hiçbir işe yaramadığını görenler de beni ayıplayacaklar. Adam sen de! Öğrenmezse öğrenmesin. Benim neme lazım! Zaten ben talihli bir kadın olsaydım böyle şeyler düşünmeye vakit bulamazdım. İhsan bana o sözü söylemeli mi idi? Bana körlük yapıyormuş gibi o hizmetçiyi getirmeli mi idi? Ben onun karısına iş öğreysin de bana du'a eder diye iyilikte bulunmak istedim. O bana teşekkür edecek ve haremine de 'annem ne söylerse dinleyeceğiz!', büyüklerin sözünü dinlemek her vakit iyidir...' diyeceği yerde, "Ya anne sen evde hizmet gördürmek mi istiyorsun? Al sana iri yarı bir Rum karısı ki, taşı sıkıca suyunu çıkarır. İstedığın hizmeti gördür; karım da rahat etsin." diyerek karasının yanında beni küçük düşürdü. Bir daha ben gelinime nasıl ağzım varır da şunu yap, bunu yap derim?... İşte iradesiz erkek diye böylelerine derler.

Aa.... bu benim halim de tıpkı tavşan ile dağ hikayesine döndü: Tavşan dağa darılmış dağın haberi olmamış....

Gelinim bana hizmet gösteriyorsun diye ne kadar çehre etse, ben yine aldırım. Madem ki oğlumun karısıdır, bugün ona emretmeğe hakkım vardır....

Ağustos: 24

Ne.... Daha çekilecek çilemiz varmış. Bugün gelin bana eni konu dayattı, gevrek gevrek paylar verdi, neler neler..... Hiçbir şey hatırımda kalmadı ki.... Her şey aslına çekermiş; bezine bak kumaşını al; anasını bak kızını al derler. Ne çare ki biz evvel gözümüzü açık tutmadık. Öyle de değil, ne olduklarını ben pek bilmiyor da değildim; ama kendi

kendime, 'daha gençtir, cahildir; benim terbiyeme geçerse insan ederim' diyordum. Halbuki yabancı hayvanlar terbiye edildiği halde, insanların terbiye kabul etmeyeni de varmış. Ben insan olduğu halde gelinimi terbiye edemedim. Edemedim değil, onun terbiye alması zamanı zaten geçmiş; kart ağaç eğilmez derler. Ne kadar doğru. Hem insanın kendinde olmalı. Ben şimdi oğlumun, gelinimin sayesinde rahat ederek torunlarımı seveceğim, derken iki ortak gibi benimle da'ima zıd giden bu gelinimle bakalım 'akıbetimiz ne olacak? Benim ile ne alıp ne veremiyor anlayamıyorum ki.... İhsan için 'avdet ediyorsa, İhsan bütün bütün onun oldu. Oğlumun yüzünü göremediğim günler çok olur. Şimdi kimin kime kızmağa hakkı olduğunu sorarım! Ama bu sözler başkalarına da söylenmez. Zira kurnaz kız, herkesin yanında kendini terbiyeli bildirmiş. Halbuki benim ona değil, onun bana kayınanalık ettiğini kime anlatacaksın? Anlatsan bile madem ki kaynanasın senin sözüne kimse inanmaz. Yalancının evi yanmış da kimse inanmamış derler. Bana kalsa bu sözü çevirir de: 'Kaynananın yüreği yanmış da kimse inanmamış...' derim.

Ağustos: 30

Benim gibi kaynana 'acaba bir daha bulunur mu? Ama onu kim anlayacak? Gelinimin dünkü hakaretine göz yumdum. Bugün de hiç bilmemezlikten geldim. Yine eskisi gibi yüzüne zorla güldüm. Ah kocası onu yüzden çıkarmayaydı hiç rahatımız kaçmayacaktı... Ama oldu.

Eylül: 4

Bu sabah erkence odalarının önünden geçtim. Sandık odasına gidiyordum; kulağıma bir fısıltı gitti... Hiç dinlemek adetim değilken bir türlü kendimi zabt edemedim; kapıya kulağımı dayayıverdim:

-İnşallah hemen validen kesb-i afiyet eder, hem de biz eğleniriz. O güzel yerleri görerek tebdil-i heva etmiş oluruz beyim...

-Evet, evet pek güzel olur. Benim Bursa'da bildiklerimden bir zat vardır. Bugün ona bir mektub yazayım da, bize Çekirge'de hamamlı bir ev tutsun. Validenizin hastalığına Çekirge'deki sular iyi gelir, fakat evi nasıl yalnız bırakacağız?

-A..... onun için hiç merak etmeyiniz beyim! Valideniz hanım, bizim validenin gittiğini işittiği zaman bir adım bile atmaz, evde kalır. Bilmem niçin, validemi bir türlü sevediler. Benim validem için herkes bayılır, onu herkes sever.

-Canım onun haline bakılmaz; ihtiyardır, biraz titizdir.

Kapıyı itip hemen göğsümü açarak ' İhsan.... Yazık sana, emdiğin süt helal olmasın!' diyecektim. Oturmuşsun da el kızının karşısında valideni bir bir çekiştiriyorsun...

Titizmiş, ihtiyarmış... Benim ihtiyarlığımı uğraşacağına bir parça karısına terbiye versin. Kayınvalide hanımefendinin ağırları varmış. Bursa'ya banyoya gidecekler, gülüp eğlenecekler, evi de bana bekletecekler. Benim vücudumu ağırlar götürse, Bursa'ya değil, a..... araba ile mahalle hamamına bile götürmez. İşte evlad doğur da sonra birtakım yabancı karılar senin elinden alıversinler!... Artık, bu benim alınımın yazısı....

Eylül: 11

Bu sabah İhsan'ın ağzında bir şey dolaşıyordu. Ben işi anladım ama ses çıkarmadım. Bakalım ne yolda söze başlayacak diye merak ettim:

-Anneciğim! Bizim ka'im-i validenin vücudunda ağırlar varmış! Hanımlar Bursa banyolarını tavsiye etmişler, inşallah birkaç güne kadar gideriz. Münasib bir komşu bulup da eve bekçi bırakalım.

-Benim öyle uzun uzun yollara gidecek vaktim yok! Ben kalayım, siz güle güle gidin.

-.... Anneceğim nasıl olur ya? Sizi burada bırakıp...

-Zararı yok! Şimdiye kadar evde yalnız kalmamış bir kadın değilim ya?....

-Madem ki kalmak istiyorsunuz, bize bari izin veriniz de biz gidelim.

-..... A, ben kim oluyorum da benden izin istiyorsunuz?

-Estağfurullah anneciğim! O nasal lakırdı? Da'ima böyle sitemli sözlerle kalbimi yaralamaktan ne lezzet alıyorsunuz bilmem ki.

-Üzülme yavrum, üzülme! Ben başka bir şey söylemek istedim. Güle güle gidin, inşallah güle güle gelirsiniz.

İhsan'ımın o sözleri yüreğime dokundu. Canım hakikatli çocuktur ama, Allah bir erkeği fena kadın eline düşürmesin. Şeytan bile kadının fenasından korkar, diye kaç defa hocalardan işittim Bir evin içinde bak ne dolaplar var. İşte bunları çeviren hep bir kadın!.... Ne hastalığınız, ne bir şikayetiniz var. Ana kız canları gezmek istedi de ondan!

Eylül: 18

Bu sabah hepsi birden hizmetçiyle beraber elimi öperek arabaya bindiler, gittiler. Arkalarından pek çok ağladım. Bilmem neden içime bir gariblik çöktü. Gittikleri de bir yüzden iyi oldu. Hiç olmazsa birkaç gün hırıltısız gürültüsüz vakit geçer de başımı dinlerim. Artık her gece yazı yazmaktan da bıktım; artık yazılarıma bu gece hitam vereceğim. Zira gelinimin halini ne kadar yazsam bitiremem. Şimdiye kadar da kendimi beyhude üzerek bu kadarını yazdım. Fakat fena olmadı. Şimdi ben bunları bir köşeye sokarım. Günün birinde oradan çıkar. O zaman benim nasıl bir sütü temiz kaynana olduğumu anlarlar da ettiklerinden utanırlar.

Mehmed Baha, 28 / 177-180

2.5. Hatıra ve Gezi Yazısı Örnekleri

Kemal ve Oğlu

Henüz bir çocuktum, fakat hayata büyük ümidlerle çıkıyordum. Yanıbaşımında istikbale cesaretle i'timadkarane bakan, bütün tecelliyat-ı hadisatı nikbin nazarlarla görerek, şu'un ve veka'iyi hep ümid ve hulyasının tekavviyab olmasına hadim bir ma'na ve şumul ile tesfir ederek, da'ima 'azm ü rezm ile yürüyen bir rakik mücahid vardı: Tefvik Nevzat!.. Onunla, öyle husule isti'ab etmeyecek bir saha-i vasi'a-i 'amelde puyan olurduk ki, bugün tahattur ederken hala biraz gültüyor, biraz da kızılıyordum. "Hizmet" o 'amelden birini teşkil etmişti, fakat nazarlarımızda bu 'alelade bir ceride değildi, onunla biz zamana tahakküm ediyorduk; cihan mecra-yı mu'tad-ı şu'ununu tebdil ederek bizim hulyamıza, bizim enzarından fütur getirmeyerek, karanlıklarda fantdelharahimize göre dönmeğe başlıyordu. Ve galiba biraz da, zihninin içinde büyük fikirler taşıyan ademler gururuyla, etrafın la-kayd ve belki bir parça mütehakkim gözlerimizin a'makında yaşayan hurşid-i hulya ile geçiyorduk.

Bir gün İzmir'de işidildi ki Kemal Bey gelmiş...

O zaman, biz ikimiz, Nevzad'la ben, zihinlerinin içinde büyük fikirler, gözlerinin a'makında parlak güneşler yaşayan bu iki adem, guya muhit-i hevasından mehib bir kartal geçmiş iki zayıf serçe, halecanıyla titredik; guya birden yuf!... diyen bir nefes, o büyük fikirleri, o parlak güneşleri söndürmüştü.

Nevzad'a dedim ki: - Gidip görürüz değil mi?

Biraz, tutuk cevap verdi: - Evet, elbette...

Bunu söylerken yek-diğerimizin samimiyetinden şüphe eden bir nazar-ı istifsar ile bakışıyorduk: -Sahi gidip görecek miyiz?.. Bunu, bu pek büyük cesareti yapabilmek için kalbimizde kuvve-i hafiye bulacak mıyız? Serçeler, zayıf ve lerzan kanatlarıyla, kartalın, o mehabet-efra-yı vahşiyet-aver kanatlarıyla dalgalanan mıntıka-i cevelana çıkmak için, cür'et edecekler mi?... demek istiyorduk.

Ve i'tiraf-ı cebanet etmemek isteyerek bu ziyaretin tertibatını düşündük. Şöyle yapacaktık, böyle diyecektik... Fakat söyledikçe guya bu tasavvurda hatveler atıldıkça, seslerimize biraz daha sarıh bir za'af, kalblerimize biraz daha şedid helecan geliyordu. Nihayet Nevzad, benden evvel taşan bir samimiyetle: - Ben sana bir şey söyleyeyim mi, galiba biz

bu işi yapamayacağız... dedi. O zaman karar verdik, ertesi gün idarenin penceresinden onu bekleyecektik, ve resmiyle menkuş-ı hafıza-i hürmet olan simasını, o vecih ve mübarek simasını, yakından görmeğe çalışacaktık.

Ertesi gün biz orada, pencerede muntazırdık, nihayet arabanın içinde geçti, bir bulut arasından, uzun kıvrıcık saçlarının altında, bütün bir hayat-ı hamiiyetin şa'sa'a-i celadetiyle dalga dalga mehabet saçıyor zannedilen bu simayı gördük; ve guya kalbimizin bütün ve a'sabı toplanıyor, kasılıyor gibiydi.

O geçtikten sonra birbirimize baktık, Nevzad sapsarıydı, galiba ben de öyleydim; o gülerken ağlardı, bu dakikada yine gülmeğe çalışırken gözlerinde müheyya-yı seyelan giryelerin rutubeti vardı: - Ne güzel!.. dedi. Başka bir kelime bulamamıştı, işte bu gün ben de başka bir kelime arıyorum fakat bulamıyorum.

Galiba bu vak'adan pek sonra değildi. Bir gün yine İzmir'de işitildi ki Ekrem Bey gelmiş...

Biz ikimiz, yine Nevzad'la ben, bir gece Elhamra Bahçesi'nde idik. Bir oyun veriliyordu, kalabalıktı, ben birden Nevzad'ı dürttüm: İkinci sıraya bak, dedim; gördün mü?

Gözleriyle, gösterilen çehreyi arayarak sordu: "Kimi?"

-Kemal'in oğlunu, Ekrem Bey'i işte şu sarışın genç, yanındakilerle konuşan... O, henüz bir çocuktur. Ancak bizimle bir sinde fakat biz onu bir büyük adam halinde gördük; guya onu iskemlesinin üstünde büyülen, fevk-i ser'inden mevac bir hale-i lem'adar ile yükselten bir şey vardı ki onu başkalaştırıyordu. Zannedirim bu gece oyunla iştilal edemedik, uzaktan gözlerimizle hep onu ta'kib ederek gelecek perde arasında gidip elini sıkmak için karar vererek, fakat bu kararları icraya kuvvet bulamayarak, nihayet ancak uzaktan görmekle cesaret edilen Kemal'in oğlunu yine böyle uzaktan görmekle iktifaya mecbur olarak Elhamra Bahçesi'nden çıktık.

Seneler geçti. Ben İstanbul'a nakl-i hayat ettim. Galiba ikinci yahud üçüncü gündü, birden bir dost beni yanındakine ira'e ederek: "İşte!.." dedi. O zaman küşade ve samimiyyetle memlu olduğunda hemen o saniyede şüphe edilemeyen bir el bana uzandı :

-Ali Ekrem; Kemal'in oğlu! size teşekkür ederim, babamın vefatında yegane mersiye-han olan ceride sizin cerideniz, iştilen yegane sada-yı matem sizin sesiniz olmuştu.

Ben onu derhal tanıdım. Senelerin, onu çocukluktan çıkararak bir genç adam, geniş omuzlarla, içinde çarpan kalbin safvet ve 'ulviyyetiyle kabarıyor zannedilen geniş bir göğüsle, kavi metin bir genç adam yapan tahavvülatına rağmen hatıramın tiz bir hamlesiyle zamanı geçmiş, Elhamra Bahçesi'nde görülen simayı tekrar bulmuş idim, senelerin güzarişine, o her şeyi tagyir ve tebdil eden bi-insaf cereyan-ı zamana tahakküm ederek, mukavemet göstererek onda değişmeyen bir sima, Kemal'in oğlunun siması vardı. Ve işte o zamandan beri onu yine öyle senelere tahakküm ederek, zamana mukavemet göstererek değişmeyen bir ruh ile, Kemal'in oğlunun ruhuyla gördüm ve onun için hiçbir zaman sevmekten hali kalmadım. O da beni sever, ve bunu isbat ederdi. O öyle bir zemine çekilmiş, öyle tedbir-i terassidiyeye itba' olunmuş idi ki bütün temayülat-ı cibilliyyesi güzergahında kuyud-ı basiret ve ihtiyat ile düğümlemeğe mecburiyet görürdü; yazı yazmakta, sevdikleriyle görüşmekte ittihaz-ı tedbir ile mükellefti; fakat en büyük hazzı o kuyud-ı basiret ü ihtiyatı parçalamaktı, o tedabiri tezyif ve istinkar etmekte bulurdu. Yine yazısını yazar, yine sevdikleriyle görüşür, ve görüşürken en ziyade ruh ve vicdanına enis olan şeylerden, vatandan, milletten etrafın sefalat ve ıztırabından, istikbalin vahamet ve fecatından bahs ederdi. Onu dinlerken bütün Kemal'in ruh-ı paki onda temessül etmiş, lisana gelmiş vehmiyle titrerdim.

Öyle bir saha-i hassasede, edebiyatın saha-i hassasesinde, ve öyle ihtilaf-ı fikr ve zevke müsta'id-i mesa'il arasında buluşurduk ki, burada bazı temayülat-ı şahsiyyeniz, herkesin kendi hüvviyyetine, kendi mevcudiyet-i hiss ü nazarına 'a'id hususiyat-ı zevk ü nazarın taht-ı tesirinde kalarak fark etmeksizin, yavaş yavaş, birike birike, nihayet bir fasıla teşkil edecek kadar yükseliveren bir duvarla ayrılmış olmak mümkün iken, garibtir ki , her şeye rağmen, o saha-ihsase-i edebiyatta her iki taraf yine kendi nefesine 'a'id ezvak ü nukatı, temeyyülat ve hususiyatı muhafaza ederek, hatta birine düşman olana dost kalmakta bir tezat bulmayarak, gaflete mağlub olmak istemeyen bir hiss-i sadakatle, o ve ben, aramızda böyle farkların fasıla açmasına bir dakika müsa'ade etmeyerek, sevişmekte, buluşmakta ve her buluştukça, o Kemal'in oğlu, ben oğlunun dostu kalmakta devam ettik.

Bir gün, son zamanlarda, bana mecmu'a-i eş'arıyla geldi. Kısmen şurada burada, ez-cümle Servet-i Funun'da herkesçe ma'lum olan nam-ı müstearıyla intişar eden, kısmen hiçbir yerde intişar edemeyerek evrak-ı perişan arasında saklanan eş'arını, o, nasıl sevip okuyacak bir dost göstermek emel-i tabi'isinde ise, ben de bunları tekrar okumak için öyle bir iştiyak-ı şedid içinde ise, ben de bunları tekrar okumak için öyle bir iştiyak-ı şedid içinde idim.

Bu mecmu'a-i eş'ar bütün ihtisat-ı şa'irenesi, sonra babasına müte'allik neşa'id ve nevhatını havi koca bir cild idi ki o zamana kadar kisve-i taba'ite bürtünebilmesine tasavvur edilemeyen imkan kimbilir ne müsteb'id bir atide tahakkuk edecekti. Bana ruhunun en samimi hafaya-yı sünühatından teşekkül eden bu mecmu'ayı tevdi' ederken demiş idi ki:

- Bunları tab'a imkan yok, bunun bir şa'ir için ne kadar ağır, ne kadar acı olduğuna siz de vakıfsınızdır. Bu meraret-i ye's içinde yegane teselliyet, onun hiç olmazsa dostlar tarafından okunup hissedilmesidir, işte bu fikirle ve en evvel sizi düşündüm.

Bu mecmu'ayı birçok günler alıkoydum; ve yavaş yavaş, guya nefis bir şurubu katre katre içerek temdid-i iltizaz edercesine parça parça okudum. Ara sıra yine buluşurduk, bunlara da'ir te'ati-i hissiyat ederdik, ben onun tul bir feveran-ı feyz ile taşan tab'-ı civanmerd-şa'iranesine karşı takdirlerimi, hayretlerimi ifadeye çalışarak, o kendisince sevile sevile yazılmış parçaları eda-yı nefis kıra'atiyle inşad ederek, pek çok zaman afak-ı edebiyat-ı millette görünmemeğe mahkum zannedilen bu elhanın kanatlarıyla bir müddet ruh ve fikre bir istidad-ı tayran bahş ederdik.

O zaman hiç zannetmez idik ki, bunların imkan-ı intişarı bize pek yakındır. İşte o gün 'Ali Ekrem ilk eser-i matbu'u yirmi beş senelik bir hayat-ı tahrir içinde birinci def'a olarak temsil edilebilen mecmu'ası, etrafında yükselen sayhat-ı 'id-i hürriyet içinde ruh-ı Kemal'in mezamir-i sürur-ı sa'adetini hurrem-gah-ı rah-ı millete isal ederek, saha-i vücuda çıkıyor.

Bu eseri; 'Ali Ekrem'in bir mektubuyla elimde görünce kalbimi dolduran hissiyat-ı müteheyyiceyi ta'rif etmek mümkün değildir. Onu o büş-veş ve mübtehic simasıyla, üzerinde namuskar ve iffet-güzin bir hayatın tabiş-i itminanı leme'an eden nasiyesiyle görüyordu. Ve nerede olsa, ne zaman olsa za'iflere kuvvet vermek, fakirlerin imdadına yetişmek ve dostlara safvet ve hulus ile uzatmak için amade olan eli sıkıyorum zannetim.

Mektubunda diyor ki: "Size gelecek şî'rlerini okuduğum gibi -ruh-ı Kemal'in benim zade-i tab'ım olmaktan ziyade babamın olduğuna kani bulunduğum şu samimi hiss-i eserin ba'zı parçalarını size kendim o cuş ü huruş-ı hissiyatımla okuyabilmeli idim. Temiz vicdanınızda hasıl olacak te'siratı nasiye-i cazibedarınızda o derin, derin hutut-ı tefeffükürat ile görmeli idim. Hayfa ki, aramızda çok değilse bile, yine 'ömr-i beşer kadar medid bir mesafe, bir saha-i firkat var. Onu kendim vermek hazzından mahrum oluyorum. Yalnız emin olun ki, onun sahifelerine size, sizin muhabbetinize a'id bir nazra-i ruh ü vicdan mün'akis bulunacaktır. Biraz medid-i nazar ederseniz ihtimal ki bütün

mahsusat-ı ma'neviyemle beni, benim hayalimi de bütün teheyücat-ı revan ü vicdanımla karşınızda buluyorsunuz....."

Evet, onu karşımda buldum ve mektubunu sonra kitabını okurken bu hayali en samimi hamle-i ruhumla der-guş ettim. Guya kollarımın arasında yalnız 'Ali Ekrem'i değil, ruh-ı Kemal ve 'aynı zamanda bütün ruh-ı vatan u milleti nuhbe-i amal-i istikbal-i der-aguş etmiş oluyordum.

Uşşakizade Halid Ziya, 5 / 70-72

Bir Fırtına

Tarihin 1286 senesiydi. Şeyh Şamil esir olduktan sonra biz ita'at etmeye mecbur olmuştuk. Bir zamanlar onun gazalarını, kız kardeşinin düşmanlara esir olmamak için nehre atılarak kendini öldürdüğünü türkülerle söyleyerek esirliğimizi avutmaya çalışıyorduk. Fakat sonraları bu kifayet etmemeye başladı, bizim düşmanlarımıza karşı yıldırımlar fışkıracak toplarımız, binlerce metrelik mesafelere ölümler yağdıracak tüfeklerimiz yoktu. Muhabereye çakmaklı tabancalarımızla, kılıçlarla gider; dağları, kırları siyah bulutlarla örten düşman 'askerlerini ekseriya bozar, dağıtırdık. Garb-ı cenubideki vatandaşlarımız, bizden geri kalmış bulunuyordu. Ruslar 'Rayeveski' isminde bir general göndererek, "Padişah sizi Çar'a hediye verdi." dedikleri zaman, ni'met-i istiklalin ne olduğunu bilmez zannettikleri o adamlardan, "Biz de size şu karşı dağların üstünde uçan kartalları verdik, onları tutunuz." cevabını almışlardı. Ruhlarımız, memleketimizin sarp dağları ile, o vahşi iklimin geniş havalarıyla mütenasibdi. Biz, kadınlarımızla beraber yirmi beş sene Ruslara karşı muharebe ettik. İki yüz bin kişilik ordularla senelerle çarpıştık. Lakin Muhammedi mollaları Şamlılar, kendilerinden yüz kat siyade düşmanlara karşı İslamiyetlerini, hürriyetlerini bu kadar müdafa'a edebilirlerdi. Nihayet karar verdik, din kardeşlerimizle beraber yaşamayı, ölmeyi, kemiklerimizin İslam toprağında çürütmesini; memleketimize, evlerimize, sevdiğimiz her şeye karşı tercih ettik. O zaman hicret başlamıştı.

Ben birinci def'a gemiye bindiğim zaman kardeşim sahilde beyaz atının boynuna başını dayamış ağlıyordu. Ben de ağlıyordum. İddi'a edebilirim ki, karşıda, şahikaları semaların a'makına sokulan o aşına, o kadim, dost dağlar, onlar da bizi anlıyor, onlar da ağlıyordu.

Geminin yelkenlerini açtılar. Mechul ufuklara pervaz için gerilen bu büyük beyaz kanatları rüzgar dolduruyordu. Ben o aşına, o kadim hava-yı hürriyeti kurmuş dudaklarımla yavaş yavaş içiyor, göğsümü ağır nefeslerle şişiren nefhalarında ocaklarımızın sıcak küllerinden gelen harareti, bir velvele-i 'umman-ı huruşan ile uğuldayan 'azim ormanlarımızdan taşan esrareniz kokuları duyuyordum. Her sabah bulutlardan başlarına bir sarık dolayan dağlarımıza veda' ederken o demir, o merd lisanımızla yemin ettim. Bir gün 'Osmanlı ordusuyla beraber gelir, elbet ben intikamımı alırım, diyordum

Sahilde yavaş yavaş, kardeşim beyaz atı küçülmeye başladı. Biz artık uzaklaşıyorduk. Aradan kırk üç sene geçti. Elan bu harab çiğerlerimden çıkan her nefeste, o memlekete, o

feyyaz iklime 'a'id bir me'l-i hasret bulabilirsiniz. Hala zannediyorum ki, kardeşim beyaz atıyla beni sahilde bekliyor.

O akşam güneş bulutların arkasında görünmeden gurub etti. Semanın dumanları, büyük dalgalarla köpüren muzlim yeşil suların üstünde gecelerin gubar-ı zalamını eliyor; biz garib, hafi bir aydınlık içinde ilerliyorduk. Gemimizin katranlı bir kabukla örtülen teknesinin iki tarafında ince dalgalarla bir zaviye açılarak uzaklara gidiyordu. Biz artık uğultulu, büyük denizlere girmiştik. Artık nefesimi hatıralarıma tevdi' ettim:

Kış geceleri çıraların titrek ışıklarında gümüş işlemeli kadife ceketleriyle sa'atlerce bir raks-ı seyran içinde oynayan kızlar, alevlerin bir teyakuz-ı cinnetle kükreyen uzun saçlarına bakarak kazak muharebeleri'ni anlattığımız geceler, nefli dağların üstünde yeşil bir aydınlık veren mehtablarda uzak köylerden 'avdetlerimiz, çocukluğum, annemin hastalığı, bütün bu hatıralar kalbime anlaşılmaz birşeyler fısıldayarak geçiyordu. Arkada yığın yığın gölgeler halinde kalan heyula-yı afaka nazarlarımla mezc oluyordum. Bu 'umman-ı metrukiyyet üstünde ben yalnız değildim, Kafkasya'nın gülzar-ı hüsünden koparılan iki kadın, iki Çerkes kadın daha vardı. Geminin arkasında şahin gözleriyle ağlayan genç çocuklara, beyaz sakallarından yaşlar süzülen ihtiyarlara bakmıyordum bile. Şimdi etrafımızı karanlıklar dolduruyordu. Mübhemiyetler, sisler arasında za'il olan o uzak ufuklardan çzülen bulutlar, uzun dalgalarla bu açık denizlerin üstünden geçiyor, bilinmez bir boşluğa akan bu denizlerin, bu semaların arasında biz da'ima uzaklaşıyorduk. Bilmem ki, bu akşamın gam-alud sükununda, bir erganun çalan dalgalar bizim için bir his-i terahhüm duyuyordu?

Gemimizin üstünde bir heva-yı hasret toplayan hatırat arasında hep kendimizden geçiyorduk. Nihayet büsbütün karanlıklara giridk. Direğin üstünden kızıl bir ziya düştü. Şimdi her zamandan ziyade yalnızdık. Başımı karanlıklara, rüzgarlara uzatarak geçmiş zamanları düşünüyordum: Evimden üç sa'at ötede bir köye gidiyordum. Badem ağaçları henüz çiçek açmış, hendeklerde biriken sulara akşamın penbeliği vurmuştu. Sevdiğimin evine yaklaştığım zaman, atımdan inerek onu bir ağaç dibinde beklemiştim.

Gümüş tellerle işlenmiş çizmeleriyle, gümüş kalpağıyla, gümüş tokalı kalın sırma kemeriyle o yanıma geldi. Ceviz ormanının üstünde sallanan bir altın hilali göstererek bu ayın beşinci sabahı, ilk horoz öttüğü vakit diyordum, seni 'Mağveş' ırmağı kenarında beklerim.

Şimdi o yerlerde kimler geziyordu?

Mazinin hatıratından, mazinin enkaz-ı sa'adetinden bu karanlıkların üstüne solgun bir güneş yapmak ne mü'ellim bir tesellidir. Gecenin boşluğunda 'azim bir nefes-i husran gibi uçan rüzgarlar kırmızı bir ziya ile aydınlanan yelkenleri dalgalandırıyor, geminin iplerine sürünerek üstünde ahval ve hayalat uçan semalara bu rebab-ı felaketten acı, muharriş sesler koparıyordu. Zulmetleri köpüren bir 'ummanın ortasında za'il olan bu musiki-i şikayet ne mü'essir, ne muzlimdi.

Karşıda karanlıklar bir hatt-ı ateşin ile çatlayarak kapandı, sulara seri' bir ziya düşerek döndü. Demek ölüm bizi denizlerde de ta'kib ediyordu. O zaman kapalı bir iniltinin durarak, yorularak ufuklara doğru uzandığını duyduk. Kimbilir bu yüksek denizlerin ne derin bir uçurumunda sallanıyorduk. Bir hababe kayığıyla hırsızlığa çıkararak 'avdet etmeyenlerin feci'a-i sergüzeşti, korsanlar tarafından esir edildiklerine da'ir rivayet olunan hikayeler, bütün bu hatıralar, müfekkeremde birer birer intibah ediyordu. Deniz ha'in dalgalarına bir ışık daha düştü. Bizim esatirimizdeki 'kodoş' ağacının dalları kadar uzun bir yıldırım, korkunç bulutların arasında kıvranarak karanlıkları tutuşturmuştu. Zulmetler tekrar kapandı. Yüzüme dalgaların rutubetli, soğuk nefesleri serpiliyor, direkler gıcırıyor, rüzgar iplere dolaşarak uzun bir sada-yı tehevürle boşluklara haykırıyordu. Tekrar gökte birşeyler şakırdadı. Bir ses sağır bir tarraka-i tehdid ile bulutlardan yuvarlanarak iniyor, iniyor; mechul bir ufka 'azim, ağır iniltilelerle yığılıyordu, biz korkarak dinliyorduk. Sonra bir hamle-i nagehaniyle yüksek bir dalga geminin kaburgazına çarparak patladı, artık bayırlardan iniyor, yamaçlara yükseliyorduk. Deniz öten, böğüren, uluyan, uğuldayan meş'um rüzgarların altında kabuslu birşeyler sayıklıyordu.

Ne kadar def'a rüzgarlar, lükseklere gönderdiğimiz du'aları denizlere çarpmış, ne kadar def'a göklere uzanan ellerimiz, yıldırımlara karşı titreyerek gözlerimize kapanmıştı. Başımızda bir sema-yı esatirin ateş yılanları uçuyordu. Göklere, denizlerin rüzgarların bu feryad-ı 'umumisi içinde siyah, garib ışıklarla parlayarak hücum eden dalgaların arasında üstümüze yıldırımlar yağarak biz nereye, hangi mechul ufuklara gidiyorduk? Bize o zavallı memleketimiz ne kadar uzak, mezar ne kadar yakındı. Her şey baş döndüren bir hareketle koşuyor, koşuyordu. Artık sersem olmuşum. Hatırıma geldi. Ben gemiye binmeden evvel, kardeşim bana, safran tutarsa ağzına koy diye bir kurşun parçası vermişti. Dilim 'adeta donmuş gibiydi. İniltiler hala devam ediyor, hala yıldırımlarda parça parça ışıklar düşüyordu. Babamdan yadigar kalan eğri bir kılıçla senelerce Moskoflarla döğüşmüştüm. Yalçın kayalar gibi başım ölüme karşı eğilmemişti. Şimdi yanımda annemin göğsünü arıyor, on sene evvel onu toprağa gömdüğüm halde, karanlıkların arasında siyah gözleriyle bana bakıyor zannediyordum. Hışırtilarla kalkarak

bir canavar nefesle soluyan 'azim dalgalar üstünde çalkanarak eğilen, kayan bu zavallı gemiye Kafkasya'nın uçurumlarda sürüklenen bu bedbaht muhacirlerine ışık tutuyor, yıldırımlar yol gösteriyordu.

Uzakta bir yeşil fener gördük, istimdad etmek mümkün değildi, kadınlar ağlıyordu, rüzgar, dalgalar o kadar taşmış o kadar çoğalmıştı ki, biri nefeslerimizi tıkıyor, bürü siyah pençelerini takarak bizi uçurumlara çekiyordu. Moskofların elinde kalmadığıma yine memnun, yine müteşekkirdim. Buna şaşmaz mısınız?

Bulutlar arasında şimşekler kıvıldıyor, sanih bir aralıktan sonra yıldırımlar tekrar tekrar dalgaları kamçılıyordu. Simsiyah bir boşluğun içinde grülmez şeylerin sanki 'ifritlerin ısıkları çalarak geçtiğini, dalgaların sönük seslerle teneffüs ederek köpürdüğünü taşıdığını duymak, başında bir yıldırım, ayaklarında uçurumlarla ölümü beklemek İslam toprağına sakladığımız gemiler için pek istenilir şeyler değildi, beynimde ölümün soğukluğunu duyuyordum, kalbim çarpmaktan dudaklarım münacat etmekten yorulmuyordu. Karanlıklardan nagehan inerek denizin göğsüne keskin bir kılıç gibi saplanan her yıldırım, bizi girdablar içinde savuran fırtına git gide ürperen bir seri'a-i gayz ve tehevürle dikilen, beyaz saçlarını açarak koşan dalgalardan belki yerimizde bir parça köpük, muhtazır, sönük bir feryaddan başka bir şey kalmayacaktı. Bu deniz ne kadar derin ne kadar müdhişti. Uzun siyah paltomun göğsündeki gümüş çubuklarda biraz barut vardı. Ne anlaşılmas bir hisle bunun ıslandığını istemiyordum. Bilmem ki bu ölüm tehlikesi karşısında elan kimlerle muharebe etmek için onu saklıyordum. Ah bu unutulmaz bir dakikaydı, halecanlı bir ses, uzun bir çatırtı arasında çırpındıktan sonra dalgalar karışarak onu uzaklara götürmüştü, şimşeklerin kesik ziyaları içinde boğulan o bedbaht kadını son def'a görmek için başımı çevirmeksizin bakmıştım. Yarı tenvir eden katranlı, mehib dalgalardan başka bir şey kalmamıştı, yalnız uzaklarda yeşil bir fener, ölmüş bir 'alemin ıssız, siyah ufuklarına düşen, donuk, gam-gin, mütefekkir bir güneş gibi ağır ağır sallanıyordu. Onlar da bizim gibi Çerkesler miydi?

Tahtalar gıcırdayarak ayrılıyordu. Üstümüzde bezgin bir ziya ile yanan fener sönmüştü. Artık batıyorduk, hiçbir şey düşünmüyordum. Beynim ağrarak donmuştu. dalgalar geminin kenarından inleyerek teknede parçalanıyor, biz sarsılıyor, iniyor, iniyorduk. Bir yıldırımın bakır renkli ışığında ön direğin kırıldığını görmüştüm. Yeşil fener yakınlaşıyor gibiydi, rüzgarlar parça parça insan sesleri getiriyordu. Bulutlar çarpışıyor, gökler titriyor, sarsılıyor, hadid, mütehakkim bir sada-yı ahenin ile homurdanıyor, gürlüyor, sarsılıyordu. Geniş bir hande-i müş..rem ile zulmetler eridi. Birden kollarım açılmıştı, haykırarak dalgalara düşmüştüm. Ben tahta üstünde uğraşıyordum çırpınıyordum.

Dalgalar beni sürüklüyor, nefeslerimi boğuyordu, yüksekten sesler. "Tut, bu ipi tut!", dediler. Hala kollarımda biraz kuvvet kalmıştı. Peşimden dalgalar hücum ederken beni gemiye çektiler. Etrafa çarpan bir şehper-i ziya arasında onları tanıdım, onlar da Çerkesti.

Bak, dikkatli bak oğlum, bu kalbi yanık, ihtiyar adamın gözlerinde o büyük geceden kalmış bir karanlık bulabilir misin?

Hamdullah Subhi, 5 / 77-79

2.6. Edebi Makalelerden Örnekler

Rus Edebiyatına Da'ir

İdare-i sabıka bizde fikr ü terakki namına her ne götür ise hemen bütün gayret-i celladanesiyle oraya hücum eder; kuduzluğunun en keskin dişleriyle oraya saldırır ve hiç insaf etmeyen bir tehevür-i 'akur ile ısırır; o dişlerin en katil zehirlerini oralara dökerdi. Bunun içindir ki, bar-ı zulmetin en ağır bir hassasını da duş-ı matbu'ata tahmil etmiş idi. Sada-yı ümmet olan lisan-ı matbu'at otuz seneden beri istibdadın keyf-i mütehaşisine göre doğrana doğrana, koparıla koparıla boğulmuş, susturulmuş; basiret-i 'irfan ve dikkat kendini ve etrafını görebilecek kuvvetten mahrum edilmiş idi. Fakat bütün bu mesa'i- yi mel' anetkaraneye rağmen millet ve matbu'at nihayet üzerindeki kılade-i tahakkümü kırıp parçaladı, ölmüş zannedilen kuva-yı milliyemizde hakiki bir fa'aliyyet-i hayatiyye görüldü. İstibdadın o menhus tırnakları kırılarak matbu'at ve edebiyatımız kendi hüviyyet ve hürriyetine tamamen sahip olunca bu serbesti zarfında kesb ettiği ehemmiyet ve vüs'atle cihanın enzar-ı dikkat ve takdirini kendine celb etti. Hatta bu sayede Rusya'da bile bir şöhet-i edebiyye ihraz edemeyen pek çok muharrirler, hikaye-nüvisler Almanya'yı, İngiltere'yi, Fransa'yı hasılı bütün Avrupa'yı istila etti. Bilhassa Almanlar Rus edebiyatını tedkik ve tetebbu'da herkesten ileri gittiler. İngilizler de Almanlardan pek geride kalmadılar. Hele Fransa'da Rus edebiyatı hakkında yüzlerce binlerce eserler yazıldı. Puşkinlerin, Gogollerin, Bermontofların, Turgenyeflerin tercüme olunmadıkları bir lisan kalmamıştır; o kadar 'azim bir ehemmiyet-i 'umumiyyeye mazhar oldular.

Biraz evvel diyordum ki, bizde de mütercimlerimiz Rus edebiyatına tevcih-i dikkatle hakiki bir isabet-i intihab gösterdiler. Bu intibahı yapmakta şüphesiz taklid ve göreneğe tabi' olmadılar. "Tanin" ile beraber Rus hikayeleri tercümesine başlayan matbu'at-ı sa'ire bunu Tanin'in yapmış olduğu te'min-i revac ü rağbet maksadıyla yapmadılar. Başka bir edebiyat tasavvur edemem ki, bilhassa şu zamanlarımızda, bizim için Rus edebiyatı kadar mühim olabilsin. Rus edebiyatı demekle Rus hissiyatı demek arasında elbet bir fark yoktur; bir edebiyatın daima ona sanih ve mülhem olan milletin ma'kes-i ruh-ı vicdanı olması i'tibarıyla Fransız romanlarını okuduğumuz zaman bu eserlerdeki hissiyat ü beda'i-i rakikayı bir dereceye kadar anlamakla beraber, bir Rus romanını mütala'a ederken pek iyi görürüz ki, Rus hissiyatına daha iyi nüfuz ediyoruz, onu daha iyi anlıyor, daha iyi hissediyoruz. Mesela Turgenyef'in, Dostoievski'nin, Tolstoy'un... isim zikretmeden diyelim ki, bütün Rus muharrirlerinin bizi pek samimi, pek yakından mütehasşis ve 'alakadar edecek pek çok eserleri vardır; hatta her eserleri bu mahiyeti ha'izdir. Ruslarla aramızda derin bir karabet-i hissiyye mevcut, Rus romanlarını okurken

kendi hayatımızı, kendi hissiyatımızı, kendi alam ü ıztırabımızı teşhis ediyoruz. Onlar da 'asırlardan beri bizimki kadar elim bir esaret ve istirkakın mahkumu idiler. Bizimle, Tatarlarla daima olan münasebet ve temas-ı tarihilerden onlarda istirkakın pek çok adet ve hissiyat-ı şarkıyye kalmıştır. Bu romanlardan bize yabancı olan, diyebilirim ki yalnız isimler ve ba'zı adetlerdir. İşte o kadar. Bugün Rus edebiyatı ile biraz meşgul olsak ve bu eserler Tanin'de yapıldığı kadar dikkat ve muvaffakiyetle tercüme olursa, rağbet-i 'umumiyyeye mazhar olacakları tabi'idir. Rus edebiyatı bizim için her cihetle mucib-i istifadedir. Hem zevk-i edebiyemizi memnun ve terbiye eder, hem de komşumuzu tanımış oluruz. Bir milletin derece-i terakki ve temeddüni yalnız muvaffakiyet-i 'askeriyyeye, terakkıyat-ı san'ayie ve ticariyyesini nazar-ı dikkate almakla misaha edilemez; bir milletin edebiyatı seviyye-i 'irfanının en emin bir mi'yarıdır. Ruslarla bu kadar asırlardan beri devam eden münasebat-ı tarihiyyemize rağmen hala Rusya'nın tamamen yabancıyız; Rusları bilmiyoruz, tanımıyoruz. Pek çoğumuz için Rusya coğrafya atlaslarında görülmüş Avrupa ve Asya'nın nısfını işgal eden sarı bir parçadan başka bir şey değildir. Bütün bildiklerimiz Büyük Petro'nun hakikat-ı tarihiyye ile hiçbir münasebeti olmayan mevhum vasiyetnamesi ile Baltacı masallarından 'ibarettir. Rusya'nın tarih-i tekamül ü terakkıyatı bizde "Kırk Anbar" hikayeleriyle hulasa olunabilir! Halbuki hayat-ı tarihiyyemizde Ruslar gibi mühim bir rol oynayan bir kavmin bir ehemmiyet ve tecessüsle tedkik edilmesi lazımdır. Rusya on dört milyon nüfus, yirmi iki milyon murabba'ı arazisiyle en parlak, en mu'azzam bir istikbale hazırlanan imparatorluklardan biridir. Rusya'yı, Rus kavmini tanımak bizim için bir vazife, bir mecburiyyet-i siyasiyyedir. Bir kavim yalnız tarihiyle anlaşılmaz; hatta bu tarihe epice nüfuz edebilmek o kavmin tebayi'-i esasiyyesini bilmek, kalbini dinlemek, ruhunu teşrih etmekle mümkün olabilir. Anatol Lorvua Boliv bir eser-i mu'azzamında tebayi'-i-i milli tedkik etmekteki feva'id-i siyasiyyeyi 'izah ederken, Fransızları bu ihmâl ve noksan tedkikin ne elim felakatlere sevk ettiğini izah ve ta'dad ediyor. Mesela birinci imparatorluğu hep semeresiz ve neticesiz istilalara, ikinci imparatorluğu da 870 hezimetine sevk eden esbab meyanında bunu en esaslı sebeplerden biri olarak gösteriyor:

"Eğer Napoleon Boneparte İspanyol ve İngiliz, Üçüncü Napoleon da hiffet ve hayalperestlikle tezyif edilen İtalyan ve Alman tebayi'ini tedkik edip anlamış olsaydılar Fransa için pek muzırr, pek muhrib felaketlerle neticelenen vekayi' ve muharebatın zuhuruna şübhesiz meydan kalmaz idi!" diyor. Fransızlarla aramızda hiçbir mukayese ca'iz olmamakla biraz şurası düşünölmeli ki bizim için Rusya'yı, Rus tebayi'ini, Rus ruh u amalini bilmenin ne 'azim ve menafi'i vardır?.. Bu gibi ihmallerin, cehaletlerin, istignaların her halde biz zavallı Türkler, herkesten ziyade kurbanı olduk ve bunlar bize

herkesten ziyade pahalıya mal oldu. Biz bu kabil ihmallerin cezası olarak tarihimizde yalnız bir 776 değil, bütün bir silsile-i kahriyyat buluruz!

Bir de asıl şayan-ı dikkat ve te'essüf bir şey var ki, o da bu gibi tettebbu'ata karşı bizde her nedense bir istigna ve istiskal, bir benimsememezlik izhar olunmasıdır. Halid Ziya Bey'in 'hikaye'si vaktiyle nasıl telakki olundu, Ali Kemal'in 'Edebiyyat-ı Hakikiyye Dersleri' nasıl okundu?.. Ahmed Şu'ayb hakiki bir vukuf ve ihata ile Zolalardan, Flaubertlerden, La Vislerden, Monolardan bahs ettiği vakit.. Almanların bizde o vakte kadar isimleri işitilmeyen Rangelere, Musenlerine; İngilizlerin makalelerini bize tanıttığı zaman şuradan buradan ne vahi, ne gülünç, ne ahmak iddi'alar işitildi; ne tehi, ne budala i'tirazlar yükseldi. Bunlar on sene evvele a'id hatalar değil; şimdi de ma'ateessüf böyle değil mi, böyle yapılmıyor mu?.. "Bunlar nemize lazımdı, niçin uzun uzun yazıldı, zahmete değer şeyler miydi?.. Fransızca bilenler merak ederlerse kendileri tettebbu' edip öğrenebilir, bilmeyenlere gelince, onlar da zaten bu gibi mesa'il-i 'ilmiyyeye 'alakadar olmazlar idi!" Binaen'aleyh haftalık bir iki mecmu'anın ilk sahifelerinde bir 'İstanbul Postası' yahud 'Muhasebe-i Fenniyye' ünvanıyla 'Natur' gazetesinden bir tercüme taslağı karaladıktan sonra pos bıyıklarının altından sarhoş dişlerini göstererek bir birahane köşesinde sırtıp oturmak elbet daha faydalı hizmetler yapmak olacaktı. Daha neler, ne hezeyanlar, ne budalalıklar! Böyle istignalar bugün bir umman-ı 'irfan, bir gına-yı kemalat içinde puyan olan milletlerde bile görülmez iken biz, nedendir bilmem, her teşebbüsü, her maksadı böyle tezyil ve istihfaf etmekte budalaca bir tefevvuk ve meziyyet vehm ederiz.

Kendi cehaletimizle mahsur ve muhat, kendi alam-ı teng-i zalamımızda bigane ve lakayd yaşamaktan her nedense bir zevk-i meskenet duyarız. Hiçbir kavimde görülmeyen müstesnalıklar bize has gara'ib-i milliyyedendir. Halbuki biz hiçkimsenin muhtac olmadığı bir surette bütün kemalat-ı medeniyyeyi tettebbu' ve temessüle muhtacız. Zavallı memleketimizde baştan başa en acı, en siyah bir zaruret hüküm-ferma, zaruret-i maddiyye ve ma'neviyye... Hem servet-i maddiyye, hem de servet-i ma'neviyye, servet-i 'ilmiyye mefkud. Bu sefalet-i ma'neviyye hele hepsinden giran, hepsinden vahim ve mühlik. İdbar-ı inhitatımızın yegane sebebi şu'bat-ı ma'rifetten hangisinde olursa olsun sahib-i sermaye değiliz, fakiriz. Rus edebiyatından biri, romanındaki kahramanlardan birinin ağzıyla Ruslara hitaben: "Biz, diyor, meydana çıkara çıkara nihayet bir çay semaveri icad edebilmişiz. Bilmiyorum, bu da bizim mi, yoksa bunu da başkalarından mı aldık?.." Biz de mahsul-i deha-yı milli olarak saya saya çubuklarımızla nargilelerimizden fazla bir şey çıkarabilecek miyiz?.. Şu fark var ki, Rus edibi bu su'ali irad ettiği vakit çay semaverinin kendilerine a'id olduğunda pek az şübhe ediyor. Biz ise me'a't-te'essüf biliyoruz ki şu

hakir çubuklarla nargileler bile kendi malımız değil. Her halde Türkiye Tef'in şu 'itab ü mu'ahezesine muhatab olan Ruslarla bizim aramızda mukayese-güdaz farklar, fersahlar var! Ruslar cihanın en büyük, en mühim edebiyatlarından birine sahip; Rus felsefesinin tarih-i felsefe-i 'alemde bir mevki'-i mahsusu var. Bu felsefe orada Solombepoları, Garvetleri, Serviçkileri, Lavroları, Kruputekinleri, Kovalevskileri, Bakuninleri yetiştirmiş. Orada garbın muhteri'leri, mucidleri, 'uleması, hükemasıyla mukayese edilebilecek muhteri'ler, mütefekkirler, mucidler var. Rusların, elsinde-i mevcude-i cihanın kaffesine tercüme olunmuş Tolstoy gibi daha birçok dühat-ı edebisi var. Bununla beraber Avrupa'da yaşayan akvam-ı mütemeddine arasında Ruslarla İspanyolların milel-i sa'ireye nisbeten henüz pek dun bir seviye-i temeddünde buldukları da nazar-ı dikkate alınacak olursa artık bizim hangi esfele's-safilin-i cehalette bulunduğumuz kolayca tahmin ve tahayyül edilir.

Ruslar hüner ve ma'rifet namına her neye malik bulunuyor iseler, şübhe yok ki bunları hep Garb'ın nur-ı 'irfanı sayesinde meydana getirebildiler. Büyük Petro'dan beri hep Garb'ı tedkik ederek, taklid ederek çalıştılar çabaladılar ve yalnız bu sayede tenvir ve terbiye ettikleri kabiliyyet-i 'irkiyyelerini nihayet kendi deha-yı millilerine has bir 'irfan ve medeniyyet te'sis edecek bir derece-i tekamüle isal ettiler. Rus tarih-i medeniyyetinde İngilizlerin ve ba-husus Fransızlarla Almanların te'sirat-ı 'azamiyyesi vardır. Garb'ın terakkıyat-ı medeniyyesine rekabet edebilmek, hatta rekabetten sarf-ı nazar o dereceye vasıl olabilmek için yine Garb'ı ta'kib ve taklid etmekten başka bir çare-i selamet olamayacağını gören büyük imparator Petro, milletinin nigah ve basiretini -bir dereceye kadar da cebren kabiliyyet-i milliyeye rağmen- Garb'a tevcih etmekle Rus medeniyyetinin vazı' ve mü'essisi olmuştur. O zamandan beri Ruslar yorulmak bilmeyen bir sa'y ü gayretle çalıştılar, nihayet şu bugünkü merteye-i kemale çıkabildiler.

Ma'arif ve medeniyyet Ruslarda milli bir kisveye dahil oluncaya kadar milletin bütün ekabir ü fuzelası zekalarını da'ima garb medeniyyet ve ma'rifetiyle beslediler; aldıkları bu gıdalarla hem kendilerini, hem de bütün Rusya'yı beslediler, büyüttüler, Alman fen ve felsefesini bel' ettiler; Fransız hükema ve üdebası kendi memleketinde okudukları kadar orada da okundular; İngiliz edebiyatına da bigane kalmadılar, nihayet bütün şu muhtelif te'sirat-ı 'ilmiyye ve medeniyye tahtında Rusların kendilerine has olan deha-yı millileri inkişaf etti. Bir Rus medeniyyeti, bir Rus edebiyatı te'essüs etti.

Zaten hakayık-ı tarihiyye ve ictima'iyyedendir ki, hiçbir millet kendi kendine, yalnız kendi isti'dad ve kabiliyyeti ile terakki, te'ali edemez; medeniyyet, milel-i muhtelifinin mesa'i-i müşterekeleriyle hasıl olur, büyür, yaşar; her medeniyyet bir diğerrinin taht-ı

te'sirindedir. Ve bütün medeniyetler mevcudiyetlerini az çok yekdiğerinin nüfuz ve te'sirine medyundurlar. Sa'y-ı müşterek, nazım-ı terakkiyat-ı 'alemdir. Burada mevzu'umuz edebiyat olduğu için misal olarak gösterilebilir ki, mesela Fransızların klasik asar-ı müheykelesi İspanyol ve İtalyan edebiyatının taklidinden başka bir şey değildir. Zamanımızda bi'l-farz Norveçli ha'ile-nüvis İbsen'in her edebiyat-ı temaşa üzerinde büyük te'siri olmuştur. Felsefede de böyledir. Alman felsefesi bütün İngiliz, İtalyan, Fransız felsefelerini taht-ı nüfuz ü te'sirinde bulundurmaktadır. Bunlar gibi Rus edebiyatı da Alman, Fransız ve İngiliz edebiyatlarının te'sirinden hiçbir zaman kurtulamamıştır. Hemen kaffe-i 'ulum ve fünun 'aynı kavanin-i tekamüle tab'an yekdiğerinin terakkiyatından isti'ane ederek inkişaf ve te'ali ederler. Her medeniyet menabi'-i kudretini ekseriya hem-civarı olan medeniyetlerden alıp temessül ve ancak bu sayede tevessü' eder, tekemmül eder. Biz ise pek güçlkle sarsılabilir bir ısrar ve te'annüdle haricin terakkiyatına hala nazar-ı istihfaf ve la-kaydi ile bakıyoruz. Ashab-ı gayret bizim için hiçe yorulan budalalardır! "Ne lazım bu fani dünyada?" düsturu hikmetimizdir. Böyle olunca ati ve istikbalimizi şimdiden ayaklar altına alarak bütün amalimizi kendimizle beraber medfen-i istirahatimize defn edelim.

Muhit kari'lerine Rus edebiyatının mücmel ve muhtasar bir tarihçesini yazmak üzere başlamış iken bütün şu fazla mukaddeme ile yorulmaktan maksadım bir kısım kari'in bu gibi tetebbu'at-ı edebiyeye ve tarihiyyeye 'alakadar olmamalarının ne çirkin, ne esassız bir muhafazakarlığa müstenid olduğunu söylemek idi. Sahife-i 'alemden ebediyyen silinerek bir inkıraz-ı hacil içinde perişan olmak tehlike-i mutlakasına karşı şu hakikate bütün bir kana'at-ı kamile ile iman etmek lazımdır ki, cihan-ı medeniyet, ya'ni Garb nazarında bugün biz mücerred hiçiz. "Türkler, diyorlar, bu vahşi Türkler, bu barbarlar şimdiye kadar saha-i medeniyete ulu birkaç kubbe kurmaktan başka hiçbir şey vaz' u eda edemediler. Bunların kabiliyyet-i medeniyyeleri yoktur; geçtikleri yerde ot bile bitmez. Türkler hiç mevcut olmasa, bugünkü medeniyet yine hal-i hazırıyla -belki daha 'azim ve muhteşem terakkiyat ile- mevcut ve nümayan olur idi."

İşte Garb nazarında mevki'imiz bundan başka bir şey değildir. Ve emin olmalı ki bu nazar pek kolay za'il olmaz. Garb'ın bu ithamını tamamen kabul etmemekle beraber bir kısmını da -hiç olmazsa kendi kendimize aramızda- i'tirafa hakikat namına mecburuz? Türklerin birçok zarurat-ı tarihiyye altında maba'di gelmeyen bir ibtida'i medeniyetleri var idi. 'Ulum ve fünuna bir dereceye kadar Türkler de çalıştı hizmet etti. Fakat pek sönük, naçiz olan bu ibtida'i medeniyet sonraları büsbütün 'akim kalarak hiçbir şey doğuramadı. Hala büyük bir sefalet-i medeniyye içinde puyanız. Bu cihetle herkesten, her kavimden ziyade çalışmağa.. fen ve ma'rifet namına Garb 'alemi, milel-i sa'ire her ne meydana koymuş ise

hepsini tettebbu' ve tedkike; ve yalnız bu kadar değil, yine hepsini bila-tereddüd kabul ve temessüle muhtacız. Hal-i sabıkta, muhafazakarlıkta ısrar etmek; zelil ve sefil, intihara karar vermektir. Her şeyde olacağı gibi, edebiyatta da Garb bize rehakar ve mu'in olacaktır.

Ba'zı zevatın mütala'alarına göre bir zaman bütün İran ve 'Arab edebiyatına meclub ve meftun, hep onların nüfuz ve te'siratına mağlub gazeller, kasidelerle söylendik, güldük, ağladık; sonra da bu te'sirattan henüz kurtulmak zamanı hulul etmiş iken Garb edebiyatlarının te'siratına tabi' olacağız. Vakı'a bu pek doğrudur. Bizde henüz milli denilebilecek bir edebiyat te'essüs edemedi, buna şimdiye kadar hayat-ı tarihiyyemiz, hayat-ı ictima'iyeye ve siyasiyyemiz müsa'it değildir. Fakat şübhe yok ki, bu milli edebiyat batni bir tekamülle tab'an yavaş yavaş hasıl olacak, büyüyecek, te'essüs edecek. Fakat bunun için haricle iştigali tamamen terk ederek yalnız kendi lisan vadiyatımızla uğraşmak kafi bir çare olamaz ki... Sade bir arzu, bir emel ve kasd ile kendi kendine hiçbir şey hasıl olmaz. Bu husus bütün te'sirat-ı hariciyyeden masun olarak hüviyyet-i milliyyemizi yine yalnız kendi ma'rifet ve gayretimizle tevsi' ve terbiyeye kalkışır isek yine pek geç, pek geride, olduğumuz yerde kalırız. Bu mazinin hati'atını halen temadi ve tervic ettirmektedir. Akademi a'zasından Vöke bir nutkunda Fransızların a'zam-ı temaşa-nüvisatından meşhur Cornielle'in İspanyolların tilmizi ve ona mu'asır sa'ir üdebanın da İtalyan edebiyatıyla perverde ve meşbu' oldukları ve ancak bu idhalat-ı fikriyye ve medeniyye sayesinde Fransa'da tedricen en zengin, en muhteşem edebiyatlardan biri te'essüs edebildiğini izah eyledikten sonra diyor ki: "Ulum ve edebiyatta te'sirat-ı hariciyyeden kat'iyen ihtiraz ve ictinab etmemeli, bunlar vergi altınları gibi alınır sonra yeniden darb ve tecdid olunarak şekl-i aslileri tebdil olunur. Burada 'aksini iddi'a ve buna i'tiraz vahi ve bi-hudedir, bu ancak bir fizyoloji mes'elesinden 'ibarettir. Sağlam bir bünye için böyle yapmaktan muzırr hiçbir şey tasavvur olunamaz; çünkü o her aldığı gıdayı suhuletle hazm ve bel' eder. Zayıf bir bünyeyi de hiçbir şey kurtaramaz. Ona su'-i hazm kadar perhizin de mazarratı olabilir. Biçare mariz hep perhiz ve riyazette imrar-ı hayat ederken beri tarafta daha kavi ve mütüsebbit olanlar riyaz-ı vasi'a-i 'alemde bulacakları her güzel meyveyi toplar ve o marizin zararına beslenir, büyürler!" Biz de me'al-esef bu hazm edememek, yahud hazm yorgunluğunu göze aldırılmamak uyuşukluğu içinde dimağımızı büsbütün tehi bırakarak yalnız çubuklarımızı doldurmakla meşgul iken, saha-i medeniyyette yetiştirilen esmar-ı ma'rifeti beri tarafta daha fa'al, daha müteşebbis olanlar bizim hissemizi hep kendileri topladılar, topladılar; bizim zararımıza semirdiler, şiştiler. Biz de bu kadar acı derslerden, tecrübelerden sonra artık ihmal ve 'ataleti bırakıp akvam-ı sa'ireyi tettebbu' ve taklid etmeliyiz; onların tarihini, tarih-i medeniyyet ve terakkıyatını öğrenmeli anlamalıyız. 'İlim, 'irfan namına her nerede ne

bulabilir isek o bizim hak ve malımız olmalı. Medeniyyete bütün insanlar müştereken mutasarrıfırlar. Hazine-i medeniyyetten her millet kendi nasib ve hissesini alabilir. Akvam-ı sa'ireyi tedkik eylemek lüzumuna kail olur isek, en 'alakadar olmağımız, en iyi bilip öğrenmemiz lazım gelen şüphesiz komşularımız Ruslardır. Tarih ve siyasetimizde en büyük rolü Ruslar oynadılar, bir kavmin a'mak-ı hayat ü ruhuna nüfuz edebilmek için 'ilmin en keskin, en emin alet-i teşrihi de o kavmin tarihi, bilhassa edebiyatıdır. Bilahare bu edebiyat ile uzun uzun meşgul olmak üzere şimdilik yalnız bir hulasa-i tarihini yapalım.

4 Kanun-ı Evvel 1324

-ma'badı var-

Ahmed Samim, 7 / 101-103

Bizde Edebiyat

Edebiyat, bu munis kelimenin aheng-i telaffuzunda bile o kadar haşmet-i in'ikas mevcud ki, nagehan telatum-ı istigrakına kapılarak beşeriyetin kehvere-i evvelin hayatının kenar-ı ma'sumiyetine kadar bir ric'at-ı tefekkürîye ile gider, semah-ı tahassüsâtına ta oralardan ziynetler toplar...

Beşer bu hakikat-i hayata şe'amet-i sukutundan mütevellid devre-i hayret ü serasimesini geçirerek muhit ü civarından şahsiyetini tevliid ve idame eden 'anasıra karşı bir tahassüs-i vicdani duyduğu zaman, ilk hareketi bütün hüviyyetini i'lan eyleyen avaze-i istigrakı olmuştur: İşte musiki o in'ikas, işte şi'r o tahassüstür. Bu iki hemşire-i ruh, beşere bu felaket, hebuti taziye ve teselli için terfik edilmiş birer refika-i sema idiler...

Sonra, yavaş yavaş, adımlarına bir muvazene-i meşîyyet gelerek ileriye doğru yürüyen tıfl-ı nevzad 'arz-ı etraf-ı hariciyyesinden iktibas ettiği neşveleri bunları tercüman-ı ibtisam etmiş, yahud ba'zan sendeleyip düşerken ağrıyan bir 'uzvu, sızlayan kalbi için bükülen dudakları bunlara tevdi'-i büka eylemiştir. Evet, tahassüsât-ı beşerden şi'r ü musiki, ta'yin-i hüviyyet ederek hakime-i hiss ü insaniyyet olmuştur.

Bunun içindir ki, beşeriyetin mesafat-ı ikametinde tesbit ettiği asar-ı hayat, zamanın sadme-i isarına tab-aver iktiham olamayarak her karn birer hande-i imha ile bütün o heyakil-i mevcudiyeti ifna etmiş, böylece kurun-ı mütetabi'a biribirinden ekseriya harabeler tevarüs eylemişken bu enderasat-ı 'umumiyye içinde yalnız onlar, şi'r ü musiki ü ebedle hem-sen ü şebab yaşamıştır ve ruhsara şebabeti her 'asırda başka bir reng-i hüsn ile daha cazib ve nermin olarak...

Evet, şi'r, muhit-i edebiyatın en samimi ve nezih bir 'unsur-ı zi-hayat-ı müstesnasıdır ve beşeriyetin esfar-ı dur-a-durunda ma-kalb-i hissisini tektib ede ede bugün bize bir destan-ı 'alem ithaf ediyor. Bu destan, lakin bu o kadar derin bir nagan ki, zavallı ketibe-i beşer meşîyy-i hayatında bir vakfe-i mesare afaka her zaman hıçkırıklar 'aks ettirmiş güzergahını şikabe-i tekeddürat ile tersib eylemiştir. İşte ahlaf-ı beşeriyetin eslafından en samimi tevarüsât-ı vicdaniyyesi...

Tabakat-ı asara 'aks eden o taninler humorlarla, artık kat'i ve sarih başlayan terennümat-ı infî'ale ma'kes ola ola nihayet bizim tabaka-i kurunumuzda in'ikas eylemiş, oradan da ne kadar sürud-ı ibtika toplamıştır. Beşeriyetin o destan-ı melaline, evet, biz de bir mısra'-ı elem ilave etmişiz. O mısra'ı tevzin için Ahmed Paşalar, Necatiler, Bakiler, Fuzuliler,

Nedimler, Nef'iler, Şeyh Galibler birer kelime-i keder bulmuş, zücret-i ruhuna onları nedime-i hasbihal etmiş...

Ah bu pür-enin mısra'... Bunu ikmal için, fakat bir kelime-i şad 'ilavesiyle değil, bir lafz-ı giryan zammıyla Şinasi pişva olarak son kafiye-i şi'r başlar. Oh, bu gül-i reyyan bunun hey'et-i hazin-i meşinini temaşa etmek bunun avaze-i mevcudiyetini dinlemek ne kadar meraret-bahıştır; çünkü bize en yaktın olan, çünkü bizim hissiyatımızı hepsinden ziyade in'ikas ettiren bunun sadasıdır bu sesi dinleyiniz, işiteceksiniz ki sizin de bu mecmu'-ı vaveyla içinde bir ' aks-i ahınız inliyor : Ah, hepimiz bu karbanın seferberanıyız...

Bu yol o kadar çorak ve sema o kadar muzlim ve kasvet-engizdir ki lubab-ı meshuf-giz mü'ebbeden mahrum-ı ab, cebini firuz-engiz mü'ebbeden mahrum-ı nesim, muhit-i deycur-giz.

Vakıa Bakiler, Nedimler; zamanlarında, şahsiyet-i milliyeyi isbat etmeğe çalışmışlarsa da bu sathi kalmış ve yalnız kendi şahsiyetleri ile da'im olabilmıştır. Baki yalnız Süleymanı-ı Kanuni'yi -mukallidlikten mümkün mertebe azade- medh etmiş. Nedim ise yalnız, İbrahim Paşa devrinin meddahı olmuş. Yani birincisi sırf madih-i padişah ikincisi millet değil fakat, bir devre-i sefahetin nazım-ı harabati olmuş, taklid etmemişlerse de hissiyat-ı milleti de tebliğ ve ihsas edememişler.

Lakin Şinasi "Fenn-i edeb bir marifettir ki insana haslet-amuz-ı edeb olduğu için edeb ve ehli edib tesmiye kılınmıştır" cümlesiyle edebiyatı ve edibi ta'rif ederek mekteb-i şu'erayı te'sis etmiştir. Bundan sonra şairler meddah değil, hele se'ele-i ca'ize hiç değildir.

Şair mensub-ı edeb olduğundan madem ki edibdi; demek en büyük bir ta'adhüd-i insaniyi kendisine vazife 'addetmiş bulunuyordu. Artık şa'ir kendi melalini başkalarının tercüman-ı melali olarak inşad edecek, milleti için, yalnız onun için ağlayacaktı. Ve onun giryesi ötekinin handesinin tekeffül ediyordu. Evet,

"Bedbaht ona derler ki elinde cühelanın
Kahr olmak için kesb-i kemal ü hüner eyler"

diye iştika eden bir şa'ir o cühelayı elinden tutmak, onları düşmekten vikaye etmek için o bedbahtıye katlanabilir. İktiza-yı hadisat icabınca bazı şu'era zamanını icad ederler, bazılarını da zaman tevlid eyler. Bunun sebebini şidded-i dehaya nisbet etmekten ziyade icab-ı vekayi'e 'atf etmelidir. Zira şa'ir bazan mesub olduğu kavmi koşarken beraber

koşturmak, uçarken birlikte kaldırmak suretiyle mülhemdir; ki o vakit -yine bütün hissiyat -ı milliyeye ta'ban bu hisse malik olmakla beraber- milletine kendi şahsiyetinden hitab eder, onların arasında yürür, en önde koşar, ve ikaz ü teşci' için yüksek ve kavi sadalarla haykırır, haykırır.

İşte Şinasi böyle bir devrede, fakat bir devre-i hayrette gelmiştir. Aheng-i atik-i millet değişmiş, yeni bir hey'et tanzim edilmek için uğraşılıyor. Şa'ir millete bu yeniliği, bunun güzelliklerini tasvir ü ihsas ederken teşvik ü teşci' etmek lazımdır. O zamansız bir kumandan emri kadar kötüdür. Lakin Şinasi'de o kadar gürültü, taşkınlık, şıtab ü tayran göremiyoruz. O, nasihat ü va'z ediyor... Niçin?

Zira millet henüz devre-i hayrette yıkılan bir kal'a ile yapılmak istenilen bir istihkam arasında müte'acib ü valih sanki ta'yin-i ati edemeyerek duruyor. İşte bu zamanlarda koşmak değil, va'z ü pend etmek lazımdır. O sersemliği gidermeli, her zihni perişanından kurtarmalı: İşte Şinasi'nin eserleri bu nasihatlerdir. Fakat duygularının menba'ı millettir. Ve bu menba'dan seylab eden cuy-ı ihtisas-ı şa'iriyeti saha-i fikrini iska ederken Garb'ın ufk-ı feyzinde parlayan şümus-ı dehanın 'aks-i tab ü elvanıyle parıldar. Çünkü tahsil Garb'tadır. İşte bunun neticesidir ki Şinasi, o köhne bina-yı edebi yıkabilmiştir. Enkaz-ı esası üzerine kurmak istediği kasr-ı edebi eski hey'et-i hariciyyesini bi'n-nisbe muhafaza etmekle beraber, tezyinat-ı dahiliyyesini tertibde Garb'a imtisal etmiştir. Bugün temaşa-yı şekl-i hariciyyesinden hiç memnun olamayacağımız birçok eserleri 'ale'l-husus kasideler, yapmak istediği zamanlarda pek çoktur. Lakin hissi olduğu zaman Şinasi Racine gibi bir klasik, La Martine gibi bir lirik şa'irdir ve ancak böyle eserleriyle şa'irdir. Mü'ebbeden mahrum-ı ziyadır. Burada hiçbir şey yoktur. Ne bir beka-yı aram ne bir nihilistan-ı ümmid: Hayır, hayır hiçbir şey.. Ve bütün karban işte bu yola mahkum-ı seferdir..

Edebiyat-ı 'Osmaniyye, Şinasi zamanında mevcudiyet-i şahsiyyesini temhir etmiştir. Ancak bu zamandan i'tibaren şu'era, ilhamat-ı kalbiyyesini şahsiyyetini en yakından kucaklayan, deha kat'i şahsiyyetini tevlid eden muhit için tevzine başlamıştır. O muhitin nefsinde intişar ettirdiği mesari, yahud kopardığı feryadı gülmüş, ağlamıştır. Taklid etmemiş, yabancı bir kavmin müntehil-i hissiyatı olmağı bir şeyn 'addetmemiştir.

29/197-200

Şinasi'nin en büyük eseri Kemal Bey'dir. Kemal, ki Şinasi'nin hutbeleriyle bir hatt-ı hareket ta'yin eden, edebiyat-ı milleti iki kuvvetli bazı-yı efkariyle çekip koşturan bir dehadır, Şinasi gibi zamanını icad eder. O da zamanını bir ihram-ı 'irfan olan dehasının ser-zirve-i i'tilasından tulu' eden şems-i fikretinin tufan-ı ziyasıyle parlatmak istiyor.

Şinasi gibi mu'tedil değildir; bi'l-'akis, pür-galeyandır, cevvaldır. Hutbeleri milletin semah-ı 'ibretine semalardan bir ra'd halinde gürlür, asla yorulmak bilmez. Her zaman her şey için müheyya-yı cidaldır. Hasımı ilzam maksadıyla indirdiği darbeler o kadar müdhiştir ki mutlaka ya ezer, ya öldürür. Gaye-yi amaline kavuşmak hırsıyla her zaman çılgındır; ona, bir gün evvel yetişmek için koşar, atılır, uçar, parlar. Bütün mehalik-i güzerganı onu bu sür'at-ı seyrinden tenkil ettiremez. Zira şimdi mev'izadan ziyade hitabet ve teşci', şimdi i'tidalden daha ziyade hareket ve heyecan lazımdır. Bütün cereyan-ı hadisat şa'iri bu halet-i 'asabiyyeye da'vet ediyor. Şa'ir da'ima haykıracak ve koşacaktır; bunu yapmak elzendir, mecburidir. Bir şi'rini dinleyiniz, görürsünüz ki, yüksek kayalıkların yalçın tepeliklerinde bir haşyet-i ru'yetle temasından titrenilen bir zirveye kanatlarını germiş pişinde ufuklara kadar uzanıp giden fesahat-i sahraya karşı acı acı feryad eden -kendi dediği gibi- 'akablerin girivlerine benzer, ki, şiddet-i sada ile vahşet-i mekan karşısında müfekkere baht içinde kalır, büyüklüğünü ihata edemez... İşte Kemal ve asarı...

Evet, ehramların bala-yı fezasında pervaz ü şitab eden bu zeka, burcdan burca vaz'-ı pa eden bu şahsiyet kendisiyle birlikte milletini götürmek, sürüklemek için o kadar uğraşmıştı, o kadar uğraşmıştı ki nihayet na-emel olacağı sanmıştı.

"Biz ol nesl-i kerim-i dude-i 'Osmaniyiz kim
Muhammerdir serapa mayemiz hun-ı şhadetten

Biz ol 'ali-himem erbab-ı cehd ü ictheadız kim
Cihangirane bir devlet çıkardık bir 'aşiretten"

gibi temdihat-ı marurane ile şa'sa'a-i mazarını alkışladığı milletin 'aynı 'azimet-i atiyeye de masdar olacağından emin idi. İbtida bu emniyeye o kadar i'timadı vardı ki her mani'ayı zir ü zeber etmek istedi. Bütün eş'arı bu emeli itmam için birer berat-ı teşci' idi. Fakat şahsında tasavvur ettiği o mu'azzam kanatlar milletin sevviiye-i kabiliyetinde yoktu; onunla birlikte uçamadılar. O metin ayaklar kimsede yoktu; onunla birlikte koşamadılar, bu fecr-i muhteşem herkesi bir velh ü istigrak içinde lal ü bi-hareket bırakmıştı. Ve

"Yüksel ki yerin bu yer değildir.
Dünyaya geliş hüner değildir"

diye nağmat-ı teşci'ini azan-ı asmana çıkararak şa'ir, hihayet 'acizinden değil, belki inkisarından artık hayata karşı nefrinlere, i'tablara başladı:

"Ölürsem görmeden millette ümid ettiğim feyzi
Yazılısın seng-i kabrimde vatan mahzun ben mahzun."

Bu, kalbini hun eden feryad-ı hamiiyetinin iştika-yı bedbahtanesiydi. Kemal de muvaffak olamadı, fakat dimağlarda bir düşünce, kalblerde duygu bırakmağa muvaffak oldu. Bu düşüncelerin, bu duyguların vaveyla-yı ihsasını dinleyelim:

"Görüp ahkam-ı 'asrı münharif sıdk ü selametten
Çekildim 'izzet ü ikbal ile bab-ı hükümetten

Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
Mürüvvet-mend olan mazluma el çekmez i'anetten

Vucudun kim hamiri mayesi hak-i vatandandır
Ne gam rah-ı vatanda çak olursa cevr ü mihnetten

Hakir oldumsa millet şanına noksan gelir sanma
Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten

Mu'ini zalimin dünyada erbab-ı dena'ettir
Köpektir zevk alan sayyad-ı bi-insafa hizmetten

Hemen bir feyz-i baki terk eder bir feyz-i faniye
Hayatın kadrini 'ali bilenler hüsni şöhretten

Cihanda kendini her ferdden alçak görür ol kim
Udtañmaz kendi nefsinden de 'ar eyler melametten

Felekten intikam almak demektir ehl-i idrake
Edip tezyid-i gayret müstefid olmak nedametten

Durur ahkam-ı nusret ihdihad-ı kalb-i millette
Çıkar asarı rahmet ihtilafı re'y-i ümmetten

Eder tedvir-i 'alem bir mekinin kuvve-i 'azmi
Cihan titrer sebat-ı pa-yı erbab-ı metanetten

Kaza her feyzini, her lutfnu bir vakt için saklar
Futur etme sakın milletteki za'f ü beta'etten

Değildir şi'r -i der-zencir töhmet'acz ü akdamı
Felekte baht utansın bi-nasib erbab-ı hamiiyetten

Biz ol nesl-i kerim-i dude-i 'Osmaniyanız kim
Muhammerdir serapa mayemiz hun-ı şhadetten

Biz ol 'ali-himem erbab-ı cehd ü ictihadız kim
Cihangirane bir devlet çıkardık bir 'aşiretten

Biz ol 'ali nihadanız ki meydan-ı hamiiyette
Bize hak-i mezar ehven gelir hak-i mezelletten

Ne gam pür ateş-i hevl olsa da gavga-yı hürriyyet
Kaçar mı merd olan bir can için meydan-ı gayretten

Kemend-i cagüdazı ejder-i kahr olsa celladın
Müraccahtır yine bin kere zencir-i esaretten

Felek her türlü esbab-ı cefasın toplansın, gelsin
Kaçarsam kahpeyim millet yolunda bir 'azimetten

Anılsın mesleğimde çektiğim cevr ü meşakkatler
Ki edna zevki a'ladır vezaretten, sadaretten

Vatan bir bi-vefa nazende-i tannaze dönmüş kim
Ayırmaz sadıkan-ı 'aşkını alam-ı gurbeten

Müberrayım rica vü havfden, 'indimde 'alidir
Vazifem menfa'atten, hükm-i agraz-ı hükümetten

Civan-merdan-ı milletle hazer gavgadan ey bidad
Erir şemşir-i zulmün ateş-i hun-ı hamıyyetten

Ne mümkün zulm ile, bidad ile imha-yı hürriyet
Çalış, idraki kaldır muktedirsən ademıyyetten

Gönülde cevher-i elmasa benzer; cevher-i gayret
Ezilmez şiddet-i tazyikten, te'sir-i sıkletten

Ne efsunkar imişsin ah ey didar-ı hürriyyet
Esir-i 'aşkın olduk, gerçi kurtulduk esaretten

Senindir şimdi cezb-i kible-i kudret, setr-i hüsn etme
Cemalin ta ebed dur olmasın enzar-ı ümmetten

Ne yar-ı can imişsin ah ey tümüd-i istikbal
Cihanı sensin azad eyleyen her ye's ü mihnetten

Senindir devr-i devlet, hükmünü dünyaya infaz et
Huda ikbalini hıfz eylesin her türlü afetten

Kılab-ı zulme kaldı gezdiğin nazende sahralar
Uyan ey yareli şir-i jıyan bu hab-ı gafletten"

Kemal Bey büyük bir şa'ir olmaktan ziyade büyük bir dahi-i münşidir. Hugo'nun mu'asır ü mülhemi olmak hasebi ile hep bir deha 'azimet ü dehaiyetini temsile çalışmıştır. Fransada Hugo ne ise, bizde de Kemal o idi. Hugo orada ne yapmışsa, Kemal burada da onu tatbik etmek istemiştir. Lirik Şinasi'ye karşı Kemal, bütün mana-yı hakikisiyle, bir romantiktir, bir Hugo gibi romantiktir. İşte Cezmi'si, işte Celaleddin Harzemşah'ı, işte bütün asarı...

Romantizm.. Bizde bu meslek Kemal'le başlamıştır. İlk hamle-i pervazı kedisini zirve-i aksa-yı i'tilaya is'ad etmiştir. Kedisıyla bu meslek hitam-pezir olmuşsa da ihtişam ü daratını ga'ib eylemiştir. Romantiklikte muvaffak olabilmek kuvetli bir kaleme vabestedir; ve illa muvaffakiyyetsizlik hemen kat'i gibidir; çünkü bütün tasvirat ibda'at-ı müfekkeredir; hatta kalb ile tevdi'-i ihtisas edeceği zaman i'ane-i efkara müraca'at eder. Kemal'in öyle cümleleri terkibleri vardır ki bir şimşek 'azametiyle parlar, müfekkere-i

kari'i' tutuşturur; saika gibi bir fıkrin eb'ad-ı na-mütenahiyesine yetişir; kelimelerde bir sadayı ra'd-ı tanini mevcuddur ki 'akisleri kulaklara derin fırtınaların heyecan ü zannını ihtar eder.

O, zamanı edebiyatına hükümran-ı münferiddir. Herkes, büyük küçük; tabi'-i hamesiydi. Üslubu ise şümus-ı ilhamına muttali'-i ta'ayün olan bir fecr-i müstesnadır; tefekkürat ü hayalatı ne kadar berk-i ihtişam ise o kadar ateşin-renktir. Renklerin hepsi de tabdar ve sarıhtır. Ta'yin-i elvan için nazarların bir galat-ı tefrik ile şaşırmak ihtimali yoktur. Bütün o cuşış-i efkâr o suretle mürettebdır ki bir taksim-i mantıkı, bir debdebe-i şa'irane ile mevkib-i cümle vakurimişi güzariş verir. Kemal'in hutuvat-ı müruru gayet selistir. Tarh-ı kelimatta sakatat ü 'l- elfazın öteye beriye bıraktığı yıkıntılar bulunmaz.

Hugo'nun nasiye-i dehasına iştigal-i siyasiyat bir hale-i iştihar vaz'etmiştir; Kemal'in de ser-şöhretine tac-ı zaferi yine o iştigal giydirmiştir.

Kemal'den başka onun kadar, şa'iriyetçe daha büyük bir romantiğimiz vardır ki, o da Hamit Beydir. Evet, da'ima muhayyile-i beşeriyyetin fevkına su'ud eden bu deha: 'Abdülhak Hamid... Hamid, yalnız milletin hissiyatına tercüman değildir; o, bütün hissiyat-ı şa'irane-i beşerin tercümanıdır. İlhamat ü tebligatı hep semavidir, bu hazıza hiç nüzul edemez, zira gerdune-i 'arz o darat-ı şa'iraneye mutehammil değildir; ona muhmel-i aram ancak kehkeşanlardır; mehtablar ise zemin-i seyranıdır.

şarkta tulu' eden bu seyyare-i nev-dide-i deha'et bütün afak-ı 'arza müncelidir, fakat bir tecelli-i muzlim... Bir zulmet-i münevvere, ki en ziyadar güneşlerle tutuşan gündüzler icad etiği halde bile ru'yetiniz muayyen değildir. Gözleriniz o kadar kamaşmıştır ki artık tufan-

30 / 237-239

tabeş bir vehm-i ru'yetle feza-yı temaşanıza bir semert-i mahtab örter; ve şaşırırsınız: Sizi şaşırtan ziya mıdır, zalam mıdır, bilemezsiniz. Zannederler ki başka bir periler muhitinde yaşanıyor. Gözler muhitata alışmak için bir i'tiyad-ı medidede bulunmalıdır; hiç olmazsa o heva-yı muhit ile bir istinas-ı teneffüside bulunulmuş o mali bir parça... Yoksa anlaşılamaz, o ziyalar, o renkler.

şa'ir diyor ki:

"Döner karşımda her dem şi'rden masnu' bir 'alem"

Evet, dönüyor; biz de o gaflet-i temaşa ile beraber dönüyoruz. İşte Kürsi-i İstigrak..

Kenar-ı bahrde hoş bir mahaldir, nazır-ı 'alem;
Tahaccür eylemiş bir mevcdir, üstünde bir adem;
Hayalattır oturmuş fikr ile meşguldür her dem;
Giyinmişdir beyaz amma, bakarsın 'arz eder matem.
Bulutlar, dalgalar, yıldızlar etrafımda hep mahrem
Ağaçlar, cuylar, kuşlar, çiçekler da'ima hurrem.

Bu تنها yerleri gördün mü sen? Zannetme halidir.
Hayalatımla meskundur, bu yerler pür-me'alidir.
Muhat-ı 'aczdır, hem latenahi birle malidir;
Bu mevki'dir yerim, sahilde bir kürsi-i 'alidir.
Bulutlar...

Ağaçlar...

31 / 263

Dönerken necm-i peyda sihr-i peyda ü na-peyda
Geçer bin ziya düşünde 'aks-i cuşış-i derya
Ceres yad ü vatanla eyler şevkimi ihya...
Bulutlar...
Ağaçlar...

Kemal'in girivv-i gazanferanesi Gelibolu'nun sükun-ı esareti içinde boğulurken,
Hamid'in Makberleri, ölüleri, bütün ha'ileleri afak-ı matbu'attan istibdadın ilk
tehaccümat-ı zalamıyla magrib ihtifasında mahfuf-ı uful olurken bütün o karanlıkların
sukut-ı pey-a-peyi altında hazin bir ses, bir enin-i iktirab, sakin ü hamuş, ağlayarak, bir
sirayet-i pinhan ile seryan ü i'tilaya başladı:... Ekrem

Ooh. Artık devre-i nush-ı pend, devre-i galeyana ü cidal, devre-i tayran hepsi, hepsi
mahkum-ı zevaldi. Milletin hayat-ı ictimai'si kırılmıştı. Kimsede takat-ı i'tiraz, mecal-i
kıyam kalmamıştı. Herkes cebr-i istibdade, mütezallimane, ba'zan riyakar ser-füruya
başlamıştı. Bir devre-i melal ü riya...

Millet bütün sükun ü meskenetiyle kabul ettiği zill-i inkıyadı taşımağa karar veriyor
gibiydi. Bu, gazub ve devamlı fırtınalardan sonra çöken hayret-i meftureye pek pek
benziyordu.

Ekrem, işte, bu melal-i mefturun şa'ir-i bedbahtıdır. Şimdi ufukta hiçbir levha-i fecr, hiçbir safha-i şafak yıktır; ve fırtına bütün sath-ı tabi'ate bir harabe bast etmiştir. Gözler bir çiçek görse galat-ı basara düçar olduğuna kani'dir, zira dikenden başka bir şey bulunmak lazım gelir.

Bütün o yübuset-i mütenazire karşı düşünen dide-i şa'ir nasıl tasvir-i ihtisas ediyor; işte: Tefekkür

Evet, işte etrafında bütün evrak-ı çemen me-luf-ı ah-ı hasrettir. Uzaktan kendisi gibi bu 'alem-i kelale temaşa-gar olan başka bir dide-i necm var, ki, işte o da 'aynı hiss-i melulle hissedar-ı muhabbettir. O da bir şerik-i elemidir. Ve bu iki göz biri yukarıdan aşağıya bakan, öteki aşağıdan yukarısını seyr eden bu iki şahid-i musibetten başka bir nur-ı intibah yok ki...

Hayır, yalnız ötede, ta uzaklarda, şimdi ismirar içinde silinmiş gibi tefrik edilebilen uzaklarda leyle hande-nüma, gözleriyle girye-nümud bir dil-rüba vardır, ki, nazra-i şa'ir ona incizab ediyor; oralarda onu arıyor ve o da, işte şa'iri bir neşide-i da'vetle çağırıyor. Bu ses şa'irin derununu meşhuk-ı zevk-i na-mahdud eder. Bu ses nedir, bilir misiniz? Şinasilerin, Kemallerin, Hamidlerin terennüm ettiği peri-i vatanın bir teranesidir. Fakat... Fakat, şimdi yine zulmetler hareket eder, ve, vehimler tevlid eden haşin rüzgar bu munis sadayı örter; o vakit şa'ir ıslanan nazarıyla asmana bakarken sema-nın safha-i siyahında hilal-i beyazı görür:

Hilal-i Seher...

Nedir bu feyz-i mükemmel, nedir bu hilal-i seher?

Nedir hakikat-i 'ulviyye-i me'l-i seher?

Neden bulur bu kadar revnakı zılal-i seher?

Ben ölmüş ezeli 'aşık-ı cemal-i seher?

Senin de mi dilin aşufte-i visal-i seher?

Nedir bu hüzn-i garibanın ey hilal-i seher?

Ne var 'aceb ötesinde cihan-ı deycurun?

Nedir, bilinmiyor 'aslı bu emr-i makhurun?

Nedir gururuna ba'is şu necm-i pür-nurun?

Değer mi tabına, haşa, o çeşm-i mahmurun?

Muharrrik olmada sevdama vaz'-ı mefturun
Senin de mi kederin vardır ey hilal-i seher?

Ne hoş zaman, ne garibane 'alem-i mehtab.
Hava ne hoş, ne kadar dil-pezir safha-i ab.
Nücum-ı zahireyi ruhum eyler isticvab.
Olup da nuruna ha'il ne anlıyor şu sehab?
Bu şeb neden yine kaldın benim gibi bi-hab?
Ne derd ile müte'lellesin ey hilal-i seher?

Nedir o hiss-i İlahi cihan-ı balada?
Nedir o nakş-ı mübahi sipihr-i minada?
Nedir o na-mütenahi letafet-i eşyada?
Kalır mı takat-ı dil bunları temaşada?
Kimin o nur ki mevc vurmada şu deryada?
Huda bilir ki perişanım ey hilal-i seher!

Güzergahında bulut mu o cem'-i zulmet-bar?
Veya hevaya mı çıkmış zemindeki kuhsar?
Yanında hayli yakışmış o kevkeb-i seyyar.
Kimin o nuru semavatı dılduran didar?
Nedir o serh ü sefid?.. Ah başlıyor mu nehar?
Yarın sabaha demek sohbet ey hilal-i seher...
Evet, başlayan o, da'ima o ruze-i masa'ib...

Zavallı şa'ir bu derd ü nehar karşısında, nasıl titriyor. Bu haşyet-i müteneffir işte muhit-i ictimai'sinin tevahhuş-ı 'umumisidir. Şa'ir bir cüz-i mütememmi olduğu kütle-i milletten kendisine isabet eden bu hali leb-i milletin tercüman-ı tazallümü olarak ne derin ihsas ediyor. Bu hiss-i 'umumidir. Bu koca millet artık esirdir, za'iftir. Edebiyatı da esir, ezir ve za'iftir; şa'ir kendisine bu esaret-i mü'ellimesi içinde bir terane-i teselliyet arıyor; ve kimbilir nerelerden, bir gaye-i garmdan belki temenni-i yad ediyor: Evet,

Yad Et.....

Vakta ki gelip bahar... Yekser
Eşyada 'ıyan olur tagayyür;
Vakta ki hezar 'aşk-perver

Yapraklar ile edip tesettür,
Bilmem kime karşı hasretinden
Başlar nevhata bi-te'ehhür...
Kıl gökyüzünün letafetinden
Safiyet-i 'aşkıyı tahattur.
Yad et beni, bir dakika yad et...

Bir leyl-i sükun-ı nümada تنها
Oldukça neşiminin serab
Kıl çeşmini 'atf-ı samt-ı bala:
Sevdalar içinde nur-ı mehtab
Oldukça derununa gam-efza
Eyle o geçen demi tezekkür;
Piş-i nazarında sath-ı derya
Ettikçe temevvüc ü tenevvür
Yad et beni, sakitane yad et...

Vakta ki sabaha karşı nâgah
Bir zevrak içinde bir tek insan.
Hasretle çekip bir ateşin ah
Titrek sesi ile olur gazel-han;
Ol gamlı terane-i tahassür
Bi-şübhe edince kalb ü cana
İcab-ı te'essür ü tekeddür
Yad et beni, gizli gizli yad et...

Bir kalb-i rakik ü na-tüvan
Firkatte ne çektiğim bilinmez.
Hicranla, sitemle, imtihanla
Amma ki vefa-yı dil silinmez.
Sevdimse seni bu türlü sevdim.
Sensin bana maye-i tefekkür.
Ettikçe lisanım üzre da'im
Ezhar-ı muhabbetin tekerrür
Yad et beni sen de ah yad et...

Vakta ki hulul edip de eylül
Müstagra-k-1 hüzn olur tabi'at,
Vakta ki bir igbirar-ı mechul
Eyler değil mi esir-i kasvet
Seyr et o sehayı pa-yı semada
Ettikçe hazin hazin tekattur
Bir rikkat ile, hilaf-ı 'ade,
Şayed ola yaşla gözlerin pür,
Yad et beni ol zaman da yad et...

Vakta ki durup şu kalb-i gam-nak
Toprakta nihan olur vücudum,
Vakta ki dolup dehanıma hak
Şevkinle tamam olur sürudum,
Tenha gecelerde bir hayalet
Manzurun olunca bi't-tahayyür
Yum çeşmini bi-kemal-i rikkat
Bedbahti-i 'aşkıımı et tasavvur
Yad et beni gamlı gamlı yad et.

Ekrem Bey bir romantikken gençti, ve o cuşış içinde idi. Cuşış-i ictima'i sükun-ı esiraneye inkılab edince o da ihtiyarlamağa başladı. Tefekküratına tahassüsata, daha maddi dimağına kalbi galebe eti. Bu sebeble, sonraları, ba'zan bir klasik, bir romantik, bir lirik olmuştur.

Bu pek tabi'i idi. Zira Ekrem Bey ötekiler gibi önde koşmuyor, hitabet etmiyor, kalb-i millette, vicdan-ı ictima'imizden kopup gelen sesleri tebliğ için ağlıyordu.

Lisan da gittikçe kesb-i nezahet ve asalet ediyordu. Bütün o tevdi'atta o kadar samimi bir tekellüm-i necib vardı, ki, şübhesiz edebiyat şahsiyet-i bedbini-i kat'iyesini, nazik ve asil bir surette, iktisab eyliyordu. İçin için sereyan eden bir hiss-i milli ile millet-i 'asabiyetini derke başlıyordu. Evet, bir cümle-i edebi deha.. Ve işte Edebiyat-ı Cedide!..

"Tahavvulat-ı ictima'iyye tebeddülât-ı edebiyeye, her zaman, bir mecra-yı nev ta'yin eder" demiştim. İşte Edebiyat-ı Cedide de ta kalb-gah-ı 'ümmette açtığı bir mecradan dimağdan dimağa, fikrden fikre, kalbden kalbe, hissten hisse seyelan ederek bütün, elemeleri, sızıları, feryadları, giryeleri sevahiline serpiyordu. Ba'zan boğuk bir figan,

derinleşiyor; guya vakur bir tefekkür-i ye'sle bedbin düşünüyor; ba'zan küçük reşâşelerle civar-ı cereyanına işka-pezir oluyor, sonra, ötede, ağaçlıkların saye-i rükudunda, sakın, faci'a-i hatıratını dinler gibi bi-tab muhtac-ı aram duruyor; 'aks-i istikametle sath-ı abına çarpan bir şehper-i rüzgardan mugber, çehresini buruşturuyor; nihayet bir şelale-i heyecan halinde dökülürken cevfi-ı etraf bütün heyecan-ı 'itabının nefrinlerini haykırıyor.

Üstünde açılan sema başka bir inkişaf ile münceli; ru'yet onun hakikatini keşf ü ta'yinden 'aciz. Bu semada şimdi bir tulu'-ı afıtab mı var ki afaka şa'sa'at-ı fecrini döküyor, yoksa bir mehtab mı? Bilinmiyor ki... Zira menazırı güneşler bir selsebil-i ziya ile yıkarken, nagehan, bütün bu güneşlerin üzerine bir sütte-i dur düşer, ötede beride yalnız nermin ziyalar kalır. Şimdi bir mehtab farz olunur. Bir nur ü dud: İşte Edebiyat-ı Cedide'nin ruhu, işte ilham-ı tahassüsü...

Çünkü muhit-i ictima'isi o kadar muzlim bir hayat-ı istibdad içinde ezilmektedir ki, bir levha-i fecri infilak ettirmek isteyen şa'ir, işte, bir safha-i gurub tesbit ediyor. Fakat renkler, ziyalar, nurlar o kadar çok, o kadar bir mebzuliyet-i müsrifane ile dağılıyor ki, nazarlar o füyuzan-ı tabişe karşı kamaşıyor, lakin hep bu ziyaların etrafında bir hale-i zılal var. Evet. Gülen bir tahassüs leb-i şa'irde bir ibtika-yı elemle soluveriyor. Ve artık giryelerdaha güzel oluyor, zira ruhlar ezildikçe sükun- neşata bigane kalmışlardır.

İşte, bakınız, bütün bu nur ü zılal arasında bir kaşane-i peri-ane zannedilen güzel bir bina görüyorsunuz, değil mi? Cebhesi o kadar musanna', ki şurada bedi' bir üslub-ı 'Arabın en nigeş-firib nakışları, şekilleri hey'etine asil bir nezahet-i manzara ira'e ediyor. Ötede, mesela Garb'ın bir bedi'a-i ma'muresini tersim eden zarif nevin başka bir tarz-ı irtisam var, şurası İrani taklarla Şarki bir eda-yı şa'sa'adara maliktir. Önünde yeşil tutiyle müzeyyen Ceza'ir zevhiri beyaz kumlu yollar taksim eder ki ta karşıda, bizim eski bahçelerimize medar-ı tezeyyün olan bir şadırvan görüntür.

32 / 298-303

Derun-ı kasr büsbütün reng-i ihtişamdır: Zerrin dehlizleri olan geniş merdivenler, sizi bir eyvan-ı pehnaye sa'iktir Duvarları teşkil ve tasni' eden minakar nakışlar, İran ve Bizans'ın, Şark ve Garb'ın bir meşher-i nefasetine giriyorsunuz fikrini verir. Mesela yerde giran-baha bir kaliçe-i İran mefruş. Sonra, her yerde, mühmel bir tertib ile, bin türlü eşya-yı Garb, serpilidir, şurada bir konsol, ted Amerikan bir meşe kütüphane, bir de maroken koltuklar, daha bilmem nasıl nefis ve zarif şeyler... İşte Hugo'nun bir büstü, kütüphanenin önünde Paul Verlaine'nin bir tasviri, işte duvarda Pearl Kont dö Lel, yanında yağlı boya bir peyzaj, karşısında bir levha ki, Sadi'nin bir beytini ihtiva eder,

altında çimenler içinde kaybolmuş gibi ıpsız duruyor, sonra etejer üzerinde Josetuler, İlvestersiyonlar, magazinler bir rubab-ı şikeste, bir Nef'i divanı, Eşber, Eglon Fakondite, bir çok asar-ı e'azım...

Fakat bu da'irenin sakınan ü za'irininin hepsi hasta, hepsi me'luldur, hepsi solgun çehreli zatlardır. Bütün dudaklarda bir su'al-i teverrem çırpır. Bahçelerde dolaşırken, bi-mecal adımlarının taşıyamayacağı zannolunan na'if vucudlarının ağırlığını bir yere tevdi için bir mahall-i aram aradıkları görülür. Yeni açmış gül koklamazlar; ayaklarına düşmüş bir vakfpare-i isfirar-piş payine tesadüf ederse hemen alırlar, ona dakikalarca bakarlar. Yahud, bir kuru çiçek görürlerse yakalarına takmak için tehalük gösterirler. Garib insanlar.. Bu bina-yı periyane: İşte Edebiyat-ı Cedide. O hasta za'irler: İşte genç şu'eramız...

Ooh. Bu te'sir -i muhit. Ooh bu isdibtad:, Zindan, katl ve işkeceler, teb'idler, menfalarla harab olan milleti görürken şa'ir başka nasıl mülhem olabilir; mümkün mü? Her taraftan binlerce efgan inler, her taraftan binlerce avaz istimdad ederken şa'ir, nasıl olur da, güler? Ve madem ki lisan-ı edeb, lisan-ı millettir artık bu seslerden başka bir şeye bu lisan tercüman olamaz.

Bakınız Fikret Bey ne diyor: "Güzel güzel bir çok hikayeler, tasvirler, latif ve nazik, 'ulvi bir hayli manzumeler; bunların hepsinde bir çok şii'irler bir çok san'at, bir çok meziyet.. Fakat hepsinde aynı rehavet, aynı futur, aynı maraz. Hepsinde o, hepsinde o takatsizlik, o cansızlık onların hepsi sizden bir ketre yaş, bir vaz'-ı tefekkür, bir nigahı te'ellüm dilenmeğe, sizin fazla-i ihtisasınızdan bir hisse-i intihab almağa gelen 'aciz, dermansız se'ele-i iştihardır."

Evet, Fikret i'tiraf ve tasvir ediyor, Fikret ki en kavisi, en mütehammilidir. Millet, bu istibdad altında ezildikçe daha ziyade şahsiyetine sarılıyor, daha ziyade milletini hissediyor, 'asabıyla şuyur; hasta, bi-mecal, ve bedbin, bir i'tisab.. Fakat, olmuyor. Bütün o remad-ı istibdad altında bir kıvılcım ki, ara sıra bir eser-i ihtirak gösteriyor, biraz sonra, lakin yine tekrar inşi'al edebilmek için, sönüyor. Bu, sakın, belki ümitsiz bir yuaniş, fakat her halde bir teyakkuz:

Kahkaha-i Ye's...

Bad-ı nalan-ı hazan giryeli ıslıklarla
Ötüyor çırpınarak camlara, hırçın hırçın.
Bu takaza-yı huruşanla, bu çığlıklarla
Dalgalar bir canavar, sanki korurmuş, çılgın.
Başka ses yok... Bütün eb'ad sukun-ı pür-leyl
Hep onun 'aks-i huruşuyla garik-i vaveyl
Hep karanlık.. Bu telatum ki baran ü zalam.
Ediyor kalbe karanlık, acı şeyler ilham :
Sanki dünya batacak, sanki kıyamet.. Heyhat,
Böyle hep korkulu ru'ya doludur hab-ı hayat.
Sonra bir mevc-i tebessüm, ufacık bir lem'an,
Ettirir leyle-i ruhumda solar galeyan..
Çarpın, ey bad-ı hazan camlara, hırçın hırçın,
Bir hakaretli sükut.. İşte hep ıslıklar ki;
Kudur ey lücce-i zulmet, mütehevvir, çılgın,
Gülerim kahkaha-i ye's ile çığlıklarına...

Lakin ba'zan bu tabaka-i remad o kadar kesafet peyda ediyor ki hiç inşi'al edecek ahker-i ümmid kalmıyor. Artık şa'ir, bir müddet için efkar-ı bedbinaneye kapılarak 'aciz ve meftur, temenni-i memmat eyliyor. Zira zelil ü bi-ati yaşamaktansa ölmek elbette bir teselli bulmaktır. Ooh, bu acı temenni-i muvakkat: Nadim-i hayat..

Nadim-i Hayat

Makhur-ı nedamet, nazarım yerlere ma'tuf
Piramen-i 'azmimde hayalat-ı sihper;
Ma'nalı tebessümler ile ma'ruz ü mükedder,
Ma'nalı su'alat ile her hatvede mevkuf
Avare dolaşmaktayım ib'ad-ı hayatı.
Yıllarca tahüridir mesdud-ı necatı,
Yıllarca mü'ebbeden, mesa'ible didişmek
Gezmek bu dikenlikte giranbar-ı sefalet
Mesmum, acı bir zehr ile mesmum, nihayet
Bir gül koparıp koklamadan toprağa düşmek.
Ben böyle mi sandım seni, ey 'ömr-i gam-alud:

Bir tarh-i nik-bedle gönül nadim ü bi-sud,
Takdis ediyor, saye-i kahrında mematı..

Bu şa'ir Ekrem Bey'in perverde-i 'irfanıdır. Kendisi şa'ir olduğu kadar büyük, pek büyük sanatkardır. Te'min edebilirim ki, bizde en büyük sanatkar Fikret'tir, o kadar mevzu'ları, ne olursa, nasıl olursa olsun elinde birer elmas pare olmuştur. Şi'rleri o suretle işlenmiştir, ki, bir kusur-ı san'at bulmak mümkün değildir. Kelimeler, terkibler, nısf-ı ceml, tevzin-i ebyat o kadar mükemmel nesc olunmuştur ki bu levhalar karşısında insan hayran-ı san'at kalır.

Bugün kat'idir, yalnız şa'ir olmak kifayet etmiyor. San'atkar olmak ister. O güzellikleri, incelikleri renkleri, ziyaları, gölgeleri, nefhaları yerlerine dizmeli, öyle tertib etmelidir ki vücuda gelecek levhalarda aheng-i imtizac hasıl olsun.

Madem ki şi'r, bir nefha, bir gölge, bir renk, bir ziyadır, ve bunlar o kadar rakik mazbut şeylerdir ki parmakların küçücük bir a'mali hepsini kaçırabilir. Şa'ir hisseder. Fakat tebliğ eden san'atkardır. Şi'r tahassüs, tebliğ san'attir.

Bu inhimak-ı san'at Fikret'i Parnasyen yapmıştır; Sulli Prudom kadar muvaffak olmuş soneleri Rübab-ı Şikeste şa'irinin alati ne güzel terennüm eder. Bu beyaz terennüm ne derin bir şi'r-i siyahtır. Evet Fikret'in en şedid mücadelat-ı ruhiyyesi fenalığa karşıdır. Riyaya, tabasbuslara karşı tuğyan eder. Kindardır. Servet için, mülevves ma'den paralar için müzayede-i şahsiyyet edenleri asla 'afv etmez, onlara ebedi düşmandır. Onun için para karnını doyuracak ekmeği, soğuk ve sıcaktan muhafaza edecek elbiseyi ihzar edecek bir vasıtaadır, fazlası diğerinin hakkına tecavüzdür. Zira ben hissem sizden fazla isabet ettirmek maksadıyla, haris ü menfa'at-cu çalışırsam nasib-i hakkınızı gasb etmiş olurum.

İşte bu 'ulvi nazariyye, onu felsefe-i ahlakın en pak ve namuskar bir müdafii etmiştir. Büyük eserleri şübhesiz bu hutbeleridir. Burada tertil edeceğim bir çok şi'rleri, Rubab-ı Şikeste'nin o elhan-ı tekeddürü hep bu hissin tevdi'at-ı kalbiyyesidir. Fikret pür-siteşkar-ı insaniyettir, pür-siteşkar-ı 'ulviyyettir ve mevki'-i ahlakisi o kadar yüksektir bu safha-i ictimaiye pek az şa'ir yetişebilir.

Şa'ir bu bülend-i sedir-i insaniyeden çıkarak hasis-i ictima'isinin seviye-i ahlakisinden pek çok ayrılmış, arada o kadar uzun bir mesafe-i su'ud bırakmış ki oradan bir nazra-i 'ikab ile baktıkça, bir nan-pare için 'akrane mücadelelerle birbirini dişleyen, gülbank-ı tezellüllerle birbirine 'arz-ı riya eden çamurlar bataklar içinden daima bir uçuruma; hevl-i

inkıraz bir hufre-i zulmete da'ima da'ima dökülen yuvarlanan o hey'et-i sefileden istikrah ediyor. Bu, gayz-alud ve samimi bir teneffür ki, hor gödüğü halde bile yine onun mukeddarat-ı hayatiyesine ağılıyor.

İşte bu, 'adalet-i beşeriyenin huzurunda bir ruku'-ı hürmetle eğildiği bir abide-i ahlaktır. Ve Fıkret bu abideyi nasıl tasvir ediyor bakınız:

Heykel-i Sa'y...

Şevahikten kopan bir hande-i şarıkla zulmetler
Perişan bir bulut halinde titrerken bu dide;
Derin, gurunda 'aks-i savletiyle, r a'd-ı hevl-eder
Kımıldar bir siyah ejder gibi aguş-ı vadide.

Evet bu hey'et-i içtimaiyede bu iki muhit-i mutezad var. Biri bi-payan bir uçurumla alçalıyor alçalıyor! Öteki na-mütenahi bir tesâü'dle yükseliyor, yükseliyor.. Ve, şüphesizdir ki kefe-i mizanın biri ne kadar dolar ve inerse öteki o kadar yükselir; buna bir tevazun vermek yüksektekini imla etmek, aşağıdakini boşaltmakla olur. Yoksa o yüksekliklerin 'uluvv-i cenabı, alçaklıklara temayül edemez.

O sakinin şevahik-i zulmet-i istibdad üzerinden bir şehab-ı ümid iltima'ıyla yalayarak ufk-ı nev-dide-i hürriyete doğru pür şi'r ü nihalin uçuşurlar. Buna bir timsal ister misiniz; işte Cenab Şahabeddin.

İşte bu, böyle bir ufk-ı nev-didedir. Mübhem ve nazende bir kız simasıyla şi'irleriyle görülür. Lakin ruhuna nüfuz için biraz yorulmak ister, çünkü hafif nikab-ı istitar içinde saklıdır. Bazan feci' bir ufukta bir refrefe-i garam ta'kib ederken kendisini görürsünüz, ki, koruların mehtablı gecelerinde gizli mu'aşakalar etmek için pür tehalüktür. Siz biraz uzaktan şi'r-i hasbihalini; şi'r-i mu'aşakasını dinlemek için beklersiniz. Fakat pa-yı zemiminin hutuvat-ı cevelanı sizi iğfal eder. İzini kaybettirir; sonra, ötede, siz aranırken, hemen yanbaşınyzdaki ağacın kenarından bir şematat-ı busiş duyarsınız; o, işte orada onunla beraberdir.

34/347-351

Siz, muğber ve mutecessis oraya bakarken birden, yine kaçar, kaybolur. Ve ta'kib-i firar ederken, ta uzaklardan, şimdi hariri bir terennüm sefine-i mehtaba bir çin-i işmizaz verir. Bila-ihthiyar durur ve dinlersiniz; o kadar munistir. Sizi müstagrak-ı istima' eden bu

piyano, kimbilir hangi ince, taze parmakların ağladığı bu lahneler, gecelere, bilinmiyor nasıl, bir heva-yı hazan söylüyor. Ve ta ötede onlar da işte serpeser, sizin gibi mustagra-
1 hayal, o Yakazat-ı Leyliye'yi dinliyorlar...

Yakazat-ı Leyliye

Gel bu akşam da ser-be-ser güzelim,
İhtizazat-ı leyli dinleyelim:

Ta uzaklarda işte bir piyano
Taze parmakların temasıyla
Ağlıyor bir hazan hevasıyla...

Dinle ey yarım, işte ağlayan o
Gecenin ka'r-ı pür-sükununda,
Zulmet-i ebkemin derununda.

Gah onun ihtizaz-ı pestiyle
Mütevahhiş, hazin, rakik ü nizar,
Dağılır cevve bir sürud-ı hezar,

Gah onun irti'aş-ı mestiyile
Dolaşır ka'inat-ı na'imeyi,
Bir 'umumi, şehik-ı tenhayı...

Onu kim dest-i ra'şe-darıyle
Çalıyor, perde perde inletiyor,
Onu kim böyle gamla söyletiyor?

Tellerin lahn-ı inkisarıyla
Hangi metruke böyle eğleniyor,
Hangi matem bu sesle söyleniyor?

Gah olur ince, nazenin bir ses,
Leyl içinde sürüklenir, inler;
Onu zulmet, sükut ile dinler.

Sonra tedricen alçalıp solarak,
O kadar pest olur ki , öksürerek
Zannedersin tebah olup gidecek...

Sonra baygın, kesik sükut eyler;
Musiki-i sükutu okşayacak
Bir enin-i hafi kalır ancak.

Kimbilir, kimbilir neler söyler
Bu süreksiz, hevesli zemzemeler,
Bu susup durma, sonra söylemeler.

Bu nevazişli, nazlı boş nağamat,
Bu rekaket, bu lüknet-i elhan,
Bu tereddüdü musiki-i figan

Bu yarım cümleler, yarım kelimat;
Belki leyl-i hamuşa yalvarıyor,
Belki bir lütf-ı teselliyet arıyor.

Gah mestane bir şetaretle
Bad-ı pür-guyu eyliyor taklid,
Uçuyor cevve pür-hayal ü ümid.

Gah bir muşsiyane haletle
İnliyor muhtazır, zebun ü harab;
Oluyor can be-leb tuyura cevab.

Ta uzaklarda işte bir piyano...
Onu bi-şübhe bir kadın çalıyor,
Musikiden cevab-ı ye's alıyor...

Dinle ey ruhum işte ağlayan o...

Cenab Bey senbolisttir. Yani teşrih-i tahassüsât ederken timsaller gösterir ki hissiyatını bunların temasından isdidlal etmek ister. Bir ilham-ı hayaliyeyi bir safha-i maddiyette teb'id eder, bu sebepten tersimatı, Parnasyenler gibi tabi'atin bir nümune-i vazıhı

değildir, hayal ü hakikatin bir imtizac-ı seyyalinden müteşekkildir. Mesela ziya bir safha-i billurdan nufuz eylerse elvan-ı muhtelifede in'ikas eder; tıbkı senbolistlerin de ihsasatı öyledir. Siz ziyayı değil, onun elvan-ı mün'akisesini görürsünüz. Asıl maksad-ı şî'r o tabaka-i billurun arkasındadır, ve onu görebilmek için, bir 'aks-i nüfuz ile, cesim billurun öteki cihetine intikal etmeli, ki, ziyanın kendisini ru'yet mümkün olabilsin... Bu sebeble ba'zan galat-ı intikal ü ru'yet vardır. Hususiyle ba'zı mühim renkleri tefrik, ba'zı firari gölgeleri zabt etmek pek güçtür.

Safahat-ı tabi'iyenin ba'zan öyle istigrak-bahş menazır-ı bedi'aları vardır ki bütün sis ve zılalden 'ibarettir. Silik bir şekl-i bi-irtisam çehre-i safahatı bozmuştur; hiçbir şeyde bir reng-i ta'ayyün yoktur. Hepsi sis, sis ve sistir. Fakat insan yine meftun-ı temaşası olarak sa'atlerce nikran kalır. Güya ruh-ı manzarla ruhunda bir medd ü cezr-i münasebet vardır; güya samimi zılal onun vicdan-ı şahsiyetiyle te'ati-i tahassusat eyler. Bu, lakin, tahlil edilemez; yalnız mühim bir hiss-i müstesnadır. Ve bu hatt-ı tahassüs kafidir...

Evet, Fikretler Cenablar gibi daha birçok kevakib-i deha'etin kehkeşan-ı infilakına muttali' sema-yı edeb-i istibdad'ın tehacümat-ı zalamıyla her gün bir kat daha sinerek, nihayet, bir ra'd-ı i'ta ile bir gayz ü nalan afak-ı ru'yetten iftiha etmişti: Sis.

Bu bir gurubdu. Fakat guruba mukadderat-ı tabi'at meş'ime-i leyal içinde ne birin ü muhteşem bir tulü'-ı ezhar ihzar ediyormuş. Hor vatanımıza infilak eden bu tulü' her tarafı şümus-ı hürriyetin ilk şa'şa'at-ı ziyasıyla tab-nak, eylerken edebiyatımız bu perestide-i nihanda mahviyet-sera-yı inzivasından çıkarak, pür şevk ü tehalik,istikbal için koştu; ve bülend bir teraneyi rücu'

Mahmud Nedim, 35 / 375-377

Edebiyat-ı 'Avam

Evet, muhterem kari'lerim. Edebiyat-ı 'avam... Ser-levhayı görür görmez hayretle memzuc bir hiss-i istihzanın dudaklarınıza resm ettiği tebessüme karşı onu bir daha tekrardan kendimi almıyorum. Bahusus o ser-levha bir kaç dide-i sanatkara musadif olmak şeref-i tesadüfisine de mazhar olduysa orada daha mağrurane, niçin samimiyet-i hissimle itiraf etmeyeyim, daha gayr-i mütenezzilane bir şu'le-i tezyif ile reddedildi, bunları görüyor ve biliyorum. Biliyorum ki senelerden beri 'avam ile beraber teneffüs etmek, ayn-i muhit-i musavat içinde yaşamak, aynı ızdırapları, kederleri, sa'adetleri hissetmek ezvakından mahrum olarak yaşayanlarda hasıl olmuş bir i'tiyad-ı kadim sevkiyle bizde nazar-ı mütala'aya 'arz edilecek ilk kelime 'avam-pesendane garib, hodbin bir hande-i gurur istihfaf tevlid eder, bunu biliyorum. Yine biliyorum ki Fransa'da bile 'avam için çalışan sanatkarlar pek az iken bizde bu zemin üzerine işlenmiş ilk fikirleri gören üdeba-yı muhterememiz büsbütün sert bir çehre ile dudaklarını büzerek: "San'at, edebiyat bir sınıf-ı mümtaz içindir. 'Amiyane bir eser, eser-i san'at olamaz!" Hükm-i la-yetegayyirini verirler. Evet biliyorum. Fakat şimdiden söyleyeyim ki, ne o mağrur tebessümler, ne o kat'i hükümler benim 'azmimi tebdil ve ihlal edemez.

Vakı'a san'at ve meziyyat-ı san'atkarane ile hissiyat-ı 'amiyane evvela imtizac edemez gibi görünür. Ve kabul edilse bile pek nadir asar-ı sanatta ve pek maharetli bir kudret-i taharride malik bulunanlar arasında cay-ı tecelli bulacağına hükm edilir. Fakat hissiyat-ı 'amiyanenin, hissiyat-ı 'avam demek olmadığı, bir hissin mümtaz veya bayağı olması tevellüd ettiği kalbin mensub olduğu tabaka-ı ictimai'ye ile ta'vin edemeyeceği nazar-ı dikkate alınır ise 'san'at bir sanat-ı mümtaz içindir' nazariyesi o kadar muhafaza-i metanet edemez.

Yeşil tarlası içinde sa'atlerce çalıştıktan sonra bulabildiği pür-teravet-i bahar bir gölgeliğe yaslanarak nişanlısını, askerliğini, ihtiyacat-ı ailesini düşünen bir çiftçinin, kızgın kumlar üstünde, küşade ve münevver bir sima-yı nilgün altında ma'şukasına medhiye okuyarak rehnüverd-i beyaban olan bedevi bir devecinin şayan-ı tasvir tahassüsata yok mudur? On sekizinci yaşın ma'sumiyet-i ezvakıyla su başında geçen sa'at-ı mua'saka, süslü salonların sine-i ketum-ı ihtişamına defn edilen anat-ı günah kadar kıymetdar mı değildir? Niçin bunlar tasvir olunmasın? Niçin her beşeriyetin tabakası saha-ı san'atte yer bulamasın? Gu-yı 'alilleri'ne 'aid tasviratı havi tablolar önünde müstagra-ı hayal olan san'atkarlarımız asar-ı edebiyeye gu-yı tahassüsata karıştırmaktan niçin müctenib bulunsun? Zola'nın kitaplarında müstesna bir dikkat ve ehemmiyetle ta'kib ettiğimiz

sefiller hayatı, onların sefahat-i hissiyeleri, zevkleri, kederleri, günahları bizi 'azami müte'lessir eder? Anatole France'ın 'avam hayatını tasviren, ve 'avam tarafından okunmak üzere yazılmış hikayeleri asar-ı sanatından 'adedilmeyecek mi? Bizde ma'attesüf fikr-i san'atkarane hala salonlardan, Boğaziçi mesirelerinden, Ada'nın çamlıklarından harice çıkamıyor. Ruh-u san'at hala şehrimizin surları haricinde sayd-ı beda'ie tenezzül etmiyor. Bu ne kadar ehemmiyetli bir noksandır, bilseniz... Fakat benim edebiyat-ı 'avamden maksadım bu da değildir. Hayat-ı 'avamı tasviren eser yazılabilir de yine havassa, beşeriyetin kısm-ı mümtazına 'aid olur. Yine kitablarımız birkaç gencin, beş on münevver fikirli hanımın hücre-i mesa'isini tezyine mahsus kalır; bu yine bugünkü edebiyat, yani edebiyat-ı havastır, ben istiyorum ki bir 'amelemiz, en yakın kasabanın mekteb-i ibtida'i ve rüşdiyesinde biraz doğru okuyup yazmağı öğrenmiş çiftçilerimiz asar-ı edebiyemiz arasında kendi fikr ü hislerini memnun edecek, kendi kabiliyet-i dimağiyyelerine muvafık gelecek romanlar, hikayeler, şi'rler, bulsunlar; onlarla ihtiyacat-ı ruhiyelerini teskin etsinler; fikirlerini tenvir, kalblerini tezyin ve tehyic eylesinler. Ben bunu istiyorum.

Bir memlekette terbiye-i 'umumiyyeye edebiyat kadar hizmet edecek bir vasıta-i mü'essire yoktur. Bir milletin hayat-ı ictima'iyesi ile edebiyatı arasında pek samimi revabit vardır. Fransız inkılabı'nı Jean Jack Rousseau'nun Voltaire'in asar-ı edebiyyesi meydana getirmiştir. Ruha nafiz olmayan sadalar fevri bir nasihat olmaktan kurtulamaz. Bugün hiss-i hamiyet ve uhuvveti, 'adalet ve müsavata, 'ulüvv-i cenabı en 'aciz bir köylüden en yüksek fikirli bir meb'usa kadar herkesin kalbinde yerleştirmek istersek -ki yegane ümid-i necat ve selametimiz buradadır. -Şimdi yaptığımız gibi prensiplerimizi çıplak, felsefi ve 'ilmi eşkale sokarak zavallı mahrum-ı terbiye dimağları iğlak ve işgal etmekle bu neticeyi elde edemeyiz. Herkes bilir ki 'avam fikrinden ziyade hissine, menfa'atine tabi'idir. Biz de bunun pek acı bir tecrübesini görmek talihsizliğine uğradık. Onları hazm edemeyecekleri efkar karşısında bulundurduk; sersem ettik, hayat-ı ictima'iyeye, ya'ni kendi kedilerine, kendi istikballerine, kendi menfa'atlerine düşman ettik. Artık bu tecrübe elbet kafidir. Bundan sonra i'timad ve itminan hasıl etmeliyiz ki muhakeme ile hakim olmadığımız efkar-ı 'avam, kudret-i san'atkarane ile pek kolay kazanılır.

Hamiyet ne demek olduğunu, menafi'-i 'umumiye ve ictima'ie için menafi'-i zatiyeyi istihzar etmek; zevk-i ruhaniyi, ulüvv-i cenabın verdiği yüksekliği, büyüklüğü kalblerde uyandırdığı 'ulüvv-i heyecanı bizzat hissetmek, bütün ma'nasiyle duymak lazımdır. Bir romanın eşhas-ı hadisatıyla beraber yaşayan, onların kalbleriyle teheyyüc eden, onların ihtizazat-ı ruhiyyeleriyle çırpınan kari'lerde tasavvur edilen tahassusat tesbit edilmiş olur. Bir eser-i edebi ile heyecana gelmiş kalbler mü'ebbeden değilse bile uzun bir müddet için

kazanılmış demektir. Piyeslerin te'sirâtı daha canlı daha mü'ebbedir. Onlarca hadisat, eşhas-ı zi-hayattır. Efkâr-ı 'avam zi-hayat temsiller karşısında daha çabuk mağlûb olur. Binaen'aleyh hayat-ı ictimaiyemize az çok mü'essir olacak edebiyatı yalnız san'ate ifrat-ı meclubiyetle mümtaz olanlar, san'atkar ruhlar arasına mahsur bırakmak ondan atımız için beklemekte pek haklı olduğumuz bir fa'ide-i ictima'iyyeden sarf-ı nazar etmek demek olur.

Burada sabırsızlıkla bir i'tiraza hazırlandığınızı görüyorum, muhterem kari'lerim.

'Avamın seviyye-yi fikriyye ve terbiyesinde her gün birer delilini görmekle dil-hun olacağımız noksan, lisanımızın efkâr ü hissiyatı bihakk-ı tercümede birçok müşkilat da'vet eden nefa'isine karşı nasıl bir edebiyat-ı 'avam teşkil edeceğiz, diyeceksiniz değil mi? Bu i'tiraz ile, şurada sarahatle ihata etmek istediğimiz iki vasi' zeminin en tehlikeli noktasında tevakkuf ediyoruz demektir. Bir taraftan ma'arif-i 'umumiyyemiz, diğer taraftan lisanımız... İki de mariz, ikisi de uzun senelerin gubar-ı ihmal ü metrukiyeti altında kendi kendine ihtiyarlamış, su-i teşkilata uğramış birer biçare kurban-ı istibdad... İstikbalimizi tenvir etmek için ikisinden de mütevazın bir istidad-ı te'ali bekliyoruz. Fakat bu istidad inkişaf etmek için bir rehber-i tekamüle muhtaç ki onu yine edebiyat verecektir.

Vaktiyle Servet-i Fünun sevgili sahifelerinde edebiyatımız için yeni bir istikbal hazırlayan muhterem san'atkarlarımız yavaş yavaş bu gayeye doğru ilerliyorlar gibi görünüyorlardı. Yavaş yavaş lisanımız da galiba ettiği ictima'i asar-ı edebiyeye karşı mütehalikane bir temayül-i vücud bulacağı meşhud oluyor, edebiyat, asar-ı san'at yavaş yavaş kuru tasavvurattan, bi-sud feryadlardan her sahifesi teşrih edile edile artık bütün beşeriyyeti usandırmış olan 'aşk u muhabbet menkıbelerinden 'ibaret kalmak noksanını telafi ediyordu. Şekl-i meş'um-ı hükümetin tahammül-fersa tazyikatına rağmen o devrede tecelli eden tahammül, tahmin olunuyordu ki, bugünkü feyz-i hürriyetle büsbütün artarak heyet-i ictima'iyyemizin en derin ceridelerini asar-ı edebiyemiz teşrih ettirecek? Muhtelif tabakaya mensub Osmanlılar'ın nafiz bir nazar-ı tedkik ile toplanmış müşahedattan müteşekkil ve sa'ik-ı beşeriyye ile mali bir tarih-i ruhisini vücuda getirecek... Böyle tahmin olunuyordu. Halbuki ferda-yı inkılabdan beri her gün bir hatve ileriye doğru gideceklerine intizar ettiğimiz üdeba adımlarını geri geri atmağa, bir zamanlar o kadar müstesna bir muhabbetle sevdikleri san'attan kindar bir igbirar ile ayrılmağa başladılar. Eğer bundan on beş sene evvelki tarik-i tekamül, ha'in bir mani'aya müsadif olmasaydı bugün bütün san'atkarlarımızı daha iyi hazırlanmış görecektik. Lisanımızı daha musaffa, romanlarımızı, hikayelerimizi daha beşeri ve ictima'i bulacaktık zannediyorum. Fakat o zamanın meyl-i terakkisiyle bugünün yübuset-i edebiyesi arasında beş on sene-i ikamat

bulunmakla kat'-ı ümmid mi edelim? Güzel gözlerin, ruh-firib tebensümlerin ilham ettiği ince şi'rleri beşeriyetin sa'adetine sa'adet-i hakikiyyesine ne 'ilave eder? Vaki'a san'at, san'at içindir, bir fa'ide-i ictima'iyye için değildir, diyeceksiniz. Fakat san'at gibi mü'essir bir vasıttan niçin bir fa'ide-i ictima'iyye beklemeyelim. Baştan başa asar-ı san'at ictima'i olsun demiyorum. Fakat bugün 'avama telkin etmek istediğimiz efsar ü hissiyatı, göstermek istediğimiz çirkin hakikatlerimizin bir kisve-i sahhar san'atle tezyin edersek pek kolay ve pek çabuk, na'il-i emel oluruz, bunu niçin ihmal edelim diyorum.

Sıdk-i lisanın i'zam edildiği kadar güç bir mes'ele olmadığı asar-ı edebiyatımız arasında pek sade ve pek nefiseleri de mevcut olmak isbat edilebilir. Cahid'in yazılarında öyle güzel parçalar vardır ki, herkes, biraz tahsil ve terbiye görmüş her 'Osmanlı, suhuletler anlar ve şiddetle mütehassis olur. Mehmed Emin Bey'in Türkçe Şi'rleri içinde, bir köylüyü çıldırtacak nefa'is var. Demek ki azıcık himmet, herkesi anlayacağı, bilhassa 'avamın mütehassis olacağı tarzda yazmak için biraz heves ve i'tina lazımdır. Böyle yazılmış asar-ı san'atle kütübhaneye-i millimiz çoğaltılabilir. Fransa'da tarlasını sürerken resimli Poti-jornali ve Poti-parizyen nüshalarını tehallükle bekleyen köylüleri caddelerden bu gazeteleri müvezzilardan kaparcasına hücum gösteren 'ameleyi işiterek ne kadar imreniyorum. Köylü, 'amele kendi hayat ü ictima'iyyesine a'id hakikatleri bir makale suretinde değil, bir hikayenin eşhas ü hadisatı arasında bütün kalbiyle hissederek anlarsa elbet ona bu zevki verecek nüshaları tehallükle bekler; elbet o gazeteler çok satarlar; elbet o muharrirler daha çok hizmet etmiş olur.

Edebiyyat-ı 'avamdan maksadımız şu teşrihata nazaran Bonsön dö Töray ve emsali gibi masalcıların asarı demek değildir. İşte Anatole France'ın, Octave Meirvone'un hikayeleri, piyesleri... İşte Zola'nın o müdhiş Rokson'un makaraları. Bunlar hep asar-ı san'at değil mi? Bunlar hep bir milletin ahval-i ictima'iyyesini tasviren yazılmamış mı? Ve herkes tarafından bila-istisna her Fransız tarafından okunup anlaşılmıyor mu? Güzel yazmak için mutlaka yüksek kelimelerle, nadide elfaz ü ta'birat ile imla-yı saha'if lazım gelmez. Ba'zan pek mühmel, hatta nakısalı üslubla havi oldukları efsarın kıymetinden nasib-dar olurlar. Fi'l-hakika 'avam için yazılan asar-ı san'atte pek büyük meziyyat-ı san'atkarane gösterilemez. Gayet rakik hisler, ince, uçucu hayaller, müstesna, girizan güzellikler, herkes tarafından suhuletle anlaşılabilir suver-i ifadeye giremez. Bunlar hep yüksek terbiye-i fikriyye görmüş olanlar için yazılan eserlerde olur. Fakat mütevassıt, kaba olmakla beraber 'ulvi ne kadar meziyyat vardır ki, en ziyade sade ifadelerde tecelli eder. Binaen-'aleyh edebiyat-ı 'avam da bunlardan hissedar-ı füyuz olur. Zaten ictima'i hikayeler, romanlar, piyesler için ifrad-ı hayale, rikkat-i tahassüsate o kadar lüzum

yoktur. Bunların sine-i ifadelerinde gizlenecek hakikatler, herkes tarafından hissedilecek büyüklükler, sa'adetlerdir.

Şu perişan sözlerde edebiyat-ı 'avam hakkında düşündüklerimi teşrihe muvaffak olabildimse kendimi bahtiyar 'addederim. Bu yolda vücuda gelecek asar-ı edebiyyeye intizaren şimdilik sükut ediyorum.

Hakkı Behic, 31 / 258-263

2.7. Edebi Tenkid Örnekleri

Musahabe-i edebiye

Tiyatro Hakkında

[Tepebaşı Tiyatrosu'nda, harik-zedeganın menfa'atine tertib olunan bir oyunda, İzzet Melih Bey tarafından verilen konferanstır.]

Tiyatromuzun evvelki ve şimdiki hali

Karagöz ve Ortaoyunu

Edebi temaşaların ehemmiyeti

Efkar ve ahlak-ı 'umumiyyeye te'siri

Bizde asar-ı temaşa

Milli bir tiyatro ve mekteb-i san'atın lüzumu

Bu hususta müraca'at edilebilecek vesa'it

'Umumi konferansların Avrupa'da ne derece rağbet gördüğü ma'lumdur. İşte bizde de ilk def'a olarak, tiyatroya da'ir o tarzda bir musahabe-i edebiye yapmak istiyorum. Sami'in-i kiram tarafından rağbet görüp görmeyeceğini tabi'i bilemem. Fakat el birliğiyle inşa' ve te'alisine çalıştığımız mebna-yı terakkinin en küçük, en hakir bir taşını olsun ihzar etmek yolunda sarf olunan gayret ve hüsn-i niyetim makbule geçer ümidindeyim.

Bütün kalbimizle tes'id ettiğimiz şu devr-i hürriyetin icra'at-ı mühimmesinden, terakkiyat-ı seri'asından şübhesiz, edebiyatımız da istifade edecek. Şu'ubat-ı edebiyyenin en mü'essiri olan tiyatro da tedricen tekamül eyleyecektir. Şimdiye kadar Pansön Dö Tray, Kasaviye Dö Möntepin gibi Fransız masalcıların, 'acib bir lisan ile tercüme edilen

ma'nasız efsanelerini, falan veya filan oyuncunun kariha-i biçaresinden çıkan tulu'atı dinlemeğe mecbur olan halk, bugün Şemseddin Sami Bey'in Besa'sını, büyük Kemal'in Vatan'ını meserret ve iftiharla alkışlıyor ve bu sürekli alkışlar, asar-ı edebiyeyi takdir edebildiğimizi, 'Osmanlıların şanlı mazilerinden, cesaretinden ve 'uluvv-ı cenabından bahs eden temaşaları tercih ettiğimizi isbat etmiyor mu? Sonra da hepimiz, en küçük yaşımızdan başlayarak, tiyatroya çıldırırız.

İş böyle iken niçin tiyatromuz bu kadar ibtida'i, asar-ı temaşamız o kadar mahdud olsun, bu su'ale cevap verebilmek için birtakım esbab-ı ictima'iyye ve ahval-i tarihiyyeyi tedkik ve teşrih eylemek icab eder ki, yalnız bu cihet uzun bir konferansa mevzu' olabilir. O halde müsa'ade ederseniz bu hususta ısrar etmeyip devam edeyim.

'Osmanlı tiyatrosu murad edilince, ecnebilerin hepsi Karagöz'ü ve ba'zısı da Ortaoyunu'nu düşünürler. Hepimiz çocuk iken, Karagöz ile Hacivad'ın tuhafliklarını kahkahalarla dinledik, sevindik, memnun olduk. Hepimiz Ortaoyununa gittik, hakikaten milli olan ba'zı güzel nüktelere güldük... Ne Karagöz'ü, ne de Ortaoyunu'nu hakir görmek, istihfaf etmek niyetinde değilim. Onların mevcudiyeti, ciddi, edebi, mümtaz temaşaların te'sirine mani' mi? Hayır.. 'Arzu eden kimseler Karagöz'e Ortaoyunu'na da devam etsin.

Lakin Karagöz, Pişekar ve Kavuklu o kadar bi-edibane lakırdılar kullanmasalar ne olur? Tuhaflik yalnız terbiyesizlikte mi, yalnız pislikte mi kullanılır? Bunu söylerken en çok nazar-ı dikkate aldığım mes'ele, bu oyunların yedi, sekiz, on yaşlarında evlad-ı vatanın, ümmid-i istikbal olan mu'azzez çocukların fikr ü hissi üzerine icra ettiği fena te'sirdir. Buna nasıl razı olunur? Binaen'aleyh, biraz daha muntazam ve münasebeti olmak şartıyla Karagöz de, Ortaoyunu da olsun, fakat her halde en çok ehemmiyet vermemiz icab eden kısım edebi, hissi, ve ahlaki temaşadır ki, tekmil memalik-i cihanda, edvar-ı tarihiyyenin cümlesinde mühim bir mevki' işgal ediyor. Yunan-ı Kadim'de Aşil, Avrupa'da, İngiltere'de Şekspir, Fransa'da Kornî, Rasin, Molyer'den sonra on dokuzuncu 'asırda Hugo, Dömazen Muse, Almanya'da Göte ve Şiller gibi meşahir-i üdebanın müdhike veya faci'aları senelerin seyl-i muhribine mukavemet etmiş birer heykel-i bedayi' gibi yüzlerce def'a temaşa ve takdir ediliyor. Raşil, Talama, Sara Bernar, Suzan İnber, Hadinag, Koklen, Gitri, İrvine, La Duze gibi aktör ve aktrisler en büyük rical-i devletin, hatta kralların imparatorların nezdinde hürmet ve itibar-ı 'umumi kazanmış zi-nüfuz zevat hükmünde telakki olunuyor. Çünkü onlar cahil birer soytarı değil, ma'lumatlı, çalışkan birer erbab-ı san'attir...

Bu noktaları izah etmekten maksadım, tiyatroya ne kadar ehemmiyet verildiğini göstererek, bu hususta sarf-ı mesa'i etmemizin 'asla bi-hude olmayacağını' beyan etmektir. 'Tiyatroya ehemmiyet vermek ne olacak? O bir eğlenceden 'ibaret değil mi?' diye düşünenler her tarafta vardır.

Onlara cevaben derim ki: İddi'anız doğru olsun farz edelim. Temaşa bir eğlence... Lakin edebiyata dahil olmayan, kirli ve hilaf-ı ahlak eserleri ber-taraf ettikten sonra mütebakisi asil ve güzide bir eğlence değil mi?.. Tiyatronun ve 'alel'umum edebiyatın, hissiyatı incelestirerek bedayi'-i tabi'ate, ma'na-yı hayata daha derin bir surette nüfuz etmenize hizmet etmesi, muvakkat bir zaman için olsun sizi meşgul ve mütelezziz ederek can sıkıntılarınızı, kederlerinizi aguş-ı teselliyet-sazında za'il edebilmesi az mıdır? Ve onu sevmek, ona medyun-ı şükran olmak için bu kafi değil midir?

Halbuki temaşa-nüvisler bununla iktifa etmiyor ve edemez. Vaktiyle pek çok rağbet görmüş olan 'san'at için san'at' nazariye-i meşhuresinin 'akim olduğunu hemen 'umum üdeba ve münekkidin-i hazıra teslim etmişlerdir. Filhakika, münekkidi-i benam, müteveffa Ferdinand dö Ventiyer'in dediği gibi, mezkur nazariye pek cazib ve pek elverişli idi. Bir taraftan san'atkar, mesleğini 'güzellik'ten ma'ada hiçbir maksada tabi' kılmamakla, san'atine sadık olduğunu farzettiriyor, diğer cihetten de, o parlak i'tikadına istinaden edebiyat ve san'atin 'asil gayesini aramak külfetini teb'id ediyordu. Mu'ayyen bir manzarayı, meyve ve sa'ire gibi eşyayı tasvir edecek bir ressamdan ancak levhasının güzel, hakiki ve müşabih olması istenebilir ve bu ressamın gaye-i hayaliyyesi mücerred güzelliştir. Lakin bir edib, bir şa'ir, bir temaşa-nüvis böyle değildir. Madem ki bu berikiler hissiyat ile beraber kuvve-i müfekkireye hitab ediyorlar, madem ki efkârı ifham için vücud bulmuş olan kelama müraca'at ediyorlar birtakım fikirler ikaz etmeleri mecburidir. Binaberin vasıta-i ifadesi söz olan tekmil san'at-i bedi'adan ve bahusus halka doğrudan doğruya hitab eden tiyatrodâ ruh, zeka, vicdan tekmil hasa'is-i insaniyye meydan-ı mübahasaya girmekle san'atkar bunları nazar-ı i'tibare almalıdır. İşbu şera'it dahilinde 'san'at için san'at' nazariyesinin yaşaması mümkün müdür? Hiçbir maksad-ı ahlaki veya felsefesi olmamakla beraber takkdirat-ı 'ammeye mazhar olmuş eserlerin "ilm-i edebiyatta eksik olmadığı bedihidir. Lakin bunlar öyle hafif ü münevver ü ahengdar ru'yalara benzer ki, izler bırakarak geçerler. En iyi eserler, insanı en çok düşündürülenlerdir. Demek oluyor ki, tiyatronun güzellikten başka, daha doğrusu güzellikle beraber, daha 'ulvi, daha ciddi bir maksadı, büyük, mü'essir bir kuvveti olmalıdır. Zaten temaşa bu maksad ve bu kuvvete maliktir. Ta Yunan-ı Kadim'de 'anfi-teatr'larda oynanan faci'alarda olduğu gibi, üdeba-yı hazıranın asar-ı temaşasında dahi az çok izah ve tedkik edilmiş maddi, ma'nevi, siyasi mes'eleler, müdde'alar mevcuttur.

İşte bu akşam alkışlayacağınız eser-i kıymetdar, fikr-i hürriyet ve terakkinin mü'essis-i mu'azzamı olan Namık Kemal'in Vatan'ı da 'asil bir maksada hizmet etmiyor mu? Mukaddes memleketimizi düşmana karşı müdafa'a etmek vazifesi karşısında, tekmil hissiyat-ı 'aşkınlı kalbini en gizli bir köşesine gömerek muharebeye giden cesur İslam Bey'in sergüzeştini seyrettikten sonra hepimiz, vatanımıza karşı borçlu olduğumuz veza'ifin ehemmiyetini daha iyi anlayarak, kavmimizi, neslimizi daha çok severek buradan çıkmayacak mıyız? Hepimizin lisan-ı hürmeti, 'Yaşasın vatan, yaşasın Kemal!' demeyecek mi?

Böylece efkar-ı temeyyülat-ı halkı bir noktaya tevcih eden büyük kuvvet, Kemal'in belagat-i hitabiyyesi, bu kuvve-i hitabiyyeyi neşr-i ta'mime tavassut eden de sahne-i temaşadır. [Kemal Bey'in temaşaya merak ve muhabbeti o kadar ciddi idi ki, Vatan Gedikpaşa'da Güllü Agob'un tiyatrosunda, bundan otuz iki sene mukaddem oynadığı zaman kendisi bizzat 'süflörlük' yani muhattarlık vazifesini ifa etmiştir.]

Lakin şunu unutmamalıdır ki, tiyatro sahnesi bir kürsi-i tedris değildir. Eğer temaşa-nüvis, vasıl olmak istediği gaye-i emel ile fazla meşgul olur, ikide birde cereyan-ı vak'ayı keserek, uzun uzun nazar-ı ictimaiyye ve felsefiyyesini döker, müdde'asını isbat etmek, temaşa-karane bir ders-i 'ibret vermek için eşhası cansız kuklalar gibi oynatırsa, eserinin; kıymet ve meziyetine rağmen soğuk olacağı tecrübe ile sabittir. Yani temaşa-nüvis edebiyatın rükn-i esasını teşkil eden 'güzellik'i ihmal etmemeli, bi'l-'akis mütala'at-ı ciddiye san'atin cazib ü nevazişkar süsleriyle nim gizleyerek, yine san'atin nafiz ü musahhir ziyasıyla fikirlerini tenvir ederek mütala'atını öyle sevimli bir surette koymalı ki, sami'in seve seve tasvib etmeli.

Musanhabenin başında, bizde tiyatronun ibtida'i, asar-ı temaşanın mahdud olduğunu söylemiştim. Maksadım bizde edebi, ahlaki piyesler hiç yazılmamış demek değildir.

Şu son kırk sene zarfında yazılan tiyatrolar epice bir mecmu' teşkil eder. En mühimlerini sayayım:

Kemal: Zavallı Çocuk, Akif Bey, Vatan, Gülnihal ve Celal'i; Abdülhak Hamid Bey'in Tezer ve Tarık namındaki asar-ı manzumesi, Duhter-i Hindu ismindeki temaşası; Şemseddin Sami Bey'in Besa ve Demirci Gave'si; Ekrem Bey'in Afife Anjelik, Ahmed Midhat Efendi'nin İntikam, Arnavudlar, Çerkes özdenleri, Girid Kızı ve sa'iresi...

Zikr ettiğim müdhike veya dramlarda ve bhusus Kemal ile Hamid'in asar-ı temaşasında pek güzel sahifelere tesadüf edilebilir, lakin ekserisi tiyatronun icabat-ı müte'addidesi nokta-i nazarından yazılmamış; üslubları sade ve tabi'i değil; cereyan-ı vak'a ba'zan pek fevkal'ade karışık ve ba'zan pek gevşek ve nakıs, hele Abdülhak Hamid Bey'in piyesleri, ilhamat ve hevesat-ı şa'iraneye o kadar kapılarak tertib edilmiş ki, onları oynamak maddeten gayr-ı kabildir. Bu ciheti Hamid Bey kendisi de i'tiraf ederek Duhter-i Hindu'nun Hatime'sinde diyor ki: "Duhter-i Hindu, yazılıştta, tiyatro ka'idesiyle tatbik kabul etmez. Huzardan ba'zısının tafsilli muhatabatı hele ba'zı temaşada büsbütün garabet-engiz olur. Bunun sebebi, emelim tasvir-i hayal olduğundan, esna-yı tahririnde ma'raz-ı temaşaya vaz' olunup olunmayacağını düşünmediğimle beraber, mertebe-i efkarımı tiyatro aktörlerinin kasvet-engiz takriri derecesine tenzil etmediğimdir."

Gerek tiyatronun ehemmiyeti ve gerek aktörler ile aktrislerin layık oldukları i'tibar hakkında söylediklerimden, Abdülhak Hamid Bey'in şu son cümlesini zerre kadar tasvib edemeyeceğimi istintac edebilirsiniz. Oynatmaya tenezzül etmedikten sonra niçin tiyatro yazmalı? Bu hususta ısrar etmeğe lüzum yok. Zaten Hamid Bey'in, hem basılmış eserlerini değiştirerek, hem de yeni eserler yazarak Osmanlı tiyatrosuna hizmet etmek niyetinde olduğunu ma'al-memnuniyye haber aldım. Onun gibi büyük bir edib ve şa'irden bunu beklerdik.

Netice-i mühimmeye gelelim. Bizde tiyatronun te'sis ve terakkisi için ne lazım? Bunu öteden beri düşündür, birçok tasavvuratta bulunurdum.

Evvela mükemmel, cesim bir bina-yı 'Osmanlı tiyatrosu. Aktör ve aktrisleri yetiştirecek milli küçük bir konservatuar, yani bir mekteb-i san'atimiz olsa, gerek tiyatronun ve gerek mektebin idaresi ve dersleri erbab-ı hamiyet ve iktidara tevdi' edilip memalik-i ecnebiyyede olduğu gibi bizde de hükümet bu mü'essesat-ı milliyyeye münasib tahsisat verse.

Sekiz on yaşlarında Ermeni ve Musevi ve Çingene kızları mektebe konur. Tahsil ve terbiyye-i 'umumiyyeleri bir dereceye kadar ilerleyince temaşa derslerine devam ettirilir. [Bhusus Çingene kızlarını iltizam etmek ma'kul olur. Türkçeyi ne güzel bir telaffuzla konuştuklarını bilirsiniz. Sonra da san'atkarlık bu 'hemeyen'lerin kanında var. İslam kadınlarının sahneye çıkmalarına haram mani' olduğu cihetle, tabi'i onlardan bahs edemem.]

Tiyatroya heves eden erkeklerimiz de, o mekteb-i san'ate giderek istifade eder ve bu suretle birkaç sene zarfında üdeba-yı hazıramız tarafından şera'it ve ihtiyacat-ı zamaneye muvafık bir tarzda yazılacak ahlaki, hissi, tarihi eserleri layıkıyla mevki'i temaşaya vaz' edebilecek iyi bir kampanya teşekkül edebilir ki, bunun millete edeceği hizmet pek büyüktür. Hususiyle 'avam-ı nas ziyadesiyle müstefid olur. Zira bir 'amele, bir satıcı gazete kitab okumaz; lakin birkaç para vererek gece tiyatroya gidebilir ve orada eğlenerek vakit geçirirken bir dereceye kardar seviyye-i fikriyye ve ahlakiyyesini tenzih eder.

Bütün bunlar niçin bir hulyadan 'ibaret olsun? Bizde bugün hayat-ı hakikiyyeyi tasvir edecek, sade bir üslub ile yazılmış müdhike veya dramlar vücuda getirilemez mi, lisanımız her türlü tarz-ı tahrir müsa'id değil mi? Tabi'idir ki, evet...

Hatta tarihimizin parlak sahifelerine 'a'id, manzum ne güzel faci'alar yazılabilir ve tekrar ediyorum, bu gibi temaşalar halk üzerine ne 'azim te'sirler icra eder! İşte Tefik Fikret Bey'in Süha ile Pervin, Hasta Çocuk gibi eş'arı nazmımızın mükaleme şeklini alabildiğini isbat etmiyor mu? Düşündükçe, şu dil-firib tasavvuratın pekala, saha-i hakikate çıkabileceğine kani' oluyorum. Çünkü bundan sonra her türlü terakkiyat ve icra'ati bekleyebilir, ümid edebiliriz. Yeter ki tekmil 'Osmanlıların sa'y ü gayreti, amal ü temenniyatı bir noktaya ma'tuf olsun. Vatanın şan ve şerefi, vatanın ta'lim ve terakkisi.

'İzzet Melih, 1 / 5-7

Amanor Kumpanyası'nda:

Sabah-ı Hürriyet

Beş perde ki, yekdiğeriyle münasebeti yok; bütün piyesi toplamak istesenz, muvaffak olamazsınız. Birinci Perde: bir pandomim.. Sarayda bir vak'a-i elime. Ha'in, beyaz sakallı, kim olduğu pek anlaşılamayan bir hafiyeye, murdar bir bende birini döne döne katl ediyor. -İzzet Paşa olsa gerek.- Bu manzaradan ser-mest-i neşve o şehid-i hürriyetin mübarek başını, henüz kaynayan kanlarıyla eline alıyor, bir zehr-i hande-i zaferle gültüyor.

İkinci Perde: Paris Sefiri Münir Bey'in -aktör şahsen, meslekten onu gösteriyor- entrikalarını, Saray'ı aldatmak için ne politika kullandığını, müsteşarın nasıl gzü bağı bir ahmak olduğunu anlatmak istiyor. Sıkıcı, hatta uyutucu bir perde. Zaten öteden beri müz'ic bir nefretle gördüğümüz para ve rütbe entrikalarını böyle aynı revişle belki yarım sa'at sahne üzerinde -bahusus fena oynanıyorsa- dinlemek pek yorucu bir şey oluyor.

Üçüncü Perde: Sefaret-i seniyyede bir balo tertib olunmuş. Fakat bu perde hiçbir maksad-ı esasi üzerine, piyese 'a'id hiçbir vazife için açılmamış. Burada birçok 'adi kadınlarla birçok gençler, fraklar, beyazi kravatlar.. Hatta -en garibi- tozlu siyah potinler, uzun renkli boyun bağları bile var. Daha garibi, bu gülünç gürültü arasında Kanor Hanım'ın bile bir sürü salon nedir görmemiş delilerin kolunda büfeye gidip geldiği bile nazar-ı hayret ve te'essüfe çarpıyor. Piyenin büyük bir vak'asını ihtiva etmek lazım gelen bu perde, dediğim gibi, bir 'tiranların' muhtelif hünerlerini göstermek için açılmış. Dansözler.. Hele hokkabaz gibi 'programların' -Müsteşar Bey'in ta'biri budur- anlamayanları da, hatta anlayanları bile güldürdüğünü i'tiraf ederim.

Burada Sefir'in bir entrikası, bir Jön Türkün fedakarlığıyla 'akim kalıyor. Saraydan para çekmeğe mahsus mektublar uzun alkışlar arasında parçalanıyor.

Dördüncü Perde: Piyenin yegane ha'iz-i meziyyet parçası. Mahmud Paşa hasta, ölüm halinde, mahdumu baş ucunda.. Hayır ayak ucunda. Odanın bir tarafında da bir Hoca Efendi..

Gece karanlıkta görünen bir mezar taşı ve haşyetle duruyor, Hoca Efendinin uzun bir nutku.. Ma'at'-te'essüf kimse duyamadı.

Ölüm halinde bulunan Mahmud Paşa, oğlunun bir hatt-ı hareket çizerek kendi hayat-ı sabıkasını vasiyyet ediyor. Bu esnada Sefir zavallı muhtazırı son nefesinde bile iz'aca kalıyor. Etrafından ayrılmaz, "Gelin etmeyin, burada vatanınızdan uzakta bir hayat-ı ihtiyac geçireceksiniz. Oraya, saraylara, ihtişamlara 'avdet ediniz. Size paralar, imtiyazlar var." diyor. Mahmud Paşa kibar ve 'ulvi bir reddle büyük bir adem, büyük bir hadim-i beşer olarak ölüyor. O zaman 'aynı va'adler oğluna ediliyor. Fakat Prens, babası kadar 'ulvi hassalıdır. O, vatan için İstanbul'un bütün altınlarını feda eder. Nihayet Sefir Bey, Hoca Efendi'nin bir işaretiyle koğulur. O zaman bilmem nasıl olur; bütün tiyatro karanlık.. Perde iner, kalkar, bulutlar arasında, büyükler yanında Mahmud Paşa semaya yükselir.. Bu büyükler 'Ali Su'avi'dir, Midhat Paşa'dır, Kemal'dir.

Beşinci Perde: Mahmud Paşa'nın piş-i kabrinde uzun bir nutuktur. Muharrir-i eser, gah beliğ, gah hadid, gah mütebessim, gah mütegayyir bir sesle Mahmud Paşa için bir 'orezon foneber' okur. Bu oyun böylece biter.

Celaleddin rolünü muharrir-i eser oynuyordu. Söyleyişindeki beta'eti, en samimi hissiyatındaki ca'liyeti ve da'ima göğsünü halktan ayırmamaktaki hususiyeti ile rolünü iyi oynamadı. Bir başkası kendi eser-i hame ve efkarını çok daha iyi tercüme edebilirdi.

Nureddin Bey, çok iyi bir Mahmud Paşa idi. Sadasına bir eda-yı teşekki vermişti. O sadada endişe, bir kalbin 'aks-i enini vardı, o sadada lazım olan tavr-ı necibane vardı. O sada vatani için birçok fedakarlık etmiş, sevdiğinden ayrılmış, sefalet derekesine inmiş, gurbette ölmeğe mahkum bedbaht bir adamın sadası idi. Sefir rolünü oynayan Ahmed Bey, mümkün olduğu kadar fena oynadı. İkinci perdenin daha ziyade uyutucu olmasına, dördüncü perdenin daha az mü'essir olmasına Ahmed Bey çok yardım etti.

Nezih Ziya Bey de müsteşar rolünde hiçbir eser-i san'at gösteremedi.

Dördüncü perdenin Hoca Efendi'sine gelince: Pek parlak, pek mühim olan bu rol, o kadar na-ehil bir ağızda idi ki, 'adeta sürünüyordu, parçalanıyordu.. sefil ve 'alil kalıyordu. Birinci perdenin bütün çehreleri parlak ve calib-i dikkatti. İzzet Paşa rolünde Kemal Bey'i şayan-ı tebrik derecede muvafık buldum, Nezih Ziya Bey, Çerkes Paşa'yı pek yaşayan bir tip yapmıştı. Kendisinde istikbal gördüğüm bu genci, dediğim gibi, müsteşar rolünde o kadar miskin görmek istemezdim.

[Sabah-ı Hürriyet, Hüseyin Kami Bey'in bir eseridir. n.c.]

Müfit Ratib, 3 / 46

2.8. Fenni -'İlmi Makale Örnekleri

Tarih ve Felsefe-i Tarih Hakkında

-Darü'l Fünun talebe-i muhteremesine-

İnsanlar cemaat şeklinde birleşip de yaşamazdan evvel adeta hayvanlar gibi hatta hayvan-ı munise değil hayvanat-ı müfterise gibi ayrı ayrı aile şeklinde yaşarlarmış. Beni beşerin hayat-ı kable't-tarihini mevzu-ı bahis edinen ilm-i mahsusa [la prehistorik] sahasında şimdiye kadar icad edilmiş olan tahkikat böyle gösteriyor. Fakat a'ile tabirinde bugünkü gibi a'ile hayatı anlaşılmalıdır. Bugün en sefil, en mahrum-ı medeniyet olan bir vahşinin a'ile hayat-ı kable't-tarihi insanlarınkine benzeyemez. A'ile hayatını andırır bir münasebet-i hayvanatta bile meşhud ve pek tabii bir keyfiyyet olduğu için, menşe'ini ve esbabını burada tedkik etmekten vaz geçiyorum. Bu mesele-i fünun-ı ictimaiyyenin da'ire-i ta'alluku haricindedir. Medeniyetin en birinci saiki olan müvaneset, insanlar arasında nasıl peyda olmuş, ne gibi mecburiyyetlerle te'sis etmiş aceba? Burada evvel be evvel tahkik edeceğimiz mes'ele-i mühimmeden biri budur.

Hayvanat-ı vahşiye ile hem-cevaz bulunmak sebebiyle, bir taraftan onların tecavüzüne karşı müste'min olmak, diğer taraftan, yaşamak için lazım gelen hava'ic-i zaruriyyeyi tedarik etmek mecburiyyeti, insanlar arasında en mühim ve en eski iki unsurdur. Mağara kovuklarda, ba'zı ağaçlarda, ba'zan da yüksek tepelerde mesken intihab ederek bir dereceye kadar kendini düşman tasallutundan vikayeye çalışmış olan insan-ı kadim, hem-cinslerinin ba'zı efradıyla yavaş yavaş ünsiyete mecbur olmuş ve ittifak ile te'azid ederek a'da-yı tabi'yyesine galebe çalmasına hazırlanmış ve kabiliyyet kesbetmiştir. Bir vakitler tabi'i mağaralarda iltica edip yaşarken pek müdhiş düşmanları varmış bugünkü kaplandan daha cüsseli, bilhassa mağara kedisi insanları avlamakla geçinirler. Bundan ma'da hayvanat-ı müfteriseden zevahif-i azimeden, yırtıcı kuşlardan, korkunç a'da-yı canı varmış. Hatta tabi'at dahi, yağmurlarıyla, selleriyle, fırtınalarıyla, soğuklarıyla, hastalıklarıyla insanları kıran, viran eden şedid avamil-i muhribeden imiş. Şimdi bu kadar tehlike içinde hayat-ı şahsiyyesini muhafaza ve neslini silip inkırazdan vikaye etmek mecburiyyetinde bulunan zavallı insanın mevki' ü halini düşününüz. Dışisiyle ve yavrularıyla gecenin şeda'idinden muhafaza edebilmek için akşam üzeri kovuğa çekilen böyle vahşi insanların pek çoğu, geceleyin uyurken, müdhiş bir hayvanın ta'me-i tecavüzü olurmuş. Bu gibi kazalar o zamanlarda, vukuat-ı adiyeden sayılacak kadar da çok imiş. Binaenaleyh, böyle tehlikeler, kazalara karşı o mağaranın medhalini kapayabilmek ve düşmanın 'ale'l-gafle şeb-hun etmesine mani' olabilmek için insanın kendi hem-cinsleriyle ittifaktan başka çare düşünmemesi, elbette tabi'idir. Bugün bile,

bazı köylük yerlerde, efrad-ı ahali arasında emniyyet-i mütesellib olup da herkes yek-diğerinin tecavüzatından korkmağa başlayınca, üç beş dane halkın bir araya gelip, kadınlarla çocuklar gibi a'ilenin zü'efa-i a'zasını bi'l-ittifak muhafaza ve tecavüzat-ı muhtemeliyyeye karşı müdafa'aya çalıştıkları görülür. Bu pek tabi'idir. Hatta Kurun-ı Vustadan kalma ba'zı şehirlerde, teknil bir mahallenin sur içinde ve bir cümle kapısından girip çıkmaları, akşam olunca o kapıyı kapayıp hariçle münasebeti kesmeleri, böyle bir korku neticesi olsa gerektir.

O eski zamanlarda dahi birkaç aile birleşip, te'lif-i kuvvet ederek geceleyin mağaranın kapısına büyük bir taş kaparlar ve açık kalan deliklerden hayvanat-ı vahşiyyenin duhul edip de zarar vermemesi için la-yenkati' birkaçı nöbet bekleyerek mağaranın önünde ateş yakarlarmış. İşte birçok hükemanın ba'de't-tahkik beyan ettiği mülahazata nazaran korku ile ihtiyaca mebni, insanda hasıl olan bu meyl-i ittifak, medeniyetin esasıdır. Hukuk namına insanlar arasında te'sis ve yavaş yavaş te'yid eden revabit-ı ma'neviyyenin de mebd'e'i budur. Bu siyak-ı nazar ve bu mülahazat doğru ise [utilitarisme] mesleği dahi doğrudur. Filhakika benim fikrimce, cema'at halinde topluca yaşamaktan başlıca maksud, 'umumun selamet-i hayatı, te'avün ü tenasur ile ekseriyet kuvvetiyle te'min etmektir ki, gerek şahıs, gerekse cema'at için bundan ikdam, bundan büyük fa'ide düşünülemez.

Bi't-tabi'i bu türlü ittifaklar gittikçe büyüyerek, çoğalarak teşdid ederek kaba'ili husule getirmiştir. Şimdi bu mertebeye gelinceye kadar muhtasaran arz ettiğim ve bir kısmını ancak misal olarak irad ettiğim hadisat-ı beşeriyyenin, tarih dediğimiz ilim ile bi'l-vasita münasebet-i kesiresi olsa bile, doğrudan doğruya tarihin mevzu'u bu gibi şeyler değildir. Az çok mükemmel bir hale gelmiş olan cem'iyyet-i beşeriyyenin teşkilinden sonra tarih başlar. Fakat 'umum-ı beşeriyyenin zaman ve mekan zarfında tekamül-i hayatı fasılasız bir silsile-i vuku'at teşkil ettiğinden, tarih ilmi, i'tikadatını tashih etmek ve beşeriyyetin tabi'i olan tekamülünde zi-medhal bulunan şurut ve kavanin hilafına bir zann hasıl etmemek için, kable't-tarihi olan bu devrin asar-ı hayatını dahi nazar-ı i'tibare almağa mecburdur. Bu mecburiyyet artık kat'idir.

Cema'at halinde yaşayan insanların hayat-ı ictima'iyyesi birçok şera'it-i tabi'iyye ile beraber birçok kavaid-i mevzu'a ve adet ü i'tikadat ü menafi'-i maddiyye ve ma'neviyye ile mukayyedir. Bu hadisat-ı ma'zula, haysiyyetleri i'tibarıyla tasnif edilip, ayrı ayrı tetebbu' ve ve mütale'a edilecek olursa, her sınıf hadisat, başka başka bir 'ilm-i müstakile mevzu'unu teşkil eder. Mesela bir cem'iyyet efradının yek-diğerine karşı mu'amelatında ri'ayet edeceği hudud mevzu'-ı bahis edilerek tahkik olunursa, tetebbu'at, 'ale'l-ıtlak hukuk dediğimiz zümreyi teşkil eder. Bu münasebetin adet suretinde te'yid ve

tahakkümünden sonra ka'ide olarak zabt u rabta alınarak merci'u'l-icra tutulması, kavanin-i memleketi vücuda getirir. Bu kavaid-i mü'essise ve kavanin-i mevzu'aya ri'ayetsizlik yüzünden zuhura gelebilecek vuku'at-ı maziyye dahi, ayrıca birtakım hadisattır ki, onların tahkik-i mahiyyeti, hikmet-i hukuka ve istilzam ettikleri mu'amele-i zecriyye, hukuk-ı cezaiyyeye müte'allik hadisattandır.

Münasebat-ı beyne'l-beşeriyeden bir büyük kısmı da, hava'ic-i zaruriyyede ve menafi-i maddiye te'mini için hasbe't-te'avün inkısama uğrayan sa'y u 'amelin mahsulünü mübadele etmektir. Husulü servet ve inkısam-ı mübadele vü müdavelesi gibi hadisat dahi müsellemler olduğu üzere, 'ilm-i iktisadın zemin-i tedkikatıdır. Bundan ma'da menfa'at ve mazarrat i'tibarıyla müteşarik olan bir cem'iyet efradının cem'iyat-ı mücavere ile revabıt-ı muhtelifesi var ki, hukuk-ı beyne'd-düvel dairesidir. Hulasa, taksimat-ı müteferri'asına ve tafsilat-ı talibesine kadar varmayarak, yalnız misal olsun diye arz ettiğim şu şeyler, vuku'at-ı beşeriyenin ne kadar karışık, ne kadar müteferri' ve gayr-ı mütecanis tecelliyatından olduğunu göstermeye kafidir. 'İlm-i tarihin bu sınıf vuku'at ile münasebet ü revabıtı, biraz evvel gösterdiğim devr-i vahşet vuku'atından vakı'a daha ziyade samimidir. Lakin, ta'riften müstagnidir ki, bu şumulden olan hadisatın hiçbiri de ayrı ayrı tarihin mevzu'u olamaz. Çünkü her biri, bir 'ilm-i mahsusun maddesidir. O halde tarihin bir 'ilm-i müstakil olarak kendi mevzu'u nedir? diyeceğiz. Evet, kendi mevzu'u, bir milletin tekmil ma'nasıyla hayat-ı ictimaiyyesini teşkil eden vuku'atın bila-tevid, bila-fark u temyiz; hey'et-i mecmu'asıyla zaman ve mekan zarfında tekamülünü tetebbu' etmek ve o milletin, bir şahs-ı vahid imiş gibi sergüzeşt-i hayatını yalnız zabt u kayd edilmekle kalmayıp, her safha-i terakki ve tedenniyesinde zi-medhal olan esbab-ı tabiiyyeyi ve 'avamil-i mü'essireyi ve dahi keşif ve ta'yin eylemektir. İşte tarihin mevzu'u ve işi budur. Eğer yalnız vekayi'-i ruz-ı mer'iyyi ve cüz'iyat-ı umuru zabt u kayd etmekle iktifa ederek bu vuku'at-ı cüz'iyeye arasında gizli ve aşkar mevcut olan revabıtı gözetmezse, pek ibtida'i bir halde kalmış olur ki, bizim Osmanlı lisanımızda, şimdiden, tarih namıyla yazılmış olan eserlerin cümlesi, bila-istisna, bu derekede kalmışlardır. Bu mülâhazatımla kuyudat-ı cüz'iyeyi mazbutiyyetinde lüzumsuzluk farz ediyorum zann olunmasın. Bi'l-akıs, tarihin malzeme-i inşa'ıyyesi ancak bu gibi vuku'attır. Ve evvel emir de bunlardır. Fakat yalnız taş, toprak, tuğla kereste ve kiremit toplamakla kendi kendine bir bina te'sis edilemeyeceği gibi, yalnız vuku'at-ı cüz'iyeyi kayd edip bırakıvermekle tarih yazılmış olmaz demek istiyorum. O gibi vuku'at-ı cüz'iyeden istikra suretiyle bi'l-muhakeme ba'zı haka'ik-i 'umumiyye, ba'zı kavanin-i mücerred istihrac edebilmelidir ki, kavim veya millet dediğimiz vücudun safahat-ı tekamülünde ne gibi ahval müşahede olunuyor ve böyle bir tekamül ne gibi şera'it-i

tabi'iyenin ictima'ı ile tahkik edebiliyor, işte bu keyfiyata dair bir fikr-i hikmet peyda edilebilirsin.

İşte vuku'atı evvela müşahede, sonra revabıtı ile beraber tettebbu' ederek bu tahkikatımızdan hasıl edebileceğimiz ma'lumatı bir hüküm olacak surette tevhid ve ta'mim edip büyüdüğünü, ne gibi safahat geçirdiğini ve bu tekamülü tesri' veya te'hirde vuku'atın ne derece ve ne yüzden te'siri olduğunu tahkik edersek, o vakit bir 'ilim olarak tarih ile meşgul olmuş oluruz.

10 / 150-151

Bize idare-i umurda reh-nümalık edecek bir fikr-i hikmet ve tebdilat-ı ahvale rağmen daima sabit bir hakikat istihrac edebilirsek, o vakitte felsefe-i tarihe girmiş oluruz. Sosyoloji 'ilmine gelince: Bir cism-i 'uzvi gibi telakki ettiği cem'iyet-i beşeriyyenin ahval-i fizyolojisini tettebbu' eder ve kanunlarını istihrac eyler.

Madem ki tarih ancak bu şartlarla bir 'ilm haysiyyetine haiz olabilir, o halde mevzu'-ı bahs edindiği hadisat arasında 'alaka-i sebebiyyet aramakla tedkikata girişecektir. Zaten her ne türlü olursa olsun her türlü şu'be-i 'ilimde ka'ide-i müştereke budur. Hadisat birbirini veli ederek bila-fasıla devam eylediği için, halen cereyan eden vukuatı sebebiyyet 'alaka'sı ile ma-kabline, yani dünkü vuku'ata merbut bulunduğu gibi neticesiz kalamayacağından naşi de, ma-ba'dine, yani yarın zuhura gelebilecek hadisata merbuttur. Burada fenni bir siyak-ı nazar nasıl olur? Hakkıyla anlaşılabilmesi için misal olarak bizzat tafsilat vereyim: İnsanlar evvel emirde muhat buldukları hadisatı duyarlar ve en evvel zaman ve mekan i'tibarıyla ta'yin ve teşhis ederler. Ondan sonra hadisat-ı deveran vuku'unu müşahede ederler ve bi't-tabi'i en evvel zihne bu hususta layık olacak fikir hadisat-ı müteşabihinin böyle deveran-ı vuku'unda zaman ve mekanın 'alaka'sını düşünmektir. Fazla tafsilattan sarf-ı nazar edelim. Biz fusul-ı erba'ayı bu türlü müşahede etmişiz ve ale'd-devr fusulün ta'kibinde zaman ve mekan en evvel 'alaka'sını düşünmüşüz. Hala 'avam-ı nas, kendi maişet ü 'alemlerinde böyle müşahede ederler.

Mesela bir balıkçı, tutacağı avın her sene mu'in zamanlarda vakt-i münasibini böyle keşf edebilmiştir ve tedarikatını ona göre yapmıştır. Tahkikatın henüz bu derecesine müşahede deriz ve müşahadede birinci şart, yanılmamak, ya'ni hadisatı olduğu gibi hakkıyla görmektir. Bu kadarı hayvanatta bile mevcut olduğuna nazaran pek tabi'idir ve müşahadenin bu derecesi bir haysiyyet-i 'ilmiyyeye ha'iz olamaz.

Tecarib-i na-ma'duda ile tahkik ediyor ki, insanlar müşahadatlarında öteden beri yanılmışlar, hususen hadisatın cümlesinde yek-nazarda mahsus ve basit olamadığı için, öyle karışık bir hadisatı bir nazar-ı selim ile müşahade etmek de mümkün olamamış, vuku'atın bir kısmı da havassımızın sahasında hariç bulunduğu için müşahade edilememiştir. İşte ondan dolayıdır ki, müşahadeyi, tecrübe ikmal eder ve edebilmiştir.

Tecrübenin de en kaba sureti, aynı cinsten olan hadisatı mükerreren müşahade edebilmektir ki mesela gayet bulutlu ve yıldırımlı bir havanın ale'l-ekser yağmur ve yahud kar ve dolu getirdiğini insanlar pek eskiden beri müşahadat-ı mükerrerlerine mebni bilirlerdi. Fakat tecrübenin daha mükemmel bir sureti var ki, o da ba'zı tertibat-ı mütekaddime ile zihn-i mütecessisin bir vaz'-ı mahsusa olarak tabi'ati istintak etmesidir. Görülüyor ki bu ma'nasıyla tecrübe fi'ilinde iradet-i zihniyyenin külliyyen medhali vardır. İşte tecrübe bu şartlarla yapılırsa ancak fenni olabilir. Mesela birçok hadisat vardır ki, doğrudan doğruya tabi'atte meşhud olamaz ve ancak tertibat-ı mahsusa ile ika' ve izhar edebilir. Bütün zena'at-i beşeriyye bu kabildendir. Lakin ba'zı hadisat da vardır ki, onu tecrübe etmek, kudret-i beşerin haricindedir. Mesela biz insanlar, 'ilm-i hey'ette -adi ma'nasıyla- bir tecrübe yapamaz. Çünkü ecrâm-ı semaviyyenin vaz'ıyyat-ı mütekabile ve nisbiyyesini değiştiremeyiz; hareketlerini ta'dil edemeyiz. Bunda 'acimiz vardır. Vuku'at-ı beşeriyyi de doğrudan doğruya tecrübe altına alamayız. Faraza milel-i muhtelifenin sebab-i inkırazını ta'yin zımında tedkikata girişip de ba'zı şera'itin tahtında müzmehil olup olamayacağını veyahud muharebatın o kavim ahlakına iyi kötü ne gibi te'sirata olacağını tecrübeye kalkışamayız. İşte bu gibi 'uluma bizim eski hükemamız 'ulum-ı nazariyye demişler, çünkü bu gibi hususta yalnız hadisatı müşahade ve müşahadat üzerine icmal-i fikr u nazar ile iktifa eylemek zaruridir. İrade-i beşerin bundan daha ileriye gidemeyeceği muhakkaktır. İradetimizle ta'dil edebileceğimiz hadisatı mevzu'-ı bahis edinen 'ulumun cümlesini de 'ulum-ı 'ameliyye namıyla ayırmışlar. Halbuki bugün, nazariyyat ve 'ameliyyat, biraz ma'naca farkları vardır. Bundan da kaide-i evvel emirde aynı hadisatın tekrar vuku'unu, tekrar mümkün olduğu kadar şurut-ı cami'asıyla zabt u kayd etmektir. Ondan sonra her def'a vuku'unu tecrübeye vesile 'adederek, onu hemen o zaman ve mekanda esbab ü şurutuyla tetebbu' edip netice-i tetebbu'da bir kanun-ı sabit keşf etmek suretiyle istifade etmektir ki, tarihin bi'l-hassa yapabileceği tecrübe, tutabileceği yol budur. Bir de küçük mikyasta tecarib-i müteşabihe yaparak, saha-i tecrübemize dahil olamayan hadisatı hak ve hakikati daha yakın bir surette anlamak mümkündür. Mesela hikmet-i tabi'iyede Platon'un meşhur olan tabi'iyyesi, tecrübesi cümle-i şemsiyyede cerâm-ı mütecavirenin kütle-i merkeziyyeden, ya'ni bizzat Şemsin maddesinden nasıl ayrılıp teşekkül ettiğini, Zuhâl yıldızında gördüğümüz müte'addid halkaların hey'et-i hazırasını pek makbul bir surette ta'rife elverişlidir.

Kezalik, Prof. Filindor, kayzer tecrübesi için tasavvur ettiği boru bu sıcak ma'den suyu kuyularının mütekattî olan feveranını pek güzel isbat eder, o kadar ki, artık merkez-i 'arza girip de kayzerlerin menba'ını ra'yu'l-'ayn görmeğe hacet bırakmaz. Hadisat-ı tabi'iyede böyle tecrübeler yapılabilir mi? diye bir su'al varid-i hatır olur. Buna cevaben diyebiliriz ki, kavanin-i mevzu'a te'sis olunduğu zamanlarda o kanunların ayrı ayrı, sınıf-ı beşeriyye hakkında ahlaken, siyaseten serveten hasıl edeceği te'sirâtı kayd u zabt etmek hemen bir tecrübeye bedeldir. Mesela bugün kavanin-i medeniyyesi icabet ü ahvale göre ikide birde değişen memleketlerde senede birkaç bin madde-i kanuniyye ta'dilat ü ıslahata uğruyor veyahud bütün bütün fesh ve ilga edilerek, yerine daha muvafık olanları vaz' ediliyor. Lakin fenni tarihin en mühim yardımcılarından biri olan istatistik, zabt ettiği kuyudat ile gösteriyor ki, her madde-i kanuniyyenin tatbikat-ı fi'liyyesinde, ba'zı sınıf-ı ahalinin, gerek ahlak, gerek servetine min-cihete bir te'siri muhakkaktır.

İşte bu da vuku'at-ı ictimaiyyede tecrübe haysiyyetini ha'iz birtakım tahkikattır. Faraza bir devletin usul-i himayeyi kabul ve tervic etmesi, iyi biliyoruz ki, fabrikatörlerin menfa'atine hadim olmakla beraber, 'ale'l-'umum fi'atın yükselmesini ve dolayısıyla ahalinin ve hususen de ahali arasında daha muhtac olan 'amelenin mazarratını mucib olur ve 'amele aldığı ücretle eskisi gibi geçinemeyeceğinden bi'z-zarure fabrikatörler aleyhinde kalkışarak o katiyyen hall olunamayan ücret ve müddet-i sa'y mes'elesinin yeni baştan tehaddisine sebep olabilir ve ihtimal ki, bu heyecan bu kadar hafifçe geçmez de bir ihtilali da'vet ederek neticede ta'tili işgale kadar vurur ve bu münasebetle o memleketin mahsulat-ı sanayisi milyonlarca zarar görür ve fabrika dahi usul-i himayeden ümid ettiği fazla temettü'aya bedel bir büyük ziyan ile oturur.

11 / 167-168

İngiltere'de, bundan 60-70 sene evvel hububat hakkında mer'i olan usul-ı himayeye, toprak sahibi olan lordlara ve 'ale'l-'umum İngiltere aristokrasisine ne kadar kudret ve nüfuz vermekte olduğu yine bu tecrübe sayesinde tahkik etmiştir. O kadar ki, bugün hububatı bir hükümetin himaye altına alması mes'elesine demokrat ve 'avam taraftarı olanların ve hususen 'avam halkın taraftar görünebilmesi ya delalet, ya hıyanettir diyebiliriz.

İşte bu vuku'at-ı tarihiyye sahasında yapabileceğimiz tecrübeler bu cinstendir. Hatta bu usul ile ülfet ettikten sonra mazideki veka'iyyin de pek mühim bir kısmını ma'kul bir surette hall ü ta'rif edebiliriz. Mesela papalık ile derebeyleri arasında serf mülkiyeti hakkındaki zıddiyet, Protestanlık zuhuruna sebep olamamış ise de, bu mezheb-i cedidin te'sis ve tahakkümünde külliyyen zi-medhal bulunmuş idi. Çünkü yeni mezheb, kilisenin

dünya malı ile alakası olamayacağı iddiasında bulunduğundan, papanın hükümet-i cismaniyyesini inkar etmiş ve o arazi kilise tarafından gasb olunmuş gibi telakki ederek, derebeylerine mu'avenet eylemiştir ve ancak bu surette, onların mu'avenet-i kaviyyesini ve mazhariyetini kazanabilmişti. Kezalik bir memlekette hissiyat-ı hab u hıyane ile fütuhât ve cihangirlik arzularında, yani emperyalizm şekli, hükümetin tarz-ı istibdadı müstelzim olduğu dahi, bir hakikat-i nisbiyye olarak, mücribat-ı tarihiyyedendir. İşte şu bir iki misal, vuku'at-ı tarihiyye sahasında müşahede ve tecrübenin nasıl icra edileceğini anlatmak için kafidir. Şimdi bakalım vuku'at-ı beşeriyye, böyle hadisat-ı mihanikiye gibi gayr-ı iradi bir şey midir? ve binaenaleyh, esbab-ı mu'ineye merbut zaruri bir cereyan-ı teselsül 'arz eder mi, etmez mi?

Vuku'at-ı tarihiyye dediğimiz hadisat, cema'at-i beşeriyyenin 'ale'l-'umum fa'aliyyetidir. Cema'at-i beşeriyye ise, ayrı ayrı efraddan mürekkebtir. Her ferdin hareketi de, hadd-i zatında esbab-ı kaviyye-i vicdaniyyeye kat'iyyen tabi' olmakla beraber, hükmen iradi olmak üzere mu'teberdir.

12 / 184

Bir ferdin iradeti ile yaptığı hareket, mihaniki bir surette ta'rif ve esbab-ı hakikiyyesine her zaman rabt edilemiyorken, nasıl olur da a'mal-i şahsiyyenin yekünü demek olan hadisat-ı ictima'iyyeyi mihaniki bir surette ta'rif e imkan bulunabilir? İşte zamanımıza kadar birçok fen ve hikmet-i tarihe karşı beyan edemedikleri i'tirazat-ı şedidenin en kat'i, en sarîh düsturu budur. Hatta zamanımız filozoflarından bir Fransız [Zenuviye] ve daha birçok kişiler, bu iddi'ada ısrar ededürmüşlerdir. Binaenaleyh, tarih, ka'ide veya kanuna rabt edilebilir mecelle-i vuku'attan değildir demişlerdir. Fakat bu iddi'a, birtakım batıl ve sakim efkar üzerine müessesdir. Evvela a'mal-i şahsiyyenin zaruri ve iktiza'i olmayıp, iradi olması doğru değildir. Psikoloji ilmi, a'mal-i beşerin de mu'allel-i bila a'raz olduğunu ve kat'iyyen esbab-ı kaviyyeye tabi' bulunduğunu isbat ediyor.

Saniyen; a'mal-i şahsiyyenin iradi olduğu farz edilse bile, onların muhassalası demek olan vuku'at-ı ictima'iyyenin zaruri ve iktiza'i olduğu müsebbibtir. Bir de burada, ya'ni tarih sahasında a'mal-i şahsiyyetle uğraşmayacağız, meğer ki bir şahsın vuku'at-ı ictima'iyyede avamil-i mü'essireden olmak sureti ile bir haysiyyet-i mahsusa ve mu'inesi ola! Napolyon gibi, Süleyman Musli gibi. Çünkü bu kabilden olan a'mal-i da'iremizden haricidir. Onların muhassılasından bahs edeceğiz ve zaruri olmasının esbabını ve kavaninini tetebbu' ve zabt edeceğiz. Yoksa efradın ale'l -infirad hareket-i şahsiyyesini hesap ve takdir etmeye burada imkan olmadığı gibi, lüzum da yoktur. Bunu ihmal edebiliriz ve bu ihmalimizden dolayı tarih bir 'ilim olmak haysiyyetini zayi' etmez. Çünkü

'ulumun en vasi'i en kat'isi olan fenn-i makina dahi, zerratin ayrı ayrı hareketi ve te'siratını değil, onların bir kütle olarak muhassıla-i hareketini tetebbu' ve hesap eder. Faraza gazatın hararetle tevettürü ve kuvve-i elastikiyyelerinin tezayüdü mütale'a edilip de bu hadisede sabit bir nisbet-i muttaride var mı, yok mu anlamak için, ayrı ayrı her zerrenin hareketini ve o kargaşalıkta hangi zerrenin hangi zerreye mukabil düştüğünü ayrıca düşünmeye hacet yok. Nitekim, imkan da yok. Yalnız, yapılacak şey, derece-i hararetle derece-i tevettüre arasında bir nisbet-i sabite bulmak ve tevettürün her iki vecihle haddü'l-gayesini ta'yin etmektir. Mesela bir de tarih sahasında, gerek dahili, gerek harici ba'zı tesirat-ı siyasiyye ve ictima'iyenin bir millet efradından filan veya filana ne gibi hususi bir te'siri olacağını araştırmayacağız. Çünkü tarih, cema'atin vuku'atını tetebbu' eder demiştik. Zeyd veya 'Amr'ın değil. Binaenaleyh, bütün kütle-i ictima'iyeye o 'avamilin ne gibi te'siratı olacağını tetebbu' edeceğiz; bunun için ise, avamil-i mü'essire ile muhassıla-i te'siri zabt u kayd ederek bi'l-mukabele mütala'a ve tetebbu' etmek, husul-i maksada kifayet eder. İşte bu kadarı pek mümkün ve kafidir. Lakin şu noktada 'ilm-i tarihih sosyolojiye temas etmekte olduğuna dikkat buyurulmasını tavsiye ederim.

Mamamafih tarihin bir 'ilim olabileceğini isbat için iki nokta-i nazardan daha beyan-ı mülahaza ederek, eski iddi'amıza takviye verebiliriz. Hadisat-ı ictima'iyeden bahs olunurken, bu gibi vuku'atı 'ilm tetebbu' ve ta'yin edemez, bunlar için mihanik yoktur diyen eski fikirliler, 'ilmin suret-i tekamülünü ve safahat-ı terakkisini ya bilmiyor veya unutuyorlar.

Bir vakitler menafi'l-a'za ve teşrih-i fenni henüz 'ilim haysiyyetine haiz olmamış iken, hikmet-i tabi'iyeye delalet eden kimya, şarlatanlıktan henüz kurtulamamış iken, hadisat-ı hayatiyyeyi bir dereceye kadar ta'rif hususunda 'aynı surette izhar-ı 'aciz edilmiş ve 'aynı iddi'alar, 'aynı lisan-ı ifade ile ileri sürülmüş idi. Bu gibi hadiseleri 'ulum-ı kat'iyeye tetebbu' ve hal edemez, bunlar başka cinstir denilmişti.

Meşhur İngiliz Harvey'in deveran-ı demi keşf etmesi ile, teşrih ve fizyoloji 'ilminde açılan devr-i telakki-i siyasisinde daha birçok keşfiyyat-ı 'umumiye muvaffakiyet hasil olarak birçok şeyler ta'rif edilebildi.

Mesela kemiklere irtikaz eden adalatın suret-i hareketlerini hikmetle manivela kanunları tatbikatıyla anlamak mümkün oldu. Kalbde deveran-ı dem'i ta'rif edebilmek için tulumalarda olduğu gibi ihtilaf-ı tazyikin başlıca sebep olduğu gösterildi. Hazm keyfiyyetinin de ba'zı şeraitle vuku'a gelir bir mu'amele-i kimyeviyyeden başka bir şey olmadığı ve fi'il-i hazmın neticede hikmet-i tabi'iyeye [ozmoz] diye ma'lum olan

keyfiyyete müncer olduğu gösterildi. Hulasa, bugün tekmil fizyoloji hadisatını ta'rif etmek, o hadisatı, hikmet ve kimya hadisatına irca' etmek demek olacağı, 'umumen ve ittifaken kabul olundu. Bunun gibi, yakın zamana kadar eşkal-i muhalefe-i nebatat ve ecnası mütefavite-i hayvanat için ba'zı garib ve kadim fikirler var idi. Fakat bunlar en mühim hadisatı, mesela eşkal ve suret-i 'uzviyye tahavvülatını kat'iyyen ta'rif edemiyorlardı. Ahiren, İngiliz hükemasından Darwin ve Vallas, yeni bir siyak-ı nazar ile, bu hadisatı tahkike muvaffak oldular ve zuhur-ı ecnas ve a'za-i hayvanatın vazife ve mevki'e göre tebdilini bir taraftan kavga-i hayat, diğer taraftan muhit-i intibak zaruretiyle isbet ettiler. Mamafih, hadisatı mufaddelede değil, basit zannettiğimiz hadisat-ı tabi'iyede bile terakki bu yüzden olmuştur. Mesela Funborske meahas-ı cenin 'ilminin mucididir. Şimal ve cenubi nısf-ı kürelerde sath-ı ma'illerin meyl-i mahsusunu 'umumen tetebbu' etmiş ve küre-i 'arzın hareket-i yevmiyyesiyle bunların meylinde bir 'alaka görmüş ve onu isbat eylemiştir. Hulasa, tarih de bize vuku'at-ı şahsiyyenin ale'l-ınfirad mütala'ası lazım değil, kütle-i beşerin muhassıla-i vuku'atı lazım. Biz bu muhassılayı vuku'a getiren kuva-yı muhtelifenin ne olduğunu araştıracağız ve suret-i te'siratını tetebbu' edeceğiz ve bu 'avamilin hey'et-i ictima'iyyeye ne kadar dahil olabileceğini ve onun tekemmülünde ne roller oynadığını anlamaya çalışacağız ki, mensub olduğumuz cema'ati ahsen-i vücuh ile idare edebilmekte, o hakayıkı kendimize rehber ittihaz edebilelim.

Şurasını da unutmayacağız ki, her 'ilimde olduğu gibi, buradaki hakayıkın da, ancak bir kıymet-i nisbiyyesi olabilir ve bu hadisat ne kadar mufassal ve müşevveş ise, kavaninin hükmü de o cins hadisatın daire-i şümülünü aşamaz. Birn de şurası şayan-ı tezkardır ki, bir 'ilmin mevzu'u olan hadisat ne kadar mufassal ve müşevveş ise kavanini de o kadar mahdut ve mahsurdur. Vuku'at-ı ictima'iyye dediğimiz cins-i hadisat, şübhe yok ki, en ziyade karışık olanlardır ve bu sebebledir ki, iki bin seneden beri hendese ve riyaziyat kat'i bir 'ilim şeklini alabilmiş ve 400-500 sene evvel hikmet-i tabi'iyenin bir 'ilm-i kat'i olarak esasları kurulmuş, 100-120 sene evvel kimya bir fen olmuşken, fünün-ı ictima'iyye, hentüz erkan ve kavanini i'tibarıyla münakaşattan kutulamamıştır.

Darü'l-Fünun mu'allimlerinden Edirne Meb'usu Rıza Tevfik

Rıza Tevfik, 13 / 199-200

Zaman- ı Hazır Harblerinde Şimendiferlerin Hizmeti

Seferberlik! İki milletin hayatı için ehemmiyet-i fevka'l-'adeyi ha'iz bir kelime; milyonlarca insanların muzafferiyeti, hezimet-i yekmal. Bu kelime telaffuz edilmeden bir hayli zaman evvel iki hükümetin erbab-ı siyasiyatı, icra-yı tehdidanda bulunan harbden ictinab etmeğe sa'i bulunurlar. Beyhude! Kesif ve muzlim fırtına bulutlarını ekinleri tahrib eden dolu yağmuruna tahvil eden berk-i muhteriz gibi, 'seferberlik' kelimesi dahi tekmil bir milleti meşagil-i asayiş-perveranelerinden ayırır. Telgraf, telefon yayan bir muhbir, en hücre bir köye seferberlik emrini nakl eder etmez hayat-ı 'umumiye ve hususiyenin hey'et-i mecmu'asında bir inkılab-ı 'umumi başlar. Silah taşımaya muktedir her ferd, bila-imhal, müdafî-i vatan sıfatıyla ifa-yı vazifeye şıtab eyler.

Bu anda bir mü'essese-i nafi'a, şimendifer en dehşetli bir fa'aliyet ibraz etmek mecburiyetinde bulunur. Yalnız mes'udane bir surette harbe mübaşeret değil, belki o müdhiş silah müsadematinin cereyan-ı kamili de onların fa'aliyet kabiliyetlerine, maksada muvafık teşkilatlarına, mütaleb-i muhtemele-i 'askeriyeye vefa edecek surette hazırlıklarına vabeste bulunur.

Zaman-ı hazır idare-i harbi milyon ordularını nazar-ı hesaba alır. Bu kütle-i muharibin ve eşya, şimendiferlerin mu'avenetine iltica etmeksizin hareket-ı harbiyenin ibtida edeceği mahallere, yani hudud üzerinde bulunan tecemmü' mıntıklarına asla sevk ve isal edilemez. Hatta vakt-ı hazırdeki kıta'at-ı 'askeriyenin harb tertibinin kuvvete iblağı bile şimendifersiz kabil olamaz.

Seferberliğin i'lanı üzerine zaman nokta-i nazarından yek-diğeri ta'kib eden iki devre-i muhtelifeyi tefrik etmek lazım gelir: Birincisi hakiki seferberlik, ikincisi: Orduların hududa yürüyüşü.

1. Hakiki seferberlik, kıta'at-ı 'askeriyenin tertib-i seferiyeye geçmesi için muktezi olan bi'l-cümle tedabir-i 'askeriyeyi ihtiva eyler. Avrupa hükumat-ı 'askeriyesinin ekserisinde bu devre yalnız günlerden 'ibaret bulunur.

Seferberlik emrinin i'lanı hizmet-i 'askeriye ile muvazzaf olan bi'l-cümle efradın emrolundukları merkezlere şimendiferler ile hareket eylemelerini intac eder. Buralarda tecemmü' eden efrad-ı 'askeriye sevk me'murları tarafından müctemi' olarak muhtelif kıta'at-ı 'askeriyeye sevk edilirler. Her kolordunun efradça olan noksanını kendi kolordusu mıntikasından tedarik edebilmesi keyfiyeti bir emel-i bedi'ü'l-amal ise de

esbab-ı muhtelifeden naşi bu fikrin her yerde icrası kabil olamaz. Efrad-ı beşeriye, vakt-i asayışte mülkün nukat-ı muhtelifesine müsavi bir surette taksim olunmuş bulunamaz. Büyük şehirler, merkez-i hırfet ve sanayi' olan mahaller, külliyetli nüfusu celb ü cezb ederler. Mesela Berlin şehri Westfalia ile Silisia kömür ma'deni ocakları Saksonya'nın mecmu'-ı bedayi' ve sanayi' olan şehirleri gibi. Bi'l-'akis şarki ve garbi Prusya'nın sekinesi seyrekdir. Menafi'-i 'askeriyye bittabi' buralarda kolordu mıntıklarının yek-diğerine nisbeten hal-i tesavide bulunmalarını istilzam eyler. Binaen'aleyh seferberliğin ilk günlerinde efrad-ı 'askeriyeyi havi müte'addid katarlar, hutut-ı hadidiyemizi setr eder.

Aynı zamanda yüzlerce zabitan ahiren fa'aliyet-i harbiyede bulunacakları mevki'lerde isbat-ı vücud eder, birçok ihtiyat zabitleri mensub oldukları kıta'at-ı 'askeriyeye iltihak için şimendiferlerle hareket ederler.

Seferberliğe muktezi olan binlerce bargirden dolayı istihsal-i tevazun ve te'adül ise daha vasi' bir mikyasta lazım olur. Şarki Prusya, Maglemburg, Hannower, Oldenburg, Halştayn gibi bargirce zengin olan eyaletlerden bargirlerle dolu müte'addid katarlar, hayvanca fakir olan mıntukalara doğru hareket ettirilmek iktiza eder.

Bunun gibi cihet-i bahriyye dahi meydan-ı muharebe donanmasını hal-i seferiye vaz' etmek için şimendiferlerin mu'avenetinden müstagni olamaz. Bunlar için efrad-ı 'askeriye nakliyatı vakı'a az miktardadır; fakat kömüre olan ihtiyac ise bi'l-'akis pek ziyadedir. Harb limanlarına kömür nakliyatı, hususi hutut-ı hadidiyeyi pek ziyade işgal eder, çünkü donanma, suret-i mütemadiyede kömürce olan sarfiyatını harb limanlarında telafi eyler.

Bi'l-cümle bu nakliyat ile beraber kal'alara dahi techizleri için külliyetli malzeme, i'aşe için erzak ve mühimmat sevk etmek lazım gelir.

Bu cihetle bir seferberliğin ilk günleri, binlerce 'adede baliğ olan nakliyat-ı askeriyeden dolayı öyle bir meşgale-i 'azime ve müşkile teşkil eyler ki, suret-i muntazamada ifa olunabilmeleri şimendifer me'murlarını son derece it'ab ve bitab eyler. Çünkü bu katarların kaffesini şimendiferlerin hengam-ı müsalahadaki 'vakt-i hareket' cedvellerinin arasına idhal etmek iktiza eder. Bu vechile tezyid edilen münakalatın bila-arıza icrasında zuhur eden müşkilat ba'zı hatların fazla işgallerinden ziyade muktezi malzeme-i müteharrike ile eşhas-ı lazımenin vakt ü zamanyile tedarik ve ihzar olunabilmesindedir. Çünkü şimendifer idarehanelerine malzeme-i müteharrikleri her zaman suret-i mütesaviyede olarak şebikat-ı hadideye taksim olunmamışlardır. Bi'l-'akis ba'zı

zamanlarda, külliyyetli hububat idhali başladığı sırada birçok vagon ve lokomotifler ba'zı noktalara ziyade mikdarlarda tecemmtü' etmiş bulunur

Binaen'aleyh i'lan-ı harbde malzeme-i mütehharrikeyi ve eşhası hemen lüzumu olan mahallere sevk etmek iktiza eder.

Seferberlik bidayetinde şimendifer me'murlarının, bu metalib-i 'azime ve nagehaniye karşı tereddüd ve müşkilat içinde kalmamaları için, daha vakt-i asayışte bu hususa da'ir tedkikat ve ihzarat-ı 'amikada bulunmaları lazımedendir. Bundan naşidir ki, düvel-i 'azime, 1766 ve 1870-71 senesi Almanya'da olduğu gibi, şimendifer me'murları ile

9 / 135-136

beraber hal-ı hazırıde layıkıyla tedkikatta bulunup hal-i seferinin bidayetinde ifa edilecek veza'ifin ta'yin ve tesbiti için hususi teşkilat-ı 'askeriye vücuda getirdiler. Almanya'da, Erkan-ı Harbiye-i 'Umumiye'nin ve bi'l-hassa 1870 senesinde şimendifer şu'besi re'isi olan binbaşı Fon Brandanştayn'ın semere-i himmet ve mesa'isi sayesinde şimendiferlerin yeni vasıta-i harbiye olarak yalnız ordunun emir ve iradetine tabi' olmuş ve bi'l-cümle şebikat-ı hadidiye 'askerlik nokta-i nazarından idare ve isti'mal edilmek üzere esaslı bir tertib vücud-pezir oldu.

2. Bir hükümetin şebikat-ı hadidiyesi hal-i seferberinin devre-i saniyesinde yani orduların hudud-ı vatana doğru yürüyüşleri esnasında daha büyük bir ehemmiyet ihraz eder. Çünkü bu devrede harb tertibi kuvvete iblağ edilmiş olan kıta'at-i 'askeriyeye tekmil memlekette serhadlere sevk ve nakl etmek muktezi olmaktadır. Buna adeta milletlerin hududa doğru zaman-ı hazırı muvafık bir muhaceretleri namı ita olunabilir. 1866 senesi dokuz ve 1870'de on üç Almanya kolordusu şimendiferle hududa sevk edildi. Bugün Almanya'nın vakt-i hazırıde yirmi üç kolordusu bulunmaktadır. 1908 tarihli Seferiye Nizamnamesi'ne göre harb tertibi bir kolordunun kuvveti, vasati olarak 41.000 nefer ve 14.000 bargirden 'ibarettir. Bu 'adedlerden yalnız Alman ordusunun bir milyon nefer ve yarım milyon bargirden mürekkeb bulunacağı zahir olur ki, bunda ne teşkilat-ı cedide, ne de süvari fırkaları hesaba idhal edilmemiştir.

'Aynı ahval ve münasebat, Fransa hakkında da caridir. O da atlı sekiz süvari fırkası ile yirmi bir kolordu harbe sevk edebilir.

Böyle dehşetli kitlat-ı beşeriyenin 'aynı zamanda şimendifer ile sevk olunduğuna da'ir yeni tarih-i harblerde bir misal mevcut değildir. Avrupa milletleri arasında vaki' olacak harb-i müstakbel hemen her zaman bir millet harbi gibi telakki olunabileceği halde Rusya

ile Japonya seferinde Rusya kuva-yı harbiyesinin yalnız bir kısmı harbe iştirak eyledi. Zira nakliyat, mevcud olan yalnız tek bir hat, ya'ni Sibiry Şimendifer'i ile vuku' buldu. Tekmil Mançuri ordusunu yalnız bir hat ile nakletmek mecburiyetindeki müşkilat o kadar büyük idi ki, buna hareket-ı harbiyeye mübaşeretten evvel, hududa doğru hakiki bir ordu yürüyüşü ıtlakı ca'iz olamaz. Harekat-ı harbiye çoktan başlamış ve hatta kısmen harbin devre-i ahiresine gelinmiş olduğu halde Sibiry hattı üzerinde henüz muhtelif kolorduların nakliyatı devam etmekte idi.

Japonya'da şimendiferlerin vazifesini nakliye donanması deruhde etmiş idi. Binaen'aleyh 1870-1871 seferinde Almanların şimendiferlerle nakliyatı yani ordunun serhade doğru tecemmü' yürüyüşü yegane bin numune teşkil eder, yalnız şu fark ile ki, şimdi nakl edilecek kitlelerin mikdarını iki ve hatta üç misli takdir etmek lazım gelir.

Binaen'aleyh şimendiferlerden son derece istifade etmeksizin bir Avrupa harb-i müstakbeli tasavvur etmek mümkün olamaz. Bu cihette şebikat-ı hadidiye-i vatanın vakt-i müsalahada inşa ve ikmalî, harb için bir ka'ide-i mu'ayyene teşkil eyler. Hududa müntehi olan müte'addid ve müsa'id, yek-diğerinden müstakil ve mümkün olduğu kadar çift veya daha ziyade hatlı şimendiferlerin vücudu elzemdir. Vagonlar ve lokomotiflerden müteşekkil müte'addid parklar ve'l-hasıl iyi terbiye ve ta'lim edilmiş me'murin ve eşhas mevcud bulunmak iktiza eder ki, iyi şebikat-ı hadidiyeden 'ameli bir surette bihakkın istifade etmek mümkün olsun.

Bir hükümetin şebikat-ı hadidiyesi büruce-i bala beyan olunan nokta-i nazarlardan ne kadar ziyade ha'iz- fa'aliyet bulunursa bir ordunun vatan serhadlerinde tecemmü'ü için sarf olunacak müddet-i zaman dahi o nisbette taksir edilmiş olur.

Hududa sür'atle tecemmü' ve tahaşşüd, sür'at ve şiddetle harbe mübaşereti intac eder. Henüz tamamıyla hazırlanamamış olan hasıma bu sayede ilk ve kat'i muvaffakiyetin şera'iti kabul ettirilebilir. Almanların 1870-1871 seferindeki usul-i hareketi bu hususta numune-i imtisal teşkil eder.

Bugünkü günde Garbi Avrupa düvel-i mu'azzamasının serhade doğru meşy ü tecemmü'de nazar-ı i'tibare aldıkları takdim keyfiyeti artık günlerden değil, bi'l-'akis sa'atlerden 'ibaret bulunmaktadır. Milel-i mu'azzama, bir harb-i müstakbelde, dehşetle kuvvet sarfındaki mecburiyetlerinden naşi, bar-ı 'azim harb altında müzmahil olmak istemezlerse, müsademe-i kat'iyyenin sürat-i icrası mutlaku'l-vücub olur.

Şebikat-ı hadidiye-i vatan, zamanımızda bir serdarın tek mil hareket-ı harbiyesi planı üzerine bütünü yeni ve garib bir te'sir icra eyler. Ma'lumdur ki muhtelif orduların hududa tecemmü'ü ilk hareket-ı harbiyenin esasını, ya'ni ordunun düşman memleketine tecavüzünü teşkil eder.

1866'da Almanların şimendiferle olan meşy ü tecemmü'lerini orduların yaya olarak serhade doğru yürüyüşlere ta' kib eyledi, hatta kısmen esas hat üzerindeki hareketlerini tedricen tecemmü' yürüyüşlerine kalbeylediler.

1870-1871 seferinde ise keza şimendiferle tecemmü' yürüyüşünden sonra ordular evvela yol yürüyüşleri ve tebdil-i istikamet icrası ile başkumandan tarafından hareket-ı harbiye icrası mutasavver olan cihetlere sevk edildiler.

Kitlelerin büyümesi, bir harb-i müstakbelde en müsa'id hareket-ı harbiye istikametine muvasalat için, eva'ilde olduğu kadar böyle tebdil-i istikametler icrasına müsa'ade vermez.

Cesim ordular yalnız hududa müntehi olan şebikat-ı hadidiye vasıtasıyla tahrik ü nakl edilebilirler. Hudud boyunca tek mil hat, kıta'at-i 'askeriye ile mestur bulunur. Şimendiferler ile nakl edildikten sonra hemen hareket-ı harbiye icrasına mübaşeret lazım gelir. Harekat-ı harbiye için daha müsa'id bir tecemmü' yürüyüşü icrası zımında orduların mühimce bir tebdil-i istikamet eylemeleri artık kabil olamaz.

Binaen'aleyh zaman-ı hazır serdarının tedabir-i harbiyesindeki serbestisi, şebikat-ı hadidiye ile tahdid edilmekte ve ta'bir-i ahirle ona tabi' bulunmaktadır. Bundan dolayı tecemmü' yürüyüşlerinde souplesse denilen eğilip bükülme hassası za'id olur; eğer cenben tebdil-i istikamete müsa'ade edecek surette hudud üzerinden mütevaziyen hareket eden hutut-ı hadidiye şu'batı mevcut olmayacak bulunursa şimendifer ile nakliyat esnasında mühimce tebdilat icrası, az çok müşkilatı da'i olur. Yalnız, hem-civar olan hükümetin dahi 'aynı ahvalde bulunması aaleb-i ihtimal olduğu cihetle tevellüd edecek mahzur her iki taraf hakkında da cari olacağından te'adül ve tevazun hasıl olmuş olur. Fakat vakt-i müsalahada hem-civar olan hükümetin şimendiferleri hakkında icra' edilecek tedkikat-ı 'amika sayesinde onun tarafından mutasavver ve müsammem olan olan tecemmü' yürüyüşlerinin hangi noktalara tevcih edileceğini daha zaman-ı hazırda keşfetmek mümkün olacağından, bu sayede kendi sevkü'l-ceyş yürüyüşlerinin en ziyade hangi istikamete tevcih edilmek lazım geleceği takdir ve tahmin olunabilir.

3. Binaen'aleyh, hakiki seferberlik ile onu ta'kib eden tecemmü' yürüyüşleri şimendiferlere henüz tarih-i harbde emsali gayr-ı vaki' bir surette, gayet vasi' ve 'azim matlubat tahmil edecek olursa hakiki harb esnasında, şimendiferlerin hal ve tesviye edecek daha büyük vazifeleri ha'iz bulunacağı zahir olur. Bir düşman memleketinin menabi'-i mu'avenesinden vasi' bir surete istifade etmek dahi milyon ordularını i'aşeye kifayet edemez. Eğer tecavüz etmekte bulunan bir ordu, kendisi mader-i tabi'i-i ma'işet olan vatan arazisi ile birleştirmek üzere arkasında ha'iz-i fa'aliyet hiç olmazsa bir şimendifer hattı bulunmayacak olursa yaşayamaz.

Bi'l-cümle vesa'it-i münakalat-ı cedide bargirlerle cer edilen arabalardan yol otomobili, buhar veya elektrik ile müteharrik yol katarları seyr-i sefa'in yollarından 'ale'l-'acele vaz' ü tertib edilen harb demir yolları vaki'a asıl şimendifer yollarının işlerini tahfif ederlerse de, hiçbir vakit onun yerini ka'im olamazlar. Küçük bir mikyasta olarak bu tecrübeyi Cenubi Afrika Harbi te'yid ve tasdik etti.

Buna bina'en harb esnasında şimendiferlerin en mühim fa'aliyeti, orduya kafi derecede vesa'it-i ma'işet nakletmekten 'ibarettir. Büyük Frederik'in "Tarik-i muzafferiyet, 'askerin mi'desinden geçer." sözü hala zamanımızda da kabil-i tatbiktir. Bir kolordu, efradı için yevmi 50.000 kilo levazım-ı gaza'iyeye ve bargirler için 90.000 kilo yulafa muhtacdır. Bir kolordunun ihtiyacat-ı yevmiyesi yekununa nazaran kuva-yı mevcudesi milyona baliğ olan bir ordunun ihtiyacatı hesap edilecek olursa, tehvin-i i'aşe için ne derece külliyetli me'kulat tedariki iktiza edeceği zahir olur.

Cebhane telakkisi dahi, me'kulat tedariki lüzumu kadar mübrim ve kat'idir; bu husus dahi ancak şimendiferler vasıtasıyla te'min edilebilir. Her muharebe, her meydan muharebesi telef ve zayi olan efrad ü hayvanatın, levazım-ı iktisa'iyeye ve techizatın, sarf ve isti'mal edilen malzeme-i sıhhiyenin telafisini talep eyler. Bir taraftan ordunun gayet 'azim olan matlubatı böylece naklolunduğu halde, diğer taraftan kehdi hareketine mani' olabilecek şeyler dahi geriye sevk edilmek lazım gelir: Hastalar, mecruhlar, üsera-yı harb, emval-i ganimet ve bunlara mümasil şeyler. Hele birçok me'murin-i 'askeriyenin, ya'ni levazım me'murlarının mütemadiyen bu nakil ve sevk ile orduları mücadeleye hazır bulundurmak ve serdarı ordusunun te'min-i ma'işet endişesinden kurtarmak gibi gayet ağır ve da'imi mes'uliyet ve vazifeleri vardır. Hemen yüz sene mukaddem olan Napoleon'un Moskova seferi, suret-i mükemmelede ihzar edilmekle beraber, Rusya arazisinde levazım-ı ma'işet tedarikinin kabil olamamasından naşi hizimet ile hitam buldu.

4. Hükumat-ı mütemeddine şebikat-ı hadidiyesi ilmeklerinin dar olması fa'al ve şedit bir serdarın, şimendiferleri doğrudan doğruya kendi hareket-ı harbiyesinin icrasına hadım kılabilmesini te'min ve teshil eder. 1870-1871 seferinde Fransızlar kendi şebikat-ı hadidiyesini Boryaki ordusunun cenub-ı şarki darü'l-harbi üzerine nakli için isti'mal eylediler.

Avrupa düvel-i mu'azzaması tarafından icra edilecek bir harb gayet vasi' cebheleri istila edeceğinden, bir darü'l-harb üzerinde bulunan ba'zı kıta'at-i 'askeriyenin böyle nagehani bir surette darü'l-harb üzerine sevk ve nakil edilmemeleri gibi halat-ı kesretle vaki' olabilir. Sahillerin ve büyük boğaz ve nehirlerin müdafa'ası, ric'atler, hutut-ı dahile üzerinde icra edilecek kaffe-i hareket-ı harbiye hutut-ı hadidiyenin mu'aveneti sayesinde kabil-i icradırlar.

Aynı zamanda Fransa ve Rusya'ya karşı harb icrası halinde Almanya'nın şebikat-ı hadidiyesi bir darü'l-harb üzerinden diğeri üzerine 'asker sevk ü nakli iktiza eylediği anda pek ziyade ehemmiyet kesb eyler.

Her ne kadar en yeni icra edilen harblerde şimendiferlerin idare-i harb için ne kadar ehemmiyet-i 'azimeyi ha'iz oldukları nazar-ı dikkati calib olacak surette tezahür etmedi ise de bunun sebeb-i 'asliyesi 1871 senesinden Rusya-Japonya seferinde vuku' bulan harblerin kaffesi, mesela Almanya ile Fransa arasında zuhur edecek bir harb-i müstakbelde aaleb-i ihtimal olarak vaki' olacağı üzere, yek-diğeri karşısına milyon orduları sevk edilmiş millet harbi tarz ve şeklini almamış olmasıdır. Bundan dolayı da iyi bir şebikat-ı hadidiyenin kıymet ve ehemmiyeti hakkında bir vahid-i kıyasi yalnız mütala'at-ı nazariye ile iktisab olunabilir. Bu satırlardan maksad, idare-i harb için hutut-ı hadidiyenin, vasıta-i cedide olarak ehemmiyet-i 'uzmasını, elzemiyet-i kat'iyyesini beyan eylemekten 'ibarettir.

Cihangir, 1 Kanun-ı evvel 1324 -Almancadan-

Mehmed Rüşdi, 10 / 154-155

2.9. Siyasi Makale Örnekleri

Rusya-Türkiye ve Avusturya-İtalya

Son rub'-ı asırlık zaman içinde iki mühim hadise vardır ki, tevlid ettiği netice itibarıyla yekdiğerine adeta müşabihdir denilebilir: Biri Rumeli-i Şarki ihtilali, diğeri Bulgaristan'ın i'lan-ı istiklali ve Avusturya'nın Bosna ve Hersek'i ilhak etmesi. 1885 senesinde Rumeli-i Şarki İhtilali başladığı zaman İttifak-ı Müselles 'akd edileli iki sene olmuş, Gorcakofek Berlin Kongresi'nden beri Almanya'ya beslediği kin ve garaz, tarafatın ma'lumatına 'arız olan bürudet ve husumet Bismark'ı Avusturya'ya meyl ettirerek Almanya ve Avusturya İmparatorluğu'nu hafi bir mu'ahede 'akdine mecbur etmişti.

Tunus vak'ası üzerine Fransa'dan büsbütün şübheye düşen İtalya'nın iltihak etmesiyle İttifak-ı Müselles 'ünvanı altında birleşen üç hükümet Avrupa'nın merkezinde adeta bir melce' halini almıştı; İspanya, Sırbistan, Romanya hükümetleri Almanya tarafına geçiyor, Avusturya bir elinde Pan-Jermenizm bayrağını tutarak Berlin'i Selanik'e indirmek esbabını hazırlıyordu. O aralık Rumeli-i Şarki eyaletleri i'lan-ı 'isyan ile Bulgaristan'a iltihak edince devletler Berlin Mu'ahedenamesi'ni ihlal eden bu hadise karşısında ta'yin-i mesleğe lüzum görerek hep birden protesto etmişler, bu ilhakın ke-en-lem yekün hükmünde olduğunu söylemişlerdi; fakat Viyana kabinesi aheng-i düveliden ayrılarak Bulgaristan'ı himaye etti. Bismark, "Şark mes'elesi bir Pomronyalı 'askerin kemiklerine değişmeyeceğini" i'lan ederek zahiri bir baytar-ı felakle müttelikinden ayrılmadı. Rusya İmparatoru Üçüncü Aleksandr Balkanlar'da Rusların en büyük ümidi olan Bulgaristan emaretini Berlin ve Viyana kabinelerinin mürevvec amali olarak görmeğe mümkün değil katlanamazdı; buna bir çare bulmak, bu İttifak-ı Müselles'in Balkanlar'a çevirdiği pa-yı terakkiye bir man'ia uzatmak lazımdı. İşte İttifak-ı Müselles bunun neticesi olmak üzere vücuda gelmiş, İngiltere son zamanlarda Hind Çini ve Mısır'dan dolayı Fransa ile, Asya-yı Vusta ve Balkanlar'dan dolayı da Rusya ile yine bu maksada hitaben 'akd-ı i'tilaf etmişti.

Bulgaristan i'lan-ı istiklal ve yirmi dört sa'at sonra Avusturya ve Macaristan hükümeti Bosna ve Hersek kıt'asını ilhak ettiği zaman Avrupa sahne-i siyasiyatı ufak tefek ba'zı farklarla hemen hemen yirmi beş sene evvelki manzarayı gösteriyordu. İttifak-ı Müselles El-an-baki, bahusus Berlin ve Viyana arasındaki münasebat pek samimi idi. Fransa'ya dest-i ittifakı uzattığı günden i'tibaren Rusya'ya karşı Almanya'da bir bürudet vardı; Avusturya'ya gelince:

O, Rusya için dostluğundan da, i'tilafından da ihtiraz edilecek müdhiş bir rakib idi. Yalnız otuz sene evvel Rusya'yı Berlin aldatmıştı şimdi Mançuri sahalarındaki mağlubiyetten, umur-ı dahiliyyedeki karışıklıktan istifade eden Avusturya oldu, Rusya'yı Balkan vuku'atında uzak düşürüp aksa-yı şarkta uğraşmağa, vahi fütihat arkasından koşmağa teşvik eden Almanya idi, fakat daha i'tilaf mukavelenamesinin mürekkebi kurumadan aldatan; iki hariciye nazırı, iki imparator Balkanlar'da tarafeynden hiçbirinin fazla bir menfa'at istihsaline teşebbüs etmeyeceğini daha dün kararlaştırmış iken nakz-ı 'ahd eden Avusturya olmuştu. Sonra Bulgaristan i'lan-ı istiklal edince Avusturya Avrupa'nın müttehidin fırlattığı avaze-i i'tiraza bakmayarak Sofya kabinesinin hareketini resmen tasdik etti, daha büyük bir hatve ile kendisi de Bosna ve Hersek kıt'asını aldı, vaktiyle Bismark zahiri bir bi-taraflik göstermiş iken bu defa Bulou müttefikinden ayrılmayacağını söyleyerek ahvali tasdik etmiş oldu.

Dikkat olunsun: Mecra-yı vuku'atta bir tebdil yok, yalnız vuku'atın kuvvet ve ehemmiyeti artmıştır; çünkü yirmi beş sene evvel Balkanlar'da yalnız Rus ve Nemse nüfuzu çarpışıyordu; Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ hükümetleri düvel-i mu'azzamanın vereceği hükme boyun eğmekten başka bir şey yapamazlardı. Bugün ise millet ve mevcudiyet-i siyasiyye fikirleri her tarafta tüklemiş, Balkanlar'da amal ü efkar-ı milliyyelerini nazar-ı ehemmiyete aldırarak kuvvetler vücuda gelmiştir. Nitekim Bulgarlar Rumeli-i Şarki'yi ilhak ettikleri zaman çar üçüncü Aleksandr, Bulgarlara adeta hasım olmuştu, şimdi ise Rusya'nın kesb-i kuvvet eden Bulgaristan'a karşı sakındığı vaz'-ber-vaz'-ı infi'alden fazla değildir, hatta Bulgaristan bugün Avusturya'nın kucağında ve Berlin'in emri altında görmek için Petersburg o vaz'-ı infi'ali bir sima-yı büşu-ı meveddete derhal tahvil etmeğe müheyyadır.

Her ne olursa olsun Ruslar Balkanlar'ın hayat-ı siyasiyyesinde kanat açan tehlikeyi yirmi beş sene evvelkinden pek fazla buluyorlar; bu pek tabi'i pek meşru'dur ve buna karşı taraftarları azalmaya yüz tutan ittifak-ı müsennanın pek mühim bir te'siri olamaz. Binaenaleyh Bulgaristan'ı memnun edecek vesaiti tedarik ettikten sonra pan-jermanizmin önüne geçecek, Berlin kabinesinin menfa'atine çalışan Avusturya hükümetinin icra'atine ha'il olacak bir kuvvet, bir yeni kombinezon lazımdır ki Rusya bunun ancak Rusya-Türkiye i'tilafında bulabilir. Balkanlar'daki hukuk-ı hakimiyeti muhafazaya muktedir, kuvvetli bir Türkiye pan-jermanizm hülyalarını esasından sarsmağa kafidir.

Avusturya ve İtalya münasebatının aldığı tarz ve şekil de bu kombinezonun üzerinde icra-yı tesirden hali kalamaz. Senelerden beri birer hasm-ı bi-aman vaz'iyette duran bu iki müttefik

hükümetin münasebatına son zamanlarda arız olan gerginlik o dereceyi bulmuştur ki, vaktiyle İtalya başvekili Sevnenyu "Berlin'e gitmek için Viyana'dan gitmek lazımdır." demiş ve bu fikrin etrafında İtalya parlamentosu alkışlar yağdırmışken bu yine o başvekil Avusturya'nın Balkanlardaki politikasını tasvib ettikten dolayı hariciye nazırına levh ediyor, İtalya'nın İttifak-ı Müselles'teki vazifesi Avusturya'nın her hareketini tervec etmek olmadığını söylüyor, sonra eski başvekillerden Mösyö Forti bütün belagat-i natika-perdazanesini ele alarak Avusturya'nın İtalya'ya karşı tuttuğu mesleği Balkanlar'daki Nemse politikasını Avusturya'nın Tiroli hududundaki teslihat-ı askeriyyesini ortaya atıyor "İtalya'yı tehdid eden bir kuvvet varsa o da müttefiktir" diyor, kocaman bir parlamentonun yek-dil ve yek-arzu olduğunu görünce son bir cesaretle bağıyor: "Ya bu hale nihayet vererek dost geçinmeliyiz, yahud ayrılmalı ve her birimiz serbest kalmalıyız." Geçen haftanın bu mühim hadisesini nakl eden matbu'at ittifak-ı müsellesin iki sene sonra artık tecdid olunmayacağını, İtalya'da efkar-ı 'umumiyyenin tamamen Avusturya 'aleyhinde olduğunu yazıyor, hatta Rusya'nın huşunetini azaltmak, İtalya'yı memnun etmek Türkiye ile bir zemin-i i'tilaf bulmak için Baron dö Arnetal'in mevki-i iktidardan düşeceği de rivayet olunur işte yukarıdan beri yürüttüğümüz mukayese içinde yalnız şu nokta bir fark-ı esasi olarak görünmektedir; çünkü o zaman Fransa'dan gördüğü mu'amele üzerine hasmına, ya'ni Avusturya'ya ilticaya mecbur kalan İtalya şimdi o hasmın bir müttefik olmasına da ehemmiyet vermeyerek Balkanlar'da Rusya'ya el uzatıyor, bir Rus donanmasının ziyaretiyle iki saray arasındaki bürüdeti izale eden Rus ve İtalyan diplomatları iki hükümeti Balkanlar'da daha ziyade takribe çalışıyor...

Biz bu ahval karşısında garib bir vaz'iyette kaldık. Balkan hadisatının ferda-yı zuhurunda "protesto ediyoruz, konferans, konferans!" diye bağırmıştık; bilahare bunun çıkmaz yol anlaşıldı, i'tilaf tarikine girdik onda da muvaffak olamadık; tevekkül ve teslimiyyet politikası bir müddet ümid içinde vaktimizi geçirdi, vakı'a yalnız emel tatlıdır, fakat bunun neticesinde hayalata de düştük ki asıl tehlike burada ta'yin etti. Rusya'nın mütemayil bulunduğu Rus matbu'atının bir müddetten beri mevzu-ı bahis ettiği i'tilaf tafeyni amal ü menafi'ini tevhid etmek, şimdiye kadar yalnız zararını gördüğümüz i'tilaf zümresine iltihak etmemek şartıyla bizim de arzu ettiğimiz bir çare-i emniyyet ve selamettir. Türkiye'yi Balkanlar'da kuvvetli ve 'adil bir hükümet olarak görmek isteyen İngiltere hükümeti bu kombinezonda mühim bir unsur-ı sulh ve sükun vazifesini ifa eder; biz Rusya'nı maziye a'id ahvalini unutmaya, onlar münasebat-ı hariciyyelerinde Deli Petro'nun vasiyyetnamesinden daha mü'essir esaslar bulunabileceğini teslim ederlerse biz de kendilerine safvet ve emniyetle mu'amele etmeye hazırız. Akdeniz ve Adriyatik'teki mevki'i itibarıyla İtalya, İngiltere ve Rusya hükümetlerine

merbutiyeti hasebiyle Fransa hükümetleri de bu i'tilafın da'ire-i şümulünden haric kalmaz; ancak mesa'il-i hazıra bir harb tehlikesini tevliid etmek istidadını muhafaza ettikçe kabinelerde selamet-i muhakeme imkanı bulunamayacağından, evveleminde bütün Avrupa'yı ve hatta diyebilirim ki sulh-ı 'alemi tehdid eden bu tehlikenin ortadan kalkması lazımdır. İngilterenin ibtidai meşrutiyetimizde gösterdiği vaz'-ı dostane ve hayırhahane bizi şaşırtmasaydı, zemamdarlarımız biz de henüz kuvvetine güvenemeyen devletlere mahsus maharet-i siyasiyye mesleğini tervec etmek lazım geldiğini kestirseydi bugün bir 'arab saçına benzeyen bu karışıklık içinde bulunmazdık. Ahval-ı hazıraya nazaran hiçbir devlet bizim için göze aldırılmaz; çünükü Avrupa devletlerinden birbirinin dahli ve te'siriyle Balkanlar'da atılacak ilk kurşun Avrupa'nın göğsünden müdhiş bir barut cebhanesini ateşlemiş, bütün devletleri 'umumi bir harbin da'ire-i felaketine atmış olur. Sulh ve sükunu ihlal etmemek için her fedakarlıktan çekinmeyen akvam öteden beri bir menba'-ı mehalik olmak üzere tanıdığı Balkanlar'ın ateş ve kan içine batmasını men'e muvaffak olmasa bile hiç olmazsa bunu teşvik ve tergib etmez. Bu hakikati evvelden beri teslim etseydik şimdi bu çekilen müşkilata, arada zayi' olan vakitlerle beraber birçok fırsatların kaçırılmasına mahal kalmazdı. İngiltere'nin, Rusya'nın, Fransa'nın, İtalya'nın idare-i hazıraya gösterdikleri teveccüh ve muhabbetten istifade ederek, böyle müşkil zamanlarda bir parça da İngilizlerin tuttuğu mesleğe giderek buhran-ı hazırı izaleye muvaffak olduktan sonra hakimiyyet-i milliyyemizi takviye ve tezyide çalışmak en doğru yol olur. Buhran devam ettiği vakitler gayrı-ı mu'ayyen bulunduğu müddetçe girişeceğimiz ta'ahhüdatı menafi' tarafına muvafık olmak şartını az çok kaybedecektir. Rusya ve Türkiye i'tilafı Fransa ve Rusya ittifakının, İngiltere-Fransa-Rusya mecmu'a-i i'tilafıyesininin ta'kib ettiği maksad-ı müsalem-i perveriden Balkanlar'a a'id hassayı te'mine kifayet eder i'tikadındayız; fakat dediğimiz gibi bugün yanlış bir politika yüzünden hal-i mu'allakiyette kalan mes'eleler fasl ü tesviye olunmalıdır, bunun için de yeni bir hey'et sağlam ve vasi' bir ihata ile yeni ve metin tedbirle işe girişilmelidir. Yoksa yarın muhakkak düşeceğimiz giryeve-i hata bugün içinde çırpındığımız muhit-i şekk ü tereddüden çok fena olur.

İsma'il Müştak, 8 / 114-115

Ne Düşünüyor, Ne Hissediyordum:

Yukarı Bosfor'un hemen bütün yaz taravettar kırlarında zemerдин bir kisve-i baharan ile daha ziyade ziyenetyab görünen sarışın bir temmuz sabahı idi. Bu tarafta, Büyükdere köyünden köybaşına, karşı tarafta Yuşa' tepesi de dahil olduğu halde Sütlüce'den Çubuklu Gazi ambarlarına kadar mümted iki sahilin nihayetinde birleşerek rehavetkarane deraguş ettikleri havz-ı vasi'-i larcivedi üzerinde, bulunduğum mevki'-i murtefi'adan bakılınca beyaz kelebekleri irili ufaklı siyah böcekleri andıran yelkenlerin, kayıkların küçük vapurların ardınca şenaverlikten mahzuz olan dalgın nazarın ufak mahdud da'iresinden harice fırlayamaz kırılmak da istemezken zavallı hayal-i bi-tabım 'alemi tefekkürat ve infi'alatımın en mahrum en hicri, en kasvet-engiz eb'ad ve intihasında 'atılane ve avare seyrane tay-ı merahilde ısrar gösteriyor düşünüyordum .

İşte bir güzel gün ki şu bedbaht memleketin hayat ve ma'îşetini telh eden ezen, kemiren öldüren yüz bin türlü mesa'ib ve beliyattan alam ü fec'a'iden sima-yı inbisatından bir çin-i fütur, bir zerre-i keder bile gösteremeyerek belki kendisinden daha güzel, daha revnakdar, herhalde kendisinden daha lakayd bir leyl-i 'asude-i mükevkebe müntehi olmak üzere aheste güzar oluyor. Evet işte günler geceler böylece gamsız, kedersiz ızdırabsız geçiyor... Geçiyor... Geçiyor?...

Şu dakikada şu bed-baht memleketin, baştan başa bir virane haline gelmiş şu koca ülkenin şarkında, garbında köylerinde kasabalarında kimbilir kaç milyonlarca halk, aç, çıplak niran-ı sefaletle atılmış cayır cayır yanıyor! Kim bilir kaç binlerce hamiyet sahibi mazlum bi-günah evlad-ı vatandan birtakımı karanlık zindanlarda, ıssız hayat-güdaz menfalarda işkenceler ızdırablar içinde inim inim inleyerek can veriyor. Diğer bir takımı diyar-ı ecnebide gurbet gurbet içinde çaresizlik medarsızlıkla sefilane, garibane ifna-yı 'ömür ediyor! Kim bilir kaç yüzlerce ocakları sönmüş kapıları kapanmış namuslu ailelerin, hanedanların bakiyye-i efradı ye's-i hicran, zaruret gibi en mukavemetsiz ızdırabat ile hırpalanıyor, eziliyor helak olup gidiyor fakat bu ta'dade gelmez husule tasavvura sığmaz beliyyat ü fecayi' ü mezalimin badi'-i a'zamı olan heykel can-güdazı istibdad... Ah ona hiç bir şey olmuyor! O masun altızlar kuh-u ahenin gibi yerinde duruyor ve her nefesini alıp verdikçe biraz daha fazla tahaccüm ve ta'zim ediyor, biraz daha fazla salabet ve metanat buluyor!..

Bi-çare memleket zavallı millet o kadar viran ve perişan, o kadar mariz ve mefluc ü nalan ki ne onda 'umrandan bir nişan ne bunda hayattan bir eser kalmış. Fakat istibdad.. Hezaran dest-ü pa, hezaran-ı esfar, hezaran-ı dendan olan o ifrit-i hunhar yine yıkacak o; dağıtacak yuva, sökecek ciğer, deşecek karın, içecek hun-ı ma'sum arıyor ne garibdir ki buluyor !.

Ah ne oluyordu, şimdi şu güleç yüzlü güneş pençe-i sahtegir-i husufe düşse, şu parlak hava kararsa.. Kararsa .. Kararsa; şu mavi deniz, şu yeşil dağlar; şu münevver sahiller ve onların zirvelerinde, kenar ve meyanlarındaki şidadi binalar, muhteşem saraylar, kaşaneler bir yandan medidü'l-şedid zelzeleler, 'azim tufanlar müdhiş kasırgalarla zulemat-ı mezar içinde çalkalanarak, bir yandan da sürekli şimşekler, peyapey hebut yıldırımlar, intifa napezir yangınlarla; tarrakalar, girivvler, feryadlar koparıcı bir dehşet-i düzah, numa-yı kıyametten nişan vererek şu meş'um belde, hey'etiyle, 'azametiyle bir 'alem-i herc ü merc, bir mahşer-i ahval kesilse!.. Oh! o zaman, şübhe yok ki taş taş üzerinde kalmaz. Her şey.. her şey biterdi hiç olmazsa, evet, o heykel-i istibdad, 'avanesiyle esfel-i safilin-i 'ademe çekilir. Sıklet ve şe'amet-i vücudlarından bütün memalik kurtulurdu!

Şimdi nazarım, sabah güneşinin zerrat-ı zerrini yayıldıkça sarımtraklaşan, sema-yı minafamın şurasında burasında mu'allak duran top top beyaz bulutlara asılıp kalıyordu ve ben mırıldanıyordum.

Haml-i sakili ezdi harab etti milleti
Kabusvari her yüreğe çöktü zahmeti
Lakin yakındır ermeğe payana müddeti
Abesten-i zaman doğurur bir musibeti
Babasının ocağına düşsün şe'ameti
Lalasının kucağına etsin nühuseti
Za'il mi oldu mihr ile mahı bu milletin
Geçmez zalam-ı leyl-i siyahı bu milletin?
Ya Rab! Nedir ki cürm ü günahı bu milletin
Eksik değil başında devahi bu milletin
Zalime mü'essir olmuyor ahı bu milletin
Kalsın mı intikamı İlahi bu milletin
Allaha'dır tezallümü varsa bu milletin
Her dem neden şemateti erbab-ı şirretin

Ey la'net, ey telatumu gayya-yı nefretin
Ey la'net, ey tehavvürü niran-ı şiddetin
Sel ol da yık zalam-ı kal'anı zalam-ı nikbetin
Berk ol da yağ ru'suna ehl-i şekavetin

Yok kimseden nazar özü insan olanlara
Sen bak huda tarahhüme şayan olanlara
Zahm-ı zaman ile yüreği kan olanlara
Ahval içinde fikri perişan olanlara
Her gün 'uyun-ı gayreti giryen olanlara
Her şeb "vatan! vatan!" diye nalan olanlara

Zanetmeyin felaketimiz yarı ağılatır
Güldükçe yarımız bize ağyarı ağılatır
Derd-i nihanı milletin efkarı ağılatır
Engin denizleri, yüce kuhsarı ağılatır
"Eyvah!" der, saha'ib-i seyyarı ağılatır
"Allah!" der, kevakib-i nevvarı ağılatır

Git gez sevgili şu vatanın her kenarını
Gör fakr ü ızdırab ü sefalet diyarını
Bi-çareganın anlayagör ıztıbarını
Fikret o sergeran-ı cebelin ızdırabını
Fehm et o hoş revan derenin ah ü zarını
Söyletme gamlı a'ilenin ihtiyarını

'Acizlerin sefaletine ağlıyor vatan
Evladının felaketine ağlıyor vatan
Peygamberin şu ümmetine ağlıyor vatan
Ka'beyle Ravza'ya hasretine ağlıyor vatan

.....
.....

Guş eyle mader-i vatanın ah ü zarını
Gör za'f-ı halini elem-i inkisarını

Tel'ine hadimin-i ihanet şi'arını
Saklar ciğerde son nefes-i ihtizarını

.....
.....
Gökler onun medaric-i hüzn-i 'ıyanıdır
Şebler onun mehazın-i ah-ı nihanıdır
Encüm onun meharim-i esrar-ı canıdır
Dağlar onun nümayiş-i derd-i giranıdır
Zilzal-ı 'arz onun heyecan-ı cananıdır
Velval-i ra'd onun nevhat-ı revanıdır

Bunlar, bu perişan ve nalan sözler, ki on, on iki sene evvel yazılmış mutavvel bir mazumedendir; bu nev' düşüncelerimde tekrar oluna oluna hafızamda iyice yer ettiği için düşünmeksizin ve fakat na-müretteb bir surette dilimden dökülüp saçılırdı. O mazumem ise, onun gibi, kimseye okunamaz, kimseye gösterilemez, kimseye emanet edilemez daha sair -o zaman hükmünce- tehlikeli yazılarımla beraber, hükümet-i zalimenin yed-i gasbına geçmemek için, hanemde me'men 'addettiğim bir izbeye gömülüp bırakılmış ve artık senelerden beri bi't-tabi' yoklanamamış idi. Şimdi kendi kendime diyordum ki :Zavallı yazılarımla! O rutubetli yerde, toz toprak içinde kimbilir ne oldu.

İhtimal ki kağıtları çürümüş, birbirine yapışmış hepsi de okunamaz, seçilemez hale gelmiştir. Öyle olmasa bile bunların meydana çıkabileceği zaman, görülüyor, anlaşılıyor ki hiç gelmeyecek.. Hele bir yangın gelirse... Hele ben ölürsem...

" Heykel-i menfur-ı istibdade; onun 'avane-i mel'unesine bir rütbe veya bir nişan, bir konak veya bir çıkın altın için alet-i icra-yı mezalim olmak dena'et ve şena'etini irtikab ile şerafet-i insaniyyeyi ayakları altına alan ha'in sefillere gayz ü kinim bugün her zamandan ziyade idi. Ah! O manzumeciğimi bugün ele geçirebilseydim, bunun içinde casuslara, mürtekib zalimlere, bütün o vatan ve millet ha'inlerine a'id la'netleri nefretleri bunlara her türlü müsa'idatı ibzal eden şu menhus zamanın yüzüne bağırarakla teskin-i ateş-i gayz edecek; ona belki daha ba'zı şeyler 'ilave eyleyecektim.

Bir vücud-ı faninin mezarını açarak ecza-yı tarümar-ı 'azamdan ona bir şekil, bir şahsiyyet vermeğe uğraşmak kabilinden olarak şimdi hafızamı zorlayıp karıştırıyor, ba'zısı dağılmış,

ba'zısı yıpranmış, ba'zısı bozulup tanınmaz olmuş mahfuzatım arasında seçebildiğim bir terkidenden bir cümleye, bir kafiyeden bir mısra'a, bir mısra'dan birkaç beyte intikal suretiyle aşağıdaki kıt'aları çıkarıp okuyordum.

Casus.. O hanuman yıkıcı azlam-ı zemin
Casus.. O gizli can yakıcı 'akreb-i mühin
Casus.. O bi-günahlara cellad olan la'in
Seyr eyle ben ne rütbe mes'ud ü kam-bin

Casus.. O güfte-çin-i halayık, o kine-cu
Casus.. O perde ba'zı mehafil, o herze-gu
Casus.. O hariku'l-haceb, la-tecessesu
Celb-i belaya himmet eder halka su be su

Casus.. O dem-furuş-i riya mefsed-duru
Casus.. O sefile-kar-ı muhannes, o kahbehu
Casus.. O ruh-ı ahbes cadu-yı zehre-pu
Olmuş karin-i mu'temed-i saltanat, tefu!...

Korkunç alayış-i muhabbet-i milliyeyi dile
Hürriyet-i tefevvüh... O bir canlı ha'ile
Bin havf ü ihtiraz ile, bin ihtiyat ile
Yok hasbihale cür'etimiz hod be hod bile

Yekdiğerin hasımı ehibba ve akraba
Yekdiğeri si'ayet eder yad ü aşına
Mülke cerad-ı münteşir erzal-ı bi-haya
'Osmanlılık ne oldu bakın fi zamanda !

İzzet bulur si'ayet-i ihvanla her zelil
Rıf'at bulur ihanet-i yaranla her rezil
İsbat-ı katliyete bunlar bütün delil
Ahlak düştü öyle ki terfihi müstahil

Casuslarla doldu bilad ü kara bugün
Eylerler istikamete karşı sala bugün
Hazır-ı hamîyyet ehline her bir bela bu gün
Her türlü iftira ve eza ve cefa bugün

Vareste-i mu'aheze casus-ı muhtelis
Azade-i muhakeme haydud-ı müfteris
Keyfi bütün muamele, ahkam-ı mu'tekis
Mühmel usul-i şer-i, nizamat-ı münderis

Zulmen hükümet etmese ihdas-ı ga'ile
Serhad-ı zulmü aşmağa yol bulsa kafîle
Amade hicrete nice binlerce 'a'ile
Titretmesin mi kalbi bu dehşetli ha'ile

Eyler bu haneyi biri zulmuyle münhedim
Kimdir fakat bilinmez o mes'ul ü müttehim
Halka bu dahiye nasıl olsun ki münfehim
Hürriyet-i lisan ü kalem mahv ü mün'adim

Cehlin zalam-ı sa'ili o baş mü'temen
Teftiş için eserleri açmış bir encümen
Olmuş zebun-ı kahrı tesanif-i ehli fen
Olmuş esir-i keyfi fehavi-i her sahn

Uğrattılar hakarete eşraf-ı ümmeti
Öldürdüler hamîyyet ü namus gayreti
Nasp ettiler menasiba iclaf-ı nikbet-i
Yağma için hazine-i emval-ı milleti

Tagrib olundu haylisi ahvar-ı ümmetin
Ta'zib olundu ekseri ebrar-ı ümmetin
Terhib olundu pek çoğu ahrar-ı ümmetin
Tatyib olundu cümlesi eşrar-ı ümmetin

Server-i 'uluvv-cah ü celaletle paybu
Mukabbel-i kemal 'izz ü sa'adette cablus
Birkaç la'ine hadim-i servet bütün nüfus
Bildan harab, halk ise muhtac ü bi-fülus

Hürriyet, ey ecel-i 'itayası kudretin!
Hürriyet, ey ehemmi-i kazayası hilkatın!
Hürriyet, ey muhafızı icma'-ı ümmetin!
Hürriyet, ey mübaşiri hükm-i şeriatin!
Zulmetme kır selasilini, kır esaretin
Şahrah-ı kabiliyeteni aç şu milletin
.....
.....

Artık benim yorulmuş fikrim kalbim fütür içinde kalmıştı ki gazetelerimi getirdiler. "bakalım yine ne ezahukeler, ne garibeler, ne masallar ne ekzuberler var!" diyerek açılmış sahifelerin şurasına burasına göz gezdiriyordum.

Hayret!..

Bunların hiç yakıştırılmayan, hiç hatıra gelmeyen bir tarafında kanun-ı esasinin i'ade "buyrulduğuna" ve Meclis-i Meb'usan'ın küşadı için intihabata başlanmak üzere vilayete umumen icra-yı tebligat olunduğuna da'ir bir tebliğ-i resmi okudum. Gözlerime inanamıyor, ru'ya gördüğüme zahib oluyor, fıkrayı tekrar 'alet-tekrar cehren okudukça her def'asında "Ya bana garib bir hal vaki oldu, veyahud bunda bir yanlışlık var" diyordum.

İkinciye doğru sokağa fırladım. Bütün insanların hareket ü evza'ını, çehrelerini, halini tedkike koyuldum. Herkeste meraklı bir durgunluk, sakin bir tecessüs hali, gizli konuşmalar, fısıltılar... Nihayet hakikat anlaşıldı: Kanun-ı Esasi -haşa!- i'ade buyurulmamış. Belki bir gün evvelki '10 Temmuz' ruze-i mes'udunda 'alem-i 'Osmaniye'nin hurşid-i ikbali magribden doğmuş, merkez-i kürre-i istibdadde kıyametler kopmuş, o sarsılmaz, bükülmez sandığımız heykel-i ahenin-i ceberrut Rumeli'de müteheyi Hareket 'amade-i hücum duran hürriyet kahramanlarının buralara kadar iltisa' eden zilal-i suyuf ü remahıyla ser-nügun-ı husran ü hezelen olmuş, Kanun-ı Esasi darb-ı dest-i hamaset ü hamiyetle cebren ve kahran

geri alınmış, zavallı milletin otuz bu kadar seneden beri zebun ü nalan zencir-i esareti parçalanmış: Hürriyet 'adalet, 'uhuvvet, müsavat bu erkan-ı erba'a-yı selamet ü sa'adet, vatan ü millete te'min olunmuş! Oh! Rabbim, ne büyüsun!..

İşte 10 Temmuz'u, 'Osmanlıların mehd-zade-i hürriyeti, matla'-ı afıtab-ı sa'adet ü selameti olan bu mübarek ve mukaddes günü kemal-i hürmet ü ta'zim ile alkışlarken yukarıdan beri ta'rif ettiğim tahassusat ü tefekküratımı tecdid etmekle inkılab-ı mes'udemizin 'uluvv-ı mahiyet ü şümül-ı hükm ü kuvvetini hadd-i iktidarım dahilinde daha iyi takdir ettiğimi zannediyorum.

Bidad-ı kahr altında dün
Millet kan ağlarken bütün
Erbab-ı zulmün rağmına
Yaptık ne a'la bir düğün
Hoş 'id-i millidir bugün
'Asker! senindir şan o gün

Bir nur-ı Hak, bir mu'cize
Gösterdi hürriyet bize
Ey kahramanlar ta ebed
Medyun-ı şükranız size
Hoş 'id-i millidir bugün
'Asker! senindir şan o gün

Reca'izade Ekrem, 36-37 / 390-395

İnkılab

İnkılabımız birinci senesini geçirdi. Buna seviniyoruz. Bunun için şenlikler yapıyoruz. Evet ne kadar sevinsek, ne kadar şenlikler yapsak yeri, değeri vardır. Zira inkılab hakikaten pek büyük bir şeydir. Lakin ne kadar büyük olduğunu ‘acaba bihakkın anlayabildik mi?

Bu su’ali inkılabımızı yapanlara sormuyorum. Hikem-i inkılabımızı ‘Osmanlılara anlatmak için her gün kalem yoran muharrirlere de sormuyorum. Fakat pek çok kimseleri “İnkılab ne yaptı? meşrutiyetin neye fa’idesi oldu?” tarzında hayretlere düşürmüş görüyorum da su’alimi de onlara soruyorum. Bedihidir ki inkılabı anlayamamışlar. Anlamış olsalar idi o hayretlere düşmezler idi.

Ba’zı şeylerin ismi müsemması beyan eder. Ma’na-yı lügavisi ma’na-yı ıstılahisini mübeyyen olur. İnkılab “kalb” sülasisinden yapılmıştır. Bakınız “kalb” kelimesi için kamus ne ma’nalar veriyor: “Bir nesneyi tersine çevirmek. İçerisini taşra döndürmek. Ziri balaya ve zahiri batına döndürmek. Şimali yemine yahud yemini şimale ve yüzü arkaya döndürmek” diyor. İnkılab ise bunların kendi kendisine olması demek olacak, değil mi? Fakat bu tahavvüller bir lüzum, bir münasebet üzerine vuku’a gelecek, cahiller ‘alim olmağa, züğürtler zengin olmağa münkalib olacaklar. Münasebet bundadır. Ma’küsünde değil.

Bu halde en evvel fikirleri tahavvül edersek, Meşrutiyet bize her şeyi yapacak, inkılab her işi yoluna koyacak tarzındaki zanlar dahi münkalib olacak. İnkılab mevani’i mahv ü izale edeceği ve Meşrutiyet her mesa’iyi mevani’ ve mezahimden kurtarıp kanun ve nizamı da’iresinde serbest bırakacağı i’tikadı husule gelecek. Milyonlarca nüfus-ı millet birkaç yüz tenbel ve tenperveri mes’ud ve bahtiyar etmeğe mecburdur fikri münkalib olacak. Herkes mes’udiyeti mesa’i-i mahsusasında arayacak ve bulacak ‘azm ü cezm-i fa’alanesi meydan alacak. Üç beş yüz kuruş ma’aş ile hükümet da’irelerinde dolaşmak bir ma’işet-i ahrarane ‘addolunmayıp teşebbüs-ı şahsiyye ile bunların birkaç mislini kazanmak asıl ma’işet-i ahrarane ‘addolunacağı hükmedilecek. İstanbul’dan Konya’ya kadar gitmek bir “ıgtirab” ‘addolunmak fikri bırakılıp ‘Osmanlı toprağının her tarafı vatan olduğu gibi insan te’min-i menafi’ için hudud-ı vatandan harice çıkmak, aktar-ı ba’ideyi kadr-ı teba’üd etmekte harita-i ma’işette yazılı olduğu bilinecek.

Ey müddet-i inkılabımız olan bir sene zarfında bunlar husule geldiler mi?

Dünyanın neresinde olmuş ki bizde dahi mutassavver olabilsin? Yüz seneden beri münkalib olan milletlerde bile henüz tamamıyla müyesser olamamış bulunan bir şeyi bir sene zarfında bizde aramak dahi “inkılab” denilen şey’in ne olduğunu anlamamış olmak demektir.

Herkes kendisini yoklamalı. Geçen seneki hali ile bu seneki hali arasında maddeten ve ma’nen ne fark bulur ise kendisinin o kadar hissemend-i inkılab olmuş bulunduğunu hükmetmeli. Bu hükmü başkaları hakkında da verebilir ise biz o ademi ehl-i tettebbu’ sayarız. Hele ‘umum ‘Osmanlılık için böyle bir tettebbu’ a muvaffak olmuş ise hakikaten zamanın büyük adamlarından birisi kendisi olduğunu tebşir ve tebrik eyeriz.

“İnkılab” dediğimiz zaman kimin münkalib olması ma’nasını murad ediyoruz? Devletin, milletin değil mi? Ya o devlet, millet kimden ‘ibaret? Yine bizden ‘ibaret değil mi? Öyle ise inkılabımızın itmamı, itmamının tesri’i için hepimiz ferade ferade kendi inkılabımızı tesri’ ve itmam etmeliyiz. Ve illa başkaları, bütün devlet, bütün millet münkalib olmuş bulunduğu halde biz ni’met-i inkılabdan yine münkalib kalırız, hala o inkılabı bekler dururuz.

İnkılab, Meşrutiyet, bunların yolunu açtığı hürriyet! Ah ne tatlı şey! Fakat bunun esası’l-esası kendi kudretimizin kendi bahtiyarlığımıza kifayetidir, bir adem kendisinden başkasının lutfuna, ‘inayetine, sözün daha doğrusu sadakasına muhtac olursa hürriyetten, Meşrutiyetten bahs etmeğe hakkı kalır mı?

Ama biçare ne yapsın? Kırkıdan sonra...

Pek doğru. Kanun bunu düşündüğü için kimseyi aç öldürmeyecek. Evvelki kadar mebzuliyet dahilinde değil ise de hakikaten aç öldürmeyecek. Bu sınıf dahi inkılabın mukteziyatını anlayabilmiş ise ‘ailesinin müstakbelini ona göre hazırlayacak. Bugün mekteb ücretine muhtac olan oğlu üç beş sene sonra ekmek sahibi bir adam olabilecek. Amma tarik-i terbiyesi ona göre taklib edilir ise! Ve illa delikanlı dahi inkılabdan hisseyab olmuş sayılamaz. Bugün gelinlik çağından aşağı bulunan kız yarın ekmek sahibi bir erkeğin haremi olup 'a'ile idaresi eski zamana kıyas kabul etmeyecek surette başkalaşacak.

İnkılab pek büyük bir şeydir. Nailiyyetimizden ve birinci yaşına girdiğini gördüğümüzden dolayı ne kadar sevinsek, ne kadar şenlikler yapsak yeri vardır. Fakat onun mukteziyyatına

katlanabilmek biraz güçtür. Güçtür amma atisi pek mes'uddur. Metanet lazım. Sebat edelim
de eya menhuse-i güzeşteyi mümkün mertebe çabuk unutalım.

Ahmed Midhat, 36-37 / 420-421

2.10. Haber Yorum Yazısı Örnekleri

Köprü'nün Başına Gelenler

Biçare yeni Köprü'müz... Artık eski yeniliği bile kalmadı, birkaç def'alar bel verdi, gıcırdadı, tehdit etti, aldırın olmadı. Nihayet bir kısmı parçalandı gitti. İğreti bir köprü şimdi asıl köprüyü İstanbul rıhtımına birleştiriyor. Ara sıra bu dar köprüde peyda olan iki me'akis-i cereyanın nasıl çarpıştıklarını bir tasavvur ediniz. Çoluk çocuk arasında yükleri altında ezilen hamallar... Ne itiyorsun, ne kakıyorsun avazeleri... Bir gürültüdür gidiyor. Ma'mamafih buna bu şekil intizam vermek o kadar büyük ihtira'lara vabeste olsa gerek. Geçidin orta yerine bir tahta parmaklık yapılarak bir taraf gidenlere bir taraf gelenlere hasr edilince cereyan su gibi akar. İyi ama bunu kim düşünecek? Düşünse bile: Adam sen de ne olur? demeyecek vazifedarı nerde bulmalı.

*

*

*

Ada Vapurunda

Ada ahali bu sene idare-i mahsusaya karşı iyi dış biliyorlar. İstanbul'a civar yerlerden oturanlardan en ziyade tehlike içinde seyahat eden, en çok meşakkate uğrayan da bu biçare Adalılardır. Buna bir de fi'atın fevkal'ade olan pahalılığını 'ilave edin. Zor zoruna kendi parası ile insanın kendini tehlikeye atmaktaki letafeti takdir edersiniz.

Şimdi Adalılar bilet fi'atları tenzil edilinceye kadar birinci mevki' bilet almamağa karar vermişler ve kararlarını da yapıyorlar...

Orası tuhaf değil. İlk günü mevki' me'muru kamaraya geldi. Biletleri kesmek istedi biri dedi ki:

-Kuzum me'mur efendi, birinci mevki' neresi ise gösterseniz de biz de orada otursak, o vakit biletlerimizi kesersiniz.

Fi'l-hakika bulunduğumuz salonun pis döşemelerine, nefes kokan havasına, ta bir köşede kör kör yanan lambasına, bir türlü ısınamayan sobasına nazaran değil birinci, hatta ikinci mevki' olduğuna da şübhe edilecek bir halde olduğunu beyana lüzum var mı?

Artık halt ediyorlar

İyi ama geçen akşamki kaza az kalsın yüzlerce 'a'ileyi garik-i bahr edecekti. Başımıza büyük bir bela gelmeden, birçok felakete sebep olmadan bir iş yapmamak, kımıldanmamak bizim eski 'adetimiz. Binlerce te'essüfler. Memlekette usul-i idarenin tebdilini müte'akib damarlarımızda kanın bile başka türlü cevelan edeceğini zannederken bunları donuk görmek yürekleri parçalatıyor.

İşte geçen akşam 'Şahin' vapuru Sarayburnu önünde düçar-ı kaza oldu. Yolcular büyük heyecana düştüler. İmdada yetişildi, kurtarıldı. Ya bu kaza Sarayburnu önünde değil de Fener açıklarında ve bir akşam evvelki gibi bir karayel fırtınasıyla olsaydı... İşin garibi neresi zavallı yolcular bin türlü heyecanlardan, telaşlardan sonra köprüye ters yüzü getirildikleri vakit köprü me'murlarının gösterdikleri mu'amele-i der-şitane...

Kulağı Delik, 13 / 194

Seyfullah Paşa'nın İntiharı

Seyfullah Paşa'nın suret-i intiharı hakkında alınan izahat hakikaten mü'essirdir. Seyfullah Paşa dört beş aydan beri merdum-girizane halde yaşadığı gibi, da'ima matbu'atın kendi 'aleyhinde bulunmasından da ihtiraz ediyor imiş. Hatta şu vehm bir müddettir cümle a'sabiyesine de mü'essir olduğundan da'ima sol koluna mefluc gibi vaziyet vererek oturmayı, kendi kendisine düşünmeyi, herkesçe ma'ruf bulunan şetaret-i tab'ına rağmen mahzun, me'yus durmayı i'tiyad etmiş imiş. Her sabah gazeteler önüne getirilince yanında bulunanlara tehalükle:

-Okuyunuz, bana da'ir bir şey var mı?

demesi, bu endişe,i deruniyi pek iyi tasvir etmekte olduğundan, makam-ı teselliyatta birçok sözler söylenir, fakat hiçbirinin te'siri görülmez imiş. Seyfullah Paşa bilhassa son zamanlarında daha me'yus bir tavır göstermekte imiş Efrad-ı 'a'ilesiyle cereyan eden muhaverat-ı mahzunanesi arasında:

-Kendinizden şübheniz var mı?

su'aline karşı da, namusundan cidden emin olanlara mahsus bir tebessümle mukabele eder.

-O halde ne korkuyorsunuz?,

diyenlere de:

-Ben bu gibi şayi'atın yanlışlıkla zuhuriyetine razı değilim, cevabını verirmiş.

Bir gün metin bir 'asker tavrıyla başını salayarak:

Yazarlarsa yazsınlar; bunu da beş paralık bir kurşun halleder demiş olduğunu da söylüyorlar.

Seyfullah Paşa intihar edeceğini kimseye sezdirmemiştir. Yalnız öteden beri, böyle bir hale teşebbüsünden korkuluyor imiş. O gün her zamanki gibi mükemmelen giyinir. Zevcesiyle otururken, yemeğin de hazır olduğu haber verilir. Hanımefendi'yle beraber odadan çıkarlar. Kendisi merdivenden aşağı indiği sırada, refikası diğer odadakilere yemeğin çıktığını haber vermek üzere bir iki saniye te'ehhür eder. İşte Paşa'nın intiharı için bu kadarcık fırsat kifayet etmiştir.

O anda yandaki odadan bir Revolver sesi duyulur. Hanımefendi o tarafa doğru koşar, kapı sürmeli. Odanın diğer kapısına koşularak derhal orası açılır. Karşısında bulunan manzaranın ne kadar mü'ellim olduğunu tasvire bi't-tabi'i lüzum yoktur. Seyfullah Paşa bir

kaneppe üzerine uzanarak, Revolver'i o halde ağızının içine sıkılmış ve terk-i hayat eylemiştir. Zevcesi odaya girdiği zaman, refik-i muhterem-i hayatını kanlar içinde bi-ruh bulmuştur.

Seyfullah Paşa, esbab-ı intiharına da'ir hiçbir kağıt bırakmamıştır. Matbu'atın şahsiyyatla uğraşması bazı kerre ne elim vak'aları mucib olur. Seyfullah Paşa'nın intiharı için iki sebep varsa; biri matbu'atın, 'aleyhinde bulunmasından korkması, diğeri açıkta kalmasıdır.

Biz şu namuslu 'askerin uğradığı 'akıbet-i elimeden mütenebbih olmalıyız.

Muhit, 19 / 296

Bir Haftanın Tarihçesi

-Salı gününden salı sabahına kadar-

Geçen salı günü İstanbul halkı hiçkimsenin muntazır olmadığı bir hadise-i fevkal'ade karşısında kendini buldu. Şehir bir kıyam-ı 'askeri da'ire-i te'sirinde kalmıştı. Erbab-ı idrak bunun 'akıbet-i vahimesini derk ü iz'an ederek derin bir ye's ü melal içinde puyan iken, maksad ü gaye i'tibarıyla aldanmış birtakım 'asker kardeşlerimiz Ayasofya Meydanı'na ictima' ile "Biz şeri'at isteriz" nida-yı matalibesini etrafa yaydılar ve bununla beraber sekine-i muti'a ve sakine üzerine havf ü dehşet de yaydılar.

İstanbul sanki bir velvele-i fetret içinde idi. Ayasofya Meydanı'nda tecemmü' eden 'asakir-i bagiye gittikçe tezayüd ve netayic-i vahime bundan dolayı kesb-i şiddet etmekte ber-devam iken erbab-ı kıyam, serd-i metalibat eylemekte idi. Bunlar hey'et-i vükelayı istemiyorlar, idare-i meşrutanın memlekete getirdiği i'tiyadat-ı gun-a-gunu reddeyorlar ve.... yalnız 'şeri'at' metalibesinde bulunuyorlardı.

Hükümet kurşunla, süngü ile istenilen bu mevaddı -kan dökmek emeliyle- o gün ba'de'z-zuhur kabule meyyal gördü. Harbiye Nezareti'nde mevcut olup henüz ita'at-i 'askeriyeden ve hükumete inkıyadden ayrılmamış olan süvari ve nişancı alay ve taburlarına 'a'id ba'zı müfrezelerle Ayasofya'da ictima' eden 'asker kardeşlerinden Bab-ı Ser-'askeri cihetine i'zam edilen kuvvetler arasında husule gelen müsademedan ba'zı telefât ve mecruhin vuku'a gelmesine bina'en Hey'et-i Sabıka-i Vükela isti'fa etmek suretiyle sefk-i demayı ber-taraf etmek tarik-i salim ü hikmetini iltizam eylediler. Hilmi Paşa kabine ile müctemi'an isti'fa etti, Meclis-i Meb'usan Re'isi Ahmed Rıza Bey isti'faya mecbur edildi. Ahkam-ı münife-i şer'iyyenin bundan böyle noktası noktasına mevki'i tatbiki konulacağına ve şu kıyam-ı 'askerinin müsebbibleri ve hadisat-ı mü'essifenin fa'illeri hakkında 'afv-ı 'umumiye mu'di irade-i seniyye sudur ettiğine da'ir Başkatib Cevad Bey vasıtasıyla tebligat-ı lazımede bulunulduğu halde erbab-ı kıyam buna da razı olmayarak icra'at talebinde bulundular. Erbab-ı iz'an bunda dehşetli bir tertib-i irtica'ın mevcut olabilmesine ihtimal verdi. Nitekim cereyan-ı vak'a bunun haksız bir fikr-i tarafgirane olmadığını da gösterdi. Bu muvaffakiyet-i fevk'al-adenin neşvesiyle sermest olan erbab-ı kıyam, Yeniçeriler'in meşhur-ı 'alem olan metalibat-ı bagiyanelerine bir numune-i diger ibraz edercesine biz "şeri'at isteriz" feryadı ile ortalığı çınlattıkları sırada şeri'at-i gara,yı Muhammed'in a'zam-ı muharrematından olmak üzere kabul ettiği kıtali reva gördüler. Elli bin Osmanlı'nın Şura-yı Millet'te vekili olan Mehmed

Arslan Bey'i tabur ateşine ma'ruz bırakarak katli ettiler. Bu şehid-i hamiiyetin kusuru Hüseyin Cahid Bey'e müşabebetinden 'ibaretmiş. Demek Hüseyin Cahid Bey'in katli şer'an ca'iz!!! 'Adliye Nazırı Nazım Paşa, nezareti da'iresinde katli ü itlaf edildi. Bahriye Nazırı Rıza Paşa ayağından vuruldu. H:amiyyet, insaniyyet ve diyanet nokta-i nazarından dava-yı vaki' ile kabil-i kıyas olmayan bu hareket-ı menfure 'alenen gösterdi ki bunda başka bir maksad-ı le'imane vardı.

Ey 'asker kardeşlerimiz! Siz birtakım maksad-ı ha'inanenin 'adem-i idrak eseri olarak vasıta-i husulu olmağa sevk edildiniz. Osmanlı refikimizde münderic şu hitab-ı hakimaneyi bir kerre dikkatle dikkatle dinleyiniz ve sonra nedamet ediniz.

Muhit, 23 / 1-2

Cülus-ı Padişahi

Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri
17 Rebü'l-ahir 1327 ve 14 Nisan 1325
Meşrutiyet-i 'Osmaniye'nin ilk padişahı

Geçen salı günü calis-i evreng-i Osmani olan Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin vakı'a-i cülusları tarih-i 'Osmanide bir devre-i ebedi-i sa'adetin fatiha-i ikbali olacaktır. Millet'in otuz üç seneden beri mahrum-ı hande-i neşat kalan nasiye-i mukadderatında beliren asar-ı şevk ü şadi, bu mazhariyet-i kat'iyeyi kulub-ı müte'emmeleye te'min ü tatmin eyliyordu.

Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin mes'udet-i cülusunu samah-ı ümmete tebşir eden 'id-i ekber topları, guya bir vasatet-i berkıye ile cah-ı millette 'umumi bir şu'le-i ümmid-i hayat uyandırdı.

Böyle bir mübarek yevm-i güzinin şeref-i tecellisini bize ihzar eden ve namus-ı 'Osmaniye enzar-ı 'alemde tehzib ve tezkiye eyleyen muzaffer, kahraman Hareket Ordusu'nun bu gaza-yı ekberini tebrik eyler ve bütün hissiyat-ı necibe-i 'Osmaniyeye tercüman olarak kendilerine güldeste-i teşekkürat takdim ederiz.

Muhit, 24 / 33

'Abdülhamid'in Hal'i

Meclis-i 'Umumi-i Milli'de

Meclis-i 'Umumi-i Milli'nin pazar günü Ayastefanos'ta vuku' bulan ictima'ında icra kılman mezakirat neticesinde ertesi gün sa'at ikide Meclis-i Meb'usan Da'iresi'nde suret-i hafide ictima' edilerek hal' mes'elesi hakkında bir karar-ı kat'i i'tası tekrür etmişti. Celse-i hafiyenin bidayetinde İstanbul Meb'usu Kozmide Efendi bir takrir vererek bu mes'ele-i esasiye fasl olununcaya kadar Meclis'in hiçbir şeyle iştigal etmemesini teklif eylemiş ve bu teklif mazhar-ı kabul olmuştur. Ancak Mahmud Şevket Paşa, hareket-ı 'askeriyenin henüz hitam bulmadığını ihtar etiğinden karar-ı kat'i i'tası ertesi güne ta'lik edilmişti. Salı günü ictima' sa'at iki buçukta başlamıştır. Evveleminde Mahmud Şevket Paşa'nın şehrin tamamıyla işgal edildiğini, artık cihet-i 'askeriyece yapılacak bir şey kalmadığını mübeyyin telgraf-name karabet ve sonra müzakerata bed'edilmiştir. A'yandan Gazi Ahmed Muhtar Paşa bir takrir vererek hal' mes'elesi esas i'tibarıyla zaten karar-gir olduğu cihetle mu'amelat-ı lazımenin ifasını taleb etmiştir. Meclis bu talebi kabul ile şeyhülislam ve fetva emini Mevlis'e da'vet için bir hey'et-i mahsusa göndermiş ve sonra müşarun-ileyhi-nümanın vürudunu intizaren ictima'a fasıla vermişti. Şeyhülislam ile fetva emini gelmekle müzakerata yeniden başlanmıştır. Bu sırada gelmiş olan hey'et-i vükela erkanı Riyaset Odası'na geçmişlerdir. Şeyhülislam ve Fetva Emni Efendi'ler Hazeratı tarafından verilen fetvanın sureti ber-veche-i atidir.

Suret-i Fetva

İmam-ı müslimin olan zeyd ba'zı mesa'il-i mühimme-i şer'iyyeyi kütub-i şer'iyyeden tayy ve ihrac ve kütub-i mezkureyi men' ve hark ve ihrak ve beytü'l-malde tebzir ve israf ile mesvug-ı şer'i hilafında tasarruf ve bila sebep şer'i katl ü habs ü tagrib-i ra'ye ve sa'ir güne mezalimi i'tiyad eyledikten sonra sulha rücu' etmek üzere 'ahd ü kasev etmişken yemininde hanis olarak ahval ü umur-ı müslimini bi'l-külliyeye muhattal kılacak fitne-i 'azime ihdasında ısrar ve mükatele ika' etmekle men'e müslimin-i zeyd mezburun taglibini izale ettiklerinde bilad-ı islamiyyenin cevanib-i kesiresinden mezburi mahlu' tanıdıklarına da'ir icbar-ı mütevelliyeye vürud edip mezburun bekasında zarar muhakkak ve zevalinde salah-ı melhuz olmağın zeyd-i mezbure 'imamet ve saltanattan feragat teklif etmek veya hal'eylemek suretlerinden hangisi erbab-ı hall ve 'akd ü evliya-yı umur tarafından ircah görülürse icrası vacib olur mu?

El cevab: Olur.

Ketebe'l-Fakir

E's-Seyyid Muhammed Ziyaeddin

'Afi 'anha

[18 Nisan 1325 (1 Mayıs 1909) n.c.]

Bunun üzerine a'yan ve meb'usan hep birden ayağa kalkarak sa'at altı buçuğa doğru ittifak-ı ara ile hal'e karar vermişlerdir.

Meclis-i 'Umumi-yi Milli Kararnamesi

Bin üç yüz yirmi yedi senesi Rebi'ül-ahirinin ve bin üç yüz yirmi beş senesi Nisan'ının on dördüncü Salı günü sa'at altı buçukta a'yan ve meb'usandan mürekkebe olup Meclis-i 'Umumi-yi Milli halinde ictima' eden hey'ette okunan ve ziri Şeyhülislam Muhammed Ziyaeddin Efendi imzasıyla mümezzi bulunan feteva-yı şer'iyede münderec şekinden hal'-i ciheti rüchan-ı müdellel ile bi'l-ittifak tercih ve kabul olunarak 'Abdülhamid Han-ı Sani hilafet-i 'İslamiyye ve saltanat-ı 'Osmaniyye'den iskat ve veli'ahd-ı meşru' Mehmed Reşad Efendi Hazretleri Sultan Mehmed Han-ı Hamis 'ünvanıyla makam-ı hilafet ve saltanata is'ad ve iclas edilmiştir.

*

*

*

'Abdülhamid ile Hakan-ı Cedid'e ihbar-ı hal' için iki hey'et-i meb'use intihab etmişlerdir. Bunlardan Sultan Hamid'e milletin 'arzusu cehile hal'ini tebliğe giden hey'et:

A'yandan Bahriye Nazır-ı sabıkı 'Arif Hikmet Paşa ile Orman Hey'et-i Fenniyyesi Re'isi Aram Efendi, meb'usandan Dırac Meb'usu As'ad Paşa ile Selanik Meb'usu Karasu Efendi'den mürekkebe idi.

Veli'ahd Reşad Efendi Hazretleri'ne makam-ı saltanata iclas olunduklarını tebşire me'mur edilen hey'et:

A'yandan Gazi Ahmed Muhtar Paşa ve Manastırlı İsmail Hakkı Efendi, meb'usandan Edirne Meb'usu Tal'at Bey, İzmir Meb'usu Arestidi Paşa ve Babekyan Efendi.

Muhit, 24 / 38-40

2.11. Hikemiyyat'lar

Hikemiyyat

Ahmaklığın başlıca 'ala'imi şunlardır: Sebepsiz darılmak, lüzumsuz söylemek, tanımadan i'timad etmek. Madam dö Rolan

Çabuk yükselenler çabuk çıldırır. La Martine

Uzun müddet ihtiyar yaşamak istenilirse erken ihtiyar olmağa katlanmalı. Çiçeron

Hodbinlik fenn-i menazır-ı kanunun 'alem-i hissiyatta netice-i tatbikidir. Bu kanuna teb'an eşya-yı mütekarribe bize büyük ve ağır gözüür... Uzaklaştıkça gerek sıklet ve gerek cesametçe kaybedilir. Nietzsche

-En büyük tehlikeler nerededir?

-Merhamette!

-Diğerlerinde sevdiklerin nedir?

-Emellerim! Nietzsche

Hatalarımızı da'ima i'tiraf ederiz. Fakat nadiren ıslah-ı hal etmeği düşünürüz. La Rochefoucauld

Hatalarımızı unuttuğumuz andan i'tibaren onları tekrar etmeğe başlarız. Dosegor

Nehirler, denize mansıb olup kayboldukları gibi, faza'ilimiz de menfa'atlerimizde kaybulurlar.

Gurur. 'umum insanlarda müsavidir. Mütevaziler gururlarını diğerlerinden daha iyi gizleyebilenlerdir.

'Aşkta kendisinden şübhe ettiğimiz şey, en inandığımız şeydir. Stendhal

Tevazu'-ı hakiki, kendimiz hakkında fena söylemek değil, bi'l-'akis hiçbir şey söylememektir. Dö Fresanie (Aşağıdaki iki söz de Dö Fresanie'nindir)

Ba'zı kimseler vardır ki, kendilerine 'arz-ı ihtiyaç ettiğimizden dolayı bize düşmandırlar.

Mütekebbir bir kimse ile mütevazi bir kimse arasındaki fark şudur: Birincisi kendi mezayasından yine kendisi bahs etmeği sever: İkincisi ise bu himmeti başkalarından bekler.

İnsanlar birbirlerine aldanmayaydılar çoktan cema'atle yaşamaktan feragat edeceklerdi. La R.

Müsavi bizi bıraktığı zaman "biz onları bıraktık" zannıyla iftihar ederiz. La Rochefoucauld

Hatalarımız bizden başka kimseye ma'lum değilse hemen unuturuz. La Rochefoucauld

Medh olunmak için medh ederler. La Rochefoucauld

Konuşmak için kafi bir zeka veya susmak için kafi bir muhakemeye sahip olmamak bedbahtlıktır. La Bruyer

Medh edemeyen, da'ima zemmeden, kimseden memnun olmayanları dikkatle tedkid ederseniz görürsünüz ki bunlar, kimsenin kendilerinden memnun olmadığı adamlardır. La B.

Kadın ve erkek arasındaki münasebette en doğru olan şeyler, lisanın ifade edemediği hislerdir. Edmon Jöl dö Gutfor

Yalan söylemelisiniz ki kadınlar size inansın. Edmon Jöl dö Gutfor

Bir erkek, bir kadının nazar-ı dikkatini celb ettiğini görürse kadın hakkında fena ve kendi hakkında iyi düşünmeğe başlar. Kontes Diana

Zevcin ekseriya neye mu'arız olduğunu bilen gençlerin bi'l-ahare zevc olmağa muvaffakiyet etmelerine hayret edilir. Kontes Diana

Necib, 6 / 90-91

Hikemiyyat

Bir genç kadına kocasından bahs ederken la'letta'yn iyi veya fena bir lisan kullanmakta muhtarsınız. Fakat sevdiği bir hayvandan, mesela köpeğinden, kedisinden veya sevgilisinden bahs açılırsa dikkat ediniz ki kelimeleriniz mümkün olduğu kadar tatlı ve nevazişkar olsun.

Şarl Narey

Mes'ud yaşamak için ya da'ima 'akil veya asla 'akil bulunmamağa çalışmalı. Şarl Narey

Peder, valide, birader ve hemşireden ma'da revabıt-ı mihriyeti ta'yin etmek şu suretle mümkündür: Hayatta muvaffakiyetab olanlar yakın, ve menkub olanlar uzak akrabamızdırlar.

Şarl Narey

Tecrübe bizi yaralayan oklardan teşekkül etmiş bir demettir. Şarl Narey

Her şeyden çabuk alınanlar iki kısım kimselerdir: Birinci kısım: İnce bir hassasiyet ve kalbiyyet-i idrake sahib olanlar; ikinci kısım: Bunların ikisinden mahrum olanlar. Şarl Narey

Uzak bir 'uzlet bizde ya bir fazileti, la bir su-i hali veya bir garabeti tevlid eder. Şarl Narey

Fakir bir kimse, bulunduğu mevki'le değil, bulunmak istediği mevki'le mütenasib bir surette giyinmeli. Şarl Narey

Hakiki dost bize bütün noksanımızı ihtar etmekle beraber hepsini 'afv eden kimseder. Paul Burge

Sevdiğimizden haberdar olmadığımız takdirde daha iyi severiz. Paul Burge

Necib, 10 / 153

Kil ü Kal-i Edebi

San'at, beşeriyetin bir 'uzv-ı hayatiyesidir ki 'aklın mahsusatını malikane-i hayata nakl eder.
Tolstoy

Madem ki 'aşk ile sa'adet ne kadar mümkün değil ise, 'aşk ile namus da o kadar muhaldir, o halde namus ile sükun ü rahat elbette müreccahtır. Mehmed Ra'uf

En me'yus nağmeler en güzelleridir. Musse

Hiss ve hiddet-i sa'y ve 'amel ile kesb-i halavet eder çalışkan bir kimse, hiçbir zaman tam bedbaht olmaz. Kasaviye Dömstar

Hayat ile memmat, birbirlerine gayr-ı kabil-i tefrik rabıtalara bağlı olan bu iki kuvvet, nihayetsiz bir harekete benzer: Her şey ölür, fakat doğmak için; her şey doğar, fakat ölmek için. Ahmed Haşim

Bir eser-i edebi, o eseri meydana getiren san'atkarın ruhundan, hissinden bi'z-zarure tevellüd etmiş olmak i'tibarıyla ahval-i ruhiye-i san'atkarı gösterir bir ayinedir. Bu eserin nasıl olup da vücud bulduğunu anlamak için onun sani'inin ruhunu anlamalıdır. Hüseyin Cahid

Mes'ud bir hatıra, dünyada, ihtimal, sa'adetten daha sahihtir. Musse

Kadınlarda bir türlü 'aşk vardır; onlar Huda'yı da o 'aşk ile severler. Luki De Nevane
Çocuklarda hasasiyet, 'akıl ve muhakemeye; sevk-i tabi'i, mülâhazaya galibdir. Çocuklar anlamadıkları şey'i fena hıfz ederler. Hakayık-ı mücerredeyi, ya'ni 'ıyanen isbat edilmeyen hakikatleri pek güç anlarlar. Halbuki gördükleri, temas ettikleri şey'i hem anlarlar, hem unutmazlar. Mehmed Cavid

'Aşk, iki şahısta birden tecelli eden hod-füruşluktur. Buflor

Her şeyden şübhe ediniz, hoşunuza giden her şeyden; gülün rayihasından, 'iffetten, geceden, gündüzden dünyada her şeyden şübhe ediniz, fakat hiçbir vakitte 'aşktan... Musset
İlyas Macid, 11 / 169

Hikemiyyat

Milletler mahsul-ı mesa'i ü malikanelerinin sa'irlerin! menafi' ü refahına hadim olduklarını yakinen bilseler, mütakabilen yekdiğerini ızrar için açtıkları girivdar ceng ü muhasamaya nihayet verirlerdi. Garniye

Bir hükümet, tedarikat-ı harbiye ve fevka'l-'ade za'id masraflar ihtiyarına kıyam eder etmez diğerleri de 'aynı emsale tevfik-i hareket eylerler, bunda maksad tedbir-i siyasettir. Fakat netayic-i müstahsıla tahrib-i mülk ü milletten başka bir şey değildir. Montesquiu

Fikr-i terakki ve medeniyyet her ne kadar ihtirasat-ı siyasiyenin bazıçesi olmakla beraber, velev ki beta'etle olsun, yine şahrah-ı tekamül ü te'aliden iftirak edememektedir. Turgenyev

Muhit, 12 / 185

Hikemiyyat

Servete, ne ha'iz olduğu kıymetten ziyade ne de noksan derecede i'tibar olunmamalıdır. Servet iyi bir hizmetçi, lakin fena bir efendidir. Dö Mafis

Zenginin sa'adeti malikanesinde değil, belki onun tevlid edeceği iyilik ve hassaten mu'avenet-i insaniyededir. Feleşiye

Sa'adet-i hakikiyenin menba'ları, mutavassıt bir servette, ta'dil-i efkar veihtirasatta, mesa'ide, metali'ada, şefkat-i 'a'ile ve hubb-ı vatandadır. Da Kusu

Hükümet millet içindir, millet hükümet için değildir; binaberin bir millet 'azl, nasb, fesh.. ve tevcih eylediği iktidarın mahiyetini izah etmesi hukuk-ı hakimiyeti iktizasındandır. Jean Jack Rousseau

Sefahet zengini tahrib ve fakr onun sefaletini taz'if eder. Didero

Da'iye-i namus ve fazilette sabit-kadem olabilmek, ancak mesarifatı varidata göre tanzim etmekle kabil olsa gerektir. Secil

Muhit, 16 / 253

2.12. Fıkralar

1

Mahkemede:

Re'is- On kişi seni gördüklerine şahadet ettikleri halde siz hala inkara nasıl cür'et ediyorsunuz?

Müttehim- On kişinin beni görmesinin ne ehemmiyeti var? Ben size beni görmeyen elli şahid bulabilirim. 7 / 105

2

Valide- Ne yapıyorsun orada yaramaz?

Çocuk- Babamın telefon içine sakladığı küçük meleği görmek istiyorum, çünkü dün babam diyordu ki: "Küçük meleğim, beni bekle geliyorum. Bizim ihtiyar Bors of Versayle gitti." 7 / 105

3

Bir çavuş ile nefer arasında:

Çavuş- Ötünü şimal, sağını şark, solunu garb farz edersem arkanda ne olur?

Nefer- Arkamda mı? Çantam.. çavuş... 7 / 105

4

Lokanta mükalemeleri:

-Garson, biraz ustanızı bana çağırır mısınız?

-Yemek yapıyor efendim.

-Nerede yemek yapıyor?

-Karşiki lokantada... 8 / 121

5

Müşteri- İşte garson, yemek yemeden evvel sana bahşiş olmak üzere yüz para, lakin doğru söyle... Bana ne tavsiye edersin?

-Bir başka lokanta efendim... 8 / 121

6

Bir aşçı, mahkemede şahid sıfatıyla bulunur. Re'is sorar;

-Söyle bakalım, ne biliyorsun...

-Bir parça yemek pişirmeği... 8 / 121

7

Şekerlemeci dükkanında:

Müşteri- Mad-ı mevazil, bu pastaların taze olduğunu bana te'min edebilir misin?

Mad-ı mevazil- Oh, madam, doğrusu bu babda size bir şey söyleyemem. Çünkü ben bu dükkana gireli daha bir hafta oldu... 9 / 137

8

Mösyö- Allaha ısmarladık, sevgilim, şayed işimi bitiremez de yemeğe yetişemeyecek olur isem sana bir telgraf ile ma'lumat veririm...

Madam- Zahmete lüzum yok dostum, şimdiden ma'lumatım var. Cebinde telgrafı okudum. 9 / 137

9

- Nereye koşuyorsunuz böyle?

- Eczahaneye...

- Ne o, sizin için mi?

- Hayır, çok şükür zevcem için... 9 / 137

10

Hane sahibi ile kiracı

- Neden evi vermiyorsunuz, kalabalığımız yok, bir karı, bir koca.

- Olamaz, ihtiyarsınız.

- Allah Allah, bu da sebep mi?

- Ne yapalım, çok cenaze çıkıyor diye sonra kimse tutmuyor. 13 / 192

11

'Adliyede:

Müdde-i 'umumi- Adın? Babanın adı? Yaşın? Çabuk söyle çabuk.

Yankesici- Bu me'muriyete yeni ta'yin olunduğunuz besbelli, seleftiniz benim ecdadımı ezber bilirdi. 13 / 201

12

Kız- Babacığım doktora haber gönderir misiniz, yine dizlerim karıncalanıyor.

Baba- Fakat kızım bilir misin o herif geldikçe ben de pireleniyorum. 13 / 201

13

İki hanım arasında

- Makbule Hanım beyaz dişlerini göstermek için muttasıl gülüyor.

- Dişlerini değil iğretlerini deyiniz, geçen sene birlikte yaptırıldık. 13 / 201

14

Bab-ı 'Ali'de

- Kuzum, Fu'ad Bey ne 'alemde?

- Ah! Hürriyet yaramadı.

- Çok şey! Evvel ne yapardı?

- Kalemikle geçinirdi.

- Muharrirlik mi ederdi?

- Hayır jurnalci idi. 13 / 201

15

- İnsanlar tozdan yaratılmışlardır değil mi anne?

- Evet oğlum...

- O halde 'Arablar kömür tozundan yaratılmış olmalı. 14 / 210

16

Sokakta bir mükaleme:

- Şu geçen ihtiyar miskin adamı görüyor musun? Haline bakma, tehlikelidir. Pek tehlikelidir.

Benim elli bin Frank kaybetmeme o sebep oldu...

- Ya öyle mi?.. Ey, nasıl?

- Mirasını bana vermedi... 14 / 217

17

Tıbbiye mektebinde

Mu'allim- Epice mikdar arsenik yutmuş olan bir adama ne verirsiniz?

Talebe- Çeyrek sa'at müsa'ade. 14 / 217

18

Necib Mülhime'nin mahkemesinde:

Re'is:

- İsminiz?

- Necib...

- Pederinizin ismi?

- İsa'a.

- Kaç yaşındasınız?

- Kırk altı yaşındayım.

- Nerede ikamet ediyorsunuz?

- Tevkifhanede. 15 / 226

19

İki çocuk arasında:

- Senin baban pek hasis olmalı. Kendisi kunduracı olduğu halde o ayağındaki ayakkabıların hali ne? O ne eski, yırtık pırtık şeyler?...

- Ya seninki... Senin babanın benimkinden daha hasis olduğuna hiç şüphe yok. Onun dişçiliğini ben birkaç paraya alırım. Daha küçük kardeşinin ağzında bir tane bile diş yok. 15 / 237

20

Kur'a meclisinde

Binbaşı- Bir tarafınızda bir sukutunuz, bir hastalığınız var mı dostum?

-Evet binbaşı efendi, kasirü'l-basirim

-İsbat ediniz bakalım?

- Baş üstüne, ta şurada, duvardaki küçük deliği görüyorsunuz ya, işte ben onu göremiyorum.

15 / 237

21

Karı koca altmışından sonra

Hanım- Çarşafım nasıl?

Efendi- Bereket versin iç yüzünü biliyorum... Yoksa bekar olup da kırk sene evvelki halde bulunsaydım, o zaman gibi şu kıyafetine aldanıp seni alırdım hanım! 16 / 252

22

- Yahu kalk, mahallede yangın var...

- Nerede?

- Sütçü dükkanında...

- Adam sen de, rahat rahat uyuyayım. Sütçü dükkanında su çoktur, şimdi söner. 17 / 258

23

Hırsız- Bey baba sa'at kaç?

Bey baba- Oğlum, bari karşıdakini bal kabağı yerine alma! Nezaketen: Bey baba elimden güç kurtulursun. Mutlaka sa'atin bana lazım desen ben de sana sa'atimi teslim etsem, bu yoldan da du'anı kazansam fena mı olur? 17 / 271

24

Madam- Doktor, muttasıl karnım şişiyor. Buna 'illet mi desem, ne desem?

Doktor- Zevcinizi sorabilir miyim madam?

Madam- Meb'us...

Doktor- Bunda şaşılacak bir şey yok madam. Bu 'illet değil, hikmet. Zevciniz öcünü sizden alıyor demek. 22 / 345

GENEL DEĞERLENDİRME

23 Teşrin-i evvel 1324 (5 Ekim 1908) - 30 Temmuz 1325 (12 Ağustos 1909) tarihleri arasında toplam 39 sayı yayınlanmış haftalık Musavver Muhit mecmuası, II. Meşrutiyet sonrası basın, edebiyat ve siyaset tarihimiz açısından sahifeleri arasında mühim veriler barındıran, resimli oluşu buna ayrı bir ehemmiyet kazandıran önemli bir kaynaktır. Tanıtım kısmında da belirtilmiş olduğu gibi, Musavver Muhit, İttihad ve Terakki çizgisinde yayın yapmış, 19. yüzyılın hakim felsefesi olan Pozitivizm'den şiddetle etkilenmiştir. Bu siyasi ve felsefi eğilimi, mecmuanın, geleneksel Osmanlı düşüncesine bağlılık gösteren yazılara pek yer vermemesine yol açmış, dergi ilk sayısından son sayısına kadar ilerici-Batıcı bir çizgi izlemiş, ve bu özelliğiyle Musavver Muhit, çağdaş basın yayıncımızın öncülerinden olmuştur.

Musavver Muhit, kullandığı tekniklerle de basıncımızda daima en ileri seviyeyi temsil etmiş, özenli, düzenli ve kaliteli baskısıyla Servet-i Fünun'u hatırlatan ve yer yer belki de onu geçen bir teknik başarı göstermiş, gitgide kağıt kalitesini de yükseltmiş, 24. sayısından itibaren ise basın tarihimizde ilk defa olarak, renkli resim baskısı yapmaya başlamıştır.

23X31 ebadında neşr olunan Musavver Muhit, yayın hayatına bir formalık, (16 sahife) bir dergi olarak girmiş, 22. sayısından itibaren ise iki forma olarak neşredilmeye başlanmıştır. Musavver Muhit; portre, nota vd. ilavelerin yanında muhtelif promosyonlar da vermiş, bazıları hakiki bir vesika mahiyeti taşıyan çok miktarda fotoğraf ve resmi, son derece kaliteli bir baskıyla okuyucusuna sunmuştur.

Bir siyaset, edebiyat, fikir ve haber dergisi olarak tanımlanabilecek Musavver Muhit'in bu özelliği, onu; ülkemizin, aydınlarımızın, edebiyatçılarımızın ve halkımızın II. Meşrutiyet yıllarındaki muhtelif durumlarını tedkikte kullanılabilecek mühim bir kaynak haline getirmiştir.

Demokratikleşme ve Avrupalılaştırma idealleri, Musavver Muhit'in iki ana gayesini oluşturur. Çünkü Musavver Muhit, meşrutiyetin bütün problemlerimizi çözeceğine inanır ve bu eğiliminin tabii bir neticesi olarak, milletvekillerinin tanıtımına ve Meclis haberlerine hususi bir önem verir. Bu haberlere belli başlı dış olaylarla, İstanbul içindeki bazı havadis ve meseleleri da ekler. Fakat dergi, haber ve yorumculukta İstanbul'un dışına pek çıkmaz. Avrupalılaştırma bahsinde ise, Musavver Muhit'in yeterince ilkeli bir yayın çizgisi bulunduğu söylenemez. Avrupaya tamamen açık olan, ancak

Avrupalılaşımdan anladıkları yeterince açık olmayan, Batılılaşmaya bir sınır çizmeyen ve bu hususta herhangi bir program yahut felsefeye sahip olduğu izlenimi de vermeyen dergi, Batılıları izlememiz, onlar gibi yükselmemiz gerektiği biçiminde son derece genel bir söylemin müdafii olur.

Musavver Muhit'in gayelerinin kaynağı, iş başına bir askeri darbeyle gelmiş bulunan devrin iktidar partisi İttihad ve Terakki'den gelir. Bu söz konusu parti paralelindeki yayını, Musavver Muhit'i, her şeyden önce, karşımıza, İttihad ve Terakki çizgisinde, siyasi tavırlı bir dergi olarak çıkarır. Onun siyasi tavrının belkemiğini II. Abdülhamid karşıtlığı, milli kültüre biganelik, Batının kültür ve medeniyetine hayranlık, milli meselelerimizi ve ulusal menfaatlerimizi yeterince dikkate almayan bir meşrutiyet bağlılığı ve meşrutiyet sayesinde muhtelif millet ve dinlere mensup topluluklardan oluşan Osmanlı milletinin siyasi birliğini oluşturabileceği inancı oluşturur.

Bir iktidar partisinin haber-yorum ve kültür dergisi oluşunun, Musavver Muhit'in objektiflikten yer yer uzaklaşmasına sebep olduğu söylenebilir; mesela dergide, Beşiktaş Karakolu'nda II. Abdülhamid döneminden kalma bir kafatası II. Abdülhamid istibdadının kesin bir belgesi olarak tekrar tekrar kamuoyuna sunulduğu halde, 31 Mart sonrasında örfi idarece astırılan insanların haber ve fotoğrafları yayınlarken ne en küçük bir hata şüphesi duyulur, ne tabii bir aydın tepkisi gösterilir, ne de bu katı tutumun sorgulanmasına teşebbüs edilir. Bu tavrıyla Musavver Muhit, daha sonra pek çok örnekleri görülecek olan güdümlü basın yayın organlarımızın da ilklerinden biri olur.

Derginin yayın çizgisindeki bu taraflılığı daha da düşündürücü kılan hususiyet ise, onun, önce Resimli Kitab'ı ve daha sonra Resimli Roman'ı neşreden Ermeni asıllı vatandaşımız Kitapçı Karabet'in yayınladığı mecmualardan biri oluşudur. Nitekim Mukaddime'de, Musavver Muhit'in, 'Resimli Kitab'ın nail olduğu rağbet ve teveccühten cesaret alarak' okuyucunun karşısına çıktığı açıkça ifade edilmiştir. Fakat mecmuanın asıl sahibinin Kitapçı Karabet olduğu hususu nedense daima gizlenmiş, derginin hiçbir yerinde, yayın finansörünün bir Ermeni vatandaşımız olduğu, Meşrutiyet'le birlikte bütün azınlıklarımıza millet-i hakimenin sahip bulunduğu bütün siyasi ve sosyal haklar aynen verildiği halde açıklanmamıştır.

Musavver Muhit'te politikanın hemen ardından ağırlığı edebi yazılar oluşturur. Ancak bu ağırlık, nitelikten ziyade nicelik itibarıyledir. Belki de hakiki bir edebiyat dergisi olmadığı için, Musavver Muhit'in sahifelerinde yer tutan acemice bir romantiklikle kaleme alınmış ve ekseriya kişisel konuları, hususen de alelade aşkları anlatan şiirlerin kahir ekseriyetinin

çok büyük kıymetleri bulunmadığı gibi, dergide bulunan hikayelerin de hemen tümü amatörce denebilecek seviyelerde birtakım romantik veya esassız müsveddelerdir. Bunlardan hiçbiri, savaşlarla yıpranmış bir ülkenin pek çok acılara tanık olmuş insanların öyküleri olmadığı gibi, çoğu, o günkü sosyal hayatın problem ve yaşantılarının bir yansıması da değildir. Bunlar genellikle, ya Fransız kitaplarından öğrenilmiş fikir ve felsefelerin Donkişotvari heyecanı ile yazılmış birer hayali ürün, yahut salon kültürüne özenmenin mahsulü olan birer uydurmadırlar ve bilaistisna her biri derinlik, orijinallik, samimiyet ve doğallıktan tamamıyla mahrumdurlar. Bilhassa 'mensur şiir' namıyla yayınlanan yazıların çoğu, bir gencin bir buhranı anında karalayıp en geç birkaç ay sonra, kendi elleriyle imha etmekten kendisini alamayacağı, hiçbir beşeri hakikate istinad etmeyen, birtakım ruh ve kelime oyunlarından ve boş cümlelerden ibaret yazılardır. Musavver Muhit, amatör genç edebî kadrosunun bu yetersizliğini, yer yer Ahmed Haşim, Abdülhak Hamid gibi meşhurların şiirleriyle telafiye çalışmışsa da, o kadarcık bir katkının buna kifayet edebildiği söylenemez.

Musavver Muhit'in edebî ürünlerinin yeterince seviyeli bulunmayışını, onun bir edebiyat dergisi olmayışından çok, edebî kadrosunun köksüz fikirli, tecrübesiz ve Fransız neşriyatından okuyup bellediklerinin dışında söyleyecek pek bir sözü bulunmayan gençlerden oluşuyla izah etmek daha isabetli olabilir. Hele derginin son sayılarına doğru, edebî verimlerinde dişe dokunur hiçbir metne tesadüf edilmez ve mecmua, ancak beş on metrelik bir bataklık oluşturabilen cılız bir kaynak gibi, son nefese benzeyen bomboş bir 39. sayıyla hayata veda eder ve Musavver Muhit, bir dönemde belli bir vazife üstlendiği için, onun, edebiyat tarihimize pek geçemeyen yazar ve şairleri, hayatlarının dergiden sonraki dönemlerini, düşünür ve yazar kimliklerini genellikle ikinci plana atarak, muhtelif mevki ve vazifelerde birer memur yahut idareci olarak geçirirler.

Musavver Muhit'in ilmi ve fikri makalelerinde ise, pozitivist felsefenin bütün özelliklerini görmek mümkündür. İlme bu haklı güven, mecmuadaki ilmi ve fikri makalelerin ruhunu oluşturur. Ne var ki, pozitivism derginin yazarlarınca adeta bir din gibi benimsendiği için, geri kalış nedenlerimiz doğru olarak teşhis edilememiş, ülkemizde ilim ve teknolojinin gelişmesi konusunda somut ve gerçekçi projeler de geliştirilememiştir. Nasıl ki dergideki edebî metinlerde, Batı'dan, onun özünü görmeyen bir etkilenme varsa, ilmi ve fikri makalelerde de Batı'nın ilim ve teknolojisine öykünme ve sitayiş var, fakat bizde o süreci başlatacak akılcı açılımlara rehberlik yoktur. Hatta Batı'nın ilim ve teknolojisinin gerisindeki birikim, yaşam tarzı ve hayat felsefesi bile hiçbir şekilde keşfolunamamış, derginin yazarları, Batı medeniyetinin sonuçlarını bu medeniyetin sebepleri zannemişlerdir.

Musavver Muhit'te biyografiler de, mühim bir yer tutar. Biyografilerine yer verilen isimlerin ekserisi, 19. Yüzyıl'da dünyayı şekillendirmede doğrudan bir rol oynayan veya onlarla uyum içinde bulunan isimlerdir ki, bunlar 'büyük başlar' adı altında tanıtılmışlardır. Hayat hikayeleri anlatılan Türkler ise, mühim tarihi şahsiyetlerimiz değil, Batı tesirindeki birtakım üdebamızdır.

Kendisine ad olarak çevre, dünya anlamındaki 'muhit' kelimesini seçişinden de anlaşılacağı gibi, Musavver Muhit, milli kültürden ziyade, evrensel kültürü benimseyen bir mecmuadır. Aktüalite ve fıkraları da bu paraleldedir. Yayın döneminin ortalarından itibaren kadın resimlerine de, o günkü kültürel yapımızın müsaade edebileceği en üst sınırdaki, yer vermeye başlaması da onun bu anlayışıyla paralellik arz eder.

Derginin umumi çizgisinin arka planını, hayatın güzelliğinin keşfiyle bilim ve teknolojinin hayatı daha güzel hale getirmekteki yadsınamaz rolünün açıkça fark edilmesinin oluşturduğu söylenebilir. Ne var ki dergi, teknolojiyi takipten, muhtelif buluşlarla ilgili haberler vermeyi ve bu çeşitli gelişmelerin reklamlarını yayınlamayı anlar; bu tutumuyla Musavver Muhit'in medeniyetin imkanlarından azami ölçüde yararlanmak için en kestirme yolu arayanlara uygun bir yayın yaptığı söylenebilir. Bu anlayışın tabii bir sonucu olarak, mecmua, Batı medeniyetinin, ardında asırlar bulunan alt yapısını tedkikten ziyade, onun meyvelerini devşirmek yolları üzerinde durur.

Hayat sevgisiyle beraber insan bedeni önem kazandığı için, dergide, beden terbiyesine dair birçok makaleyle, Terbiye-i Bedeniye Mektebi'nin ilanları yayınlanır. Bu durum, asırlarca ruh eğitimine ehemmiyet verip insan bedenini ikinci plana atan geleneksel Doğu düşüncesinin değişiminin dergideki kayda değer göstergelerinden biridir.

Batı sanatlarına ilgi duyan; tiyatro, heykel sanatlarının bizde yaygınlaşması için teşvik edici yayınlar yapan Musavver Muhit, mimari sanatına da kısmen ilgi gösterdiği için olacak, sekizinci sayısının kapağında, Roma dönemi kiliselerinden Ayasofya Camii'nin fotoğrafını yayınlar; 38. sayısında ise, yine Roma devri kiliselerinden Kariye Camii'nin büyük boy bir resmini ilave olarak verir, ancak, benzer bir alakayı her nedense, Osmanlı mimarisine göstermez.

SONUÇ

Bu inceleme, 23 Teşrin-i evvel 1324 (5 Ekim 1908) - 30 Temmuz 1325 (12 Ağustos 1909) tarihleri arasında toplam 39 sayı yayınlanmış haftalık Musavver Muhit mecmuasını tanıtmak ve ona müracaatı kolaylaştırmak gayesiyle hazırlanmıştır.

Musavver Muhit, Edebi metin ve incelemeleriyle, Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı ile alakadar olanlar için vazgeçilmez bir kaynak; Tarihi, siyasi ve sosyal haber ve yazılarıyla; II Meşrutiyet yıllarıyla ilgili tarihi, siyasi, sosyal araştırmalar yapanlar için zengin bir malzeme deposu; basınımızın dünü ile ilgili tedkikatta bulunanlar için ise pek çok hususiyetle müracaat edilmekten kaçınılamayacak bir mecmua koleksiyonudur.

Türk toplumunun siyasi tercihinin demokratikleşmekten ve Avrupaileşmekten yana olması gerektiğini iddia eden ve daha o tarihlerde adeta bugünleri gören Musavver Muhit, ilimden, sanattan, spordan ve hayattan yana olmuş, yayın hayatı boyunca, günümüzde de evrensel kabul gören bu değerlerin savunucusu olmuştur.

Bilhassa bilime büyük önem veren dergi, Osmanlıların bu alandaki geriliğinin sebep olduğu kayıpların şuuruna varmış, adeta bir Türk Rönesansı için çalışmış, ilanlarıyla o devrin basını ve muhtelif neşriyatını destekleyerek; aydınlanmış, bilinçlenmiş bir toplumun oluşması yolunda ciddi gayretler sarf etmiştir

Yazarları daha ziyade Fransız düşünür ve ediplerinin etkisinde kalan Musavver Muhit, genel olarak bütün Batı medeniyetine açık olmuş, yükselen Amerika'yı da görmezden gelmemiştir.

Musavver Muhit'te şiir ve diğer edebi türlerdeki yazılar önemli bir yekün tutar, ne var ki, derginin yazarlarından Mahmud Nedim'in de belirttiği gibi, II. Abdülhamid istibdadının sona ermesinden umulan vasıflı bir edebiyat patlaması bu devirde gerçekleşmez; aksine, bu dönem edebiyatında bir kaos ve seviyesizlik ortaya çıkar. Bu durumu, dönemin siyasi ve sosyal karışıklığının devrin edebiyatına yansımaları olarak değerlendirmek gerekir. Devrin özelliği olan seviyesizlik ve karışıklık aynıyle Musavver Muhit'e de akseder. Romantikler, ferdiyetçiler, toplumcular, milliyetçiler, medeniyetçiler, hodbinler; mecmuanın sahifelerinde yan yana görünürler ve bunların hiçbirisi, yazdıklarından memnun bir yazar intibası bırakmazlar. Çünkü, çoğunun eserlerinde bir zorlama ve gayr-ı tabiiyet hakimdir. İşte milli edebiyatın arefesindeki bu manzarayı tahlilde Musavver Muhit, incelenmeden geçilemeyecek bir mecmua olarak araştırmacıları beklemektedir.

Musavver Muhit'in, fihristlerin de gösterdiği gibi, haber, yorum, siyasi makale, dış politika, askerlik, aktüalite, mizah, şiir, mensur şiir, roman tefrikası, edebi inceleme ve tenkid, hikaye, edebi ve ilmi tercüme, biyografi, hatıra vb. gibi çok çeşitli türlerdeki çalışmalarını yayınlamak suretiyle bir derginin gerektirdiği renkliliği ve canlılığı yakaladığı söylenebilir. Bu renkliliğiyle Musavver Muhit'in, günümüzün ve bundan sonraki zamanların çeşitli sahalarda çalışan ve çalışacak araştırmacılarının ilgisini çekeceği muhakkaktır. Çünkü Musavver Muhit'te yer alan ilan ve reklamlardan hareketle bile II. Meşrutiyet sonrası Osmanlı toplumu hakkında bazı neticelere varabilir. Bizim alt yazılarını latinize ettiğimiz fotoğraf ve resimleri ise, kolaylıkla bir televizyon belgeseli haline getirilebilir. Zaten bu çalışmanın asıl gayesi, Musavver Muhit'i tanıtmak ve üzerinde yapılabilecek çalışmalara, yahut muhtelif çalışmalarında ondan yararlanmak isteyeceklere bir kapı açmak ve onların Musavver Muhit'e en kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktır ki, incelemeye aldığımız örneklerle hazırladığımız fihristler, hedeflediğimiz bu iki neticeyi gerçekleştirmişti kanaatindeyiz. Bu fihristlerden yararlanarak Musavver Muhit'ten kolayca istifade etmek isteyen araştırmacılar için dergiye ulaşabilecekleri adresler ise bu sahifenin ardına eklenmiştir.

Derginin Temini

"1103 Musavver Muhit

Her hafta perşembe günleri neşrolunur siyasi, edebi, ilmi, felsefi mecmuadır. Sahib-i imtiyaz ve müdür: Faik Sabri [Duran] - Ubeydullah Es'ad. Sermuharrirleri: Faik Sabri, Saffet Nezihi, Celal Sahir. İstanbul, Matba'a-i Hayriyye, Karabet Matb. 23X31, Resim (portre, nota) (Haftalık) 23 Teşrin I 1324-1325, I-II, 1-22, 1/23-30 (52)

AEK

259 I, 1-22 (23 Teşrin I 1324-1324)

Atıf Efendi Kütüphanesi: Vefa Cad. 44 Tel. 527 38 07 - Vefa İst. No: 259

BDK

O.383, 0 481 I-II- 1-22, 1/23-30/52 (23 Teşrin I 1324-1325)

Not: 1-22 sayılar O.383'tedir.

Mecmualar 383= (1-22 sayılar) Mecmualar 481 (orta boy) I-II, 1-22, 1/23-30/52 23 Teşrin I (1324-1325) BDK: İmaret Sok. No: 18 Tel. 522 31 67 - Beyazıt İst.

BK

B.139, O. 454 I-II, 1-22 / 1/23-17/39 (23 Teşrin I 1324-30 Temmuz 1325)

Atatürk Kitaplığı, Gazeteler bölümü 139, Mecmualar bölümü 454; 1-23 / 17-39

HTU

c.59/1 (2664), c.57/5 (2655) I-II 1/23-16/39 (23 Teşrin I 1324-30 Temmuz 1325)

Not: 1/23-17/39 sayılar c.57/5 (2655)'tedir.

İÜE

SA 108 (69/2662) I, 1-20 (23 Teşrin I 1324-1324)

İÜT

1966/27 I, 1-3,5-7,9,11-13,20 (23 Teşrin I 1324-1325)

MK

721/14, 721/19-20 1,2,4,13 (1324)

TGK

I-II 1-22, 1/23-17/39 (23 Teşrin I 1324-30 Temmuz 1325)" (Duman, 1986: 288-289)

KAYNAKLAR

BİRİNCİ, Necat, "Türk Edebiyatı Ansiklopedisi", sh. 25, Tercüman Gazetesi Yayını, İstanbul 1985.

ÇELİK, Hüseyin, "Gazete İcad Oldu Mertlik Bozuldu", *Türkiye Günlüğü Dergisi* Sayı 24, sh. 39, İstanbul 1993.

DUMAN, Hasan, "İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi İslam Konferansı Teşkilatı, İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu 1828-1928", 1986.

GÖVSA, İbrahim Alaettin, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", İstanbul 1945.

IŞIK, İhsan, "Yazarlar Sözlüğü", Risale Yayınları, İstanbul 1990.

MEYDAN-LAROUSSE, "Basın" maddesi, Cilt 2, sh. 579-581, İstanbul 1992.

MUSAVVER MUHİT, 1-39 Sayılar, İstanbul 1324-1325

NECATİGİL, Behçet, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü", Varlık Yay., İstanbul 1960.

OZANSOY, Halit Fahri, "Edebiyatçılar Geçiyor" sh. 172, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1967.

RIZA Nur, "Hayat ve Hatıratım" Cilt 1, sh. 24, İşaret Yayınları, İstanbul 1992.

TANPINAR, Ahmed Hamdi, "19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi", sh. 306, Boğaziçi Yayınevi, İstanbul 1983

TEVETOĞLU, Fethi, "Mehmet Emin Yurdakul", sh. 31, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

پنجشنبه - ۲۳ تشرین اول ۱۳۲۴

نومبر ۵۰ پاره

نومبر ۱ - جلد ۱

مُصَوِّرٌ مُحِيطٌ

سیاسی، ادبی، علمی، فلسفی هفتلق غزته

مدیری :
عیناھ اسعد

سر تحریری :
فائق صبری

MOUHIT

Illustration Hebdomadaire paraissant chaque jeudi

RÉDACTEUR EN CHEF:
FAIK SABRI BEY

بویوک وطنپرور احمد رضا بک پارسده حجره اشتغاللرئده

قارئرمزه هدیہ :

قارئرمزه هدیہ :

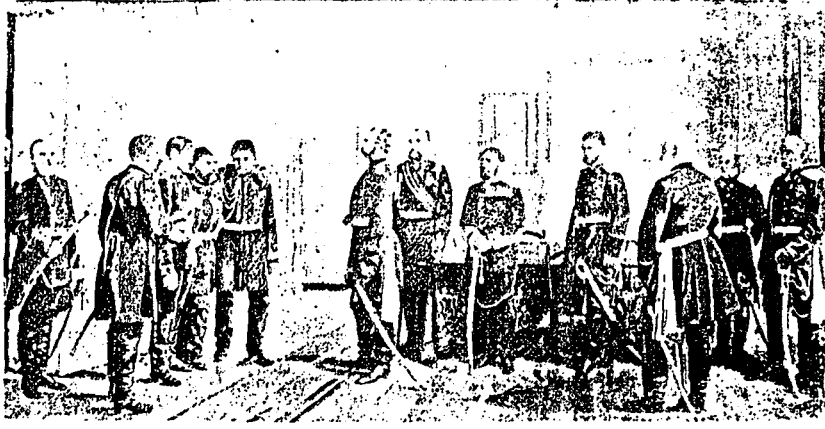
قارئرمزه هدیة تقدیم اولنان [سن سودا] پیه سنک برنجی فورمه سنی موزعلردن طلب ایدیکنز .

آبونلرمزه هدیہ لرمزی قابک دردنجی صحیفه سنده اوقوبکنز .

اداره خانه سی :

یکی پوست خانه آرقه سنده ۲ نومرولی دائره مخصوصه

درسمادت

پلوهده غازی نامدار عثمان باشاڭ صورت اسارتی
Osman pacha, prisonnier à Plevna

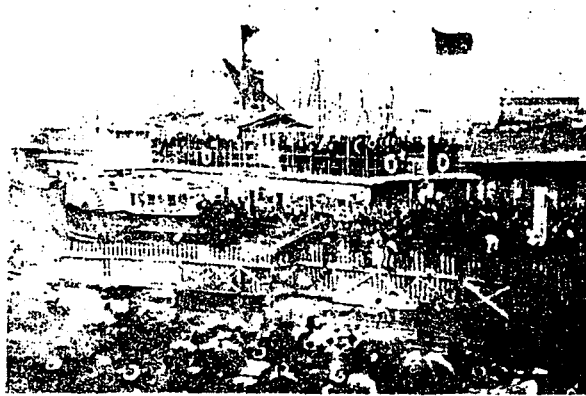
Plevne'de gazi-yi namdar 'Osman Paşa'nın suret-i esareti 19 / 296

بلغارستان پرنسی فردیناند عثمان تفکرده . . .

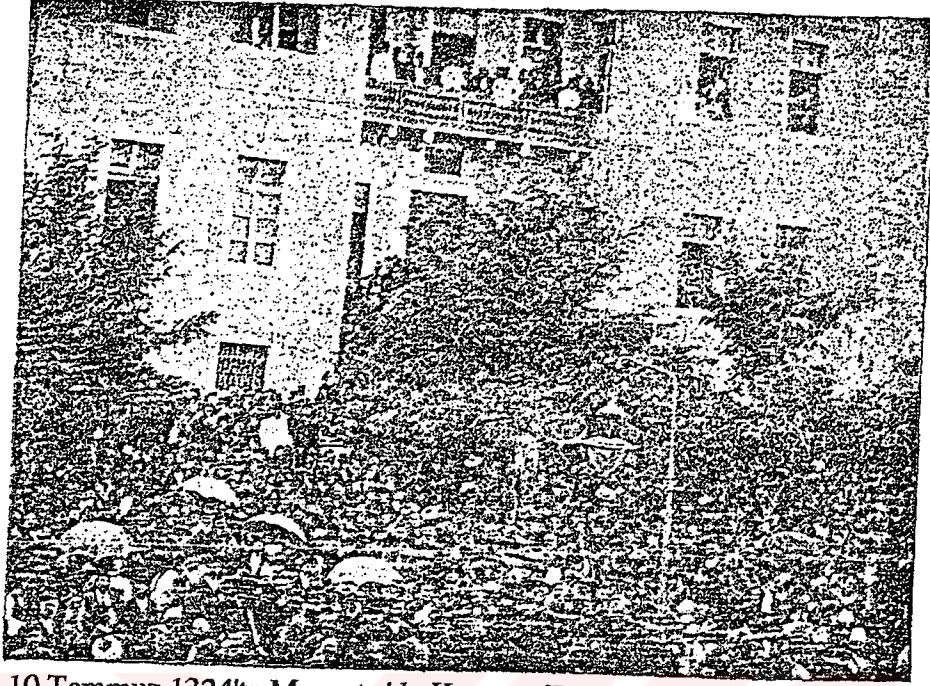
Prince Ferdinand de Bulgarie pense aux affaires sérieuses

Bulgaristan Prensi Ferdinand 'umman-ı tefekkürde 19 / 296

ایکینجی فرقه عسکرینک یته اغزام ایڈلک اوزره سرکه جیدن حرکتلری
Le départ des soldats du 2me régiment pour Yémen

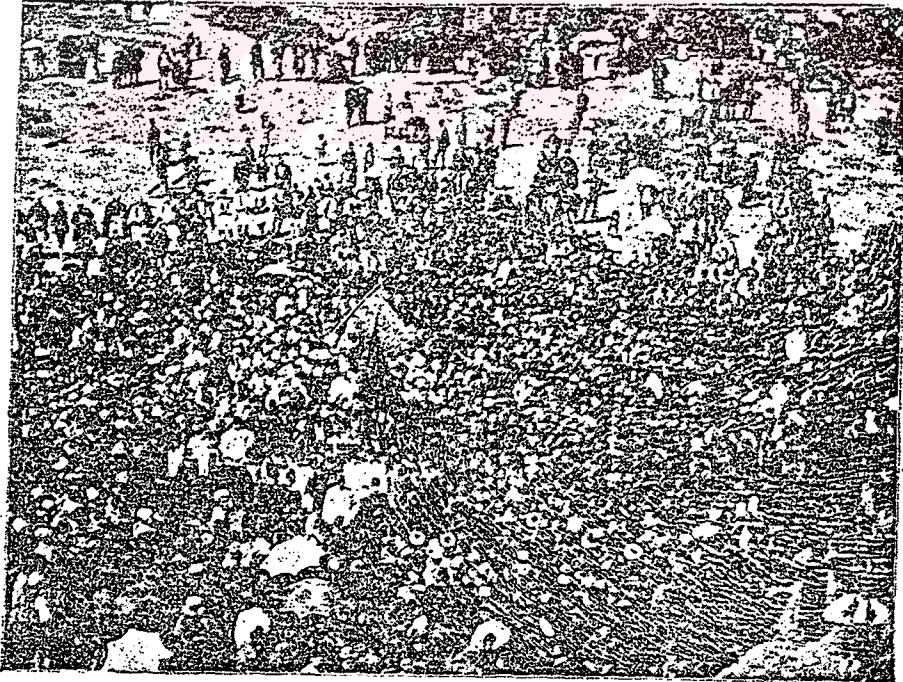
İkinci Fırka 'askerinin Yemen'e i'zam edilmek üzere Sirkeci'den hareketleri 7 / 112

10 Temmuz 1324'te Manastır'da Kanun-ı Esasi'nin i'lanı 36-37 / 416

۱۰ تموز ۱۳۲۴ ده مناسترده قانون اساسیک اعلانی

Proclamation de la Constitution à Monastir le 10 Juillet 1324

10 Temmuz 1324'te Yanya'da i'lan-ı hürriyet 36-37 / 416

۱۰ تموز ۱۳۲۴ ده بانیسده اعلان حریت

Proclamation de la Constitution à Janina le 10 Juillet 1324

[۴۶]

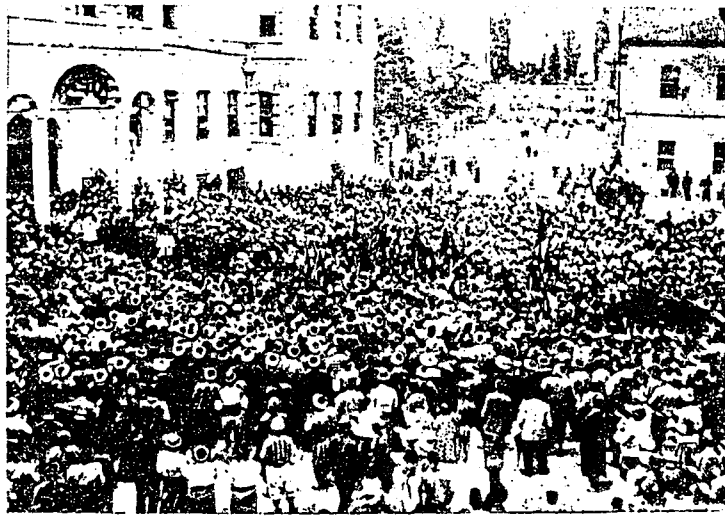

Photo : Solakinn

فوطو : سولاكين

قونيه ده ۱۱ تموز كوني حكومت قوناي حاوليسته اجراي نمايش
Manifestations à Koniah

Konya'da 11 Temmuz günü Hükümet Konağı havalisinde icra-yı nümayiş 9 / 140

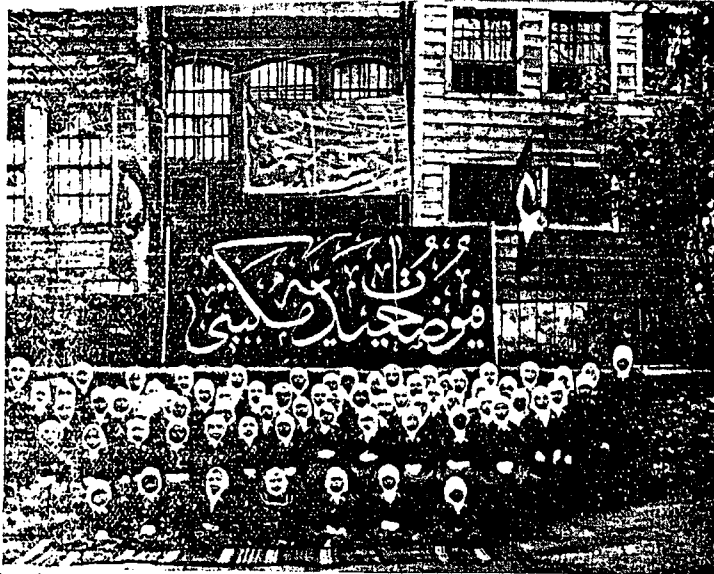
De notre photographie particulier Halid Bey

خصوصی فوطوگرافو حسين خالد بك رسالندن

يكن هفته فاتح جامع شريف حويليسته بلغارستانك حرکات نالايقهسنه فارشو اجرا ايدين نمايش

Meeting à Fhatih, contre la Bulgarie

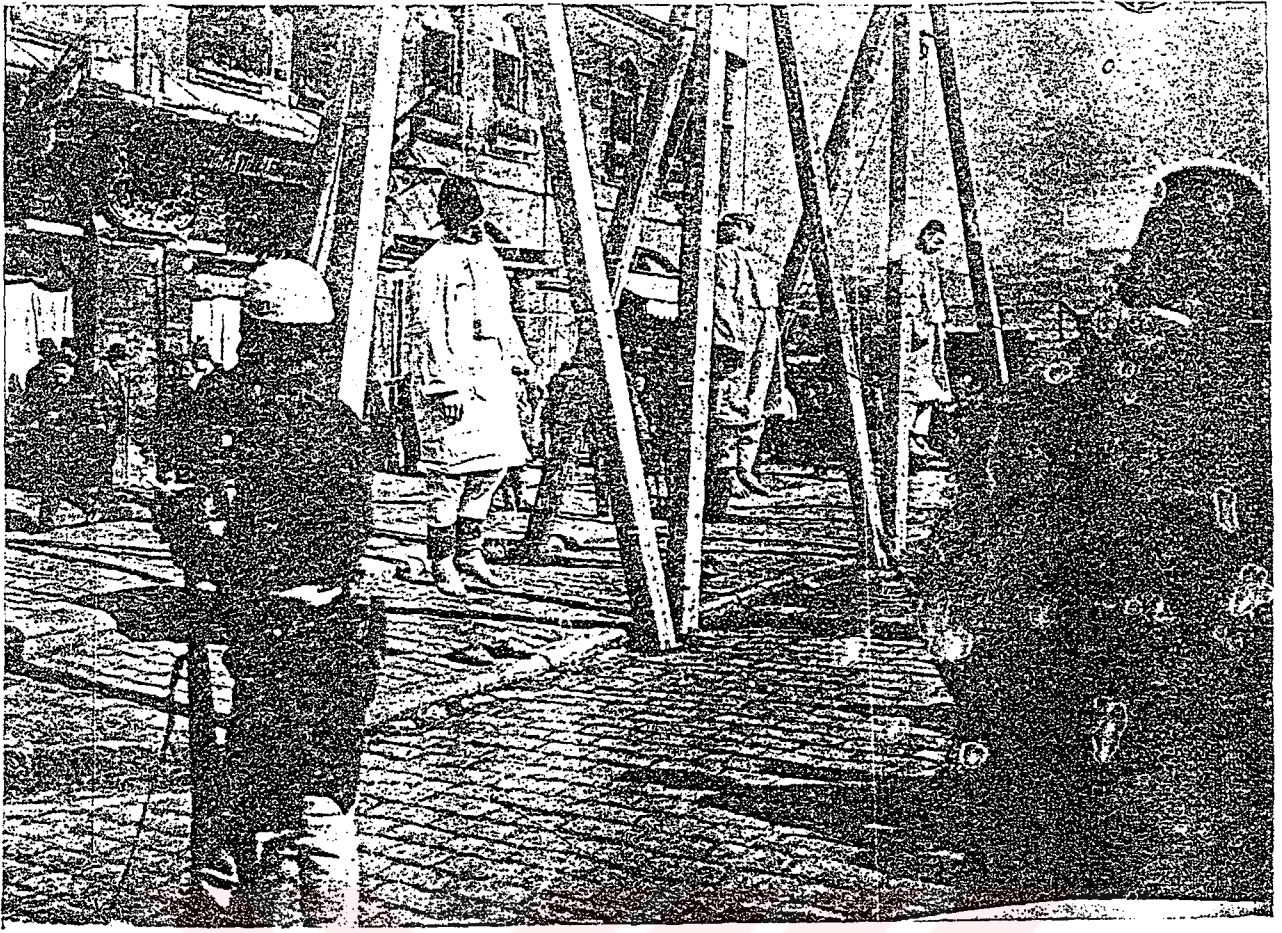
Hususi fotoğrafımız Hüseyin Halid Bey'in resimlerinden Geçen hafta Fatih Cami'i havalisinde Bulgaristan'ın hareket-ı na-layıkanesine karşı icra edilen nümayiş 20 / 312

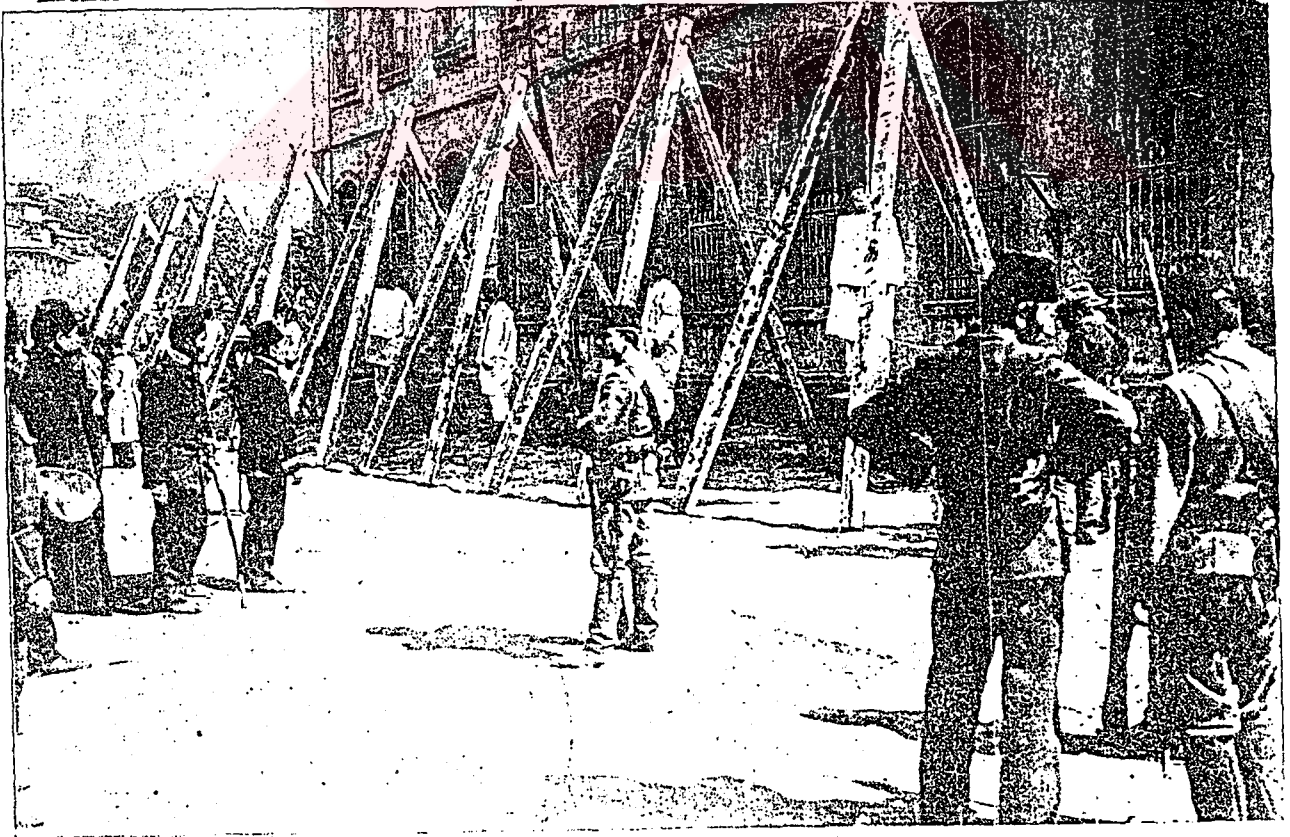
Üsküdar'da vaki' Füvuzat-ı Hamidiye Mektebi talebanı 9 / 53

اسکدارده واقع فؤوضات حمیده مکتبی طالبانی

Les élèves de l'école primaire à Scutari.

ديوان حرب عرفيتك اعدامه محكوم ابتدكي ايلك اوز اوج محكومدن ملازم الياس افنديك امين اوكتنده صلب ايدلان اوج قاتل
Divan-ı Harb-i 'Örfi'nin i'dama mahkum ettiği ilk on üç mahkumdan Mülazım İlyas Efendi'nin Eminözü'nde salb edilen üç katili 25 / 88

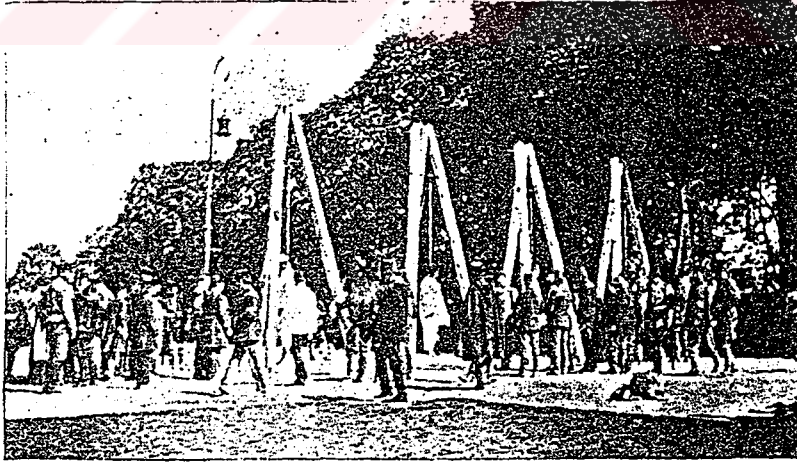
۳۱ مارت ائتلال عكربنده ذيمدخل ازلری مناسبتيه ديوان حرب عرفيجه اعداملرته حكم ايدلان مجرملرک قاسم پاشاده
ديوانخانهك بويوك تپرسى اركنده صلب ايدملرى

31 Mart İhtilal-i 'Askerisi'nde zi-medhal olmaları münasebetiyle Divan-ı Harb-i 'Örfi'ce i'damlarına hükmedilen mücrimlerin Kasımpaşa'da Divanhane'nin büyük kapısı önünde salb edilmeleri 27 / 137

بالون ايله چوق اويناياك غازات متضيقه باشنده پاتلار .

Balon ile çok oynayanın gazat-ı mütezayyika başında patlar 31 / Dış kapak arkası

ایاصوفیه میداننده مصلوبین

فوطو : آپولون

۱۴۴

Ayasofya Meydanı'nda maslubin 27 / 144 Foto: Apollon

سیدالحمید ثانی — به آدم‌ها سزی اوتوز ایکی سنه دنیوز قوش سؤدیله بیله دم؛ رتبه لره ، نشانلره غرق ایتیم ؛ آوج آوج یازدکر وردم . شیمدی بونله « یاشسون حریت ، یاشسون حریت » دیه . نی براقوب نزهه کیدیورسکیز ؟

صاحب امتیاز : صبری ، ابوالسعود جاده سینده « قره نیت مطبعه سی »

'Abdülhamid-i Sani - Be adamlar sizi otuz iki seneden beri kuş sütüyle besledim; rütbelere, nişanlara gark ettim; avuç avuç paralar verdim. Şimdi böyle "Yaşasın hürriyet, Yaşasın hürriyet" diye beni bırakıp nereye gidiyorsunuz? 25 / 72

Sahib-i imtiyaz: Sabri Ebu's-Su'ud Caddesi'nde Karabet Matba'ası

مانغا وواتقان ساحي وجميت معلومه فاسده مؤسسى

درويش وحدتى

Le famicux derviche Vahideti

**Mülga Volkan sahibi ve cem'iyet-i
ma'lume-i faside mü'essisi
Derviş Vahdeti 30 / 240**

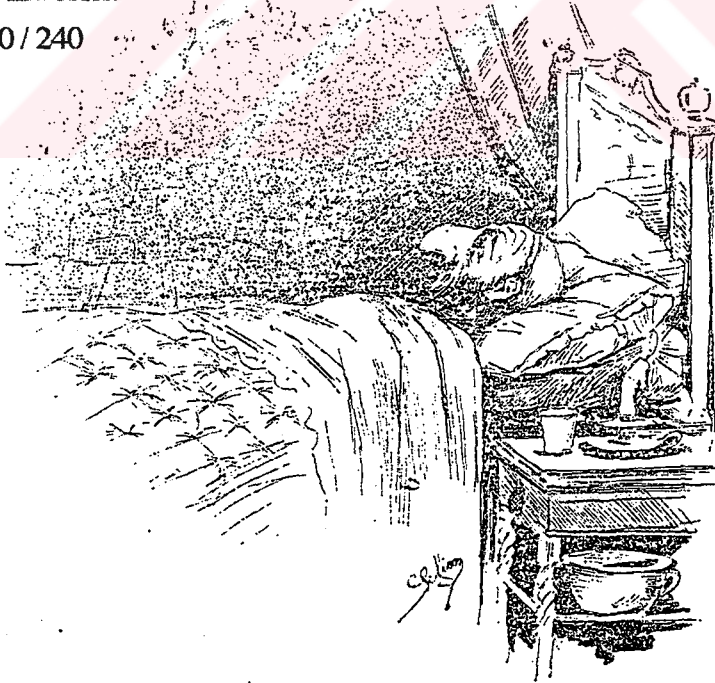

محكمة جنایتده اخیراً برسنه به حکوم اولان مشاهیر رجال استبداددن

نجیب ماحمه پاشا

Nedjib Melhamé Pacha , Condamné à un an de prison

**Mahkeme-i Cinayet'te ahiren bir seneye mahkum olan
meşahir-i rical-i istibdadden Necib Mülhime Paşa 30 / 240**

نوم و حالات نوم

Gauchemare dans la Sommeil

Nevm ve halat-ı nevm 30 / 240

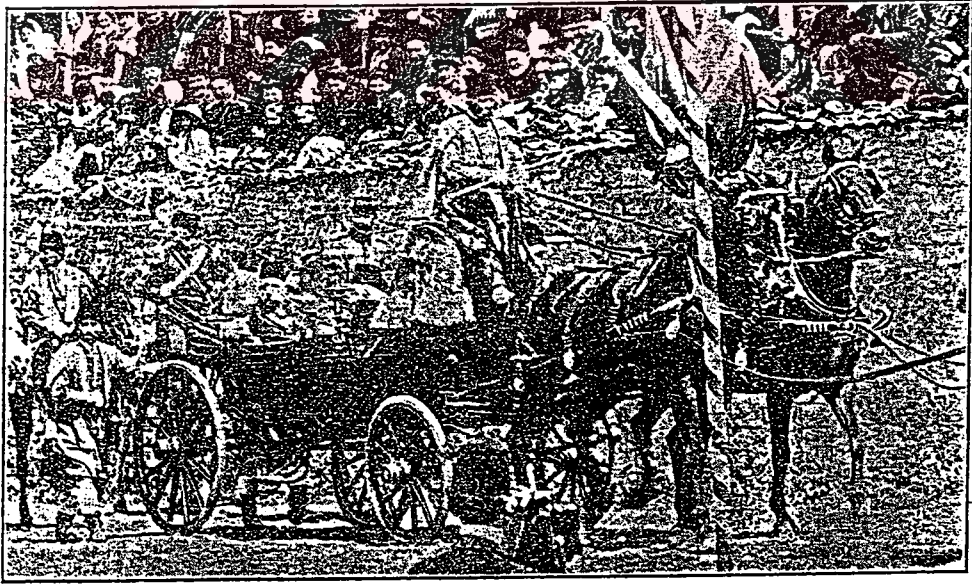
ماكدونيا اغتياشي اناسنده مناستر آوي طابوروش
تقويه كن احتياط عسكرندن بر آوي فرى
Soldat Turc à Monastir

Makedonya iğtişası esnasında Manastır
Avcı Taburu'nu takviyeye gelen ihtiyat
'askerinden bir avcı neferi 17 / 265

صنایع تفيسه مكتهي - ميكلتراشلق آتليه سنده معلم اوسقان افتدى ايله طلبه سي

Sanayi-i Nefise Mektebi - Heykeltraşlık atelyesinde
Mu'allim Oskan Efendi ile talebesi 26 / 113

(تقليد سيف) مراسم مخصوصه سنك اجرائيني متعاقب پادشاه نوجاه سلطان محمد خان خامس
حضرتلرينك ادرنه قوسنه طوغرى شرف معاودت بيوردقارنى اشاده .

مصور محيطك ٤-٢٦ نومرولى نسخه سنك علاوه سيندور .

(Taklid-i Seyf) merasim-i mahsusasının icrasını müte'akib Padişah-ı nev-cah Sultan
Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin Edirnekapısı'na doğru şeref-i mu'avedet
buyurdıkları esnada -26 / 112 Musavver Muhit'in 4-26 numaralı nüshasının ilavesidir.-

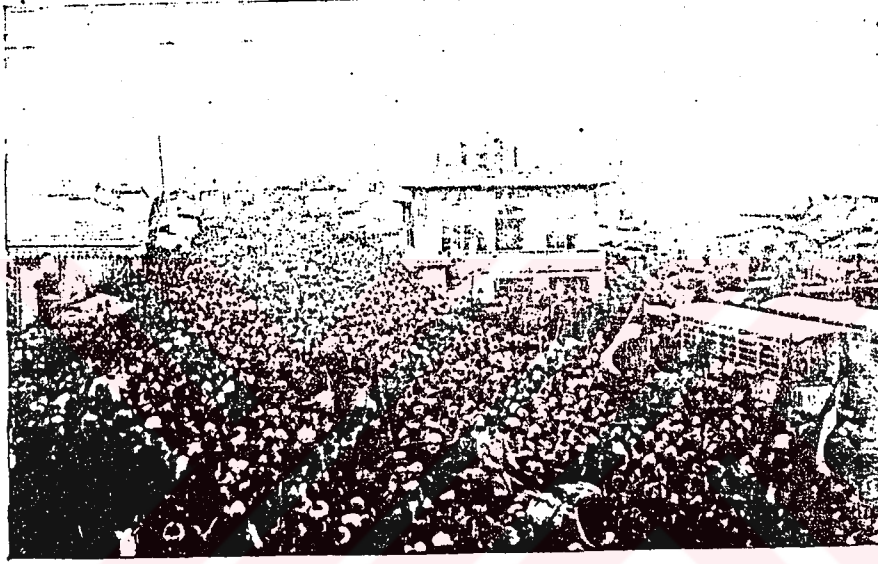
Photo: Aigle

فوتو : اغل

مجلس مېموتان يوم كشادى : مېموتلرى انشلایان خلق

Le parlement: la foule enthousiasmée acclame les députés

Meclis-i Meb'usan'ın yevm-i küşadı: Meb'usları alkışlayan halk 9 / 133

مهموره الموز مېموتلرئك درسماده و رودى — كوبرى اوزرئده
L'arrivée des députés à Constantinople

Ma'muretu'l-'aziz meb'uslarının Dersa'adet'e vürüdü - Köprü üzerinde 4 / 53

Meclis-i Meb'usan'ın yevm-i küşadı - Süfera-yı ecnebiyye 9 / 133

Photo: Aigle

فوتو : اغل

مجلس مېموتانك يوم كشادى — سفراى اجنبیه

Le Parlement: Les ambassadeurs en grande tenue se rendant à l'ouverture du Parlement

استرداد حریت اردوستانک اوماندا نلفنی درهده ایدن برنجی، ایکنجی و اوچنجی اردول
مفتشی محمود شوکت پاشا
Mahmoud Çevket Pacha

İstirdad-ı Hürriyet Ordusu'nun kumandanlığını der'uhde eden Birinci, İkinci ve Üçüncü Ordular müfettişi Mahmud Şevket Paşa 36-37 / 433

Hareket Ordusu'na iltihak eden Girid gönüllüleri 32 / 293

حرکت اردوسنه التجاق ایدن کرید کولکلتاری
Les Volontaires Crétois dans l'armée d'investissement

۱۰ تموز تحسائی

استرداد حریتک شو مقدس دور سنویسنده ، بیتیمه جک ظن اولئان اوزون سنه لر استبدادک بوتون مظالم خو نریزانه سندن ذائقه چین مرارت اولان عثمانلی ملتکک محترم دماغارینک؛ ملتک تاریخ نجاتنه عائد تحسائی استکناده تشبث ایتمشدک. بو خصوصده مملکتک بوتون اکابرندن آدیغمز جوابلری ایشته بوکون غزته مزک صحایف افتخارینه نقش ایدیورز سینی فرط مشغولیتده آرامق ایسته دیگمز عنود بر سکوتی محافظه ایدنلرک ترجان تحسائی اولامادیغمزه بو وسیله ایله علناً اظهار اسف ایدرز .

Şehzade-i Civanbaht Devletlü Necabetlü Mecid Efendi Hazretleri 36-37/390

شہزادہ جوانبخت دولتو نجابتلو مجید افندی حضرتلری

بیگ اوچ یوزیکرمی درت سنه سی تموزینک اوننجی کوننی تجیل ایله ملی و خصوصی

ایجاد مبارکه دن عدایده رم!

مجید

خاقان نوجاه سلطان محمدخان خامس، حضرتلر نيك انلك چمه سالاملىق رسمعاليمه، اسكى سراي باغچىسى، داخلنده.

Hakan-ı nev-cah Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri'nin ilk cum'a selamlığı - Eski Saray

'Bahçesi dahilinde 26 / 108

كسوة علميه به برونمش بمرئيج خفيه نك حركت اردوسى عساكر منصورهسى طرفندن توقيف واوزرينك تهريسى، ۱۰۸

Kisve-i 'ilmiyyeye bürünmüş bir mürteci' Hareket Ordusu 'asakir-i mansuresi tarafından tevkif ve üzerinin taharrisi 26 / 108

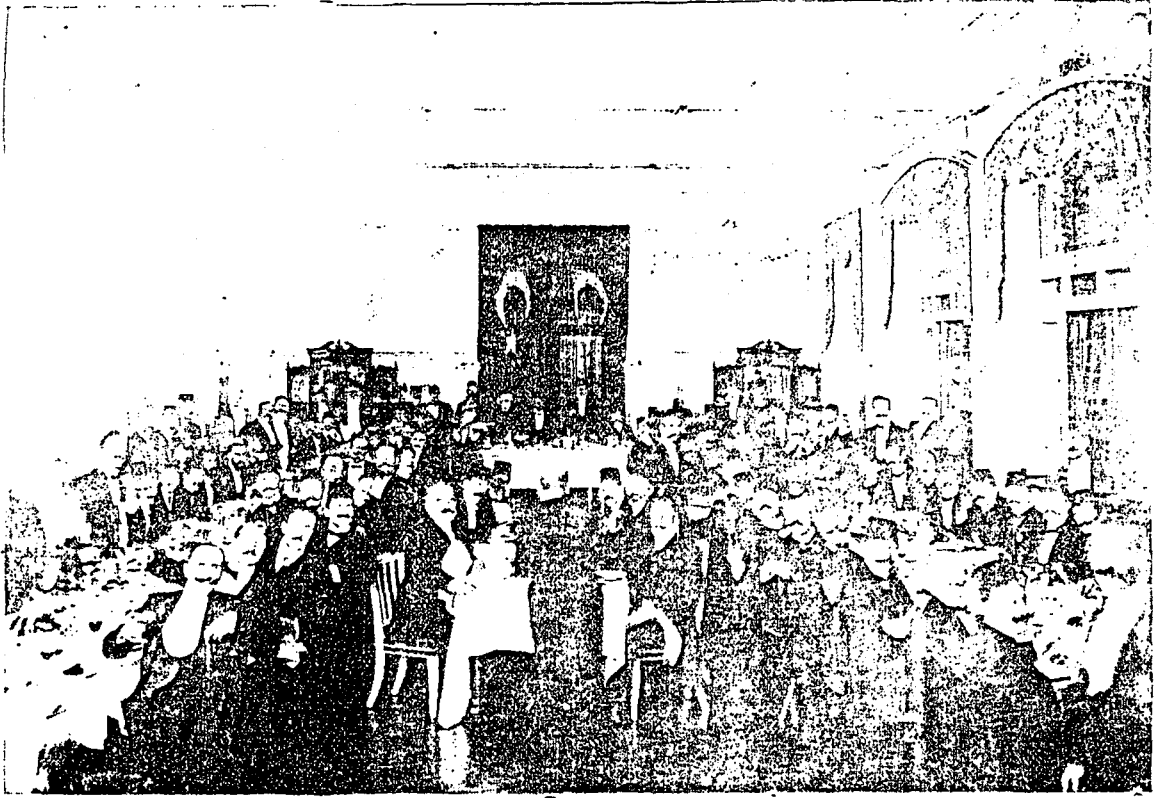

Photo: Apollon

فوطو: آپولون
مکتب سلطانی مآذونیتی طرفیندن بهرا بالاس اولنده چکیلن ضیافتده کیجه این الکتریق واسطه سیله آپولون فوطوغرافخانهسی طرفیندن آلتان رسم
Banquet à Péra-Palace par les anciens élèves du Lycée Galata-Sérai-Instantané obtenu la nuit avec
électricité par la maison Apollon

Mekteb-i Sultani me'zunini tarafından Pera Palas otelinde çekilen ziyafette geceleyn elektrik vasıtasıyla Apollon Fotoğrafhanesi tarafından alınan resim 13 / 204

۱۸۵۶ سنه میلادیسی بارس قونفرهسی اعضاسی

ایاقدہ کیلر | قاولی مانتوفل اورلوف جیلک بنده تی حاجنلد ویاورمارینا قاورور
(انگلتره) (روس) (ترکیا) (فرانسه) (روسیه) (بیهمون)

اوپتورانلر | بوردر بورکنی برونو والوسکی تلارندون عالی باشا هوینر
(اوستریا) (فرانسه) (روس) (فرانسه) (انگلتره) (ترکیا) (اوستریا)

۱۸۷۸ ده برلین قونفرهسنه ریاست ایدن پرنس بیسمارک

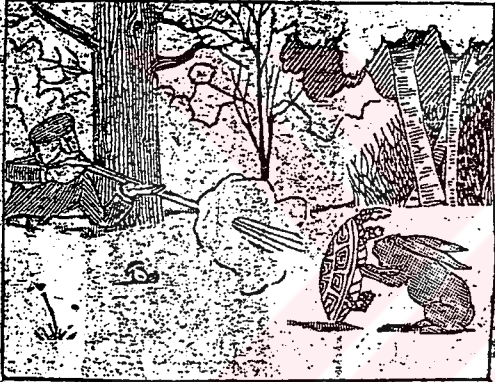
Portrait des membres du Congrès de Paris (1856)

1856 sene-i miladiyesi Paris Kongresi a'zası

1878'de Berlin Kongresi'ne riyaset eden Prens Bismark 17 / 257

طایفشان ایله قایلونمته

مختدر جالسز حکایه:

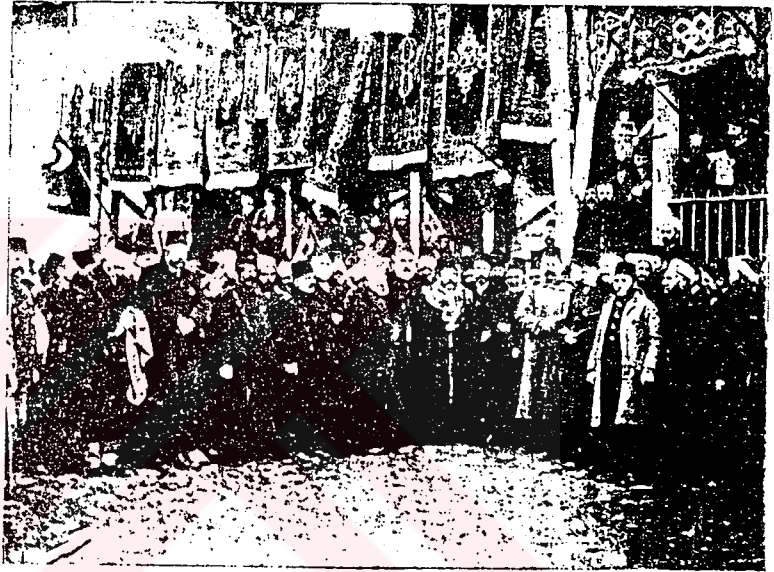
قصه دن حصه : بدلا نیهات اجتمناك جزاسنی حکم

Kıssadan hisse:

Budala nihayet ahmaklığın cezasını çeker 24 / 61

فار باغچه وقاضی کوی فودبول قلوبی
Club des Foot-boliste de Kadıköy et Phanarako
Fenerbahçe ve Kadıköy Futbol Klübü 9 / 141

بالیکسیرده اصناف تیجارت قلوبی اعضاسی
Les membres du club des commerçantes à Balıkesir
Balıkesir'de Esnaf Ticaret Klübü a'zası 9 / 140

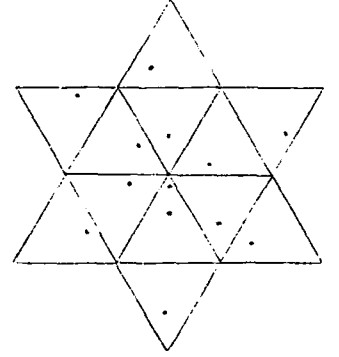
بارهام فودبول قلوبی
Club des Foot-boliste Bar-Ham
Barham Futbol Klübü 9 / 141

بیلجه و مسابقه‌لر من

نومرو ۱۴

۵۰ مکافات

استانبولك ايلك دفنه اوله رق بر بالوندن آلتان فوطوغرافيسي

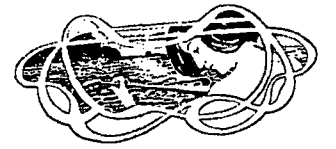
İstanbul'un ilk def'a olarak bir balondan alınan fotoğrafı 32 / 302

شو کورمکده اولدینگز بیلدیز اون ایکی مثلته قابل تقسیمدر. بو اون ایکی مثلثی کسکیز صکره اولغری بشقه وضعیتده برلشدیرکز شوبله که بو بیلدیزه مشابه بشقه بر بیلدیز میدانه کلسون. یوقاریده کی بیلدیزده کوردیککز سیاه نقطه لری یکیدن

Bir bilmece 14 / 226

بو ایکی رسم یکنلرده درس اادته تقسیم باغچه سندن بر قاج دفعل ارچور یان عثمانلی بالوندن آلتمشدر. بری سرای بورتی دیگر ی غلطه واستانبول جیتر ی قره کوی کور یسنی کور ستر یور .

Bir logo

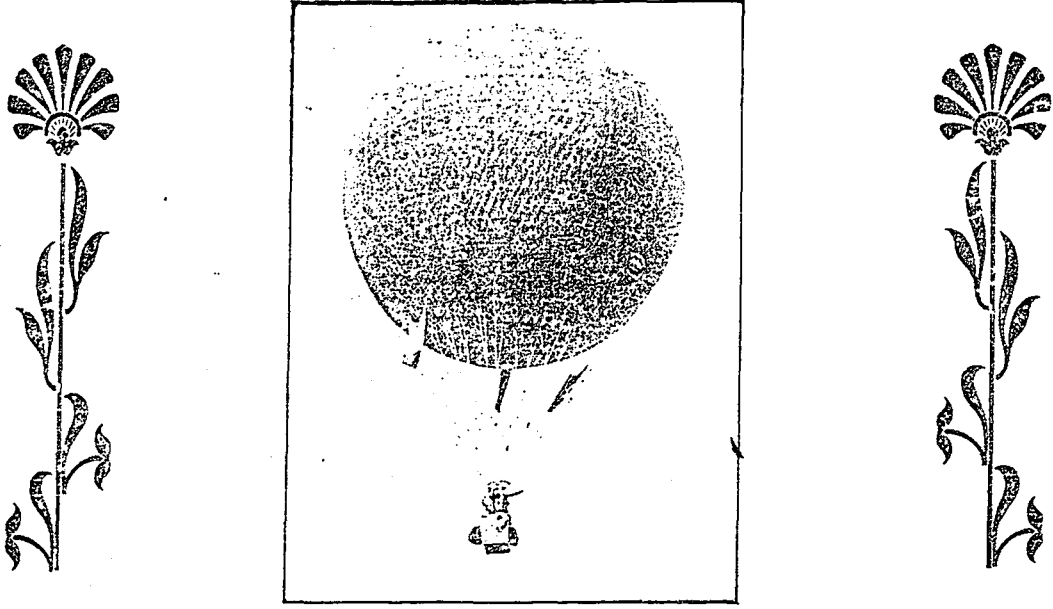
Bu iki resim geçenlerde Taksim Bahçesi'nden birkaç def'alar uçurulan 'Osmanlı Balonu'ndan alınmıştır. Biri Sarayburnu'nu diğeri Galata ve İstanbul cihetleri Karaköy Köprüsü'nü gösteriyor 32 / 302

درستخادش
انغوبونینا سئللا طبع اولمشد

بیلجه حلنه مخصوص قویون

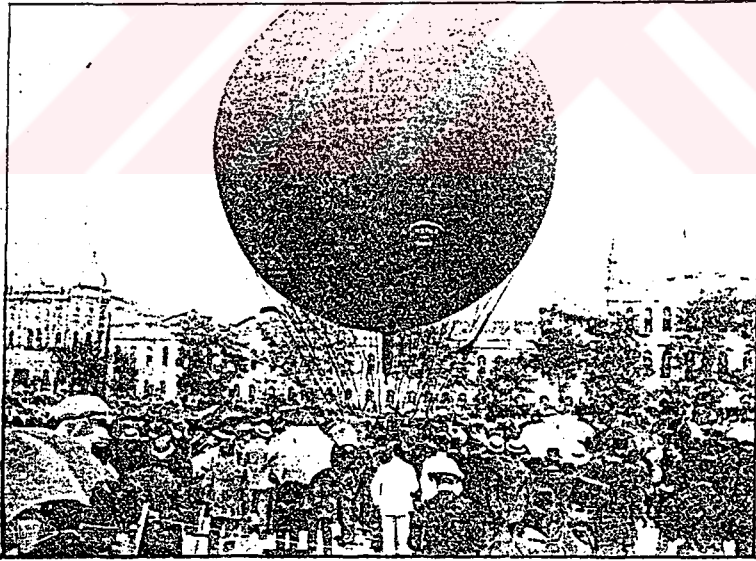
Bilmece halline mahsus kupon 14 / 226

Dersa'adet Agop Matosiyani Matba'ası'nda tab' olunmuştur 14 / 226

استانبولده ايكنجي دفة اولن اوزره اوچوريلان « عثمانلي » نامندهكى بالون
Le fan ou ballon « Osmanli »

İstanbul'da ikinci def'a olmak üzere uçurulan "Osmanlı" namındaki balon 30 / 229

بالونك تقسيم قشلهسى ميدانندن اوچورولشي
« Osmanli » avant de s'élancer dans l'atmosphère

Balon'un Taksim Kışlası Meydanı'ndan uçuruluşu 30 / 229

۵۲۹ ۲۲۹ ۵۲۹

شهرمده برملی تياترو تاسيس ايتك اوزره تشكىل ابدن هيتت ادبيه اعضای كرامی

- ۱ — معارف ناظرى اكرم بك اقدى.
 ۲ — مؤزه مدبرى جدى بك اقدى.
 ۳ — احمد حكمت بك.
 ۴ — شك شيا بك.
 ۵ — محمد رؤف بك.
 ۶ — مشهور آرتمست حدين كامى بك.
 ۷ — عزت ملبج بك.
 ۸ — مشهور آرتمست برهان الدين بك.
 ۹ — فخرالدين بك.

Şehrimizde bir milli tiyatro te'sis etmek üzere teşekkül eden hey'et-i edebiyeye a'za-yı kiramı: Ma'arif Nazırı Ekrem Beyefendi, Müze Müdürü Hamdi Beyefendi, Ahmed Hikmet Bey, Halid Ziya Bey, Mehmed Ra'uf Bey, meşhur artist Hüseyin Kami Bey, 'İzzet Melih Bey, meşhur artist Burhaneddin Bey, Fahreddin Bey 4 / 52

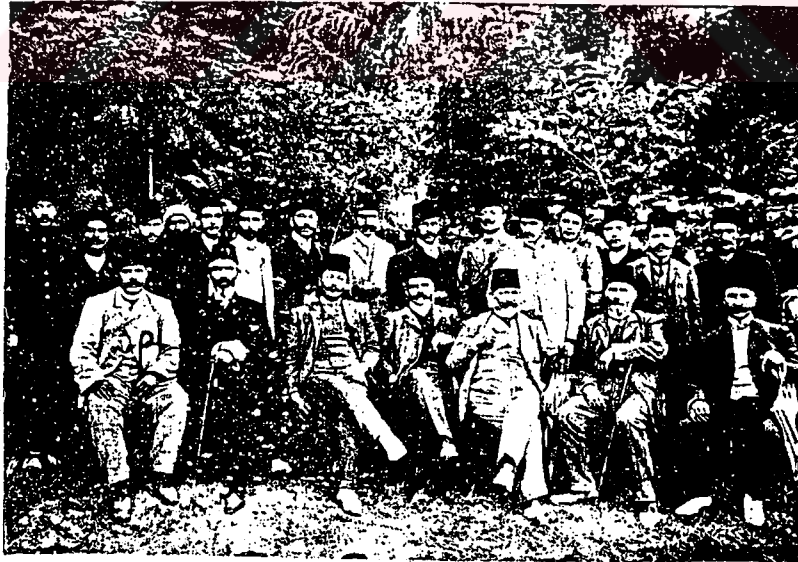

Photo: Solakian

فوتو: قونيهده سولاكيان

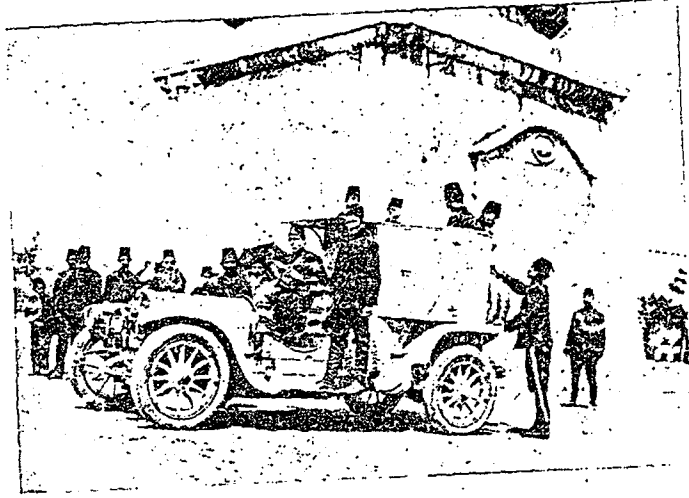
زمان استبدادده قونيهه منفيأ كوندريلان ذوات كرامك ۱۱ توموزده چكيان رسلى

Les exilés de l'ancien régime à Koniah le jour de la proclamation de la constitution

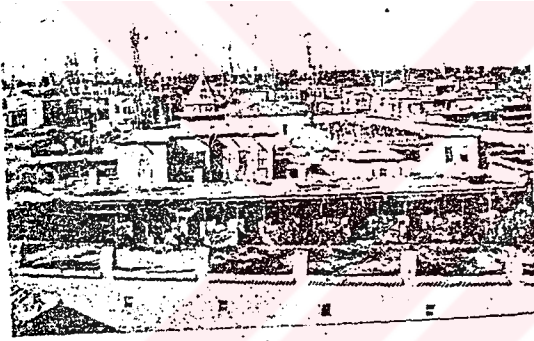
- ۱ — ابوالضيا توفيق بك
 ۲ — انتاليه تحريرات مدير اسبق جمال بك
 ۳ — مراد بك
 ۴ — خارجيه خدمه مدبرى مصطفى اقدى

Zaman-ı istibdad'de Konya'ya menfiyen gönderilen zevat-ı kiramın 11 Temmuz'da çekilen resimleri Ebuzziya Tefvik Bey, Antalya Tahrirat-ı Müdür-i Esbaki Cemal Bey, Murad Bey, Hariciyye Hademe Müdürü Mustafa Efendi 8 / 128

عثمانی اردوستندہ عسکری اوتوموبیل
automobiles militaire dans
l'année ottomane

'Osmanlı Ordusu'nda 'askeri otomobil 32 / 301

قونیہ شہرینک جنوب طرفندن کورونیشی
Vue générale de Konia

Konya şehrinin cenub tarafından görünüşü 32 / 301

«مدالو» شہری مناظر ندوز
قرمغولخانہ اوکنده
Vue vue à Meteline:
ranti le corps de gard

"Midilli" şehri menazırından - Karakolhane önünde 32 / 301

لوحة : ياز صفاسى
Tableau : Plaisir d'été

Levha: Yaz Safası 38 / 462

6683 472 6683

لوحة : شرق قیزی

Levha: Şark Kızı 38 / 466

۱۶۳۹

ÖZGEÇMİŞ

Musavver Muhit İncelemesi - Fihrist ve Metin çalışmasını yapan Nevzat Canan 09. 03. 1961'de Kırklareli'nin Vize ilçesinin Balkaya köyünde doğdu. İlk tahsilini köyünde yaptıktan sonra, parasız yatılı olarak Edirne Atatürk Orta Okulu ve Edirne Lisesi'nde okudu ve 1978'de orta öğrenimini tamamladı. Bu tarihten 1981'e kadar odunculuk ve elektrik malzemeleri pazarlamacılığı yaptı. 1981-1983 yılları arasında İzmir ve Iğdır'da vatani görevini ifa etti. Terhisinden sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'ne girdi ve mezuniyet sonrasında katıldığı Öğretmenlik Seçme Sınavı'nda, branşının beşinci en iyi puanını aldı ve 1987 Kasım'ında Kütahya Anadolu Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak mesleğine başladı. Görevinin ikinci yılında evlendi.

1993-1994 öğretim yılında, Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne sınavla, öğretim görevlisi olarak atandı ve Fakülte'de Yeni Türk Edebiyatı (19. Asır) dersleri verdi. 1995 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yeni Türk edebiyatı dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

Üniversitedeki görevinin yanı sıra Çocuk Hikayeleri, Çocuk Şiirleri ve Çocuk Tiyatrosu çalışmaları da yapan Nevzat Canan, Mehmed Akif'in Küfe şiirini tiyatrolaştırdı ve bu eseri 1994'te Mıhrap Yayınları'nca basıldı. Kütahya'da yayınlanan bazı yerel gazete ve dergilerde birkaç makalesi, şiiri ve hikayesi yayınlandı. Mehmed Akif ve Necib Fazıl'la ilgili iki panelde görev aldı.

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ